

Maint. Club, 4/4.

SCS, M.C. 46

CHRONICON DE LANERCOST.

X
CHRONICON DE LANERCOST.

M.CC.I.—M.CCC.XLVI.

E CODICE COTTONIANO
NUNC PRIMUM TYPIS MANDATUM.

IMPRESSUM EDINBURGI:

M.DCCC.XXXIX.

EDINBURGH PRINTING COMPANY, 12, SOUTH ST DAVID STREET.

222. 547
222. 547

PRESENTED TO
THE MAITLAND CLUB
BY ARCHIBALD CAMPBELL
OF BLYTHSWOOD.

THE MAITLAND CLUB.

M.DCCC.XXXIX.

THE RIGHT HONOURABLE

THE EARL OF GLASGOW,

PRESIDENT.

HIS ROYAL HIGHNESS THE DUKE OF SUSSEX.

JOHN BAIN, ESQ.

ROBERT BELL, ESQ.

SIR DAVID HUNTER BLAIR, BART.

BERIAH BOTFIELD, ESQ.

SIR THOMAS MACDOUGALL BRISBANE, BART. K.C.B.

HIS GRACE THE DUKE OF BUCCLEUCH & QUEENSBERRY.

JOHN CROSS BUCHANAN, ESQ.

10 WALTER BUCHANAN, ESQ.

THE MOST NOBLE THE MARQUESS OF BUTE.

ALEXANDER CAMPBELL, ESQ.

THE RIGHT HONOURABLE LORD JOHN CAMPBELL.

THE HONOURABLE HENRY COCKBURN, LORD COCKBURN.

JAMES T. GIBSON CRAIG, ESQ.

JAMES DENNISTOUN, ESQ.

JAMES DOBIE, ESQ.

RICHARD DUNCAN, ESQ. TREASURER.

WILLIAM JAMES DUNCAN, ESQ.

20 JAMES DUNLOP, ESQ.

THE MAITLAND CLUB.

SIR JOHN DUNLOP OF DUNLOP, BART. M.P.

JAMES EWING, ESQ. LL.D.

KIRKMAN FINLAY, ESQ.

WILLIAM FLEMING, D.D.

WILLIAM MALCOLM FLEMING, ESQ.

JOHN FULLARTON, ESQ.

JOHN BLACK GRACIE, ESQ.

THE RIGHT HONOURABLE THOMAS GRENVILLE.

JAMES HILL, ESQ.

30 LAURENCE HILL, ESQ. LL.B.

GEORGE HOUSTON, ESQ. M.P.

JAMES IVORY, ESQ.

JOHN KERR, ESQ.

ROBERT ALEXANDER KIDSTON, ESQ.

GEORGE RITCHIE KINLOCH, ESQ.

JOHN GARDINER KINNEAR, ESQ.

JOHN GIBSON LOCKHART, ESQ. LL.D.

JAMES LUCAS, ESQ.

ALEXANDER MACDONALD, ESQ.

40 WILLIAM MACDOWALL, ESQ. VICE-PRESIDENT.

THE VERY REV. DUNCAN MACFARLAN, D.D.

ANDREW MACGEORGE, ESQ.

ALEXANDER MACGRIGOR, ESQ.

GEORGE MACINTOSH, ESQ.

DONALD MACINTYRE, ESQ.

JOHN WHITEFOORD MACKENZIE, ESQ.

ALEXANDER MACNEILL, ESQ.

JAMES MAIDMENT, ESQ.

THOMAS MAITLAND, ESQ.

50 JOHN MAXWELL, ESQ.

THE MAITLAND CLUB.

- WILLIAM MEIKLEHAM, ESQ.
WILLIAM HENRY MILLER, ESQ. M.P.
ROBERT MONTEITH, ESQ.
JAMES PATRICK MUIRHEAD, ESQ.
WILLIAM MURE, ESQ.
WILLIAM SMITH NEIL, ESQ.
ALEXANDER OSWALD, ESQ.
JOHN MACMICHAN PAGAN, ESQ. M.D.
WILLIAM PATRICK, ESQ.
60 EDWARD PIPER, ESQ.
ROBERT PITCAIRN, ESQ.
JAMES CORBET PORTERFIELD, ESQ.
HAMILTON PYPER, ESQ.
PHILIP ANSTRUTHER RAMSAY, ESQ.
JOHN RICHARDSON, ESQ. LL.B.
WILLIAM ROBERTSON, ESQ.
ANDREW RUTHERFURD, ESQ.
JAMES SMITH, ESQ.
JOHN SMITH, YGST. ESQ. SECRETARY.
70 WILLIAM SMITH, ESQ.
WILLIAM SMYTHE, ESQ.
MOSES STEVEN, ESQ.
DUNCAN STEWART, ESQ.
JOHN SHAW STEWART, ESQ.
SYLVESTER DOUGLAS STIRLING, ESQ.
JOHN STRANG, ESQ.
THOMAS THOMSON, ESQ.
WILLIAM B. D. D. TURNBULL, ESQ.
PATRICK FRASER TYTLER, ESQ.
80 ADAM URQUHART, ESQ.

PREFACE.

§ 1. THE CHRONICLE of LANERCOST, now printed for the first time, contains a general history of the affairs of England and Scotland, together with incidental allusions to Continental proceedings, extending from the year 1201 to the year 1346.

The reputation which this work has acquired in the estimation of Tyrrell,* Wanley, Nicolson,† and Hailes,‡ as exhibiting,

* Speaking of the reigns of Edward the First and his Son, he says, . . . “As for the Scottish and Northern affairs in the latter end of the first of the kings last mentiond, and during the whole reign of the latter, I have been beholding to the manuscript Chronicle of the Abbey of Lanercost in Cumberland, which contains so exact an account of our English affairs, especially in all things relating to Scotland, that one may admire how these monks, that lived in so remote a corner of England, should come to that nice and particular information of the most civil and military transactions. This is also preserved in the same library, (namely, the Cottonian;) and it is a pity that that part of it at least had not been published in the same volume with the Decem Scriptorum.”—The General History of England, by James Tyrrell, Esq., vol. iii., Preface, p. v. fol. Lond. 1704.

† Concerning Wanley and Nicolson, see § 13.

‡ It is singular that, although frequently quoted by Hailes, through the medium of Tyrrell, his Lordship had overlooked the passage just now quoted from that Historian, and declared his ignorance as to where the manuscript was deposited. See Annals of Scotland, ii, 316, edit. 4to.

in their opinion, a minute, valuable, and authentic detail of the transactions, whether peaceful or hostile, between these kingdoms, naturally makes its publication, in a complete form, highly desirable; and a comparison of its information with the details of contemporary historians and authentic instruments, satisfactorily shows, that the opinion of these eminent writers has not been hastily formed. Sanctioned, then, by the authority of such high names, as well as by its own intrinsic merits, the present work may be considered as a valuable addition to the historical literature of Scotland.

§ 2. In order correctly to estimate the nature of the information which is here recorded, it is necessary that we should endeavour to ascertain, as far as possible, the period when, the place where, and the individual by whom the Chronicle of Lanercost was written; for it is obvious, that the value which ought to be attached to a historical statement should be in proportion to the means which the historian possesses of knowing the truth of that which he communicates.

The whole Chronicle, as it now stands, has been reduced to its present form, about the latest period of which it treats, by a writer who had before him materials of a varied character, and of unequal merit. We shall proceed, then, to endeavour to separate and to classify these different sources of information, assigning to each the degree of weight to which it is entitled.

§ 3. Premising that this Chronicle, in the only ancient copy which has descended to us, is appended as a Continuation to the Annals of Roger of Hoveden, beginning where the work of that writer terminates, without a break of any description, we remark, in the first place, that the composition clearly indicates a northern origin. The general tone of the whole, particularly its intimate acquaintance with persons, places, and events connected with the districts on either side of the Tweed and Solway, inevitably leads to this conclusion. Nor are we permitted to hesitate between the kingdoms to which its author, or authors, belonged; for the English prejudices with which it abounds are strongly marked, especially during the struggles which followed the death of the third Alexander.* We may therefore safely conclude that it is the production of a writer who resided in one of the northern English counties.

§ 4. From the ignorance which generally prevailed among the laity during the Middle Ages, as well as from various incidental allusions contained in the work itself, it is not difficult to imagine that it was composed by an inmate of some religious establishment; and a variety of circumstances induce us to believe that a considerable portion of it, if not the whole, was written

* See instances at pp. 169, 171, 344-350, &c.

by a Friar Minor, or, in other words, by a member of the Mendicant Order of St Francis. Without attempting to cite all the passages upon which this opinion is founded, it is presumed that the following are enough to establish its accuracy.

The praises of St Francis, the patron Saint of the Order, are frequently mentioned. His expedition into the Holy Land, (p. 27,) the establishment of the Minorites, (pp. 2, 3,) the wide extension of that fraternity during his lifetime, (p. 32,) his death, (pp. 32, 35,) and canonization, (p. 35,) are thought worthy of being recorded. We also find some particulars regarding the arrival of the Franciscans in England, (pp. 30, 31,) their establishment at Newcastle, (p. 3,) and at Carlisle, (p. 42;) and narratives are introduced for the purpose of manifesting their zeal in the services of religion, (pp. 20, 118, 129, &c.) and the extraordinary benefits which result from joining their order, (pp. 35, 71, 186, &c.)

§ 5. Upon this assumption we are able to account for the appearance of several narratives, the introduction of which would otherwise seem out of place in a work like the present. The history of Groteste, Bishop of Lincoln, fills some pages, (pp. 43—46;) but Groteste was Lecturer in the Franciscan School at Oxford, (p. 45,) and was such a zealous advocate for the poverty upon which the Mendicant Orders prided themselves, that he ad-

dressed to the Minorites a sermon in its praise,* and, at his death, he bequeathed his valuable library to their establishment at Oxford.† The wars of the King of Saxony are mentioned only to record his conversion to the Order of St Francis, (pp. 33, 34.) In like manner, reference is made to Adam de Marisco, (p. 24,) St Anthony of Padua, (pp. 40, 41, 184,) Alexander de Hales, (p. 53,) St Quintin, (p. 56,) St Clare, (p. 57,) William de Hedley, (p. 81,) and to many others, because they were, in some manner, connected with the Minorites. These conjectures, strong in themselves, are rendered almost certain by finding one passage in which the author speaks of the congregation of the Friars Minors as that with which he was associated, and in another, the wandering life in which he, like others of the Mendicant Orders, was engaged, (p. 154,) is alluded to.

§ 6. Our next step is to ascertain the place where this work was compiled. It has already been remarked, in general terms, that it is a northern production, and circumstances lead us to believe that it was composed by one of the Minorites of Carlisle. That its author took a lively interest in the affairs of that diocese, is clear from the frequent allusions made to its bishops, whose consecration, (pp. 27, 31, 53, 253,) election, (pp. 102, 253, 276,) and death, (pp. 62, 143, 144, 253,) together with

* Roberti Groteste, episcopi Lincolnæ, ad Minores, de laude paupertatis Sermo, MS. Reg. 7, E. ii, 5.

† See Tanner's *Bibliotheca Brit. Hibern.* p. 351.

various particulars respecting their rights, (see p. 65,) are brought prominently forward. The affairs of the sister diocese of Durham are not forgotten, and the metropolitan see of York is frequently mentioned, (pp. 61, 62, 66, 67, 71, 102, 103, 120, 126, 137,) while the succession and proceedings of the more southern bishopricks are passed over without comment, or at best are only cursorily noticed.

§ 7. But although it may hence be admitted that we are indebted to the Minorites of Carlisle for what, in compliance with long established usage, we have called the “Chronicle of Lanercost,” it becomes due to tradition that we now inquire into the grounds upon which this latter title has been conferred upon the following pages.

The external evidence in favour of this designation is by no means satisfactory. The Cottonian manuscript bears no such title, nor can we trace it further back than the middle of the seventeenth century. The internal evidence must rest, as we may naturally conclude, upon some of the passages in which the affairs of Lanercost are mentioned, and these passages being few, we shall quote them, appending to each the remarks which it suggests.

“A.D. M.CC.LXXX. die S. Marci Evangelistæ adjudicatum fuit in curia de Hirthington quod attachiamentum factum in terra

eleemosynata prioris et conventus de Lanercost irritum fuit et erit inane," (p. 105.) The judgment of the Court is recorded with the utmost indifference ;—a monk of Lanercost would probably have exhibited more self-congratulation in mentioning the success of the house with which he was connected.

" Eodem anno, tertio idus Septembris, venerunt dominus Edwardus rex Angliæ et regina Alienora apud Lanercost, et prior et conventus obviabant eis in cappis in porta. Item, rex obtulit pannum sericum ; rex autem in venatu suo, ut dicebatur, cepit tunc ducentos cervos et cervas in Inglewood," (p. 105.) Passing over the somewhat suspicious expression, " ut dicebatur," we apprehend the reader will see in this passage reason to believe that it was not written at Lanercost, whose inmates would have dwelt at greater length upon the visit of royalty.

" Eodem anno, undecimo kalendas Aprilis, die Sabbati, venit primo dominus Radulphus episcopus Karliolensis apud Lanercost, causa visitandi, et conventus obviabat, ut supra de rege dicitur, et postea dedit benedictionem, et inde omnes fratres recepit ad osculum pacis, et manu sua prius osculata deinde osculum oris dedit ; et ipse ingressus Capitulum prædicavit, dicens, ' Ecce, ego ipse requiram.' Finita prædicatione, visitationem suam prosecutus est, in qua coacti sumus novellas constitutiones recipere," (p. 106.) It must be admitted that the affairs of Lanercost are here brought prominently forward ;

but this is to be accounted for by remarking, that, as the bishop's visitation commenced at that priory, his arrangements there are specified as exemplifying the course which he adopted throughout the remainder of his diocese: and the clause stating that "we were compelled to receive new constitutions," occurring after mention had been made of the bishop's departure from Lanercost, is the strongest argument to prove that it has no reference to the monks of that establishment.

"A. D. M.CC.LXXXIII. Johannes prior de Lanercost fecit cessionem, cui provisio sufficiens fuit concessa, et sigillo domini Radulphi episcopi confirmata. Eodem anno fuit Symon de Driffeld in crastino Assumptionis B. Mariæ in priorem electus," (p. 113.) No inference of any weight can be drawn from this statement; although it seems rather to tell against, than for, the Lanercost authorship of the Chronicle.

"A. D. M.CC.LXXXIX. Obierunt Alanus de Mora, circa Pascha, et dominus Johannes de Galwythia, quondam prior de Lanercost," (p. 133.) The same remark is applicable to this passage.

"A. D. M.CC.XCVI. Destructa sunt per eos tum tria cœnobîa sanctorum collegiatorum, Lanercost, canonicorum regularium, et Augustaldia, ordinis ejusdem, ac monialium Lambelei . . ." (p. 174.) The 'harrying' of Lanercost, Hexham, and Lambley, are mentioned in the same terms; indeed, of the three, the

fate of Hexham appears to have excited the greatest commiseration; how can we reconcile this with the theory which we are now examining?

“ Desolata domus de Lanercost mala plura
Passa fuit, fiet de talibus ultio dura.”

This passage is nothing more than a metrical version of that which was last quoted, and consequently demands no additional comment.

§ 8. “ A. D. M.CCC. Circa festum S. Johannis Baptistæ dominus Edwardus rex Angliæ cum proceribus et magnatibus Angliæ venit apud Carliolum, cum quo venit dominus Hugo de Veer, et fecit moram apud Lanercost, et inde transivit rex in partes Galwithiæ” . . . It is not certain whether the visit of Hugh de Veer, or of Edward the First, to Lanercost, be here mentioned: if the former, no inference can be drawn from it; if the latter, his Majesty’s presence seems to have produced no great sensation.

“ A. D. M.CCC.VI. Rex . . . in festo S. Michaelis venit usque ad prioratum de Lanercost, qui est juxta Karleolum ad octo miliaria, et ibi fere morabatur usque ad pascha,” (p. 205.) The residence of Edward for six months in the same house with the Chronicler is mentioned with a brevity and indifference altogether unaccountable. An inmate of Lanercost would surely

have preserved some more definite account than this respecting the arrival, sickness, occupations, amusements, or devotion, of a monarch whose fame had extended over Christendom. Nor is it credible, that had this work been written within the walls of Lanercost, the author would have considered it necessary to state how far that place was distant from Carlisle.

“A. D. M.CCC.XI. dictus Robertus de Bruce, rex Scotiæ, venit cum magno exercitu, mense Augusti, ad monasterium de Lanercost, quo per triduum commoratus est, canonicos plures capi-endo et infinita mala committendo, sed tandem per semetipsum canonici fuerunt liberati,” (p. 218.) Had this been penned by one of the ‘canonici’ who had experienced such treatment, we should probably have heard something more of Bruce’s proceedings upon the occasion, nor would the writer have failed to bestow some maledictions upon the rough King of Scotland.

We have now examined the passages in which Lanercost is mentioned, and we apprehend that they not only afford no proof that this Chronicle was written there, but, on the contrary, lead to the conclusion that it is not entitled to the name which has been bestowed upon it.

§ 9. Returning to the opinion already expressed, that this work is the production of a Minorite, we add a few remarks

resulting from that theory. The Order of the Franciscans, it is known, had several establishments in Scotland, many of which contributed their supply of information towards the work now before us. Tracing these in their order, we first speak of Berwick.* The writer probably received from some Minorite of that town the account which he gives of the portentous appearance in the heavens, prefiguring the Scottish wars, (p. 167,) and was present there in 1312, when he saw the scaling ladders by which Robert Bruce attempted to surprise the English garrison, (p. 221.) The manner in which the Scottish Minorites imposed upon their English successors is also introduced as a subject worthy of remembrance, (p. 275.)

The Friary at Haddington† supplied the account here preserved of the assassination of Patrick de Athol, who was buried within its precincts, (p. 50.) From the same source we derive the account of the murder of him who interrupted the sermon of the Minorite, (p. 68,) of Agnes de Burneville of Spot in Lothian, (p. 90,) of the ‘water-kelpie,’ who appeared near Laysynbi, (p. 155,) and of the burghess of Haddington who saw the supernatural appearances in the heavens, (p. 162.) Hence, also, the opportunity which the writer had of knowing Euphemia, Countess of Dunbar, (p. 82,) and her son,

* See Spottiswood’s Religious Houses of Scotland, p. 448, edit. Russell.

† See Spottiswood, p. 449.

Earl Patrick, (p. 127.) The reader may examine for himself the allusions to the Minorites of Dumfries, (p. 107,) and Dundee, (p. 282;) and will not fail to observe, that, however interesting they may have been to a member of the same fraternity, they could scarcely claim, upon their general importance, a place in the Chronicle of an establishment like Lanercost.

§ 10. We have already remarked, that the whole narrative has been recast about the period when the only existing manuscript was transcribed; this, however, has been done so inartificially, that numerous traces of the original diction have been preserved, by which we are enabled to ascertain the age of its component parts. A few of the more important of these may be specified. The writer, whoever he was, had seen the brother of the King of Jerusalem, then still alive, (p. 32.) This King of Jerusalem must have been John de Brienne, who was crowned 3d October 1210.* He had two brothers, Walter, the third of that name, Count de Brienne, King of Sicily and Count of Apulia, who died at Sarano in 1205, and William, of whom little is known, except that he died prior to May 1205.† Thus we have the testimony of a writer who was contemporary with events which occurred anterior to the year 1205. The greater portion of the work, however, seems to have been reduced to its present form during the reign

* *L'Art de verifier les Dates*, v. 70.

† *Moreri, Dict. Historique*, ii, 331. See these facts confirmed in a valuable little work, (printed about 1513, but without place or date,) entitled *Firmamentum Trium Ordinum*, fol. 41, b.

of Edward the First, that monarch being spoken of as yet alive;* and the personal allusions, up to the period of his death, being frequent. The writer had information (incorrect, indeed, if the present reading be the true one) from the Confessor of Simon de Montfort, (p. 40,) he had buried the bishop elect of Glasgow, who died in 1270, (p. 53,) he was contemporary with the Patrick Earl of Dunbar, who succeeded to that title in 1247, (p. 55,) he had witnessed the famine which occurred in 1257, (p. 65,) and he was present at Beverley in 1267, (p. 83.) The succession of William Fraser to the bishoprick of St Andrews, in 1279, is mentioned, (p. 103,) with a statement showing that the passage was written before the death of that prelate, which occurred in 1297.† The writer had conversed with those who had attended the sick-bed of Alexander, Prince of Scotland, son of King Alexander the Third, (p. 111,) an event which occurred in 1283; and he was present at the funeral of that monarch in 1286, (pp. 115–117,) concerning whose death he has preserved some interesting particulars. As the work advances, these personal allusions become fewer in number, until at length they totally vanish, although the minuteness and individuality of the information, up to the last sentence of the work, show that the whole production is entitled to the highest degree of credit.

* *Quid Regina Gloriæ tunc ei sponderit nondum plene innotuit, nisi hoc solum, quod tunc et semper deinceps, de suis æmulis prospere triumphavit, ac ab illo die usque nunc, solenne jejunium panis et aquæ omni Sabbato ob amorem adjutricis ejus continuavit; insuper et Londoniis in laudem ejusdem Dei Genetricis operosam et sumptuosam ecclesiam, quæ necdum perfecta est, exstruere inchoavit, pp. 181, 182.*

† Keith's *Scottish Bishops*, p. 20.

§ 11. The Chronicle, with a few exceptions, appears to be an original composition. Towards its commencement, it embodies some passages taken from the Chronicle of Melrose, which it cites as a certain Scottish book of Annals, (p. 15.) Many of its notices concerning papal affairs, chiefly as to the elections of the popes and the duration of their pontificates, are transcribed from the Chronicle of Martinus Polanus. The remarks concerning the city of Jerusalem and its infidel inhabitants, given under the year 1219, are copied almost verbatim from a work printed in the collection, by Bóngars, entitled *Gesta Dei per Francos*, (ii. 208.) Beyond these, it is believed that no further passages, at least of any extent, can be traced to other sources.

§ 12. We have already stated, that only one manuscript of any antiquity has descended to us, and unfortunately we are ignorant of its pedigree, so as to be unable to state whether it ever belonged to the Canons of Lanercost, or with what ecclesiastical establishment its history is associated. It forms one of the treasures of the Cottonian Collection in the British Museum, and is distinguished by the press mark, Claudius D. vii. It is a folio volume, written in double columns, upon vellum. The character is by no means remarkable for its elegance, and abounds in contractions of more than usual intricacy. Transcripts of portions have been made at various times; all of them, from the peculiar nature of the abbreviations employed, abounding in misreadings; but all these copies having been

taken from the Cottonian Manuscript, are of no authority or value.

§ 13. It is somewhat singular that, with so many claims to the attention of English Historians, and deposited in a Library so easy of access, the Chronicle of Lanercost should not have been long ago printed. That it should have been reserved for the press of the Bannatyne and Maitland Clubs, and accomplished through the agency of Members of those Literary Societies, is the more remarkable, since arrangements were made more than a century ago for its publication. In the year 1713, the learned Humphrey Wanley, Librarian to the Earl of Oxford, undertook the preparation of a series of early English Historians, of which it was intended that this Chronicle should form a part. The following letter will show to whom Wanley was indebted for his acquaintance with it :—

“ SIR,

ROSE, *Feb. 23, 1712-13.*

“ Your letter of the last post was a refreshment to me under my present affliction, occasioned by the loss of the best friend and the dearest companion I had in the world.

“ Next to the service of God, and a good conscience in the duties of my calling, I know nothing wherein I should take greater pleasure than in being helpful in the carrying on of your useful design. There’s in the Cotton Library (Claudius D. vii.) a Chronicle penn’d by some of the Canons of Lanercost.

cost in this diocese, which, tho' it agrees mostly with that of Melros, has a great many particulars which are not perhaps to be met with any where else, especially in matters transacted in Conflicts and Treaties betwixt the two kingdoms. I wish these additions to its forementioned prototype might make part of your Collection.

“ I have a good MS. (in parchment) of Howel Dha's Aulic Laws, which respect the officers of his Civil List, &c., which, if it be not for your purpose, may not possibly be an improper mite to be thrown into my Lord's Treasury *των καινων και παλαιων*. If you'll favour me with a transcript of your Runic Inscription, 'tis likely it may be received by my own hand, about a fortnight hence, at Westminster.

“ I am, Sir,

“ Your affectionate Servant,

“ W. CARLIOL.”*

“ For Mr Wanley,

“ At his house in Duke Street, York Buildings,

“ London.

“ Free,

“ W. Carliol.”

Bishop Nicolson shortly afterwards visited Wanley; the following is the result of their conversation :—

* From the Original in the Harleian MS. 3777, fol. 165.

“ 8 April 1713.—My Lord Bishop of Carlisle’s advise to me about printing a volume of English History from the Cottonian Library.”

“ 1. Some of the Monastic Chronicles to be immediately transcribed, particularly those of Wyndescomb, Dover, Dunstaple, Winchester, (or Waverley,) Peterburgh, and Hagneby. Item, Lanercost, so far as wanting in that of Mailros.

“ 2. During this, compare the eldest of these by private hands, chiefly Benedict. Petroburgensis, Ran. Niger, Joh. de Taxter, R. de Coggeshall, P. de Yckam, &c. in order of time, till enough for a volume.

“ In the latter,

“ 1. Pitch on some year in each, wherein the general history of the kingdom is largely recorded. Here *Borrowing* will most largely appear.

“ 2. Where transactions of the particular House, to which the Author had some special relation, these are to be transcribed at large. Thus Ingulfus, Sim. Dunelm., the Annals of Burton, &c.”*

* From the Harleian MS. 3777, fol. 169.

§ 14. Wanley thus encouraged, proceeded in the undertaking, and procured from Bowyer, the printer, the following estimate as to the extent of the work which he contemplated:—

“ SIR,

“ I have computed the copy you shew’d me on Monday last, by the specimen Mr Sare since shew’d me, and I believe it will make about two hundred and five sheets, containing 62 lines in each page, and about 64 letters in each line.

“ Your most humble servant,

“ W. BOWYER.

“ June 3, 1714.”

Wanley’s own account of the commencement, progress, and failure of the projected work, is yet extant, and is as follows:—

“ *N. B.*—The copy I showed Mr Bowyer consisted of these Treatises following, viz.:—

Chronicon Dunstapliæ; transcribed from the Cottonian MS. by mine own hand.

Benedicti Petroburgensis abbatis Chronicon; transcribed from one Cottonian MS. by myself, and collated with the other.

Annales de Lanercost; transcribed from the Cottonian MS. for me by Mr Elphinstone.*

* This transcript, reflecting no credit upon Mr Elphinstone’s skill, is amongst the Harleian MSS. 3424, 3425.

“ The late Lord Viscount Weymouth put me upon the design of publishing these or any other of our old Historians or Chronicles which I might like better, and for the labour and charge of copying the same gave me L.100, intimating further, that when they should be published, he would give me another as a reward for my dedication. Moreover, his Lordship promised to take off fifty of the printed copies; and afterwards was pleased to extend this promise to one hundred copies. I own I was not willing the work should be hurried, because I would compare these treatises with others. I was willing to have large notes illustrating the whole, with charters, seals, monuments, epitaphs, buildings, and as much other unprinted matter as would fall in my way properly, and always pertinent to my subject;—not forgetting an Index Nominum propriorum, Materialiarum, and a Glossary. But it being thought that these things would take up too much time, I was ordered to publish, as soon as possible, even the naked text; and it was then alleged that what else I had proposed might be printed in another volume at mine own leisure. I then brought Mr Sare, Mr Wyat, Mr Knaplock, Mr Tooke, and Cawse, booksellers, and all honest men, together, proposed the matter to them, disclaimed all reward, or other consideration for copie-money, and promised to procure more than fifty subscriptions. Afterward, Mr Bowyer came to me, and cast over the copy, as above is noted. In other meetings, I promised subscriptions for more than one hundred copies, and shewed from whom they would

proceed. We agreed with Mr Bowyer about the paper, &c. the volume, letter, &c. and were ready to enter upon mutual articles, when, to our great surprise, that noble Peer deceased, in very old age, (without having shown the least regard to this work. *) Hereupon, I gott the booksellers to meet over again, who, understanding that our common patron was departed this life, (and no money left for payment of the copies his Lordship intended to buy, †) would by no means enter into any further deliberation or covenant about printing the book, but flew off from it utterly. When I found this, I thought myself likewise discharged from it. This is a true account why the Treatises above mentioned did not see the light, as I intended.

“ HUMFREY WANLEY.” ‡

§ 15. The attention of several distinguished Scottish Antiquaries having been directed to this important historical document, it was generally admitted that its publication was highly desirable, and that it would throw considerable light upon the annals of that nation. Although the extent of the work threw serious obstacles in the way for a time, this difficulty was eventually overcome by the liberality of two gentlemen who have presented this volume to their fellow-members of the Bannatyne and Maitland Clubs.

* This passage is added above the line.

† This passage also is added above the line.

‡ Transcribed from the original, in the Harleian MS. 3778, fol. 114.

It now only remains for the Editor to render his thanks to the Trustees of the British Museum, for granting him permission to make a transcript of the Cottonian Manuscript for the present edition; to Henry Petrie, Esq., Keeper of the Record Office in the Tower, for permission to transcribe the very important Letters and Papers connected with the History of Scotland, with which the Editor has enriched his Appendix; to Thomas D. Hardy, Esq., of the same Office, for the facilities which he afforded in the progress of the searches among its Miscellaneous Documents; and to John Smith, Esq., Secretary to the Maitland Club, to whom he is indebted for the removal of many of the difficulties naturally attendant upon an undertaking like the present.

JOSEPH STEVENSON.

CHRONICON DE LANERCOST.

PARS PRIOR.

M.CC.I.—M.CCC.VI.

CHRONICON DE LANERCOST.

ANNO DOMINI M.CC.I.

HOC anno impius Johannes destruxit legitimum femem hereditarium successione Anglicanæ. Cum enim frater ejus senior, Galfridus comes Britanniae Armoricae, inter regem Ricardum et ipsum medius, ad duodecim annos ante coronationem suam in fata decessisset, ac superstites sui sanguinis ephebos reliquisset infantulos, Arthurum et suam germanam, caeca cupiditate temporalis honoris acutus, quasi sub specie protectionis, masculum in mare propria manu dedit neci, foeminam recludens in carcere usque ad diem mortis, ut postea plenius dicitur. Quod facinus necdum, ut creditur a multis, aequa lance recompenfatum, suspensa super stabilitate regni corda reddit sapientium.

Hoc etiam anno magnates et cives regni Scotiae fidelitatem juraverunt Alexandro filio Willelmi regis apud Muskelburgh; et Johannes de Salerno, presbyter cardinalis, tenuit concilium suum apud Perth, et multa constituit observanda.

Eodem anno in diversis regionum partibus immensa gentium erat morina et aliorum animalium, praecipue vero ovium; cujusmodi mortalitas et morina nunquam antea videbantur.

ANNO DOMINI M.CC.II.

Idem rex Johannes pro nepote suo Arthuro dolose mandavit, quasi tractatum amicabilem cum eo habiturus, qui, nihil doli cogitans, venit in Angliam, qui cum pervenisset idem rex noluit cum eo loqui seu videre; praecipit tamen eum statim capi et in falva custodia poni; et sic cum sorore sua Alienora, muliere pulcherrima, apud castellum de Mirable fuit captus, kalendis Augusti [Aug. 1]. Ob quam captionem discordia inter dictos reges Franciae et Angliae nuper sopita denuo fuerat renovata.

Eodem anno Johannes de Salerno profectus est in Hyberniam, et dominum Radulphum, abbatem de Melros, fecit episcopum apud Dun.

ANNO DOMINI M.CC.III.

Rex Johannes prius citatus ad parlamentum super foriffacturis suis et semper procrastinans, tandem ibi conventus Normanniam pro nece innocentis [amisit], ac sic in Angliam fatis ignominiose rediit.

Hoc tempore providit Dominus unum remedium ad salutem errantium per sanctum suum servum Dominicum, qui divino spiritu incepit ordinem fratrum Prædicatorum in partibus Tholosanis. Siquidem hic fuit canonicus regularis, et in habitu illo serviebat capellæ domini Symonis antiqui de Monte Forti, in quo loco mutavit statum, habitum, et animum.

ANNO DOMINI M.CC.IV.

Obiit Godefridus de Lucy, episcopus Wyntonix, post sexdecim annos administratæ curæ; et tunc Baldewinus comes Flandriæ factus est imperator Constantinopolitanus.

ANNO DOMINI M.CC.V.

Comes David fecit homagium nepoti suo Alexandro, filio Willelmi regis Scotiæ; et Hubertus Cantuariensis archiepiscopus ex hac luce substractus est.

Muri etiam Rothomagi ab hominibus regis Franciæ ad solum prostrati sunt.

Hoc anno visæ sunt duæ lunæ simul in firmamento, ejusdem quantitatis, quarum cornua ex una parte cohærebant, ex altera separatim fluctuabant, sed [tandem] conveniebant; quod, quantum video, interpretor de duobus ordinibus a Deo provisivis ad illustrationem ecclesiæ caligantis.

ANNO DOMINI M.CC.VI.

Nam, ecce, pontificatu Innocentii tertii ortum sumpsit a Deo humilis ordo Minorum per beatum Franciscum, Christi sectatorem præcipuum, formaliter et exemplariter institutum juxta Assisum, in thalamo virginis matris apud Sanctam Mariam de Angelis. Qui, licet propter austerita-

tem vitæ non nisi viginti annos compleverit in ordine, tamen oculis suis intuitus est pufilli gregis sui profectum et ordinis dilationem in viginti quatuor provincias, quantas et non plures modo inhabitat. Prædixit de hoc ordine futuro gloriosus heremita Godericus; cum enim semel, ut sibi moris erat, in quadragesima equo vocatus iret in Northumbriam ad quendam sacrum sacerdotem, causa confabulationis habendæ, et oporteret per medium Novi Castrî transitum habere, veniens ex opposito ubi tunc domus erat laicorum, nunc est area fratrum Minorum, advocans pedissequum qui post, ejus exemplo, factus est alibi heremita, ait, “animadvertes et notes istum locum, quia futurum video in hunc locum populum Deo ferviturum, magnæ et mirandæ vitæ. Felices illi qui eos viderint, et beati qui eorum consilia et doctrinam sequi affectaverint.”

Hoc tempore obiit Willelmus Bleccensis, episcopus Lincolnæ.

ANNO DOMINI M.CC.VII.

Apparuit angelus cuidam sancto heremite et dixit hæc verba; “Excitabitur Romanus contra Romanum, et Romanus Romano substituetur Romæ. Novus grex semper ad cumululum. Allevabuntur virgæ pastorum, et onus eorum in solatium. Non modica nubes incipiet pluere, quia nascitur immutatio seculi.” Priores dies hujus oraculi videntur in Frederico et Romana curia verificari; posteriora autem in profectu ordinum prædictorum, et allevatione curarum, et imbre sacrarum doctrinarum. Verum quod alibi in antiquiori scripto, sub interminato tamen tempore, reperi, occasione accepta, hic in iudicio posterorum inferui. Cuidam monacho Cisterciensis ordinis celebranti apparuit quædam manus scribens, subiecta in corporalibus. “Cedrus alta succidetur. Mars prævalebit Saturno et Jovi. In novem annos erit unus deus monarchiæ, secundus obiit. Filii liberabuntur a captivitate quadam. Gens sine capite, vel repudiata, veniet. De clero viget novus ordo, si ceciderit væ ecclesiæ! Multa prælia erunt in mundo; fidei, legum, regnorum, mutationes erunt. Tota terra Sarracenorum subvertetur.” Ista revelatio facta fuit abbate et conventu præsentibus, et magistro Symone de Langtona, qui hæc omnia domino archiepiscopo Cantuariæ nunciavit.

ANNO DOMINI M.CC.VIII.

Menſe Martii, quindecim diebus ante paſcha [Mar. 23], interdicta eſt Anglia, hac de cauſa. Deſuncto Cantuarienſi archiepiſcopo Huberto, facta eſt diſſentio inter regem et monachos de electione pontificis, alium rege, alium monachis eligentibus. Dum autem plures monachorum veniſſent Romam pro cauſis ſingulorum electorum, apoſtolicus diſſentionem eorum audiens caſſavit electionem ſingulorum, præcipiens ut denuo canonicam coram ipſo facerent electionem; et elegerunt magiſtrum Stephanum de Langtone, pro quo papa ſcripſit regi Angliæ, commendans ei perſonam, ut eum reciperet. Rex autem graviter offenſus, tum quia caſſata eſt ejus electio, tum quia monachi contra permiſſionem ſuam fecerant, juravit quod nunquam prædictum Stephanum reciperet. Papa vero diu ſuſtinuit, ſcribens et exhortans regem, ſed nihil profecit. Inde terram ſuam interdixit, ita ut nec privatim nec publice in tota terra ſua cantaretur, nec morituri communionem nec mortui haberent ſepulturam. Rex autem, miro modo turbatus, præcepit conſicari per univerſum [regnum] ſuum omnes poſſeſſiones epiſcoporum, clericorum et virorum religioſorum, et omnia bona eccleſiaſtica, per miniſtros ſuos, et quod de eiſdem bonis ſuis darent clericis ſuſtentionem ad vitam; quod et factum eſt. Præcepit etiam rex miniſtris ſuis quod concubinas et ſociarias et amaſias preſbyterorum et clericorum inventas comprehenderent et detinerent, donec a preſbyteris et clericis redimerentur. Unde multipliciter, et quoad ſeculares et quoad religioſos, illo tempore perfequebatur rex prædictus eccleſiam Anglicanam, unde clerici, timentes regis tyrannidem, Oxoniam fere omnes reliquerunt, aut ſi autem remanentes non multo tempore poſt, propter unius ſuſpendium, ex toto villam interdicens receſſerunt, partim apud Redyngs, partim Pariſius divertentes. Hoc credo accidiffe propter oppreſſionem et necem ſecutam unius puellæ, quæ fuit turpiter reperta apud Maydenhal.

fol. 173.

Eodem anno mortuus Philippus Dunelmensis epiſcopus, qui, ob portus de Twedmouth tuitionem, caſtrum de Mauvayſin tunc inchoavit, ac imponens ei agnomen epiſcopi tunc Willelmi Sancti Andreae. Hic incipit jus in quo laborat eccleſia Dunelmensis in petendo portus primatum in

fluvio de Twede, quem rex Johannes, juxta quod per antiquorum ora volitat, contra justitiam, fede vacante, accepta magna pecuniæ summa, diftraxit libertatem sancti Cuthberti et ecclesiæ Dunelmensis.

ANNO DOMINI M.CC.IX.

Mandavit rex Angliæ Willelmo regi Scotiæ ut sibi occurreret apud Novum Castellum, sed obviaverunt apud Boieltoun, quem comitatus est usque Noram, et habuerunt colloquium apud prædictum castellum; sed, infecto negotio, ab invicem discesserunt. Tunc Alanus filius Rollandi duxit filiam David comitis in uxorem.

Quo anno ob mitigationem data est licentia [a] domino papa in abbatiis per Angliam semel in hebdomada divina celebrare, voce submissa, januis clausis, exclusis secularibus.

Anno regni regis tertidecimo, post festum sancti Jacobi apostoli [Jul. 25], misit dominus papa duos nuncios in Angliam, Pandulfum scilicet et Durandum, ad faciendam pacem inter regem et archiepiscopum. Cumque coram rege venerunt, omnibus comitibus et baronibus Angliæ convocatis, regem in hunc modum alloquuntur; “Domine, de longinquo venimus huc ad petitionem tuam pro pace sanctæ ecclesiæ reformanda, audituri super hoc voluntatem tuam.” Rex ait; “nescio quid petitis;” et illi, “nihil, nisi jus commune, scilicet, ut jures te satisfactorum sanctæ ecclesiæ et perfolviturum omnia quæ de rebus ecclesiæ rapuisti, et Stephanum archiepiscopum Cantuariæ et omnes coepiscopos suos cum fociis suis, qui sunt in partibus transmarinis, susceptorum bene et in pace.” Quod audiens rex vultu protervo respondit, “modo secreta cordis mei vobis revelabo; potestis me facere jurare et reddere omnia ab ecclesia percepta, sed si Stephanum archiepiscopum in regno meo invenero suspendi faciam sciatis.” Nuncii responderunt, “dominus noster papa ad petitionem tuam, O rex, ad istam provinciam nos misit causam tuam, non asserbas justissimam, audituros, quod si causam tuam justam, ut asserbas, invenissimus, interdictum terræ tuæ relaxaremus, sed nihil proponis quare debeamus sententiam relaxare, sed potius confirmare.” Et addidit Pandulphus, “scias, rex, quod dominus papa te excommunicavit, et suspendit effectum sententiæ usque ad adventum nostrum in partes istas; sed de cætero scias te excommunicatum

et fententiam in te latam habere effectum." Et addidit, "abfolvimus omnes Anglicos die hae qui tecum communicaverint; fed de caetero qui tecum communicaverint fint excommunicati." Et addidit, "abfolvimus omnes unanimiter, comites et barones, Francos, clericos, laicos, et omnes Christianae fidei cultores per terras tuas tibi fubjectos a fidelitatibus fuis et homagiis. Abfolvimus etiam omnes qui contra te, inimicum ecclefiae, velint infurgere, nec opus tantum facere, quoniam duobus annis elapfis, reges, comites, barones, dominum papam rogaverunt ut ipfos abfolveret et terram cum manu forti intraret, cuicumque vellet regnum committerent. Sed fancta ecclefia vult jus fuum declarare, et una cum filiis jus fuum vindicare. Item, praecipimus quod cum dominus papa miferit exercitum in Angliam vos omnes fidem adhibeatis et duci exercitus faveatis, fin autem feiatis vos in debitam et perpetuam fervitutem esse redigendos." Ad hoc rex, "quid potestis ultra facere?" Pandulphus dixit, "in verbo Dei tibi dicimus quod nec tu nec heres tuus quem habere poffis ultra diem hunc poteritis coronari." Ad hoc rex, "praecipio quod non foveatis caufam meam, fed, per Ipfum qui omnia regit, fi terram meam intraffetis mihi talia monituri fine mandato meo vos et vestros faciam per annum equitare, facerem, fed ut talia mihi nunciaretis non vos mandavi." Cui Pandulphus, "caufam tuam fecundum Deum promovimus et te dileximus, Dominum nostrum invocamus teftem, fed pro dilectione quam erga te habuimus nullam aliam a te fperamus asportare mercedem nifi quod nos equitatos juraffi." Deinde rex praecipit ut ducenti incarceratos coram eo, praefenti Pandulpho, et ad terrorem Pandulphi quofdam praecipit fufpendi, quofdam oculis privari, quofdam pedibus truncari. Inter quos erat quidam clericus, falfarius monetae, quem praecipit rex fufpendi; quod audiens Pandulphus ftatim voluit eos excommunicare qui manus in clericum imponebant. Quod videns rex clericum fibi commiffit ut eum iudicio ecclefiae fecundum delicta fua puniret. Pandulphus difceffit ab Anglia et tranffretavit, [rege] in excommunicatione permanente.

Hoc anno papa conceffit in Anglicana ecclefia omnibus fidelibus in extremis laborantibus facrum dari viaticum, fed et hoc praecipit ut ab ecclefiis conventualibus facerdotes cum magna reverentia deportarent, quibus tantum permiffum erat propter euchariftiam conficiendam celebrare.

fol. 173, b.

Circa festum vero sancti Jacobi [Jul. 25] rex Angliæ et rex Scotiæ cum exercitibus suis ad invicem occurrerunt, ubi pacem inter se firmaverunt, ita tamen quod rex Scotiæ regi Angliæ duas filias suas dedit maritandas, simul cum hoc tredecim millia librarum pro libertate portus Berwyci, et inde cepit licentiam subvertendi castellum quod erectum fuit ab episcopo contra Berwycum; quod et factum est. Et pro pace tenenda dedit ei obfides, filios proborum hominum terræ suæ, et quod Scottis multum displicuit.

ANNO DOMINI M.CC.X.

Mense Junio rex Angliæ, congregato exercitu, Hyberniam sibi subjugavit; rediens autem monachos Cisterciensis ordinis in multis exspoliavit. A Judæis autem quicquid fere habebant auferens, eosque a domibus suis excludens, quibusdam oculis eruens, quosdam fame perdens, omnes in tantam necessitatis dejecit inopiam ut a Christianis in nomine Jesu ostentatim victum mendicarent, et fame passi ut canes circuierunt civitatem. Quod cum regi Francorum innotuit, sciens Judæos per mundi climata dispersos invicem quibus possunt in necessitatibus subvenientes, subtili fretus astutia, per omnes Galliarum provincias ut omnes carceribus manciparentur, edixit. Quod cum factum esset ita eos appropiavit, ut nec sibi ipsis possent subvenire. Infuper et militibus suis terras suas et cartas quas Judæis impignoraverant absque fœnore restituit, et divites dimisit inanes.

Eodem etiam anno, convocatis Parisius archiepiscopis, episcopis, cæterisque prælatis totius ecclesiæ Gallicanæ cum omni universitate magistrorum, maximum ibidem celebratum [est concilium], præcipue contra superstitiones hæreticos, qui domos viduarum penetraverant et maximam innocentium multitudinem seduxerant, sacram Scripturam sinistra interpretatione docendo latenter. Dicebant enim, quod sicut Dominus natus primo se monstravit pastoribus, ita quod [per] pastores et cæteros innocentes Terram Sanctam sibi placeret in manus Christianorum restituere. Creabant sibi episcopos; signa falsa ostendebant. Qui in eodem concilio archiepiscoporum et episcoporum totius Galliæ et omnium magistrorum universitatis Parisius sunt convicti; et de nefanda secta magistri sui

Aumari, qui ab Innocente papa in principio Decretalium damnatus est; cujus offa ibidem, audientibus omnibus et videntibus, ad terrorem cæterorum, ab omnibus archiepiscopis et episcopis excommunicata, extra sacrum cœmeterium projecti jubentur. Fuerat enim ribaldus quidam Haxatinus, qui, sub tali deceptionis obtentu, proponebat omnes manibus Sarracenorum tradere quos aggregare ad se poterat; quippe qui et ante eos venderat, et pretium deceptionis acceperat. Ipsi etiam hæretici convicti quindecim diebus ante natale Domini [Dec. 10] in campis juxta Capellam Sancti Honorati coram omni populo sunt degradati et laicorum custodiæ mancipati; qui, et post triduum [Dec. 14], præcepto domini regis igne consumpti sunt, et tamen in tanta pertinacitate obruerunt, quod nec sonitum nec tinnitum in flammis emiserunt; quos laici Papelardos appellaverunt. Magister autem Robertus de Curcun, vir vitæ venerabilis et omni doctrina perspicuus, cui a domino papa data est magna potestas in Galliis, pseudo-prophetas a principio persecutus est, eosque Almaricos a prædicto Almarico nominavit, vel Godinos a Godino eorum hæresiarcha, qui et Papenæ punitus interiit. Plures autem, eorum errore decepti sed compuncti, perpetuo carceri sunt mancipati, prius tamen degradati a facris ordinibus.

Hoc anno Lodowicus filius Philippi regis Franciæ miles a patre suo factus est cum ingenti lætitia et exultatione apud Sanctum Lucium, die sancti Johannis baptistæ [Jun. 24].

ANNO DOMINI M.CC.XI.

Johannes rex Angliæ, firmatis castellis in Walis, eam sibi subjugavit.

Eodem anno facta est universalis in omni regione strages hominum innumerabilium, incipiens ab oriente nec desinens usque in occidentem. Cum enim Otho, in omnes miles probatissimus, a domino papa Innocentio in Imperatorem promotus, inunctus, et coronatus, innumeras orientalis plagæ sibi subjugasset provincias, cæde tamen prius inæstimabili peracta, nec adhuc humano sanguine satiatus, cruentas manus crudelissime in matrem propriam, apostolicæ sedis dignitates comminuens, proprias possessiones ab ipsa nifus est violenter extorquere. Unde apostolica in eum publice lata est sententia, et, hac promulgata, ex decreto domini papæ novus Imperator

substitui edicatur. Sed quo fine, vel qua lege hæc nimis improba litis contestatio fuerit determinata, sequens annorum series declarabit.

Eodem etiam anno accidit quod cum jam per quinquennium, vel amplius, Abigenes, gens aspera, iustitiam Dei abigentes et suam volentes constituere, catholicæ fidei religionem manifesta impugnaverant persecutione, ex apostolicæ admonitionis persuasione et virtute divinæ prædicationis, sed et principaliter ex gratia divinæ inspirationis, unanimiter contra prædictos divinæ legationis derisores non modica turba fidelium in partibus coadunata est Tholosanis, quæ, divinæ virtutis dispositione in acies dispartita, pugna campestri, qualis non meminit ætas præsentium, infidelium stragem dederunt. Hoc autem factum est

Anno milleno, biscenteno, nonodeno,
Septembrique die quarta post festa Mariæ,

sub duce Christianissimo et comite invictissimo Symone de Munforde, vel de Rokeforde, qui eisdem a principio vehementissimo furore persecutus est.

Ac etiam, vix finita et cassata perturbatione, ecce, recens surrepfit Christianorum aliunde persecutio impetuosa; nam et ignominiosa turba Paganorum cum classe non modica per littora Hispaniæ applicuerat, quæ et Christianos ad præliandum invitavit. In quos rex magnanimus, cognomento tamen Rex Parvus, cum militonibus suis insurgens, virtute divina fere omnes conquassavit; vix enim rex et princeps eorum, dictus de Marroke, cum magna ignominia vivus evasit.

Rex autem Galliæ, terram regis Angliæ in transmarinis partibus subjugando, non modicum sanguinem fudit. Confimilem autem stragem rex Angliæ terram Hybernæ et Walles sibi subjugando perpetravit. Sed et rex Scotiæ, filium Macwillelmi Hughtrede persequendo propriosque seductores destruendo, multorum cadavera inanimata reliquit.

Eodem anno Johannes rex rediit de Wallia, capto Snowdone. Petrus propheta prædixit multa regi Johanni et regno Angliæ.

ANNO DOMINI M.CC.XII.

Exiit a summo pontifice generale mandatum in omnem Christianæ religionis professionem, ut, omni cessante excusatione, universi ecclesiarum

pastores ad annum m.cc.xv Romæ congregarentur propter generale concilium celebrandum, paucissimis exceptis, qui communi concilio in unaquaque patria ob animarum custodiam remanerent. Ipsi etiam pastores interim verbum vitæ prædicarent, infirmos in fide confirmarent, confirmatos animarent, et animatos crucis signaculo consignarent in Terræ Sanctæ subsidium, quam tunc Sarraceni nimis improbe et indecenter tractaverunt. Missa sunt ad hæc a latere domini papæ multa et magna luminaria sanctissimæ conversationis et excellentissimæ doctrinæ in omnem circa regionem, quorum duo missi sunt, unus in Angliam et reliquus in Franciam; in Angliam magister Stephanus de Langton, archiepiscopus Cantuariæ consecratus, in Gallias magister Robertus de Cursun, presbyter cardinalis et totius Franciæ legatus; unde et ad monitionem ipsius omnes Christianos publicos usurarios et publicas meretrices et cæteros sanctæ religionis derisores rex Franciæ abstulit ab universis civitatibus suis.

fol. 174.

Eo tempore Alexander, filius Willelmi regis Scotiæ, in Angliam profectus, Londoniæ a rege Angliæ militarem honorem accepit, anno ætatis suæ quarto decimo, ad officium quando "Lætare Hierusalem" [Mar. 4] cantatur.

Surrexit in diebus illis in Anglia miræ audacitatis homo et abstinentiæ, Petrus nomine, qui, nescio quo spiritu futura prædicens, ipsi regi Angliæ crudelitatem suam adversus Dei ecclesiam de die in diem improperabat; et quod in proximo honorem regis et nomen regium esset amissurus coram facie sua clamitabat, quod quidem in magna parte postmodum evenit, ut frequens annorum series declarabit.

Circa, vel paulo ante, hæc tempora videtur sanctus Hugo, episcopus Lincolnæ, claruisse; nam piæ memoriæ magister Willelmus de Montibus, doctor sacre theologiæ, in supramemorati sancti diebus officio cancellarii functus est ejusdem Lincolnensis ecclesiæ, ac post Deo placitam vitam et doctrinam, ex hac luce subtractus est post finem paschæ, qui tamen supervixisse probatur beato Hugoni diebus multis.

ANNO DOMINI M.CC.XIII.

Corpus vero venerandi magistri Willelmi anno sequenti, Christianitate Angliæ reddita, in ecclesiam Lincolnæ est translatum, et ibidem cum debita reverentia tumulatum.

Hoc eodem anno Willelmus rex Scottorum viam univērsæ carnis ingrediens, anno regni sui quadragesimo nono, et ætatis suæ octogesimo secundo, Alexandrum filium suum tanti honoris reliquit successorem, qui intronizatus est apud Sconam statim, anno ætatis suæ septimo decimo.

Quo etiam anno intravit magister Stephanus archiepiscopus Cantuariæ in Angliam inter pascha et pentecosten [Apr. 14–Mai. 23], exultantibus omnibus et dicentibus “benedictus qui venit in nomine Domini.” Sed post septennium cessavit interdictum in Anglia in octavis apostolorum Petri et Pauli [Jul. 6]; laborantibus ad regis correctionem duobus legatis, patribus Pandulpho et Durando. Hic Stephanus archiepiscopus, sacræ theologiæ doctor, inter cætera laudabilia totam Bibliam capitulis distinxit; et quia magnifici cordis fuit aulam Cantuariæ tantæ quantitatis, sumptuositatis, et capacitatis fieri disposuit, ut intuentibus præ raritate stuporem incutiat. Translationem autem pastoris egregii, sancti Thomæ martyris et archiepiscopi, tanto studio et apparatu posterus exultabilem reddidit, ut ecclesia sua longo post tempore pro expensis obligaverat, et paratis per campos et villas et silvas, ut oportuit, tentoriis, omnes infimul ad translationis gaudia properare volentes, usque quindecim miliaria circumadacentium locorum, de sanctæ ecclesiæ præbendis mirifice aluerit, et alios cum benedictione ad propria dimiserit.

Rex vero Willelmus Scottorum supramemoratus, ob familiarem amorem inter ipsum et sanctum Thomam, dum adhuc in curia regis Henrici esset, contractum, divulgato in mundo et approbato in cælo celebri ejus martyrio, abbatiam de Aberbroutok in honore ipsius fundavit, et redditibus ampliavit.

Interim in Anglia durante interdictione ob regis obstinatiam, Philippus rex Francorum ex præcepto domini papæ, haud dubium et divina dispositione, adversus regem Angliæ excitatus, cum omni impetu exercitus sui usque ad mare Anglicanum pervenerat. Causa autem justæ commotionis suæ ista erat. Hic rex Johannes fratrem seniorem sibi habuerat, Gaufridum nomine, et comitem Britanniæ, qui, vivente adhuc rege Henrico amborum communi patre, anno regni ipsius trigesimo tertio, ad diem perveniens extremum, posteritatis suæ reliquit memoriam, filium nomine Arthurum et filiam nomine Alienoram. Sed avo eorum jamdu-

dum extincto, et regno tandem ad Johannem devoluto, rex Philippus pupillos, tutelæ causa, regi Angliæ assumpsit committendos, et propter antiquum genus et nomen quod portabant Britannia censebat nutriendos. Sed quia sæpe opes ac honores fidem dirimunt inter nobiles, advertens rex perfidus juvenem octodecim annos habentem, vultu decorum, corpore procerum, populo gratiosum, ac sciens eum ex feniore fratre majus jus in regnum habere, ac facile ad hoc posse induci propter sui odium tam Brittos quam Anglicos, cepit insidias ponere juveni puero ut eum eximeret de medio. Quemadmodum igitur Saul David sancto insidiatus est ut eum lancea transfigeret cum pariete, sic iste cœnanti sibi puerum jubet altare arcto inter ignem et mensam spatium, ut in occulto penu-cultro perfoderet, et in ignem propelleret. Sed spiritus innocentia signo sibi ostendit quid alius providit, et ab irato tyranno semiustus hac vice fecerit. Igitur conceptum impius complere proponens dolum ne detegeretur, et sic facere studens ne promulgaretur, assumptis quodam vespere causa spatium dicto juvene loco armigeri, et Willelmo de Vepount, barone, et domino Westmeria, ac molendinario, ut dicitur, per aliquod spatium maris in cymba ima se ab habitatione hominum separaverunt, et inter eos, nescitur per cuius manum, conceptum facinus fini exitiali deduxerunt. Sic a proprio solo, tanquam extra vineam, verus heres Angliæ ejectus est et dejectus. Pro cuius morte a baronibus apud regem Francia, cuius vassallus erat, accusatus, cum comparere nollet post multas citationes, per iudicium parium Normanniam pro se et heredibus suis amittebat. Soror vero Arthuri, Alienora, prius in custodia Willelmi de Vepounte in Westmeria apud castrum de Burgh privatim detinebatur, et post apud Bowes; dehinc amota erat usque ad castrum de Corph, ubi separatim vixit usque ad mortem, et in hac nostra ætate vitam finivit. Mulier quidem extitit magni cordis, ut venientem semel regem Henricum, hujus Johannis filium, ad videndum eam in loco proximo memorato, illa audacter primo verbis impeteret, deinde terribili vultu evaginans cultellum sic in proditorem profuisset nisi manus assistentium eam retinisset. Dicitur tamen quod rex Henricus, filius ejusdem Johannis, ante mortem suam, credens se non omnino juste regnare, obtulit dictæ dominæ Alienoræ, forori Arthuri, coronam regni Angliæ, et resignavit ei totum jus quod habebat in regno,

fol. 174, b.

et illa recepit et tenuit per tres dies. Postea fecit dominum Henricum vocari et dixit ei, "filius tuus Edwardus est valens juvenis et strenuus; ego concedo tibi totum jus meum."

Aliud enim facinus ejusdem Johannis regis hoc erat. Erat quidam ferviens reginæ, Johannes nomine, qui de suspicione vere vel false accusabatur, sicut frequens est curialibus, sine judicio et discussione a tyranno jussus est primo vivus excoriari, deinde decollari; pellem vero et pudenda quæ adjuncta erant præcepit falari et ficcari, ac post in camera reginæ publice appendi, ut essent videntibus in signum et reginæ in improperium.

Verum quoniam rectum est quod omnia advenfentur advenfario Dei, misit ei Christus multas vexationes. Supradictus enim Petrus de Ponte-fractio in faciem regi impropria exaggregavit, et reginæ dignitatis amissionem constanter ei prædicavit, et quod filius bonæ mulieris post eum regnurus esset intimavit; quod dictum esse de domino papa, sanctæ matris ecclesiæ filio, arbitramur. Videns tandem rex se iniquitatibus suis nihil prævalere, totius etiam Franciæ exercitum ex præcepto domini papæ super se et regnum suum currere paratum, ut prædictum est, expavit vehementer; et coram Pandulpho prædicto, in Angliam iterato veniente ad ejus instantiam et consilium, præstitit rex cautionem quod staret [judicio] summi pontificis super omnibus pro quibus excommunicatus fuerat ab eodem, quod et fecit; et Deo et sanctæ matri ecclesiæ Romanæ, et summo pontifici Innocentio papæ tertio homagium suum et regni sui subjectionem perpetuam, mira mansuetudine, in manibus legati offerebat. In cujus rei testimonium redditum annualem, mille scilicet marcas argenti, ex proprio thalamo, Deo et summo pontifici et omnibus ejus successoribus, se et omnes heredes suos exhibituros, tam ipse quam magnates terræ suæ, tactis sanctuariis, pepigerunt. Additum est etiam in juramento, quod plenam faceret restitutionem omnium quæcunque ab initio interdictionis ab ecclesiis et ecclesiasticis personis extorferat, et quod terram suam a domino papa, quasi summo rege, in posterum teneret; unde et coronam suam sub pedibus legati ponendam exhibuit. Igitur nondum intelligens se nomen regium et pristinæ dignitatis honorem amisisse, sæpeditum Petrum simplicem crudeli morte interimi præcepit, quod tamen, ut post declarabitur, amarissime postmodum se fecisse pœnituit.

Anno quoque prænotato parvi pueri usque ad viginti circiter millia, ut æstimatum est, cruce signati sunt, ac per legiones ad diversos maris portus, videlicet, Marsiliam et Brundisium pervenientes, inanes et vacui redierunt. Ferebatur autem quod Vetulus de Monte, qui Assisinos a pueritia nutrire consueverat, duos clericos cismarinos in carcere detinuerat, nec unquam eos dimittere voluit donec ab eis ut regni Franciæ pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo æstimabantur prædicti pueri quibusdam falsis visionum rumoribus atque promissionibus ad sese cruce signandos allecti.

Eodem anno commissum est prælium campestre inter Philippum regem Francorum et Othonem quondam Alemanniæ Imperatorem, in Flandris, circa festum sancti Jacobi [Jul. 25], inter Tornacum et pontem de Bovines. In quo conflictu, prout scripsit dominus H. abbas de Urficampo domino abbati Cisterciensi, capti fuerunt ex parte Othonis comes Flandriæ, comes Bononiæ, comes Salesbiriæ, comes de Tenbrok, comes Pilofus, et barones et baronum filii de Flandria et Alemannia meliores et nobiliores. Numerus militum captorum ducenti et viginti, interfectorum militum septuaginta, peditum interfectorum tria millia; de Francis autem tres milites tantum. Rex vero Franciæ de equo inter hostes dejectus, divina miseratione, ut ipse confessus est, et virtute suorum militum, quorum quidam super corpus ipsius se interfici permiserunt, in equum suum reiectus, illæsus evasit.

ANNO DOMINI M.CC.XIV.

Anno sequenti Petrus propheta cum filio suo, eo quod regi Johanni coronæ amissionem prophetavit, patibulo suspenditur.

Henricus de Mariscis fit prior Karliolensis, sub Innocentio papa tertio, mense Novembris.

ANNO DOMINI M.CC.XV.

Et quoniam is, qui de cælo cecidit, conturbat regna et orbem ponit in solitudinem, idcirco statim post hoc, anno M.CC.XV, dissentio quasi implacabilis inter regem Angliæ et barones exerevit, quia in regimine regni tyrannice se habeat. Cujus causam et processum, rythmice conscriptum, reperi in quodam Scottorum Annali, hoc modo;

Ordinem præpoſterum Anglia fancivit,
 Mirum dictu dicitur, tale quis audivit?
 Nam præeſſe capiti corpus concupivit,
 Regem ſuum regere populus quæſiuit.
 Cauſa tamen multiplex illud exigebat,
 Nam rex mores optimos regni pervertebat,
 Jura, leges; ſubditos non recte regebat,
 Quicquid erat placitum ſummum jus credebat.
 Proprios indigenas nimis deprimebat,
 Barbaros rutharios illis præponebat;
 Heredes legitimos, obſides, perdebat,
 Quorum adventitius terras poſſidebat.
 Regis ad colloquium milites citati
 Cautè ſibi præcauent, veniunt armati,
 Jurant unanimiter jam ſe nolle pati
 Amplius tyrannidem regis tam ingrati.
 Die primo veniunt juri parituri,
 Rex venire diſtulit, nolens ſtare juri;
 Diem ponit alterum temporis futuri,
 Nec venit; ſed veniunt ipſum coacturi.
 Regis ergo poſtulant deſignationem,
 Legis niſi faciat emendationem
 Plenam, et exhibeat certam cautionem
 Pacis ad perpetuam conſervationem.
 Humagium quod fecerant reconſignaverunt,
 Et barones militum cauſam ſuſceperunt;
 Hinc in ſeptem acies ſeſe diſiſerunt,
 Terras, urbes, prædia, caſtraque ceperunt.
 Horum terras complices regis vaſtauerunt,
 Hinc et hinc quamplurima mala peregerunt;
 Et dum ſic diutius ſibi adverſantur
 Fiant homicidia, cenſus diſſipantur.
 Leges tandem priſtinas regni ſitientes,
 Sed in regem mittere manus non volentes,

Formam pacis congruam inter se fecerunt,
 Et districtè super hoc regem convenerunt.
 Formam pacis renuens inde rex recessit,
 Sed coactus postmodum omnia concessit;
 Et, ut manus militum caute declinaret,
 Quicquid erat placitum promissit ut fervaret.
 Omne pactum pariter in scriptum redegerunt,
 Et sigillum regum apponi fecerunt,
 Qui promittens placide diem prolongavit,
 Et, ut ad Oxoniam venirent, intimavit.
 Rex, collectis viribus, ad diem quem præfixit
 Venit, sed articulis pacis contradixit;
 Recefferunt ergo magno cum rancore,
 Error sic posterior pejor fit priore.

Rex igitur interim ad novum nocendi genus se convertit, habuit enim consilium nescio cuius Achitophel, ut totam Anglorum progeniem funditus ab Anglia eradicaret, et barbaris nationibus terram perpetuam possidendam donaret. Sed Rex regum, cuius decretum nunquam poterit infirmari, aliter præordinavit, misericorditer innocentes liberans et mirabiliter consilium malignum dissipans. Dum namque ex parte regis quidam ex suis fautoribus transmarinis, Hugo dictus de Boves, inæstimabilem navium multitudinem aggregasset, et eas etiam ad summum usque multitudine malignantium repleisset, contigit ut ipse Hugo cum omni illa classica multitudine, sexto kalendas Octobris [Sept. 26] versus Angliam vela ventis explicaret. Et ecce! elevatis ad imperium fummi Regis marinis fluctibus, tam ipse dux tanti sceleris quam cæteri subito submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus, ut ex omni illa multitudine navium nulla penitus optatum litus inveniret, sed tam nautas quam naves et cæteros mare sæviens avido gurgite deglutivit, exceptis paucissimis, qui post diutina fatigationem procellarum et ventorum infestationem, vix tanti discriminis impetum cum magno periculo evaserunt; nec sic evasisent nisi de concepto scelere compuncti, ab Ipso qui dominatur potestati maris, tota cordis contritione veniam quæssissent. Cum lachrymis enim et singultibus

iter sanctum versus Hierosolymam devoverunt, et in carne propria crucis sanctæ signaculum ab invicem fuceperunt.

Hoc tempore celebratum est concilium generale apud Romam per quindecim dies; in quo multa ad extirpationem vitiorum, et destructionem hæreticorum, et confirmationem fidelium per Spiritum Sanctum sunt constituta. Statutum est etiam, et approbante sacro concilio auctoritate apostolica firmiter præceptum est, ut ad subsidium Terræ Sanctæ omnes omnimodo in ecclesiis beneficiati, tam subditi quam prælati, vicissimam partem omnium ecclesiasticorum proventuum, per subsequens triennium integre conferrent; exceptis quibusdam religiosis, et his qui personaliter in Terram Sanctam essent profecturi. Ipse vero dominus papa, et omnes cardinales, ne in humero aliorum onera importabilia imponere viderentur, decimam omnium proventuum suorum solverunt; præter hæc etiam dominus papa triginta millia librarum cruce signatis assignavit, et ex alia parte tria millia marcarum. In hoc concilio fuerunt duo patriarchæ, Constantinopolitanus et Hierosolymitanus, et episcopi quadringeni [et] duodecim, primates vero et metropolitani septuageni unus, abbates et priores ultra octingenti.

Interim Alexander rex Scottorum, quartodecimo kalendas Novembris [Oct. 19], cum universo exercitu suo castellum de Norham cepit obsidere, quod cum per quadraginta dies fecisset nihil proficiens, ab obsidione cessavit, sed undecimo kalendas Novembris [Oct. 22] homagium baronum de Northumbria suscepit apud Felton; propter quod iratus rex Angliæ statim anno proximo, mense Januario, assumptis secretis rutariis suis, versus Scotiam cum impetu magno vertit habenas. Audito vero ejus adventu barones de patria Eboracensi, qui contra ipsum juraverant, nimio terrore percussi, præsidium domini regis Scottorum requirentes, ipsius præsentiam adierunt, homagia fecerunt, fidelitatem etiam omnes, tactis sacrosanctis, juraverunt, tertio idus Januarii [Jan. 11, 1216] in Capitulo monachorum de Melros. Rex autem Angliæ, post ipsos subsequenter adveniens, villas eorum et oppida, possessiones et prædia gladio vindictæ vastavit et igne. Ipsi etiam barones villas proprias et blada, ante adventum regis, ne illi essent in auxilium, combusserunt; et ita factum est ut magna pars regionis simul igne succenderetur. Nam tertio idus Januarii

[Jan. 11] combusta est villa de Werk; quinto idus ejusdem [Jan. 9] Alnewyk; septimo idus [Jan. 7] Mithforde et Morpaith; decimo septimo kalendas Februarii [Jan. 16] Roxburgh, cum villulis et suburbiis plurimis. Decimo octavo kalendas ejusdem [Jan. 15] cepit rex Angliæ villam et castellum de Berwyk, ubi cum rutariis suis feroci supra modum et inhumana usus est tyrannide. Utriusque enim sexus homines quoscunque satellites diaboli apprehendere potuerunt, alios per articulos manuum et pedum suspendentes, alios diversis suppliciiis torquentes, nefandi quæstus intuitu, cruciarunt. Ibi autem Judæos secum adduxisse, et magistros malitiæ illos effecisse, refertur. Inde vero progrediens, Adyngtoun die tertio [Jan. 18] combussit, et Donebare, et alias villas in partibus illis voraci flamma destruxit. In reditu autem suo rutarii sui abbatiam de Coldyngham spoliaverunt; villam etiam Berwike succenderunt, ipso rege incipiente, qui domum in qua hospitatus est propria manu, contra morem regium, indecenter accendit.

Eodem anno, mense Februarii, dominus Alexander rex Scottorum, cum manu valida exercitus universi, post regem Angliæ iter arripiens, terram illius usque ad Karliolum, et ultra, igne voraci vastavit et arsis. Hac vice, quod dolendum est, invito domino rege et firmam pacem religiosis concedente, Scoti quidam, non magistri sed ministri malitiæ, domum de Holmoltrame omnibus quæcunque poterunt attingere, facris videlicet libris, vestimentis, calicibus, equis et animalibus, utensilibus et indumentis, tam nefaria dementia expoliaverunt, ut etiam monachum, infirmatorio in extremis positum, cilicio superpositum, pannis quibus indutus erat denudarent, nec ullam reverentiam facris altaribus exhiberent. Quod non inultum pertransiit, quia dum reverterentur cum præda submersi sunt in fluvio quodam dividente regna, dicto Eden, mare inundante, quantum ad æstimationem hominum plus quam mille nongenti Scotti, in brevi hora.

fol. 175, b.

Eodem anno, mense Julii, cum exercitu suo universo, exceptis Scottis, a quibus expensas sumpsit, iterum ad Karliolum profectus est, et eam obsedit, et sexto idus Augusti [Aug. 8] reddita est ei, castellum tamen illa vice non oppugnavit. Inde progrediens per medium Angliæ cum omni exercitu suo usque ad Doveriam, in occursum Lodowici filii regis Franciæ,

progreſſus eſt, qui eodem anno, fecundo nonarum Maii [Mai. 6], cum multitudine navium copioſa ad interventum baronum Angliæ, ut eis eſſet in auxilium, applicuerat. In hoc itaque prociñctu itineris occiſus eſt Euftachius de Veſey, gener regis Scottorum, in obſidione Caſtelli Bernardi, dum enim circuiret caſtrum equitando quærens infirmiora loca, elevando galeam capite cerebratus eſt per baliftam.

In hoc adventu Lodowici, Willelmus Longa-ſpata, frater regis Angliæ, comes Saleſbiria, et alii multi ab ipſo rege divertentes, ad Lodowicum ſe tranſtulerunt; quod quidem plus doli quam dilectionis intuitu, plus ſubvertendi quam ſuccurendi gratia ſe feciſſe, per ſeditionem ſubſecutam, innotuit. Et hac vice rex Scottorum in Angliam moram faciens, homagium fecit dicto Lodowico, ſub ea forma qua barones Angliæ eidem fecerant. Et tam ipſe Lodowicus, quam barones Angliæ, tactis ſanctuariis, juraverunt quod nunquam ſine ipſo rege Scottorum pactum pacis cum rege Angliæ inirent; quod omnino tamen non eſt obſervatum, ut ſequens tempus indicabit.

Eodem anno, decimo ſeptimo kalendarum Auguſti [Jul. 16], piæ recollectionis dominus Innocentius papa tertius ex hac luce receſſit, pontificatus ſui anno nonodecimo; cui ſuceſſit vir venerabilis tam ſcientia quam ætate maturus, Honorius, ante epifcopus cardinalis, decimo tertio kalendarum Auguſti [Jul. 20].

Sed et inſpiens rex Johannes, qui regnum ſuum conturbaverat, decimo ſexto kalendarum Novembris [Oct. 17] ejuſdem anni, non fatiſ honorifice apud Newwerke diem clauſit extremum. Cujus viſcera ibidem extracta, ſepulta ſunt in abbatia de Croxtoun, corpus vero tranſlatum uſque ad Worceſtre ibidem ſepelitur in monaſterio, relinquens famoſum nominis ſui titulum, abbatiam de Bello loco, Ciſterciensis ordinis, quam a fundamentis conſtruxerat et egregie ditaverat. Verum quia per malorum miniſterium electis Deus multa bona providet futura, addam hic occaſionaliter poſteris ad memoriam quod accepi a viris ſanctis et multum ſciolis.

Hujus regis tempore fuit quidam baro ſolemnis, genere de Baſſetis, juvenis, agilis, fortis et laſcivus, ſed in hoc tantum laudabilis, quod aut humilitate ſacramentali aut forte curiali, libenter ad ſecretarium ſuperni Judicis, confeſſionem voco eccleſiaſticam, pro tempore accedebat. Ele-

gerat ille de electis viris tunc temporis, monachis Cisterciensibus, unum probum confiliarium animæ, et mediatorem apud Dominum. Neque enim tunc ordines fratrum Prædicatorum et Minorum, caulas Domini lustrantes et lupum vespertinum fugantes, vel Angliam intraverant, vel apud notitiam mundi magnam famam adquisierant. Exercitante itaque se milite juvene in exteriori signo pœnitentiæ, sed frequenter ad consueta vitia relabente, meditatus est ejus medicus mentalis, ut arctius cum a vetitis occupatione pœnitentiali retraheret. Sed cum hoc pietatis prætextu tentaret, perhorruit ille, dicens se ab adventantibus si Dominicam psalleret orationem reputari inhumanum, si jejunaret parcum, et ita cætera pœnitentiæ salutaria deludebat. Quod advertens ille religiosus, ex alto pectoris, “Deus,” ait, “te ad hanc necessitatem, priusquam de corpore exeas, deducat, ut ore tuo fatearis te hæc minima et majora, si voluisses, pro peccatis tuis piandis faciliter potuisse perficere.” Protrahuntur anni usque ad regis et baronum dissensionem; jurat princeps provocatus nullum illorum captum aliquid gustare usque ad mortem. Et quia sæpe vexatio dat intellectum, et necessitas propositum immutat, captus ille a regalibus custodiæ arctæ mancipatur. Avida salutis suæ uxor propria recurrit ad regem, orat per se et alios ut animus ejus erga maritum mitigetur; obstat semper animus ejus immitis, donec illa altiori consilio sitibundum pectus ejus centum solidorum pretio fatiat, ut viro suo omni die unum tantum morfellum alimenti concedat. Adquiescit avidus allectus pecunia, et illa statim viro suo incarcerato negotiationem suam denunciat. Eligat ille, ut prudens, singulis pro diebus ovum unum dure coctum, cum modico sale. Decurso aliquanto spatio, claustralis ille vir cogitat de filio, vel quod egisset vel quæ passus esset; et, pietate urgente, locum petit quo ille detineretur; et, inclinatis custodibus, carceratum alloquitur, videt crine incompositum, facie squalidum, barba proluxum. “Non est,” ait, “iste homo quem quæro, quoniam alius comptus erat et compositus.” Respondit religatus, “verum est,” inquit, “quod astruis, sed nunc me deludis, quoniam quod tunc vidisti me nolle facere spontaneum modo oportet subire vel invitum. Sed ad hoc pressura me perduxit, ut ante perditum tempus pœnitentiæ suppleam in carcere.” Receffit religiosus ædificatus, et ille supervivens triennio in vinculis, more nobilium vinculatorum post funus

regis educ̄tus de funibus suis, terris redditus, vixit virtuose usque ad diem sui exitus de corpore. Huc usque de pestilente jam dissipato; deinceps textetur oratio de ejus parvulo relicto.

fol. 176.

SEPTIMAM hujus opusculi incisionem a capitaneis fidei et legum inchoare disponens, hoc lectorem admoneo advertere, quod supranominatus papa Honorius Fredericum, Frederici filium, ab infantia in gremio Romanæ ecclesiæ, tanquam a matre educatum, Othone damnato, promovit ad imperii fastigium. Sed, quia non facile avellitur a carne quod radicatum est in ossè, infidelis patris ingratus filius vestigia fecutus, expugnare studuit quam honorare debuit. Propter quod et honore collato sibi ab eo qui contulit privari meruit ac excommunicari, nec non et barones omnes ejus ditioni subiectos a fidelitate promissa decrevit absolvi. Qui post suam ab imperio destitutionem, cum inter cæteras civitates Longobardiæ, Parmenses haberet exosos, et tam forti manu obfedit, a legato domini papæ et civibus turpiter est devictus, ob violentiam, ut creditur, quam collegio et domui Sanctæ Claræ, fororis pauperum, intulit. Inde, amissis thesauris et aliis rebus, in Apuliam rediens, infirmitate grave correptus, sine sacramentis et pœnitentia, in vinculo anathematis est defunctus. Filius enim ejus naturalis Menfredus, ut dicitur, ambiens regnum, et patris convalescentiam timens, cussino super faciem ejus posito, e vita exire coegit; sic male regnum obtinuit, donec Karolus, frater regis Franciæ, tunc comes Provinciæ, sub Clemente quarto, ipsum et vita et regno privavit.

Accepta igitur occasione, unam solatii fabulam hic infero, quam Frederici istius tempore contigit, quæ pro Dei adjutorio aliquando serio narrari poterit. Fuerunt duo cæci, exercitum communiter sequentes Frederici, et quotidianis clamoribus et querelis per tentoria militum mendicantes victum; quorum unus, ob gratiam hominis, postulabat amore imperatoris Frederici, reliquus amore Creatoris Dei. Proecedente hac consuetudine, temptare voluit Imperator quis eorum in sua spe efficacius posset proficere, et, accito marescallo, præcepit duos pastillos fieri competentis quantitatis, ac unum auro molito repleri, alterum fragrantissimis speciebus. Postera die, procedentibus ad stipem, more solito, jussit Im-

perator suo hominio confidenti passillum dari auro, socio passillum speciebus confertum. Recedentes vero et inter se mirantes unius gravitatem et alterius fragrantiae suavitatem, dixit adulator hominum, “tantum me tædet istius pondus, et tui olifactus me dilectat, ut commutemus rogo, et ad locum hospitii festinemus.” Discedentes a se, sicut erat inveniunt, et ambo læti existunt. Sed craftina urget necessitas priorem ut solitam repetat mendicitatem, alter pertæsus talem vitam, et advertens Dei gratiam, domi refedit. Audiens denuo Imperator improbum vociferantem, acceriri eum iussit, quærens quid de elemosina hesterma fecerit. Respondit ille facti feriem, et quomodo inter se sæpe obtenderant, is cito juvari quem Deus vellet promovere, ille quem Imperator. Subridens princeps, “amodo” ait, “præponas Dominum, et in tuo proposito noveris te esse deceptum.”

ANNO DOMINI M.CC.XVI.

Succesit Johanni Henricus primogenitus ejus, habens annos septem; alium etiam filium habuit dictus Johannes, scilicet Ricardum, qui postea longo tempore electus fuit in imperatorem Alemanniæ. Habuit etiam filias, scilicet, Isabellam Imperatricem, et Alianoram comitissam de Penbrok, quam postea desponsavit Symon de Mountfort.

Eodem anno misus est in Angliam a latere domini papæ cardinalis quidam, Gallo nomine, ut pro rege Johanne et suis heredibus et eorum libertatibus tuendis contra dominum Lodovicum et cæteros omnes regis adversarios, apostolicæ auctoritatis munimine constanter astaret; quod et fecit. Defuncto enim ut dictum est rege, assumptis secum domino Henrico archiepiscopo Dublinensi, et domino episcopo Wyntoniensi, cognomento de Roches, filium regis et heredem Henricum, puerum septennem, in præjudicium tamen alienæ libertatis, apud Worcesterre coronaverunt. Sed eodem die abbas Westmonasterii et prior Cantuariæ, pro libertatibus ecclesiarum suarum super hoc facto contra dictum cardinalem ad audientiam apostolicæ sedis appellaverunt. Alter appellantes excommunicavit, sed ipsi pro talibus se non reputantes appellationem factam infirmare noluerunt. Deinde dictus Gallo in Lodovicum et omnes suos fautores excommunicationis sententiam promulgavit, et a domino papa prolatam esse

denunciavit; nec non et regem Scotiæ, et omnes magnates suos eadem sententia innodavit, et tam ipsorum quam illorum terras sub interdictione ponere non formidavit; nec tamen est observata. Omnes etiam qui homagium, aut aliquam fidelitatem, dicto Lodowico fecerant penitus absolvit, si converterentur ad novum regem et dominum suum legitimum.

Hic de Petro de Roches, episcopo Wyntonienfi, quia mentio occurrit, ponam quod ab antiquioribus audi. Idem vir vanus et mundanus, ut nimis inolevit nostris pontificibus, assumptis semel, ut affolet, venatoribus, forestam suæ ecclesiæ assignatam adiit pro indagacione ferarum, qui delectari debuit super folatio animarum. Cum vero in nemore positi causa lustrandi, a se invicem dirimirentur, contigit episcopum per quamdam platitiam divertentem mansionem pulchram et novam videre, hæcenus insolitam. Miratur decorem, stupet de auctore, et accelerat videre. Dum ergo appropinquat accurrunt ministri mirando vestitu ornati, festinantius advocant ut ad regis prandium se præstolantis venire non differat; hæret animo, et excusat se habitum pro episcopali discutitu aptum illic non habere. Illi clamidem competentem collo ejus imponunt, in aulam coram rege hospitem salutantem inducunt. Assidetur a dextris tanti principis, apponuntur et fercula ac pocula apparatus lautioris. Nec tamen ita hebes efficitur quin regem inter prandendos sciscitatur quis sit, et unde illuc venerit; Arthurum se esse fatetur, totius monarchiæ Britannicæ quondam dominum. Applaudit Petrus et quærit utrum sit salvus; "vere," inquit, "expecto misericordiam Dei magnam." Et alter, "quis," inquit, "domine, credet mihi referenti quod ego hodie dominum Arthurum viderem vel allocutus fuerim?" Et ille, "claudite," inquit, "dextram tuam;" claudenti addidit, "aperi," et aperta manu papilio evolavit. "Omni spatio," inquit, "vitæ tuæ hoc mei habebis memoriale, ut quocumque tempore anni hoc genus muscæ volare volueris, consimiliter fac et habebis." Istud iudicium ita factum est postea notorium, ut pro benedictione sæpe viri papilionem peterent, et multi eum Episcopum de Papilione vocitarent. Quid in hoc anima Arthuri mortalis adhuc docere voluerit, perpendat qui melius conijcere poterit.

Eodem anno Henricus filius regis Johannis, puer novem annorum, iussu legati Gualonis coronatus est et inunctus in regem Angliæ.

Eodem anno. in hebdomada pentecostes [Mai. 29–Jun. 4], factus est congressus Francorum et baronum Angliæ cum regalibus ejusdem terræ apud Lincolniam, ubi devicti sunt Franci, et comes Perticæ occisus; comes et barones capti sunt a regalibus Angliæ.

ANNO DOMINI M.CC.XVII.

Confecratus est Ricardus de Marisco in episcopum Dunelmensem, qui cognatum sibi magistrum Adam de Eodem induxit in patriam illam, virum prudentem ac post in habitu fratrum Minorum, scientia, vitæ fama, laudabilem, in tantum ut patrem eum nominaret post rex Henricus, qui audito eo multa faciebat, in tantum, ut cum femel Judæi, qui modo sunt totaliter ab Anglia eliminati, contra pacem regni sub dicto rege transgressi fuissent, ita ut tam judicio regis quam principum terræ vita privandi judicarentur, obtulit iste solus suis rationibus et prohibuit eos necari, velut testimonium laicis nostræ fidei pium David secutus, qui de se profitetur, “Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos; nequando obliviscantur,” et c.

Eodem anno, mense Julii, factum est navale bellum inter Francos et Anglos, nostris temporibus inauditum. Commorante quidem in Londoniis domino Lodowico cum magna multitudine, Angli, ne aliquod subsidium de Francia eidem adveniret, portus omnes occupaverant et marina litora strictissime custodiebant. Franci vero in manu valida et navium multitudine copiosa venientes, vice prima in medio maris victoriam adepti, opatum litus possederunt. Sed vice versa a Deo disponente, congregatis undique nautis iterum in medio mari ad invicem obviantes, congressione facta, Angli victoriam obtinuerunt, et archipiratam Francorum Eustachium, militem quendam, cognomine Matthæum, appellatum, cum aliis innumeris occiderunt, quorum exequias et sepultura pisces profecuti sunt. Nobiliores vero retinentes in firma custodia sub spe firmioris pacis et concordie confervarunt, qui utique multi fuerunt, sed et summa captorum militum sexties viginti et quinque, servientes equites septies viginti et sex, balistarum triginta tres, servientes pedites octingenti et triginta tres. Hanc summam et nomina potentum scripsit dominus abbas de Wardonia domino Willelmo abbati de Rivalet. Post hæc missi sunt in Angliam archi-

episcopus de Suris et abbates Cisterciensis et Clarevallis, ut pacem inter Lodovicum et Henricum novum regem Angliæ reformarent.

Interea mense Maio, rex Scotiæ, congregato exercitu suo univervo, obfedit castellum de Midforde, quod cum per septimanam fecisset ad propria reversus est. Propter quod Philippus de Ullecotes [et] Hugo de Bailliol minati sunt ut terram Scotiæ [ultionis causa devastarent; quo audito, dominus rex] cum summa festinatione generali exercitu Anglorum, Scottorum, ac Galweiorum, tertio nonas Julii [Jul. 5] versus Northumbriam iter iterato arripuit.

Eodem anno Lodovicus filius regis Franciæ, circa festum sancti Michaelis [Sep. 29], pace reformata, turpiter, suis sine numero interfectis, ab Anglia recessit.

Eodem anno omnes vero barones Angliæ fecerunt homagium Henrico filio regis Johannis; et rex Scottorum Alexander antequam absolvi mereretur, Carlolum voluntati regalium Angliæ tradidit.

Eodem anno interdictum est regnum Scotiæ a Gwalone legato.

Eodem anno Ranulfus comes Cestriæ, et Willelmus comes de Ferrariis peregre perfecti sunt in terram sanctam Hierusalem.

ANNO DOMINI M.CC.XVIII.

Mense Martio facta est seditio, ut dicitur, contra dominum Lodovicum in insula aquæ de Rie. Quidam enim, qui cum ipso juraverant contra regem Angliæ jam defunctum, Willelmus de Longa-spata frater Johannis regis, et Willelmus junior Marecallus Angliæ, et eorum complices, contra spem ipsius Lodowici, in eadem insula insurrexerunt in ipsum. Sed eadem hora, miro eventu, naves non pauca, quas pater illius Lodowici, Philippus rex Franciæ, in Angliam direxerat, ad illam insulam applicuerunt, quibus ipse liberatus est, et adversarii ejus fugæ præfidium petierunt.

Eodem anno, octavo kalendas Octobris [Sep. 24], ex hac luce subtractus est nobilis heremita, Robertus de Knareburgh, qui de Eboracensi oriundus patria, cognomento Koke, cum esset subdiaconus fratrem carnalem apud Novum Monasterium in Northumbria conversum factum imitatus, ibidem habitum religionis sumpsit, ac post tres menses et dimidium, ad regis igitur Ricardi fugitivum militem quemdam, qui vitam heremiti-

cam in foresta de Knareburgh ducebat, simulatorie tamen, se contulit ad cohabitandum. Ille vero, rege defuncto, locum et focium deferens, ad uxorem et liberos reversus, virtutis propositum projecit; sed Robertus quod ceperat continuare non desistit. Domino autem illius territorii, videlicet, Willelmo de Stuteville, post hæc ex ejus incolatu graviter offensus et acriter eum persequente, tandem, Dominico respectu sicut, in suo castro ejusdem loci correptus est.

Videbantur igitur una noctium duo terribili aspectu, traham ferream portantes ignitam, quæ totum pavimentum camerae cubiculi possent occupare, et ante lectum suum assistere. Hos sequebatur et tertius, proceræ staturæ et elegantis formæ, ac duas magnas atque ardentes clavas deferens, cum ad pugnam manualemente provocabat his verbis, “Nunc experimento cognosces quod nullus in fortitudine Domino similis sit, cujus tu servitium persequeris.” Qui exterritus, mane facto, viro Dei humiliatus veniam petiit, et possessionem sui habitaculi sibi assignavit, ac locum per manus suorum militum, in sui præsentia, farciri fecit; duos vero boves et totidem equos singulis annis se præbiturum ipsius agriculturæ promisit; sed et alimenta tredecim egenorum per duodecim dies natalis Domini, more antiquorum, sibi confirmavit assignanda, nec non et domum pro pauperibus suscipiendis, et horreum pro reponendis, construi fecit.

fol. 177.

Verum Willelmo defuncto et in capitulo apud Funteyns sepulto, viro præpotenti, Briano de Infula, a rege Johanne totum illius patriæ dominium collatum est. Qui Robertum care complectens, inter proceres sæpe de illo solitus erat facere mentionem. Unde et supradictus rex, petens partes aquilonares, cum semel gratia venandi nemorosa illius loci intrasset, suafusus est a dicto Briano virum Dei, in oratione constitutum, videre et alloqui. Cumque inter populares strepitus immobilis jaceret et incurvatus, confidentia eum impellente, pulsatus a Briano, domino terræ illius, et dicente, “frater Roberte, surge, ecce præsens est rex qui te cernere cupit.” Quo viso, ille spicam ex pavimento tollens et versus regem tendens, ait, “si rex es, tale facias,” quo respondente se non posse, intulit, “non est rex alius quam unus Dominus.” In tantum autem emollitus est rex ille, aliis durus, ut de nemore vicino ad usum pauperum quantum sufficit ad unam carucatam terræ eidem contulerit; sed et lætisternia

fua ut haberet, unde fructu et arbores evelleret, ad sumptus donaret. Quoniam autem inimici Christi maxime sunt sæpe viri literati, quidam jurisperitus, Alexander Dorset, ecclesiæ prædictæ burgi rectori suavitè decimas a paupere Christi exigere, qui cupiditate illectus cepit in extorquendo virum simplicem molestare. At ille tandem provocatus plus folito, acriter respondit; “vos a me decimas violenter exigitis, et ego Dei maledictionem vobis irrogo, qui bona pauperum Christi sub colore rapere conamini.” Non multo post clericus ille, phrenesi fatigatus horribili, torvo aspectu et clamore horrendo omnes terrens, etiam linguam propriam lanians, cum cachinno, sine confessione ut dicitur et viatico, viam extremam ingressus est. Alexander autem, ad extremum perductus, monentibus personis et viris religiosis, non adquevit sua distinctè legare; sed omnia, infecto negotio, regis satellitibus reliquit diripienda.

Eodem anno canonici Carliolenses a Gwallone legato missi sunt in exilium, eo quod regi Scottorum excommunicato, metu mortis coacti, celebraverunt divina.

Eodem anno Hugo, quondam abbas Belli Loci de Burgundia, consecratur Carliolensis episcopus, cui possessiones canonicorum sunt commissa.

Eodem anno venit Pandulfus legatus in Angliam.

ANNO DOMINI M.CC.XIX.

Obit magnæ memoriæ illustris comes David, tam in Anglia quam in Scotia divitiis præpotens, frater Willelmi quondam regis Scottorum.

Hoc etiam anno capta est a Christianis Damieta, die sancti Leonardi abbatis [Nov. 6], sed dum negligenter et remissè agerent ac nomen sanctum vita deturparent, iterum ab hostibus ad bellum provocati non solum quæsitâ perdididerunt sed et agminum suorum circa sex millia, prohibente tamen congressum tunc sancto Francisco, qui præfens aderat, et eis eventum denunciante. Hoc innotescere poterit per querelosas literas, quas super hoc dominus papa Honorius direxit diversis provinciis, totum imputans peccatis nostrorum. Tunc etiam regina civitatum, Hierusalem, quæ videbatur inexpugnabiliter munita, destructa est a Coradino filio Saladini, foris et intus, ac muri ejus cum turribus redacti sunt in acervos lapidum, præter Templum Domini et Turrim David. De Sepul-

chro vero Christi destruendo confilium fecerunt, et per literas, quas Damietam transfiferunt, comminati sunt; sed huic tamen temeritati nemo præsumpsit manus apponere, propter loci reverentiam, quoniam Christum venerantur plus quam prophetam, sicut enim in Alcorano, libro legis eorum, scriptum habent. Jesum Christum, Dominum nostrum, credunt de Maria virgine conceptum et natum, quem sine peccato vixisse prophetam et plus quam prophetam profitentur; cæcos illuminasse, leprosos mundasse, mortuos suscitasse, firmiter asserunt; verbum autem ipsum Dei vivum ad cælos ascendisse non discredunt. Unde, quando tempore treugarum sapientes ipsorum Hierosolymam ascendebant, codices Evangeliorum sibi postulabant, et osculabantur, et venerabantur, propter munditiam legis quam Christus dedit; et maxime propter Evangelium Lucæ, "Missus est Gabriel angelus," et c., quod literati inter eos sæpius repetunt et retractant. Lex autem eorum, quam, diabolo dictante, ministerio Sergii monachi et apostatæ, ac hæretici, Machometus Sarracenis dedit Arabice scriptam, a gladio cepit, et per gladium tenetur, et in gladio terminatur. Machometus iste illiteratus fuit, sicut ipse profitetur in Alcorano suo, et quæ prædictus hæreticus dictavit ipse promulgavit, et per comminationes observari statuit. Luxuriosus enim fuit et bellicosus, ideoque de immunditia et vanitate legem statuit, quam carnaliter viventes in parte voluntatis firmiter observant; et sicut legem nostram veritas et munditia muniunt, ita errorem ipsorum timor humanus et mundanus, ac voluptas carnalis firmissime custodiunt.

ANNO DOMINI M.CC.XX.

Coronatus est rex Angliæ Henricus, hac ratione secundo; quia enim pii cordis et catholicæ fidei extitit ne per suam pueritiam fraudaret Dei ecclesiam suis libertatibus, ac concordie limitem imponeret diffidentibus, subjecit se humiliter nobilis archipræfulis Stephani voluntati, et apud Westmonasterium, in die sanctorum apostolorum Symonis et Judæ [Oct. 28], juxta morem paternum, de archiepiscopi manibus suscepit diadema regium; cum quo eodem die consecratur in Eboracensem archiepiscopum Walterus Gray. Unde, exemplo columbæ, quæ ramum olivæ detulit archæ Noë, confilio archipræfulis in signum pacifici regiminis transfisit

rex per totum regnum suum in mandatis, ut omnis sexus et ætas, status et conditio, fertis uterentur tribus diebus de floribus ac frondibus, nec aliud solverent fisco regis. Dedit igitur Deus ei pacem firmam et longam, scilicet, quinquaginta annis, nec fuit malum tempore suo nisi ultimis diebus, ut patebit inferius.

Eodem anno translatus est sanctus Thomas, archiepiscopus Cantuariæ, cum magna gloria nonas Julii [Jul. 7], a Stephano ejusdem urbis archiepiscopo, et multis aliis prælatis, et univèrsa nobilitate Angliæ, ipso rege Henrico præfente.

Hoc anno fuit canonizatio sancti Hugonis Lincolnæ.

AB INITIO MUNDI VI°.CCCC.XX.

ANNO DOMINI M.CC.XXI.

Alexander, rex Scottorum, duxit in uxorem apud Eboracum Johannam filiam Johannis regis Angliæ, puellam adhuc tenerimæ ætatis, sed cum adulta esset decentis formositatis, quod matrimonium celebratum est proximo sabbato ante festum sancti Johannis baptistæ [Jun. 19].

Eodem anno tradita est Margareta, filia regis Willelmi Scottorum, domino Huberto de Burgo, consensu utriusque regis Angliæ et Scottorum, ac consilio magnatum utriusque regni.

Eodem anno Jacobus cancellarius Sancti Victoris Parisius, papæ pœnitentiarius, venit legatus in Scotiam et Hyberniam, circa natale Domini [Dec. 25].

Hoc tempore Damietta reddita est paganis, et sancta crux Christianis. Pandulfus recessit de Anglia.

ANNO DOMINI M.CC.XXII.

Eodem tempore Adam, episcopus Catheniæ, quondam abbas de Melros, territorio Carliolensi oriundus, eo quod Christianas et legales exigebat a subditis decimas, ab eisdem, monacho prius et quodam famulo suo horribiliter necatis, telis et lapidibus sæpissime cruciatus, cum in nullo moveri posset, in ignem quasi aurum conflagratus, palmam martyrii feli-

cissime in domo propria in Katenefia, tertio idus Septembris [Sep. 11], fol. 177, b.
est adeptus.

Eodem anno incipit ordo Minorum.

Eodem anno Fredericus secundus fuit coronatus in Imperatorem a papa Honorio tertio in basilica sancti Petri; imperavit viginti octo annis.

ANNO DOMINI M.CC.XXIII.

Hugo Carliolensis episcopus, qui conventum ejusdem ecclesiæ horribiliter disperfit et eorum possessiones fraudulenta divisione dimidiavit, iusto Dei iudicio, rediens a curia Romana, apud abbatiam quæ Ferte dicitur, in partibus Burgundiæ, ingurgitatus, absque viatico et miserabiliter discessit die dominica infra octavas Ascensionis [Jun. 4].

Philippus rex Franciæ discessit.

ANNO DOMINI M.CC.XXIV.

Confirmata est regula et vita fratrum Minorum per dominum papam Honorium. Quo et anno, post festum natalis Virginis gloriosæ [Jan. 1], applicuerunt fratres Minores in Angliam, apud Doveram, quatuor clerici et quinque laici; viri simplices et despicabiles, pro eo quod tunc temporis omnes fatui nativi ab eis in forma habitus pene nihil differebant. Dixit quidam parabolista, "si sic se habeant interius sicut exterius prætendunt, iudicio eos meliores omnium qui circueunt."

Quam despicabiles primo extiterint duobus accipe exemplis. Eo tempore quo provinciam intraverunt prope Doveram, apud cuiusdam nobilis domini hospitium quæsierunt ut mendici, et acceperunt ut ignoti. Nam in quadam forti camera eos recludens exitum feris obstruxit, ut, mane factò, vicinorum iudicio qui essent discerneretur. Illi, ut fessi, quieti se exponunt usque ad matutinam lucem, dehinc putantes exire, ostia oberata reperiunt, patienter expectant, donec ulteriori die educi coram multis ad spectaculum convocatis, qui essent et qua ratione insulam ingressi essent inquirentur. Illis intentionem piam obtendentibus, respondit unus de majoribus eos exploratores esse et latrones. Tum unus, læto vultu cordam suam manu porrigens, "en," inquit, "si tales nos iudicatis, funis in promptu est unde nos poteritis commendare patibulis." Hinc mentes

feccularium ad fe reverfæ, “ non funt,” ait “ ifti finiftræ partis, qui tam libenter fe offerunt iudicio mortis.”

Alia accidit non longe ab Oxonia, in fratrum inibi plantatione, novella. Erat miles quidam vitam illorum horrens afpectu et mordens labiis; ubi-
cunque poffet eorum famam obliterabat. Accidit natalitio Dominico [Dec. 25] infante, ut ille, qui præerat fratribus, combinavit eos ad invicem ad falutare Domini femem ferendum per patriam. Duo illorum venientes in fil-
vam proximam, et iter afperum carpentes fuper lutum incanatum et nivem congelatam, cum fanguis femitam veftigiorum, illis ignorantibus, fterne-
ret; qui junior eorum erat petivit a feniore, “ vis, pater, ut cantem, et iter veft-
rum alleviem?” Ipfo annuente intonuit alter, “ Salve regina miferi-
cordiæ!” Secutus eft a cafu eandem femitam miles ille minus benevolus, aliis penitus ignorantibus. Cumque percantatum fuiffet gloriofæ Virginis epithalameum, ac miles videret viam fanguine feminudorum eruentatam, quafi applauforie dixit confolator ille ad fodalem, “ fuitne, frater, anti-
phona bene cantata?” Surripuit utriufque miles fermonem. “ Utique,” inquit, “ per Dominum, et profpere vobis poffit evenire, qui apoftolico more probamini, in neceffitate patientes et in adverfitate gaudentes.” Et ocyus, hoc dicto, equo lapfus accurrit, ac curvatis poplicibus fuper temeritate fui iudicii veniam pofcit. Quem et fratres mites libenter fufeipiunt, ac libentius, fi quid eft commiffum, remittunt. Et ille, “ in fignum,” inquit, “ jam pactæ concordiæ, rogo caritative ut domum meam, quæ non multum abhinc diftat, vifitetis, et conforti ac familiæ meæ benedicere velitis.” Annunt illi et adveniunt, et de fua præfentia lætiores eos efficiunt. Commendat devotus hofpes deinceps fe et fua fratrum voluntati ac neceffitati omni tempore, quod exolvere non deftitit ufque ad terminum vitæ.

Eodem anno Walterus Malus-clericus confecratur epifcopus, Carliolenfis canonicus.

Eodem anno venerunt primo fratres Minores in Angliam, in fefto beati Bartholomæi apoftoli [Aug. 24].

ANNO DOMINI M.CC.XXV.

Quidam Francigena, Faukes re et nomine, caftellum muniens de Bedforde omni quo potuit munimine, nifus eft contra tenerum adhuc regem Angliæ illud obtinere, et rebellare. Accito igitur univerfo exercitu An-

glicano, novem hebdomadibus istud oppugnavit ac obtinuit, omnes intus faventes dicto dolofo suspendio tradidit, et ipsum ducem sceleris extra Angliam eliminavit.

Eodem anno Alexander Coventrensis episcopus sacratuſ Romæ ibi primo venit.

Eodem anno novæ leges datæ sunt in Anglia.

ANNO DOMINI M.CC.XXVI.

Dominus Ricardus de Marisco, episcopus Dunelmensis, in fata lapsus est, ille qui tantam tyrannidem ecclesiæ sancti Cuthberti intulit, ut jura monachorum et possessiones eorum pro posse suo abstulerit, nec ulli eorum quam diu vixit peparcerit. Sed cum audacius eos expugnare disposuit subito e mundo recessit.

EPITAPHIUM HOTOFT.

Culmina qui cupitis, laudes pompasque sititis,
 Est sedata sitis si me penfare velitis.
 Qui populos regitis memores super omnia sitis
 Quod mors immitis non parcat honore potitis.
 Vobis præpositus si mitis fuerim, bene fecitis;
 Quod sum vos eritis, ad me currendo venitis.

Post istum monachi dicti elegerunt magistrum Willelmum de Stichehil, quod factum adversans rex contra electionem fecit appellari, et cassata fuit in curia Romana. fol. 178.

Hoc anno, quarto nonas Octobris [Oct. 4], die sabbati in fero, secretam cœli quietem petiit anima fidelis Francisci, patris pauperum Minorum; a conversione sua et collectione fociorum viginti [annis], qui in tantum meruit oculis videre gregis sui augmentum ut ad dexteram et lævam, juxta propheticum dictum, penetrantes, in triginta et quatuor provincias se diffundint dilatandos.

Quia enim, Seneca dicente, paupertas est expedita, hilaris, tuta, et isti ut nubes volantes expedite perficiebant, ut apostoli hilares adversa sustinebant, ut tuti in penuria se divites reputabant, utriusque locorum gratiosi erant, adeo quod ut rex Hierosolymitanorum, cujus fratrem ego vidi et

allocutus fum, qui, ut [   ], nunc ufque fupereft, relicto tanto fastigio fe fratrem ordinis Francifci fecerit.

Rex quoque Saxoniae, hoc idem profequens, non mediocrem perfectionis amore pofteris reliquerit, ficut ego ipfe oretenus accepi ab eo, qui, de eadem patria oriundus, praedictum virtutis virum agnovit vivum, et mortui assignavit maufoleum. Relator enim meus, vir nobilis, religiofus, fanctus, et eminenter literatus, afferuit fe dictum principem noviffe Saxoniae, qui filiam regis Nortwigiae duxerat, et ex ea prolem elegantem, duos ephebos mafculos, exceperat. Promoverat etiam ejuſdem reginae avunculum in archipraefulatus honorem, virum prudentiae et bonae confcientiae. Singulis autem annis, eo tempore quo folent reges ad bella procedere, erat exitiale praelium inter principem dictum et quemdam potentem vicinum, fuper terminis fuarum provinciarum; et hinc et inde, pro belli vario eventu, saepe multi periebant diro exitu. Cumque ad cor reverteretur ac refpiceret annuam fuorum [jaeturam], et iudicii futuri iuftitiam, cepit quotidie paulatim exofam habere talem vitam. Quod advertens regina, animum ejus emollire credens, in quiete cubiculi eum conſtitutum fic aggreditur. “ Quid eſt, mi dulciſſime, quod te contriſtat? quis te gravat? quid animus tuus deſiderat? Non ſpernas feminæ conſilium, quod poterit forſan aſſerre remedium.” Tandem illo aperiente remorſum conſcientiae, et voluntatem intrandi ordinem, ſine deliberatione illa reſpondet, hoc nunquam fieri debere vitae ſuae tempore. “ Cui,” inquit, “ domine, me juvenem viduatam, necdum meae continentiae confidentem, cuſtodendam relinques? velut, me pereunte, tu per portam ſalutis evaderes? Quis etiam liberos tuos, regni tui heredes, e manibus inimici tui liberaret? Quis, circumfuſis agminibus, terram tuam vaſtaret et incenderet, ac in filios tuos, quoniam in te non potuit, et in me ſolitariam, debacchando exquiſita tormentorum genera exerceret?” Dum haec ac ſimilia, non inſipienter, illa perfequeretur, conſiderans maritus mulieris vehementem rationem, ſuaſit callide ut ſubjicerent ſe archiepifcopi arbitrio, et allegatis altrinſecus in craftino ſuis exceptionibus, quicquid diſſiniret immobiliter fervarent. Aſſentit illa et affirmat quod, tanquam regio ſanguine, nunquam contra hoc erat. Mane, audita miſſa, praefulem adeunt, materiam et modum altercandi proponunt; et auditis hinc et inde querimoniis, dixit epifcopo

princeps illustriſſis, “ domine, ſicut conjugii meæ te obligat confanguinitas, ſic mihi fidelitas, et tu nunc dirimas iſtud diſcrimen, ſicut evadere quæris futurum examen.” Attonitus ad hæc pontifex, demiffò capite, diu intra ſe deliberat, dehinc multis infuſis lachrymis, ſe nolle damnari pro aliis excuſat, et ſententiam pronunciat pro principe, ut ubicunq; voluerit melioris ſtatum vitæ eligat; pro domina regina, ut ad caſtella et terras ſuas ſe teneat, “ ego,” inquit, “ liberos veſtros alendos, ſimiliter et tuendos, ſuſcipio, quouſq; in adultam ætatem perduxero.” Clamor cum lachrymis attollitur mulieris, pseudo-præſulem et falſum eum congeminans judicem, et cum eſſet fatigata profluvio oculorum, animum virilem aſſumens, “ et ego,” inquit, “ eum marito mundum ſperno, ac ſanctimoniam me fieri decerno.” Et quoniam dominus ille Deo et beato Franciſco devotus, tria loca fecerat fratribus aſſignata, in una illarum domuum habitum Minorum ſuſcepit, ac ſociam ſuam ſexto converſionis ſuæ anno ad cælum, ante ſe, [ex] hoc mundo tranſmiſit. Dum enim nunciaretur ſibi ipſam infirmari, venit ad cænobium, et inter colloquendum quæſivit quid ſibi videretur quod pro ſpatioſo mundo clauſtrum, pro ſericis ſaccum, pro delitiis durum elegiſſet panem et aridum? Tum illa ſubridens et cor ſuum condilecto aperiens, “ ſi mihi,” inquit, “ daretur a Domino, ut virgineo gauderem privilegio, qualem me recoło extiſſe cum veſtro eſſem copulatus matrimonio, Imperatoris amodo abhorrerem amplexum propter æternum ſponſum.” Hac denique pie defuncta, ſupervixit ille tredecim annis in ordine; et eo die ac tempore quo debuit e corpore exire, prope Romam juvenis quædam ſanctimonialis, et boni moris, horam clauſit extremam.

Hæc abbatiffa, tener, dilecta, a cæteris vocabatur Abbatiffæ Filia, eo quod quicquid mater boni fecit, iſta in ſe tranſformare ſtudit. Cum ergo abbatiffa alium ſignum niſi mortis in ea non conſpiceret, poſtulat ut, ſi permitteretur, infra triduum ad eam reverteretur, indicaret ſtatum, vel poſtularret auxilium; ſed cum mater pro filia jejuniis et orationibus ſe fatigaret, nec ad placitum illa veniret, conſequi cepit utrumne in ſupernis civibus eſſe poſſet ulla duplicitas. Itaque die nona vigilantem et orantem abbatiffæ filiam ſplendida et niveis induta [veſtimentis apparuit], quam cum requiſiſſet de ſtatu, Chriſto ſe ſociatam reſpondit. Scicitanti vero de

mora, sic adjecit. " Quoniam ea hora qua e corpore migravi, magni meriti vir in Saxonia simul mecum cœlos petivit, qui princeps illius patriæ fuerat, sed propter Christum dignitatem dimiserat, et habitum Minorum assumpserat. In hujus occursum tantus erat omnium cœlicolarum applausus et apparatus, ut ipse Christus ei obviam veniret, ac ob ejus amorem juberet ut nullus cœlestium se ab ejus festivo gaudio per octo dies dirimeret." Illa disparente, per nuncium si sic esset inquiretur, et sic invenitur. Filii vero hujusmodi principis, a die conversionis paternæ in magna pace profecerunt, nec fuit qui adversaretur.

fol. 178, b.

Eodem anno Lodowicus, rex Franciæ, obsedit civitatem Arionem, et innumerabiles milites et fervientes sibi ibi amisit, et tandem tradita est civitas legato Romano, qui muros destruxit, et cives in multis expensis damnavit. Lodowicus rex inde rediens in itinere mortuus est.

Eodem tempore Franciscus obiit, quarto kalendas Octobris [Sep. 28].

ANNO DOMINI M.CC.XXVII.

Dominus papa Honorius ex hujus carnis corruptione subtrahitur. Cui dominus Hugo, Hostiensis episcopus succedit, prout prophetaverat de eo dilectus Deo Franciscus, et Gregorius nonus appellatus est; vir utique mediocris ætatis, ac juxta formam Curie morum honestate commendabilis.

Hic, quia vitam et mores, servi Dei, Francisci viventis viderat, et stigmata Christi corpori ejus corruptibili impressa, quamvis latenter, devote tamen lustraverat, eundem confessorem Christi canonizavit Assisii, secundo sui papatus anno, septimo kalendas Augusti [Jul. 26, 1228].

Hic etiam sanctam Elizabeth, filiam regis Hungariæ, relictam landegavii domini Turingiæ, canonizavit. Hic sententiam quam Honorius in Fredericum fulminaverat roboravit; et cum ab eodem in Urbe obsideretur, videns omnes pene Romanos pecunia corruptos, excipiens capita apostolorum, et processionem a Laterano usque ad Sanctum Petrum faciens, animos Romanorum sic revocavit, ut pene omnes contra Imperatorem cruce signarentur, quod ille timens longe recessit. Hujus tempore et mandato Reymundus, de ordine Prædicatorum, compilavit scriptum suum.

Anno cycli supramemorati dominus Lodowicus, rex Galliæ, extra fines

propriae regionis, versus castellum de Avilun, cum omni exercitu suo profectus est. Quod cum spatiolo temporis obsedisset, tandem in manu valida ipsum sibi subjugavit. Inde vero, quadam corporis infirmitate eum urgente, versus partes Galliae reversus est, et in itinere defunctus, ac ad propria deportatus juxta patrem suum apud Sanctum Dionysium tumulatur.

ANNO DOMINI M.CC.XXVIII.

Magister Stephanus de Langtona, Cantuariensis archiepiscopus, Anglicanae ecclesiae lumen, et sanctae religionis robur, cleri baculus et refugium, totius juris et honoris ecclesiastici rigidus et insuperabilis defensor, a praesenti luce ad gloriam translatus est octavo idus Julii [8 Jul.]

Cui successit sanctus Edmundus, de Abyndon oriundus, ac magister in Logica et Theologica, vir eximiae munditiae, abstinentiae et vigiliae, sicut aliqua exempla de singulis inferius ponenda comprobabunt.

Nam in exemplum munditiae illibatae istud primo occurrit, quod puerulus intendens Oxoniae grammaticalibus, gloriose Virginis imaginem, quam saepe, et una cum tota Universitate, vidimus, clam desponsavit, imposito digito Virginis aureo annulo, quod multi postea oculis confpexerunt.

In argumentum ad idem accidit, quod a die sui obitus felix corpus ejus carnis candorem et capillum solidum usque nunc conservat, quasi vivens existeret. Nec admittit tumba ejus apud Pontiniacum, in Francia, ubi quiescit, mulieris accessum nisi Anglicanae, vel in ejus societate venientis; quod indignantes tandem Franci, temeritate sacrilega sancti brachium dextrum recens et integrum absciderunt, et ad valvas ecclesiae, Gallicis, sine difficultate adeundum, expofuerunt. Sed Deus eorum, ut dicitur, modo in toto exufflavit quaestum, et depreffit conceptum, quoniam deinceps cessavit monstrare miraculum.

Accidit ad hoc signum integritatis ejus laudabile dictum. Dum enim in Northfolchia patria quaedam tenera, et unica, ac heres baronis filia, defuncto patre et aetate legitima, maritales pro Christo horreret subire amplexus, viri sancti consilio et auxilio apud caenobium de Catebi deducta est ad melioris vitae propositum, ubi dicti praefulis foror tunc

priorissæ administrabat officium. Venientibus et redeuntibus nunciis hanc, ut amicam charissimam, salutare solebat, et congruis subsidiis relevare. Assistens vero semel non longe a dicto loco, priorissæ mandat, ut in paschate imminente ad suam curiam, causa consolationis, venire non desistat, simul et amicam sociam sibi assumat. Adveniunt in vigiliis paschæ, licet aliquantulum tarde, pontifice tunc loturam manuum inchoante. Sed amor, ut solet, non se obumbrat. Mox enim ut castitatis sponfam vidit, brachiis eam coram omnibus complexans, "bene," ait, "adveneris, et si non effet mundus pejor in judicio quam nos in proposito, nunquam habitationem divideremus."

Pro ejus abstinentia stare potest quod a pueritia, matre eum edocente, cilicio usus fit, et quod in præfulatu nunquam carnes comedit. In potu etiam ita temperatus extitit, quod fluxus capillorum ejus siccitati cerebri a medicis imputatum fit. In vigilando etiam totam quasi solebat transigere noctem, dicens eos multum perdere de tempore qui multum reponunt in ventre. Hujus rei unum accipe exemplum. Antequam præesset ecclesiæ Cantuariensi, pro dignitate vitæ suæ collatæ sunt et præbendæ, quas semper cum scholas petere vellet, resignabat, neque enim tutum sibi fore reputabat ecclesiarum expendere stipendia, quibus non excubabat vigilantia. Ob hoc igitur cameræ suæ secretario legem dederat, ut lumen semper provideret in promptu quocunque tempore ipse surgere disponderet. Accidit vero semel in hyemis profundo, ut intempestæ noctis tempore surgeret, et ad ecclesiæ limen properaret. Camerarius, hoc audiens, culinam et cætera domorum lustrat pro luce quærenda, et ne depræhendatur, villam de domo in domum pervagatur. Videns autem in remotiori extremitate vici domum lumine fulgentem, et ostium patulum, properat ad locum, accendit lanternam, accelerat ad ecclesiam. Interim prudens pastor ad cœmeterium venerat, defunctis beneficium suæ precis impendere, et ecce! videt omnium tumulos aperiri, corpora mortuorum cingulo tenus erigi; inter quos unum, signo tonsuræ sacerdotem, conspicit confidentibus cæteris sic loquentem. "Confratres mei, conferamus vicem ei qui dum viveret excitabat hominum mentes ad rogandum pro mortuis Dominum;" et incipiens psalmum, "De profundis," alternatis versibus psallebat cum reliquis redivivis. Et cum perfolvissent orationem Dominicam, et presby-

ter collectam compleffet, sic concludit, "Requiescamus," inquit, "in pace." Respondentibus illis, "Amen," subito omnes fundum sepulchrorum suorum repetierunt. Advolat, dum hæc conspiciuntur, cliens cum candela, perquiritur ubi lumen quæsitum invenerit. Quo afferente quod in extremitate villulæ ubi corpus pauperis jaceret extinctum, qui cum tintinnabulo circuiens precari solebat pro animabus defunctorum, exhilaratus vir prudens et ædificatus de viso, gratias intulit Deo.

Super omnia vero mater ipsius, bonorum memoria digna, quæ hunc, præ cæteris natis, Deo et ecclesiæ servitio signans, cum aliis indumenta linea ministrabat, huic cilicium ad membra corporis punienda destinabat. Propter quod et ipsa, ut doctrix disciplinæ, honorifice sepulta jacet locello, et in area domus, ubi felicem hunc peperit in lucem, de novo habetur ecclesia extructanda.

Accidit huic juvenali ætate et dialecticis intendenti, relatione, apud Oxoniam, condignum. Dum enim, ut moris est immaturæ ætatis, iste, interessendo missis, plus vocibus cantantium intenderet quam precibus, plus etiam conciperet musica quam mystica, ac per hæc, elevatione missæ facta, festinaret cum pluribus interesse ludibus; exeunti sibi ad boriale ostium Dei genitricis ecclesiæ, affuit quædam manus a Divino Spiritu missa, quæ eum in maxilla percutiens, vocem cœlestis commonitionis adjunxit, dicens,

"Reverte ad cepta officia, modo primo incipit missa."

Quod adolefens sagax, verum esse advertens, amplius cepit erga sacramentum vivificum amore fervere, et sacris definivit astare ministeriis deinceps donec perficerentur. Contigit itaque quadam die ut, audita missa, scholas in supradictæ ecclesiæ cœmeterio ad occiduas valvas positas, causa lectionis auscultandæ intraret, et scamno residens inter copiosas fociorum catervas, tanto appetitu captus est vacuandæ vesicæ, ut quamvis furgere reputaret verecundum, tamen diu federe æstimaret periculum. Surrexit tamen ut exiret, et eo statim femoto de loco, lapis quidam de pariete corruens, ita locum fedilis occupavit, ut omnes intuentes advertent eum si remansisset extinguendum, et divina protectione reservatum. Quod utique gratiæ sacramenti altaris reor esse imputandum.

Constituto vero viro venerabili in archiepiscopali fastigio, soror domini regis Angliæ Alienora, ac relicta comitis Marefcalli, a Deo, ut putabatur, inspirata altioris vitæ proposito, virum Dei adiit, immutationem status conjugii in continentiam perpetuam allegans, et hoc annuli professione et habitus alteratione perfici desiderans. Cui castitatis amator et Supremi Sponsi paronymus benignum præbens assensum, post dulcia vitæ incorruptibilis epithalamia, solemniter generosæ maternæ suscepit votum. Verum quia secundum Senecam, Misera est feminei conditio sexus, cui ipsæ plerumque virtutes fabulam parant, fit, procedente tempore, enervis mulieris animus, ut quod spiritu ceperat carne consummet. Nam adveniente in Angliam Symone juniore de Monte-forti, senioris et magni Symonis nepote, ut comitatum Leicestriæ, ab antiquis heredibus elongatum, de gratia regis recuperaret, annuit rex eo pacto ut forem suam cum feodo accipiat, et sibi, necdum de proprio thoro heredes habenti, ex ea consanguineos fuscitet. Siquidem dictus Symon, sicut erat miles strenuus, in corpore procerus et facie formosus; at illa, injectis in juvene oculis, more Ægyptiæ quæ concupivit Joseph, statim amore suæ carnis alleccta more canis appetiit quod horruerat, et concupivit quod cogitare non licebat. Sed sanctus antistes sciens se custodem ac propugnatorem ecclesiæ, exemplo sancti apostoli Matthæi, audacter obstitit regi; et sicut nobilis aries sanctus ejus prædecessor Thomas, tuendam suscepit ecclesiæ Dei libertatem, sic ipse tueri nisus est sponsæ Dei castitatem. Hinc gratia regis in iram transiit, et procerum prius exhibita sibi reverentia vertitur in odium, eo quod reputarent virum Dei hostem regni et sanguinis regii, et demum, iniquitate fumente vigorem, velut alter Helias, fugatur a regno propter mulierem.

Qui in recessu suo e terra super monticulum prope civitatem Londoniæ, lumina in provinciam convertens et manum consecratam extendens, patriæ benedictionem intulit, et mulieri ac futuræ, si esset, proli maledictionem et adjecit. Certe, etsi genuerit, femem suam non diu permanebit. Verum quia amor citra confusionem cessare nescit, communi consensu comes Symon et comitissa Romam petunt, ubi discussa eorum vel vera vel prætenfa causa a domino Gregorio papa, dispensatorie conjunguntur, licet idem bonæ fidei comes, ob conscientiæ teneritudinem, duodecim

annis ab uxoris suæ amplexu abstinerit, sicut ego ipse accepi ab homine qui utrorumque secreta rimari consuevit. Suscepit autem ex ea quatuor filios et unam filiam, quorum nomina, profectum, et eventum, inferius differo annotanda.

Eodem anno Reginaldus rex Infularum armis impiorum occubuit, et regnavit pro eo Olavus rex Manniæ, frater ejus.

ANNO DOMINI M.CC.XXIX.

Dominus Galweie Alanus cum ingenti comitatu profectus in Hiberniam ibi duxit filiam Hugonis de Lafey in uxorem. Unde rediens, navi in qua ipse continebatur periclitante, vix cum paucis evasit, cæteris qui in illa erant ibidem submersis.

Eodem [anno] comes de Fif, Malcolmus, a præsentī luce migravit, sepultus apud Cullenros, abbatiam quam ipse fundavit et dotavit. Sed quoniam fobole caruit propinquiore, comitatum illum nepos ejusdem, nomine Malcolmus, hereditario jure suscepit. Cui etiam filia Leulini senioris, domini Walliæ, forte copulatur maritali.

Eodem anno, mense Junio, moritur de ordine Minorum vir egregius, sanctus Antonius, natione Hispanus, gradu lector, qui sequenti anno post suum transitum a domino Gregorio papa canonizatur Spoleti, anno sui pontificatus sexto.

Eodem anno sanctus Edmundus, Cantuariensis archiepiscopus, confectur.

ANNO DOMINI M.CC.XXX.

fol. 179, b.

Henricus rex Angliæ, congregata infinita multitudine equitum et pedum, transfretavit in Galliam; quasi bello quæsiturus, quam pater ejus perdiderat, Normanniam. Ubi aliquantulum perhendinans et nihil dignum memoria agens, defunctis post modicum ibidem de magnatibus suis aliquibus et equis pretiosis quamplurimis, repatriavit.

Quo anno emerferunt in Scotia quidam iniqui, de genere Mach William videlicet, et filius ejus, et quidam Rotherike, infidias agentes in extremis finibus Scotiæ, et multum iniquorum copiam sibi ex eodem regno affociantes, volentes regnum vi obtinere; sed traditi sunt, Deo

vindice, et complices eorum, et inimicis prospere subactis, aliquantulum in sanguinem occiforum crudelius vindicatum est. Nam ejusdem Mac Willelmi filia, adhuc recens de matris utero edita, ante conspectum fori sub voce præconia, in burgo de Forfar, innocens traditur neci, capite ipfius ad columnam crucis eliso et cerebro excuffo, e contra dicente Domino, “non occidentur filii pro patribus,” et cætera.

Eodem anno venerunt Norwigienfes cum Hufbac filio Owumundi, cognomine Hacone, quem constituit rex Norwegiæ regem super Soderenfes infulas, cum Olavo et Godredo Don, filio fratris ejus, ad infulas partes. Venientes autem ad infulam quæ vocatur Both, castrum viriliter affilientes expugnaverunt. Dictus vero Hufbac, qui cognominabatur Haco, ic̃tu lapidis percuffus interiit. Post hæc Olavus et Godredus venerunt ad Manniam, et dividerunt inter fe regnum Manniæ et Infularum; Godredus infulas partes fortitus est, Olavus Manniam. Occifo autem Godredo Don, Olavus regnavit in Mannia et super omnes Sodorenfes infulas, exceptis his quas filii Sumerledi tenuerunt undecim annis.

ANNO DOMINI M.CC.XXXI.

Mense Junio moritur de ordine Minorum vir egregius, pastor gregis Dominici, et incomparabilis pro suo tempore prædicator, sanctus Antonius, natione Hispanus, gradu lector, primus in pufillo ordine, gratia Verbi lumen Italiæ; cui talem gratiam miferatio Divina conceffit ut in retroactis feculis celebretur nomen ejus ob evidentiam facundiæ singularis. A quo cives Paduæ, ubi requiescit, annuo reddito infra ejus sacras octavas, miraculum exigunt de novo perpetrandum, attendentes et alloquentes eum ac si adhuc vivum. Qui, ob eminentiam vitæ et doct̃rinæ, et signorum post mortem ostensione, statim anno fequenti fuum transitum a domino Gregorio canonizari meruit Spoleti, anno fui pontificatus sexto.

Quo etiam anno Willelmus de Bondingtone, regis Scottorum cancellarius, ad Glasfuenfem ecclesiam est electus. Eodem anno obiit comes Patricius de Dunbar, cui fuceffit filius ejus, confimili nomine Patricius.

Obiit Bartholomæus prior Carliolenfis, cui fuceffit Radulfus, nepos Walteri episcopi ejusdem ecclesiæ.

Eodem anno Henricus rex rediit de Britannia.

ANNO DOMINI M.CC.XXXII.

Ranulfus nobilis comes Ceftriæ obiit.

ANNO DOMINI M.CC.XXXIII.

Inventor ordinis Prædicatorum, sanctus Dominicus, Bononiæ canonizatur, a morte ejus anno undecimo.

Tunc temporis Alanus dominus Galwydiæ moritur, circa purificationem beatæ Virginis [Feb. 2]; cujus aspera gens ad mala prompta, post obitum domini non per duos annos manus a malo continentes, et a subjectione regis Scottorum recedere volentes, filium ipsius Alani illegitimum, Thomam nomine, filias abhorrendo, sibi dominum et quasi regem constituerunt. Adjuncto quoque sibi quodam facinoroso, Gilleroth, et fines suos egressi, terras regis, baronum et militum, circumjacentes ferro flammaque depopulati sunt. Igitur rex, coadunato exercitu, ipsos bello aggressus est, et interfecta infinita multitudine miserorum, ac capto duce sceleris, terram filiabus Alani, justis heredibus, pacificam reddidit et quietam. Postea domino Johanne de Bailliol feniore forem illarum ducente, Derforgoyl nomine, traditus est insimul dictus spurius Thomas ejus custodiæ, qui usque ad decrepitam ætatem inclusus erat in interiori parte Castri Bernardi.

Eodem anno discordia magna orta est inter Henricum regem et Ricardum Marefcallum, comitem de Penbroke, eo quod male tractaret nobiles Angliæ, eos exheredando.

Eodem anno Walterus episcopus Carliolensis fecerit in exilium in partes transmarinas, propter manifestam injuriam sibi et ecclesiæ suæ Carliolensi a rege illatam. Unde et episcopatus Carliolensis pro eadem causa est interdictus, scilicet prima dominica adventus Domini [Nov. 27], sed omnes religiosi et presbyteri, clausis januis et exclusis interdictis, submissa voce celebraverunt divina.

Eodem anno venit ordo fratrum Minorum ad urbem Carliolensem, circa assumptionem beatæ Mariæ [Aug. 15], et acceperunt mansionem infra muros urbis; et fratrum Prædicatorum circa festum sancti Michaelis [Sept. 29] eodem anno extra muros.

ANNO DOMINI M.CC.XXXIV.

Sanctus Edmundus, factus archiepiscopus Cantuariensis, consecratus eodem anno.

Et eodem anno Walterus episcopus Carliolensis reconciliatus regi.

ANNO DOMINI M.CC.XXXV.

Vir laudabilis Robertus Grofetest, electus Lincolniae, consecratus est in festo sancti Michaelis [Sep. 29], genere quidem infimus, sed scientia clarissimus et vitae honestissimus, qui simul pastoris officium exhibebat laicis et clericis. Nam et psalterium legendo postillavit usque ad medium, nec ulterius licuit propter vitae terminum, et alia plurima scribendo et interpretando fecit. Hic tantae fertur continentiae, quod dixit semel se nolle pro toto mundo una nocte cum propria sorore solum morari in una aede. Tantae vero eloquentiae extitit quod sibi parem postea Anglia in hoc non invenerit; tantae zeli iustitiae quod ad curiam Romanam evocatus, in praesentia papae et omnium confratrum in libertate spiritus et facundiae publice praedicaverit et redarguit cupidos mores curiae, ac curam ibidem pastoralem resignaverit, nec pro ea recipienda aliquid, juxta morem corruptum, fratribus Curiae offerre voluerit, unde et Gloriosum Anglicum avari illi eum vocaverunt. Extant adhuc ejus Sermones et Literae Epistolares ad Curiam directae. Denique, quia noluit in periculum proprii capitis ecclesias viduare et vacuare fructibus conferendo Romanorum filiis, in ultimis diebus suis a Curia excommunicatus est; quam sententiam ipse, iustitiae tenax, patienter sustinuit ac confirmavit, necnon ad tribunal Summi Judicis appellavit. Animarum vero curae tantum incubuit, quod, exceptis longis orationum vigiliis quibus reconciliabat Dominum peccantibus, non cessabat circuire visitando, et in vulgari populo praedicando, vel quando sibi non vacabat fratres Minores subrogando, quos quasi continue fecum propter animarum salutem detinebat. Consulenti se cuidam semel fratri utrumne salubre esset animae in foro provinciae pro aliorum animabus expiandis turpia audire, et conceptionibus foetidis, quasi quibusdam stercoribus congestis, animam propriam foedare; respondit parabolice sic, “ si quis suum regnum, castrum, vel curiam, abortis incen-

diis, adverteret destruenda, ac armigeris et aliis juberet fortiter agere, nec sibi parcere ut excitatas flammam extinguere, videret quoque quosdam de labore semiuustos redire, quosdam fumo et fuligine denigratos, non propter hoc minus eos gratos sibi reputaret si indumenta ab eo recepta pro ejus honore salvando corrumperent vel fœdarent. Sic Salvator facile animæ suam restituit decorem, quæ deturpata fuerit propter suum honorem."

Exemplum beati Gregorii est quod jacentem non erigit, qui se a sui status rectitudine non inflectit.

De ejus frugalitate ac urbanitate testantur aula quam extruxit et mensa quam tenuit. Dixit quidam procuratori mensæ in quadagesima semel quod non erat sufficienter provisæ, ille obtendebat piscium caritatem et maris tempestatem; e contra episcopus intulit, "nolo ut per mare excusetur, sed quod ipsum me sequatur." Accidit aliquotiens ut, adveniente ad se comite Gloverniæ, curialis præful mensas profusus ob amorem et tanti hospitis personam juberet. In accubitu vero episcopus comitem ad sui dextram præposuit, de omnibus ante se illi exhiberi servitium voluit. Ventum est vero ut erat dies piscium, quando lupi aquatici electi apponerentur in cibum. Dapiferi vero, domino suo propitii, egregium hujus generis nativum ponunt ante episcopum, minoris quantitatis ante comitem. Quem non placido vultu intuens vir prudens, "aut," inquit, "istum piscem abstrahite mihi, aut æqualem apponite comiti." Inficiantibus omnibus quod consimilem non possunt apponere, "et hunc," inquit, "integrum elemosinæ assignate, et mihi minorem, cæteris cœqualem, date." Illustris vir invitatus alto corde imbibit et pertractat quod in viro scholastico viderat. Excussa tandem mensa, et cameram more curialium intrantes, non differt dives secularis problema proponere quod conceperat. "Si licet," inquit, "domine episcope, unum sine offensa quærerem, vellem libenter edoceri unde tanta curialitas possit oriri. Nam te simplici progenie accepimus ortum, et tamen ita facete facta tua exequentem ut sæpe de te in seculo sermonem conferamus." "Verissime," ait, "domine comes, humili de patre et matre sum natus in orbe; sed tamen inter præcipuos virtuosæ vitæ viros ac rectores orbis alitus sum a juventute." Audiens hæc alter altiori attonitus est stupore, "et quomodo," inquit, "hoc sit gratularer scire." "A principio," ait, "quo sacram Scripturam cepi revolvare et

legere, virorum fide dignorum, qui ab inchoato mundo nunc usque, homines prudentes, modesti, liberales, et casti, cæterisque virtutibus pollentes, in suis gestis et moribus velut in suis verbis et vultibus, me informare possent, reperi; et eorum actibus me conformare studui." Gratum habuit responsum generosus herus, et deinceps episcopum in corde tenuit gratiorem.

Vir iste primus cathedram scholarum fratrum Minorum rexit Oxoniæ, unde et assumptus fuit ad cathedram prælatiæ. Quo tempore contigit inter fratres, ut quidem novicius, ætate juvenis, infirmitate superveniente, tandem ad exitum videretur properare, properatis sibi secundum morem animæ stipendiis, circumstantibus omnibus fratribus, quasi valefacturus ait, "viri sancti et honesti, Deo gratias ago et vobis de conversione mea, insuper vobis specialiter de doctrina, exemplo et confortio mihi jam per duodecim hebdomodas præstitis; viam noveritis salutis meæ conspicio, et pro modico quod vobiscum confeci spatium, connumeratus sum in sanctorum apostolorum duodenario." His dictis introrsus rediens diu siluit, fratribusque simplicibus mirantibus et exultantibus, et rei eventum expectantibus, is qui profecturus erat, cum passione lethali vexaretur, voce alta clamavit, "Domine," inquit, "nunquid punis, nunquid percutis? immo percutis ut parcas, punis ut non punias!" Accurrentes fratres, et eum alienatum putantes, furripuerunt ei talia, et alia auribus ejus inculcaverunt; et sic innocens anima ad vitam quæ non veteratur abcessit. Advenientes fratres Robertum, utpote pædagogum, exponunt quid evenit; supplicat ut dicat quid senserit. "Ego," inquit, "reputo vos temerarie egisse, quoniam ille legebat in libro vitæ, et vos docuisset, si continuasset, multa Dei secreta."

Sub tempore hujus præfulatus accidit in sua diocesi quiddam divinæ justitiæ et misericordiæ memorativum. Nam miles quidam patriæ, amore illectus sancti Nicholai, festum ejus [Dec. 6] annuatim cum amicorum et vicinorum frequentia honorifice excolebat. Accidit uno anno ut, officio ecclesiæ solemni peracto, ad mensam se singuli intrandam, quisque pro sua facultate, præpararent. Matronæ vero, quarum major et minimus est apparatus, in interiori cubiculo cum domina domus se ornantes, expectabantur in aula a viris, cum uxor ipsius militis et Evæ filia, fastu

superbiæ inflata, ad speculum flans cum abra sua, quæretet ab ancilla an venusta videretur et bene compta? Qua respondente, “utique fatis, generose,” adjecit, “videtur tibi me in formositate posse æquari Virginis imagini quæ in ecclesia honoratur?” Non distulit Deus statim pœnam inferre blasphemix, sed protinus expansum bufonem, turgidum et deformem, per anteriores pedes fronti ejus infixit, pendentibus coxis et tibiis ultra ejus nafum horribiliter. Tremefactæ feminæ fletus et mugitus emittunt, quibus dominus familiæ et alii accurrunt; forcipibus et aliis artibus deformem bestiam abstrahere nituntur, sed non prævalent, qui semper fortius adhæret. Vertitur festum in planctum funestum, nec alterius tandem medela speratur nisi matris misericordiæ, cui misera non timuit se comparare. Ponitur itaque in lectica, attrahitur Lincolniam, ubique cura multa parentum et amicorum comitiva vigiliis et orationibus insitens, omnibus advenientibus spectandum, quibusdam cachinnantibus quibusdam compatientibus, per triginta dies insipientiæ suæ pœnam exsolvit. Transactis his, et anima humiliata ac corde mœrere et vigiliis fatigato, sopore brevi folicito evigilans, ita se reperit a confusione liberam quod nec bestiam nec cauterium inveniret ullum, meritis Virginis et matris misericordiæ.

fol. 180, b.

Eodem anno Henricus rex dedit Isabellam sororem suam Frederico imperatori, qui transfretavit in crastino translationis sancti Andree [Mai. 10].

ANNO DOMINI M.CC.XXXVI.

Henricus quartus, rex Angliæ, desponsavit Alienoram de Provincia; et foror regis Henrici data est imperatori Romano Frederico.

ANNO DOMINI M.CC.XXXVII.

Obiit Johannes Scotus, comes Cestriæ; et tricesima datur domino regi Henrico.

Eodem anno obiit Alanus rex, filius Godredi, frater Reginaldi, duodecimo kalendis Junii [Mai. 21]; quo mortuo Haraldus filius ejus regnavit pro eo, quatuordecim annorum erat quando regnare cepisset, et duodecim annos regnavit.

ANNO DOMINI M.CC.XXXVIII.

Johanna, filia regis Johannis Angliæ, ac regina Scotiæ, in fata collapsa est. Verum quia Henricus rex Angliæ, perpetuam puniendo carnem continentiam propofuerat, uti erat vir catholicæ conceptionis, et alterius fororis relata morte, alteram ad istud tempus non viderat concepisse prolem, quippe quæ necdum, ut supra tactum est, cum viro habuerat commixtionem, convocato consilio magnatum inter se propofuerunt regi ut nubere disponderet, si coronæ honorem et regni pacem diligeret. Qui, ad auditum fati confternatus nec consilio fultus, ad comitissam Provinciæ episcopum Nortwicensem transmittit, cum aliis solemnibus nunciis, pro accipienda uxore. Siquidem rex Franciæ Lodovicus primævam acceperat, et ipse fecundam postulat; frater ejus Ricardus, comes Cornubiæ, tertiam; frater regis Franciæ Carolus quartam. Quibus ob decorem potius quam ob dotem acceptis, firmantur maritagia firmæ pacis argumenta.

Tunc obiit Willelmus Sancti Andreæ episcopus, in cujus fedem successit magister David de Bernham, prius camerarius regis.

Eodem anno venit Otho legatus in Angliam.

Eodem anno obiit Alexander Coventrensis episcopus; et etiam magister Stephanus Cantuariensis archiepiscopus.

Iterum infultus scholarum Oxoniæ fit in legatum Othonem apud Ofney.

ANNO DOMINI M.CC.XXXIX.

Propter correptionem peccatorum intravit in orientales primo partes gens extranea, dicta Tartarorum. Ili ante hoc tempus, annis circiter trigessimiseptimis, sub montibus Indiæ in regione dicta Tartara constituti, prius dominum proprium regem Indiæ, David nomine, Johannis Presbyteri filium occidentes, post ad depopulationem aliarum provinciarum procefferunt; qui tandem, ut prædicitur, orientalibus crudeliter subactis, statim se in duo agmina dividentes Hungariam ac Poloniam intraverunt. Ubi campestri bello cum ipsis habito in Pannonia, frater regis Hungariæ dux Colmannus, et in Polonia nobilis dux Slessiæ Henricus occiduntur. Reliquum vulgus tam in viris quam in mulieribus quos invenire potuerunt in ore gladii exterminantes, sic terras illas, maxime Hungariam, redigerunt

in folitudinem, ut præ fame matres puerorum fuorum carnibus vescerentur, et plerique pulvere eujusdam montis pro farina uterentur.

Tunc etiam in Burgundia, in Perialo, circiter quinque millia hominum per terram folutam a montibus fuffocantur. Nam maximus mons unus fe dividens ab aliis montibus, et per plura miliaria eujusdam vallis tranfiens, ad alios montes acceffit, et in valle omnes villas terra et lapidibus oppreffit.

Per idem tempus Alexander rex Scottorum puellam de transfmarinis partibus, genere de Curcis, nomine Mariam, apud Rokefburghe die pentecoffes [Mai. 15] duxit in uxorem.

Ac fubfequenter, eodem anno, natus eft regi Angliæ filius ex inſperato, cui nomen Edwardum impoferunt, qui quidem Edwardus natus eft quartodecimo kalendas Julii [Jun. 18].

Eo tempore legatus Angliæ, magifter Otho, intravit in Scotiam, celebratoque concilio in eccleſia Sanctæ Crucis de Edinburgh, citra feſtum fancti Martini [Nov. 11], remeavit in Angliam. Hic, ob reverentiam dulcis nominis Jeſu, decem dies dedit indulgentiæ cuicumque ad miſſam beatæ Virginis, audito in præfatione Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, devote caput inclinaverit.

Eodem anno obiit fanctus Edmundus, Cantuarienſis archiepifcopus.

ANNO DOMINI M.CC.XL.

Papa Gregorius ex hac luce receffit menſe Auguſti, cui ſucceſſit Celeſtinus quartus, ſed non fedit menſes ſeptemdecim, quia ut fenex cito moritur, et ceſſavit epifcopatus menſibus viginti, et diebus quatuordecim.

Eodem anno Ricardus comes Cornubiæ profectus eft Hierofolymam, et Leulinus princeps Walliæ.

AB INITIO MUNDI VI^{to}.CCCC.XL.

ANNO DOMINI M.CC.XLI.

Innocentius quartus ei ſucceſſit, qui fedes cardinalium, multo tempore vacuas, perſonis idoneis ex diverſis mundi partibus replevit.

Eodem anno natus eft Alexandro regi Scottorum filius, ad memoriam patris Alexander nominatus, ex ſecunda uxore quam de partibus transma-

fol. 181.

rinis duxit, Maria scilicet, genere de Curcys. Et quia sacramentum regis abscondere bonum est, opera autem Dei manifestare honorificum est, tangam succincte quod, illo nato, acciderit dignum relatione. Scriptum novimus non despiciet Deus preces pupilli, nec viduam si effundat loquelam gemitus. Hoc hic inculco, quoniam cum dictus rex Alexander profectum suum parasset a castro de Edynburghe, ubi aliquantulum perhenderit, occurrit in eo burgo regi equitanti anus quædam, vidua, cuiusdam burgenfis relicta. Et appropinquans ad frænum regis tetendit ei manipulum plenum talliorum, “ecce,” inquit, “Domine rex, ego quondam opulenta et nunc inopia plena omnem proventum facultatum mearum in his talis recepi, quas servi tui sapius pro cibariis tuis dederunt mihi, quas tibi refigno; et unam gallinam, quam hesternò mane pro magnis divitiis retinebam et a tuis clientulis a me extortam, rogo ut persolvās, quia cæteras contemno jacturas.” Rex autem verecundia suffusus, “domina,” inquit, “bene tibi persolventur; et hæc et illa ad præfens sustine.” Incitante vero eo calcaribus equum, illa profecuta intulit grave maledictum; “Deus cœli,” inquit, “tale gaudium tibi præstet de tuo monogenito, quale heri habui, cum gallinam meam intuerem rupto collo.” Exterritus princeps extendit ad cœlum palmas; “Deus,” inquit, “deprecor preces ejus ne attendas.” Arbitrii utriusque Omnipotens, quia est patiens, interpretatum inferre distulit; sed, quia est redditor, per longa post intervalla luce evidentius implevit. Sic, teste sacra Pagina, lachrymæ viduæ in maxillam descendunt, et exclamatio earum super deducentem eas.

Eodem anno captus est Otho legatus in Angliam per exercitum Frederici imperatoris in mare, una cum legato Franciæ et aliis multis, ob cujus causam ortæ sunt discordiæ inter papam et Fredericum imperatorem.

ANNO DOMINI M.CC.XLII.

Congregati sunt milites totius regni Scotiæ ad quoddam hastiludium apud Hadyngtoun, ubi innocens a nocentibus et malignis, dolo et sine causa, occisus est; videat qui Ultor est sanguinis! Patricius quidem de Athoyle, juvenis ætate et procerus ac formosus corpore, quia sperabatur magnus futurus cuiusdam hereditatis sibi attinentis dominus, cum tamen præmunitus esset eo die litteratorie sui interfectoris conjugæ, mediâ nocte

incensa domo ubi cum comitantibus se receperat, et circumfusis malitiæ ministris ne quis egrederetur, afflatus est cum suis; ac delatus ad locum fratrum Minorum ejusdem villæ illamentatus est sepultus.

Circa hæc tempora sanctus Edmundus, Cantuariensis archiepiscopus, exilio pro Christo delectatus, ad finem delectationis, quæ Christus est, evolavit; fidem facturus, ut post patet, dictis sancti Thomæ martyris, quod eum illuc quidam sequeretur, qui suas expensas exolveret. Nam crebrentibus miraculis, quæ per illum Deus monstravit, undique terrarum accurrentes populi peregrinationis gratia, Pontiniacum bonis fecum apportatis repleverunt. Integritatem illibatæ suæ virginitatis signa probant hodie exanimi corporis in cutis candore, capillorum stabilitate, carnis et membrorum soliditate, ut Christi sacerdos non defunctus sed sopitus videatur. Accedit et aliud castitatis ejus argumentum, quod frequentetur a diversarum gentibus provinciarum, nullam tamen Francigenarum feminarum, quæ plus cæteris fordere solent vitio carnis, intra quietis suæ septa admittit accedere, nisi mediante ducatu alicujus mulieris Anglicanæ. Qua de re misera monachos cupiditas excæcavit, ut Christo Domini extincto corpori brachium dextrum præcederent ac de mortuo prædam agerent, exponentesque adventantibus ad ostium basilicæ benedictionis vexillum; et ut intelligant quantum irritaverint Deum, quantumque offenderint ejus servum, extunc usque nunc perdidit, et merito, benedictionem miraculorum.

Successit in regimine Cantuariensis ecclesiæ huic sancto generosus quidam Bonifacius, dominæ reginæ avunculus, homo honestus, curialis et compositus, sed admodum litteris inexpertus.

Eodem anno transfretatio regis Henrici in Wafconiam, octavo idus Augusti [Aug. 6], ducens secum reginam, et Ricardum comitem, fratrem suum.

Eodem anno Robertus Lincolnæ episcopus obiit.

Eodem anno Godredus venit cum magna classe navium ad Manniam, cepitque disponere de regno suo prout voluit.

ANNO DOMINI M.CC.XLIII.

Innocentius papa quartus consecratus est.

Hoc tempore rediit rex de Wafconia.

ANNO DOMINI M.CC.XLIV.

Rex Angliæ Henricus, congregata copiosa multitudine, versus Scotiam iter arripiens, ac deditionem antiquam habere volens, usque ad Novum Castrum devenit. Quo comperto, rex Scottorum Alexander cum omni virtute fuorum usque ad fines terræ suæ profectus, ibi se contra hostiles superventus præmunivit. Sed pii cordis Henricus, per internuncios regem Alexandrum usque ad Novum Castrum sub securitate fecit adesse, ibi omni occasione discordiæ sopita firmant pacem, et ad fœderis confirmationem scriptis ex utraque parte sigillis roboratis, Henricus rex Angliæ dedit primogenitam filiam suam, Margaretam nomine, quinquennem tantum, Alexandro filio regis Scotiæ, adhuc in cunis jacenti, et sic fe hinc et inde in propria cum gaudio receperunt.

Eodem anno rex Francorum Lodovicus per triduum infirmitate detentus quasi mortuus jacuit, et subito, stupentibus qui aderant, elevatis in cœlum oculis benedixit Dominum; et accersito episcopo Parisiense postulavit ut vexillum Sanctæ Crucis humero suo imponeret, vovens se profecturum ad crucis gloriam extollendam quocumque sancta Dei ecclesia sibi imperaret; quod cum factum fuisset rex perfecte convaluit, et Deo gratias reddidit. Statim eodem anno terra Hierosolymitana a Coraxminis destructa est, et loca sancta violata et fœdata. Quo etiam tempore papa Innocentius terram Franciæ intravit; nam prius habito tractatu de pace cum Frederico imperatore, dum ejus contumaciam contra ecclesiam pendisset, clam, auxilio Januensium unde originem traxerat, devenit Lugdunum; ibi concilium celebrans, Fredericum velut hostem ecclesiæ condemnavit imperio privandum, procuravitque lancravium Turingiæ in regem eligi Alemanniæ, quo mortuo substitui fecit comitem Hollandiæ. In eodem etiam concilio sanctum Edmundum confessorum, Cantuariæ præfulem, canonizavit; et etiam Perusii beatum Petrum ordinis Prædicatorum, natione Veronensem, quem hæretici, quia ipsum contra se in suis prædicationibus invenerunt rebellem, inter Cumas et Mediolanum morte affecerunt.

Circa hæc, ut credo, tempora excrevit in Francia de parvo vir potens et laudabilis memoria, hoc modo. Extitit in Norfolchia ruralis quidam

fimplex, multis præditus filiis, inter quos parvulum quemdam speciali complectens amore Willelmum porcellum sibi assignavit et ejus proventum, ut adultus factus sibi provideret, quo, sine gravamine parentum, melius sibi fortuna faveret. Fecit puer informationem patris, et relicto nativo solo Galliam festinat, nihil aliud nisi quod provenerat de porco in crumena deportans. Solebat autem domi a confodalibus Puerum de Porco vocitari. Accidit vero ut inter miserias et malitias provincialium tantum proficeret, ut relictam cujusdam decentis viri, matronam honestam, in matrimonium duceret; opes, honores, acciperet; familia sibi subserviret. Fecit et profecit vir in suis agendis industrie, advocatus sæpius a rege et magnatibus suis interesse tractatibus. Crevit ex hoc sicut facultas sic falsus favor popularis erga virum probum, et ne læta deciperent sicut difficilia solent, cameram extrui fecit formæ eminentis ac interius depingi pro voto. Clavem vero nulli commisit custodiendam nisi propriæ industriæ, nec conjugii vel alii aditum ejus concedens. Habebat vero consuetudinis ut, cum redire contingeret a curiis procerum, statim, cæteris prætermisissis, habebat suæ consuetudinis domum consciam solus intraret; ibique, quamdiu libuit, moram innectens, tristis ac flebilis ad suam familiam exiret. Procedente tempore ac firmata hac consuetudine, stupidi omnes hærent quid est quod vident, deliberant ut in unum, convocatis amicis, sapien-tem virum follicitent quid tam singulariter in hac camera gerat. Pulsatus tandem querelis et molestatus, ac feram submovens omnes advocat, eisque secretum, penuriæ suæ monumentum, hoc ordine demonstrat; depingi fecerat, inter cætera domus ornamenta, porcellum et parvulum hunc cum ligatione retinentem; supra cervices eorum erat Anglice sic exaratum,

Wille Gris, Wille Gris,
Thinche twat you was, and qwat you es!

et confirmatur hoc factum per sancti Gregorii dictum, “Tunc bene possumus fervare quod fumus si nunquam negligimus pensare quod fuimus.”

Eodem anno ortum est bellum inter David filium Leulini et regem; et Griffinus cecidit de Turri Londoniensi, et ruptum collum expiravit.

ANNO DOMINI M.CC.XLV.

Obiit Parisius nobilis clericus, magister Alexander de Halis, sacrae paginae doctor, qui primus de Minoribus maximo cum honore cathedram Theologiae rexit, ac lectionem artificialem per se adinventam in divisionibus et sententiis litterae scholasticis per eum reliquit. Nam ante eum nec erat littera trita, nec sententia litterae elicitae. Composuit etiam Questionum Theologiae per magnos codices, ita ut mira sunt videre, nisi quod gloriosam Virginem in suis difficilibus, ut vulgo dicitur, solebat habere instructricem; in cuius rei argumentum in festo assumptionis ejus [Aug. 15] obiit.

Hoc anno facti sunt archidiaconi magister Reginaldus in Glasco, et magister Nicholaus de Moffet in Thebidale, quorum primus admodum in vita tenax extitit, sed in morte omnia optime erogavit; secundus semper liberalis, semper in omnibus abundavit, nam in fine vitae electus obiit Glascoensis, quem ego terrae commendavi in ecclesia sua de Tinigham. Extitit dictum notabile pro isto coram rege juniore Alexandro pronuntiatum; quod ille tres mirandas in suo dominio haberet personas: unum qui semper rixaretur et nunquam irasceretur, hoc pro isto archidiacono; alterum qui semper rideret et nunquam laetus esset, hoc pro tunc cancellario Wyfardo; tertium qui semper pietatem praedicaret et nunquam ageret, hoc pro Johanne Glascoensi episcopo.

Eodem anno Innocentius papa quartus celebravit concilium apud Lugdunum, in quo damnavit et deposuit Fredericum imperatorem.

Eodem anno Rogerus de Wesham, decanus Lincolniae, consecratur episcopus Coventrensis a domino papa apud Lugdunum. Iterum destructio sepulchri Jesu Christi et loculi ejus.

ANNO DOMINI M.CC.XLVII.

Translatio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi.

Eodem anno consecratus est Silvester episcopus Karliolensis, tertio idus Octobris [Oct. 13], apud Richemundiam, in ecclesia sanctae Agathae.

Eodem anno, quinto idus Februarii [Feb. 9], obiit Radulfus Barri, prior Karliolensis.

Eodem anno fit motio regis Franciae ad Terram Sanctam.

Eodem [anno] misit Haco rex Nortweyæ propter Haraldum regem Manniæ, ut interesset coronationi suæ; qui statim iter arripiens per Angliam autumnali tempore, et venit ad regem Nortweyæ et honorifice susceptus est ab eo, in tantum quod filiam suam in matrimonium dedit ei.

ANNO DOMINI M.CC.XLVIII.

Rex Francorum Lodowicus et multi alii iter versus Hierosolymam arripuerunt, et profecti in insulam Cypri ibidem hyemaverunt; sed et rex Angliæ propofuerat fecisse simile ad instinctum cujusdam legati, Rustandi nomine, qui ad hoc in Anglia collegit decimas ecclesiæ. In hoc itinere apud Marsiliam largus comes Patricius de Dunbar ex hac luce migravit. Fertur de ejus liberalitate quod cum semel, ut sæpe fecerat, festum magnificentum proclamasset, ac supervenientibus multo pluribus quam ferculorum præparatio postularet, suggerente senescallo non posse præparata sufficere, iussit coquinam de industria succendere; malens eventui mansionem suam exponere, quam famam bonitatis in aliquo denigrare. Porro de pietate ejus unum tangam quod novi per eam quæ tunc præfens erat persona. fol. 182.

Accidit ut semel latronem damnatum a suspensio eriperet, et industrie iussa perficientem tandem subcamerarium suum eum efficeret. Qui una noctium, beneficio ingratus, compositis lectisterniis ficam suam supposuit, sed comite post lectum superambulante, pugio in ejus pedes emerfit. Dum alii facti incriminantur et alii incarcerationum fugit impius, et tertio die ubi latuit ostenditur. Illustris animus militis malitiam perpetratam parvipendit, ad locum properat, et gratis confessum ut ad pristinam gratiam redeat invitat. Sed dum alter refutat, ac pro delictis peregrinationem velle perficere simulat, comes ei bursam cum expensis obtendit ut accipiat. Qui venire ad ejus manum renuens, insuper arcum tendens, projectos ad se tamen viginti solidos accipit, quod non meruit. Huic successit, dissimilis valde patri, filius ejus Patricius, quem fati vidimus, et infra memorabitur.

ANNO DOMINI M.CC.XLIX.

Dominus Nicholaus, Dunelmensis episcopus, curam pastorem, com-

pulfus per papam, reliquit; quam viginti duobus annis tenuerat. Accufatus quidem extiterat quod ante confecrationem vir uxoratus clam conjugem repudiaverat. Huic fuceffit Walterus de Chirchham, prius decanus Eboracensis, vir parvulus corde et humilis mente, honeftus et dapifilis.

Tunc rex Francorum Lodowicus, infulam Cypri deferens, Ægyptum navigavit et apud Damietam applicuit; quam strenue debellans, civibus partim interfectis partim fugatis, cum fuo exercitu sexto kalendas Julii [Jun. 26] cepit et introivit. Sed eodem anno, cum cuncta exercitui Christianorum prospera eveniffent, ob superbiam, ut fertur, Francorum, tradita eft militia Christiana in manus Paganorum; qui de ipsis victoria potiti, feria sexta in prima hebdomada quadragesimæ [Feb. 19], non fine maxima fuorum jaçtura miserabili cæde Christianos affecerunt. Ubi illuftris comes Willelmus de Longa Spata, fortiter dimicando et viriliter occumbendo, truncatis pro Chrifto membris, gloriam sibi quæfivit quæ non marceffit. Ipfum etiam regem apprehendentes vivum fecum abduxerunt, et aliquanto tempore honefte eum detinuerunt; poftea, redemptione pro fe data et pactis inter fe et Sarracenos compofitis, repatriare permiferunt. Qui, Franciam redire nolens, ob fubfidium Terræ Sanctæ Accon devenit, ibique a cruce fignatis auxilium expectavit. Porro poft difceffum regis a Damietta indigenæ Damietam intrantes omnes Christianos ibi repertos diverfo mortis genere interimerunt.

Eodem anno rex Scottorum Alexander, ad fedandas Orcadiæ partes proficifcitur, infirmitate corripitur, et ad infulam de Cerverei portatur; ibique anno ætatis fuæ quinquagesimo primo, regni vero fui tricesimo quinto, idibus Julii [Jul. 15], feria quinta, ex hac luce receffit. Corpus vero ejus, ut viveus imperaverat, ad Meyrocenfem ecclefiam deportatur, et cum honore conditur. Regnum igitur patris filius fuus Alexander, octo annorum, fufcipiens, more patriæ in paterno folio collocatur tertio idus Julii [Jul. 13].

Eodem anno Haraldus rex Manniæ et Infularum, cum uxore fua, filia regis Nortwegiæ, et cum multis aliis clericis et laicis, venit de Nortwegia, redire volens ad propria. Cumque veniffet prope fines Yfelandiæ, exorta tempeftate valida, naufragium pertulit, et cum omni comitatu fuo fubmerfus eft; regnavit autem, ut diximus, duodecim annis. Quo mortuo,

Reginaldus frater ejus regnavit viginti septem diebus, pridie nonas Maii [Mai. 7] cepit regnare, et kalendas Julii [Jul. 1] occisus est ab hominibus Yvari militis. Huic successit in regno Manniæ Haraldus filius Godredi Don, filii Reginaldi fenioris, regis Manniæ et Insularum, et regnavit in Mannia uno anno; quo submoto de regno Manniæ per regem Norwegiæ, Magnus, filius Olavi, frater Haraldi, cepit regnare.

ANNO DOMINI M.CC.L.

Translatum est venerabile corpus Domino sacrați sacerdotis, beati Quintini, apud Paduam quiescentis, primi in ordine lectoris et solemniss prædicatoris fratrum Minorum. Cui autem Deus attestari vellet post mortem, ut ante fecerat viventi, super sanctitate vitæ et sanitate doctrinæ, viginti circiter annis a die suæ depositionis referatum est sepulchrum ejus translationis gratia, præfente univërfa dictæ civitatis frequentia. Et cum tota caro esset in pulverem resoluta, sola sancti lingua, tuba Christi et organa Spiritus Sancti, sic integra est reperta et toto populo ostensa per manum fratris Bonaventuræ, tunc Generalis Ministri, solemniter illo prædicantis, ut esse primo videretur viventis adhuc hominis. “Ecce!” inquit, “linguam adhuc incorruptam, quæ nunquam corrumpebatur per favorem, nec timuit homini dicere veritatem.”

Hoc anno inclytus rex Dacorum Henricus ab Abel, fratre suo viciniore, suffocatur in mari, ut possit regnare pro eo. Qui, anno sequenti [regni] male adquisiti, cum Frifones subjugare tentaret, ab eis interemptus est.

Tunc magister Ricardus de Innirkethyn, camerarius regis Scottorum, factus est episcopus Dunkeldensis, defuncto episcopo Galfrido.

Eodem anno Lodowicus, rex Franciæ, captus est a paganis.

Eodem anno obiit Fredericus, Romanorum imperator, vir magnanimus et austerus.

ANNO DOMINI M.CC.LI.

Conradus rex, filius Frederici, ut mortuo patre Sicilia regnum suscipiret, per mare in Apuliam venit, et capta Neapoli, muros illius urbis funditus evertit.

Eodem anno obiaverunt sibi apud Eboracum, Henricus rex Angliæ

et Alexander rex Scottorum cum magnatibus utrorumque regnorum. Et in natalitio Domini die [Dec. 25] suscepit rex Alexander, annorum decem, a rege Angliæ arma militaria, et in crastino [Dec. 26] copulata est ei matrimonio filia regis Angliæ Margareta.

fol. 182, b.

Hoc anno, et duobus sequentibus, rex Francorum Lodowycus civitatis Acon suburbium muris et turribus nobilissime circumcinxit. Inde cum exercitu suo Cæsaream Palestinæ petiit, quondam a Sarracenis destructam, quam reformavit et latis firmisque muris, nec non turribus sexdecim altis et fortibus, et fossatis profundis et latis ac utraque parte muratis, magnis firmavit sumptibus. Totum etiam exercitum, exceptis religionibus, propriis tenuit stipendiis. Dum autem hæc agerentur rex tractatum habuit multiplicem, missis et receptis nunciis solemnibus, tam a capiteano Babiloniæ quam a soldano Halapiæ. Sed tandem firmata est treuga ad quindecim annos inter regem Franciæ et Babilonios.

Eodem anno Alexander rex Scotiæ, decem annorum, fecit homagium dicto regi Henrico; et commissa est regina custodia Roberti de Ros et Johannis de Balliolo; et regnum Scotiæ similiter cum rege, de consilio magnatum utriusque regni; hoc in Chronicis Sancti Albani.

ANNO DOMINI M.CC.LII.

Magnus filius Olavi cepit regnare ex consensu populi Manniæ.

Eodem anno maximus calor et siccitas erat.

ANNO DOMINI M.CC.LIII.

Rex Franciæ mense Septembris applicuit apud Marsilium, et ita in Franciam repatriavit. Fuit vero tanti fervoris fidei erga Christum, ut statuit quemcunque jurantem per viscera Dei, vel sanguinem, statim, intestinis immundis ad collum ejus appensis, circumduci per totam civitatem vel villam.

Eodem anno, in crastino sancti Laurentii [Aug. 11], virgo et mater virginum Christi Clara, sancti Francisci discipula, in horto secundi ordinis ab ipso instituti prima plantula, gloriosa Virgine cum chorea virginum sensibilibus sibi apparente, feliciter ad æternæ claritatis palatia est evocata; corpusque ejus civitate Assisi requiescit, unde oriunda fuit.

Tunc etiam, sexto kalendas Maii [April. 26], obiit episcopus David Sancti Andreae; canonici vero clam, ignorante archidiacono, cujus erat interesse, magistrum Robertum de Stutevil elegerunt, unde statim, hoc cognito, contra electionem et personam electi fedem appellavit apostolicam. Rex autem ac sui consilarii, erga eosdem electores vehementer exasperati, quod preces domini regis audire noluerunt, missis solemnibus nunciis una cum dicto archidiacono, ad curiam Romanam causam destinavit. Tandem post multas vexationes, altercationes, et expensas, castato magistro Roberto, papa dicto Abel archidiacono alterius vice [episcopatum] concessit, et eum prima dominica quadragesimae [Mar. 9] consecravit.

Similiter sexto idus Novembris [Nov. 8], solemnibus columnis ecclesiae ex hac luce subtrahitur, Robertus Grossetest, episcopus Lincolniae, qui inter moriendum reum se Domino Deo conclamavit de ecclesiis suo sanguine acquisitis, quas male, ut homo deceptus, erogavit; et tamen ipsum iudicem Dominum testem adhibuit, quod in conferendo semper sanam et sanctam intentionem habuit. Ipsum persecutus est, quasi e vestigio, eodem fatali anno, frater Adam de Marisco, sibi super caeteros condilectus, qui primus post ipsum de ordine Minorum cathedram rexit Oxoniae. De quo unum ad instructionem posterorum memoriae tradam. Fuerat is vir vita et scientia clarus, ante mutationem sui status rector ecclesiae solemnibus, per triennium tantum, in dioecesi Dunelmensi, loco Wirmouthae nomine; qui cum fastidio haberet seculum et volenter mutasset vitam et habitum, tandem comuni forte omnium, ut dicitur, diem clausit extremum, sepultusque est, ob dolorem quem conceperat, Lincolniae, inter episcopum et parietem australem, Deo providente, ut sicut in vita erant amabiles et decori, ita non essent in morte divisi. Cujus cum obitus, more fratrum, ad manum transmissum fuisset cantoris Londoniae, alto ingemuit corde de tanti viri nece. At cum taedium mente conceptum portaret ad lectum, sopore correpto visum est sibi fratrem Adam videre stantem in capitaneo chori ecclesiae loco, vultu placido. A quo cum quaesisset utrumne extinctus esset sicut rumor praeferebat, assensit verbo, et, "dilecte pater," ait, "qualiter tibi nunc sit indica," "bene," ait, "quia iudicium evasi, sed maledicta ecclesia, quam per triennium tenui, fere me dedisset condemnationi." Non noverat ante tunc frater nec locum quem nominaverat

nec officium quod exercuerat; sed mane ordinem pandens visionis, verificatus est a focis.

Hac ætate moritur dominus Gilbertus, Candidæ Casæ episcopus, et facta electione promotus est dominus Henricus, abbas de Sancta Cruce de Edenburgh, vir discretus, sanctus, suæ domui ac parochiæ providus; sed hoc factò, dominus Johannes de Balliolo, qui seniorem forem de filiabus Alani, domini quondam Galweyæ, duxerat, obtendit contra electionem, tanquam irritè factam et in antiquæ libertatis suorum præjudicium. Sed rege patronatum et factum defendente, licet dilatio consecrationi interesset, tamen ad confirmationem electi clerus ecclesiæ processerunt.

Similiter electus ecclesiæ Lincolnæ, qui Roberto successit, dominus Henricus de Laxintoum, tunc tempore consecratus est.

Eodem anno, tertio idus Maii [Mai. 13], in majori aula regia Westmonasterii, sub præsentia et assensu Henrici regis Angliæ, Ricardi comitis Cornubiæ, Rogeri comitis Northfolchiæ et Suthfolchiæ, marescalli Angliæ, Humphredi comitis Herefordiæ, Hugonis comitis Oxoniæ, Johannis comitis Warwiche, et aliorum optimatum regni Angliæ, Bonifacius Cantuariensis archiepiscopus, Philippus Londoniensis, Heliensis, Robertus Lincolnensis, Walterus Wygornensis, Walterus Norwicensis, Petrus Herefordensis, Willelmus Sarisburiensis, Walterus Dunelmensis, Rogerus Oxoniensis, Silvester Karliolensis, Willelmus Bathoniensis, Laurentius Rofvensis, Thomas Menevensis, episcopi, pontificalibus induti, candelis accensis, in transgressores libertatum ecclesiasticarum et libertatum seu liberarum consuetudinum regni Angliæ, et præcipue earum quæ continentur in Carta communi libertatum regni, et Carta de foresta, excommunicationis sententiam tulerunt. Item, in omnes qui, quacunque arte vel ingenio, violaverint, infregerint, diminuerint, seu mutaverint prædictas, clam vel palam, factò vel verbo, vel consilio, contra eas vel earum aliquas in quocunque articulo temere veniendo; item, in omnes illos qui contra eas, vel earum aliquam statuta ediderint, vel edita servaverint, consuetudines introduxerint vel servaverint introductas, scriptores statutorum nec non consiliariorum et executores, et secundum ea præsumpserint judicare.

ANNO DOMINI M.CC.LIV.

Turci exeuntes a finibus suis obfederunt castellum de Blanht; princeps fol. 183.
 vero Antiochenus, et Templarii ac Hospitalarii ad castelli succursum
 procedentes, commisso proelio, quosdam Turcorum occiderunt, quosdam
 ceperunt, quosdam vulneratos fugaverunt. Tunc Conradus filius Frederici
 quondam Imperatoris, cum infirmari in Apulia cepisset, per instrumentum
 medicum, quod Clister dicitur, veneno immisso corpori, morti succubuit.
 Cui successit filius ejus septennis, habens tutorem principatus Menifredum,
 fratrem prædicti Conradi, qui, procedente tempore, commisit bellum cum
 exercitu papali, quem attrivit, dissipavit, et, capto legato cum multis, in
 fugam convertit.

Eodem anno rediit magister Abel, episcopus Sancti Andreae, in Scotiam,
 sed pridie kalendis Septembris [Aug. 31] proximo sequente, sicut eccle-
 siam Eboracensem per sui suggestionem antiquo jure privaverat, et ipse,
 ut meruit, cito gradu et vita privatus est.

Similiter, eodem anno, rex Angliæ Henricus cum exercitu magno in
 Vasconiam transfretavit, ad sedandos ibi quosdam sibi rebelles; et civitatem
 Reolensem cum magno apparatu obfedit. Inde solemnes misit nuncios
 ad regem Hispaniæ, postulans forem suam Alienoram filio et heredi
 suo Edwardo in uxorem. Concessum est autem sub forma tali quod idem
 Henricus, rex Angliæ, eidem filio suo Edwardo, quandiu ipse supereffet,
 totam Vasconiam cum suis appenditiis, et quicquid in Hibernia ad eum
 pertinebat, in dominicatum ejusdem filii transferret. Quibus omnibus
 concessis et scriptis roboratis, idem Edwardus in Hispaniam profectus
 est; cui rex terræ apud Burths civitatem occurrit, et ei ibidem forem
 suam prædictam in matrimonium copulavit. Rex vero, Riolenfibus contentis
 de dictis conventionibus et se dicto Edwardo deditibus, versus Angliam
 properavit; cui rex Francorum Aurilianam occurrit, et cum magno
 gaudio recepit, et sic Parisius usque deduxit, ubi rursus idem Henricus
 rex a rege Francorum et suis magnatibus vehementer honoratus est; et,
 vale dicto, in Angliam rediit.

Eodem anno constituit eum regem Haco rex Nortwegiæ super omnes

infulas quas antecessores ejus possederant, regnavit autem quatuordecim annis.

ANNO DOMINI M.CC.LV.

Obiit papa Innocentius quartus octavo idus Decembris [Dec. 6], qui irritè ecclesiam Eboracensem privavit suo jure; unde statim post ejus necem nobiles civitates Neapolis et Capuæ, quæ se prius dederant papatui, deinceps ab ejus ditione recesserunt, et ad principatum Apuliæ et Calabriæ adjunctæ sunt. Huic successit Alexander quartus, natione Campaniensis, fedit annis septem, et cessit mensibus tribus, diebus quatuor. In hujus papatus initio captæ sunt in Terra Sancta treugæ per Christianos et Sarracenos de tota terra a flumine de Barude usque ad flumen de Japhe, spatio decem annorum et quadraginta dierum, nisi gens fortis de ultra mare venerit, saltem quingenti milites, tunc treuga si voluerint rumpi poterit; et mons Tabor cum omnibus appenditiis venditus fuit Hospitalariis pro m.c. bifantiis, ita quod castellum infra dictas treugas ibidem fabricarent. Hic canonizavit Anagninæ, anno m.cc.lvii. sanctam Claram, ordinis sancti Damiani magistram, et sancti Francisci filiam spiritualem.

Hujus temporibus principes Alemanniæ, regis electores, in duo se diviserunt, quidam regem Castellæ, quidam fratrem regis Angliæ, Ricardum comitem Cornubiæ, eligentes; et duravit diu sed nihil profuit. Nam Ricardus in fine, exhaustis thesauris, inops et sine honore rediit.

Hic papa reprobavit et privavit officio et beneficio duos pestiferos zizanias in ecclesia Dei feminantes, quorum unus dictus Willelmus de Sancto Amore prius Parisius publice garriens contra statum communiter religionum mendicantium, dixit ac disputavit, insuper determinavit, quod omnes tales etiam evangelizantes, et de evangelio viventes, salvari non possent. Alter infaustus inter cætera asserbat quod evangelium Jesu Christi et ejus doctrina neminem ad profectum adduxit, et quod tam ipsa evangelica doctrina quam ejus sacramenta proximo futuro anno m.cc.lx. essent evacuanda, et quod doctrina Joachim, sub ejus nomine quidam pseudo-librum, Evangelium Æternum nominatum, composuit, inchoari debuerit.

Hic constituit et promulgavit primo super obitum papæ decedentis, ut omnes episcopi et sacerdotes cæteri infra octo dies quibus sibi confliterit

de morte supremi pontificis, finguli fingulas missas pro anima ejus teneantur celebrare sub prædicti anni circulo.

Obiit Godefridus, archiepiscopus Eboracensis, ad cujus sedem electus est magister Sewale, decanus ejusdem ecclesiæ.

Transit etiam, sed horribiliter, ex hoc mundo episcopus Karliolensis Silvester, equo lapsus et fractus cervicibus; cui successit magister Thomas, prius rector ecclesiæ de Graistock.

Sedatis igitur controversiis habitis inter regem Scottorum et dominum Johannem de Balliolo, super patronatu, ut prædicitur, Candidæ Cafæ, tam electus Karlioli quam Candidæ Cafæ, dictus dominus Henricus, septimo idus Februarii [Feb. 7] apud Sanctam Agatham juxta Richemundiam, ab episcopo Dunelmensi consecrati sunt; nec non sequenti die sancti Stephani [Dec. 26] in natale Domini magister Gamelinus in ecclesia Sancti Andreæ consecratus est.

Eodem anno obiit Walterus le Gray, archiepiscopus Eboracensis, post eum consecratus est magister Sewallus, tunc decanus.

Eodem anno sanctus puer Hugo crucifixus est a Judæis, kalendis Augusti [Aug. 1], apud Lincolniam.

Translatio sancti Petri martyris.

Eodem anno Thomas de Warthille abbas et conventus Sanctæ Mariæ Eboraci, ad Bancum Londini de terra et foresta de Farindalle, multo tempore prius placitati per Hugonem de Bigod, fratrem Rogeri comitis Marecalli, pro uxore sua, filia et herede dominorum de Stuteville, calumniam in eis imponentem, tandem mense Maii, Walteri de Heggefclife, tunc eorundem senescalli, consilio utentes, pro warento scriptum domini regis una cum scriptis dominorum de Stuteville perduxerunt. Quibus in præsentia regis qualicumque magnatum judicio damnatis, terram amitentes simul forestarii vagaverunt. De qua idem rex, nullo clamante, acceptisque sexcentis marcis, præfatum Hugonem per cartam suam de novo feodavit, pridie kalendas Maii, anno regni sui tricesimo nono [April. 30, 1255].

ANNO DOMINI M.CC.LVI.

Contigit in Alemannia Superiori res memoria digna. Extitit quidam

fol. 183, b.

miles stipendiarius nihil præter equum et arma habens, juvenis et fortis et ad prælia aptus. Qui falum timens et fabulum diligens prudenter studuit ut cum suavitate vitæ successum haberet fortunæ. Accessit igitur ad quamdam dominam, cujusdam præpotentis relictam, opibus refertam; propositum de matrimonio referat, sed illa incunctanter negat, dicens ad prioris sponsi famam denigrandam se ducere nolle inopem personam. Crebris tandem repetitionibus responsum datur, ut si in mobilibus æquari quieverit prioris mariti facultatibus libenter copulabitur ejus amplexibus. Annuit cæco amore correptus insipiens, totumque refundit cogitatum ut anus viduæ compleat propositum. Aggregatis itaque sibi focis nefariis fit princeps prædonum, [ut] sic per triennium per damnosam vitam avaram faciat animam. Denique mercatorem prædivitem cum immensis divitiis ad nudinas de Lendif properantem occupat, spoliat, et, quod amplioris jacturæ est, necat, ac in silva ubi facinus perpetraverat fossa humo corpus occultat. Tunc prædo prædives effectus de mercedibus iniquitatis ad suam properat, fortunam sibi in tantum favisse asserit quod priori ejus marito vel æquari merito vel præferri possit. Itaque quod verbo sponponderant sacramento firmant, ac primæ noctis concubitu non tardat nec quiescit inquirere unde tot opes in tam brevi tempore ipsi marito possent evenire. Ille, ut alter Sampson blanditiis delinitus Dalidæ, totum referat animum et ordinem rei gestæ. Mulieris autem animus, ut affolet, statim exhorruit, ac intuitu suæ amicitiae rogavit ut illuc tenderet ubi hominem infoderat, et ibi unam noctem insomnem duceret, et quid eveniret domum pro signo reportaret. Annuit homo et amplius pro amore ejus se velle facere, et privatim illuc tendens solus ibi pernoctat. Cum ecce! circa gallicantum horror et tremor intollerabilis irruit in eum; statim autem, ipso corporaliter intuente, defossus homo e terra cingulo tenus se erexit, et clamorem istum ad sidera terribiliter intulit. “Deus cæli,” inquit, “qui omnium es cognitor, tu nosti quod pro facultate mea juste acquisita hic innocens morti datus sum ac sepultus; quando erit tibi acceptum ut vindices sanguinem meum?” Et vox de cæli culmine, cum ingenti luce emissâ, sic respondit, “cras ad triginta annos.” Hoc dicto, corpus terræ gremium petit, et vivens miles, velut extra se, fugam petit, veniensque domum feriem rei uxori pandit; quo audito, suadet mulier instanter ut judi-

cium Dei per pœnitentiam præveniat, et per elemosinam iram in misericordiam convertat. “Hoc,” ait, “bene fiet suo tempore.” Nam periculum spatium præstitit qui sententiavit. Fit itaque homo spatio temporis ac succedentibus prosperis, oblitus sui, curis multis implicitus mundi; verumtamen palatium sibi speciosum et latum parat, et undique muro forti circumvallat, ut appropinquante die comminato nullius incursum metuat. Demum hoc statuit ut die denunciato nullo pacto septa domus suæ exeat, sed congregatis propinquis et amicis, epulis et gaudiis intendat, ac nulli fores ejus pateant nisi quibus ipse specialiter mandat. Eo die illis omnibus, ut proposuerat, in refectorem congregatis, ad januam affluit quidam viellator, victum quærens et servitium offerens, quem dominus admitti iussit et intromissum ad mensam discumbere fecit. Interim pueri coquinæ extractum instrumentum suum deturpant ac pristino loco reponunt; fugit histrio ut officium suum faciat, sed dum instrumentum reperit deturpatum in indignatione animi, familiæ maledicendo, recedit. Et quoniam Deus pauperem cum cæteris perire noluit, vix eo a porta elongato, pluit Deus de cœlo, sicut in subversione Sodomorum, fulgur et ignem, quæ veraciter non tantum homines et jumenta consumpsit quin etiam ligna et lapides, et profundum terræ quasi in picem redegit; statimque ibidem, licet quantitate minor, lacus laticis nigerrimi in similitudinem lacus Asphalti.

Hoc anno exitit per totam Angliam et Scotiam tanta aeris corruptio et pluvie inundatio, quod tam prata quam fata fere perdita fuerunt, et quorundam fegetes a die messis putrescebant in arvis, quorundam vento excussæ denuo crescebant sub culmine, quorundam tam fera erat mensura, ut circa festum sancti Martini [Nov. 11], vel deinceps, primo falcem mitterent.

Eodem anno, adhuc Yvaro Manniam gubernante, translatum est regnum Manniæ et Insularum ad Alexandrum regem, filium Alexandri regis Scottorum, ex consensu et bona voluntate Magni regis Norwegiæ, filii Haconis, conventionem tamen de annuali censu reddendo regi Norwegiæ et heredibus suis. Rex autem constituit ballivos suos in Mannia, quorum primus fuit Godredus Mac-Mares, post hunc Alanus filius Comitum, post hunc Mauricius Okarefair, post hunc Reginaldus capellanus domini regis.

ANNO DOMINI M.CC.LVII.

Maxima caristia bladi extitit in tota ista insula, quia farina vix potuit compingi in panem et exilem, nec brasium potuit liquari in potum competentem. Unde erat pefulens animus omnibus, præcipue mediocribus et mendicantibus. Nam instar canum vidimus eos cum rixa ad cadavera currere equorum decoriatorum, ac more porcorum non comedere sed devorare dragiam porcis expositam; insuper herbas, ita lethiferas sicut salubres decerpere. Multi vero, spiritu pietatis repleti, partitiones largas et longas pro relevandis pauperibus fecerunt. Quo tempore contigit apud Burgum Sancti Edmundi martyr, ut monachus cœnobii illius eleemosinarius, ibi compassionis [causa] quotidie per vicos et domos decumbentes pauperes visitaret, et de reliquiis mensarum illorum inopiam relevaret. Quod studium cum devote convertisset in usum, una dierum reperit unum de suis indigentibus in supremo spiritu constitutum. Et cum quæreret a cohæritantibus quomodo se haberet, responderunt ægrotum per noctem integram et medio diei perdidisse loquelam. Præstolante vero eo donec spiritum redderet, subito prorupit in clamorem, et anxia voce, "pro Deo," inquit, "librate æqualiter;" hoc dicto cessavit, et rursus idem recitavit, tertio in clamans, "apponite," inquit, "fidem sinceram, quam semper in Deum habui;" post pausam parvam, "Deo," inquit, "gratias ago," et cum dicto exivit de carnis ergastulo.

fol. 184.

ANNO DOMINI M.CC.LVIII.

Succesit in ecclesia Glasguensi episcopo Willelmo de Bondyngtoun, Johannes de Cheham, collatus a papa et consecratus in Curia, vir de australi Anglia oriundus, sed Angliæ nimis infestus. Nam in ultimis diebus, crescente cupiditate, obtendebat jus antiquum in partes Westmoriandæ in præjudicium Karliolensis ecclesiæ, dicens usque ad Rer Cros in Staynmor ad diocœsem suam pertinere, ob quod animo efferatus ad curiam papæ festinavit, sed in eundo vita defecit. Reliquerat autem recedendo a provincia virum Deo carum et sanctitate præclarum, officialem suum, et scientia legistam optimum, magistrum Johannem de Lenne. Qui, cum ignoraret adhuc eventum itineris sui, nocte fomno correptus, apud

Dumfermelin, prout mihi ipse protulit in loco ubi accidit, medio foporis hyemalis astitit sibi episcopus in consueta effigie. A quo sciscitatus fuisset qualiter sibi evenisset, hoc tantum dedit responsum et evanuit, "amor," inquit, "parentum excæcat oculos sapientum." Ad quod cum expergificeret vivus et meditaretur quid hoc dictum portendere vellet, rursus fopore depressus vidit denuo eundem apparere et prædictam propositionem iterare. Rursus fomno excussus diu hæret animo de problemate iterato, cui tertio dormitanti tertia vice innotuit, et sententiam superiorem a capite revertens hoc continue adjecit, "prælati sunt lumine privati; et dum cognatorum commodo nimis intenditur, honor Dei contemnitur, et animarum salus negligitur." Tunc clericus, plene tam lecto quam fomno excussus, cubicularium advocat, apportari suum portiforium postulat, et dictam sententiam feriatim, ne animo laberetur, in margine libri exarat, factumque multorum memoriæ oretenus commendat.

In hoc tempore dominus Nicholaus de Farnam, depositus Dunelmiam, cælo, ut credo, impositus est; fuit enim post cessionem maguæ humilitatis, largitatis, et pietatis.

Eodem anno currit luna per quinque, litera dominicali per F, sine bifexto.

Obiit Thomas de Warhille, abbas Sanctæ Mariæ Eboracensis sexto decimo kalendarum Julii [Jun. 16], eandem abbatiam regens annis

Eodem anno, ex provisione Oxoniæ, fugati sunt ab Anglia Piclavi et cæteri alienigenæ de partibus transmarinis progenti.

Eodem anno electus est Symon de Warwick in abbatem decimum Sanctæ Mariæ Eboracensis, die nativitatis sancti Johannis Baptistæ [Jun. 24], anno conversionis ejusdem decimo quarto, die translationis sancti Benedicti abbatis [Jul. 11] habitum suscepit monachilem.

Quarto idus Julii [Jul. 12] Godefridus factus est archiepiscopus Eboracensis, et a Waltero de Kirkeham, Dunelmensi episcopo, et aliis est electus.

ANNO DOMINI M.CC.LIX.

Constantinopolis, quæ per Gallos et Venetos dudum capta fuerat, per Paliologum imperatorem Græcum, rursus vi prælii recuperatur.

Eo etiam tempore Florentini et Lucani, multitudine confisi, cum comitatum Senensium intrassent, et adversi, auxilio Menfredi tunc regis Siciliae, eis ad bellum obviam exissent; deceptione praecipuorum suae partis Florentini Senensibus succumbentes, inter mortuos et captivos plus quam sex millia perdiderunt.

Extitit etiam tunc in Anglia, feliciter initiatum sed flebiliter consummatum, parliamentum Oxoniae celebratum, ubi multa decencia ac saluberrima pro statu regni ordinata fuerunt; sed sceleratissime postea cassata sunt. Siquidem princeps ipse, qui proceres terrae advocaverat ac inconfusse statuenda ibidem tenenda decreverat, primus omnium, et illi posterior, de conservandis institutis sacramentum praestitit, ac, vice versa, primus omnium irretavit. Aderat huic tractatui comes fide dignus et consilio providus, Symon de Monte Forti, fororis dicti regis maritus, qui, providus futurorum et expertus inconstantiae Anglorum, statutis animo annuit sed sacramento firmare recusavit. Oblatrantibus aliis et rege iram obtendente, comes erectis praecordiis ait, "per brachium sancti Jacobi, licet ultimus et coactus iuramentum praestabo, tamen praefatum, nullo refragante, inviolabiliter observabo." Fit exinde paulatim super privilegio a rege adversus hoc impetrato inter primates terrae discordia, ira, et rixa, quoque, ut post dicitur, perventum est ad exitialia bella.

Sed non est animo oblitterandum, immo catholice commemorandum, quid per idem tempus fecerit egregius archipraeful Eboracensis Sewallus. Cum enim die Coene federet ad ostium majoris ecclesiae solemniter redimitus, ac circumstante plebe non modica solemniter petientes [ut] ab ecclesia prius eliminatos intrmitteret, affluit Decanus Ruralis duos secum ducens ephobos, masculum et feminam non exiliter vestitos. "Ecce," inquit, "domine, vobis represento germanos hos in peccato carnis diu volutatos, qui etiam peccati prolem produxerunt, nec monitione ecclesiae nec poenali castigatione a sua enormitate desistere unquam voluerunt." Ad hoc impudens femina, non reverita pontificem nec plebis multitudinem, obtendebat non esse calumniandum carnis actum, quia non esset peccatum. Dolens vero satis pontifex mulierem in ecclesia pestifere docentem, in impetu e cathedra se erigens et erectam cervicem hydrae dejicere cupiens, apprehenso capite tunicae qua filia Evae induebatur,

tanto nisu veterinus voluptuosam ad solum conatus est proflernere quod ipse, propositi deficiens, avulsa manu, pavimento tenuis collisus nasum cum labiis sanguinem profluere cogeret, ac diu, vidente turba, exhaustum spiritum retrahens et suspiria ingeminans, apertos sanguinis poros cum manutergio cambucæ vix potuit oppilare. Recreato tandem spiritu, adorfus est pie ut pater inveteratam voraginem peccati vitare, abnegantes jubet publice vapulari. Procedens ex hinc ad solemnitatem altaris perficiendam, jubet ambos ad duas eminentes columnas religari, quousque perficeretur servitium Dei. Tempore vero consecutionis crismatis ac missæ prosequendæ usque ad canonem, stant isti mente lapidei ad lapides religati, laicum populum alloquentes et factum episcopi subsannantes; sed cum esset pontifex intra sancta sanctorum canonis verba, non sine sanguine cordis quem offerret pro sui et populi ignorantia, subito cepit mulier, delicti mater, amaris singultibus et dolorosis vocibus Dei clementiam inclamare, ac facinora sua, quod non oportuit, publice promulgare. Post ejus confessionem et viri viscera contremuerunt, et compunctionem patefecerunt. Finita vero missa, ambo satisfactionem offerunt, penitentiam suscipiunt, ac pius pater eos in palatium, quo solemne exhibuit festum, introduci fecit ad cœnam et lætitiæ materiam. Quos altrinsecus, velut jam a peccati confortio divisos, in superiori partium mensarum collateralium collocari decrevit. Soluta autem convivio destinavit virum pro pœnitentia agenda versus austrum, feminam vero versus boream, utique apud Schirburne prope Dunelmiam.

fol. 184, b.

Circa hoc tempus accidit in Laodoniæ villa Hadyngton dicta quod quidam de ordine Minorum, cum in sancto Parascève pro Dei eminentia et populi ædificatione, verbum salutis filiis ecclesiæ proposuisset, ac multa contra irritatores passionis Dominicæ, utpote lubricos et cæteros facinorosos, intulisset, quidam muro incumbens magis ad pascendum oculum quam ad ædificandum animum, procerve obstitit sententiæ fratris, publice garrisus non esse criminofum unumcunque exercere miseræ carnis actum. Commotus frater aliquantulum excessive, “ille,” inquit, “tibi vicem ante vesperam restituat, qui per os tuum hoc scandalum sonabat.” Nec mora, abcedens filius fatuitatis conferit rixam cum uno de conviciis, et a verbis ad vulnera festinantes alterius ense istius viscera transfixa sunt.

Eodem anno Henricus rex Angliæ dimisit regi Franciæ ducatum Normanniæ et Andegaviæ.

ANNO DOMINI M.CC.LX.

Fuit guerra inter reges Hungariæ et Bohemiæ super finitimis terris fuorum regnorum, productisque ad pugnam campestem exercitibus, rex Hungariæ fecum habuit ex diversis orientalium nationum et paganis circiter quadraginta millia equitum, adversarius vero centum millia, nec non et equos ferro opertos septem millia. Igitur congressu factò in confiniis regnorum, tantus pulvis ex eorum motu excitatus est, ut media die vix unus alterum possit agnoscere. Itaque rege Hungariæ graviter fauciato, ejus populus terga vertentes, cum cædentes festinarent effugere, in fluvio profundo demersi sunt.

Quo etiam tempore dominus Walterus de Chirkham, Dunelmensis episcopus, ex hac luce plenus dierum profectus est, vir mitis et mundus, corpore exiguus sed mente liberalissimus ac pius, qui non dilexit saltus lustrari sed psalmos. Tantæ autem erat in exercendo officium auctoritatis ut potentissimis honori esset et timori, ac rebelles ecclesiæ rigide refrænaret. Contigit enim baronem suæ diœcesis, totius Angliæ nominatissimum, cervicisse contra honestatem sui gradus, et ecclesiæ reverentiam aliud perperam commisisse. Accepta vero temeritatis illius audacia, pius pastor admonet de emenda; verum quoniam superbia citius eligit confundi quam corrigi, addit ille temeritati contemptum. Sed episcopus, erectis animis, ita sagaciter fugitivum filium reduxit ad finem, ut solemniter ad ostium Dunelmensis ecclesiæ, inspectante omni populo, de manu antistitis vapularetur, ac summam certæ sustentationis scholaribus Oxoniæ studentibus assignaret perpetuo continuandam.

ANNO DOMINI M.CC.LXI.

Moritur autem papa Alexander quartus, cui succedit Urbanus quartus, natione Gallicus, et sedit annos tres, mensem unum, dies quatuor. Hic papa Urbanus ordinavit officium de corpore Christi feria quinta post octabas pentecostes perpetuo celebrandum, et pro ipso contulit indul-

gentiam trium annorum. Hic exercitum Sarracenorum, quem Menfredus in patrimonium ecclesiæ intromiserat, per cruce signatos effugavit; nec non Karolo comiti Provinciæ, fratri regis Franciæ, regnum Siciliae, ita ut a Menfredo dirimerit, favore sui laboris contulit.

Quo tempore consecratus est Londoniæ in episcopum Dunelmensem successor Walteri, Robertus de Stichehil, primus qui ex illius cœnobii capitulo in ipsa ecclesia antistitis est functus officio; vir prudentiæ secularis et scientiæ admodum tenuis, genere nullus, sed, quod valde extollendus est, pietatis operibus refertus. Verum processu temporis officii sui non memor, immo quotidie ex devoto devotior, fratres proprii capituli, quibus ut pater præfuit et adjunctus est ut frater, secundum scita canonum convocare voluit ad visitationis scrutinium. Et quoniam divitiæ delicti materiam præstant, obstiterunt obstinaciter triennio, ut vidimus, sicut prior ita et conventus, nihil pro se justitiæ obtinentes sed inveteratæ negligentiae; tandem, quoniam præful cœnobitis molestiam exquisivit et quasi alienos aestimavit, convenerunt cum eo pro suo tempore ne amplius tali sollicitarentur exactiōne.

Sub eodem tempore venit legatus a latere domini papæ, qui dominum regem et omnes suæ partis a vinculo sacramenti Oxoniæ præfuiti absolvit; nec non in omnes a rege discordes, nisi resipiscerent, sententiæ fulmen inflexit.

Referam hoc loco quid acciderit tunc tempore in villa quadam rurali ad decem vel circa milliaria a boreali parte Londoniæ. Contigit duos de ordine Minorum cursim pro festinandis negotiis per medium dictæ villæ usque ad ulteriorem extremitatem præterire, in qua decumbebat puer duodennis, qui ad vitæ exitum deductus per diem et noctem usum lingue amiserat. Et cum pene nullus sciret fratres affuisse, subito clamavit instanter, “ fratres advocate, fratres adducite;” quærentibus illis quos nominaret, “ Minores,” inquit, “ qui modo prætereuntes in exitu villæ abfcedunt.” Revocatis ad se, ægrotus obnixè supplicat ut sui miserentes habitum illius religionis sibi imponant. Ad hæc senior illorum, “ si quæ, fol. 185. fili,” inquit, “ habes peccata detegere, parati sumus audire; habitum vero nostræ conversationis alicui imponere non est nobis commissum.” Et cum puer vehementer ad hoc responsum contristaretur, inquisivit ab eo

frater ex parte Dei ut sibi diceret si quid alium animum ejus ad hoc petendum attenderet quam amor conversionis vitæ melioris. At ille, "multo," inquit, "domine, aliud. Nam de peccatis meis minime sollicitor; sed pro rogo purgatorii, quem intuitus fui tantæ altitudinis ut cælum attingeret, tantæ extensionis ut terrestrem materiam excederet; in cujus flammam, me inspiciente, venerunt animæ omnis sexus et ætatis, conditionis et gradus, quæ moram fecerunt prout secum combustibile attulerunt. Porro inter omnes duos de vestris, unum transmarinum et aliud cismarinum, modo e seculo egressos conspexi, in specie columbæ et volatu aquilæ, nihil penitus retardante, ferena cæli secreta introire. Et quia scio iter meum proximum, peto habitus vestri umbraculum." Ædificati fratres et compassi parvulo, e loco festinant, sed ille moritur priusquam villam exeant; at Londoniis die tertia comperiunt magistrum theologiæ, fratrem Willelmum de Mideltoun, Parisius obdormisse, et alterum consimilem officio Oxoniæ finem fatalem excepisse.

Eodem anno interdicta est civitas Eboracensis per archiepiscopum.

ANNO DOMINI M.CC.LXII.

Egregius dux populi Dei, Eboracensis antistes, Sewalus, sceleratum seculum deferens, Salvatorem suum petiit; cujus officio et loco postea formosus et illustris clericus Walterus Giffarde honorifice successit. Sed ne Deo dilecti viri memorabilia facta oblivionis digito obumbrem, recolet lector hujus operis quod, sicut cæteris bonis ecclesiæ pastoribus mater ecclesia Romana jamdudum exemplum exorbitandi præbuit non exequendi verum, sic viro isti virtutis conata est suadere sub pietate obedientiæ impietatem in Christum committere, ut auctoritate Curie incuriam animarum Christi non curam alendarum deberet assignare. Negavit ille constanter ac rejecit transmissum mandatum, sententia adjicitur sed non terretur, quin post solemnitatem proximam paschalem, mortem suam antecedentem, cœnam festivam fecit, pauperibus intendit; et in sacro resurrectionis Dominicæ officio Eboraci constitutus, ut reveretur sententiam latam ad laicorum doctrinam, servitio suæ capellæ abivit interesse. Decidens vero post hæc in debilitatem, qua ex hac luce subtractus est, ratificavit causam [pro] qua a Curia sententia innodatus est.

Fuit vero miles quidam provectus in eisdem partibus, diu clinice lectulo decubans, qui profunda nocte hora exitus viri Dei vidit se mente constitutum intra palatium speciosum ac spatiosum; miratur homines alterius seculi multos, sed præcipuos honore pontificali et scitu altiori præditos, primo episcopum Lincolnæ Robertum Groffeteth, dehinc sanctum Edmundum Cantuariæ, postremo venerabilem ecclesiæ Dei defensorem sanctum Thomam archipræsulem et martyrem, qui, sicut cæteros in agonia ita præcellebat eminenter in gloria. Apparebat quidem toto vestimento purpurato, quod tam corusco rutilabat ardore ut aciem visus obtunderet. Is sanctus, assidentibus sociis, "quis," inquit, "ibit adducere nobis confratrem nostrum Sewalum, cujus gratia venimus?" Ad quod se statim profert faciendum Lincolnæ Robertus; qui cum non propere rediisset, sancto Edmundo suavis, "vade, et moras veniendi interrompe." Is citius revertens ait, "venit," quo dicto furrexit archipræsul de folio;—visio elabitur, miles fomno excutitur. Missò de nocte sine mora nuncio veritatem expertur, qui mane revertens asseruit veritatem facti correspondere visioni.

ANNO DOMINI M.CC.LXIII.

Urbanus papa regnum Siciliae, quod Menfredus violenter detinebat, Karolo comiti Provinciae ac fratri regis Franciæ contulit, ab alio diripiendum.

Quo etiam tempore accidit detestandus casus in aquilonaribus partibus Eboracensis diocesis, juxta Richemundiam. Nam sacerdos domesticam fovens et libenter amplexibus favens, præ cæteris anni curriculis in hebdomada pænosa, qua omnes Christiani comuniter se plus solito affligunt, hanc secreto penu arcet ut ab oculis humanis liberius libidine vacent. Sacro vero Dominicæ resurrectionis illucente die, procedens presbyter in publicum jubet amasiam suam ut thalamum onet, pavementum mundet, et lectisternia componat, ita tamen ut a secreto cubiculi in publicum non proponat prorumpere. Quo factò et ecclesiæ officio perfectò, quoniam tali die hostiæ, ut sæpe, plus necesse consecrantur, profanus presbyter residuas a populo hostias cum non consecratis ablatis commiscet in citho, et clanculo ad fenestram, manu immissa, advocatam ad se jubet panem benedictum tollere. Qua accedente, inter utrorumque manus cithus ad

ima labitur, et cum vellet mulier sp̄as e terra tollere, profus nulla omnium invenitur. Hinc mulier prius territa, post contrita, ad lavacrum poenitentiae festinavit gemebunda, et totam turpitudinis feriem supradictam est confessa.

Eodem anno barones contra alienigenas et J. Maimfes ceperunt guer-
ram, infuper et multae commotiones ortae sunt.

Eodem anno ad assumptionem beatæ Mariæ [Aug. 15] facta est con-
tentio inter illos de Eboraco et homines de monasterio Sanctæ Mariæ,
et plures hinc et inde occisi sunt; et successa est Bouthum.

ANNO DOMINI M.CC.LXIV.

fol. 185, b.

Comes tam nobilis apparuit, ut ob oriente cum magno fulgore furgeus
usque ad medium nostri hemispherii versus occidentem protenderetur. In
cujus apparitione primaria cepit papa Urbanus infirmari, et nocte qua
ipse exspiraverit ipsa evanuit. Fuerat homo iste ante papatum diversis
in gradibus expertus, cujus tumulum cum quidam versibus ornare vellet,
fatis devote pro materiæ convenientia dictavit hoc modo;

Archilevita fui, pastor gregis et patriarcha,
Tunc Jacobum imposui mihi nomen ab urbe monarcha,
Nunc cinis exigui tumuli concludor in archa;
Te sine fine frui tribuas mihi, summe hierarcha.
In me cognosce, qui transis, quam breve posse
Est hominis, potui dum quod es ipse fui;
Sed modo nil possum, quia tantam pulvis et os sum;
Sic tu nil poteris quando sepultus eris.

Hoc tempore in fine regni Henrici, cum cæteros annos transegisset in
pace, bellum de Lewes acerrimum commissum est inter regales et barones,
secundo idus Maii [Mai. 14], hoc ordine. Symone de Monte-forti
non adquietante, nec aliquo suæ partis, ut sacramentum prælitum irri-
tum facerent, siebant non modicæ vastationes opum, cædes hominum, et
incendia locorum, nullo deferente nec sacratis ecclesiis nec sanctis cœno-
biis. Et cum non posset provincia utrarumque partium sustinere depræ-
dationes, barones exulati et facultatibus nudati, vel vincere cupiunt aut

vinci. Regales vero tam alienigenarum quam indigenarum copiositate confisi, hos vero tanquam seductores aut scismaticos de terra tollere tentant, Salomone vero dicente quod bellum cum dispositionibus initur, non tantum quia de periculo capitis agitur quantum et animæ. Comes vero suos vigiliis hortatur insistere, confessione se mundare, communione se munire, et Domino exitum rei committere. Pars vero adversa negligentius agens, noctem illam choreis et cantilenis occupans, potationibus et feortationibus insistebat, adeo ut cœnobio solemni Sancti Pancratii martyris non parcerent, quin coram altaribus sacris obscena cum meretricibus cubilia foverent. Mane factò, hi et illi ad arma convolant, acies parant, et, expletis vexillis, pedestribus jubetur ex parte comitis ut unusquisque signum sibi crucis sanctæ in veste, tam in dorso quam ab ante, adhibeat, ut se a cæteris fecernat. Procedunt ergo hi ut tres greges parvi sub manu comitis, et filii ejus Symonis, et domini Henrici Dispensatoris; e regione vero phalanges innumeri, sed, quod mirabile est relatu, meretricibus conspicati. Dum autem acies regia per campum palando pergeret, æmulum expectans adventum, contigit barones per devexum montis occurrere, prominentioremque partem exercitus usque ad extremitatem pontis, qui vado deferviebat, insistere, obviamque venientes ad vadum cogere vel de ponte in medium amnis proflire. Proinde quum secundum Vegetium, in libro tertio De Re Militari, pars victoriæ est inimicum turbare priusquam dimices, Domini respectu et subito eventu superbi regis cunei territi et in tam angusto resistere veriti, dum fugam parant quidam illorum vadum fluminis inconsiderate eligentes in magno numero submersi sunt; alii dum montes, causa præsidii, peterent, in puteos palustres incidentes simili fato vitam finierunt. Insequente nihilominus exercitu baronum et gravi eos cæde afficiente, ut inter mortuos in cumulos prostratos laterent tam viri quidam fugientes quam miseræ meretrices lecatores sequentes. In palustribus etiam postea inventi sunt multi milites et alii, sicut a foveis absorpti fuerant, armati, equis insidentes, oculis apertis et gladiis exortis velut vivi essent, brachia rigida protendentes. Armorum variorum ibi dimissa tanta copia est, quod nuncusque cives non cessent eam in foveis invenire; protestante mihi uno nobili, qui ibi fuerat, quod si fuissent omnes illo die unius assensus homines non oporteret eos trepidare, quin omnem provinciam quocunque venissent subjugare possent.

Ad cumulum autem miseræ accidit quod rex terræ cum filio in proprio regno a filiis regni captus est et detentus, cæteri nobiles delitefcentes undecunque reperti carceri sunt mancipati; ac sic, redemptione data, multi sunt libertati restituti. Sed non sic adversus Angliam, ut post patebit, quievit Sathanæ versutia.

Urbano defuncto, successit Clemens quartus, Provincialis natione, Sancti Ægidii; fedit annis tribus, mensibus novem, diebus viginti et uno, et cessit episcopatus annis tribus, mensibus duobus, diebus decem. Qui Clemens, legatus a papa Urbano Angliam missus propter pacem reformandam, absens Perisii est electus. Fuit autem tam jejuniis et orationibus intentus quod multas quas tunc sustinebat ecclesia injurias Deus suis meritis creditur evacuasse, præcipue Corradinum nepotem Frederici imperatoris, multitudine et favore Siciliae contra Karolum, cui idem regnum Siciliae contulerat, venientem quem ut fumum dixit defecturum publico sermone, quod et rei eventus probavit, in bello campestri.

Item, pridie idus Maii [Mai. 14] apud Leus initum est bellum inter Henricum, et Edwardum filium ejus, et Ricardum regem Alemannie, et cæteros complices eorum, ex una parte, et Symonem de Monte-forti, et filios ejus, et Gilbertum de Clare, et eorum fautores, ex altera; ubi rex et tota sua familia capti sunt præter Edwardum, qui se posuit obsidem pro captivis. In quo quidem bello interfecti sunt tria milia hominum et quadriugenti ex utraque parte, anno regni regis Henrici quadragesimo octavo.

Eodem anno, pridie nonas Aprilis [April. 4], Henricus rex cepit Northampton, et ibidem ejusdem anni commissum est bellum.

ANNO DOMINI M.CC.LXV.

Rediviva renascitur guerra Anglorum; nam rege liberaliter a captoribus suis dimisso, filioque post detentionem quodam sero, inane abundanti cautela, liberas habenas repetente, inflammantur novæ iræ, fulminantur novæ minæ, fiunt conflictus mortales ubicunque, partes sibi mutuo occurrunt. Tandem comitem cum suis apud Evesham in abbacia constitutum filius regis cum suo agmine præoccupat; sed et comes Gloverniæ cum ampliori exercitu adventat. Quibus agnitis, comes audacior effectus con-

flanter exercitum educit in campum, cum tamen haberet ex altera parte spatiosum evadendi locum, quod utique sine nota verecundiæ facere potuisset, quoniam filius ejus Symon primogenitus cum maxima suorum parte auxiliatorum aberat. Sed fervens, ut dicitur, ad mortem, audito Officio et accepto viatico, pridie nonas Augusti [Aug. 4], die sancti Justini martyris, his verbis suos animavit, "Eamus mori constanter, quoniam hic jentati sumus, et in cœlo manducabimus." Venientes itaque in campum, ita strenue pauci adversum plures præliati sunt, quod res illo die sicut priori pro voto eis cessisset, nisi essent cunei reservati in latibulis et recentes immissi. Denique pondere prælii super ipsos incumbente, prosternuntur ibi multi provectiones, generosiores, ac sapientiores Angliæ; ut Hugo Dispensator, Henricus de Haftynges, Eustacius de Balliolis, et alii quamplures, exceptis militibus, armigeris, et peditibus. De quibus mira quædam dicuntur monstrari eadem hora in firmamento cuidam sancto rectori longe in West Saxonia ab ecclesia sua, peracta missa, domum revertenti, super quibus filere melius sentio quam incaute loqui. Cecidit etiam ibi ante patrem suum impubes miles et innocens virgo Henricus filius comitis Symonis, amabilis et decorus ut Jonathas, sed, quod majus est, fidei devotione incomparabilis ut David; qui ob peccatum matris citius de medio raptus creditur, sententiam primo expertus maledictionis sancti archipræfulis Edmundi. Quo extincto, et eventu ad patrem, militibus hostilibus circumdatum, per unum de scalaribus enunciato, ille, alto dolore faucius, "per brachium sancti," inquit, "Jacobi, tunc est tempus nobis mori." Arrepto itaque gladii sui capulo utrisque pugnis, et ut probatissimus pugil mori fortiter cupiens, in duodecim signiferos, qui eum tunc circumvallaverant, tanto spiritus impetu, tanta vi canitie, ictus vibrabat, quod, oretenus attestante mihi uno illorum qui adversus eum dimicabant, si octavum sui similem adjutorem habuisset omnia hostilia agmina in ignominiam convertisset. Tandem nec vi nec multitudine adversum solum veteranum prævalentes, armis suis a parte posteriori detectis, sicam ejus fundo servulis manus impressit. Sic extractum e sella solotenus alii capite truncant, alii manus abscidunt, alii pedes, alii, quod dictum horrendum est, etiam virilia amputant; altiori Dei, ut credo, judicio, ut ubi votum continentiae violaverat violaretur, et

per quæ peccaverat per hæc puniretur. Prædixerat ipse longe ante, sicut a fidedignis accepi, præludium quoddam, sui ac suorum certaminis præfagium. Nam cum in Angliam Anglicanæ linguæ infcius prima pube venisset, et in loco iudicii apud Westmonasterium præconis voce abbatem de Evesham inelamari aufeultasset, procedente monacho ut abbatis vicem suæ domus defenderet, accessit ille ad virum cominus, et inquirens in qua parte regionis habitarent seiscitatus est utrumne apud illos aliquis esset locus qui Gallice possit dici, “Dei campus?” Ille ad singula postulata dans responsum, adjecit apud eos esse territorium Anglice dictum—“Godescroft.” Ad quod ille exhilaratus facie, “mihi,” inquit, “crede, domine, quod processu temporis ibi coronabuntur plus quam septendecim martyres.” Hoc dixit morem patriotæ linguæ suæ imitatus, quæ finitum jocaliter pro infinito ponere consuevit. Veruntamen ne ceptum narrationis alveum relinquam, membra quæ supradixi principalia a tanto viro amputata, missa sunt loco exennii ad majores suos æmulos, tam viros quam mulieres, non ofculanda sed opprobrio ostendenda. Sed cito, signis terribilibus per ea ostensis, venerationi sunt habita; perseverant enim hucusque carne integra, odore aromatica. Truncus autem qui superat corporis in abbatiam supradictam deportatus, magnæ venerationi et abfconsiioni ipsi cænobitis est factus. Nam reverentiam exigit propter signa miraculorum quibus hueufque potenter refulget; occultationem cogit æmulorum potentia, quæ famam sui et suorum obnubilare studet, licet multi eorum de nocte illuc tendunt peregrinari, de die per suos satellites vias et calles advenientium faciant præpediri. Vidimus plures viva voce testificari signa sanitatum in se experta; sed et oblationes quotidianæ et opera fabricæ ibi erectæ, idem si homines tacuerint per lapides clamare videntur. Supranominati vero nobiles, qui cum comite occubuerunt, et velut excommunicati extra septa cœmiterii tumulati sunt, signis se probant a Deo non reprobari, nec ab hominibus, oratorio super se exstrueto, cessant honorari.

Sub hoc tempore regina virginum, et decus hominum, et mater miserorum, operari dignata est misericordiæ suæ memoriale profusus non tacendum. Accidit in Northymbria apud Novum Castrum duos pro stratilagiis suis comprehensos incarcerari; quorum primus probator regis effectus secundum impetebat ut focium, ambos vero ut sceleralissimos patria in-

festabat. Cum autem de sua evasione et alii et ipsi plane diffiderent, converterunt de unanimi consensu ad Virginis venerandæ subsidium suppliciter impetrandum. Qui inquit, "periculo est vita, scrupulo est conscientia, auxilio abest humana industria; firmamus votum spontaneum cum misericordiæ regina. Toto quod superest vitæ spatio die sabbati non discedamus a panis et lactis jejuniis; insuper ob ejus memoriam solvamus ei singulis diebus, horis competentibus, quindecies viginti Ave Maria." Ceperunt promissum prompte solvere ac inediai carceris devotione augere; ac profundis noctium tenebris sacræ salutationis obsequia cum curvatione poplitum et allisione ad pavementum nec non et effusione abundantis lachrymarum depromere. Verum licet essent inopes, quia tamen juvenes et fortes, detrusi fuerant in pedem turris, carcerem fortissimum, onusti ferreis, inclusi geminis ostiis magnis et repagulis multis. Nec horruit honoranda regina loci impuritatem, flagitioforum iniquitatem, quin ante festum suæ sacræ assumptionis [Aug. 15], non sine copia decoris et luminis descendit in lacum fæcis, bina vice apertæ visionis eos consolans et alloquens, ac de ereptione certissimos reddens. Relevati ex hoc reddunt gratias lætiores, deponunt tristitiam, amplexantur pœnitentiam. Media autem nocte sacræ assumptionis, cum Deo dediti sacras pfallerent matutinas, et ipsi vinciti more pristino memoriam Virginis fecissent, ac fessi latera super pavementum reclinassent, affuit tertio templum sanctæ Trinitatis; "quid jacetis," inquit, "velut ignavi? quare non egredimini?" Respondentibus illis se debiles et ferro onustos fugere non posse, "palpate," ait, "et videte vincula, pulsate et tentate ostia." Obtemperantibus illis, compedes ferrei ut cera flexerunt; feræ valvarum ultro profilierunt; canes magni, custodes atrii, muti facti, nullum eis impetus signum ostenderunt. Sic de profundo eruti et in crepidine exterioris muri ad transeundum constituti, de lintheo suo dissuto restem per quam descenderent fecerunt, ac sine læsione ad propria evaserunt. Custos carceris fummo mane, comperta eorum fuga et stupens de forma, suo strepitu pene totam civitatem excitavit ad currendum in carcerem et mirandum super eorum ereptionem, licet ignoraverit Virginis gloriose exhibitam pietatem. Ego ipse, qui hoc refero, præfens tunc aderam in burgo; et procedente tempore, alter illorum qui liberatus extiterat perpetuam peregrinationem suscipiens ob

fol. 186, b.

Virginis matris Christi memoriam, feriem facti jam dictam sub confessione viro religioso et fidedigno cum multo tremore retulit, et ille mihi.

Eodem anno, quinto kalendas Maii [Apr. 27], apud Herforde evasit Edwardus, primogenitus regis Angliæ, de carcere Simonis de Monte-forti, post bellum de Leus, pro captivis ibidem captis sponte obligatus, et usque ad illum diem injuste detentus ac male tractatus, et adhæsit Gilberto comiti de Clare, prius recesso a Symone de Monte-forti prædicto.

Eodem anno, pridie nonas Augusti [Aug. 4], apud Evesham initum est bellum inter Edwardum primogenitum regis Angliæ et Gilbertum de Clare et eorum complices ex una parte, et Symonem de Monte-forti, seniore, ex altera, tractantem regem et regnum pro voluntate sua. In quo quidem bello interfectus est Symon de Monte-forti cum Henrico filio suo primogenito, Hugo le Despenfer, cum pluribus aliis magnatibus. Numerus militum occisorum novies viginti, numerus fervientum bene armatorum undecies viginti, numerus peditum de Wallia quinque millia, de peditibus prædicti Symonis duo milia; in universo occubuerunt decem millia hominum. Rex vero salvatus est per quemdam baronem de Marchia, Rogerum de Leyburne nomine.

ANNO DOMINI M.CC.LXVI.

Plurima multitudo Sarracenorum ex Africa veniens, et ad correptionem Christianorum in Hispaniam transiens, cum adiutorio inhabitantium infidelium magnam in Christianos plagam exercebant; antiquum jus possessionis allegantes. Sed fideles ad auxilium cruce signatorum confugientes, cum multo fuorum sanguine hostibus fugam incusserunt.

Quo etiam tempore et eodem spiritu intraverunt Norregani Scotiam, vendicantes jure prælii subjectionem legitimam, duce et principe quodam Magno, qui postea propria infirmitate mortuus est in extremis finibus terræ. Applicuerunt autem apud Largisfe cum multa classe et armis; sed die prælii, rege absente, hi qui vicem ejus gerere disponebantur antequam egrederentur ab acie se fegregantes, paucis viris cordatis gloriam triumphi et sibi ipsis notam ignominie reliquerunt; nam alienigenæ, plus artis habentes piscandi quam pugnandi, non tam icibus quam fluctibus inter rates perierunt.

Eodem anno contigit in paschate res memoriæ digna. Nam juxta Oxoniam, sacro Dominicæ resurrectionis [Mar. 28] diluculo, quidam juvenis et superbus viduæ filius, dum a matre super temeritate sua argueretur, irreverenter in eam convicia intulit maledicta, et sic exasperatam dimittens festinavit ad ecclesiam audire inter juvenes, ut assoleret illo die, primam missam, et percipere sacram communionem. Quod cum in attrita fronte fecisset, statim post bucellam introivit in illum Sathanas, ut patuit per eventum. Illico enim, dum alii ad mensam Domini accederent, ille campanile ascendit et imitatus morem Judæ, fractus desperatione, recte campanæ vitam sibi extorsit. Compertum et conclamatum per villam campestrem coegit populum ad horrendum spectaculum. Sed et ipse rex, modo tunc tyro famosus, transitum eodem die per locum faciens, cum tota suorum frequentia vidit perditum pendere in sublime totum vestitum.

In frequenti pentecoste [Mai. 16] accidit casus æque tristis in partibus Northimbriæ, [in] villa quæ Rivelle dicitur. Etenim vicarius illius villæ, quem satis novimus, et sæpe vidimus, domesticam fovebat, et pro Dii! ex qua publice susceptos filios et filias alebat; et licet amittebat pecuniam non tamen omittebat amasiam. Percurrentibus pluribus annis nec iniquitati finem ponentibus, accidit ut femina citra pentecosten, partu expedito, dies expectaret purificationi stabilitos. Ipso vero die descensus Sancti Spiritus [Mai. 16], cum plures juvenes post horam nonam pilam frequentarent et choream, mulier, quasi famelica solatii et fastidita triclinii, in lumine anterioris domus refedit, spectaculo intenta. Et, ecce, spiritus immundus speciem sui lecatoris induens, ac solitis petulantia signis eam sollicitans, "quid," inquit, "in communi fedes, quæ necdum communi convictu hominum restituta est? Surge magis et secreta camerae tuæ reintra, quia fovere volumus consueta cubilia." Paruit illa præcipienti, et ille hora diei meridiana septies eam tanta libidine abusus est ut in stuporem induceret muliebrem animum. Per solutis laudibus vespertinis, vicarius inciusus eventus ad mansionem suam revertitur, qualiter se senserit sua dilecta percunctatur. Tum illa, amico intuens, "quid," inquit, "sciscitaris quasi ignorans, cum hodie me totiens abusus fueris libidine æstuans?" Abnegat et abjurat alter, et spiritu zelotypiæ concitatur; quod et mulier comperit introrsus ad se rediens et horrendum quid conj-

fol. 187.

ciens mente, statim infirmatur carne, ac excrefcente tumore alvi et fetore uteri, infra paucos dies termino vita dilapfa est.

Subiit post hæc, confcientia ftimulante, Edwardus regis primogenitus fanctum iter peregrinationis Hierofolymitanæ, tam pro patre quam pro fe; comitantibus fecum multis nobilibus terræ fuæ. Unde et fororem fuam Margaretam, reginam Scotiæ, fibi apud Hadyngtoun occurrentem, corporaliter vifitavit; et ei in memoriale fui armigerum quemdam, qui fe proprio cultello fatebatur comitem de Munforde tranffodiffe, dimifit fuf-tentandum. De quo quid evenerit inferius dicetur, fcilicet, in fine hujus libri. Sufceperat illa tunc de rege, viro fuo, primam sobolem, filiam fui nominis, annorum quatuordecim; fecundo filium patris nomen æque por-tantem, jam duodennem, quorum afpectu delectatus valefecit forori fuæ. Duxit autem fecum lectorem et magiftrum fratrum Minorum Oxoniæ, fratrem Willelmum de Hedley, virum utique Deo dilectum et hominibus gratiofum, qui poftea in mari Græciæ perfolvit ultima naturæ; et expof-itus, ut moris eft, fluctibus, per tres dies fecutum eft viam navium ex-flinctum funus, donec, jubente Edwardo, intra carinam eft receptum, et poft terræ commendatum.

Contigit in ecclefia Dunelmefi hoc tempore exemplum triftè, fuper quo filendum cenferem nifi crederem laudes Dei et fancti Cuthberti reti-cendo culpa irretiri. Erat vir clauftralis, officio folemnis, notitia commu-nis, cujus famam culpa cum scandalo denigraverat adeo ut uxore fui fer-vientis abutens, maritum legitimum metu mortis extra regni limites fuga-vit. Prior vero loci, fui honoris et fuorum folicitus, accitum reum feifci-tatur de veritate facti. Altero e contrario inficiente, extendit temerarius manum contra fancti feretrum; “per fanctum,” inquit, “corpus, quod hic requiefcit, falfa eft calumniatio quæ me impetit.” Abceffit ftatim caute, ut credit, enodatus obligatione, et eadem nocte fecit pellicem adefle. Cœnantibus illis in fecreto folario, et ministrante focio folo religiofo, inter cibos et ciphos obtendit junior frater feminae nutus et jocos; quia incon-tinenti allecta ad confenfum, fenior zelo permotus hunc et hanc verbis conviciatur perverfis, et ad mulierem, “furge,” inquit, “feftinantius et lectum meum confcende, tu vero, procax, cito oftia claude et cubile tuum pete.” Paruit alter etfi non pietate ductus, et dum alii miferent

inhonestos amplexus, extracto pugione pejus vindicavit fornicationem quam fecit Phinees Zambri filio Salomith, nam sic perfodit cor lubrici; mulierem vero, prout ante conuerant, suæ fociavit veneri. Dum hæc clam gesta essent et familia aulæ adhuc ignorarent, clam homicidii reus recessit tam a professione quam a patria; et perjurus inventus fuit, ut Holofernes, in suo sanguine tabefactus.

Eodem anno obfessum est castrum de Kenelworde per regem, [a] die Veneris in castro sancti Johannis baptistæ [Jun. 25] usque ad diem Martis proximum ante Natale, in festo sancti Thomæ apostoli [Dec. 21].

ANNO DOMINI M.CC.LXVII.

Obiit papa Clemens; qui, ut supra tangitur, diversis in gradibus fuerat expertus, quod epithaphium suum fuccincte complectitur, sic,

Quartus in hac arca Clemens pausat patriarcha,
Miles, sponsus, epi, archi, cardo, quoque papa.

Tunc foldanus Babylonæ, Armenia vastata, Antychiam orbi famosam cepit; et, omnibus occisis vel captivatis, in solitudinem redegit. Quo tempore primogenitus comitis de Munforde, Symon vocatus, obiit, et post infelix mater in transmarinis et miseris apud Fratres Prædicatores tumultata, ut sic verificaretur sancti Edmundi verbum, quod non lætaretur in successu filiorum. Et quoniam docet Ecclesiasticus quod melius est mori sine filiis quam relinquere filios indisciplinatos, tangam contra nimis tenere suos natos nutrientes quod accidit isto tempore.

Domina mater domini comitis Patricii de Dumbar, Eufemia dicta, magistri Patricii relicta qui apud Marsilium obiit, multas, ut vidimus, a filio irrogatas sustinuit injurias, nec unquam convenerunt amorem nisi cum, me presente, matre ad mortem properante, filius ab ea petivit remissionem. Accidit in læta matronæ prosperitate ut ex Angliæ finibus veniens jocularior apud aulicos multos notus, et apud Wytyngam ab ea hospitio receptus, prospera et jocunda sibi de sua quæ in Anglia habebat parentela deportaret nuncia. Et cum mulier, in mensa constituta, recordaretur hinc generis illinc gravaminis, protinus ira superata male-

diſtionem primogenito intulit, quod omnes alii ſibi eſſent ſolatio et ipſe ſolus tædio. Hiſtrio vero, qui optime noverat curias optimatum tam ferias quam inſolentes, ironice reſpondit matronæ, “non rite agis in loco convivii convicia recitando, ſed poſt menſam properes ad eccleſiam, et ibi genibus curvatis inobedienti proli tuæ malediſtionem impreceris.” Aſſenſit cito Evæ filia deceptorie diſto, nec deſtitit nequam conſiliarius eam ſequi a tergo; quo pervenientes, et ambo genu ſeclentes, poſt matris in filium imprecationem accumulavit hiſtrio execrationem. “Etiam et tu, mala femina, malediſtionem obtineas, quæ non permiſiſti [filium] tuum ſequi curias magnatum ad mores componendum; dixiſti enim quod nunquam Anglicus natione illum regeret vel doceret.” Confuſa femina, demiſſo capite, obmutuit, quia verum recognovit.

Per idem tempus accidit quod narro in Beverlaco, ipſo me docente cui contigit videre. Eſt ibi in feſto ſancti Johannis [Jun. 24] pergrandis frequentia plebis ad proceſſionem convolantis, ubi unus e fratribus Minoribus, ſcientia et officio ſolemnis, ſitientem populum verbo ſalutis imbuit. Peracto vero verbi miniſterio, acceſſit ad fratrem matrona elegantis formæ, compoſita honeſte, inſtanter et devote confeſſionem expoſtulans. Adquieſcente fratre, illa de [peccatis] quotidianis ſolum et ita minute ſe incuſat quod vir ſcientia peritus mente applaudebat. Abſolutione data, quærit ſacerdos quare tam anxie pro tam minutis pulveribus confeſſionis quæreret ſcobam. Et illa, “domine,” inquit, “mihi videntur fatiſ gravia quæ protuli, nam licet majora me non remordeant tamen hoſtem antiquum intus patior, qui me pluries vexat. Et ut facta diſctis fidem faciant, adjures eum et reſpondebit tibi per os meum, ſed habeas animum fixum.” Provocatus hiſ frater ad experimentum et tamen territus, reſumptis fidei viribus, exorcizavit dæmonem per Dominum, per Judicem, ſed obmutuit. Tertio adjecit Chriſti ſanguinem, ſacrum noſtræ redemptionis pretium, et continuo, immutata facie feminæ in torvam effigiem et ore freudentem, “quid,” inquit, “quæriſ, et quid diſcere cupiſ?” Ad quod frater, “ſcire volo cur iſtam torqueas, et utrum in animam ejus aliquid poteſtatiſ habeas?” Ille e contra ad patrem, “non eſt tuum,” inquit, “ſcire cur eam torqueam; ſed hoc tibi conſtet, nullam poteſtatem habeo in ejus animam.” Et frater iterum ſanguinem Chriſti replicans, “quid

est," inquit, "in quo magis amittitis?" "In aqua," inquit, "calida et vento;" et alter, "quid est quod amplius formidatis?"—"quo ultimo," inquit, "me adjurasti." Cessante fratre ab inquisitione, rediit mulier multum fatigata ad se. "Ecce," inquit, "domine, hæc est vita mea, rogo ut Dominum interpelles pro me."

Eodem anno comes Gloverniæ Gilbertus de Clare intravit civitatem Londoniæ, et tenuit eam contra voluntatem domini regis per sex septimanas, et tunc facta est pax inter eos.

Eodem anno translatus est Willelmus Giffard de fede Bathoniensi ad sedem Eboracensem, per dominum papam.

ANNO DOMINI M.CC.LXVIII.

Corradinus secundus, nepos Frederici ultimi, more suorum seniorum parvipendens papæ excommunicationem, et contra ecclesiam ac Karolum regem Siciliæ insurgens, cum Teutonicis, Longobardis, et Tuscis Romam pervenit; ubi cum fuisset more imperiali solemniter receptus, associato fenatore urbis Henrico fratre regis Castellæ, et multis Romanis, contra Karolum Apuliam intravit. Quo post durum campestre bellum et multorum casum, Corradinus fugiens et dux Austriæ ac multi nobiles terga vertentes, capiuntur, ac Neapoli postea per Karolum decapitantur.

Quo tempore obiit magister Gamelinus, Sancti Andreae episcopus, qui longo spatio jacuerat clinicus; cui quarto post hæc anno successit regis cancellarius, Willelmus Wiscard, licet per foramen acus, ut infra patebit.

Sub hujus anni circulo transit dominus Alanus, dictus Durward, comitis de Fife propinquus, de quo talem, pro fidelitate mundana fugienda, hic infero tam serio quam joco narrationem. Agriculturæ terræ Albanæ non dantur, sicut alibi, locationi perpetuæ, sed annuatim renovant pacta aut aggravant firmas. In hujus vero illustri viri territorio refedit quidam ruralis cum suo peculio forma prætaxata, sero ac mane rus excolens utilitati domesticæ; et cum firmatus esset facultatibus alius eum expellere pro more volens patriæ, obtulit plus annui redditus. Convocatus ruralis homo, ut vel alterius promissum pro territorio solveret vel aream vacuaret, vir mente stabilis nova stabula non attentans composuit cum suo domino denuo, et, annuali recognitione soluta, securitatis postulavit cautionem.

Cui miles, ut moris illius provinciae, manum dextram tetendit pro securitatis p[ro]s[er]ione. Ratum credidit ruralis, sed modicum sibi profuit; nam, emergente alio anno, fit nova de similibus quaestio, et tertio ac plures fatigatur homo ut refundat amplius domino. Demum eo senio confecto, nec plus valente de jure solvere pro agri pretio, petivit dominum semel componere firmum pactum; et conventionem inita ac securitate, sicut sapius, postulata, coram multis commensalibus dixit dominus, "ecce manum meam." Innocens autem homo ad locum se convertens, "non," inquit, "domine, non illam sed alteram porrigere palmam, quoniam ipsam totiens reperi inconstantem quod de caetero ei non adhibeo fidem." Resolutus omnibus in risum qui aderant, miles modeste confusus, "vade," inquit, "rustice, et omni tuo perpetuo permanes in pace hac pro fidelitate."

Pro fidei divinae integritate servanda recolat lector quod, cum hoc anno in Laodonia pestis grassaretur in pecudes armenti, quam vocant usitate "Lungefouth," quidam bestiales, habitu claustrales non animo, docebant idiotas patriae ignem confractione de linguis educere et simulacrum Priapi statuere, et per haec bestis succurere. Quod cum unus laicus Cisterciensis apud Fentone fecisset ante atrium aulae, ac intinctis testiculis canis in aquam benedictam super animalia sparsisset; ac pro invento facinore idolatriae dominus villae a quodam fidei argueretur, ille pro sua innocentia obtendebat quod ipso nesciente et absente fuerant haec omnia perpetrata, et adjecit, "et cum ad usque hunc mensem Junium aliorum animalia languerent et deficerent mea semper sana erant, nunc vero quotidie mihi moriuntur duo vel tria, ita quod agricultui pauca superfunt."

Eodem anno dominus Octobonus legatus celebravit concilium apud London, ubi multa statuit ad reformationem status regni et ecclesiae.

Item, cruce signati sunt apud Northampton Edwardus, et dominus Edmundus comes Gloverniae, et plurima multitudo magnatum, et recessit legatus ab Anglia.

ANNO DOMINI M.CC.LXIX.

Christianissimus rex Angliae Henricus, ob devotionem fidei et aedificationem populi, et honorem loci Westmonasterii, quod suis sumptibus extruxit, solempni apparatu, celebri famulatu, et immenso cœtu, per domi-

num archiepiscopum Cantuariensem Bonefacium, translationis gaudium perfecit corporis sancti Edwardi regis et confessoris, sub die obitus sui. Inventum est autem istud virginale templum integrum et illibatum, fragrans ut balsamum, pannis sericis obvolutum, sed inflatis aureis ita transversaliter ligatum quod a tergo et ante ubicunque convenirent crucem facerent suppositum tenentem impressum, ne a quoquam ageretur aliquid molestum.

Eodem anno magna ruina facta fuit infra limites sancti Roberti per aquam de Nid.

Eodem anno accepit rex vicesimam honorum totius Angliæ.

ANNO DOMINI M.CC.LXX.

Rex Franciæ Lodowicus, præteritis laboribus et expensis non territus sed provocatus, iterato cum filiis suis duobus, adjuncto sibi rege Navarræ et pluribus ecclesiarum prælatis ac baronibus, iter in Terram Sanctam fecit; quam ut facilius obtineret regnum Thunicii, in medio situm et Christianis sæpe impedimentum, aggressi sunt. Et cum ejus portum et Carthaginem, quæ illi proxime sita est, potenti manu cepisset, infirmitas qua illa terra tunc laborabat in Christianorum exercitu invaluit; et primo alterum filium regis Franciæ, deinde legatum domini papæ, Albanensem episcopum, et demum ipsum regem cum multis e medio tulit; et quam feliciter terminaverit rex Navarræ domino Tusculano per literas intimavit sic, “ In infirmitate Domini laudare non cessans, orationem illam quandoque interferebat, ‘ Fac nos prospera mundi despiciere, et nulla ejus adversa formidare.’ Et pro plebe adducta, ‘ esto, Domine, plebi tuæ sanctificator et custos,’ et c. In fine vitæ suscipiens in cælum dixit, ‘ Introibo in domum tuam, et adorabo ad templum sanctum tuum, et confidebo nomine tuo, Domine,’ et sic obdormivit in Domino.” Hac fecunda vice Terram Sanctam ingressus est.

Eodem anno, pridie kalendas Maii [Apr. 30], apud Lugdunum, sub papa Gregorio decimo, generale celebratur concilium; ad quod Græci et Tartari solemnes nuncios transmiserunt. Græci ad unitatem ecclesiæ se redire spondebant, in cujus evidens signum cum cantaretur Symbolum, orante domino papa, una voce nuncii eorum, “ et in Spiritum, scilicet,

Dominum vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit," replicaverunt celebriter et devote. Nuncii vero Tartarorum, infra concilium baptizati, ad propria remearunt. Fuit autem prælatorum numerus, qui huic concilio interfuerunt, episcopi quingenti, abbates sexaginta, prælati vero et alii citra mille. In hoc deletæ sunt ordines Saccorum et aliorum multorum. In via versus istud concilium venerabilis doct̃or et sanctus frater, Thomas de Aquino, de ordine fratrum Prædicatorum, in quadam abbazia monachorum Cisterciensium, quæ dicitur Fossa-nova, diem clausit extremum; ejus acutissimum ingenium excellentemque scientiam in suis operibus manifestavit ad plenum. Hic vero natione Apuleus, filius comitis de Aquino, invitis parentibus qui eum monachari volebant, Prædicatorum ordinem est ingressus, in quo tantum profecit ut missus ad Parisiense studium doct̃oris fungeretur officio. In quo inter alios, velut luna plena inter stellas, clarius noscitur effulsiſſe; qui non tantum verbo præſentes sed et absentes scriptis studuit informare. In primis namque super libros Sententiarum quatuor scripta fecit; scripsit et primam partem De quæſtionibus disputatis, de veritate, et ultra, quas Parisius disputavit; item, secundam partem De quæſtionibus disputatis, de potentia Dei, et ultra, quas in Italia disputavit; item, tertiam partem De quæſtionibus disputatis, quarum initium est De virtutibus, quas disputavit cum secundo Parisius legeret; item, Undecim de quolibet disputationes, quarum sex Parisius et quinque determinavit in Italia; item, Contra Gentiles quatuor libros; item, Summam Theologiæ, quam in tres partes diviſit, et secundam in duas, morte autem præventus tertiam et ultimam non complevit; quatuor Evangelia continua expositione de dictis sanctorum glossavit; item, super Job, ad literam; item, librum super Epistolam ad Romanos, et super decem capitula Epistolæ ad Corinthios; item, super Isaïam, Jeremiam, et Threnos, Postillas scripsit; item, Librum de Dominicis nominibus, et Boethium de hebdomadibus exposuit, sed super librum ejusdem De trinitate expositionem cum quolibet inchoatam nequaquam perfecit. Exposuit etiam libros philosophiæ plurimos, Physicorum complete, Cœli et Mundi primum, secundum, et tertium, Meteororum primum et secundum, De anima secundum et tertium, De generatione et corruptione, De sensu et sensato, De memoria et reminſcentia, Ethicorum, decem Metaphysiçæ,

duos libros Posteriorum utrumque, primum Perierminias; tractatus diversos, puta De fide, spe, et caritate, ad fratrem Reginaldum focium suum; item, ad eundem De substantiis separatis; item, contra magistrum Willelmum de Sancto Amore, et impugnantes religionem tempore Alexandri papæ; item, De occultis operibus naturæ; item, in quæstione ‘Potest homo licite uti astrorum judicium?’ item, De principiis naturæ, ad fratrem Silvestrum; item, De regno, ad regem Cipri; item, De rationibus fidei, ad Cantorem Antiochenum; item, De perfectione vitæ spiritualis, contra magistrum Geraldum; item, Contra doctrinam Geraldinorum et retrahentium a religione; item, De fortibus, ad dominum Jacobum de Bonoso; item, De forma sacramentali, ad magistrum Ordinis; item, ad Urbanum papam Contra errores Græcorum; item, Declarationem triginta sex quæstionum, ad lectorem Byfuntinum; item, De ente et essentia, ad fratres et focios suos; item, De mixtione elementorum; item, De motu cordis, ad magistrum Philippum de Castro-cæli; item, De unitate intellectus, contra Averroistas; item, De æternitate mundi, contra murmurantes. Expofuit etiam primam decretalem, De fide catholica; et secundam, Damnamus, ad infantiam archidiaconi Trudentini; fecit et tractatum De articulis fidei et de sacramentis ecclesiæ, ad archiepiscopum Panormitanum. Alia quidem inveniuntur sibi attributa, quæ ipse non scripsit, sed post eum legentem vel prædicantem ab aliis sunt collecta, ut puta, Lectura super Epistolam ad Corinthios, ab undecimo capitulo usque ad finem, et Expositio super primum De anima, quas frater Reginaldus ejus focius collegit. Item, Lectura super Johannem, et super Tertium nocturnum psalterii; Collationes de Oratione Dominica et Symbolo; item, Collationes dominicales et festivæ; item, Collationes de decem præceptis, quas collegit frater Petrus de Adria; item, Lectura super Matthæum incompleta, quam partim idem frater partim secularis quidam recollegit, ejus studio delectatus. Tanto autem doctrinæ jubare mundum orbatum quam universitas Parisius planxit manifestant ejusdem literæ ad fratrum Prædicatorum capitulum generale, et ad monachos inter quos sepultus est, quibus ossa ejus ut inter doctores humarentur Parisius instantius postulavit. Sanctitati vero ipfius ac vitæ meritis attestantur miracula, quæ post ejus transitum et in vita ipfius per eum plurima contigerint.

fol. 188, b.

Nocte vero ipsa qua de hoc mundo transit, apparuit in somnis germano suo, comiti de Aquino, in habitu ordinis sui, tradens eidem in manu litteram quamdam clausam, qui cito post excitatus, cum sentiret se litteram habere in manibus, camerarium suum vocavit, iussitque lumen apportari; quo oblato, litteram aperiens invenit ibi aureis apicibus, omne humanum artificium sua formositate excedentibus, hoc modo scriptum, “Hodie factus sum doctor in Hierusalem;” conservata itaque littera, per nuncios ad inquirendum de statu fratris Thomae missos ipsum eadem nocte qua sibi apparuit comperit ex hac luce migrasse.

Eo tempore supervenit in hujus mœstitia mortis a Deo consolatio populo dominus Karolus, quem adhuc frater suus vivens acciverat cum magna militia, Sarracenis in mœstitiam, nostris in lætitiâ. Inde fuit quod deinceps nunquam audebant palam congregari, sed furtim per surreptiones Christianis insidiari.

Advenit etiam Edwardus, filius regis Angliæ et heres, cum multitudine Frisonum et aliorum peregrinorum Christianorum; unde exercitus noster in tantum creverat quod circa ducenta millia peditum crederetur ut omnibus hostibus facile possit obistere, tamen absque aliquo opere laudis postea dispersus est; tum propter vilia peccata Francorum, qui publicis stratis in oculis omnium sternebant meretrices, tum quia patriarcha Hierosolymitanus erat defunctus, tum quia sedes apostolica, quæ utrobique providere debebat, triennio gubernatore vacabat.

Rex autem Navarræ, qui infirmus de Africa recesserat, in Sicilia defunctus est. Retulit mihi unus de Francigenis quod Deus sanctitatem istius Lodovici miraculorum comprobet signis; et merito, quoniam omnis sanctitatis extitit amator, pietatis promotor, justitiæ defensor. Sicut autem accepi a dicto relatore meo in tantum fama miraculorum crebrescebat quod solemnes nuncii, tam seculares quam religiosi, Romam missi fuerunt pro operibus patratis examinandis et approbandis. Faventibus quibusdam cardinalium huic negotio, quasi dubium proposuit unus illorum utrumne videretur eis, qui capita essent ecclesiæ et iudices orbis, pro sancto habere aliquem qui aliena injuste tulerit, vel qui ablata detinuerit; negantibus omnibus respondit, “sic est inter istum et ejus proavos ac dilectum filium nostrum regem Angliæ, Edwardum, et suos progeni-

tores." "Nolite," ait, "attentare quod non contiget honorifice terminare." Quo dicto, rei processus exufflatus est.

Hujus anni circulo accidit in autumno quod quædam juvencula infirmata in Scotiæ villa quæ dicitur Spot, Agnes dicta de Burnevyle, domesticæ cum sua matre vidua convivens ac virginitatem diligens, fratres de Hadyngton petiit advocari. Venientibus confessâ est sincera devotione, et in argumentum constantiæ, mundi amore contempto, contra omnium suorum voluntatem votum castitatis perpetuæ edidit publice. Fratribus eodem vespere ad suam quietem in capella paratam dimissis, cum haberent lectorum capita ad gradum altaris composita, ac inter se colloquentes de Deo vigilarent, audierunt subito vocem, acute sed non corpulente clamantem, ter dicentem, "Surgite, modo recedit." Properantibus illis, quoniam ambo sonum audierant, et aulam intransibus, properantem illius ad exitum animam invenerunt, et solventes sibi commendationem Deo immaculatum spiritum transfuderunt.

Eo tempore profectus est dominus Edwardus et uxor sua et quidam nobiles Angliæ versus Terram Sanctam.

Obit Bonifacius, archiepiscopus Cantuariensis; et interfectus est Viterbiæ dominus Henricus de Alemannia a domino Gwydone de Monte-forti et complicitibus suis.

ANNO DOMINI M.CC.LXXI.

Suceffit in regno Galliarum filius suus Philippus, confobrinus Edwardi Anglorum regis filii, vir adultæ ætatis ante transitum patris. Constitutis vero peregrinis apud Accon et nihil pro voto agentibus, heres Angliæ, de vita patris dubius, repatriare disposuit; in quo reditu adhæsit suæ curiæ quidam Sarracenorum Haxatinus; nunc clericum, nunc medicum, nunc alterius artis peritum, Christianum se maxime simulans. Qui uno dierum, opportunitate inventa, Edwardum in sua camera deambulantem solum, et nihil de ipso finistri suspicantem, extracto cultro intoxicato, graviter in diversis partibus corporis fauciauit; fecissetque malitiæ suæ fatis nisi Edwardus unam tripodem ligneam invenisset, qua temere ausum et terræ allisum excerebravit. Aliud etiam adversum accidit ipso reditu. Nam Gwido, filius comitis Symonis de Monte-forti, naturali solo eliminatus ac

comiti Rufo affinitate per ipsius filiam alligatus, moliebatur quicquid mali posset in Edwardum et suos refundere pro patris sui morte. Superueniens autem armatus cum suis civitati cuidam, qua comitiva Edwardi hospitio se receperat, nec infidias tales sperarat, ferali mente Edwardum quæsiturus, ecclesiam quamdam hora vesperarum irrupit, ubi filium avunculi sui, Henrici de Alemannia, famosum militem et ephebum juvenem, reperiens, divina audientem et ante altare procumbentem, propria manu sine miseratione tranffodit, absque ullo respectu divinæ ultionis vel propinqui sanguinis. Sic districtus est gladius in genus Henrici regis, ut alter alterum devoraret, propter adulterinum conjugium Deo sacratæ matronæ; et ipse Gwido post mortem foceri misere terminavit.

Anno isto in adventu Domini [Nov. 29] Notynghamæ res [accidit] digna memoriæ. Burgenfis ejusdem civitatis quamdam honestam sibi copulaverat matrimonio feminam, et hoc feria sexta primæ hebdomadæ de Adventu [Dec. 4]. Habuit is fratrem juri intendentem, qui, more juvenum, quamdam extra legem impregnaverat juvenulam. Huic paterfamilias commendavit festi sui apparatus, amicorum discubitum, et famulorum obsequium. Ille pellicis allectus amplexu obviam meretricem in medio strætæ invitat ad lectum, ut fratri suo recenti sponso non derogent consortium. Illa, facinoris sui conscia et pignoris gravata, abnegavit omnino præbere assensum; recurrit ille ad matrem prostitutæ, petit auxilium, spondet munusculum. Illa habendi cupida natam circumvenire nititur ut consentiat, renitentem maledictis accumulatur. Fit misera matris maledicti trepida, et frustra tamen abit ad lectum clerici et favet voluntati Luciferi. Delapsa nocte et sole superiora radiante, quærit sponfus si jam lecto excutiat fenescallus. Obtendente familia, non eum oportere annuit, ac sustinuit usque ad reditum conjugis suæ ab ecclesiæ limine. Cum vero amici et convicanei se ad prandium præpararent, mittitur ad eum excitandum, sed non datur responsum; et quia camera ex muro lapideo et ostio firmo erat exstructa, fenestram fregerunt et puerum immiserunt ut repagula ostii removeret. Puer autem contra immitentes renumerans clamavit se foetore suffocari. Aperto post hoc ostio, exhalavit inferni fumus, ut vix fuisset humanus animus. Tandem reperti sunt in cubili mutuo se amplexantes ac mortui, sicut in opere erant de-

prehensi, pice nigriores, putredine foetidiore. Repertum est et demonstratum hoc omnibus videre volentibus, dominica fecunda Dominici Adventus [Dec. 6].

ANNO DOMINI M.CC.LXXII.

Post viduationem triennem, ut dictum est, ecclesiæ, omnibus curiam cardinalium iridentibus, electus est in papam Leodensis archidiaconus, qui cum domino Edwardo causa ierat peregrinationis in Terram Sanctam, et Gregorius decimus est nominatus. Sedit vero annis quatuor, diebus decem, et cecidit fedes diebus decem. Hic tertio pontificatus sui anno, pro utilitate ecclesiæ et specialiter Terræ Sanctæ, quam alias visitare volebat, solemne concilium celebravit Lugduni, quingentorum episcoporum, sexcentorum abbatum, cæterorum prælatorum tria millia; ubi, inter multa optime edita, hoc statuit, ut nomen Jesu, cum in ecclesia contingeret audiri, ab omnibus tam laicis quam clericis capite inclinaretur, vel mente saltem adoraretur. In quo concilio Græcorum nuntii solemnes cum patriarcha affuerunt, et solemniter Symbolum proprio idiomate decantando Spiritum Sanctum a Patre et Filio communiter procedentem professi sunt, quod usque ad id temporis non concesserunt. Affuerunt etiam ibi Tartarorum nuntii, petentes pro sua gente doctores fidei Christianæ, in cuius signum et ipsi cathemizati ac baptizati ad propria sunt reversi. In hoc concilio approbati sunt et confirmati tantum de collegiis Mendicantium ordines Prædicatorum ac Minorum, cæteris vel omnino cassatis vel dilationis habitis donec aliud de eis esset ordinatum. Cæterum longum esset hic inferere bona quæ ibi digesta sunt.

Anno itaque, ut dictum est, consecrationis hujus apostolici, facta est in Curia magna altercatio super electione Willelmi Wyseardi, pluribus plura difficilia objicientibus, in tantum ut ipse caput ecclesiæ, objecta exarata inspiciens, juraret per sanctum Petrum quod si esset medietas allegatorum contra se dicta nunquam papare appeteret; tandem interveniente gratia et pietate Edwardi, ex dispensatione papæ consecratus est. Quo curam suam postea exequente, accidit quod exempli causa hic inferere non me fastidit. Profecto, quoniam nimis generale est vitium per orbem quod multi, aliorum correctionem intendentes, circa semetipsos existunt negli-

gentes, et dum parva et simplicium facta redarguunt, majora magnorum transiliunt. Exiit quidam vicarius in veritate lubricus et notorius, qui super pellice quam fovebat sæpe punitus, non propter hæc destitit a peccando. Circumveniente autem episcopo et ordinarie visitante, suspensus est miser, et prælati gratiæ reservatus. Ille confusione plenus regrediens domum et amasiam intuens dolores ingeminat, mulieri damnum imputat. Sciscitante illa, commotionis causam aperit, et se destituendam amarefecit; quæ allevans ejus animum, “depone,” ait, “conceptum, et ego devincam episcopum.” Mane, properante episcopo ad ejus ecclesiam, illa se contulit ei obviam, onusta pultis, pullis, et ovis. Accedente vero episcopo, demisso capite salutatur reverenter. Dum autem percunctatur præful unde veniret, et quo tenderet, “ego sum,” inquit, “domine, illius vicarii concubina, et propero ad episcopi dilectam, quæ de recenti peperit, et solatio volo ei esse quicquid potero.” Confusa sic conscientia, ceptum ad ecclesiam carpebat iter, et obvium vicarium jubet se præparare ad celebrandum; alter allegat suspensionem, et ille extensa manu impertit absolutionem. Peracto vero mysterio, episcopus quasi mutus festinavit a loco.

fol. 189, b.

Circa istud tempus transit e seculo quidem ecclesiæ de Howden præbendarius, Johannes nomine, vir honestæ vitæ et private, non pompose, degens, astrologiæ peritus, hospitalitati et misericordiæ intentus. Inchoavit ipse de suis sumptibus chorum ecclesiæ novum, quod superat prædixit post mortem completurum; quod luce clarius intuemur. Nam sepultus solempni mausoleo in medio ipsius chori habetur pro sancto, et ex oblationibus frequentantium populorum non tantum chorum sed navem ecclesiæ latam videmus compleri et operosam.

Exiit eo tempore in eadem ecclesia alius magister, Richardus de Barneby dictus, vir simplex et mundus, more miserorum nostræ ætatis a portione sua se elongans, apud Gyburne pro suis perheudinabat nummis. Fuerat ille aliquotiens in regno Scotiæ notus, religiosorum virorum de Celkou clericus. Is nepotem suum, qui adhuc superest, abcedens ab illo regno, domino Patricio Edger, militi, pro educatu et famulatu commendavit. Pereurrentibus annis, cyclo supra notato fatali termino vitam finivit, cum eadem hora nepos suus in Scotia, excussio lecto, indumenta aut calciamenta sibi imponeret. Et ecce, avicula per fumarium domus

ingressa, quantitatis columbinæ, sed varietate colorum in qualitate diffimilis, dictum juveniculum alis impetens, tanto eum fonitu percussit quod in coquina constituti strepitum ictus admirarentur, et puer percussus federet quasi attonitus. Illud fecit per ter, et semper in trabis culmine se recepit. Elapso quasi unius mensis spatio, negotii causa adolescens Celkou adiit, et appropinquans loco fonitum omnium campanarum domus audivit. Introiens vero intra septa et sciscitans de pulsationis causa, "nunquid," aiunt, "nocis avunculium tuum, clericum nostrum, mortuum apud Gylburne, tali die ac tali hora? heri recepit abbas litteram, et hodie facit ejus memoriam." Quid talis apparitio docere voluerit, qui legit intelligat.

Eodem anno Ricardus rex Alemanniæ obiit.

Eodem anno obiit comes Cornubiæ, frater Henrici regis Angliæ.

Eodem anno frater Robertus de Kylwardby consecratus est in archiepiscopus Cantuariensem, de ordine Prædicatorum.

ANNO DOMINI M.CC.LXXIII.

Transiit Bonifacius, Cantuariensis archiepiscopus, ac loco ejus electus est prior Sanctæ Trinitatis, sed adiens Curiam cassatus est, et ejus honor fratri Roberto de Kilwardbi, priori provinciali Fratrum Prædicatorum in Anglia, a domino papa collatus est. Hic vir venerandæ vitæ et doctor sacræ theologiæ, mysterio verbi Dei devotus, strenue tam clerum quam populum rexit ac correxit, sicut discussio hæresum et condemnatio Oxoniæ facta per ipsum manifestat.

Hoc etiam tempore transiit ex hoc mundo devotus Deo et ecclesiæ rex Angliæ Henricus, in festo sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi [Nov. 20, 1272], cum regimen Angliæ tenuisset quinquaginta et sex annis et quatuor mensibus, sepultus apud Westmonasterium, cujus filii absentia fecit coronationem differri.

Hujus Henrici tempore crucifixus est Lincolnæ puer Hugo ab impiis Judæis, in contemptum Christi et Christianorum, nec ipsum aliqua arte celare potuerunt. In exordio autem regis Henrici Lodowicus filius regis Franciæ, ad instigationem quorundam de terra, ut supra dictum est, Angliam intravit cum Francis; sed postea apud Lincolniam inter Anglos et Francos factum est bellum intestinum, ubi devicti sunt Franci, et Thomas

comes de Perch occisus est cum aliis multis. Filius autem regis Franciæ cum magno timore vix evasit, unde post evasione[m] dixit quidam Francus metrice,

Rex in Rupella regnat, et amodo bella
Non timet Anglorum, quia caudas fregit eorum.

Respondit Anglicus sic,

Ad nostras caudas Francos, ductos ut alaudas,
Perfrinxit restis, superest Lincolnia testis.

Iste rex Henricus in ætate juvenili, instinctu Petri Britannicæ comitis, ut terram a prædecessoribus suis possessam et amissam recuperaret, in Britanniam transfretavit; sed in proposito suo nullatenus proficere valens, inanis et vacuus rediit.

Verum, quoniam affectata iniquitas non sæpe bono exitu gaudet, libet gratia justitiæ magis quam livore personæ unum hic referre. Regina Scotiæ Margareta inter hæc et alia sua gravamina, præcipue de morte patris et dubio reditu fratris profunde desolata, una vesperarum apud Chinclevin, aere ferenato, post cœnam sumptam, solatii causa, super ripam fluminis de Tay perrexit spatari, comitantibus se armigeris et ancillis, sed specialiter confessore suo, qui mihi gesta intimavit. Affuit inter cæteros armiger pomposus cum suo garcione, qui, attestantibus superioribus, sibi a fratre fuerat commendatus. Et cum federent in quodam supercilio litoris, descendit ille ad manus abluendas, quas luto infecerat ludendo. Isto sic stante femiinclinato, una ancillarum, a regina incitata, clam accessit, et eum intra oram alvei impulit. Qui alludens factò et gratum habens, "quid," inquit, "curo? natare scio etsi ulterius fuero." Spatians sic in alveo et aliis applaudentibus, ex inopinato sensit sibi voraginem corpus absorbere, et clamans ac ejulans nullum habuit qui ad eum accideret, nisi fervulum suum, qui prope ludens clamore assistentium impetuose ecurrit in profundum, et ambo absorpti sunt in momento coram oculis omnium. Sic inimicus Symonis, ac Sathanæ fatelles, qui perditionis se dixit fuisse causam strenui militis, coram omnibus periit;

et matrona, nimis affectu parentum feducta, correptionem sui privati amoris habuit, quæ coram omnibus corde se fauciam, dolore prodente, fol. 190. ostendit. 17

AB INITIO MUNDI VI°.CCCC.LXX.

ANNO DOMINI M.CC.LXXIV.

OCTAVAM hujus operis partem et quasi nostræ ætatis quietem a novo rege inchoaturi, hoc in nostris votis anteponendum censeo, ut innovator veteris Adam, qui in throno residens paterno dixit, “ ecce, nova facio omnia,” novella virtutum plantaria perducatur in ecclesiam, ac de rege et succedenti tempore, quibus modo insistere cepimus, novella nobis largiantur gaudia.

Concilio itaque, ut supradictum est, Lugduni congregato, cui interfuit Angliæ heres, mittuntur nunciî qui adhortantur ut repatriet, regnumque defolatum in flatum relevet.

Rediens proinde Angliam eodem anno, ætatis vero suæ tricesimo quinto et duobus mensibus, a toto populo honorifice susceptus est, [et] a Cantuariensi archiepiscopo, fratre Roberto de Kylwardbi, solemniter est inunctus et coronatus decimo quarto kalendarum Septembris [Aug. 19].

Affuerunt celebritati cum populo innumerabili proceres terræ, magnificentiam suam ob gratiam novi regis multipliciter ostendentes. Sed dominus rex Scotiæ Alexander, qui præsens aderat cum conjugæ et nobilium comitiva, omnium aliorum largitatem in dapnitate et donis exsuperabat.

Ante hujus coronationis tempus, in repatriando a concilio, ad duas dietas citra Lugdunum, obiit episcopus Dunelmensis Robertus de Stichelle, qui odio habens interesse tumultui seculi, litteras et licentiam cessionis suæ impetraverat a papa. Moriens vero maximum conscientiam remorsum habuit, quod burgenfes Dunelmensis civitatis privaverat libertate pasturæ, et donaverat his qui nihil indigerent. In argumentum igitur penitentiae et signum amicitiae sancti Cuthberti reconciliandæ, annulum suum porrexit confessori suo ad sancti feretrum deportandum; vovens quod si convalesceret datum istud frustraret.

Hoc anno mortua est Margareta, regina Scotiæ et foror regis Angliæ, quarto kalendas Marcii [Feb. 27], mulier magnæ formositatis, castitatis, ac humilitatis; quæ tria raro conveniunt in uno animo. Ad ipsam utique infirmatam, causa visitationis, confluerunt tam abbates quam episcopi, quibus illa omnibus cameræ suæ interdixit introitum; nec a perceptis a confessore suo, fratre Minore, omnibus sacramentis, aliorum admisit usque ad animæ exitum colloquium, nisi forte contingeret suum adeste maritum. Reliquit post se tres liberos, Alexandrum, et David, ac filiam Margaretam, qui omnes brevi intervallo pro peccato, ut creditur, patris, matrem subsecuti sunt.

ANNO DOMINI M.CC.LXXV.

Recessit e mundo Ricardus de Invirchethin, Duncheldensis episcopus, veneno, ut dicitur, deceptus, quemadmodum et regina supradicta a plerisque putatur. Nam quidam hujus consecutionis auctor, et morti addictus, post necem prædicti viri dixit se et huc et illuc venenum vendidisse, et adhuc utrem plenum in regno Scotiæ remansisse. Et quoniam in illo regno mobilia episcoporum deficientium ad regem devolvuntur, iste solus et alius dictus Robertus de la Provendir, Dublinensis episcopus, super omnes de quibus meminimus, morte imminente, bona sua erogando, sic de necessitate fecerunt virtutem, quod nihil penitus reliquerunt ad regaliū explendam cupiditatem.

Per idem tempus perhendiavit in Anglia apud Hertelpol Orchadiæ episcopus Willelmus, vir honestus et litterarum amator, qui multa miranda de infulis retulit Norwagiæ subiectis, quorum aliqua hic infero memoriae causa. Dixit quod in Yslandia aliquo loco ardet mare spatio unius miliaris, et relinquit post se scoriam nigram et fordidam. Alibi erumpit ignis e terra in certo tempore, septennio vel quinquennio, ac ex inopinato comburit villas et omnia reperta, nec potest extingui aut fugari, nisi per aquam benedictam manu sacerdotali consecratam. Quodque mirabilis est, dixit quod audiri possunt in illo igne sensibiles vagitus animarum ibidem tortarum.

Eodem anno infirmitas generalis super totum corpus ovium in Anglia.

Hoc anno, septima die mensis Octobris, applicuit navigium regis

Scotiæ in portu de Reynaldway. Statim dominus Johannes de Vesci et optimates regis cum exercitibus suis in infulam Sancti Michaelis ascendebant, Manensibus paratis ad prælium, cum Godredo filio Magni, quem paulo ante regem constituerunt sibi. Magnates vero et capitani regis Scotiæ ligationem pacis ad Godredum et populum Manniæ transfmiferunt, pacem Dei et regis Scotiæ eidem offerentes, si a stultissima præsumptione sua desisterent, et se ultro regi et optimatibus suis dederent. Godredo autem et perverfis quibusdam consiliariis suis legationi pacis non contentibus, sequenti die ante solis ortum, cum adhuc tenebræ essent super terram et corda stultorum hominum obtenebrata essent, conflictus factus est, et miseri Manenses terga vertentes miserabiliter corruerunt.

ANNO DOMINI M.CC.LXXVI.

Obiit papa Gregorius, cui successit Innocentius quintus, natione Burgundus, qui antea dictus est Petrus Tarentinus, de ordine Prædicatorum; prius doctor in Sacra Pagina, deinde Lugdunensis archiepiscopus, post cardinalis Hostiensis. Sedit autem mensibus quinque, diebus duobus, et cessavit diebus octodecim. Huic successit Adrianus quintus, et sedit mense uno, diebus novem; qui constitutionem domini Gregorii de inclusione cardinalium suspendit, proponens aliter ordinare. Post hunc eodem anno creatur Johannes vicissimus primus, antea dictus Petrus Hispanus, sedit mensibus octo, die uno, et cessit diebus octo et viginti. Hic industria carens omnino cassavit constitutionem quam antecessor suus suspenderat. Qui in longum putans trahere vitam, quoniam arte medicus extitit, cameram fol. 190, b. novam Viterbii extrui fecit, uni columnæ immitentem. In qua sive dolo ut quidam dicunt, sive casu, ipsa cadente, solus oppressus, post sacramenta percepta sex diebus supervixit; et licet medicus, non tamen seipsum curavit.

Sub hoc temporis spatio extitit Romæ quidam prædives et publice usufructarius, qui sæpe super peccato suo admonitus, tandem obiit excommunicatus. Confluentibus amicis, præparatur ad sepeliendum, et juxta consuetudinem patriæ omnibus suis indumentis ornatus aperto superponitur feretro, et ad locum fratrum Minorum in Capitolio, ad ecclesiam sanctæ Mariæ in Ara Cœli, quæ quondam fuit camera Octoviani, quasi ibidem

tumulandus, defertur. Rectore fratrum loci hoc nefas prohibente, ut [et] vas Sathanæ et excommunicatus papæ intra septa sacra sepeliatur, fastuosi ejus amici parvipendentes presbyterum indu[c]unt ad altare, sua ut misfam inchoet auctoritate, pavimentum ecclesiæ perfodiunt pro fossa sepulturæ. Et ecce, ad ostium ecclesiæ lupus ingens et variis colore ingrediens, nec tantæ multitudini cedens, coram omnibus corpus invadit, et, nullo obtante, foras ecclesiæ evehit, incognitum usque hodie quo vel capillus capitis devenerit. Hoc retulit qui tunc in ecclesia præfens fuit.

ANNO DOMINI M.CC.LXXVII.

Creatus papa Nicholaus tertius, qui antea dictus fuit Johannes Gaietanus, natione Romanus, feditque annos quatuor. Hic beato Francisco in tantum exiit devotus ut supra altare capellæ suæ depingi faceret sanctum Nicholaum se ad superiora ducentem, et sanctum Franciscum a tergo impellentem. Capitulum etiam generale fratrum Assisii congregatum per cardinalem nuncium deduci fecit Romam ad suam præsentiam, cui personaliter interfuit. Edidit insuper in exponendo beati Francisci Regulam bullam egregiam, et tam amplam quod retroactis seculis ingerat stuporem.

Quo tempore creatus est in episcopum Dunelmensem monachus ejusdem domus, Robertus de Coquina.

Philippus etiam rex Francorum [cum] electo exercitu versus Hispanias profectus est, hac absque dubio causa. Filius primogenitus regis Hispaniæ germanam regis Galliæ duxerat in uxorem, de qua susceptis duobus filiis, ante patrem suum matura morte præventus est. Pater, mortui cito immemor, superstitem fratrem filiis defuncti præferre conatus est; quod advertens rex Arragoniæ collectos pueros in castro uno aluit, mater eorum cum rege Franciæ perhendinavit. His motus rex Castellæ, qui est principalis dominus Hispaniæ, vi irrumpere castrum defensionis puerorum voluit. Ideo in auxilium regis Arragoniæ et puerorum profectus cum immenso exercitu, cum ad tres dietas citra Hispaniam nihil ad vitam pertinens invenire possent, redierunt, ora conclusi.

Inferam hic tam causa ludi quoddam documentum quod per dominum Robertum de Roberstone cognovi, regis Scotiæ militem, quodque ad mei instantiam coram multis retulit fidedignis. Vir iste nobilis villam habuit

in Valle Annandiæ, Glasuensis diœcesis, datam ad firmam inhabitantibus illam; qui præ opibus lascivientes et post tabernam petulantiam exercentes, quilibet communiter alterius vel contaminabat conjugem vel corrumpebat filiam, atque per hoc exercitium frequenter replebant archidiaconi marfupium, et ex recidivo quasi continue erant in ejus rotulo. Cum autem dominus tenementi debitam exigeret pro terra firmam, vel allegabant inopiam vel dilationem quærebant. Ad quos ille vir mitis et justus, “quare præ cæteris meis hominibus mihi annum non solutis redditum? si est vobis nimis care locata ego potero alleviare; si eam non valetis colere, mihi dimittite.” Ad hæc unus eorum ludibundus alto rifu, “non,” inquit, “domine, profecto nihil horum quæ perfequeris in causa est, sed nostra tantum incontinentia sic nos extenuat quod in nos et in te, dominum nostrum, redundat.” Et ille deinceps inquit, “inter vos hanc legem statuo, ut quicumque extra maritale thorum committat, terram meam statim dimittat.” Exterriti illi, pœna arcente, ab illicitis se retrahunt, labori et agriculturæ insunt, ex inopinato ad opes redeunt, in rotulo tamen Officialis quotidie decrescunt. Et, cum una dierum quæreret cur homines illius villulæ in suo rotulo non inveniret, indicatum est ei quid dominus terræ eis indixerit pro lege; quo ipse indignatus, cum obvium haberet in itinere militem, superbo supercilio, “quis,” inquit, “domine Roberte, te ipsum constituit ut archidiaconum vel Officialem?” Abnegante eo, “immo,” inquit, “horum officium exerces dum per pœnales leges tenentes tuos ibi coerces;” “legem,” inquit, “posui de meis terris, non de culpis; sed tu pro redemptione culparum evacuaisti redditus firmarum mearum, et video si posses semper implere crumenas, non esset tibi curæ quis tolleret animas.” Ad hæc conticuit exactor criminum et amator transgressionum.

Hoc tempore incepit prima gwerra in Wallia a rege Edwardo, cum quo Leulinus fecit pacem, datis regi quinquaginta millia librarum argenti.

Iterum scutagium currit per Angliam.

ANNO DOMINI M.CC.LXXVIII.

Vocato ad Curiam domino archiepiscopo, fratre Roberto Cantuariensi, ut illic cardinalis fieret, minister Angliæ fratrum Minorum, frater Johannes de Peccham, qui post cathedram Parisiensem ac Oxoniensem, ubi primo

omnium disputavit in facultate Theologiæ de Quolibet, evocatus ad Curiam, scientiæ divinæ ac ordinis sui dilatavit famam; et post biennium vexationis suæ quam præcipue habuit quotidie contra diversos hæreticos, eorum argumenta et responiones exufflando, a domino papa Nicholao publico fermone in conversione sancti Pauli [Jan. 25] Cantuariensis archiepiscopus denunciatus est, antequam factus. Qui quam humiliter, sincere, atque constanter officium illud post executus est, testantur linguæ, laudant conscientiæ.

Hoc etiam anno Robertus Wiscarde, Glascuensis episcopus, effectus, nunc usque superest sanus.

fol. 191.

Transiit autem in Octobre Robertus de Chalize, Karliolensis episcopus, divini honoris fervidus, amator humanitatis, et urbanitatis promptus executor; qui quam dapnifilis et largus extiterit sine nobis mundus attestari poterit. Referre solebat sæpe in derogationem sui, quod hodie licet frequenter recitare in aliorum increpationem; “sic eram,” inquit, “cum domina Helionor, matre regis, medicus officio, et alius clericus, cujus amor mihi gratus, serviebat pro tabellionario. Accidit ut nobilis matrona nostra, volens recompenfare obsequia, mihi ecclesiam centum marcarum contulit, illi annualia triginta marcarum. Ille promotus mox, conscientia urgente, totaliter Deo fervire disponens, accepta licentia et relicta curia, curæ animarum sibi commissarum integre se contulit; ego consuetudine devinctus, vanitati, ut ceperam, inhærebam. Percurrentibus annis, agitabat me affectus absentis ut ejus quem gerebam animo visu potirer et alloquio; ac procurata licentia, illuc profectus inveni illum die Dominico in ecclesia Dominico inhærentem officio. Ille me miratur, ego eum amplector; et peractis quæ Dei sunt, ad ejus mansionem perreximus, corpora refecturi. Recumbentibus nobis et lætantibus, affuerunt qui afferrent exennia vicinorum, et ille gratia mei multiplicabat oblectamenta ferculorum. Et cum a discubitu fecederemus requisivi virum si vivere noscet per talem redditum? ‘Optime,’ inquit, ‘et ut hodie vidisti sic quotidie, nec debitis obligor, nec a regimine parochiæ seducor.’ Et ego, ‘permodica,’ inquam, ‘est portio tua, mea autem pinguis; et ego in curia meæ domine suis in omnibus alor sumptibus, nec aliquid promoveor de meæ ecclesiæ proventibus.’ Ad quod alter caste subridens et catholice respondens,

‘ noſti,’ ait, ‘ Deum eſſe fidum amicum?’ ‘ Utique,’ ego inquam, ‘ intelligo.’ ‘ Fidi et veri,’ ait, ‘ amici hoc proprium eſt, ut integre vel nihil ſit cum redamante. Quapropter, ut æſtimo, mihi adefſt Deus, quoniam ejus obſequio perficere me exhibeo; tibi, quia ſecus es, abeſt.’”

Huic ſuceſſit Radulphus prior de Gyfeburne, vir callidus et providus, ſed admodum cupidus, qui viſitationes eccleſiarum vertit in voraginem quæſtuum, et ad fabricam culminis majoris eccleſiæ ſuæ ſedis extorſit per totam diœceſem a ſimplicibus ſacerdotibus anniverſariis multam inhoneſtam.

Hoc tempore mutatio monetæ, et facti ſunt oboli et quadrantes rotundi, et Judei ſuſpenſi ſunt pro tonſione monetæ. Eodem anno amiſit dominus Robertus Karliolenſis epiſcopus advocacionem eccleſiæ de Rothbiri.

Eodem [anno] in craſtino Animarum [Nov. 3] federunt Juſticiarii Itinerantes apud Karliolum, ſcilicet, dominus Johannes de Wallibus, dominus Johannes de Metyngam, dominus Willelmus de Seham, et magiſter Thomas de Sutdrington.

Eodem [anno] die ſanctæ Luciæ virginis [Dec. 13] elegerunt canonici Karlioli magiſtrum Willelmum de Rothelfeld, decanum Eboracenſem, qui recuſavit omnino illam curam; unde die ſubſequenti elegerunt dominum Radulphum priorem Gyfeburne in epiſcopum. Cui rex gratiam facere noluit, indignatus contra priorem et conſilium Karlioli, eo quod ſine licentia iterato elegerunt, unde dominus Radulphus iter ſuum arripuit verſus curiam Romanam.

ANNO DOMINI M.CC.LXXIX.

Obiit Eboracenſis archiepſcopus Walterus, formoſus clericus, caſtus, ſocialis, et dapſilis, ſed ob pinguedinem moroſior et debilior; cui ſuceſſit Willelmus de Wycheham, e contra macilentus, aſper, et parcus, ſed utique judicio, quo afforis poſſit agnoſci, ſanctus et conſcientiæ tenerrimus. Nam, ut altius ordiam, ſecundum jura a ſanctis edita patribus, diœceſani et eorum cœnobitæ a metropolitano tenentur ac jubentur viſitari. Qua de re Walterus, ejus prædeceſſor, bis præmuniffet de adventuoſis eum qui præerat cathedræ illius eccleſiæ; ſed, illo declinante, prior Dunelmenniſis loci caute eum extra civitatem deducens ad ſuas manſiones lautioribus

epulis et oblationibus a cepto proposito revocaverit. Iste veniens simulationi non confensit, sed visitationem ordinariam exegit, vel, si pro se aliquid haberent obtendendum et ad suam conscientiam alleviandam, proponere non protelarent. Quibus nihil juris aut sobrietatis respondentibus, sed ecclesie lumina prohibentibus, insuper et communes fores urbis obferentibus, ipse solemniter indutus, in media platea ante januas locata sibi cathedra, verbis vite populum allocutus est; et exponens adventus sui causam, in rebelles excommunicationis intulit sententiam. Hinc labores, lites, et expensae creverunt, quae nec dum, etiam in diebus sui successoris, sopita sunt.

Eo tempore recessit a seculo Sancti Andreæ episcopus, Willelmus Wycarde apud Merbotil, sepultus apud sedem suam; cui successit, qui nunc usque superest, Willelmus Frefer, regis æque cancellarius.

Eodem anno obiit bonæ memoriæ Walterus Giffarde, archiepiscopus Eboracensis; et eodem anno, die sancti Dunstani [Oct. 21], Oliverus consecratur in episcopum Lincolnie.

Item, maximus ignis apud Sanctum Botolphum, tempore nundinarum.

Item, anno supradicto incepit secunda guerra Walliæ, per Leulinum et David fratrem suum.

ANNO DOMINI M.CC.LXXX.

Accidit in alta ætate combustio Norwicensis ecclesie et totius quasi cœnobii, hac causa. Quemadmodum intuemur quod inopia custos est sanctitatis, ita certum est quod copia mater est infortitiæ, Daniele de Antichristo prophetante quod in copia rerum omnium occidet plurimos. Proinde monachi facultatibus ditati et animis elati priorem suum, virum probum sed senem, deponentes, juvenem fastuosum elegerunt, qui statim stabula sibi multiplicans et currus, etiam, exemplo infatuati Salomonis, stabulo meretricis intra septa cœnobii non caruit. Et quoniam abyssus abyssum invocat et peccatum impellit ad peccandum, idem præsumptuosus prior burgenfes impugnat super libertates prædiorum et pascuarum, et, commota communitate, fiunt expensæ nummorum, iræ animorum, rixæ verborum. Ad hoc tandem devolvitur ut contra se in pugnam præparentur, et dum homines prioris in turri ecclesie ignem Græcum præparassent

ad fulminandum in villam, et illi e contra ignem apponere niterentur ad portas abbatiae, fortes utique et fumptuosi operis, ac deintus constituti concurrerent ad defendendum eas, erumpens focus fatue relictus prius consumpsit campanile et post totam ecclesiam cum omnibus inibi contentis, deforis nihilominus praeliantibus fortiter et domos succendentibus. Sic temeritas imprudentis prioris cessit in injuriam creatricis Trinitatis, ac post per justitiam regalem multis civibus in caedem atrocis mortis. fol. 191, b.

Reliquerat hoc tempore rex Norwegiae defunctus filium sibi successorem appellatum Magnum, qui audiens regem Scotiae generosam et formosam ac morigerosam haberet filiam virginem, insuper et suae aetati competentem, quoniam erat et ipse annorum circiter formosus adultus octodecim, quiescere nequivit donec missis bis nunciis solemnibus, tam religiosis quam potentibus, confortem conjugii et collegam regni eam expeteret. Verum antequam finem hujus matrimonii sermone concludam, referam ad laudem Dei et servi sui, quod ab ipsis nunciis de suo rege relatum attendere poterit affectus hominum. Pater hujus regis religionem sancti Francisci plurimum diligens, filios ejus plurimum coluit, ac in eorum scholis sacrae theologiae non segniter intendit, ubi et sibi mausoleum flatuit. Accidit ut regina die sancti nominati [Jul. 16] primum ederet partum, pudibundum regno magis quam jucundum, urfi non viri praefrens pignus, utpote frustum informe carnis, non filium. Quod cum regi perlatum fuisset, ille fide plenus ait, "involvite lintheo mundo et hora conficiendi superponite sancti Francisci altario." Quod cum impletum fuisset venientes in fine missae, ut reciperent quod reposuerant, puerum formosum intus vagientem reperiunt, et Deo gratias laeti et sancto referunt. Is adultus factus Domicellam, ut dictum est, maritaggio petiit, et licet multum esset animo puellae contrarium necnon parentum et amicorum, eo quod alibi multo facilius et decentius copulasse potuisset, connubium, solius regis patris sui proposito hoc initum est pactum ut cum ea daret septemdecim millia marcarum, principaliter pro foedere nuptiarum, accessorie vero pro redemptione juris Infularum. Imposita est igitur navi apud . . . cum multo apparatu et famulatu in crastino sancti Laurentii [Aug. 11], et cum ingenti vitae periculo, quod nocte assumptionis sacrae Virginis [Aug. 15] sustinuerant, fummo mane dictae solemnitatis apud Bergis vela submiser-

unt. Ipsa postmodum solemniter coronata et de eximia parentela coram omnibus proclamata, tam gratiose erga regem et suos se habuit quod mores in melius mutavit, idioma Gallicum et Anglicum eum docuit, et de indumentis et esculentis honestius instituit; unam tantum filiam ex ea suscepit, quæ modico post matrem tempore vixit.

Pridie nonas Octobris [Oët. 6] translatio beati Hugonis Lincolnensis episcopi, cujus translationem magister Thomas de Bek procuravit et omnes expensas abundanter ministravit; qui, eodem die, consecratus est episcopus Sancti David a fratre Johanne de Pecham, de ordine Minorum, archiepiscopo Cantuariensi, in præsentia domini Edwardi regis Angliæ et reginæ ejusdem.

Ab initio mundi vi^o lxxx, item, anno Domini millesimo, ducentesimo, octogesimo, die sancti Marci evangelistæ [Apr. 25] adjudicatum fuit in curia de Hirthyngton quod attachiamentum factum in terra eleemosinata prioris et conventus de Lanercost irritum fuit et erit inane. Item, dominus Radulphus venit in Angliam circa ascensionem Domini [Mai. 30], in episcopum Karliolensem per curiam Romanam consecratus.

Eodem anno, nono kalendarum Novembris [Oët. 24], die Jovis, convocatio facta fuit in ecclesia majori Karliolensi per dominum Radulphum episcopum, et concessa fuit ei a clero decima ecclesiarum duorum annorum, secundum verum valorem, et ut solveretur infra annum de nova moneta, unde solvimus in universo viginti quatuor libras ei. Unde de ista materia dixit H. sic;

Grex defolatus, pastore diu viduatus,
Sic cito tonderi non indiget, immo foveri;
Grex defolatus, nimis hæcenus extenuatus,
Jam confortari debet, non excoiri.
Sed si pastor oves habeat tondere neesse,
Debet ei pietas, modus, et moderamen ineffe.

Eodem anno recepit dominus . . . . habitum canonicalem, die sancti Agapiti martyris [Aug. 18].

Eodem anno, tertio idus Septembris [Sep. 11], venerunt dominus Edwardus rex Angliæ et regina Alienora apud Lanercost, et prior et con-

ventus obviabant eis in cappis in porta. Item, rex obtulit pannum fericum; rex autem in venatu suo, ut dicebatur, cepit tunc ducentos cervos et cervas in Ingelwod.

Tunc temporis fuit quædam cista fracta eujusdam garcionis, de qua sic H. dixit;

Res, cista fracta, surrepta fuit male naçta;
 Juste surreptus fuerat male census adeptus,
 Finitur fœda prave sæpissime præda;
 Raro dives erit thesaurum qui male quærit.

Circa idem tempus quidam garcifer occifus, de quo H. dixit;

Garcifer occifus Willelmus testificatur
 Quod non est sapiens nimium qui nocte vagatur.

Eodem anno, undecimo kalendas Aprilis [Mar. 22, 1281], die sabbati, venit primo dominus Radulfus episcopus Karliolensis apud Lanercost, causa visitandi, et conventus obviabat, ut supra de rege dicitur, et postea dedit benedictionem, et inde omnes fratres recepit ad osculum pacis, et manu sua prius osculata deinde osculum oris dedit; et ipse ingressus Capitulum prædicavit, dicens, "Ecce ego ipse requiram." Finita prædicatione, visitationem suam profecutus est, in qua coacti fumus novellas constitutiones recipere.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXI.

Suceffit Nicholao papæ Martinus quartus, natione Turonenfis, et fedit annis quatuor. Hujus tempore Petrus rex Arragoniæ Siciliam recepit, expulso Karolo, et contra totam virtutem papæ et regis Franciæ potenter retinuit, crucifignatione facta contra eum minime prævalente. Hic autem dictus fuit Symon, solemnif legatus in Francia sed specialiter Parisius missus pro sedanda discordia inter scholares; nam Sathanas feminaverat inter eos quasi schisma, ut quæque natio pro se contenderet primum universitatis sibi attinere. Veniens autem legatus et controversiam audiens pro lege promulgavit esse Anglos primariam illius studii nationem; nam Beda, ait, Romam petens, primus omnium scholas Parisius veniens

tenuit, sacramque theologiam ab Evangelio sancti Johannis inchoans, dum primus ordinarie docuit omnibus aliis scientiis post se aditum pandit. Hic beato Francisco devotus, ordini ejus contra spem in sacro die pentecostes [Jun. 1], absque instigatione, nisi tantum Spiritus Sancti, privilegium decrevit et dedit de plenaria potestate predicandi Verbum Dei et audiendi quorumcumque confessiones, non sine multorum admiratione et magnorum indignatione. Nam eo tempore prohibiti erant fratres in diversis provinciis a supradictorum executione a viginti et uno episcopis. Hic moriens mandavit se tumulari ad pedes sancti Francisci, et tamen contra votum sepultus est Viterbii.

Eo tempore rex Angliæ, venationi intendens in partibus Westmoriandiæ, profectum suum cum omnibus ferinis carnibus parabat in Vasconiam, sibi per Gastonem de Biernum, quondam obsequentem nunc rebellem, a deditione resilientem, quos in brevi a concepta temeritate compefcuit; et repatriavit.

Contigit eodem anno ut duo fratres Minores de conventu de Dunfres in sacro Domini natalitio [Dec. 25] pro sermone divino patriam Vallis Anandiæ peragrarent. Erat autem in vicino transitus eorum procurator unius ecclesiæ et præpositus mansionis rectoris, qui infirmitate gravatus coactus est ad confessionem faciendam, sed non fideliter exequi proponens viginti solidos, quos domino suo furatus fuerat, concealavit. Acceptis autem a domino rectore in mandatis quod domum ob adventum sui honeste disponeret, reliquit aulam infirmus in qua tuncque jacuerat, et foris in horreum de virgibus contextum se transtulit, ubi una muliercula pro suæ valitudinis necessitate sibi ministravit. Una vero noctium sic quiescentibus seorsum, affuerunt Sathanæ satellites, circa gallicantum domum intrantes, focum accendentes, caldariam superponentes, et aquam calefaciendam infundantes. Post paulum ad lectum viri infirmi missi duo diaboli illum elevant et in aqua lixa balmiant, deinde ad trabem domui ex transverso inhærentem madefactum alligant, et suis unguibus eum dilacerant, impropertantes semper, "hoc habebis pro viginti solidis." Hoc per ter replicatum est per ordinem, semper inspectante femina pœnam et audiente calumniam. Perpetrata crudelitate quam permisit Deus, iidem tortores reportaverunt lassum ad quietem. Tunc unus exclamans, "quid,"

inquit, "fiet illi feminæ, quæ ibi jacet?" Ad quod major, "non est," inquit, "hæc aqua tibi apta, meretrix sacerdotis est, et aqua ei uti convenit calidiori." Sic affato eo, omnes affugiunt, et accedens mulier cum tremore ad ægrotum requisivit suum statum. Cui ille, "vidisti meum tormentum, quid quæris statum? sed, propter timorem Dei, adiit mihi sacerdos, et tibi quære salutem." Venit igitur illa fummo mane a spatio quinque miliariorum usque Anandiam, ubi confessa aquarum calidarum invenit abundantiam.

Hoc anno dominus Johannes de Novo-castro recepit habitum monachalem apud Holm, de quo dixit H. sic;

Mutatis pannis mutetur vita Johannis,
 Ut melioretur, et ei constantia detur.
 Si tibi fit pulla capa, forte, vel alba cuculla,
 Et virtus nulla, merces tibi non datur ulla.

Eodem anno missus fuit dominus Nicholaus de Karliolo apud Gyfeburne ad perhendinandum, et professus est ibi.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXII.

Fratres de ordine Cruciferorum, qui aream Roberti de Chartresburghe incolunt et ædificia amœna exstruunt, arvali opere per medium ecclesiæ factæ in superiori parte, chorum sibi parabant inferiorem, ubi viri iusti corpus requiescit, peregrinis relinquentis, gratia vigiliarum exercendarum et candelarum ibi accendendarum. Quod spiritus viri iusti moleste tulit, et inundatione permaxima facta, qualem nemo ibi meminit, aquam de Nith in superiorem aream et usque in medium ecclesiæ deduxit, arcuatum opus de nocte destruxit, et modo pavimento aliquantulum elevato, ut focius sibi non ut dominos eos astare permittit.

Per idem tempus rector ecclesiæ de Bothanis in Laodonia tigna chori sui fecerat in quadragesima cæleri ad honorem sancti, cujus est ecclesia, Cuthberti, et ad honestatem loci. Perfecto vero opere, in vigilia sancti [Mar. 19], cum sollicitaretur rector quomodo machina de magnis lignis et informibus facta, quam operatores extollebat a terra, amoveretur, ne foelmitati esset in impedimentum, ascendit operarius unus et superiores

juncturas dissolvit in tantum ut postea etiam minarentur ruinam. Et cum artifex ignoraret quomodo descenderet, subito ruerent omnia ligna et ipsum interceperunt. Clamore elevato, cum crederent homines eum quassatum, quoniam cecidit super pavimentum lapide stratum, submoventes ligna invenerunt hominem nihil mali passum, immo adjutoribus corridentem. Sic renovavit sanctus antiqua sua miracula in cintriis arcualis operis tempore suae sanctae translationis [Sep. 4].

Insuper hoc tempore apud Invirchethin, in hebdomada paschae [Mar. 29–Apr. 5], sacerdos parochialis, nomine Johannes, Priapii prophana parans, congregatis ex villa puellulis, coegit eas, choreis factis, Libero patri circuire; ut ille feminas in exercitu habuit, sic iste, procacitatis causa, membra humana virtuti feminariae ferventia super asserem artificata ante talem choream praeferebat, et ipse tripudians cum cantantibus motu mimico omnes inspectantes et verbo impudico ad luxuriam incitabat. Hi qui honesto matrimonio honorem deferebant, tam insolenti officio, licet reverentur personam, scandalizabant propter gradus eminentiam. Si quis ei seorsum ex amore correptionis sermonem inferret, fiebat deterior, et conviciis eos impetebat. Et quorundam hominum peccata manifesta sunt

fol. 192, b. praecedentia ad iudicium, sub ejusdem anni circulo cum parochiani sui ad ecclesiam in hebdomada poenosa [Mar. 29–28] ad matutinum in crepusculo, ut moris est, convenirent, in hora disciplinarum inflaret ac suo documento [ut] quidam aculeis pungerent nudatos ad poenitentiam. Burgenses, contumeliam sibi factam dedignant, in auctorem retorquent; et ille, dum opus nefarium defendit ut auctor, in eodem coemeterio ecclesiae, ubi choream inceperat, cultro percussus ipsa nocte occubuit, Deo ei pro scelere reddente quod meruit.

Eodem anno dominus Hugo de Hibernia licentiam habuit transferendi se ad arctiorem religionem in terra sua; sed anno eodem passus est repulsam propter discordiam inter priorem et conventum. Unde H. dicit;

Quid prodest facere saltum et sic resilire?
 In nullo genere genus est quod circuit omne,
 Sed quando tantum est casus causa salutis;
 Robur virtutis passum dat saepe gravamen.

Est medicinalis mutatio sæpe localis;
Res minus optatur prope si non esse sciatur.

Eodem anno dominus Henricus de Burgo fuit arestatus apud Dunelmum, et in castro per triduum detentus, propter executionem quam fecit pro archiepiscopo Eboracensi; unde scripsit magistro R. Avenelle sub hac forma;

Nuncius cum debeat nil habere mali,
Prout in proverbio fertur generali;
Educe in custodia clausum carcerali,
Roberte, testiens me vice claustrali.
In claustro sum solitus, non castro, morari;
Hinc mihi molestius est incarcerari;
O ubi, prudentissime, precor referari
Castri jube januas et me liberari!
Cunctis cum catholicis debeat accessus
Esse domus Dei liber et egressus.
Quare sic canonicus tractatur professus,
Ut in castro carceris claustra fit perpeffus?
Libertas ecclesiæ me male tuetur,
Ordini non debitus honor exhibetur,
Infons in ergastulo dum sic detinetur;
Dominus me liberet, qui malis medetur!

Hugo de Burgo scripsit archiepiscopo;

Dudum Dunelmi passus contraria pati,
Carcere clausus eram pro te, primas Eboraci;
Probra, minas, manuum vim sustinui patienter;
Fugerunt famuli, me tractato violenter.
In castro triduo sum compulsus remanere,
Egressu vetito, solitus claustro residere.
Sancte pater, factum si transeat istud inultum,
Religio, clerus, offenditur, ordoque multum;

Si, licet impune, sum causa religiosum.
 Sic studeas regere nos, sic tua jura tueri,
 Ut foveas humiles, reprimas ratione rebelles.

Eodem anno Leulinus princeps Walliæ in quodam congressu captus est ab Anglis, et decollatus est ibidem incontinenti.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXIII.

In festo sanctæ Agnetis secundo [Jan. 28] subtrahitur e seculo filius regis Scotiæ Alexander, viginti tantum annorum, eo die mortuus quo natus, lætitiæ sui ortus commutans in lætium sui obitus; eo quod, si vixisset, patriæ lumen et parentelæ lætitiæ extitisset. Subtractus est apud Cupir in Fisse per lentam acutam, qui cum aliquantam mentis sustinisset alienationem, ad se reversus die Jovis in sero prædixit pro sua morte quod cras ad ortum solis occidet sol Scotiæ; et pro Edwardo rege Angliæ ait, “avunculus meus ad tria ibit prælia, in duobus superabit, in tertio subicietur.” Hæc ab eorum relatu accepi qui in morte assisterunt ei, quorum unus miles erat et magister ejus, alter rector ecclesiæ et sacerdos ejus.

Subiit similiter viam mortis foror ejus, regina Norwagiæ, proximo Februarii mense, triginta tantum diebus interpositis, ut multis jaculis emolliret Dei patientia ad rectam patientiam pectus patris, ex ejus prævaricatione hæc acciderunt.

Anni illius revolutione infausta gens Britonum, nesciens in pace vitam transigere, extra suos limites prorumpentes, cædes et incendia incipientes, in die Palmarum [Apr. 11] in populo processionem prosequente et etiam obfidiones fecerunt; quorum princeps Leulinus, consilio fratris sui David, quod dolendum est, deceptus, infestabat regem et dominum suum grave, juxta quod de Christo legimus scriptum, “quem maxime diligebam adverstus est mihi.” Nam Leulino, ut viro modesto, dederat rex filiam unicam comitis de Munfort, et propriam neptem, in uxorem, alteri eum latis possessionibus feminam generosam, de qua duos suscepit filios. Erat vero David tantæ familiaritatis apud regem ut vice magni David apud achis custos capitis ejus deputaretur. Et quia nihil nocivius hoste domestico, suavit ipse fratri suo rebellionem, sperans post

facinus regem demulcere per probatum affectum. Coacto igitur exercitu, rex personaliter heroicis viris stipatus Wallias adiit; ubi, licet multis expensis et personarum jacturis, primo patriam de Englesey occupavit fertilem, omnibus bonis abundantem. Qua distributa cultoribus Anglicis, removit abbatiam de Abercounway et alibi eam fundavit; ibi vero pro loci opportunitate civitatem et castrum extruxit et portum latum, qui ex fluctu maris vallum castrum ambit. Quo tempore, caput Leulini, dolo fuorum occisi, missum est regi, licet ipse non approbaverit factum; apportatum tamen in Turre Londoniensi palo est infixum. Cepit ex his iudicium adversus perfidum David agitari; nam cum rex Herfordiam reversus, regni sedem revivere disposuisset, rumores venerunt recentes quod perfidiae auctor a scelere augendo quiescere nesciret. Renovavit igitur rex obsidionem, propulsitque totam gentis illius extinguere plebem, fecitque eos obsideri terra marique magno navigio intra Snawdown, ut faxea corda in faxis et scopulis confidentia per famem confringeret. Denique, necessitate victus deditum transmisit ante se [ad] Turrim Londoniae cum conjuge et liberis; constructoque castro de Flint, vulgarem plebem recepit ad misericordiam, datis sibi ballivis et legibus multis novis. Thefauros etiam antiquos et occultos principum gentis illius a tempore, ut creditur, Arthuri, recepit, inter quos decus potestatis eorum, vaticinium defolationis eorum, portionem perpulehram ligni Dominicæ crucis, in erucem portatilem dolatam, invenit, quam sancta, ut dicitur, Elena sibi post inventionem in specialem partem retinuit, et secum redeundo cum marito in Britanniam detulit, quam etiam Walenses pro linguæ suæ proprietate "Crofnaiith" vocare consueverant. Remeavit itaque rex ab obsidione dicta circa nativitatem gloriose Virginis [Sep. 8], reportans secum triumphi sui testimonium, falutis humani generis vexillum; et cum magna procerum, episcoporum et cleri processione, illud redemptionis nostræ titulum Londonias intulit ab omnibus civibus adorandum.

fol. 193.

Proles David carceri perpetuo adjudicata est, ipse vero David prius tractus ut proditor, post suspensus ut latro, tertio vivus decapitatus est et viscera ejus combusta ut combustor et occisor, quarto membra ejus in quatuor partes defecta in pœnam depellatoris per quatuor solemnia Angliæ loca spectaculo sunt suspensa; videlicet, brachium dextrum cum

annulo in digito apud Eboracum, brachium finistrum apud Birstow, tibia et coxa dextra apud Northamptoun, sinistra apud Herforde. Caput vero iniqui, ne putrefiendū deficeret, ferro est circumligatum, et in longo hastili eminenter Londoniæ ludibrio positum. Quemadmodum sanctus Jeremias Threnos metricos instituit pro desolūtione Judææ, sic gens Wallica planctum heroicum composuit pro sui principis morte, in desolatione suæ nationis, in cujus fine semper memoriam David adjiciunt cum maledictione, tanquam auctor fuit hujus miseriarum; unde H. dicit versus;

David Walensis, equus, ignis, funis, et ensis,
 Infelix, fatum tibi dant necis et cruciatum.
 Es nece quadrifida, fur, proditor ac homicida,
 Hostis et ecclesiæ debes de jure perire.

Eodem anno Johannes prior de Lanercost fecit cessionem, cui provisio sufficiens fuit concessa, et sigillo domini Radulphi episcopi confirmata. Eodem anno fuit Symon de Driffeld in castro assumptionis beatæ Mariæ [Aug. 16] in priorem electus.

Item, anno eodem fuit facta translatio sancti Willelmi archiepiscopi Eboracensis, quinto idus Januarii [Jan. 9], cujus translationem dominus Antonius Bek procuravit et omnes expensas impendit, ac eodem [anno] consecratus est in episcopum Dunelmensem, in præsentia regis Angliæ et magnatum terræ.

Eodem anno natus est Edwardus quintus, filius Edwardi quarti, apud Karnarvan.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXIV.

In festo sanctæ Trinitatis [Jun. 4] obiit episcopus Dunelmensis, Robertus de Coquina; cumque terræ commendandus esset in Capitulo illius loci, hi qui fossam tumbæ providebant impeerunt fodiendo in tumulum ignoti sibi episcopi, Turgoti, qui prior fuerat Dunelmensis et post episcopus Sancti Andree in Scotia, sed reversus Dunelmiam ibidem [diem] clausit extremum. Is tunc paufaverat in terræ profundo octies viginti et novem

annis, et tamen inventus non tantum corpore integer sed et indumentis, cujus thalamum cambucæ fossiores fregerant inopinate. Igitur ostensa pluribus viri venerandi intacta memoria, repleverunt locellum effossa tellure, et alibi paraverunt tumulum tanto funeri aptum. Virum istum, de cujus funere nunc agitur, vidimus in vita fatis dapfilem et jocundum, nec non inter convivia fatis honeste ludibundum, de cujus ludo, exempli causa, visum fuit mihi femel conicere sensum.

Habuit quidem, more modernorum praelatorum, pro amovendis aliquando anxietatibus, duas in sua curia simias, seniorein et juvenculam. Quadam die in fine mensæ, solatio plus cupiens relevari quam cibo, scutellam argenteam coram se positam cum dealbatis amygdalis apponi fecit in area simiæ juniorei, majori inde detenta. Illa cibum concupitum cernens, sed raptum majoris refugere volens, quanto nisu potuit omnes in disco contentas in læva maxilla, quasi cuncto deposita, reponere studuit, quod et fecit. Et cum crederet cum lucro evadere senior laxata accurrit, genam minoris dextram multum stridentis tenuit, et in læva repositas extrahens, quasi de faccello, se refecit, quousque [nec] una superfuit. Resolutis omnibus hoc intuentibus in risum, ego formam esse intellexi cupidorum mundanorum, recolens istud Salomonis proverbium, vicesimo secundo, "Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori et egebit."

Hoc anno, ad festum Omnium Sanctorum [Nov. 1], accepit secundam uxorem rex Scotiæ Alexander, filiam comitis de Dru, Yoletam nomine, sibi in dolorem et toti provinciæ in perpetuum fere damnum, sicut frequenter manifestabitur.

Eodem anno [filius] natus est regi Edwardo in Snawdone apud Carnarvon, cui impositum est nomen patris in die Marcæ Evangelistæ [Apr. 25].

In ista guerra Walliæ factus est pons navium in loco qui dicitur Menee, id est, inter Snawdone et Angleseiam, ubi submersi sunt domini Willelmus de Audelai, Lucas Tanay, Rogerus de Clifforde, et alii multi senes cum junioribus.

Eodem anno vicesima domino regi Angliæ omnium ecclesiarum Angliæ est concessa.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXV.

Transiit e mundo papa Martinus, cui successit Honorius quartus, fedit-que annis duobus. Hic decrepitus et podagricus, ex cardinali apostolicus factus, neque incedere valens neque stare, cathedram sibi versatilem fecit; de quo, die consecrationis suæ, quidam cardinalium ad infantiam quorundam fratrum hos versus edidit;

Ponitur in Petri monstrum miserabile fede,
Mancus utraque manu, truncus utroque pede.

fol. 193, b.

Hic tamen unum bonum fecit, quod pseudo-apostolos, orbanibulos, ribaldos, in ipsa urbe sine sedis Romanæ scitu inchoatos, publice reprobavit, ac per scripturam mandavit ut, si qui talium deprehenderentur, monerentur primo sectam illam relinquere et sacræ religionis claustrum subire, quod si non adquiescerent publicæ potestati resignarent. Unde quidam burgenfis de Hertylpolle fide dignus dixit, quod in redeundo a Roma fecit duodecim illorum uno die decapitados. Duo etiam apud Berwicum, cum conjugibus et filiis deprehensi, inventi sunt longas ficas et sumptuosas ad ilia portantes, et crumenas argento refertas.

Itius anni circulo repentina morte substractus est de medio Alexander rex Scotiæ, cum principatus fuisset annis triginta sex et mensibus novem. Receffit autem e mundo decimo quarto kalendas Aprilis [Mar. 19, 1286], die lunæ in fero, in vigilia sancti Cuthberti episcopi et confessoris, cujus episcopatus libertates ac limites ipse et sui impediærant jam annis tribus. Et cum ex superioribus habeatur quod Dominus, ipso superstite, subtraxerit e mundo tam prolem quam conjugem ad sui correctionem, nec tamen curaverit, completum esse in eo sancti Job vaticinium quisque intelligere poterit, qui ait, “Deus fervabit filiis illius dolorem patris, et cum reddiderit tunc sciet.” Equidem prædictum erat sibi a viris iustis quod Dominus contra eum gladium suum vibravit, arcum suum tetendit et paravit illum, et in eo paravit sagittas multas, et c. Insuper ferebatur toto illo anno per provinciam fatale dictum a Scotis, quod eo die fieret dies iudicii, multis paventibus, quibusdam iridentibus.

Ad hæc in Decembri proximo præcedenti, sub signo Capricorni, audita

funt tonitrua terribilia et viva fulgura, quæ iudicio sapientum prognosticant excidia principum, pro quibus sibi prænunciabatur præcavendum. Cum vero omnia hæc et plura præmonitoria prodesse non possent ut animus ejus erudirent, Deus per quæ patravit eum punivit. Solebat enim ipse nec tempori parcere nec tempestatum, nec aquarum periculis nec faxorum scopulis, quin de nocte sicut in die cum sibi visum foret, aliquando mutato habitu, sæpe uno comitatus socio, matronas et moniales, virgines ac viduas, non satis honeste visitare. In ipso itaque die, qui imminabat ad iudicium quamvis non intelligebat, tempestas ingruerat tam gravis quod mihi et multis mortalibus asperum videbatur vultum detegere contra ventos borales, pluvias ac nives. Quo die, ipse in eminenti Castro Puellarum cum magna frequentia procerum terræ consilium habens de respondendo nunciis regis Angliæ, qui die tertia futuri erant apud Northam cum corporali præsentia Thomæ de Galeway, cujus deliberatio de carcere petebatur tunc a domino Johanne de Balliolo, filio senioris. Cum ad prandendum ventum esset, inter fercula et pocula fronte ferenata exennia de murena recenti misit uni baroni, mandans ei per armigerum lætum agere discubitum, et sciret iudicii esse diem illum. Ille, inter gratias referendas, facete dominor espondit, "si hodie est dies iudicii, resurgemus cito ventre repleti." Soluta tam proluxa mensa et vespere diei incumbente, nec detineri voluit aeris intemperie nec adquiescere heroum suadelæ, quin statim iter ad Transium-reginæ properaret, gratia visitandi novam nuptam, filiam scilicet comitis de Dru, quam modicum ante duxerat de partibus transmarinis, Yoletam nomine, sibi in dolorem et toti provinciæ in damnum perpetuum. Hæc enim tunc apud Chingoron commorabat, quam ferunt plurimi ante contractum trans mare in cœnobio monialium mutasse habitum, sed facilitate cordis feminei et ambitu regni retro respexisse. Pervenienti ad villulam passagio imminens occurrit magister officii, denunciat periculum, suadet fecesum; quo quærente e contra utrum timeret commori sibi, "absit," inquit, "domine, bene me decet fatalem subire fortem cum filio patris tui." Venit igitur profundis tenebris ad burgum de Invirkenyn, tribus tantum comitatus armigeris; cui per vocem cognito occurrit magister falsariæ suæ, uxoratus homo, illius villæ, "domine," inquit, "quid hic agis in tali tempore et tot tenebris?"

fæpius fuafi vobis quod iter vestrum ferotinum non cedit vobis in proferum; mane nobiscum, et cum debitis necessariis usque ad lucem matutinam honestum ministrabimus hospitium." Arridens alter, "non est," inquit, "neceffe, sed ductores itineris duos pedestres mancipes mihi commodate." Itaque cum digressi fuissent ad duo miliaria, propter opacitatem hi et illi perdidit viæ cognitionem, nisi quod equi callem tritam naturali instinctu scrutabantur. Dum sic ab invicem dirimerentur, et ille demum, armigeri rectum carperent iter, ut breviter stringam, cecidit ex equo, valescit regno Sifaræ fomno. Cui obvenit in exemplum istud Salomonis proverbium, "væ foli, quia cum cecidit non habet sublevantem se." Jacet apud Dunfermelin solus ex parte meridiana, prope presbyterum tumultatus. Unde cum videremus multitudinem flentium tam ejus subitam mortem quam regni destitutionem, soli illi genas lachrymis non madefecerunt qui ejus in vita amicitii et beneficiis arctius inhæserunt.

Sed certe, quia nimis sicca censetur historia feriem texere de cineribus extinctis, referam hoc loco ad laudem incorruptæ Virginis quod proxima huic eventui accidit annunciatione [Mar. 25]. Est in eodem regno villula citra burgum de Strivelin, nomine Stanhuse, in qua villanus festum conceptionis filii Dei [Dec. 8] non satis appetians, ad aratrum accessit, juga junxit, filiumque proprium ad animalia minanda statuens ipse cespitem fulcare cepit. Sed cum boves non satis proficerent, ac declinando delirarent, pertinax homo perurget filium ut stimulet, et per se clamans bestiis maledicta intorquet. Tandem, impetu iræ agitatus, baculum aratri arripiens, dum unum boum caleitrantem forti annisu ferire intendit, jactu incerto in caput suæ prolis infixit; quo corruente, fit parricida sui feminis, profugus suæ nationis, pestilens in Auctorem salutis, et proditor sui.

fol. 194. Post tam durum fatum de funere sui regis, majores terræ Scotiæ, consilium sibi sanum providentes, elegerunt communitati tam de episcopis quam proceribus pacis custodes, quosque devolveretur per discussionem quis assumendus esset ad tale regimen. Isti præfuerunt terræ per sex annos, causas populi pertractantes et præ omnibus dominæ reginæ, relictæ Alexandri, pro sua tertia portionem assignantes. At illa, astu femineo usa, impregnatam esse mentiebatur, ut suspenfos animo redderet

patriotas, et sibi favorem populi proclivorem faceret. Sed, quoniam semper mulieris versutia miserum vertit in exitum, cum solitasset terram suis simulationibus a die mortis regis usque ad festum Purificationis [Feb. 2, 1287], nec matronas admitteret honestas ad discernendum suum flatum, ut ignominiam retribuere his a quibus receperat reverentiam et honorem, flatuit perpetuo deludere populum supponendo sibi partum alienum. Fontem novum extrui fecit de marmore candido, histronis adduci procuravit filium sibi ascribendum; et cum in tempore partus, quod ipsa præfixerat, adessent apud Strivelyn, prædicta loco quo morabatur domina, quotquot pro tanto partu tripudiare gestarent licentia, prudentia comitis Willelmi de Buchan deprehensa est in porta castris ejus nequitia et detecta, omnibus confusis qui ibi aderant, et confodere eam volentibus qui hoc postea audierunt. Sic recessit a terra cum verecundia, qui prius intuitu tantum elemosinæ de transmarinis adducta et associata est regi copulæ. Hoc dixerim pro fide feminarum, cujus gratia in alia materia aliud adjiciam exemplum.

Accidit aliud ante hujus temporis quatuor annos pro Domini nominis et cultus reverentia non occultandum. Quidam scholares, Oxonii studii causa commorantes, una dierum post cenam sopori se dederunt. Inter quos unus, minus sui solatii providus, lætus tamen et alacer ut cæteri, affuetum in quodam folario petierit lectum. Circa mediam noctis horam fociis suis eum strepere, ferire ac frendere audientibus, timore permoti omnes cohabitantes fuscitaverunt. Accurrentes illi et lecto ejus assistentes invenerunt hominem muta loquela, quasi in extremis agentem; sed, quod valde mirandum est, toto corpore ita tetra effigie obiectum ut Æthiopem squalidum potius crederes quam Christianum. Suspicientibus itaque omnibus ejus imminens periculum, unus cæteris fide ferventior "incipiat," inquit, "aliquis nostrum sanctum Dei Evangelium secundum Johannem, et spero quod alleviabit infirmum." Ad quod cæteri fide excitati ceperunt particulatim, quia integre non noverant, sanctum Evangelium recitare, et ecce! universis audientibus, spiritus nequam egressus gradum magnum lapideum, ad ostium folarii porrectum, cum fragore nimio quassavit ad solum, fetorem tantum post sui relinquens recessum, ut pene se putarent extinguere. Morbidus autem, ad sanctorum verborum sonum

reddita vita, paulatim a specie fuliginea ad propriam formam restitutus est. Istud retulit fide dignus qui interfuit, vidit, audivit, et sensit, ac primus omnium sanctum Evangelium pronunciauit.

Eodem anno, feria sexta ante sancti Johannis Baptistae nativitatem [Jun. 19], accidit apud Biwelle, prope Novum Castrum, res memoriae commendanda. Fuit ibi vir uxoratus, praepositus dominae de Valenor, qui sub praetextu officii multa non bene adquisierat, ac de alienis ditatus fuerat. Is ad extrema vitae perductus, confulebatur a sacerdote ut inter caetera morituro expedienda de facultate sua faceret sibi animae redemptionem. Quo obnixae ad hoc instante, et alio e diverso inficiente, insuper et pejerante se non habere unde testamentum statuere possit, vix inductus ut de singulis speciebus suarum opum modice quid ordinaret, “ Si qua,” inquit, “plura supersunt Sathanae commendo.” Post vitae excessum, dum funus ejus ad ecclesiam deportaretur, et ferula exsequialia domi a filio et familia vicinis pararentur, subito erupit ignis ex sua domo, quae versus occidentalem partem villae erat, et ex utraque parte vici universa ante se aedificia consumens, versus orientem funus prosequabatur festinanter, in tantum ut vix possit missa pro eo celebranda perfecte terminari, nec corpus miserum rite fossae commendari, quin duas ecclesias parochiales magnas et pulchras, unam Sancti Petri ubi terrae traditus est, et alteram Sancti Andreae, vorax flamma vastaverit, combustis omnibus intro repertis. Et quia ventus vehemens increverat, transivit flumen adjacens globus flammeus, et duas villas ad dimidiam distantes leucam in favillam redegit. Istud toti patriae notum est, et mihi ipsi, qui paulo post vestigia combustionis vidi, et ab inhabitantibus plenius de eventu eruditus fui.

Per idem tempus, vel parum ante, accidit in valle de Lon, Eboracensi dioecesi, ut quidam vir viduatus, qui Clericus Capituli dicebatur, infestaretur, et falso, a quadam muliere super fide, ut ipsa obtendebat, sibi praestita in juventute. Conventus autem clericus omnino negat, sed hoc libere profitetur quod cum juvenis esset et lubricus simplici fornicatione eam cognoverat. Habebatur autem ille apud omnes notus tam fidedignus ut nullo modo mendacio assentiret. Dantur itaque dies mulieri probandi suum intentum, clericum vero tam Officialis quam decanus et caeteri aggrediuntur ut eis non occultet veritatem, et ipsi parabant eva-

dendi facultatem. Ille, e contra semper constantior effectus, fatetur et jurat quod res aliter se non habeat. Tandem, post multas protelationis cautelas, mulier cum suis comprobatricibus adducitur; et cuidam rurali vicario, qui ante decanus extiterat, vices Officialis in hac parte Loncastriae committuntur. Et cum ille trepidaret oblatum recipere juramentum quod credebat subnatum, palam ab omnibus postulavit qui aderant ut unanimiter Deo orationem solverent Dominicam, quatinus Ipse eo die eis concederet ut nullam prosequerentur indebitam causam. Inter hæc mulier genuflexa manum ad librum tetenderat cum subito, quasi se reclinatora ad fornium, decidit in dicti vicarii gremium. Sed cum esset multum compta putavit homo quod procaci gestu tali sibi blandiretur, "surge," inquit, "quid jaces? perface quod cepisti." At cum illa nullum daret sensus vel motus signum, manibus eam elevans, ostendit omnibus mortuam. Relator meus ab ore vicarii hoc habuit qui capitulum tenuit. fol. 194, b.

Hoc anno Walenses, suum infortunium repetentes, denuo obsidionem regalem adversum se provocaverunt; et ipse David auctor mali, prout supra capitulo nono invenies, captus et peremptus est.

Hoc tempore in vigilia sancti Johannis baptistae [Jun. 23], archiepiscopus Eboracensis, Willclmus Wykwan, visitationis gratia Dunelmum venit, ubi vilem passus est repulsum, non solum a cœnobitis sed etiam a laicis, ita ut crederet appeti gladiis. Quem contemptum Deus ex alto respiciens, licet patiens sit redditor, per Antonium postea vindicavit, qui eos fatis rigide visitavit.

Eodem anno, die Animarum [Nov. 2], translatum fuit corpus domini Thomæ de Multona primi.

Eodem anno archiepiscopus Cantuariensis, Johannes Pecham, infestavit prædicaciter pro unitate formarum.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXVI.

In octavis Epiphaniæ [Jan. 13] in præsentia domini regis ac reginæ, ac magnatum quasi totius terræ, consecratus est in episcopum Dunelmensem Antonius Bech, regis clericus, non sine grandi singultu conscientiæ, quod talem quasi oporteret præficere Christi vicarium et suæ ecclesiæ suffraganeum.

In craftino [Jan. 14] cum summa lætitia transfulerunt reliquias archipræfulis sancti Willelmi, pretioso scrinio reconditas, qui vivens aliquando vitiosus vigorose se transfudit ad virtutes.

Per idem tempus, sicut ipse mihi retulit, extitit Romæ quidam frater Minor, Anglicus genere, qui loca sanctorum circuiens devenit uno dierum post prandium ad domum virginum Deo sacratarum in honorem sanctæ Agnetis extructam. Cujus cum lustrasset ecclesiam, reperit post majus altare cardinalem fenem sedentem cum suis, qui, extractis afferibus altari retrofixis, contuebatur ad fidei devotionem fovendam corpus Deo sacratæ martyris sine corruptionis labe, quod hic Deo adhæsit perfecte. Qui, cum uberius faciem lachrymis irrorasset, detexit virginis vultum nigro velo opertum, contuebaturque cum omnibus impubem faciem dormienti similem, nullamque nisi in puncto nasi valliculam præferentem, sed et humeros et digitos ita flexibiles ut viderentur hominis recenter extincti non diu exsiccati. Ad hæc brachia cum corpusculo, quod quantitatem duodennis puellæ non excedit, tam stricta tunica de materia ignota sed candida vestiebantur, quod nullus videntium dubitaret hanc esse vestem de cælo per angelum sibi allatam. Si quis vero chronica temporum superiorum recolligere curaverit, inveniet a tempore sui martyrii tunc fuisse completos mille annos. Hæc idcirco dixerim ut advertat lector quanta distantia fecernat Deus filios incorruptos corruptionis a filiis lubricitatis.

Eodem anno Johannes Romanus rediit a curia Romana consecratus.

Eodem anno Edwardus rex Angliæ transfretavit versus Wafconiam.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXVII.

Post Honorium creatus papa Nicholaus quartus, et fedit annis quatuor, mense uno, diebus viginti. Qui ante dictus Hieronymus, ex fratre Minore et Generali Ministro ordinis, cardinalis Sabinensis; qui in capite ecclesiæ tantæ fuit humilitatis ut clavarios, quos prædecessores habuerant ad munimen corporis, amoverit, ac folles fatuorum se præcedere fecerit. Tam etiam sincerus amator extitit paupertatis ut causas nummosorum omnino confratribus resignaverit, et sibi causas pannosorum specialiter

refervaverit ; privilegia rara etiam hæc minima conceffit, fed pro fumptibus in expeditionem Terræ Sanctæ aggregandis devotiffimus fuit, unde et decimam fexennalem de omni ecclefia parochiali ad hoc cenfuit colligendam. Ob hujus famam æquitatis et ecclefie fuæ caufam exponendam properavit ad Curiam dominus archiepifcopus Eboracenfis jam dictus, et in itinere apud Pountenei decubuit febris et obiit, maximum totius vitæ conquerens fcrupulum quod indignum Dunelmenfem receperat et confecraverat. Fertur a quampluribus quod ubi requiefcit miraculis innotefcit veritas vitæ ejus, et dicitur gratiam obtinere fpecialem pro febricitantibus.

Tunc domina mater regina Angliæ Alienora, arentem mundi florem, quam ante dilexerat, pro Chrifto defpexit, monialis facta in fefto Affumptionis [Aug. 15] apud Amryfbyri, ubi ante filiam propriam Deo confecraverat ; ob hujus amorem dominus rex, ejus filius, domus illius divitias magnis ampliavit redditibus.

Eodem anno Rifamaraduc, quidam de nobiliffimis Walliæ, cepit debellare contra regales, et maxime Anglicos. Unde dominus rex Angliæ mifit tantum in expenfis pedalium quindecim millia et quinquaginta librarum argenti, exceptis expenfis magnatum ; qui ultimo captus fuit et apud Eboracum tractus.

Eo tempore murus caſtri de Droſlan cecidit, et oppreſſit dominum Willelmum de Michenfi et baronem Staffordiæ.

Eodem anno armiger quidam, dictus Robertus Camerarius, cum complicibus, tentoria mercatorum apud Sanctum Botulphum incendens, diffuſo igne magnam partem villæ et eccleſiam fratrum Prædicatorum combuſſit, dumque mercatores pro falvandis mercibus extinguendo ignem [operam] darent, per dictum armigerum et fuos trucidantur, bonis eorum direptis.

Fuit hoc anno in Anglia tanta frugum abundantia ut quarterium frumenti alicubi pro viginti denariis, alicubii pro fedecim, [alicubi] pro duodecim denariis venderetur.

Eodem anno fratres Carmeli mutaverunt habitum fuum, die exaltationis [Sep. 14] ſanctæ Crucis, apud Lincolniam.

Obiit dominus Johannes de Veſey, et ſepelitur apud Alnwic.

Eodem anno fletit inter nos Willelmus Grynerig, qui non comedebat carnes neque pisces; de quo H. dicit;

Vivere sub veste non quæras canonicali,
Communi more qui nequis, hortor, ali.

Item de quodam malifico, H.;

Qui se dant sceleri, claves Petrique vereri
Nolunt, terri debent de morte rogi.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXVIII.

In vigilia ascensionis Dominicæ [Mai. 5] combusta est ecclesia de Gyfeburne in Clivelande infausto eventu. Nam plumbarius, cui refarciendi ecclesiæ operimentum cura commissa erat, circa campanilis defectus corrigendos occupatus erat. Qui imprudenter ignem sibi pro instrumentis calefaciendis [commisum] prope tigna ecclesiæ supposuerat, ac descendens ad domos inferiores cœnobii periculum non caverat. Conventu itaque solemnes agente Litanias, per campos et domos revertente, subito erupit flamma in fummitate turris, et sic nullo apponi valente remedio, paucis pretiosis erutis, combusta sunt ibi multa marcatum millia.

Accidit etiam et aliud ad sancti Francisci ampliandum honorem, qui nec tunc fati plene innotuerat provinciæ Anglicanæ in aquilonari Anglia.

Civitate Novi Castris burgenfis quidam, qui nuncusque superest, Alexander Fuurbur, calidam hydropisim incurerat tam gravem, quod desperatus a medicis tumore corporis dolii similitudinem prætendebat, crura vero et tibiæ omnem ocrearum excederent capacitatem. Is inter timorem precaminum et amorem pignorum constriçtus, cum imparatus esset mortem subire, convertit se ad Dei respectum et sanctorum subsidium expetendum. Nec mora, amicorum consilio fecit se mensurari diversis sanctis, quorum remedio spes ejus amplius innitebatur; et cum nullius ope levamen sensisset, votum fecit sancto Francisco se corpus illius personaliter visitatum, si per ejus merita salute potiretur optata. Eodem igitur momento

accidit sibi minctura tam continua, ut residuo diei cum tota nocte sequenti fluere non desistens permaximum alveum replere potuisset. Dehinc cutis sui corporis tam laxa a carne reperta est, ut concurrentibus ad spectaculum vicinis, pellem propriam extenderet quasi vestem, ac circa tibias videretur de proprio coreo posse sibi ocreas fingere. Resumpto itaque aliquantulum robore, protinus ad votum proficiendum profectus iter devote peregit, et sanctum Dei dignis laudibus coram multis extulit, ad sua remeans lætus et fortis, multos habens hujus eventus testes, et me ipsum.

Referam rursus quod docere posteros potest quanta sit distantia fervituti Dominicæ et vanitatis mundanæ. Exstitit tunc in episcopatu Glas-cuensi clericus juvenis, fortis, et formosus, ac de patrimonio Christi beneficiatus, sed animo, quod dolendum est, plus versans circa curiam divitum quam circa curam animarum venire; qui negligit propriam parvipendit aut vilipendit alienam. Vir itaque iste vanus, dictus Adam Urri, laicarum legum laice litteratus, non reputans præcepta Dei contra Præcorialia Ulpiani, legibus ad litigandum, causis ad cavillandum, statutis Imperatorum ad stipendia nummorum utebatur. Cum vero factus fuisset annosus et famosus in facinore suo, ac viduæ cujusdam pauperculæ niteretur negotia inficere in sua astutia, comprehendit eum divina misericordia, corpus ejus subita flagellando infirmitate, mentem etiam ejus ferenando ut secreta cerneret plura ac enarraret alterius vitæ. Nam quatuor diebus decubans, confessione præmissa, animum revocavit a viduæ injuria, diem sui transitus prædixit, caudicorum forum summe damnavit, mancipioque proprio mandavit ut ad se properaret; addens, quod sicut ipse moriendo præcederet die sabbati, sic ipse subsequeretur die lunæ sequenti, quemadmodum rei postea probavit eventus.

Eo tempore rex Edwardus in Vasconia commorans, dum quadam die ipse et regina in camera convenientes super lectum quemdam sedendo confabularentur, ictus fulminis per fenestram, quæ eis erat a dorso, ingressus et inter eos transiens, ipsis penitus illæsis, duos domicellos, qui in eorum stabant præsentia, interfecit. Stupefacti admodum cæteri omnes qui aderant, ex evidenti quod contigerat, perpendebant miraculum salutis reginæ non desse.

Hoc tempore decimo quarto kalendarum Augusti [Jul. 19] recepit frater N. de Mor habitum canonicalem; littera Dominicalis tunc fuit C. Eodem anno fufpenfi fuerunt plures qui combufferunt Boteltane.

ANNO DOMINI M.CC.LXXXIX.

Rediit rex Angliæ de partibus Vasconia, quo profectus fuerat ob feditionem fedandam civium Burdegalia. Sufceptis enim inibi Scotia nunciis folemnibus obnixè petentibus ut acephalis auxilium ferre dignaretur, ac curam regni gerere quoufque rite electum contingeret eos principem habere, cum eis in patriam regionem profectus est, ubi statim audit gravem queremoniam corruptelæ iusticiariorum provincia, qui, donis oculos excæcantibus, rege absente, iusticiam subverterant patriæ. Erant autem comuniter milites feodati aut clerici præbendati, quorum iniquitas dum detecta puniretur magnum thesaurum archivo refudit, ut Salomonis sententia fervaretur, qui ait Proverbiorum vicefimo fecundo, “Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit.” Ibi gloria rapaces et qui pauperibus auferunt et quæ iuste possidere videbantur perdunt, cum in iudicio pro his quæ gesserunt pœnas recipiunt. Hoc istis evenit evidenter, quorum omnium mulctam etfi exprimere nequiam, tamen scio unum illorum, sanctæ ecclesiæ rectorem, triginta et eo amplius bigatas argenti perfolvisse regi, ac totidem terræ carrucatas. Judæorum referam iniusticiæ eorum quod tunc accidit testimonium, quod posteris non parum prodesse poterit contra perjuri et pervasionis reatum.

fol. 195, b.

Siquidem in Lindefeia superiori extat prioratus, loco qui Marchby dicitur, longas ac latas pasturas pro gregibus alendis inhabitans, non omnino privato jure sed communem cum compatriotis libertatem ex dono patronorum participans. Sed quia avaritia in capite omnium modernorum quæque communia [ut] propria possidere conatur, subornata causa et corruptis iudicibus, cœnobium jam dictum litem promovet Londoniis [in] præjudicium omnium vicinorum; verum illis multis expensis pro viribus obfistentibus, tandem ad veredictum duodenæ res devoluta est. Illi vero, Dei et veri respectum respuentes et pro favore fraudem facientes, fundum dicti tenementi cœnobitis liberum adjudicaverunt, et illi in testimonium

feifinæ magnam partem foli fulcari fecerunt. Sed e contra Deus nomen fuum ufurpatum inultum non permittit, et fulcos iniquitatis feminavit fama facinoris. Ceperunt quidem continuo fed paulatim subtrahi e mundo jurati duodecim, et femper ut fubtraçti funt diro jugo fubaçti funt. Nam apparuit poftca fere per duos annos in eodem rure carruca ignea, candens ut æs calidum, ftimulatorem habens teterrimum fpiritum, et mortuos eo ordine ibi fubjugatos agitabat ad traçtum quo viventes excitaverat ad dolum. Contuebantur a quampluris manifeftè femper hora meridiana miferos, ut boves, aratro mancipari, et hoc inde conjicio factum fuiffè quoniam tali hora præcipue judicium prætoria pertinacius urgent negotia. Alloquebatur vero advenientes ad fpectaculum ut fibi præcaverent; et quæ juga, cum cernerent vacua, quibus refervarentur innotefcebant. Poft quos vero annos Alanus de Hotoft, diçti prioris in hac caufa fpiritualis prolocutor, ac fraudis quam explicare non expedit inventor, vifus eft poft vitæ exceffum patenter ad oculum carucam tenere et regere prædictam, qui multas multotiens allocutus expreffit eis rationem pœnæ, fuppliciterque rogavit revocari fententiam prolatam, fi eorum miferi mitigare proponerent pœnam. Iftud, licet propalatum fuerit per provinciam, tamen de facili credere nolui, donec ab unius nobilis ore audirem feriatim veritatem, qui a loco non diftabat memorato niſi tribus tantum miliaribus.

Sub articulo ejuſdem temporis rex Edwardus filiam fuam, dominam Johannam de Acher, cum magnis folemniis nuptui tradidit Gilberto comiti Gloverniæ, ut fœdus amoris fortius ftringeretur. Tradidit etiam eo [anno] rex Margaretam filiam fuam fecundam Johanni filio et heredi ducis Brabantia.

Eodem anno Johannes Rumayn creatus eft ecclefiæ Eboracenſis archiepiſcopus, vir genere infimus fed ſcientia fatiſ clarus, quippe qui rexit egregie in dialectica ac theologia.

Tonfura monetæ tunc deprehenſa coegit novam, quæ modo currit, ad invenire monetam; fed quia Judæi poſtea reperti funt et veteris tonſuræ et recentis auctores, fimul et omnium ſclerum, uſuræ, rapinæ, ſacrilegii, furti, (quod his ſuperabundantius eft) fidei Chriſtianæ corruptores, ex conſilio procerum proſcripti funt univerſi, niſi aut fidem eccleſiæ fuſciperent aut exercitio tantum manuali victitarent. Præfixa eft eis inſuper dies

limitatæ eliminationis, ut qui post diem sancti Johannis baptistæ [Jun. 24] intra fines Angliæ [invenirentur], plecterentur.

In festo sancti Bartholomæi [Aug. 24] transiit e seculo apud Wytyng- ham, comes de Dunbar Patricius, vir quem vidimus multis vitiis deditum, sed in lecto mortali misericorditer a Deo respectum; cujus corpus quiescit in ecclesia de Dunbar, aquilonari ex parte reconditum jacet.

Comes quoque de Fife, Dunekanus, subsequenter in sabbato infra beatæ Virginis nativitatem [Sept. 10] crudeliter occisus est, qui principalis Scotorum custos pro tempore, cum esset adolescens supra omnes quos communiter vidimus crudelis et cupidus, nulli parcens injustitiæ ubi providere potuit suæ avaritiæ. Cumque maledicta in eum congererentur multiplicia, ac inimicitia suis factis provocatæ sibi digne pararentur, in regia strata, versus parlamentum properans, a propriis hominibus ac sibi sanguine attentibus, equo insidens interfectus est, et in abbacia de Cupir sepultus. Duxerat vero recenter in uxorem dominam Johannam, filiam comitis Gloverniæ, qui tempore necis mariti impregnata peperit postea filium, qui nunc usque supereat, patris nomen hereditario jure deportans.

Per idem tempus contigit mirabile quoddam in Anglia prope Riche- mund, [in] villula quæ Daltoun dicitur. Cum etenim ipse locus forestæ subterjaceat, ac pro gregibus alendis pascua ibi exuberent, vir quidam provectæ ætatis, nomine Johannes Fraunceys, sui nimis negligens, in insolentiam fidei gravem inciderat. Dum enim vicini sacro Dominicæ diei officio ecclesiæ limina peterent, ac spiritum devotionis per sacramentalia recrearent, properare sæpe solitus erat homo ille animalis ad animalia sua visitanda, ecclesiæ terga vertens, nec non colles et valles perlustrans. Una igitur Dominicarum die devia secutus, impegit in locum remotum aereis potestatibus plenum, qui omnes parvi erant quantitate ut nani, effigie deformes, veste sub abbati sancta ecclesiæ indumenta mentiando simulantes, et quemdam cæteris eminentiorem sequentes, tanquam sacerdotibus indutum. Attonitum laicum et delusum statim advocant, ut Dominica audiat instant. Inchoant cachinnos pro cantu, et murmur miserum pro modulatione, juxta subtilitatem ingenii et naturæ ad subvertendam fidem idiotæ. Tandem deventum est ad aquæ, ut putabatur, asperisionem, cum ille præ eminentior circuiens omnes nequitia suæ conscios perfidia suæ

pœna resperfit. Ad vivum autem virum veniens postremum, ut eum perfunderet, non imbris sed icibus stultum impetiit, usque hodie utrum tactus fuerit guttis an faxis; sed hoc sub multorum postea testimonio compertum est quod, icibus lapidum inundantium toto corpore attritus, repertus est rigatus proinde tam infelici rore. Videns insuper spiritus illos seductorios, quasi corpore elevatos, velle avolare, vim sibi pati videbatur nisi cum abeuntibus ipse abiret. Rediens vero ex respectu gratiæ ad se ac periculum imminens pertimescens, reduxit paulatim, ut potuit, ad memoriam passionem Domini per se perpeffam. Et cum sæpius volare cepisset, et semper memoriam passionis Christi iteraret, adhæsit terræ; et, cespite arrepto, humi pronus decumbens fidem suam confortavit quousque spiritus nequitiae omnes recederent. Veniens itaque domum, et decidens in lectum, et advenientibus amicis enarrans eventum, per octo dies frequentes nisus est avolare, donec confessione veridica infidelitatem mentis correxit; nam subito, et in certis vicibus, dum illi spiritus se ei in aere præsentarent, ut fatebatur, conabatur in altum ac si volaturus esset, nisi valida fervorum vi detineretur.

Ad cumulum autem malorum, propter peccata Christianorum perdita est hoc anno civitas Tripolis in Syria, trium murorum ambitu septa, quam Agareni una cum multis tenementis Templariorum et Hospitaliariorum occupaverunt, cæsis in ea multis mililibus. In hujus rei eventu duo notabilia posteris relinquo memoranda. Quodam siquidem dierum, dum cives obsessi ab hostibus quomodo effugerent necem meditarentur, affuit frater Minor inter eos, natione Anglicus, virtute notus. Qui, animos eorum cernens confternatos, ascendit locum eminentem, et sermonem Domini proponens corda eorum ad audaciam aggrediendi et ad constantiam tolerandi accendere studuit, cum e diverso populus desperatione collapsus cachinnos conviciando intorsit, dicens, "Tu, qui audaciter constantiam fuades, enerviter contum cum videris fugies; nam, ecce, hostes, impetu facto, intra muros irruerunt, et quid in tam arduo possis, nobis insipientibus, probabis." Ille, fide accensus, statim arrepta cruce majori, quæ laicis in librum proponitur, constrictam brachiis humero suo imposuit, armataque phalanges præeuntem se inermem sequi strenuissime iussit, et ad patulum, ubi hostes irruperant, ferventissime præcessit. Cæcati vero gentiles

hominem pannosum contuentes bajulare aduersum se lignum tranuersum contemptibiliter ceciderunt, amputato sibi primo humero sinistro, et illo nihilominus crucem citissime in scapulam oppositam transferentem, reliquum sibi humerum amputarunt, ac humi dejectum unguis equorum corpus illius conculcatum comminuerunt; sic crucem Christi bajulans ex professione, ac crucem sitiens in peregrinatione, crucem prædicans in obsidione, per crucem triumphare meruit in passione. Plurimi vero fidelium, ejus exemplo provocati, dum mori magis fortiter eligunt quam enerviter, exeuntes sponte hostibus obviam, et Domino exitum rei committentes, aut jugulati aut capti, hostia Christi sunt effecti.

Erat autem in dicta civitate cœnobiium sanctimonialium, in quam, sicut in cætera locorum, irruentes inimici, omnia reperta rapiunt, Dei ancillas aut trucidant aut violant. Erat autem mater monacharum corpore elegans, fide et conversatione præstantior, quæ comprehensa in partem cujusdam Admirandi forte devenit; ac causa formæ et spe alterandæ fuë seclæ, vitæ reservata est. Cumque gentilis ille, captus ejus pulchritudine, sponfam Christi sibi desponsare meditaretur, et ob hoc oscula et amplexus ingeminaret, prudens virgo advertit brevem ac lubricum esse amorem carnalium, et ut animum amassii deluderet et ad verum sponsum per martyrium avolaret, dulciter dilecto intulit, “ si te dilectum maritum debeo habere, volo tibi contra mortis periculum providere. Scio equidem verba carminis virtuosi, quæ si a me edoctus didiceris ac in necessitate fideliter deprompseris a quocunque discrimine salvus eris.” Applaudit ignarus sponsioni, cupitque gratanter ejus arte erudiri. Ad hæc Luceta, hoc enim erat nomen virginis, “ ut experiaris,” inquit, “ pro certo virtutem dicti carminis, ecce, coram te incipiam sacra verba psallere, et tu, exorto gladio, si potes, incipias collum meum incidere.” Quod, ut ille audivit, horrui, et se hoc facturum nulla ratione asseruit. E contra illa, “ immo, secure,” inquit, “ hoc facias, sicut me diligis, et ex tunc meam doctrinam probatam habebis.” Igitur, cogente amoris teneritudine, dum non vult eam offendere, extracto gladio, obedit, et dum illa, inclinata cervice, cepisset submisse dicere, “ Ave, Maria,” ille ferrum vibrans in ejus collum, caput amputans, corpus dejecit ad humum. Sic Luceta, lucis filia, ministerio

coelestium luminum, candori lucis aeternae, cui se devoverat, copulata est. Animus autem ex hoc barbari, cum amorem suum sic delusum conficeret et patratam crudelitatem cerneret, pro dolore quasi se transfodere velle misus est. Hanc postea sepulturæ tradidit, qui virginis faciem et conversationem bene novit, dominus Hugo, episcopus Biblinensis, de ordine fratrum Minorum, cujus sedes episcopalis ac civitas in hac depopulatione vastata est, et ipsum episcopum honestum per duos annos vidimus in Anglia sub gratia regis Edwardi perhendinantem. Hæc de Tripoli breviter, prout accepi, annotavi. Cæterum frater supramemoratus, qui suo ad martyrium plurimos provocavit exemplo, fuerat Oxoniensis non parvo spatio conventus gardianus. Qui semel angariatus pro fratrum inopia victualium, una vesperarum oratione devota ante crucis imaginem filios sibi subditos patri commendavit misericordiarum. Ipsa vero nocte imaginis species dormienti cuidam villano de patria terribilis apparuit, et verbis gladiantibus duritiam ejus sic redarguit, “tu infatuatè ac tenax, tuis cumulis denariorum accumulandis invigilare non cessas, et fervis meis in oratione et necessitate vigilantibus illo in loco auxilium subministrare non curas. Surge celeriter sub pœna capitis, et fac ut levamen inopie sentiant ex meis monitis.” Dilatione seposita, surrexit ruralis agricola, et inter densas noctis tenebras iter arripiens, Aurora pululante, astitit Fratrum januæ pulsans; a quo cum janitor, non sine stupore, quid vellet inquireret, magistrum loci se velle alloqui asseruit; cui alter magistrum secolarum conjiciens, “non,” inquit, “audio tam mane ostiolum illius pulsare, cum ipse studio intendat quid legere debeat.” Laicus autem, “illum,” inquit, “postulo, qui potestate utitur imperandi in domo.” Adductum igitur benigne exorat ut sibi monstrare dignetur ecclesiam et altaria; quam ingressus cepit statim circueundo scrutatoris morem gerere, ac per se fermocinans, “non es tu,” inquit, “nec tu.” Pervenies denique ante crucem, cui se et suos gardianus commiserat, “vere,” inquit vir, “tu ille es, qui mihi nocte hac apparuisti, et quid mihi agendum foret aperuisti.” Enodata itaque ferie revelationis supraposita, conversus ad gardianum, “estne aliquid,” ait, “quo matri vestræ subvenire potero protinus patefacito.” “Utique,” ait ille, “tenemur creditoribus in Urbe decem mar-

fol. 196, b.

carum solutionem; si digneris, domine, in hoc nos alleviare." Gavifus alter intulit, "ego statim totum exfolvam." Mirati fratres plebei animum, procuratorem suum laudaverunt Deum.

Vir vitæ venerabilis, episcopus Bibliensis supra memoratus, homo in multis expertus, multa conferendo ædificatoria referavit moratus in nostra provincia.

Aiebat enim scivisse virum Alemannum, militem, qui Terram Sanctam causa peregrinationis ingressus, cum sacrorum locorum ignoraret situm ubi Salvator mundi circueiens salutem nostram operatus est in medio terræ, accersivit sibi ac pretio conduxit indigenam illius patriæ in clientelam, a quo per sacramentum extorsit quatinus sibi fideliter famularetur, et sacra Christi requirentem vestigia per omnia circumduceret loca in quibus, sacro perhibente Evangelio, aliquid laudis Dominici operis devotio humana excellere potuisset. Injunctum negotium servus exsequitur sine fraude, miles vero profequitur jocunde; et perlustrantes huc et illuc gestorum Christi veneranda memoralia post dies multos, ordinato historiæ processu, ad locum ascensionis Domini, ubi ejus adhuc exstant vestigia pulveri impressa, perveniunt. Tunc se exonerans servus sacramenti, quo astrictus erat, "ecce," inquit, "domine, devotæ tuæ voluntati hucusque demonstravi stationes Christi in terra, quod superest ulterius ego non possum, nisi quod hic avolavit in cælum." Quo audito, cum gemitu cordis miles infusus lachrymis humi se prostravit, os suum ponens in pulvere, ut spem exigeret ex æternitatis amore. Erectus demum ac oculis exudantibus, intendens in cælum, "Deus," inquit, "tu pro mea salute peregrinationem in hac patria sustinuisti laboris ac doloris, et ego tui, causa amoris huc veniens, semitas tui sancti itineris usque ad locum istum infecutus sum; sicut ego te hic mundum reliquisse credo et ivisse ad patem, sic jubeas hic in pace suscipi spiritum meum." Quo dicto, debitum naturæ statim exsolvit et in Christo quievit.

Aliud retulit episcopus dictus, quod a loco Oliveti, ubi objurgantibus Judæis Dominus respondit, "si hi tacuerint lapides clamabunt," usque ad portam Hierusalem, quam asello residens ad passionem intravit, non poteris lapillulum levare quem frangas quin in ejus medio linguam quasi humanam formatam reperias, ad votum, ut videtur, Creatoris complendum.

Addere libet hoc loco, quod in principio hujus octavæ partis convenienter locari debuisset, quoniam et tunc temporis accidit, sed ego hujus rei notitiam tam tempeffive non acceperam.

Siquidem in urbe Mediolanenfi exitit vir famofus, Francifeus nomine, opibus refertus et ufuris intentus, et, quod omnium pejus eft, Deo et ecclefie decimas contumaciter folvere dedignans. Reâtor parochie, ad tempus propter correâtionem diffimulans, ad hoc tandem provocatus eft ut fententiam in eum fulminaret, et fuper fententia lata celeriter litteras papales flatim confirmatorias impetraret. Cum autem rebellis morderet labia ac minas intentaret, inter livores et ludos uno dierum perfonam ecclefie fecum prandere rogat. Alter hoc abjicit, nifi mandatis ecclefie flare velit. “ Sufpense parumper,” ait, “ gladium fententie et veni, ut ex ratione tecum valeam conferre.” Intranfibus igitur illis menfam fplendidam et familiam affidentem habentibus compofitam, vir in fide vacillans, “ quid,” inquit, “ domine reâtor, me oportet curare de infeftatione tue fententie habentem omnia quæ cernis, infuper et fofpitem cordis. Sed fi credere me cogis quod tua maledictio mihi moleftiam inferre queat, panem iftum coram pofitum candidum execeris, ut videam quid tua auctõritas virtutis habeat.” Ad quod, cum propter confcientiam fuæ converfationis vir ecclefiafticus trepidaret ut indignus, et alius infaret ut improbus, ne fides calumniam pateretur, de Dei bonitate confifus, manum protendens audaciter ait, “ ex parte omnipotentis Dei et auctõritate pontificis fummi, te, panem, in ufum iftius rebellis paratum, anathematis vinculo fubmitto.” Mox dicto citius colorem præterdit panis fuligineum, vetuftatifque feiffuras. Tum hoc vifo imperitus perterritus, “ quoniam,” inquit, “ fatis oftendifti quantum afficere poffis execrando, nunc rogo ut reveles quantum juvare vales abfolvendo.” Tunc ecclefiafticus, ex gratia præftita fecurior effectus, eadem poteflate panem revocavit ad priftinam formam. Laicus igitur, flatim dolorem concipiens et devotionem, “ quantum temporis eft,” inquit, “ domine pater, ex quo Deum et ecclefiam, quinimmo certe animam propriam fraudavi debita portione decimarum?” “[   ],” inquit alter. “ Et ego,” inquit, “ pro rebellionem fatiffactionem offero, infuper abfolutionem folemennem, præfente clero, expoftulo; et ecclefiam, cui præes, in viginti marcarum red-

ditu annuo præfentialiter inſtituo. Exſiliunt ambo cum dicto e diſcubitu et ad eccleſiam matricem accelerant; perſonatique campanis, clerus cum populo accurrunt, ac, cognita cauſa, priores eccleſiæ abſolutionem petitam perficiunt. Hora eadem intraverunt urbem, qui mihi feriem rei retulerunt, clerici de Scotia Bononiam properantes, qui jejuni, ſicut de equo deſcendant, in teſtimonium et admirationem illuc properabant.

Eodem anno obierunt Alanus de Mora, circa paſcha [Apr. 10], et dominus Johannes de Galwythia, quondam prior de Lanercoſt.

Eodem anno obiit domina Dervorvilla de Balliolo, de qua dixit H.

“ In Dervorvilla moritur ſenfata Sibilla,
Cum Marthaque pia contemplativa Maria.
Da Dervorvillæ requie, Rex ſumme, potiri,
Quam tegit iſte lapis cor pariterque viri.”

Iſti verſus ſcribuntur ſuper tumbam ejus.

Eodem anno obiit Johannes de Kirkeby.

Anno regni regis viceſimo primo, citra feſtum ſancti Michaelis [Sep. 29, 1293], Alianora, filia regis, apud Briſtollum Henrico comiti Barienſi traditur in uxorem, de qua filium genuit Edwardum, et filiam, quam Johannes de Warena comes duxit in uxorem.

Eodem anno conceſſa eſt Edwardo regi Angliæ, in ſubſidium guerraſuæ in Vaſconia, medietas a clero, ſexta a civibus, et a reliquo populo decima pars bonorum.

Hoc anno fuit in Anglia magna caritiſtia annonæ, pauperesque afflicti inedia moriebantur.

Anno hujus regni viceſimo quarto, Elizabeth, filia ejus, nupta eſt Johanni filio comiti Holandiæ, quo mortuo, Hunfridus de Boun, comes Herfordiæ, eam duxit.

Eodem tempore papa Bonifacius contulit fratri Willelmo de Hopume, archiepiſcopatum Dublinenſem, indulgens eidem ut a quocunque epifcopo catholico, et ubicunque voluerit, poterit confeſſari. Hic autem Willelmus fuit prior provincialis fratrum ordinis Prædicatorum, et magiſter in Theologia; erat jocundus in verbo, in affatu placidus, religionis honeſtæ, et omnium gratioſus oculis; qui cum rege in Flandriam profeſtus ibidem a

domino Antonio Dunelmensi munus consecrationis accepit, per cujus mediationem ex parte Anglorum, et ducis Britanniae ex parte Gallorum, inter reges acceptae sunt induciae.

ANNO DOMINI M.CC.XC.

Contigit in natale Domini [Dec. 25] quod hic pono causa ludi, et causa antiqui proverbii, quo dici solet quod aleatores et leccatores semper reduntur inopes. Fuit enim in partibus Richemundiae, in parochia de Welle, procurator rectoris, clericus prudens sed impudicus. Ille tam filiam cujusdam viduae de villa frequentabat illicite, familiariter eam in domo absentis personae detinens, quia non erat qui eum prohiberet. Cum autem esset lectus suus in magno folario manerii compositus, supervenit ex insperato senescallus domini sui, qui propter redditus ecclesiarum colligendos, quibus idem ecclesiasticus et clericus regis nimis abundabat, ad partes boriales accesserat. Huic cum oporteret deferre cogitabat lectum suum transferre, sed ubi leatricem suam, ne videretur, absconderet pro voto non habebat. Immisit igitur eam in secretam, sub introitu folarii, cameram fortem et testudinatam sed angustam; ubi, ob loci firmitatem, firmam ecclesiae et quaecunque pretiosa reponerat. Quae, cum cerneret circum se nummorum copiam, nec alias speraret mercedem sibi provenire competentem, intravit in sinum saccellum decem marcarum, simulataque ventris necessitate, clam accitum praestari sibi petiit exitum. Is, nihil mali suspicans, abire permisit fraudis filiam; et in crastino, cum summatim cogeretur reddere computum et solvere receptum, sensit se a meretrice fraudatum, propter quod statim perdidit officium.

In festo sanctae Agnetis [Jan. 21] sero transit e seculo illustris femina, domina Dervorgoil, relicta domini Johannis de Balliol, mulier magna opibus et praedicta tam in Anglia quam in Scotia; sed multo major ingenuitate cordis, quippe quae filia extitit et heres magnifici Alani, quondam domini Galwydiae. Transit autem e seculo anno apud Castrum Bernardi, sepulta apud Duquer in Galwidia, coenobio Cisterciensium, quod ipsa construxit et ditavit.

Contigit civitate Parisius in paschate [Apr. 2] sequenti, quod cum Dei ecclesiae sancta decreta decernant Christianos Judaeis non cohabitare, fol. 197, b.

nec eis fervitia patrare, una mulier, Evæ filia, famula Judæorum, die sancto resurrectionis Dominicæ ad ecclesiam properatura, honestius propter Dei honorem se excoluit. Cernens autem dominus suus et advertens propositum, "tu," inquit, "Christianorum more proponis ecclesiam adire, et vanis superstitionis vestræ interesse solemnibus?" Quæ cum non abnuerit, accedit ille propius, applaudit dulcius, promittit munera propensus, si dignetur Corpus Dominicum susceptum conservare incibatam donec revertatur domum, ut sibi ostendat quid ecclesia colat. Annuit infelix, quæ fleçitur ut arundo, et dum illa Dominicis intendit convocari fecit Christi inimicus Judæorum multitudinem, et conceptam aperiens impietatem omnes prætolari fecit reditum satuæ mulieris. Mensam majorem levare jubet, mappam decentiorem extendi, et cum advenisset sacrilegii mater ponere eam jubet quod portaverat super lintheum album. Obtemperante illa voluntati scelerati, extraxit in oculis omnium, quasi legis æmulator, cultrum, et tanto impetu speciem panis, quæ ibi videbatur, appetiit, "ecce," inquires, "quod Christiani profitentur Deum suum, et quod a nobis crucifixum," ut ictum brachii deferret in lignum. Statim fecutus est sanguis resperfus, mensam et mappam, manum et cultrum ac vestes circumstantium intingens, ut vulneris humani copiam excederet vis cruoris. Territi omnes ex eventu et timore mortis delitescere cupientes, fugerunt, solum auctorem sceleris cum suis relinquentes. Ille, præ humano more, leve quid suspicans, abluere se aqua putavit, sed statim quicquid sanguis tetigit non solum sanguineum, sed valde sanguine cruentatum, effecit; sic extitit de mappa, sic de cultello. Tandem occultare credens puteo profundo facinus inchoatum, Corpus Dominicum, angelicis numinibus tremendum, sceleratis manibus demersit in abyssum. E contra, qui insuperabilis manet in superficie natavit aquæ, jam in sanguinem versæ, et laticem, qui in imo latuerat, usque ad orificium putei totum repleverat. Crevit cruor diluendo, convertit quæquæ in cruorem contingendo. Fama prodente, deprehensus flagitiosus et perclerum examinatus potestati regiæ remissus est; subiit uterque judicium, nam mulier incensa est. Et tamen frater W. Herbert, qui vidit, aliter refert; dicit quod mulier pœnituit, episcopum adiit, factum retulit et

falvata fuit; Judæus vero tractus et fufpenfus et combuftus fuit, quia credere noluit.

Post hæc, hyeme ingruente, propofuit rex Edwardus in aquilonaribus Angliæ partibus perhendinare, ut confultationi Scotorum paratius refponderet et infirmiora confiniorum regni fua præfentia roboraret. Perficiente eo hac de caufa cum conforte regina, liberis et curia, ac perveniente juxta Lincolniam, in fefto fanctorum apoftolorum Symonis et Judæ [Oët. 28], conjux fua vita deceffit. Cujus funus lugubre celerem regi indixit reditum ad urbem Londonias, ubi cum ingenti apparatu et celebri procerum frepitu apud Weftmonafterium accepit fepulturæ locum.

Renovavit hoc anno humilis fanctus Francifeus in Anglia ad fui notitiam diffundendam antiquorum operum fuorum memorabile factum. Siquidem fecus Oxonias, ad tria circiter miliaria, generofi duo conjugati et juvenes, quinquennio poft fufceptum matrimonii vinculum commanentes, cum bono prolis omnino carerent, de fucceffione heredis desperantes quafi femimortuos fe lugebant. Mulier vero, defiderio fobolis fatigata, et hujus defectum fuis facinoribus imputans, confestim fide accenfa confeffionis facramentum Oxoniis petiit, et uni de ordine Minorum vitam fuam detexit. Cumque flebiliter fuam lugeret fertilitatem, et mariti replicaret erga fe amorem, confeffor pietatem concipiens et pii patris gefa reminifcens, confuluit ut fancto Francifco fe commendaret voto, et fic firmiter crederet non frustrari defiderio. Annuit flatim femina, et vovit fe refiduo vitæ fuæ vigiliam fancti jejunaturam in alimento tantum panis et aquæ, fi optatum per ejus merita confequeretur ventris fui fructum. Fecit primo anno prout devovit et concepit, et ante iteratum fancti feftum duos gemellos mafculos falubriter parturivit; deincepsque tali difpendio non laboravit.

Pro varietate materiæ hic referendum eft quod accidit fub ejuſdem anni tempore in Cunyngham, regionis Scotiæ, quod et tabernarios terreat et potatores compeſcat. Extitit enim, et adhuc fupereſt, alteratus licet, quidam ruricola in dicta patria, Willelmus nomine, vir opibus refertus, fed farciendo ventrem plus debito intentus. Equidem quam gula ignavam reddit hominem operarium! ſolebat iſte habitaculum proprium ſubterfu-

gere, et in alieno pago, cum domi non posset habere, symbolis et potibus bona utriusque hominis consumere, donec divina manu coercitus est hoc modo. Cum enim in ædicula cujusdam cauponis solus prope focum fedens, emptam potius voraret cervisiam quam biberet, et omnes inquilini domus illius forensibus occupationibus infisterent, apparuit insipienti ex adverso residens deformis nimis effigies spiritus aërii, tetro corpore ac larvali facie, oculis igneis et horrendæ amplitudinis. Ad cujus conspectum exhorruit vir Bacchi, sed audacior ex potu, qui ad prælia trudit inermes, sciscitari aggreditur cujus esset fatelles, aut quid ibi operari molieretur. Alter ut elatus postulata parvipendens, cum cachinno

fol. 198. quæsit quis ille temerarius esset qui eum ignoraret mansionis inibi possessorem, qui per annos triginta elapsos inter potatores ejusdem loci locum obtinuerat priorem. “Et ne te fallam,” inquit, “accede, et inspice quid repositum habeam de nebulonum gulositate.” Nec mora, transfilit alter ignem velociter, viditque juxta spiritum fallaciæ concham apertam abominationibus repletam tam fœtidis ut fatuum fere dementassent. “Hæc,” inquit minister nequitiae, “quæ cernis collegi ex vomitu confodaliū tuorum in vestris contuberniis.” Itaque evigilans mente, qui, juxta Salomonem, verbera non senserat, ac periculum suum præcavens quod imminabat, votum Domino edidit spontaneæ nunquam se ulla necessitate in posterum vitæ suæ potum de Cerere gustaturum, quod et inviolabiliter hodie observat, in admirationem omnium qui ante ejus notitiam habuerant. Contestatur omnibus quod sub oculis vidit; et duobus, quos bene novi, fide dignis viris et religiosis, quod supra comprehensum est, referavit.

Solemnis exsequiarum reginæ expletis, quibus affuit archipræful Eboracensis Johannes, cum rex ipse tentasset pacem componere inter ipsum et Dunelmensem nec valuisset, archiepiscopus, petita et cum difficultate impetrata licentia, in festo Omnium Sanctorum [Nov. 1], transfretavit, Romam aditurus, prout fecit, et a nobilioribus Urbis et sibi attinentibus honorifice susceptus est, ubi super libertate ecclesiæ suæ et antiquo jure in præsentia apostolici causam suam peroravit; qualiter vero profecerit necdum plene innotescit.

Alianora regina Angliæ obiit quarto kalendas Decembris [Nov. 28] apud Hercebi, cujus viscera quarto nonas Decembris [Dec. 2] in matrice

ecclesia Lincolniae sepulta sunt, et quarto idus Decembris [Dec. 10] corpus ejus apud Westmonasterium sepultum est; et pridie idus Decembris [Dec. 12] cor ejus sepultum est apud fratres Prædicatores Londoniarum; unde Henricus de Burgo dicit;

Qui legis hoc fiste dicendo ; te, rogo, Christe,
 Nil fubeat triste tumulus quam tegit iste.
 Humanæ memora vitæ quam fit brevis hora,
 Hoc Alianora monstrat, pro qua, precor, ora;
 In qua mors monstrat quod forma, genufve, potestas,
 Morti non obstat, probitas morum vel honestas.
 Lege sub æquali claudit mors et generali
 Omnes viventes, sint quantumcunque potentes.
 Nil prodest animæ lamentum continuare ;
 Nam nequeunt lachrymæ vel opes animas revocare.
 Mortua regina cum Christo glorificetur,
 Et regis vita per fecula perpetuetur.
 Quam fit honorifice, quantis tumulataque curis,
 Et quam magnifice transfinitet fama futuris.
 M. semel et C. ter numeres, sed quinque bis aufer,
 Atque diem mortis monstrat dies quinta November.

ANNO DOMINI M.CC.XCI.

In parasceve [Apr. 22] mortuus est papa Nicholaus quartus, postquam federat annis quatuor et mense uno, vacavitque ecclesia capite tribus annis et amplius; et ideo redeunti archiepiscopo et tunc citra Curiam ad duas dietas constituto omnia impetrata rescissa sunt. Accidit etiam, Deo permittente, eodem parasceve, ad desolationem ecclesie, ut creditur, in posterum, nec non et in dominationem ampliandam infidelium, quod postremum in Asia Catholice ecclesie domicilium ac peregrinorum omnium asylum, institorum quoque precipuum forum, Accon, civitas Galilee, quae diu tuitione superna sola resisterat furori infidelium, jam deleta ac funditus everfa est, utique promerente putrida vita civium, ac agente injuriam militum papalium, nec non et trepidante ficta fide patrum spiritua-

lium, quod rei eventus sic probat. Nam cum esset urbs commercionum tam Christianis quam Sarracenis frequentata, hinc vectura navium illinc jumentorum, quibus et isti non parum indigebant, essetque secura pacis treuga aditus et reditus, milites, quos papa direxerat illic perhendinatos usque ad adventum Crucifiguratorum, inhumane Sarracenos mercatores tractabant, aut venalia eorum sine pretio rapientes aut corpora eorum contumelia afficientes, et quasi sub æmulatione legis Christianæ in pietatis legem offendentes. Quo comperto, Soldanus civitatem excusans prioribus illorum dulciter mandat ut a læsione fuorum abstineant, auctores vero facti facinoris sibi transmittant; aut, si maluerint, secundum propriam legem in homines suæ legis iustitiam exerceant. Hoc cum tertio eis oblatum fuisset, et illi e contra dissimularent, vel forte timerent censuram facere extraneorum, missa est primo copiosa armatorum manus, qui aut violationem treugæ vindicarent aut malefactores sibi redditos trucidarent. Cumque obsidionem fecissent, eruperunt ex civitate tantum quindecim millia hominum adversus hostes centum millia, et impetu uno plures prostraverunt, omnes a mœnibus ad tria miliaria fugere compulerunt, ac extremos fugientium, circiter quinque millia, captivos reduxerunt; hunc eventum fortiti sunt ante dominicam palmarum [Apr. 15]. Hostes itaque, accepto gustu hujus audaciæ, auxerunt exercitum ut essent tricenta millia expeditorum; et denuo urbem circumvallantes tam impetuose contra eam jaculaverunt, ut, sicut retulit mihi qui affuit, minutas sagittas, quas locustas vocant, spissius in aere quam nives videres volare. Videntes itaque qui muris præeminebant, quod diu urbem contra tot hostium protegere non possent, statuerunt communi consilio ut, armis pœnitentiæ a Domino auxilium flagitantes, confessionem facerent et communicarent, et agminibus dispositis ac captivis in fronte locatis, in die nostræ communis redemptionis omnes erumperent, et vitas suas pro vitæ auctore discrimini committerent. Cumque hoc erectis præcordiis et fide accensi fecissent, ad patriarcham, qui aderat, miserunt, ut sua aucteritate ac benedictione ceptum propositum perficerent. Ille, animo fractus et consilio perfidorum usus, sub pœna excommunicationis respondit ut hoc nullus auderet, nec ullam portam aperiret. Factum est itaque ut qui foris erant, ex hoc audaciores redditi, acriores insultus ingemarent, donec, capta civitate, patriarcha et pastor, immo idolum, primus fugeret cum aliis principibus

et possessoribus magnarum opum, et illi, ut dicitur, diutius se defensaverunt qui pro Deo in terra nihil præter iustitiam et inopiam possidere studuerunt. Trucidati sunt inibi cum plebibus religiosorum millenarii, thesauri innumerabiles direpti, armorum diversi generis et pretioforum farcinuli tot distributi ut omnem præteritam istius modi Sarracenorum copiam vicerit. Mirentur ergo qui sciunt Deum non mutatum, sed propter peccata alienatum, quod ipse sibi obsequentibus promiserit quod omnem locum possiderent quem calcaturi essent; et tamen terram, quam suis sanctis vestigiis calcavit, Christianicis totaliter præripuerit et persecutoribus ecclesiæ dedit.

Eo tempore Edwardus rex, pro causis supramemoratis ad aquilonares partes divertens, pascha Domini [Apr. 22] celebravit apud Novum Castellum; qui, ob famæ suæ gloriam, magnas copias oblationum in cœnobiis, maximas et inauditas erogavit in plateis elemosinas, per totum transitum suum, in tantum ut multi pecuniosi, partitione tam larga allecti, non erubescerent pauperes se prætere, qui in curiis alios a pauperibus se curabant ostendere.

Et cum sacrum pentecosten [Jun. 10] egisset apud Berwicum, post festum sanctæ Trinitatis [Jun. 17], cum per multa et varia chronica tam Scotiæ quam Angliæ ostendisset aperte quid juris ipse et prædecessores sui haberent in Scotiam, unanimi consensu procerum Scotiæ receptus est in superiorem dominum totius Scotiæ, facto sibi ab omnibus homagio, et scripto omnium sigillis roborato. Homagium magnatorum in hæc verba fiebat;

“ Pur ceo qe nous fumes toutz venutz a la fay le noble prince, sir Edward roy Dengleterre, nous promettoms, pur nous et pur noz heires, sir quant qe nous puyssons encure, que nous ferrons leals et lealment tendrons de vous encountre tute gent qui purront viver et morir; et qe nous les damages le roy, ne fes heires, ne faveroms, qe nous ne le desturberons a notre pouer. A ceo nous obligons nous et noz heires, inter ceo fumes juretz sir seyntz Evangels.

“ Estre ceo, avons fait feute a notre seigneur le avantdit roy en ces paroles, chescun par foy.—‘ Jeo ferra feel et leal, et fay et lealte porteray, au roy Dengleterre Edward, et fes heires, de vie, de membre, et de terrien honur, encountre toutz qe purront viver e morir.’ ”

Tenuit hanc feifnam pacifice ufque ad creationem regis Johannis, et ballivos fuos ordinavit in caftellis omnibus et terris ad regem Scotiae pertinentibus.

Acceptit autem ibi nuncium de morte reginae, matris fuæ, quæ in fefto fancti Johannis baptiftæ [Jun. 24] defuncta eft. Hæc, a die conversionis fuæ ufque ad obitum, inter cætera largas eleemofinas, in redemptionem fuorum precaminum et in reverentiam Chrifti plagarum, omni fefta feria quinque libras argenti pauperibus fecit elargiri. Solemniter ergo curata et aromatibus dilibuta, quia rex ejus exfequiis omni genere perfonaliter adeffe voluit, dilata eft dies feputuræ ufque ad affumptionem Virginis gloriofæ [Aug. 15]. Cum vero commendatum effet corpus ejus terræ cum multa ambitione, rex Edwardus dedit manu propria cor matris auro inclufum parenti propinquo, Miniftro Generali fratrum Minorum tunc in Provincia exiftenti, in his verbis;

“ Tibi, tanquam genitricis meæ propinquiffimo, thefaurum mihi chariffimum committo, et tu iftud honorifice Londoniis reconde apud fratres tuos, quos ipfa amplius dilexit de mundo.”

Ad feftum fancti Michaelis [Sep. 29] tot erant per Angliam imbres communiter et inundationes ut vehemens generaret impedimentum non tantum cultoribus immo et viatoribus propter lutofitatem et aquofitatem itineris. Extitit etiam plerifque locis fulgur et fragor mirabilis, quorum unum hic commemorabo, non paucis notum, fed etiam mihi ab eo qui afftitit et vidit relatum. Eft villa ruralis prope Cheftreforde, Stavelei nuncupata, folemne continens ecclefiam parochialem; in qua, dum ecclefiaftici divina perfolverent, Dominica prima poft feftum angelorum [Jun. 10], fubito circa horam primam diei aer turbidus factus eft [et] tenebrofus, et uno fulminis icetu fimul hæc omnia difpendia provenerunt. Siquidem fulgur, ab orientali parte chori introiens per feneftram aquiloni propiorem, nigra fulgine in longum parietis borialis quicquid tetigit infecit, excuffit lapides, tactos scopulofæ excuffit, facerdotem unum extinxit, alterum ita allifit ut deinceps valitudinarius non ultra duos annos vixerit. Poft cancellum vero curfum ad austrum vertens, dextram partem imaginis gloriofæ Virginis fupra altare ex toto denigravit, religiofum quemdam ad dextrum cornu in oratione procumbentem, peracta ibidem fua miffa,

fic fubitæ neci dedit ut partem corporis ejus dextram etiam parieti propiorem a capite usque ad talum cum indumentis pici similem reddiderit, reliqua parte in sua integritate permanente. Abhinc in occidentem transiens ad campanile, quod cum suo tecto totum erat lapideum, trabes tranfverfales magno fragore effregit, dolumque lapideum, cum hastili suo ferreo et ingenti, facillime exportavit. Secreta sunt hæc fagacius fenfata perferutanda et fobrie fapienda.

Eodem anno, ad investigandum cui regnum Scotiæ jure hereditario devolvi deberet, præcepit rex Edwardus quartus, filius Henrici tertii, quod quilibet, qui regnum prædictum jure hereditario petiit, rationes suas ostenderet, quam justitiam haberet. Inter quos talis processus invenitur inter discretiores regni Angliæ et Scotiæ deputatos. fol. 199.

De quodam comite Cestriæ, qui appellabatur Ranulphus. Iste comes habuit quendam forem, nomine Matildam, quæ desponsata erat David fratri regis Scotiæ. Ista Matilda de domino suo David habuit unum filium, qui vocabatur Johannes, et tres filias, Margaretam seniorem, Isabellam secundam, et Aldithe tertiam et juniorem. Margareta desponsata erat postea Alano comiti Galwidæ, qui de prædicta Margareta suscitavit unam filiam, quæ appellabatur Derfvargoil, quæ postea desponsata fuit domino Johanni de Bailliol, quorum filius erat dominus Johannes de Balliol, qui regnum Scotiæ petiit et habuit, quia mater matris suæ fuit senior filia regis David, de quo nullus masculus supervixit. Isabella, secunda filia regis David, tradita erat in matrimonium cuidam comiti de Carrik, qui appellabatur Robertus de Brus, qui etiam regnum Scotiæ petiit propter uxorem suam, quæ fuit secunda filia regis David. Aldith, tertia et junior filia regis prædicti, dabatur in matrimonium Henrico de Hastinge, de quo Johannes de Hastyng, qui regnum ratione matris petiit. Rex autem Edwardus supradictus, hoc audito, eligere fecit quadraginta personas discretiores utriusque regni, Angliæ scilicet et Scotiæ, viginti de uno et viginti de alio, et præcepit eis quod rationem prædictam et alias ibidem cartas examinarent, et determinarent quis de prædictis majorem in regno Scotiæ justitiam haberet; et ut melius et securius hoc facerent tempus deliberandi eis dedit a festo beati Johannis baptistæ [Jun. 24] usque ad festum sancti Michaelis,

[Sep. 29]; qui tunc venientes determinaverunt quod dominus Johannes de Bailliole majorem habuit justitiam in regno Scotiæ, et quod ei de jure competebat. Quod audiens dominus Edwardus, de communi assensu majorum et magis discretorum, domino Johanni de Bailliole regnum Scotiæ contulit, qui homagium prædicto regno ei fecit apud Novum Castrum super Tynam, in castro ejusdem villæ.

Eodem anno obiit Alianora, monialis, quondam regina Angliæ et mater regis Edwardi, apud Annesbirs, et ibidem honorifice sepulta. Cujus cor ad festum sancti Andreæ [Nov. 30] apud Londonias sepultum est, die anniversario dictæ Alianoræ, ad quem diem congregati fuerunt fere omnes archiepiscopi, episcopi, abbates, et aliæ majores ecclesiasticæ personæ, comites et alii quamplures, et c.

Eodem anno, post pascha, Edwardus rex Angliæ tenuit parliamentum apud Norham super statu regni Scotiæ, anno regni sui nonodecimo, ubi sibi adjudicatum fuit supremum dominium Scotiæ et concessum communiter ab omnibus magnatibus regni prædicti ad hoc negotium electis, et diligenter, tactis sacrosanctis evangeliiis, examinatis.

Gens desolata, gens diu viduata,
 Jam confortata, canat ob felicia fata;
 Gens, prius azefala, caput est fortita decenter,
 Quod consueta mala cito destruet et sapienter.
 Ecce! stat in tuto sub regis Scotia scuto
 Edwardi, nacta pax est ac viva facta.
 Facti concordēs proceres et pacificati
 Sunt, qui discordes fuerant, ad bella parati.
 Vivas, Scotia, tu, secure sub dominatu
 Edwardi regis, quia vives ordine legis.

Eodem anno, kalendis Martii [Mar. 1, 1292] obiit bonæ memoriæ dominus Radulphus quondam Karlioli; fedequē vacante, mittitur magister Johannes de Naffyngtoun apud Karliolum, et c.

Eodem anno, celebratum fuit concilium provinciale apud Eboracum,

ad mandatum domini papæ, super Terræ Sanctæ recuperatione, et Templariorum et Hospitaliariorum unione, et c.

Item, concessa est eodem anno decima a domino Nicolao papa quarto Edwardo regi Angliæ, per sex annos perceptura ab omnibus religiosis personis omnium bonorum suorum temporalium et ecclesiasticorum, et de omnibus ecclesiasticis personis omnium bonorum suorum spiritualium, secundum verum valorem, per juramentum suum per totam Angliam.

ANNO DOMINI M.CC.XCII.

Cum ex multis allegationibus et maturis discussionibus legitima regni hereditas domino Johanni de Bailliol aspirasset præ cæteris competitoribus ad eulmen gentis Scottorum gubernandum, accurrente et applaudente plebum multitudine, et assentibus regis Angliæ attornatis, die præfixa, sancti videlicet Andreæ apostoli [Nov. 30], apud Seonam sublimatus est in regiam sedem, perrexitque personaliter in Angliam honoris accepti recognitionem facere et hominum fidei exhibere.

Quo tempore exivit e seculo episcopus Karliolensis Radulfus apud Lincol. Is enim fatigatus prolixo itinere, quod peregerat in profunda nive, redeundo a Londoniarum parlamento, minuit sibi in episcopio prædicto, et dum abundanter corpus refecisset soporare voluit. In qua quiete vena sibi crepuit, et priusquam adverteretur sanguine volutatus et loquela privatus humanis rebus valefecit.

Ad festum quoque Purificationis [Feb. 2] transit archiepiscopus Cantuariensis, dominus Johannes de Pecham, qui a tempore consecrationis suæ ab usu carniæ abstinuit, indumenta vel stratoria non nisi vilia habere voluit, vigiliis et orationibus omnes socios et capellæ ministros prævit, ita ut sæpe propriis manibus lampadas et cereos accenderet, et cætera humilia non recusaret. Electus est loco ejus magister Robertus de Wynchelse, archidiaconus Est Saxonum, et doctor theologiæ, cujus consecratio dilata extitit pro eo quod sedes apostolica vacavit.

Dominica quoque infra octavas ascensionis Domini [Mai. 25], quæ anno illo evenit tertio kalendarum Junii [Mai. 30], combusta est civitas Karlioli, ut post orationem episcopi sequeretur defolatio populi, hoc modo. Cum sacra perhibeat pagina quod causa ruinæ populi fuerunt sacerdotes

fol. 199, b. mali, quod Salvator per se confirmavit in emendatione Templi, et fedes præfata multis foret vitiis substracta, ut, secundum sententiam sancti Job, cœli revelarent iniquitatem eorum, et terra confurgeret adversum illos, adduxit eis Deus unius diei spatio et noctis commotionem aeris, maris, et ignis, et quod amplius est, occasione humanæ malignitatis. Nam ventus adeo tempestuosus elevatus fuit ut omnia virentia ureret, itinerantes pedes vel equites aut prosterneret aut facile a recto tramite propelleret; maris quoque superexcrefcentis accessus tam vehemens extitit, ut supra omnem reminiscentiam seniorum patriæ metas antiquas excefferit, animalia in sui confinio pascentia involvendo, fata per agros extinguendo. Sathanas etiam filium cujusdam compulit ut ignem domui patris extra urbem ad occidentalem ecclesiæ cathedralis partem supponeret, qui ex inopinato prima erumpens vigilia repente totam involvit urbem, adeo ut ultra mœnia ad duo miliaria citius confumeret adjacentes villas, et posterius civitatis vicos, ecclesias et domos collegiatas, non alii valentes præfidium ferre, paucissimis ædibus exceptis. Flamma vero tam furibunda extitit et edax ut lapides confumeret, et arbuta virentia usque in terram exureret, animalia omnis speciei extingueret; quodque magis miserandum, homines per plures diversos ætate et sexu affaret, quinimmo volatilia effugere cupientia, me teste, femiusta circuire visa sunt. Exinanita sunt ibi pretiosa armariorum et thesaurorum; sed cæteris solemnius, pretium tignorum, vitreorum et stallorum, quæ prædo, non præful, extorferat de marsupiiis sacerdotum stipendiariorum, malitia istac promerente et maledictione, ita ut mausoleum improbi exactoris flamma voraret, sed termini prædecessoris sui, Roberti de Chalix, ex omni parte intacti perseverent.

Eodem anno obiit Nicholaus papa quartus die cœnæ [Mai. 15], et c.

Eodem anno Reismareduc, quidam de nobilioribus Walliæ, regis Angliæ proditor, in crastino sanctæ Trinitatis [Jun. 2] apud Eboracum judicialiter tractus est, et per tres dies et noctes suspensus apud Knaresmire.

Ad istam subjectionem faciendam domino suo capitali regi Angliæ et suis successoribus obligantur reges Scotiæ, ut a tempore Edwardi regis Angliæ, cognomento Senior, est probatum, et adhuc instrumentis et bullis papalibus potest doceri.

CARTA WILLELMI REGIS SCOTIÆ.

In carta Willelmi regis Scotiæ facta Johanni regi Angliæ continetur, quod ipse Willelmus rex Scotiæ charissimo domino suo Johanni regi Angliæ concessit, quod ipse maritet Alexandrum filium suum ubicunque voluerit, sicut hominem suum ligium ad fidem suam, ita quod non dispareretur. Item, quod quicquid de Johanne contingat, idem Willelmus rex et filius suus Alexander Henrico filio suo, tanquam ligio domino suo, contra omnes mortales fidem et fidelitatem tenebunt, et pro viribus suis iuvabunt ad regnum sibi tenendum, falva fide qua Johanni regi tenentur. Data [anno] regni regis Johannis decimo tertio.

IN BULLIS PAPALIBUS PRO REGIBUS ANGLIÆ INVENITUR.

Honorius papa tertius vocat regem Angliæ dominum regis Scotiæ, ipsum dominum suum nequiter pugnantis, et propter hoc vinculo excommunicationis innodati.

Item, Gregorius nonus dicit quod jamdudum inter Henricum secundum, avum, et Johannem patrem, Henrici regis Angliæ, ex una parte, et Willelmum regem Scotiæ, ex altera, compositio amicabile intercessit, per quam idem Willelmus prædictis avo et patri et eidem regi, ac Alexander, filius Willelmi prædicti regis Scotorum, ligium homagium et fidelitatem fecerunt, ad quæ tenentur successores eorum, comites et barones regni Scotiæ, ipsis regibus Angliæ et suis successoribus exhibere, ac comites et barones Scotiæ esse cum regibus Angliæ si compositionis series non ferretur.

Item, Gregorius scribit archiepiscopo Eboracensi et episcopo Karliolensi, quod moneant et inducant regem Scotiæ compositionem amicabilem superscriptam fervare.

Item, etiam Gregorius scribit regi Scotiæ, vocans eum ligium hominem regis Angliæ, et quod fidelitatis ei præstitit juramentum, et quod miratur quod non observat, plura in honore regis Angliæ dispendia moliendo.

Die sancti Georgii martyris [April. 23] fuit dominus Johannes de Altone electus in episcopum Karlioli.

VERSUS DE COMBUSTIONE KARLIOLI.

Pro dolor immensis, Maii sub tempore mensis,
 Ignibus accensis, urbs arsit Karliolensis;
 Urbs defolata, ejus sunt aspera fata,
 Flammis vastata, misere jactet incinerata.
 Ecce, repentinis datur indyta villa ruinis,
 Fitque cremata cinis, falvis tantum Jacobinis.
 Organa, campanæ, vox musica canonicorum,
 Jam menti fanæ sunt instrumenta dolorum.
 Post defolamen urbs sentiat hæc relevamen,
 Fiat, fiat, Amen; hoc audi, Christe, precamen.

Eodem anno in crastino Animarum [Nov. 3] federunt Justitiani Itinerantes apud Karliolum; scilicet, dominus Hugo de Creffingham, dominus Willelmus de Ormesby, et cæteri eis associati.

ANNO DOMINI M.CC.XCIII.

Renovavit Christi pietas in sancto servo Antonio, confessore et doctore, consueta miracula, quæ per scriptum recepi fratris Anglicani ibidem conventualis, assistentis et intuentis ea, ejus seriem epistolæ hic infero per ordinem. Fratrum quidam de ordine Minorum, natione Parmensis, nomine Bernardinus, genere fatis clarus, juvenis et robustus, in quindena paschæ sopes et alacer, subito voce, visu, et loquela, privatus, tantam incurrit impotentiam respirandi quod difficultatis minimam candelam extinxisset. Hunc ita percussum parentes et fratres ad consilia medicorum Lumbardiæ celerius transmittere decreverunt. Is tamen, post triduum infirmitatis inflictæ et iter arreptum, visum recuperavit, utcumque usu linguæ et spirandi facultate minime restitutus. Famosissimi vero medici illi nec causam infirmitatis invenire valentes nec afferre remedium, quamvis per varia cauteria attentassent, desperati ipsum dimiserunt. Solemnis vero sancti Antonii e vicino instantibus, languens, haud dubium divinitus inspiratus, a ministro suo per signa et nutus Paduam veniendi, quo sanctus requiescit, cum cæteris fratribus suæ provinciæ licentiam impetravit. Quo perveniens

feria quarta ante festum in fabbato celebrandum, fratres conventus ut plurimum permovit ad lachrymas dum tam elegantem juvenem quasi statuat obmutescere perspicerent. In crastino patiens locum archæ, quo sanctus elevatur, devote frequentavit, ubi factum est, mirificante Altissimo sanctum suum, ut eodem die contra horam vespertinam in ægrum ibi orantem irrueret commotio quædam omnium intraneorum, non sine tortura pœnali; qua compellente, ab archa recedens, materiam quamdam vilem et quasi sulphuream evomuit. Sentiens ex hoc se posse respirare sed lingvæ officium necdum habere, acceptis tabulis scripsit et occurrenti fratri porrexit quod crederet se in crastino lecturum epistolam cum sancti patris adjutorio. Denuo festinans ad scrinium, comitantibus eum tribus fratribus, post morulam fatis brevem meruit usum linguæ. Confluxit statim fratrum multitudo, qui, quod factum fuerat conspicientes, Dominum et sanctum stillantibus oculis collaudaverunt. Fit deinde concursus convicaneorum, in quorum præsentia curatus loco eminenti coram archa voce alta incepit, "Salve regina," et c. Qua cum antiphona beati Antonii solemniter percantata, minister, sumpto themate, fecit sermonem, et publicavit miraculi feriem. At sicut fama prope volavit miraculi sic cæca infirmitas quorundam divinæ derogavit bonitati, asserentium non fuisse miraculum sed fratrum figmentum, cum is, qui curatus extitit, peregrinus fuerit. Divinæ igitur condescensionis largitas, ne contemneretur, exhibitum addidit secundum, quod in argumentum fidei coram episcopo et clero solemnissime est probatum per religiosorum et magistrorum ac militum celebre juramentum, nec non et attestazione sex personarum. Sane illucente vigilia festi, conversus quidam monasterii ordinis sancti Bernardi monialium, triginta quinque vel circa annorum in Padua a puero conversatus, et a nativitate furdus et mutus, et, quod est mirabilius, quasi linguæ materia totaliter destitutus, insuper idiomatis cujuscunque ignarus, solo visus beneficio et signorum ac nutuum cum aliis convivebat pro arte pistoria recollectus. Is, cernens confluentium, ut moris est, undique multitudinem populorum ad sancti memoriam, ab abbatissa sua, licet devote peteret, nullam potuit consequi licentiam sancti limina visitandi. Mœstus proinde cum se sopori dedisset, circa mediam noctis horam astitit sibi quidam, ut asseruit, frater Minor carnosus, proceræ staturæ, ætatis mediocris,

attaçtu eum fenfibili excitans; “vifne,” inquit, “curari? Surge, vade ad archam.” Qui confestim furgens, adepto lumine, eum qui fibi apparuerat ubique requirens non invenit. Accepto proinde alio monafterii fui converfo, fançti monita mature impleturus fiducialiter properavit, fed perveniens ecclefiam introire non potuit, quoniam a mulieribus vigiliis exfolventibus occupata totaliter, fub armatorum cuftodia, ut confuetum eft anno quolibet, claudebatur. Hac neceffitate extra manere coaçtus, apparente aurora prima, ingrediens ex tunc non receffit ab archa donec miffarum folemnia finirentur, et tunc cum fratribus pranfurus exivit, prout confuetudinarie faciunt undecunqve venerint clerici, facerdoes, et præcipue regulares. Expleta refeçtione, reverfus ad archam, circa quam continua preffura durabat, dormitionis tempore, completis Nonæ laudibus, cepit fudare fortiter, anxiofque fuftinere dolores, adeo ut deficere videretur. Senfit itaque in capite, inter aures, magnum fiflum et tractum quemdam aurium violentem, fubitoque, quod non didicerat, loqui cepit. Tanta ibi fuit hominum multitudo, tantufque de novo confluxus, eo quod curatus notifsimus erat apud omnes, quod vix oftia, quamvis fortia, obfiftere poffent violentiis devotorum, ita ut area tota intus et extra plena fieret clamoribus, et præcedentis miraculi oripilationem detractõribus induceret. Interfuit frater quidam juvenis de provincia Romania, origine tamen Bononiensis, Cambius nomine, pro rupturæ turpiffima paffione a fuo miiftro tranfmiffus ad confilium Bononienfium medicorum. Hic, mente confiderans gratiam aliis impertitam, ac fidei fervore recalefcens, cum non poffet nec auderet mulieribus fe jungere fub archa existentibus, retrahentibus eum verecundia et preffura, exemplo hemmorofæ, lapides manu tetigit archæ, quam in finum reducens, cum morbi locum tetigiffet, fenfit ea quæ defcenderant fequendo manum ad fitum debitum revocari, rupturamque decenter folidari. Necnon et recenter, cum beato patre Francisco, quemdam mortuum fufcitavit hoc modo. In eadem civitate puerulus bimus, Thomafius nomine, filius cujufdam convicianei noftri loci, a matre derelictus incaute juxta mafcellum aqua ufque medietatem repletum, lapfus in aquam capite et corpore ufque ad cingulum et pedibus erectis extitit fuftocatus. Genitrix vero, poftquam unam viri fui caligam confueverat, pueri recordata, cum eum alibi quæfiviffet fubmer-

sum tandem reperit, et ita frigidum ac rigidum velut lignum. Clamori igitur non parcens perturbata, vicinia concitata et undique accurrente, cadaver mortui misera porrexit ostentui. Pater autem aut avus, tunc in ædificio nostræ ecclesiæ et servitio sancti occupatus, cum quibusdam fratribus properabat ad funus. Extincto vero sic exposito spectaculo usque ad crepusculum, vicinorum quidam parentibus consuluerunt ut ad suffragium sanctorum Francisci et Antonii cum fiducia convolarent. Avus proinde vovit se puerum cum frumento ponderaturum, et vigiliis eorundam jejunaturum, et ad indulgentiam sancti Francisci, si puer vitæ redderetur, se corporaliter profecturum. Emisso vero voto, subito puer cepit evomere magnam aquæ quantitatem, vitæ redditus et salutis. Hæc gratis pro laude sanctorum et ædificatione posterorum.

Hoc anno orta est guerra in Neustria inter Francos et Anglos apud Depe, dum cives illius loci inhumane Portuenses nostros cæde et rapina afficiunt, occasione unius rudentis, quinimmo elatione sui principis provocati, videlicet, Karoli fratris regis Franciæ, qui odium conceperat gentis nostræ, eo quod non potuit fratrem proprium regno supplantare, regis Edwardi consilio fulcitum in hac parte. Nam, ut virus conceptum evidentius evomeret, multas peregrinis et scholasticis irrogavit molestias, quosdam etiam pauperes suspendio trucidavit, et canes vivos, eorum ut reputabat similes, lateribus eorum appendit. Et cum inimiciæ in tantum succrevissent ut Portuenses villanos de Depe cæde et incendio infestarent, ex suo consilio rex edictum posuit scholaribus cismarinis, ut omnes, tam Scoti quam Angli, Franciam vacuarent. Idem burgenfibus Parisius interminatus est citra mare oriundis, sed non profectus fuit. Ausus est etiam, ut malus Christianus, conjectorem consulere quid ex discordia jam mota contra Angliam eveniret molestum; qui cum respondisset quod, quamdiu domina magnæ majestatis et clericus nobilis eos protegeret, haud quicquam adversus regnum illud valeret, mortem, ut dicitur, reddidit nigromantico pro mercede. Nulli sane sapienti dubium excitat quin ars diabolica dominam illam dixerit per antinomiam, quæ, secundum Johannem Damascenum Domina jure est omnium, Conditoris existens mater. Ad ejus honorem hic infero quod, in eisdem temporibus patratum, a viro religioso accepi juramento firmatum prope Richemundiam in parochia de

Ayscharth. Ruralis quidam innocentis vitæ beatam Dei matrem mente coluit devota, et septennio vel amplius sub viri præfati fuerat consilio spiritali. Huic collegiati quidam æstuanti cupiditate, velut impotenti se defendere, præripuerunt tres bovatas culturæ suæ; qui, valde dolens de jactura sua, protectricem suam devote obsecrans, litem proposuit adversus iniquos Eboraci, et cum ibi modicum proficeret propter inunctas manus, malens mori quam vinci, causam convertit Londoniis perorandam. Laboriose proinde et penuriose illuc perveniens, in casa vacua et frigida citra Londonias ad exitum vici festâ membra recepit quieti, sæpe et flebiliter reginam implorans misericordiæ, ut sibi in sua justa causa compati dignaretur, spondens ei extunc semper in solemnitate purificationis [Feb. 2], quæ instabat, se aslarium frumenti pro ejus amore pauperibus distributurum. Et cum sibi somnus penitus subtraheretur propter vacuitatem stomachi, anxietatem animi, tenuitatem lecti, astitit, ut sæpe juravit, queruloso sibi sancta Dei genitrix, duobus comitata focis et refulgenti claritate insignis, quam circumvallabant miranda sibi et, ut appellabat, lumina intellectuaalia, Angelica profecto numina; quæ, sicut reginæ virginum assistebant ut parerent, ita simplici rustico innotescebant quales existerent. Alloquens illa plebeium, "confidis," inquit, "in me, et ecce, craftina restituetur tibi, mea ope, terra tua. Insuper sanus domum tuam reduceris et sine impedimento, ut nec saltem pedem itinerando allidas." Fiunt confestim quæcunque mater verbi Dei promisit, et una noctium, postquam domum reversus est, quiescenti sibi denuo apparere dignata est dormienti mater consolationis, et ait, "quemadmodum vides me exsolvisse quod promisi, et prompte affuisse tibi invocanti, ita paratam me firmiter credas omnibus qui me invocant sinceris affectibus." Confirmat hoc factum eloquia sanctorum de matre misericordiæ, in qua oriens ex alto per viscera misericordiæ novem mensibus corporaliter requievit pro nostra salute. Sed et aliud addam pro convenientia materiæ, quod ante annos circiter triginta vel amplius contigit evenisse.

Extitit paucis annis elapsis in Londoniis vicarius quidam ecclesiæ de Dumany, dominus Jacobus, qui, quod expertus fuerat de beata Virgine, pluribus solebat referre. Erat quidem in juventute, ut dixit, scholaris Cantebriagiæ, focium habens cibi et lecti quemdam juvenem formosum,

Anglicum genere, Willelmum Wilde nuncupatum, pro eo quod efflet ludens et cantans, sed et petulantias nimis exerceens. Is spirituali devotione gloriosam Virginem colebat, officium ejus frequentabat, cantilenis et orationibus ejus in servitio se exercebat, et, quam sperabat procuratricem veniæ, consueto vocabulo nominabat Matrem Misericordiæ. Una proinde noctium, quiescenti sibi prope focium præfatum, videbatur quod a duobus deformibus et sibi infestis raptim duceretur versus orientem, ut in ignem permaximum, quem contuebatur, celeriter projiceretur. Respicens autem a tergo, conspexit cætum felicium venientem ad modum candidatorum et vultu ferenatorum, quorum unus alte intonans, “reducite,” inquit, “quem abducitis, ut examinetur, non est utique rectum ut fortiatur pœnam, cujus a iudice non excepit sententiam.” Sed regressus cum suis hostibus a senatu sanctorum suscipitur, et ad virum eminentis staturæ, formæ, ac reverentiæ, quem excitatricibus suum intellexit reparatorem, æmulis eum constanter accusantibus, tremebundus sistitur. Ibi cum alter adversariorum rotulum longum et totum tetrus apicibus intextum perorasset, omnia scelera sua, licet multa, veraci stylo continentem, percunctatus est iustus iudex quid adversus objecta dicere vellet. Illo, propter conscientiæ remorsum, nihil penitus respondente, adjecit exterminator malignus, “iuste Iudex, non nobis subtrahas quem merito commissorum nostrum esse consideras.” Benigne autem Conditor hominis ad prostratum se inclinans, “intuere,” inquit, “diligenter si ex meis comitibus quis affit, qui pro te preces effundere velit.” Circumagente eo lumina per univërfa agmina, qui, ut retulit, omnes videbantur mares, videre non potuit, quam maxime desideravit, Misericordiæ Reginam. Accepta proinde dira sententia, trahebatur atrociter ad acerba tormenta, cum a tergo rursus videt choros virginum, rutilo aspectu fulgentium, jocundo applausu lætantium, quarum domina, cæteris præfulgentior, abeuntes gradum figere jubet; quam conspectam suppliciter ut Reginam Misericordiæ invocat, quatinus in tam arduo articulo misereri sibi dignetur, recolens quam erga ejus obsequium spem, devotionem, et laborem, impenderit. Cui clementiæ mater, “sententiam,” ait, “incurristi, quæ non potest rescindi, quid vis ut faciam tibi?” “Domina,” inquit, “si amplius non licet, in hoc succurre ut libellum recipiam accusationis meæ.” Annuens im-

peratrix cœlorum celeriter apprehendit inimicum, et extortam ab eo cartam manibus petentis restituit, et ait, “modo necesse est ut deleas inferiptam.” In his omnibus corpus ejus fecus focium collocatum tam anxie se agebat tremendo, sudando, submurmurando, ut alterum expergefactum non parum terreret, quippe qui nec pungendo nec vociferando horridementem excitare nequiret, quouſque, expleta ferie viſionis ſupradictæ, quaſi de longinquis remeans, inquirere cepiſſet a fodali ubi eſſet, vel unde aſſuiſſet. Denique, conteſtante focio quomodo in fopore ſe habuerat, illico vice verſa, omnia narravit quæ viderat, porrigens in pugno teſtimonium, rotulum ipſum a dæmonio per Virginem extortum, nulli tamen oſtendere voluit quid foret interius exaratum. Perrexit quoque propere, craſtina illuceſcente, lachrymiſque in confeſſione delevit quicquid Sathan inferipſit, tantæque deinceps pœnitentiæ extitit ut religioſis erubeſcentiam induceret vitæ ejus auſteritas, carnem ſuam abſtrahendo a deliciis et afficiendo inediis.

Verum, quoniam virtus ex oppoſitione vitii amplius lucet, libet hic commendare ſtylo quod jam elapſis novem annis eveniſſe recognoſco. Proſecto extitit in occidentali Anglia, citra Briſtollum ad duodecim miliaria, villa rurali de Wellis, eccleſia quæ in portiones dividitur canonicis ſecularibus, præbendarius quidam, cujus aliter neſcio delucidare vitam niſi penes ſancti Auguſtini ſententiam, qui ait, non poterit male mori qui bene vixerit. Hujus cum Deus juxta placitum annueraſſet dies, dedit eum infirmari graviter, morboque invaleſcente, niſi maturius accerſiri fratres Minores. Ipi vero, quia præventi fuerant fama decumbentis, medio itinere occurrerunt nuncio ſtatim domini ſui indicanti; ad quem cum veniſſent, et in ſolarium, quo jacebat, cauſa conſolationis conſcendiſſent, diſtulit ægrotus medicinam vel ſaſtidivit accipere oblatam, jubens eos, utpote vexatos, in aulam deſcendere et corpus reſeſtioni indulgere. Retinuit quoque ſecum de tota familia puerum, qui ſibi poſſet aſſiſtere et parere; et cum cæteri cibare ſe inchoaſſent, dixit puero ut, aperta archa, quæ ex oppoſito ſtabat, diſcum argenteum intus repertum, argento et auro referatum, ſibi feſtinaret aſſerre. Allatum autem et in gremio collocatum attonitis oculis et irreverberatis intuetur, injeſtæque manu, ſulvum metallum, quaſi maniam paſſus, avide mox in ora projicere conatus eſt, mor-

dendo et forbendo uti effēt gustui delectabile nimis. Porro innocens, qui aſtabat, horrore concuſſus, propero curſu in aulam deſcendit, vociferans ut fuccurrerent, quoniam dominus ſuus, velut amens, denarios vorare non deſineret. Illi concito accurrentes repererunt totam cameram ſcopatam, et funeſtum corpus deſuncti plumbo lividius ſuper nudum humum pro-
jectum totum nudatum, quinimmo denariis a capite uſque ad talum infixis totum hirtutum, ſicuti ſolent coci carnes aſſandas lardo ex omni parte configere, cum volunt eas ſuaviores efficere. Hic caſus evenit anno quo ultimus Alexander rex Scotiæ ex præſenti luce receſſit, et per fratrem, qui tunc de conventu Briſtollī extitit, ad noſtram congregationem devenit. Et completum eſt in hoc miſero illud ſancti Job, [capitulo] viceſimo “divitias quas devoravit evomet, et de viſceribus ejus extrahit,” et cætera.

Accidit hoc anno per totam Angliam et Scotiam magna frugum cariftia, adeo ut quarterium frumenti pluribus in locis venundaretur triginta ſolidis.

Quo etiam tempore Gilbertus comes Gloverniæ, qui duxerat filiam regis Edwardi, dominam Johannam de Acris, ſic dictam eo quod, patre in Terra Sancta peregrinante, ibi edita ſit in lucem, ſuſcepto ex ea filio, ſtatim contulit integrum tenementum ſuum in Anglia in manum regalem ſub ea forma, ut parvulum nepotem ſuum ſua munificentia inveſteret, et comes uſque vitæ ſuæ terminum tutoris vicem gereret.

Sabbato proximo ante feſtum ſanctæ Margaretæ virginis [Jul. 11], ſummo diluculo, iter faciens cum ſacco meo, vidimus in euro nubem rotundam ſuper carbones tetram, in cujus medio aperiri contuebamur palpebras immenſi oculi fulgura ferociſſima in occidentem jaculantis, intellexique ſpicula Sathanæ a tranſmarinis ventura.

Dominica vero ſequente [Jul. 12] in veſpere incepit, et per tota noctis ſpatia continuavit, per totam Eboracenſis diœceſis occiduam partem continuus tonitrus et fulgur tam immenſus, ut ſine interpellatione ictus ſplendoris invicem ſibi ſuccederent, et quaſi unam ſolis claritatem efficerent. Terrebantur et clamabant non tantum homines immo et animalia quæque domeſtica, certe et equi. Audita ſunt in diverſis locis teſta combuſta vel dejecta, dæmonia per aerem vociferantia.

In feſto Omnium Sanctorum [Nov. 1] dilectus Dei antiſtes ex hac luce

recessit, Henricus Galwicensis; cui successit magister Thomas de Daltoun, consecratus apud Ripoun in festo Assumptionis beatissimæ Virginis [Aug. 15].

Dominica etiam post festum sancti Martini [Nov. 15] desponsata est filia comitis Roberti de Carrich regi Norwagiæ Magno.

Eodem anno bellum navale intestinum erat inter Anglos et Francos in parte Britanniae Minoris ad Sanctum Matthæum, ubi Franci ducentas naves amiserunt, et quatuordecim et sex millia hominum et sexaginta; ex parte vero Anglorum tantum tres homines perierunt.

Item, obiit frater Johannes de Pecham, archiepiscopus Cantuariensis; et sanctus Robertus de Wynchelse est electus in archiepiscopum Cantuariensem.

Item, comes Bares desponsavit Alianoram, filiam regis Edwardi.

ANNO DOMINI M.CC.XCIV.

In sabbato Palmarum, quod tunc accidit quarto idus Aprilis [Apr. 10], contigit in Laodonia eventus satis mirabilis, qui sufficienter admonere poterit sapientes excitatores tempestatum esse spiritus malignos, nec non et docere infcios ut, juxta sancti eloquium, ad omnem actum et omnem incesum manus tua pingat crucem. Enimvero confluentibus turbis eo die ad forum venalium diversis pagis ad villam Hadyngtoun, juvenis quidam ad sex miliaria distans, cum conjugæ æque juvene, inter convivaneos illuc pro necessariis emendis properavit. Accidit autem aura tam turbida et nix tempestuosa ut omnium facies intuentium horrore concuteret. Peractis vero negotiis ac redeuntibus illis domum, circa meridiem, cum esset mulier sana et fortis equo infidens post fellam mariti, venissetque ad rivulum perparvum, a domo sua in villa de Layfynbi ad dimidium miliare distantem, suavit viro suo ut eam equo demissam dimitteret subsequi, et ille domum præcedens juberet ignem contra algorem parari. Adquievit ille uxoris amore, et statim cum esset sola in amnis ingressu obvium habuit ex inopinato finistrum angelum, facie pallidum, sed specie puellam vix septennem prætendentem. Is, injecta manu sinistræ mulieris, more unguli equini, carnes brachii avulsit, et territam in aquam dejecit. Nitentem vero refurgere tam gravit inter scapulas faucivavit, ut pugnus hominis in

plagam mitti facile posset; et dum dire attrētare diu relucēntem plures corporis ejus partes reddidit lividas, plures, avulsis, ut dictum est, carnibus, effecit luridas, prout mihi testati sunt qui viderunt et palpaverunt. Miratus causam moræ maritus equo vectus advolat, et confortem reperiens spiritu quasi femixhausto impositam jumento reduxit ad propria. Quæ, confessione et viatico præmunita, et omnibus advenientibus feriem pandens et faniem, feria secunda subsequente receffit ex hac luce.

Per idem tempus rex Edwardus citatus comparere coram Gallis personaliter, præparari Ambianis fecit suo receptui condecencia, sed accipiens a clanculis amicis præmunitorias epistolas ut suæ captioni præcaveret nec mare transiret, a cepto destitit; et in festo Ascensionis Dominicæ [Mai. 27], contra omnem justitiæ formam, tanquam foriffactæ reus, omnibus terris et tenementis transmarinis privatus est.

Dominus Edmundus ab ista domina regina tres filios genuit, primogenitum Thomam comitem Lancastriæ, secundum Henricum comitem Leicestriæ, tertium, qui cum fore in Galliis morabatur.

Hoc anno frater Johannes de Derlyngton, de ordine Prædicatorum, confessor quondam regis Henrici, auctoritate papali in regno Angliæ collector efficitur decimarum; cujus studio et industria editæ sunt Concordantiæ magnæ, quæ Anglicanæ vocantur. Idem postea ex collatione papali efficitur archiepiscopus Dubliniæ.

Fratri quoque regis Angliæ, domino Edmundo, qui dominam Mariam, relictam regis Navarræ traduxerat, interdixit rex Franciæ accessum in fines Francorum. Infuper, et dictæ dominæ, reginæ Mariæ propriæ conjugis matri et confortis regni, tyrannice subrapuit tertiam quæ sibi regni Navarræ competeat portionem, nisi maritum, frustra ut putabat, deserere vellet, et partes transmarinas incolere assueceret. Vasconia autem, valde ex eventu excaeta, commendata est fastuoso Karolo, fratri regis, custodienda et defendenda; qui qualiter profecerit necdum plene innotuit. Ex hoc cepit passagium commeantium interdicti, lanarum et coriorum coemptio extra Angliam prohiberi, et multa incommoda sequi. Tunc relegati sunt Cluniacenses monachi a nostris finibus, sed et thesauri inquisiti sunt et consignati uno die et eadam hora per totam provinciam, tam in locis religioforum quam in ecclesiis cathedralium, civilium, et ruralium.

Eodem anno miseri Walenses, ante pene consumpti, tertio se erexerunt, constituto sibi principe bastardo, ultimi Leulini filio, Madoco; qui tria destruens castella, Snowdown se receperunt, multitudine, ut dicitur, octo-decim millia. Contra quos rex Edwardus profectus, licet cito ex potentia eos subegisse potuisset, tum quia nunquam audebant palam congregi, paulatim Englesei et alias terras occupando perverfitatem eorum prudenter enervavit, et cum eos vastasse valuisset unus mensis spatio.

In commemoratione sancti Pauli [Jun. 30] creatus est papa Celestinus quintus, qui fuerat praedecessoris presbyter et confessor, licet illiteratus; cui ante electionem falsum sanctitatis nomen accreverat, eo quod tristatus de morte apostolici religionem sibi finxerat ac petierat. Creatus vero, nihil omnino de consilio confratrum suorum disponere curabat, ob quod ab Urbe usque Neapolim se elongabat. Hic ad numerum cardinalium decem adjecit, insolentias plures incepit. Cujus tempore Siculi a se Karolum, ob ipsius tyrannidem, rejecerunt, sed non primo quam ob causam papa cum quibusdam cardinalibus apud Neapolim, cum eum reconciliare non posset, horribilem sententiam in Jacobum de Arogania et Siculos sibi contentientes fulminarunt.

fol. 202.

Proinde post festum sancti Petri ad Vincula [Aug. 1] accidit subita sed monstruosa inundatio in fluvio Scotiae dicto Thevioth, prognostica futurorum in proximo, prout oculis perspeximus. Nam subito sine magno imbre excreverunt aquae a Thevioth exeuntes, pontes et rupes eminentes excedentes, molendina sub castro Rokesburgh et alias ac quaeque obstantia exportantes. Pontem quoque Berwici effregerunt et turrin dejecerunt, omnes etiam pilas lapideas prostraverunt, et de populo superexeunte plures traxerunt in mare.

In festo quoque sancti Matthaei apostoli [Sep. 21] factum est Londoniis concilium cleri et parliamentum populi, ubi concefferunt ecclesiastici regi in subsidium suae expeditionis medietatem proventus sui, laici vero tertium denarium suorum bonorum.

Item, Wallenses se erexerunt et plurima damna fecerunt. Hoc audito, Edwardus rex Angliae, ne manus suas cruentaret sanguine, distulit exercitum suum ne quemquam eorum laederent a Septuagesima [Feb. 14] usque ad pascha [Apr. 18], et sic ad sequens festum sancti Laurentii [Aug. 10].

Principe eorum ab eisdem prodito et capto, redacta est tota Wallia in deditioe sua; nam e nobilibus, datis obfidibus, circa quingentos inclusit per diversa Angliæ castra.

Ad festa quidem Omnium Sanctorum [Nov. 1] missæ sunt relationes regi Edwardo a domino Johanne de Sancto Johanne, et domino Johanne de Brethaygne, et reliquis nobilibus, qui cum eis tranffretaverant ad defendendam Vafconiam, quod prospere profecerant, et hostibus insultus dederant, captis muntionibus ubi se tueri poterant.

Per idem tempus appulsæ fuerunt naves multæ vi tempestatum in diversas partes Angliæ, numero ducentas et quatuor viginti, quæ missæ a rege Hispaniæ disposuerant transire ad partes Franciæ. Fuerunt autem munitæ ad pugnam supra modum, ac refertæ ad summum armis, auro, cera, bitumine, et lignis ac asseribus; hos Portuenfes, magno periculo sui, aggressi sunt, et de omnibus prædam fecerunt.

In dicto etiam festo Londoniis recessit a seculo solemnis nomine, sed non conversatione, Bovo de Clare, non satis, ut dicitur, claro sine et merito, quippe qui innumeras occupaverat ecclesias, et male gubernaverat eas quas Christus suo commercio adquisierat, nam curialis exercens ordines non curavit, curam animarum exsufflavit, proventus ecclesiarum dilapidavit, nec tanti reputavit Christi sponsam ut de proventibus propriis haberet ecclesia necessaria indumenta integra et munda, quemadmodum per plura probari possent prophana exempla, ex quibus unum commemorabo verbi gratia. In solemni ecclesia de Symundeburne, cui præfuit, conspexi, die sancto paschæ, loco tabulæ supra majus altare, virgulas contextas et recenti fimo boum limitas, cum tamen taxetur ecclesia ad septingentas marcas. Insuper tam prodigus et petulans extitit, ut quadrigam matronalem inauditi operis antiquæ reginæ Franciæ miserit pro jocalitiis, totam videlicet eburneam tam bigam quam rotas, et quæ deberent esse ferreamenta omnia erant argentea usque ad minimum clavum, operimenta ex auro et ferico usque ad minimam qua trahebatur restem, pretio, ut dicitur, trium librorum sterlingorum, sed scandalo mille milium.

In festo sanctæ Luciæ [Dec. 13] papa Celestinus, congregato cœtu cardinalium, et omnibus unanimiter assentientibus, statuit et ordinavit quod unicuique papæ vel cardinali liceat, cum voluerit, dignitati suæ renunci-

are; quo edito, statim dignitatem pontificalem in præsentia eorum resignavit. Tunc Karolus legi fecit constitutionem Gregorianam de inclusione, et incontinenti parari fecit domum cuilibet cardinalium, tantum decem pedes ordinans et unum ministrum. Tres vero novos cardinales, qui necdum venerant, secundum constitutionem decem diebus expectavit; qui cum affuissent in profesto natalis Domini [Dec. 24] omnes inclusit. Illi vero omnes in dictum Celestinum, de futuro pontifice creando, potestatem suam sub hac forma transfulerunt, ut ipse quatuor de cardinalibus nominaret, qui novum, vice omnium, eligerent, et ipsi electum ab eisdem profummo pontifice acceptarent. Is ascensuens nominavit Benedictum de Gaytan cum tribus aliis, qui unanimiter in Benedictum confenserunt; iste, Anagnia oriundus, jam dictus est Bonifacius octavus, qui in crastino circumcissionis [Jan. 2, 1295] ordinatus est, qui prædecessorem suum, de hæresi accusatum, accersiri iussit, timentque alter in Siciliam fugit.

In vigilia natalis Domini [Dec. 24] pauci Angli, adjuti ab indigenis et hominibus regis Arragoniæ, vi prælii terram Vasconiæ pro magna parte recuperaverunt; et in die circumcissionis [Jan. 1, 1295] restituta est Baiona potestati eorum, post quod miserunt regi Angliæ exennium consolatrium, quinquaginta naves vino onustas.

Eodem anno pridie idus Februarii [Feb. 12, 1295] obiit Thomas de Multona secundus, tunc dominus de Holbeche.

Item, die sancti Dunstani [Mai. 19] obiit piæ recordationis nobilissima matrona, domina Matildis de Multona, domina de Gilleflande, mater prædicti Thomæ.

ANNO DOMINI M.CC.XCV.

Transiit ex hoc mundo fenex et plenus dierum nobilis tam in Anglia quam in Scotia baro, dominus Robertus de Brus, Vallis Anandiæ herus, elegantia formosus, eloquentia facundus, clientela famosus; quodque majus est, Deo et ecclesiasticis devotissimus. Transiit autem in Cœna Domini [Mai. 12] ille qui inter omnes aulicos honorabilis cibare et cœnare solitus ac sollicitus extiterat quosque adventantes, ad ejus fores foris non mansit peregrinus, sed ostium ejus viatori patuit. Requiescit cum progenitoribus apud Gyfeburne in Anglia, sed spiritum reddidit an-

gelis in Anandia, capitanea illius patriæ villula, quæ burgi amisit honorem ob unius iusti maledictionem, hoc modo. Extitit paucis retroactis temporibus episcopus et monachus in Hibernia, de ordine Cisterciensium, sanctus utique ac Malachias nomine, qui, instante ordinis generali capitulo, instigante se spiritu, illuc properavit pro se recommendando, ibique obiit et requiescit, signisque clarescit. In cujus transitu sanctus qui interfuit Bernardus sermonem fatis lugubrem, quem ego sæpe vidi, super ejus funere flebiliter edidit. Iste itaque Deo carus episcopus, cum ab aquilonari parte Hiberniæ transfretasset, et per Gawalliam venisset Anandiam pedes cum duobus conclericis, sciscitatus est ab incolis quis eum dignaretur hospitio recipere. Afferentibus aliis illustrem virum, dominum patriæ, qui tunc præfens erat, hanc sibi humanitatem libenter velle impendere, petivit humiliter prandium et concessum sibi fuerit liberaliter. Et cum sciscitarentur famuli ab eo, uti a peragrato, utrum prævenire vellent horam prandendi an expectare mensam domini, petivit ut prævenire liceret. Ornata proinde sibi mensa ex boreali parte aulæ, discubuit cum focis ut reficeretur, et fermocinantibus ministris de morte cujusdam deprehenso latronis, qui jam iudicii sententiam expectabat, introivit aulam baro et comedentes exhilaravit hospites. Tum innocens episcopus, de curialitate præpotentis plurimum confusus, "postulo," inquit, "ut peregrinus, vestræ nobilitatis gratiam, ut, cum iudicium sanguinis locum præsentiae meæ hæctenus non violaverit, mihi donetur hujus rei vita, si quid obnoxium egerit." Annuit nobilis hospes, non facetiæ causa sed fallaciæ; et juxta prudentiam hujus seculi, quæ stultitia est apud Deum, mandat occulte malefactorem plebæ morte. Eo suspenso et prandio episcopi terminato, baro intravit ad suum prandium; et cum episcopus gratias optulisset tam Deo quam hospiti, intulit, "isti aulæ Dei benedictionem confero, et huic mensæ, et omnibus deinceps in eadem comedentibus." Cum vero pertransisset villam vidit, prope semitam, pendentem in cruce latronem. Tunc animo ingemescens sententiam gravem fulminavit, primo super dominum loci ac sobolem, dehinc super civitatem; quod et rei probavit eventus, nam cito post dives dire defunctus est, heredes per tres gradus in primo flore ætatis subtracti sunt, alii ante dominii quinquennium, alii infra triennium. Quod intelligens dictus Robertus, statim in adolescentia sanctum per-

fonaliter adiit, veniam petiit et fe ei commendavit, ac deinceps quolibet triennio fanctum visitavit. Rediens quoque in ultimis diebus de Terræ Sanctæ peregrinatione, ubi cum domino Edwardo fuerat, divertit Clarevallem, et tunc in perpetuum cum fancto fœdus [firmat], providit redditum perpetuum, ex cujus proventu adminiftrantur fupra tumulum fancti tres batilli argentei cum fuis luminaribus; et fic per pietatis opera folus ifte fepultus eft in fenectute bona.

Feria fexta ante dominicam Palmarum [Mar. 21] venit Karulus, frater regis Franciæ, apud Ryims, ubi Angli fe receperant pro parte. Venit autem circa mediam noctem cum fex millibus equitum et peditum innumeris contra quadringenis equites et feptem millibus peditum; et cum expugnaffet urbem quindecim diebus ftrenue refiftentem, confilio cujufdam fenis exeuntes commiferunt cum eis, et vitam fuam multum care vendentes occubuerunt, et fic de Anglis duodecim barones capti funt, uno prodente, de quo poftea agetur.

Eodem anno Scoti elegerunt fibi duodecim pares, quorum confilio regnum deberet regi,

Tempore fex regum perit obfervantia legum,
Curfibus exlegum, fitque rapina gregum.

Scoti callide contra dominum fuum, Edwardum regem Angliæ, nuncios, fcilicet Willelmum Sancti Andreæ et Matthæum Dunkeldyn epifcopos, et Johannem de Soules, et Ingeramum de Umfravile, milites, miferunt ad regem Franciæ, ad tractandum cum eodem rege et regno contra regem Angliæ et regnum; bellum moliri conantes, et procuratorem fecum ferentes nuncios prædicti. Poftquam igitur rumor infonuit auribus domini regis Angliæ, iratus, nec mirum, mifit ad regem Scotiæ vicibus iteratis, mandans ut veniret ad parliamentum fuum, fecundum quod de jure tenebatur, tam pro regno Scotiæ quam pro terris aliis fibi debitis in regno Anglicano; qui omnino venire contempfit, et, quod pejus eft, ad refiftendum regi Angliæ exercitum congregans copiofum; et die lunæ in hebdomada pafchæ [Mar. 26, 1296], dominus Johannes Comyn de Bouhan cum exercitu Scotorum in Angliam veniens, incendia domorum, ftrages hominum,

et deprædationes animalium commisserunt; et duobus diebus sequentibus civitatem Karlioli viriliter impugnarunt, sed frustrati a proposito tertio die recesserunt. Hoc audito, ex adverso rex Angliæ contra Scotos vexilla apud Berwike direxit, et in septimana paschæ, scilicet tertio kalendas Aprilis [Mar. 30, 1296], dicta villa capta fuit per regem, et castrum de eadem eodem die, quo ceciderunt gladio circiter septem millia hominum.

In octabis apostolorum Petri et Pauli [Jul. 6], congregatis principibus et prælatis et cæteris nobilibus regni Scotiæ, factum est parliamentum solemne apud Strivelyn, ubi communi consilio decretum est, ne rex eorum aliquid per se efficere posset, ut duodecim pares haberet, more Francorum, quos ibidem elegerunt et constituerunt. Privaverunt ibi dominum Robertum de Brus, juniorem, qui in Angliam transfugerat, hereditate paterna, eo quod eis hominum facere noluerat; filium etiam ejusdem privaverunt comitatu de Carrich, quo institutus fuerat, eo quod patri adhæserat. Dominum comitem Warenniæ, focrum regis Scotiæ, cum aliis nunciis domini regis Angliæ, indignanter sine responsione repulerunt, nec tantum virum, regi proprio attinentem, castrum intrare permiserunt. Tractaverunt etiam illic firmiter rebellare, et hominum regi Edwardo factum interrumpere, consulentes quatinus fœdus inirent cum rege Franciæ, ut ille per suos bello navali et isti terrestri simul Angliam fatigarent, et, ut credebant, profligarent. Cepit ex hoc Deus revelationes plures fœvis suis facere, quarum veritates subsequenti anno intuiti sumus. Nam sexto kalendas Augusti [Jul. 27], summo diluculo, videbatur cuidam religioso in Laodonia totum firmamentum nubibus, vento ab euro aquilone-agitante, repletum; post quod intuitus est eadem calle venire scuta rubra, armis regis Angliæ insignita, quæ semper combinata, capitibus conjunctis et condensata lateribus, multitudine sui totam cœli superficiem occuparunt. Dum vero vultu cernuo et animo stupido hæc miraretur, vidit illico eandem regionem subsequi parvulum candidum et formosum a fello insidentem, qui, raptu citius adveniens et totus nudus existens, prætendit in extremis lateribus et latere nostræ salutis signacula stillantia cruore. Quod alter advertens curvatis genibus adoravit, et sic visio evanuit.

Aliud quoque commemoro somnium ad firmitatis indicium, quod burgenfis simplex Hadyngtoniæ sub eodem tempore vidit. Nempe ignem,

ut retulit, vehementem vidit ab austro firmamenti venientem, et subito super Berwicum præcipitantem, miserabiliter omnia confumentem; postea procedentem per medium Laodoniæ usque ad maris brachium cuncta vastantem, quo cum pervenisset cælum denuo repetiit, et ad austrum, via qua venerat, rediit.

Hoc anno filius unicus et heres domini Willelmi de Vesei, juvenis et elegans, Johannes nomine, inter pascha et pentecosten [April. 3—Mai. 22] subtrahctus est ex hac luce; super cujus morte miles quidam de Scotia, dicti pueri educator, dominus Philippus de Lyndesei, domini Johannis filius, gravem mœstitudinem contrahens, et post mœstitudinem morbum mirabilem, decidit in lectum apud Beverlacum, et octo diebus, vi febrium miserabiliter agitatus, loquelam omnino perdidit; nec visitantes se advertens, sensibus exterioribus privari visus est. Quotidie tamen ab offerentibus cibum quasi maniacus sumpsit, sed post receptionem rursus se reclinans, quasi in sopore mansit. Hujus miseriam sanctus Cuthbertus antistes miserans, die octavo decubanti sibi aperte apparuit, et eum de negligentia increpans, ait, “commeruisti morbum quod incurristi; nam a progenitoribus tuis locum mihi consignatum et meæ antiquæ habitationis heremitorium, capellam de Inippauym in tuo territorio sitam, incuriæ commendasti, et pro domicilio divinorum transiit in stabulum brutorum; sed quod hæcenus errasti indultum sit tibi, et recepta fanitate reparare studeas loci mei diruta et purgare sædata.” Ad quod statim linguam in loquelam resolvit, et primo omnium sancto gratias agens, de omnia diligentia veniam postulavit. Dum vixit sospes sæpe testabatur audientibus quod viderat. Fuit etiam hoc tempore magna clades in scholaribus Oxoniæ, in tantum ut multi subito morerentur, et uno die ad unam ecclesiam sexdecim vel amplius corpora deferrentur.

Accidit detestabile simul et mirabile tunc in occiduis partibus Scotiæ, in valle de Clude, ad quatuor miliaria de Passleth, apud domum cujusdam militis, domini Dunkani de Infula, quod peccatoribus terrorem incutere, et damnatorum speciem in die ultimæ resurrectionis valeat præmonstrare. Dum enim quidam in habitu sanctæ religionis perverse vivens et pessime moriens, utique sententia excommunicationis innodatus, pro quibusdam sacrilegiis in domo propria commissis, diu post defossum

corpus in eodem cœnobio plures per nocturnas umbras sensibili illusione fatigasset, transtulit se filius tenebrarum ad domum dicti militis, ut fidem simplicium exerceret, et clara luce configendo deterreret, vel potius occulto Dei iudicio qui essent ejus facinore implicati tali indicio ostenderet. Assumpto siquidem corpore, incertum utrum naturali an aereo, tetro tamen, grosso et palpabili, venire solebat meridiana luce in habitu nigri monachi, et in fummitatibus domorum vel thesaurorum bladi residere; quem cum viri aut sagittis appeterent, aut furcis transfoderent, statim quicquid massæ illi damnatæ insigebatur, dictu citius in favillam comburebatur. Eos etiam, qui luctam cum ipso inibant, tam immaniter prosternebat ac quassabat, quasi omnes artus eorum confringeret. Primogenitus vero domini militis, armiger adultus, in hujus pugna præcipue erat ei molestus; et cum una vesperarum paterfamilias cum domesticis residerent prope focum, affuit inter turbas ille funestus, jacibus et icibus eos perturbans, cæterisque fuga lapsis solus armiger duellum cum eo aggressus est; sed, quod miserabilius est relatu, craftino interfectus ab eo repertus est. Quod si verum est quod dæmonem in neminem potestatem accipit, nisi qui porci more vixerit, conjici facillime potest cur juvenis iste tali fato finieret.

In festo quoque nativitatis gloriose Virginis [Sept. 8] præcepit rex Franciæ multitudini præparati navigii ut ad Angliam comburendam quantocius properarent; sed protectione divina et procurante misericordie Regina, cujus auxilio, ut supra memoratum est, subiecta est insula, subita tempestate ita procellis vexati fuerunt, ut proprium littus, unde processerant, cum magna difficultate resumere valerent. Et cum transfretassent tunc usque in Angliam mediatores pacis, duo cardinales, et a rege Galliarum obtinuissent ut nihil molestum sui adversus Anglos interim perpetrarent, non est veritus contra fidem facere, quin potius in reverbos a naufragio crudeliter sæviens, plures illorum, ex consilio fratris sui, morte affecit, redintegratoque mandato, rursus reliquos ad mare coegit, interminando ne penitus redirent nisi gloriosum sancti Thomæ archiepiscopi et martyris pignus secum Parisius deveherent. Qui, cum marinos fluctus sua classe denuo petissent, ac copia quasi cooperuissent, non fuerunt tamen ausi de omnibus arenam Angliæ contingere nisi homines

duarum trierum tantum, sicut mihi retulit qui affuit et oculis eventum aspexit. Harum prior et cæteris copiosior improvifam Doroberniæ villam facile cæde et incendio aggressa est, sed de fine operis gavisus non est; nam de villulis confluentes viri littus præoccupaverunt, et omnes peremerunt, numero ducentos et viginti, et suppellectilem diviserunt sibi. Alia quoque applicuit apud Hyve, repleta novies viginti armatis et capellas ferreas habentibus, quos Portuenses duabus tantum navibus aggressi, citius quam unum miliare confici posset, omnes morte affecerunt. Et quia, teste sacra pagina, "facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur," accidit adeo sub eodem articulo in Galliæ principibus conspiratio circumventionis. Sed et ille, qui duodecim barones, socios suos, suo dolo capi, ut dictum est, procuravit, jam contra ipsam personam regis

fol. 203, b.

Angliæ et regni dolum denuo machinatus est. Profecto missus a regno Franciæ infidiator venit velut fuga lapsus Angliæ deceptor, et aridam malitiam cooperiens simulabat se velle nostris consilium Gallorum detegere. Admissus est proinde ad parlamentum Londoniæ, et cum scrutatus fuisset secreta provinciæ, assumptis duobus clientibus, properavit ad mare ut transfret. Unus autem fervorum, detestans facinus domini sui, occurrenti sibi familiari cuidam detexit conceptam versipellis malitiam, "vade," inquit, "et dic regi quamcitus, quia ad decipiendam Angliam transfretare festinamus." Quo nunciante, præventus est iniquus et detentus, reductusque confessus est facinus, et digna mercede tractus est et suspensus. Exiit autem miles vocabulo Thomas de Turbeville, quem exturbavit Dominus in illa die, quoniam nifus est turbationem inducere Angliæ.

Sexto post hæc nonas Octobris [Oct. 2] magister Robertus de Wynchelse, sacre theologiæ doctör, qui ante creationem fuerat archidiaconus Cantuariensis, nunc vero ejusdem sedis archiepiscopus, repatrians a Curia cum cardinalibus, et honorifice a rege in suam dioccesem receptus, cum ingenti apparatu inthronizatus est coram multis proceribus.

Verum quemadmodum scriptum novimus causa ruinæ populi sacerdotes mali, sic ruina regni Scotiæ ex gremio processit propriæ ecclesiæ, quia dum illi eos seducerent qui ducere deberent, facti sunt eis in laqueum et iniquitatis offendiculum, et corruerunt in eis. Nam unanimiter et qui prædicationis officio et qui prædicationis functi sunt, consiliis et exhortationibus

tam publice quam occulte, aures et animos principum et plebium corruperunt, ut ad verfum regem ac gentem, qui eos falubriter falvaverat, hostiliter animarentur; afferentes erronee abundantioris esse iustitiæ ipsos quam Sarracenos impetere. Mercenarii quoque, non pastores, qui, ad præcedens sancti Laurentii festum [Aug. 10, 1294] legatione gentis sue functi, quasi negotiatores lanarum ad partes Francorum transfretaverant, ut facinorosum consilium regi eorum detegerent ac ejus auxilio fulcirent; erant autem episcopi Sancti Andreae et Dunkeldensis, qui, juxta propheticum dictum, “in malitia sua lætificaverunt regem, et in mendacio suo principes.” Nam non multo post, remissis litteris per suos domesticos, confidere eos fecerunt in mendaciis, nunciantes se regem Galliae inclinasse ad libitum, et navigium ingens ventis expositum cum omni copia virorum, armorum, equorum, et necessariorum; in cujus rei argumentum præmisit Sancti Andreae antistes usque Berwicum arma nova plura ac pretiosa, necnon indumenta pontificalia sumptuosissima, quæ omnia a nautis episcopi Dunelmensis in ipso portus hiatu direpta novimus et ablata. Ad comprobandum quoque quod sanctus Job dixit, “vir vanus in superbiam erigitur, et quasi pullum onagri sic se liberum natum putat,” confestim ad istos rumores erectis animis efferata sit gens imprudens in omnes Anglos intra fines suos repositos, cujuscunque essent ætatis aut sexus, conditionis aut ordinis. Nam manus ecclesiastica, quæ graviter molestabat, rectores et vicarios ecclesiarum in Anglia oriundos judicavit privandos, et præfixo termino a patria ejiciendos; sacerdotes vero stipendiarios suspendit, et una cum clericis compatriotis denunciavit ejiciendos. Manus quoque regia religiosos e suis cœnobiis ejecit, et in dignitate constitutos privavit; laicos etiam a domibus propriis extrusit, et bona eorum inventa sub fayfina regia sigillavit aut taxavit. Sed et mordax lingua quorundam malorum, qui manu nocere non poterant aut non audebant, lyricas componentes camenas irritationibus et abominationibus plenas, in blasphemiam illustri principis et in ignominiam suæ nativæ gentis, quæ, etsi hic prætermittantur, tamen a memoria posterorum non debebuntur, cum superbia et oppressionem prædicta nihil aliud portendebant nisi quod, sicut clamor filiorum Israel in Ægypto pervenit ad Altissimum, viditque afflictionem eorum et descendit ut liberaret eos, ita nunc evenit istis in diebus nostris.

Hoc revelationes indicant superius notatæ, hoc etiam aperta visio declarat, quæ apud Berwicum ante subsequens natale Domini ostensa oculo sensibilis. Siquidem infantuli literis imbuendi, qui in eadem villa, ut affolet hiemali tempore, summo diluculo ad scholas maturius convolabant, viderunt oculis carnis, sicut multis postea professi sunt, Christum ultra castrum in crucis effigiem extensum, plagisque cruentatum, et vultu versus civitatis habitacula conversum. Quamcumque animadversionis futuram significaverit, in brevi subsequens tempus docebit.

In nocte etiam Omnium Sanctorum [Nov. 1] sanctus sanctorum Dominus specie auxilii perjuratorum rates Francorum delevit ac perdidit, ut processum eorum sibi ac suis concivibus comprobaret adversum, et hoc tali modo. Cum enim fraudulenti Franci, qui, ut prædicitur, fuerant ante repulsam passi, secum consiliarentur quod in tam celebri solemnitate, sicut nec cæteri qui oram maris Angliæ circumhabitabant, sic nec Portuenses, illo die vellent ecclesiasticis carere officiis, aliud sibi assumpserunt consilium insipientiæ, more Nichanoris superbi, qui in die sabbati jubebat arma capi et negotia regis impleri. Itaque profunda nocte parantes se profundum transigere pontum, dum humanum devitarent aspectum Divinum incurrerunt judicium; nam irruptionem meditantes facere in improvisos, subito fenserunt eos sanctorum refugio protectos, oborta manu Domini dira procella, quæ eos continuo conturbatos divideret, et quotquot in novies viginti continebantur navibus ad profundum pelagi demergeret, adeo ut nec unus supereffet, qui factum posteris nunciaret.

Ex præmissis et aliis expertus rex Edwardus ex adverso et post tergum instare sibi bellum, et cum jam congregatum esset apud Edynburgh tam parliamentum procerum Scotiæ quam concilium prælatorum, palpans ingratorum voluntatem, postulavit per internuncium commodari sibi exiguo quatuor eorum castra in anteriori regni parte prospicientia; videlicet, Berwici, Rokeburgiæ, Gedewrth, et Edynburch, ad tutamentum indigenarum contra adventum alienigenarum. Negaverunt unanimiter ac pertinaciter in hoc, sicut in omnibus aliis ante postulatis; affirmantes se in nullo sibi auxilio prodesse. Cardinales quoque, qui, longo itinere confecto, expensas exhauferant, petierunt a clero Scotiæ per internuncios modicam de gratia pecuniæ portionem, quæ ad assensum unam vix per fin-

gulas ecclesias taxandas se extenderet; sed et ipsi curialitatem quaesitam inficientes hoc dederunt in responfis, columnas illas ecclesiae non pro se sed pro utilitate regni regis Edwardi terras et maria transmeasse. Et quoniam scriptum novimus ab impiis egredietur impietas, haec omnia perpetraverunt ut odium conceptum proderent signis, quod non poterant armis; extimantes a se dominium regis Edwardi posse exsufflare. Quibus contigit istud sancti Gregorii exemplum, quod dum anam solverent nodum ligaverunt. Evenit quippe eis quod et Sedechiae, teste Ezechiele, qui ait; "recedens ab eo misit nuncios ad Aegyptum, ut daret sibi equos et populum multum. Nunquid prosperabitur vel consequetur salutem qui fecit haec, et qui dissolvit pactum nunquid effugiet?"

Post festum sanctae Luciae [Dec. 13] mortuus est magnus comes Guberniae Gilbertus, vir prudens in consiliis, strenuus in armis, et audacissimus in defensione sui juris. Cum enim praedictus rex et ab omnibus tenentibus suis quaesisset quo warranto quis possideret, is Londoniae, praesente rege ac proceribus, extracta ense, talia intulit responsa; "ecce garantum meum, quo jure a conquaestu, tu, rex, a tuis progenitoribus duos obtines Angliae pedes, et ego qui parentibus meis tertium possideo pedem." Sic recissa est sollicitudo quaerentis.

Ut autem ceptam historiae semitam carpsim, in festo sanctorum Vincentii et Anastasi [Jan. 22] milites et armigeri, qui in nuncio supradicto fuerant in Francia episcopis associati, redierunt spe vacui et ora conclusi; cornutis illis retro residentibus, more multorum praesulum modernorum, qui, dum ex ignavia timent propriae pelli, vel ex lascivia procurant proprio ventri, fiunt non pastores ovium sed pasti ovibus. Et istis Scotis quidem repatriandi praecipua necessitas fuit, quoniam in Gallia repererunt victualium magnam caritiam, et in propriis crumenis fenserunt expansuram penuriam, nec inibi constituti invenire valebant creditorem cui se obligarent, nec recessuris dabatur saltem vel una navis qua se transporent. Cum igitur angustiati occurrissent quibusdam marinariis de orientali patria Scotiam adire proponentibus, et procuratorem cujusdam burgensis de Edynburgh comperissent apud dictos naucleros merces suas navigio imponere, prece tantum, quia pretium non habebant, vecturam sui et fuorum procuraverunt, spondentes nulum cum appliciti essent ad

natale solum. Sic confudit Dominus ad Caldeos fugientes, hoc est ad feroces, unde et Franci nomen fortiti sunt, gloriantes in navibus, in tantum quod qui fines Angliæ angariare innumera classe promittebant nunc lætari possent si vel unum lembum proprium possiderent. Hanc etiam gratiam cum applicuissent Berwici suo præstiterunt comprovinciali, cujus institorem habebant comitem, ut statim omnes ejus merces confiscarentur, pretio novies viginti marcarum vel amplius. Sed et hæc nova attulerunt de Gallia, quod rex Norwagiæ jampridem defunctus fuerat sine successione de suo corpore, cui frater suus, qui comes antea extiterat, subrogatus a proceribus, duxit tunc filiam comitis de Clermunth in uxorem et sociam.

His delusi insipientiis, aliam sibi adhuc posuerunt mendacii protectionem. Quia enim, teste theodocto, "vana spes et mendacium viro infensato, et fomnia extollunt imprudentes," dum isti audirent papam interponere de pace componenda inter Gallos et Anglos, confinxerunt apud se et etiam clamaverunt regem Franciæ affirmasse se nolle paci adquietere nisi ea forma, ut unum esset pactum concordiæ pro Scotis sicut pro suis; cum tamen in veritate, paribus congregatis apud Cambrun Dominica quadagesimæ [Feb. 20], nullus ibi affuit qui unum verbum pro eis fecit, prout mihi ore suo expressit quidam nobilis, qui quotidie ibi pro rege Angliæ præfens extitit, quinimmo plures audivit gentem ipsam detestantes uti falsam et ingratam beneficiis a rege Edwardo perceptis. Occasione hujusmodi fomniorum præceptum est in capite jejunii [Feb. 16] omnibus ballivis, ut per totum regnum capiant et recondant in castellis et aliis tutis locis, ad opus regis Scotiæ, omnes opes Anglorum ubicunque repertas, quinetiam et ipsi homines novo sacramento deberent astringi firmiter tenere et fideliter stare in omni necessitate cum gente nationis; putantes tale juramentum posse obligare, cum et ipsi, vice versa, absurdissime dixerint sacramentum suum regi Edwardo ex mera necessitate factum, ac proinde ex necessitate infringendum. Proinde, monstratis armis et numeratis capitibus quæ apta essent ad bella procedere, conclamatum est omnibus potentibus, opibus, armis, et viribus, ut in Dominica de passione [Mar. 27] parati sint congregari in exercitu apud Caldenley. Ibi ad sensum cernere posses verissime compleri quod sapiens scribit, "pugnabit cum eo orbis terrarum

contra infensatos." Profecto enim a termino prætaxato, ac si elementa vindicarent in adversarios veritatis, ceperunt nives, pluvia, ac venti ex euro e regione exercitus illorum adeo ingruere quod alii in villis et domibus laqueatis constituti stuporem incurrerent, quo modo femitecti homines sub rupibus et collibus, dumis et arboribus, asperitatem algoris declinare valerent. Itaque ut fidem præstitam prius infringerent, in confiniis Anglorum, iterata vice, cædes et incendia exercuerunt in hebdomada de passione [Mar. 27—Apr. 2], quibus alii provocati navigio aggressi sunt in vigilia palmarum [Mar. 26] Laodoniæ, et villas maritimas comburentes, ampliores eis intulere jacturam. Videre posses in sacro die pasceves et vigilia paschæ [Apr. 1, 2], præfagium futuræ stragis geminatae quæ accidit consequenter bis in sexta luce, cum certe nubes iracundiæ totam terram operiret Laodoniæ, tam densa, tam aquosa, et olefacto foetida, ut transeuntibus arceret aspectum ad decem passus distantiam. Hæc ad vesperam resoluta in ventum urentem et imbrem ingruentem, per totam noctem et diem sequentem tam molestantem fecit itinerantibus viam, ut tæderet aspicientibus ad fenestram.

fol. 204, b.

Relatum est in remotis tunc archiepiscopum Eboracensem Johannem in Domino obdormisse, cujus loco Henricus de Neuwerke electus est, ejusdem ecclesiæ decanus.

Per idem tempus accepimus quod hebdomada paschæ [Apr. 3—10] in Vasconia extitit dirissimus conflictus. Nam Francis hinc et civibus Burdegaliæ inde Anglos infestantibus, dum multi ruerent, multi fauciantur, manus superior nostris accidit, in tantum ut, hostibus terga vertentibus, extra captivos triginta nobiles signiferi morti sint dati, et in loco fratrum Minorum sepulti. Classis quoque Portuensis, quæ illuc destinata fuerat, integro numero et omnes sani ad propria sunt reversi. Capta est tunc a nostris pars dictæ civitatis, exterius videlicet vallum, duce exercitus domino Edmundo fratre regis Edwardi, cum comite Lincolnæ et aliis qui, ut dicitur, completum fecissent inibi negotium, nisi dilatio stipendiorum coegisset eos distrahere exercitum. Quæ cum innotuissent regi Edwardo apud Strivelyn tunc existenti, transmitti præcepit eis copiam tam bladorum quam nummorum.

Inde ad subsequens festum nativitatis sancti Johannis [Jun. 24] vidimus

nuncios de Vasconia venire solemnes, tam religiofos quam milites feculares perplures, annunciantes Angligenas totam terram occupasse, et omnes incolumes existere.

EXPLICIT LIBER OCTAVUS, INCIPIT NONUS.

ANNO DOMINI M.CC.XCVI.

JAM AD nonam hujus operis incisionem tam animum quam stylum applicantes, quæ et ratione amovendi fastidii et inchoatione novi seculi novum exigit condere libellum, hoc primum ac præcipuum attendimus sanctissimi Gregorii fanissimum documentum, “iniquorum,” inquit, “potentia flori fœni comparatur, quia eorum carnalis gloria dum nitet cadit, dum apud se extollitur repentino intercepta sine terminatur.” Hoc Albanaëtis accidisse anno Domini M.CC.XCVJ., qui utique fuit bisextilis, eorum evidens demonstrat elatio. Siquidem cum semper retroactis seculis sceptro subjehti fuerint Anglicano, (quodque sæpe infringentes respuerunt principem sibi ab eis delegatum, multotiens etiam rejecerunt non solum a regio consilio vel ministerio, verum etiam a solo Saxonum confortium, sicut præmissa chronica perhibent,) nunc in offatum odium repedantes, post fugationem omnium aulicorum, quos dominus Johannes eorum rex secum adduxerat, aliud novi facinoris addentes, eum qui caput erat populi, non permittunt aliquid condere ratum, nec alicubi se convertere ad libitum, sed, custodibus nocte et die adhibitis, tanquam fugitivum arcant, ut nec adire liceret regis Edwardi colloquium cum tamen citaretur, nec ei posset suum significare beneplacitum. Auxiliis etiam, ut prædictum est, et armis frustra confisi, diffinierunt regem ac prolem domi residere, et se campo certaminis committere, et ob hoc blada ac bestias provisionesque cæteras undecunque diripientes instauraverunt castra sua, principalemque regni portum et burgum Berwici munientes auxiliores forenses adduxerunt, non advertentes divinam quæ eis imminabat iram, qua congregati sunt quasi greges ad victimam, et sanctificati in paschate ad diem occisionis. Denique, cum deberent instructi esse Deum timere periculo principis sui postremo defuncti, quem vice omnium terribiliter percussit, deinde ipsi genti decennio dedit locum pœnitentiæ, et ipsi eo abuterentur in superbiam,

quotidie in deterius addentes prævaricationem, nihil remedii supererat nisi quod sapiens dicit, “necessè erat supervenire interitum exercentibus tyrannidem.” Cujus signum ego peccator, qui hæc gesta scripsi, tale a Domino revelante accepi. Siquidem paulo ante futurum infortunium cum, die Dominico, synaxi perfoluta, membra quieti commendassem, depressiffique supercillis soporem desiderarem, vidi virum per totum candidum et alatum, quem statim concepi esse angelum, gestantem in dextra gladium evaginatam, qui ab extremitate domus progrediens usque ad alteram, et forulis studiorum, quibus libri fratrum recondebantur, minacem vibrabat enses, designans hoc indicio quod deinde vidi oculo, librorum, indumentorum, et utensilium fratrum celerem quin potius sceleratam direptionem. Justorum siquidem vita sæpe atteritur in peccatorum pœna, et dum illos cruciat istos purgat.

Verum antequam inceptum historiæ alveum perferutemur, in eodem die bifextili, videlicet, in festo sancti Matthiæ apostoli [Sept. 21], apostolicus et æquus vir papa Bonifacius, secundo suæ creationis anno, decretalem edidit epistolam, “Ad perpetuam rei memoriam,” etc., reprimens insatiabilem principum rapacem cupiditatem in rerum ecclesiasticarum extorsionem semper intentam, in contra agentes laicos gravem excommunicationem intorquens ac interdictionem. Ecclesiasticos vero sine respectu omnes depositioni submittens et privationi, quicumque principibus aliquod datum, subsidium, mutuum, aut portionem aliquam taxatam de proventibus ecclesiasticis præter assensum sedis apostolicæ præsumerent conferre. Sed et aliud edidit edictum animabus utilissimum quarto kalendas Aprilis [Mar. 29] ejusdem anni, “Ad perpetuam rei memoriam,” indicens indistincte et universaliter quibuscumque ecclesiasticis curam animarum gerentibus suorum officiorum et locorum pastorem exercere residentiam, addens delinquentibus pœnam privationis beneficii, quicumque per integrum mensem reperit fuerit a sibi assignata ecclesia elongari.

Itaque cum dicat a Deo edita Scriptura, quod “facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur et nesciet unde veniet ei,” vir illustri Robertus de Ros, multorum prædiorum possessor, cum putaret prosperum affuturum, contra fidem accessit ad æmulos regis Angliæ, denudans eis ejus secreta, et spondens subsidia. Quo comperto, rex in ejus castro apud fol. 205.

Werche Dominicæ resurrectionis gaudia solemniter peregit [Mar. 25], et sic capitaneis Berwici deditionem suavit, promittens eis incolumitatem corporum, integritatem opum, meliorationem legum et libertatum, remissionem injuriarum, tantum ut propriæ consulentes salutem, gratiam oblatam non parvipenderent. Illi, e contra, peccatis contenebrati, auxerunt contemptum, et per tres dies, eo præsolante, nullum sponcioni tantæ dedere responsum, quinimmo advenienti regi quarta die [Mar. 29] personaliter et amicabiliter eos alloquenti geminam irrogaverunt contumeliam. Nam qui in eminentioribus consistebant, denudatis posterioribus, regi et suæ genti conviciabantur; alii ad classem in portu regis præceptum expectantem ferociter accurrentes quosdam nautarum trucidaverunt. Mulieres etiam eorum, ignem et stipulam afferentes, naves succendere molitæ sunt. Comperta perinde perverforum obstinatio, exercitu applicato, quasi sine vi subacta est perfidorum superbia, et civitas ab hostibus occupata, divitiisque per plurimis direptis, spatio diei ac dimidii perempti sunt ex utroque sexu, quidam cæde quidam incendio, non minus quindecim millibus, residuis usque ad parvulos perpetuo exilio eliminatis. Princeps tamen clementissimus humanitatem quam obtulerat vivis demonstravit extinctis; nam ego ipse ingentem virorum multitudinem ad prostratorum corpora humanda destinatam, qui omnes de fisco regis, licet ad undecimam operari cepissent, singulos pro mercede denarios erant recepturi. Peracta sunt hæc tertio kalendas Aprilis [Mar. 30], feria sexta in hebdomada sacra paschæ, Deo ordinante pœnam culpæ correspondentem. Nam feria sexta in hebdomada de passione, aliqui de exercitu Scotiæ primam irruptionem fecerunt in Angliam, cæde et incendio villas quasdam rurales et cœnobium de Carham depopulantes; et ipsi burgenfes perjuri, malitiâ indurati, in odio fraterno communionem summæ caritatis ad sui perditionem in pascatæ sine timore perceperunt. Proinde in proposito libet id assumere, “dies diei eruçtat verbum,” scilicet, vindictionem, “et nox nocti,” id est, flagellum pœnæ flagitio culpæ indicat scientiam. Ad hæc, quia teste Chrysofomo, malitia aliquando confunditur ratione, corrigitur nunquam eorum maxime qui proposito malo non ignorantia peccant; ideo infani homines aliam sibi affumperunt insipientiæ audaciam, et sexto idus Aprilis [Apr. 8] impetum in finitima Angliæ facientes duplici acie et ex diversa parte eam infestant;

Gawalenses per Cumberland, duce comite de Boghan, tota virtus tyronum ac juvenum per Reddifdale aditum sibi facientes, in quo excurfu omnem gentilium rabiem crudelitate superantes, cum fortes et adolefcetes qui effugerant comprehendere non poffent, in decrepitos, et anus, ac mulieres in puerperio decubantes, nec non in parvulos bimos aut trimos, arma adhuc nova cruentaverunt, tyrannidem non tyrocinium frequentantes, in tantum ut parvulos ad menfuram palmæ lanceis tranffoffos in aerem fufpenderent, ubi animas exhalantes ad æthera avolarunt. Eccleſias dedicatas combuſſerunt, feminas Deo ſacratas, maritatas etiam juvenculas, in loco ſacro ſicut alibi corruperunt, poſt expletam libidinem aut interficientes eas aut ſpoliantes. Aggregaverunt etiam turbam clericulorum in ſcholas de Auguſtaldia, et, foribus oppilatis, ignem in maſſam illam Deo candidam impoſuerunt. Deſtruſta ſunt per eos tunc tria cœnobìa ſanctorum collegiatorum, Lanercost, canonicorum regularium, et Auguſtaldia, ordinis ejuſdem, ac monialium Lambelei, quorum omnium utique vaſtatio non modo imputari poteſt virtuti præliatorum ſed ignaviæ prædonum, qui exiliorem patriam aggreſſi ſunt, ubi nullam contingeret invenire reſiſtentiam.

Quia vero folius Dei eſt de peſſimis elicere optima, referam hic duo ædificationis cauſa, plerique quippe perſidi in titulo Chriſtianitatis bonis volunt ſimiles haberi, non re ſed ſpecie. Hæc ex iſtis præ manibus probari poſſunt; nam cum ſcirent ſe ſceleratiſſima apud præfatas moniales perpetræſſe, petierunt in fine a ſacerdote miſſam ſibi celebrari. Ille, ut puto, metu magis quam aliter alleſtus, ſacra miniſteria uſque ad Confeſſionem exſequutus eſt, at panem cum palpare et benedicere ſe ſperavit, ſubito evanuit. Is, verecundiam ſuam tegere volens, aliam hoſtiam arripiens confeſſare voluit, ſed inter digitos contrectantis diſparuit. Sic temeritate ejus repreſſa et vindicta Dei intellecta, omnes aſtantes, ut male conſcii, auſugerunt.

In eccleſia vero Auguſtaldenſi, quam inclytus Domini archipræful exſtruxit ſanctus Wilfridus, repoſita erant ſcrinia plura ab antiquo ſanctorum patrum pignora reſervantia, quorum dignitates et opera pertractat ſanctus Beda De geſtis Anglorum. Ipſa vero baſilica Romano opere inſignita, ad honorem miſiſſimi apoſtolorum ſancti Andreæ ac ſpiritualis

patroni Scotorum, beati Wilfridi ministerio exstitit dedicata. Et cum arcere temerarios deceret tam sanctorum magnificentia quam religiosorum cœnobarum reverentia, infani supradicti, nec ista aliquid æstimantes nec Dei cuncta cernentis timorem curantes, barbara feritate flammis ædificia sacrata destruentes, res ecclesiasticas repertas rapientes, mulieres etiam humiliantes ibidem ac demum transsodientes, nulli ætati, conditioni, aut sexui parcentes, ad hoc tandem perfidiæ signum proruperunt ut reliquias sanctorum thecis reconditas despecte in ignem dejicerent, laminas auri vel argenti ac gemmas detraherent, caput quoque imaginis sancti Andreae figuram prætendentis cachinnose amputarent, præcipientes ut ad suum solum conculcandum inde recedens remearet.

fol. 205, b.

Per idem tempus auditus est a fide dignis auribus clamor in summo æthere, ter vindictam expetens de iniqua gente, qui, qualiter in auribus divinis personuit, infelices illius populi eventus demonstrabant in proximo subsequentes. Nam homines ignavi patriam propere repedantes, divina eos urgente ultione, aliud sibi assumpserunt consilium insipientiæ, ut diversis agminibus altera pars sui exercitus angustum introitum Laodoniæ, altera vero confines terminos Vallis de Tyvioth custodientes, exercitum Anglorum ulterius procedere volentem inter se arctatum includerent, et hinc inde conciderent. Hujus rei causa, undecimo kalendas Maii [Apr. 21], comes de Marre et alii cum electa juventute tyronum venerunt apud Dunbar, præsidium istud pro receptu habere volentes; et cum deprædassent loca adjacentia, villam incendio tradiderunt, ac castrum obsederunt. Sed cum intus deesset valida manus, comitis cum familiola sua ac fratre comitis duobus diebus locum defenavit. Adversarii autem proditioni comitis obtendentes, eo quod propter fidem conservandam parti regis Angliæ se contulisset, persuaserunt mulieri honestum secessum, ac sic quarto diluculo [Apr. 25] intraverunt municipium, habentes ducem belli virum nominatum et in armis expertum, dominum Ricardum Sywarde. Et cum influxissent, quasi greges in caulam, statim circumsepti sunt terra ac mari ante vesperam, quasi congregasset eos Deus ad inimicorum suorum victimam. Audita eorum obfessione, promulgata est citatio ex omni parte Scotiæ, ut maturius convenirent pro suæ gentis liberatione; insuper statuitur dies campestris pugnæ in mensis Maii capite. Nec solum manus

feularis fed et ecclefiastica gladium extrahens toxicatum, primo præcepit fub pœna fufpenfionis omnibus curam parochialem gerentibus omni die Dominico in præfentia plebium in principem Angliæ ac præfulem Dunelmensem Antonium folemnem fulminare fententiam, clero concinente, “Deus laudem ne tã.” Deinde, non tantum adhortando fed etiam armis dimicando plures ordinati dinofcuntur prælio interfuiſſe.

Verum quoniam veritas femper inviãta manet, et tamen femper præfumat læva perturbata confcientia, cum cernerent florentem juventutem et robor fui exercitus intra mœnia federe obfeſſos, ftatuerunt repentino terrore obfidionem folvere, et fubito eductos fuæ aciei unire. Itaque, quinto kalendas Maii [Apr. 27] et feria fextæ, quæ eis fecundo fuit infaufta, hora nona, dum comes Warenniæ et vix quinta pars aciei regiæ fe ad difcubitum præpararent, fupervenerunt fuperbi in fupercilio montis declivi, æmulos ad congregum provocantes. Et cum eſſent agmina eorum ordinate congefta ac multitudine fortia, priufquam poſſent manu contingi, citius fumo refoluta funt ac difperfa, ferociffimis eorum prius in fugam verſis. Nam pedites eorum pertinaciter ftetiſſent fi equites non adeo propere calcibus pugnaſſent; et quia non in multitudine exercitus fed de cœlo victoria eſt, contueri poſſes in conſictu illo quod Dominus promiſit populo electo, “per unam,” inquit, “viam venient contra te, et per decem fugient.” Cæſa funt itaque non minus decem mille de perjuris, et aliqui tonforati poſtea inter mortuos funt reperti; cum tamen omnino nullus de Anglorum parte cecidit, excepto uno incauto milite. Pugnam hanc adverſus veritatem excitatam fuprema veritas terminafſe videtur, quæ fe dicit veniſſe in mundo ſeparare hominem adverſus patrem fuum. Ibi enim videres ex eadem gente contra patrem filium arma capere, et fratrem conterminum fuum gladio necare. Ex his cepit iudicium adverſus obfeſſos agitari. Ipsi, enim, ignem pro ſigno in cacumine caſtri accenderant, intimantes ſuis quomodo improvifis et quando poſſent moleſtiam inferre. Aliis igitur ad fodiendum, aliis ad aggerem componendum animo concitatis, quo murum ferociter inſigere poſſent, qui intus erant mente conſternati ſtatim fe reddiderunt in caſtino regiæ voluntati. Capti funt ibi et per diverſa loca Angliæ cuſtodix mancipati ex nobilibus comites quatuor, de Marre, Menteth, Athoil, et Ros, nec non et alii fexcies viginti et

quatuordecim, inter quos erant barones plures, milites viginti, armigeri quaterviginti; pedites vero ibi reperti sunt treceni, quos rex retinere noluit sed, sacramento præstito, liberos dimisit, quibus et conductum dedit, quousque ultra castrorum locum progredirentur, quod multum profecit ad pietatis ejus commendationem, etiam in faucibus inimicorum.

Sub hoc tempestuoso tempore dominus episcopus Dunelmensis seifiri fecit omnes terras domini Johannis de Bailliolo, quas tenuit de feodo Sancti Cuthberti, inter quas apud Castrum Bernardi, depositum ejusdem Johannis, octuaginta octo educitum de squalore tonderi fecit, et, veste mutata, libertati restituit, insuper terras sibi direptas ei restitui fecit. Hæc omnia Christianam affectionem comprobant in Anglis, qui, contra retributionem malivolorum, gratis reddunt bona pro malis.

Ipso anno apostolicus Bonifacius statuit ac promulgari fecit ut, per universalem Christi ecclesiam, festo singulorum apostolorum et evangelistarum nec non quatuor doctorum, duplicia celebrarentur. Edidit et aliud contra canes ad vomitum revertentes, ut nullus religiosorum Prædicatorum, Minorum, Heremitarum Sancti Augustini, nec non quorumlibet Mendicantium electioni, postulationi, provisioni, seu vocationi de se factæ in discordia ad aliquam extra administrationes sui ordinis prælaturam parare possit assensum. Et pro quamvis si magistri, ministri, vel priores generalium suorum ordinum, aut inferiorum suorum prælatorum, licentia vel assensu accedant absque licentia sedis apostolicæ spirituali, irritum discernit et inane, siue scienter siue ignoranter, secus a quoquam fuerit acceptatum. Ob hoc, ut æstimo, unus de clero, fati ludibundus vel forte indignabundus, versus facetos inferius annotatos finxit, et latenter affixit ostio cameræ domini papæ. Et sunt hi versus;

Papa Bonifacius modo, sed quondam Benedictus,
Nomina bina bona, tibi fit decorus amictus.
Ex re nomen habe, benedic, benefac, benedicte;
Aut hæc perverte, maledic, malefac, maledicte.

In festo Sancti Barnabæ apostoli [Jun. 11] accidit memorabile pro Walensium tergiversatione nominandum. Etenim, cum dominus Ed-

wardus rex cum grandi exercitu obsideret sublimē castrum de Edynburgh, machinis pergrandibus ad saxa jacienda circumquaque locatis, et intratium dierum ac noctuum spatium septies viginti et decimum octavum lapidem jactu tecta castrī fortiter conquassasset, in memorati festi vigilia accidit curforem suum velocissimum, et quem aestimabat fidelissimum, Wallensem quemdam, cui, commendatis pluribus epistolis ac soluto bravio, præcepit ut citissime versus Londonias explicaret vias. Is dicebatur nomine Lewyn, eventui suo congruenti, quod Anglice sonat Lefwyn. Continuo enim ingressus tabernam quicquid in sumptus accepit itineris consumpsit in voracitē ventris. Mane diei festi, quod erat in luce Dominica, ridiculum facturus Anglis, jubet socio suo peltem ante se portare, asserens se non inde discedere priusquam impetum castrensibus dederit. Accedens autem cum balista ante fores, inclamavit custodes murorum ut sibi restem demitterent, qua introductus secreta eis fuorum adversariorum omnia denudaret. Constabularius castrī, ut mihi asseruit, tunc vacabat gentationi cum pseudo ille subintrans ante eum sistitur, pyxidē cum regalibus epistolis manu prætendens. “Ecce,” inquit, “domine, secreta regis Angliæ, scrutate et videte; mihi quoque partem muri tradite defensionem, et cernite si sciam quater balistam.” Cum vero cæteri vellent igitur sacramenta detegi inhibuit qui præerat, et statim in eminenti loco stans acclamavit fortiter transeuntes quatinus notum facerent in curia regis proditorem suum eos qui deintus erant sollicitare de fraude, cui nulla ratione contra fidem vellet assensum præbere. Ad hunc rumorem continuo affuit dominus Johannes Dispensator, cui, intimato per ordinem eventu, demittimur per funem deceptor cum litteris indemnatis, ac regi discumbenti illius deprehensio ac modus manifestatur. Princeps vero, qui multum veritatem amabat, “gratulabundus pronuncio per Deum,” ait, “fidelitas illius veracis viri me vicit; jubite ut deinceps nullus conclusis illis exquirat damnum, nulla machinarum contra eos fundat faxum.” Sic sopita est regis ira, qui prius juraverat omnes vita privandos. Sic fomnum susceperunt palpebræ eorum, qui vigilaverant per triduum, quorum plures pro sua salute fecerant votum quod continuant in perpetuum. In crastino, ex indulgentia regia, miserunt obsessi nuncios ad regem Johannem apud Forfar commorantem, denunciantes statum,

poscentes auxilium, qui succurrere non valens, permittit unumquemque proprium providere commodum. Sed ne pœnam Lewyn, prædicti prævaricatoris, fileam, statim deprehensus, judicatus, tractus, ac suspensus est solempni patibulo, pro ejus scelere exstructo. Hoc exemplum hic inferui ut sapiens subterfugiat familiaritatem fraudulententi.

Pendente nunciorum relatione rex Edwardus dimisit exercitum obsidentem, et cum paucis profectus usque Strivelyn, ubi, ob ejus metum castrum vacuum reperit, clavibus super fores apertos pendentibus, et incarceratis ejus misericordiam flagitantibus, quos continuo jussit libertate donari.

Itaque, absente rege, post quindenam obsidionis redditum est Castrum Puellarum in manu domini Johannis Dispensatoris, locus qui nusquam in antiquioribus gestis legitur prius expugnari propter sui eminentiam ac firmitatem, qui, a conditore suo monarcho, rege Edwyno, Edwynesburgh dictus est antiquitus, ubi, ut dicitur, septem filias suas posuit conservandas.

Quum autem hoc fuerat regi suo definitum a Scotis, ut nec in prælio compareret nec paci acquiesceret, sed ubique fuga lapsus latebras foveret, e contra rex Edwardus animum obfirmavit ut nec pelagus eum abstraheret, nec montes aut saltus absconderent, quin potius terra ac mari circumvallatum apud Kinkardin primum ad voluntatis ejus arbitrium usque Munros properare coegit, ubi suo juri regio renunciavit, et perfidorum expertus consilium passus est perævum dispendium tam honoris regii in Albania quam patrimonii paterni in Anglia. Nam Londoniis missus cum unico filio honestam vitam agit sed privatam, contentus stipendiis de fisco regis sibi erogatis. Patrata sunt hæc divina provisione in castro translationis sancti Thomæ martyris [Jul. 8], promerente peccato parricidæ, Hugonis de Morvilla, de cujus femine descendit iste acephalus; quoniam sicut ille sanctum Thomam punit in capite, sic deinceps nullus de ejus progenie exstitit a quo non fuerit translata aut capitis discretio aut terrena possessio.

Accidit etiam eodem die anniversarium domini Alexandri, regis Scotiæ senioris, qui ex altera germana filia descendit David illustris comitis, ultra quem non processit ex illa sorore legitima soboles regalis feminis regi suo Edwardo, qui solus post Willelmum Bastard factus est totius insulæ monarchus. Competere videtur hæc Scotiæ successio non tantum jure

prœlii aut foriffacti quantum jure propinqui sanguinis ad sanctam Margaretam, cujus filiam traduxit Matildem rex Angliæ Henricus senior, heres, sicut declarat scriptura superior. Ipso die deditionis exhibit rex Edwardus convivium permagnificum omnibus proceribus et plebeis; sed quia in hac vita lætis admixta sit tristitia, recepit eo die rex nuncia de morte fratris sui in Vasconia, domini Edmundi, strenui militis et proceri, qui socialis extitit et jocundus, largus ac pius. Fertur causa mortis ejus defectus expensarum cum adesset sibi stipendiariorum militum manus valida, sed pecunia parva. Reliquit is superstites duos ephebos juvenes, Thomam et Henricum, de regina Navarra susceptos; quorum senior cum tota hereditate suscepit matrimonio unicam filiam domini Henrici comitis Lincolniae, qui tunc habuit comitatum Lancastriæ et Ferrers ex parte patris, et ex parte uxoris Lincolniae et Salesbiriæ.

fol. 206, b.

Per idem tempus accidit Parisius in Secana mira et insolita inundatio, præfagium fortassis futurorum, sicut superius tactum est accidisse in Tweda. Nam subito, dum non sperarent homines sed in stratis suis lascivirent, venerunt fluvia et flaverunt venti ac subruerunt utramque pontem civitatis in profundum, cum omnibus contentis, ubi constat extitisse ædificia amœniora, mercimonia pretiosiora, prostibula sumptuosiora, et juxta Apocalypsim una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ, quinpotius deliciæ ac lasciviæ, ita ut aptissime eis conveniat istud Hieremiæ, major effecta est iniquitas populi Parisiensis peccato Sodomorum, quæ in momento subversa est, nec ceperunt in ea manus. Constat certe istos sic Dominum offendisse ut caderent puniti, non tantum propter se sed in correptionem gentis suæ, cujus superbiæ sequela subversio est morigeratæ fidei per orbem; dum speciem pietatis habent virtutem vero ejus abnegant, sacramenta exsufflant, Verbum vitæ carnem factum cum virgine matre flatu facilius blasphemant, peccatum suum folemnius quam Sodoma prædicant; et juxta dictum sancti apostoli Judæ, carnem maculant, dominationem spernunt, majestatem blasphemant. Hæc virgo virginum dire, ut æstimo, meditatur in eis vindicare, quæ inter annes illius civitatis habitans plura signa salutis in illa gente operata est, præcipue in ignis infernalis extinctionione, ubi nullus curatione dignus nonum diem præterit defolatus.

Referam ob virginis gloriosæ reverentiam quod superiori tempore conti-

git, anno decimo coronationis regis Edwardi, tunc quidem revelatum, necdum tamen rerum veritate confummatum. Siquidem gens illa convulsa ac dilacerata, Walensis dico, dum vindicare se in Anglos credunt antiquo livore agitati, semper scelis sui pœna in deterius ruunt. Ea propter cum conarentur, duce quodam David, regno regis Edwardi excitare molestiam ac ejus gratiam in inimicitiam convertere, convenit princeps industrius populum, et profectus contra hostes apud Worcestriam se et suorum progrefsum gloriosæ virginis tutelæ multis oblationibus ac consecrationibus commendabat. Annui statim regina virtutum petentis voto, et clerico ecclesiæ sanctæ Mariæ de Scropebiry, nomine Johanni, una noctium dormienti astitit, literamque clausam et sigillo impressam supra ipsius pectus propria manu deposuit; cui et sic præcepit, “furge mane, et litteram tibi porrectam regi Edwardo, apud Wygorniam commoranti, defer ex parte mei; sciens quod non fraudabit te digna mercede.” Qui evigilans sicut sibi visum fuerat ita veraciter litteram reperit, injunctum sibi nuncium recoluit, sed propriam exiguitatem perpendens iter arripere titubavit. Iteratur sibi mandatum, adjicitur emolumentum. Is habens charissimum sibi sodalem, clericum quemdam, I. nomine de Houtoun, qui nunc existens de ordine Minorum feriem istius eventus constanter asserit, “rogo te,” ait, “comitem fieri mecum usque Wygorniam, habeo enim aliqua in curia regis expedienda;” sed cum de sacro beatæ virginis oraculo nihil sibi detegeret renuit ille rogatus, nesciens quid causæ subesset. Tertia proinde vice virgo, triclinium sanctæ Trinitatis, torpenti servulo apparuit, de inobedientia increpavit, et in pœnam delicti mortem ei celerem ac repentinam adesse prædixit. Quo territus testamentum condidit, exsecutores instituit, de cœlesti littera celerius festinanda quam maxime ipsos astrinxit, ac sic subita nece recessit. Non est inventus qui auderet se regis conspectui offerre nisi unus scissor fatis tenuis, qui tamen benigne a rege receptus non vacua manu recessit; sed cum in sua camera ante caminum litteram intellexisset perlectam, tertio genu flectens, terram deosculans, ac gloriosæ virginis gratias referens, “et ubi est,” inquit, “ille clericus, hujus nuncii bajulus, quem mihi commendat fermo virgineus?” Attornato ejus respondente quomodo obierit, rex fatis condoluit. Quid regina gloriæ tunc ei sponderit nondum plene innotuit, nisi hoc solum, quod tunc et

femper deinceps de suis æmulis prospere triumphavit, ac ab illo die usque nunc solemne jejunium panis et aquæ omni sabbato ob amorem adjutricis ejus continuavit, insuper et Londoni in laudem ejusdem Dei genitricis operosam ac sumptuosam ecclesiam, quæ necdum perfecta est, exstruere inchoavit.

Ut autem ad propositum revertar, post Johannis de Balliolo, ut dictum est, deditionem, rex Edwardus præconizari fecit ut per totum suum transitum nullus rapinas exerceret nec incendia, quin potius victualia necessaria justo pretio compararet. Descendit deinde in Marre, ad villam mercatoriam Aberden, ubi subdoli nuncii regis Francorum quodam portu appliciti depreheni sunt et adducti ante ejus conspectum, habentes multa paria litterarum tam regi Scotiæ quam suis proceribus destinatarum. Quibus cum valuisset doli vices reddidisse, compescuit tamen volentes ipsos lædere, resignatisque eorum litteris quæ detectæ fuerant, misit propero cursu partibus Londoniæ, ut viderent et alloquerentur regem quem quæsierant, ac comperta narrantes per aliam viam reverterentur in patriam unde venerant.

Progressus est ulterius animositate regia in partes instabilium Moraviæ populorum, ubi post Arthurum nullum in antiquariis reperies permeasse, ut montes et silvas ac saxa prærupta, quæ indigeni solent reputare quasi castra, dispersis agminibus, perlustraret. Hæc omnia quanta pietate, quanta frugalitate profecutus sit, testantur ejus remissiones, condescensiones, munera, ac festa. Subjugata omni terra rediit Berwicum in octavis assumptionis [Aug. 22], ubi iteratum est hominum gentis Albanæ erga dominum regem Angliæ ac successorem ejus filium, et etiam per cartam cum omnibus procerum sigillis denuo redintegratum, insuper et tacitis duabus portionibus Dominicæ crucis solemni juramento exstitit confirmatum; sed non profuit eis fermo jurifjurandi, non admixtus fidei in his quæ profitebantur, sicut evidentia eorum gesta sub sequenti anno patefecerunt. Accidit etiam in crastino assumptionis [Aug. 16.] lætum quiddam nostris, succurren-
fol. 207.
te auxilio gloriosæ virginis; nam dum Portuenses deduxissent milites ac pedites in Vasconiam tendentes, in alto pelago occurrerunt trecenis navibus ex Hispania cum multis pretiosis sarcinis Franciam petentibus; dato nostrorum congressu, qui non habebant nisi quater viginti rates, omnes fugam

inire compulerunt, direptis ex eorum classe viginti et octavo navibus et decem trieribus; in una autem trierum repperunt fex decies viginti dolia vini. In testimonium igitur victoriæ a Deo datæ, medietatem vini destinaverunt militibus in Vasconia decertantibus; alteram pro benedictione attulerunt Londoniæ, de qua bibit qui mihi retulit vir fidelis fermone et expertus in religione. Hujusmodi eventus illis apertius sunt referendi qui exhilarantur in vanis et in experti cœlestium frivolam putant superum fruitionem. Rari enim reperiuntur in nostro seculo qui dulcedinem divinæ revelationis gustare merentur, non propter Dei parcatem sed propter palati spiritualis infectionem. Nam cuidam virgini sacrae, anachoriticæ vitæ diu deditæ, accidit superna quædam revelatio hoc anno non reticenda.

In territorio quippe de Sropebiry, sexto ab urbe miliario, habitat illa sancta anus, Emma nomine, sanctorum assueta visitationibus, quæ in solemnitatem sancti Francisci [Jul. 16], cui plurimum afficitur tam ob sancti meritum quam ob ipsius ordinis quem gestat habitum, cum in vigilia sancti [Jul. 15] duos illius ordinis fratres recepisset hospitio, media noctis hora qua fratres solent Deo laudes psallere excussit se fratro sancta mulier, pio corde recolens quam pro se ipsa sicut obligaretur quæ tali festo reclusa effecta est, et quantus honor per diversa mundi climata sancto exhibitus est. His accensa in animo ancillam vocat, lucernam afferri jubet pro matutina laude, quam bis allatam et collocatam in altari oratorii sic repentinus flatus exstinxit, ut nec tepor lychni remaneret. Patronus vero illius ecclesiæ est præco Christi et plus quam propheta, cui inclusa speciali subiecta amore plures, prout patebit inferius, amici Christi experta est familiaritates. Igitur cum miraretur lucernam sic sibi subtractam, aspexit radium ætherei luminis advenientem per oratorii sui fenestram basilicæ conjunctam; qui supra solis virtutem rutilans facies puellarum ejus, quæ in remotiori ædícula jacebant, decore cœlesti venustabat, ipsi nihilominus puellis illachrymantibus ob lætitiâ cœlitæ illustrationis. Affuit Prior ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum; lucerna ardente et lucente et stupentem demulcente feminam, "ecce," ait, "confestim habebis missam." Is sanctus, cum sæpe appareat huic Christi famulæ, signum tenet in manu rotulum, officii sui indicium, in quo per ordinem continetur sacrum Dei evangelium, "In principio

erat verbum." Post enunciationem Baptistæ statim secutus est fulgor adeo superexcellens, ut sensum humanum, nisi gratia præventum, potius retunderet quam promoveret, in quo cum admirabili fragrantia affuit mater æterni luminis præclaro circumdata tabernaculo, in testimonium, ut æstimo, quod Is qui creavit eam requieverit in ipsius tabernaculo; et ejus felicem adventum comitati fuerunt quatuor de ordine Minorum, quorum præcipuus extitit sanctus Antonius, præclarus Verbi prædicator, necnon et tres alii de Anglia oriundi, vita vel scientia famosi. Domina mundi, ut dignum erat, super sanctum altare chori substitit, reliqui præparaverunt se missam perficere. Sancto autem Antonio indicibili vestitu procedente, cæteri tam mirabili melodia et claro carmine cecinerunt, quod plures innocentes remote in villa existentes harmoniam admirati sunt, sed unde procedere nescierunt. Introitus vero missæ alte editus iste fuit, "Tu rex gloriæ, Christe," et quæ sequuntur; quousque occurreret ille versiculus, "Te ergo quis famulis;" et, "subveni quos pretioso," et cetera. Istud recoluit mulier ter fuisse repetitum, collectam quoque et epistolam et cætera missæ ordinaria non adeo potuit retinere. Et cum quæssisset istorum nomina, a beato Baptista sciscitanti quare sanctus Franciscus non adesset ibi, responsum accepit, "ipse in hac sua solemnitate pro multis eum ut sanctum novellum invocantibus Deum habet interpellare, idcirco venire non potuit hac vice." Tempore vero consecutionis sacri mysterii in missa prædicta, sanctus Antonius hostiam miræ amplitudinis elevavit et decoris, cui statim beata virgo una cum cæteris devote ac profunde se prostravit. Officio peracto, regina clementiæ dulciter ad sponsam descendit, et eam cœlitis eloquiis ac secretis confortavit, insuper et numeralia devotionis ejus manu benedicta contræctavit. Verum quia super omnes infelices censendi sunt qui Christi bono odore moriuntur, dum aliqui cœlestium in experti divinis revelationibus huic parvulæ factis derogarent, ut doceretur quod murmur hujus est contra Dominum, in suo recessu dixit præcursor Christi, "perquire ab his, qui detrahunt divinis beneficiis, utrum malignus spiritus tam sacra mysteria perficere possit, ac suscita fratres hic quiescentes, quibus ostendas ad sensum lumen quo lustravimus istud habitaculum." Fecit continuo sancta femina sibi imperatum; qui a tertio gallorum cantu fere in lucem matutinam perpexerunt oculis totam aream ecclesiæ cœ-

lesti fulgore circumfusam; quorum alter feire volens lucis originem, per fenestram ecclesiæ introspicieus, vidit quasi faculam ardentem ante imaginem beati Baptistæ, qui prævius exstitit lucis æternæ.

fol. 207, b.

Referam aliud auditu dignum quod huic sanctæ animæ accidit, quemadmodum ab eis accepi quibus ipsa retulit. Dum enim juvenula ac rudis esset in Christi tyrocinio, sicut aliquando sustinuit alapas carnis, sic ludificabatur fallaciis dæmonis sed præcipitari non potuit, quoniam semper præcursorem Domini doctorem contra subdoli insidias habuit. Accidit proinde ut ægrotanti sibi dolore lateris, sanctus Dei Johannes prænunciavit eidem futurum serpentem transfiguratum, posuitque in ipsius ore propositionem qua ejus elideret præstigium. Non distulit Sathanas quin statim post discessum sancti adesset in specie unius medici, professus est artem, fpondet curam diligentem. “Sed quomodo,” inquit, “constat mihi quo morbo laboras? permitte ut manu tangam locum qui te aggravat.” Huic et cæteris suadelis semper virgo obstitit, et ait, “non me lates, caput nequitia, et ideo per sacrum illud evangelii oraculum, ‘Verbum caro factum est’, adjuro te ut detegas mihi qui sunt homines qui magis vobis obstitunt.” “Minores,” ait. Quærenti, “quare?” respondit, “quia sagittas quas pectoribus mortalium infigere satagimus, aut ipsis impredientibus omnino non possumus, aut parum infigendo proficimus.” Ad quod illa, “habetis,” inquit, “jacula?” “Utique,” ait, “et ignorantia, et concupiscentia, ac malitia, quibus apud homines agimus, ut aut perpetrata parvipendant, aut perniciosius defluant, aut perfectis invideant.” Tum illa, “in virtute,” inquit, “verbi prætaxati, dic mihi quantum obfit vestræ operationi dicta enunciatio Evangelii?” Tunc altius gemens inimicus, “væ mihi,” inquit, “quod huc hodie veni! verbum de quo tu requiris tantæ virtutis est, ut ad ejus auditum omnes nos oporteat genuflectere, nec ultra in illo loco valemus virus nostrum exercere.”

Quoniam hic mentio occurrit de patrocinio sancti Francisci fiducialiter invocato, tangam hic duo quæ acciderunt ad tres annos ante destructionem Berwici, quæ in ipso burgo contigerunt. Ipsa civitas quondam adeo populosa ac negotiosa exstiterat, quod merito altera Alexandria dici poterat, cujus divitiæ mare, et aquæ muri ejus. Illis diebus cives præpotentes effecti et Deo devoti, largas erogabant elemosynas; inter quas ob amo-

rem et reverentiam sancti Francisci ordini providere volentes, statuerunt de communi arca annuatim fumere quandam certam expensarum summam pro utroque festo beati Francisci honorifice procurando, insuper et pro indumento pauperum fratrum apud se habitantium preparando, quo et geminum misericordiae implerent officium, et sancto ex mercatore converso devotum exhiberent servitium, sperantes pro impensa pietate etiam in praesenti consequi ex hoc majus mercandi lucrum. Non eos sefellit opinio, nec spes frustravit, quin omnibus florerent opibus; donec, appropinquante eorum exterminio, ad suggestionem quorundam mente corruptorum, qui non solum burgenfibus his, immo toti terrae illi, reperti sunt causa confusionis, edocti fuerunt primo elemosynam statutam diminuere, postea dimidiare. Quia vero hujus devotionis inventor exstiterat dominus Johannes Gray, tam miles quam burgenfis, qui ante annos plurimos ex hac luce subductus fuerat, praemunivit Deus plebem adversus imminens periculum, hoc modo. Anno praecedente guerram Scotiae visum fuit Thomae Hughtoun, dicti militis juniore filio, quod in loco quodam deliciarum, inter catervas sanctorum fratrum, cerneret patrem suum dudum mortuum, habitu ac gestu caeteris Minoribus conformem. Cumque personam patris recognosceret, sed gradum ejus miraretur mutatum, suspensae cogitationi ipsius tale dedit responsum; "Quod ante non vidisti, fili, miraris, me in habitu Minorum constitutum; sed per hoc a Deo doceris me in eorum numero computatum, quorum praecipuum adamavi confortium. Vadas, igitur, vice mei ad vicinos Berwici, et eis ex parte Dei publice denuncies, ut caritatem inpenfionis, quam ceperam erogare in beati patris Francisci honorem, resuscitent ac restaurent; sin autem, cito sentient non tantum dilapidationem temporalium, quin etiam debonestationem corporum suorum." Excussus fomno statim detexit civibus revelationem sibi factam, suavit emendam. Non curantibus corrigere acciderunt per ordinem quae verificaverunt visionem, dum primo mercatus deficeret, demum gladius defeviret. Aliud evenit attestans isti eventui et honori sancti. Siquidem unus illorum burgenfium, sancti dolens irreverentiam, obtulit se propriis sumptibus necessaria providere pro festo sancti; quod cum tantum voto concepisset accidit ut gravem totius corporis incurreret morbum, ab omnibus medicis desperabiliter refutatum. Persuadentibus proinde fra-

tribus ut fiduciam suam sancto offerret ac speraret lavamen, iussit se statim per omnia membra corporis, in honore sancti nominis, mensurari, et dictu citius refedit incolumis, de nullo conquerens nisi de dolore capitis. Arridens ejus uxor, "certe," ait, "non mirum, hoc enim solum prætermisimus non mensuratum." Et apposito filo statim liber effectus ab omni morbo. Idem etiam denuo salvatus est hucusque incolumis, dum concives sui detruncarentur gladiis, et hoc totum sancti Francisci meritis.

In crastino Epiphaniæ [Jan. 7], convenerunt clerus Londoniæ ad concilium celebrandum super responso reddendo domino regi, qui laicis indixerat septem denarios fuorum mobilium, et a clero sub forma subsidii petebat duodecim denarios; quibus dicentibus se libenter velle annuere regię voluntati, sed non audebant contraire apostolicę diffinitioni, graviter acceptum est; et auctoritate principis confiscata sunt quęcunque erant archiepiscopi Cantuariensis pecularia vel granaria, etiam palefridi qui erant pro sella primatis, quę omnia patienter amplexatus est vir virtutis. Exempti sunt etiam omnes ecclesiastici a protectione regis, et mobilia eorum omnia manu laicali commendata. Sed hanc temeritatem refrænavit cito manus superna, nam in vigilia purificationis [Feb. 1] acciderunt duo tristia; confusio nostrorum in partibus Vasconię, ubi nostrates sunt captivati, dominus Johannes de Sancto Johanne, et alii quammulti; provisiones etiam factę et eis navigio transmissę medio profundi perierunt. Hoc rumore divulgato, qui magnam męstitię materiam attulit et regi et regno, narravit mihi vir justus ac canis conspersus, quasi coaptans a simili, quod hic infero. "Tempore," ait, "regis Henrici genitoris Edwardi cum simile quiddam patratum fuisset in rebus ecclesiasticis per provinciam, sub prætextu auxilii his qui jamdudum, spreto carorum affectu conjugum ac liberorum, profecti fuerant Terram Sanctam tueri adversus Sarracenos, contigit Deo dilectum antistitem Lincolnię Robertum Grosseteth apud Huntyngdoun foilemnes in quadragesima ordines celebrare. Illic interfuit, ac ordines recepit, eventumque rei conspexit, qui nunc usque superest grandævus apud Donecastre, de ordine Minorum, qui quod accidit asserit in hunc modum. "Cum post missam," ait, "inchoatam, episcopo in sua cathedra colloato, processit cum rotulo qui recitare habuit nomina ordinandorum ac præfuli representandorum; protrahente eo summam in

longum, episcopus caput reclinavit in latus fedilis, et obdormivit. Qui autem circumsteterunt, agnoscentes ipsius abstinentiam ac vigiliam, pro omine acceperunt praelati quietem; in quo sopore, quantum vigilaverit mente, patuit in sui suscitacione. Præstolante quidem diutius clero et stupente, excitatus est leniter a quodam secretario; qui ut oculos aperuit, "ey, Deus!" inquit, "quanta mala intulit extorsio ab ecclesia Dei, Christianis inter Sarracenos pro Dei jure dimicantibus. Nam in hoc sopore perpexi apud Damietam Christianæ aciei dejectionem, et thesaurorum injuste compilatorum depilationem." Sequitur post paucos menses demonstratio oraculi, tristi nuncio delato de strage domini J. Longa Spata et aliis, de quibus supra reperies. Sic ait relator meus; verendum est his opibus ex direptione congestis posse contingere. Nihilominus rex accepto non desistit, immo tunc mandavit inquiri, quod post in crastino sancti Marci [Apr. 26] executum est, ut quocunque locorum, tam apud claustrales quam alios, reperirentur deposita auri aut argenti, æris, lanæ, cyphorum, cocleariorum, aut utensilium cæterorum, signatione et inscriptione in potestatem regiam redigentur. Dicit etiam sacra pagina, quod "vani sunt omnes homines in quibus non subest Dei scientia," quod utique comprobant temporum exempla. Scimus enim quemdam rep[er]tum fuisse his diebus de antiqua et anathematizata secta Ambigensum, dictum Galfridum, qui sicut ab aliis didicit multos in fide et spe salutis corrumpit. Nam penetrans domos, et in latebris docens de fato et constellationibus, furta et fortuita denudans, infirmarum mentium opinione reputabatur aliquid magnum, cum in rerum veritate nigromanticus esset nefandissimus. Seorsum etiam semper curabat habitare et pernoctare, jacere ubi quam sæpe auditus fuit quasi ad diversos colloquia dare ac responsa. Doctrinam Dei parvipendebat, sacramenta ecclesiæ exsufflabat; nam per sexdecim annos compertum est eum sacram communionem nec velle percipere nec videre, nec etiam postea in ægritudine mortali cuiquam dignatus est confiteri. Hujus errore sæpe a sancta ecclesia refragrato, fugatus fuit miser per patrias ac partes diversas, omnibus eum propellentibus; quinetiam et ipso archiepiscopo Cantuariæ domino Johanne de Pecham fines suæ dicecesis ei interdicente, tandem in partibus Staffordiæ apud cœnobium de Stanes latibulo potius quam hospitio receptus refedit; ubi cum

diu execrabilem duceret vitam tandem decidit in valetudinem ultimam, nec tamen tunc desistit adhærere diabolo sibi apparenti, et dicere, “putas quod modo me habebis, vel modo tecum venio; non certe, quoniam modo nolò.” Die autem purificationis beatæ Virginis [Feb. 2] perurgebatur impurus homo exitalibus doloribus exire de mundo, cum duo de ordine Minorum illuc divertentes ad stratum ejus astiterunt, suppliciter ac dulciter ut confiteretur suadentes, misericordiam Dei et gratiam spondentes; sed ille salutis semper monita furda divertit ab aure. Et cum viderent per fingultus quod cito eum oporteret spiritum exhalare, infonuerunt ejus auribus ut faltem nomen domini Jesu obtentu misericordiæ invocaret. Instant clamoribus, inculcant strepitus, sed ipse pœnitens nomen illud mellifluum nunquam edidit, sed tantum tepide in ultimo halitu bis “miserere!” dixit, ac sic huic vitæ valescivit.

In initio quadragesimæ [Feb. 7] fuit tanta caristia Romæ quod cives seientes depositum ecclesiæ factum in capitolio ipsum infregerunt, et irruentes unanimiter tanto impetu inventum triticum et fal diripuerunt quod sexagiata exstincti sunt ad similitudinem famis Samariæ. Et quoniam papa præter eorum libitum quendam statuerat fenatorem, uno impetu palatium papale propofuerunt incendere et ecclesiæ patrem opprimere, nisi intercessisset cardinalis cujusdam industria, qui miügavit eorum vefaniam, et apostolicum fecit mutare sententiam.

ANNO DOMINI M.CC.XCVII.

fol. 208, b. Ipfa die Annunciationis [Mar. 25] conventum est Londoniæ concilium denuo, quid vellent dare domino regi gratis. Quidam autem prælatorum, ignorante archipræsule, manum dederant seculari parere potestati, inter quos innodatus erat abbas de Ofenay. Hunc obvium sibi factum cum archiepiscopus osculatus fuisset, edoctus est per clericos quod contra sententiam ecclesiæ declinasset a cleri unitate. Revocatum ergo [archi]episcopus corripuit, detestatusque est osculum quod sibi infcius porrexit. Tantum autem timorem ex verbis justæ correptionis transgressori inflixit, quod ad proprium in urbe hospitium secedens defectum cordis incurrit; et dum clientes mensam præpararent ipse sibi miracula gloriolæ virginis recitari

præcepit, et priuſquam cibum fumeret ſubito ex hac luce receſſit. Renouari videtur in iſto Ananiæ hiſtoria, qui correptus fuit a Petro eo quod fraudaffet de pecunia.

Vix ſex menſium tempus elapſum exiſtit a gravi ſacramento ſupra dicto, quo ſe Albanaſti fidelitati ac ſubjectioni regi Anglorum aſtrinxerant, cum rediviua perfidorum malitia ad alias verſutias ingenium acuit. Nam præful eccleſiæ Glaſcuenſis, proprio agnomine dictus Robertus Wyſcardus, ſemper in proditione primus, cum Senefcallo terræ, nomine Jacobo, novam ſibi ſinxerunt audaciam, quinimmo novam perditionis famam. Fidem regi præſtitam manifeſte infringere non audentes, quemdam virum ſanguineum, Willelmum Waleis, qui prius fuerat in Scotia princeps latronum, contra regem inſurgere fecerunt et populum in ſui adiutorium congregare. Circa natiuitatem autem virginis glorioſæ [Sep. 8] ſe oſtendere et rebellare ceperunt; contra quos cum congregatus eſſet magnus exercitus Angliæ dixit eis Senefcallus dolofe, “non oportet vexare tantam multitudinem pro uno ribaldo; mittatis mecum paucos viros ſed electos, et ego vobis eum adducam mortuum ſive vivum.” Qui cum hoc feciſſent et magnam partem exercitus remiſiſſent, duxit eos Senefcallus ad pontem de Strivelin, ubi ex alia parte aquæ erat exercitus Scotiæ congregatus, qui tot de Anglicis tranſire pontem permiſerunt contra quot prævalere ſperabant, et, ponte obturato, omnes qui tranſierant occiderunt; inter quos cecidit theſaurarius Angliæ, Hugo de Kerſyngham, de cujus corio ab occipite uſque ad talum Willelmus Waleis latam corrigiam ſumi fecit, ut inde ſibi faceret cingulum enſis fui. Comes autem Warennæ vix cum paucis evaſit, quia perſecuti ſunt eos acriter inimici. Hoc facto, Scotti villam Berwici cum victoria intraverunt et paucos Anglicos quos invenerunt inibi occiderunt; villa nam tunc non erat murata, et ideo cito capiebatur ab Anglicis in fortitudine venientibus vel a Scottis. Caſtrum tamen villæ non fuit redditum illa vice.

Poſt hæc Scotti conglobati Northumbriam intraverunt totam patriam devaſtantes, faciendo incendia, deprædationes et homicidia, et venerunt ſere uſque ad villam Novi Caſtri, illam autem declinaverunt et comitatum Carlioli intraverunt; ibi ſicut in Northumbria fecerunt, omnia deſtruentes, [et] poſtea in Northumbriam redierunt, quæ prius omiferant plenius devaſ-

tando; et in festo sanctæ Cecilie virginis et martyris [Nov. 22] in Scotiam redierunt, nullum tamen castrum in Anglia vel in Scotia adhuc capere potuerunt.

Ante quadragesimam autem illius anni paraverunt se comites et barones Angliæ ad prælium contra Scottos, in absentia regis in Vafconia existentis, et venerunt super eos, quasi totaliter ignorantes, usque ad castrum Rokeburgh quod tunc obsidebant aliqui licet pauci. Sed adventu cognito Anglicorum statim fugam inierunt; comites autem pro tempore morati sunt Rokeburgiæ, et postea usque Berwicum unanimiter diverterunt et villam illam ceperunt. Post recessum autem comitum a Rokeburgh supervenerunt Scotti de nocte et villam combusserunt, et similiter villam de Hadyngtoun, et fere omnes villas bonas citra mare Scotticanum, ne Anglici receptaculum in Scotia invenirent. Exercitus autem Angliæ præ defectu victualium cito compulsi sunt redire in Angliam, exceptis paucis, quos pro villa Berewici custodienda reliquerunt.

ANNO DOMINI M.CC.XCVIII.

Audientes autem Scotti tam subitum recessum eorum et imperatum, post Pascha [Apr. 6], posuerunt se ad castra Scotiæ, quæ ab Anglicis tenebantur, totis viribus obsidenda, et præ fame in castris castra omnia occupaverunt, præter Rokeburgh, Edenburgh, et Stryvelyn, et Berwyk, et pauca alia; et cum in redditione castrorum promississent ex pacto Anglicis vitam et membra et securum transitum in terram suam, Willelmus Waleis non tenuit eis fidem.

Interim captæ sunt trugæ inter regem Franciæ et regem Angliæ, et rediit rex in Angliam, et intelligens qualiter Scotti in absentia sua fe erexerant, versus Scotiam, collecto exercitu, gressus suos direxit, et cum intrasset terram peragravit eam pro parte.

In festo autem beatæ Mariæ Magdalene [Jul. 22] occurrerunt ei Scotti apud Faulkirk cum toto robore suo, duce eorum Willelmo Waleis superius nominato, confidentes maxime, more solito, in peditibus lanceariis, quos in prima acie posuerunt. Equites autem armati Angliæ, quorum erat maxima pars exercitus, circumentes undique transvolverunt eos, et fugientibus cito omnibus equitibus Scotiæ, interfecti sunt de lanceariis et pediti-

bus stantibus et viriliter agentibus sexaginta mille, secundum alios octaginta mille, secundum alios centum mille; nec fuit aliquis nobilis homo ex parte Angliæ interfectus nisi magister Templariorum cum quinque vel sex armigeris, qui nimis valde et inconsiderate penetraverat cuneum Scotticorum. Devictis autem sic inimicis regis et regni, processit exercitus Angliæ per unam viam ad mare Scoticanum et rediit per aliam, destruendo ea quæ Scotti ante dimisserant. Hyeme vero ingruente, dimisit rex magnates Angliæ redire ad propria, et ipsemet cum paucis Marchiam custodivit ad tempus. Sed ante Natale Domini [Dec. 25] rediit ad partes australes, dimissa custodia in Marchia supradicta.

VERSUS.

Berwike et Dunbar, nec non Variata Capella,
 Monstrant quid valeant Scottorum perfida bella.
 Princeps absque pare; cum sit tuus, Anglia, gaude;
 Ardua temptare sub eo securius aude.

COMMENDATIO REGIS ANGLIÆ.

Nobilis Anglorum gens est dignissima laude,
 Per quam Scottorum plebs vincitur, Anglia gaude!
 Fœdera Francorum sunt frivola, plænaque fraude,
 Per quam Scottorum spes fallitur, Anglia gaude!
 Gens confusa, pete latebras ac ostia claude,
 Edwardus ne te videat rex; Anglia gaude!
 In bellis motis pars contigit ultima caudæ,
 Devictis Scottis, superatrix Anglia gaude!

fol. 209.

DE IMPIETATE SCOTTORUM.

Per te fœdata loca sancta Deoque dicata,
 Templaque sacrata, sunt, proh dolor! igne cremata.
 Esse nequiverunt destructio damnaque multa
 Ecclesiæ celebris Haugustaldensis inulta.

Defolata domus de Lanercost mala plura
 Passa fuit, fiet de talibus ultio dura.
 Ferrum, flamma, fames, venient tibi, Scotia, digne,
 In qua fama, fides, fœdus, periire maligne.
 Sub duce degenero gens Scotica degeneravit,
 Quæ famam temere, fœdus, quæ fidem violavit.

DE WILLELMO WALEYS.

Postquam Willelmus Wallensis uobilitavit,
 Nobilitas prorsus Scottorum degeneravit.
 Proditio, cædes, incendia, fraudque rapinæ
 Finiri nequeunt infelici sine fine.

ANNO DOMINI M.CC.XCIX.

Rex Angliæ circa festum natiuitatis beatæ Mariæ [Sept. 8] duxit dominam Margaretam, sororem regis Franciæ, in uxorem, et sic facti sunt reges amici.

Eodem anno mortuus est episcopus Lincolnæ Oliverus, et Henricus de Newerk archiepiscopus Eboracensis. Olivero autem successit magister Johannes de Alderby, et Henricus de Corbrig doctor theologiæ.

Circa idem tempus scripsit papa Bonifacius regi Angliæ quod omnino mitteret sibi Johannem de Balliolo, quem tenebat; qui obediens curiæ Romanæ papæ mandatum implevit.

Eodem anno condidit papa statutum quod incipit, "Super cathedram," et cætera, pro concordia inter prælatos ecclesiæ et ordines fratrum Prædicatorum et Minorum.

ANNO DOMINI M.CCC.

Paravit rex exercitum ut veniret in Scotiam, et in illo itinere peperit regina filium suum primogenitum Thomam, in partibus borealibus apud Brothertoun, a qua villa filius natus cognomen accepit. Rex autem intrans terram nihil fecit illa vice notabile contra Scottos, quia semper eum fugerunt et in moris et nemoribus latuerunt, et ideo exercitus ejus in Angliam est reuerfus.

Eodem anno vocatus est ad Curiam frater Willelmus de Gayneburgh, Anglicus, ad legendam theologiam in palatio coram cardinalibus, cui post duos annos sequentes contulit papa episcopatum Wigorniae tunc vacantem.

Eodem [anno] circa festum sancti Johannis baptistae [Jun. 24], dominus Edwardus rex Angliæ, cum proceribus et magnatibus Angliæ, venit apud Carlolium, cum quo venit dominus Hugo de Veer, et fecit moram apud Lanercost, et inde transiit rex in partes Galwithiæ usque ad aquam de Grithe, cepitque castrum de Carlaverok quod dedit domino Roberto de Cliforde, et fecit plures intus castrum inventos suspendi. Fuitque tunc annus jubilæi, anno pontificatus Bonifacii papæ sexto.

Annus centenus Romæ semper jubilæus,
Crimina laxantur, cui pœnitet ista donantur;
Hoc declaravit Bonifacius, et roboravit.

Eodem anno quo supra fuerunt in curia Romana pro rege Angliæ foemnes nuncii; scilicet comites Selandiæ, Lincolnæ, et Barenfis, et Wyn-toniensis episcopus, domini Hugo de Spenser, Galfridus de Genevilla et Otho de Grandiflono, milites; et archidiaconus Richemundiæ et Johannes de Berwico, clerici. Nuncii Franciæ fuerunt isti subscripti, archiepiscopus Narbonensis, episcopus Atifodorensis, de Sancto Paulo et de Bononia comites, Petrus de Flota, et cæteri.

Eodem anno natus est Thomas de Brothertoun, filius regis Edwardi.

Eodem anno [ ] Bonifacius episcopus, fervus fervorum Dei, charissimo in Christo filio, Edwardo regi Angliæ illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Scimus, fili, et longi tam temporis spatio magistra nos rerum experientia docuit qualiter erga Romanam matrem ecclesiam, quæ te gerit in visceribus caritatis, regiæ devotionis affectus exuberat, reverentiæ zelus viget, quodque promptus cæteris ejus votis obtemperas, beneplacitis adquiescis. Quamobrem firmam spem gerimus plenamque fiduciam obtinemus, quod regalis sublimitas verba nostra benigne recipiat, diligenter intelligat et efficaciter prosequatur. Sane ad celsitudinem regiam potuit pervenisse et in tuæ libro memoriæ nequaquam ambigimus contineri, quali-

ter ab antiquis temporibus regnum Scotiæ pleno jure pertinuit, et adhuc pertinere dinoscitur ad ecclesiam supradictam; quodque illud, sicut accepimus, progenitoribus tuis, regni Angliæ regibus, sive tibi feudale non extitit nec existit. Qualiter etiam claræ memoriæ Henricus rex Angliæ, pater tuus, tempore discordiæ sive guerræ inter ipsum et quondam Simonem de Monteforti suosque fautores et complices suscitata, ab recolendæ memoriæ Alexandro ejusdem Scotiæ rege ac ipsius Henrici genero, auxilium sibi petiit exhiberi. Et, ne hujusmodi auxilium jure cuiuslibet subjectionis aut debiti petitum seu præstitum notaretur, præfatus Henricus eidem regi Scotiæ suas patentes duxit litteras concedendas, per eas firmiter recognoscens prædictum auxilium se recepisse, vel se recepturum, duntaxat de gratia speciali. Præterea, cum successu temporis præfati regis Scotiæ tui fororii, tunc viventis, in tuæ coronationis solemnibus, habere præsentiam affectares, sibi per tuas patentes cavere literas curavisti, quod in ipsis solemnibus ejus habere præsentiam, non ex debito sed tantum de gratia, intendebas. Et cum etiam rex ipse pro Tyndaliæ ac de Peynerriæ terris, in regno Angliæ positis, se ad tuam præsentiam personaliter contulisset, tibi fidelitatem solitam impensurus; idem in præstatione fidelitatis hujusmodi, multis tunc præsentibus, vivæ vocis oraculo publice declaravit, quod pro terris ejusdem fitis tantum in Anglia, non ut rex Scotiæ neque pro Scotiæ regno fidelitatem exhibebat eandem; quinimmo palam extitit protestatus quod pro regno ipso tibi fidelitatem præstare seu facere aliquatenus non debebat, utpote tibi penitus non subiectus, tuque sic oblatam fidelitatem hujusmodi admiffisti. A tua quoque creditur non excidisse memoria, qualiter, eodem rege Scotiæ sublato de medio, quondam Margareta puella, nepte tua, tunc minoris ætatis, herede sibi relicta, non ad te, velut ad dominum, regni pervenit custodia memorati, sed certi ejusdem regni proceres ad ejus electi custodiam extiterunt. Quodque postmodum, dispensatione ab apostolica sede obtenta, super matrimonio contrahendo inter dilectum filium, nobilem virum Edwardum natum tuum et Margaretam prædictam, dum viveret, si ad id procerum dicti regni accederet vel haberetur assensus, tu ejusdem proceribus per tua scripta cavisse dinosceris, priusquam vellent hujusmodi matrimonio consentire, quod regnum ipsum penitus libe-

rum, nullique subiectum, seu quovis modo submissum, in perpetuum remaneret; quodque in pristinum, seu talem ipsius statum restitueretur omnino, si ex huiusmodi matrimonio contrahendo liberos non exsistere contingeret, ac nomen et honorem, ut prius, pariter retineret, tam in suis sibi servandis legibus et præficiendis officialibus dicti regni, quam parliamentis tenendis, tractandis causis in ipso, et nullis ejus incolis extra illud ad iudicium evocandis, et quod in tuis patentibus litteris inde confectis hæc plenius et seriose contineri noscuntur. Præfata insuper Margareta de præfenti luce subtrahita, et tandem super successione dicti regni Scotiæ suborta dissensionis materia inter partes, ipsius regni proceres, metuentes sibi dictoque regno posse occasione huiusmodi præiudicium generari, non aliter ad tuam præsentiam extra ipsius regni accedere limites voluerunt, nisi per te patenti scripto caveretur eidem quod id non fiebat ex debito sed ex gratia speciali, quodque nullum exinde ipsius regni libertatibus posset dispendium imminere. Et licet, ut dicitur, super statu ejusdem regni Scotiæ ac ejus prius habita libertate, regno ipso tunc carente præsidio defensoris, per ipsius regni proceres tunc velut acephalos et ducis vel aurigæ suffragium non habentes, sive per illum cui præfati regni regimen, licet indebite, diceris commississe, contra morem solitum, aliqua fuerint hæcenus innovata, ea tamen, utpote per vim et metum, qui cadere poterat in constantem, elicitæ, nequaquam debent de jure subsistere aut in ejusdem regni præiudicium redundare. Cæterum nobis nullatenus venit in dubium, quin potius certi sumus, quod cum apostolicæ sedis præcellens auctoritas per suas literas in Angliæ et Scotiæ regnis, simul alicui legationis committit officium exsequendum, vel pro quavis causa quam rationabilem reputat, decimæ solutionem indicit, huiusmodi apostolicæ litteræ ad præfatum Scotiæ regnum se aliquatenus non extendunt, speciali prædictæ sedis privilegio Scottis indulto, penitus obfistente, prout tempore felicis recordationis Adriani papæ, prædecessoris nostri, tunc sancti Adriani diaconi cardinalis, et per ipsius sedis litteras simul in regnis ipsis legati, cum quo familiariter tunc eramus, contigit evidenter. Nam legatus ipse ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admissus non exstitit donec per literas speciales apostolicas sibi legationis fuit commissum officium in eodem. Præterea noscere potest regia celsitudo, quali-

ter regnum ipsum per beati Andreae apostoli venerandas reliquias, non sine superni numinis grandi dono, adquisitum et conversum existit ad fidei catholicae unitatem. Qualiter etiam antiquis temporibus Eboracensis archiepiscopus qui tunc erat, mota per eum super iure metropolitico, adversus praelatos Scotiae quaestione, in qua dictum antiquitus fuisse commemorat, memento quod sumus tui, ut caetera quae inde sequuntur silentio relinquamus, pro se sententiam obtinere nequivit, quamvis alia plura et varia quae in hac parte rationabiliter proponenda se offerunt, ex quibus etiam ad haec tibi scribenda movemur, praetereat calamus, ne inde forsitan sensibus regis tedium generetur. Haec profecto, fili carissime, infra claustra pectoris solcite considerare te convenit et attendere diligenter, ex quibus nulli in dubium veniat regnum Scotiae praelibatum ad praefatam Romanam ecclesiam pertinere, quod tibi nec licet nec licuit in ipsius ecclesiae ac multorum praedictum per violentiam subjugare tuaeque subicere ditioni. Cum autem, sicut habet fide digna et nostris jam pluries auribus inculcata relatio, famaeque praecurrentis affatibus divulgatur, tu praemissa, ut debueras, non attendens, neque debita consideratione discutens, et ad occupandum et subjugandum tuae ditioni regiae regnum ipsum, tunc regis auxilio destitutum, vehementer aspirans, et tandem ad id exercens potentiae tu vires, venerabilibus fratribus nostris, Roberto Glasguensi et Marco Sodorensi episcopis, et nonnullis clericis et aliis personis ecclesiasticis dicti regni, ut dicitur, captis et carceralibus vinculis traditis, quorum aliquos, sicut asseritur, squalor carceris violenter exstinxit, ac etiam occupatis castris et, prout fertur, monasteriis, aliisque religiosis locis quampluribus dirutis et destructis, ac damnis gravibus ejusdem regni habitatoribus irrogatis, in ejusdem regni partibus officiales regios posuisti; qui praelatos, caeteros clericos, et ecclesiasticas ac etiam seculares dicti regni personas multimodis perturbare molestiis et afflictionibus variis et diversis impetere non verentur, in divinae majestatis offensam, sedis memoratae contemptum, regiae salutis et famae dispendium, juris injuriam, et grave scandalum fidelium plurimorum. Regalem itaque magnificentiam rogamus et hortamur attente, ac obsecramus in Eo qui est omnium vera salus, quatinus solerter attendens quod, ex debito pastoralis officii nostris humeris incumbentis, ad conservanda et gubernanda solcite

bona juraque omnia ecclesiæ supradictæ tenemur, quodque homini plusquam Deo deferre non possumus nec debemus, prædictos episcopos, clericos, et personas ecclesiasticas, quos adhuc carcer regius tenet inclusos, pro divina et apostolicæ fedis ac nostra reverentia, sublato difficultatis et delationis objectu, benigne restitui facias pristinæ libertati, dictosque officiales de regno Scotiæ revoces memorato. Sic te in his, prout speramus et cupimus, promptis et efficacibus studiis habiturus, ut apud cœlestem regem pro minimis grandia dependentem, non immerito reddaris acceptior, gratior habearis; et præter laudis humanæ præconium tibi proinde proveniturum, apostolicæ fedis favorem et gratiam possis uberius promereri. Si vero in eodem regno Scotiæ, vel aliqua ejus parte, jus aliquod habere te afferis, volumus quod tuos procuratores et nuncios ad hoc specialiter constitutos, cum omnibus juribus et munimentis tuis hujusmodi negotium contingentibus, infra sex menses a receptione præsentium numerandos, ad nostram præsentiam mittere non omittas; cum parati sumus tibi, tanquam dilecto filio, plene super præmissis exhibere justitiæ complementum, et jura, si qua habeas, inviolabiliter observare. Nos enim nihilominus ex nunc lites, quæstiones et controversias quaslibet inter te dictumque regnum Scotiæ, ac prælatos, clericos, ac personas seculares ejusdem subortas, et quæ possunt in posterum ex quibusve causis præteritis exoriri, totumque negotium prædictum contingens, aut aliquid eorundem, ad cognitionem et determinationem fedis ejusdem, præsentium tenore reducimus et etiam reservamus; decernentes irritum et inane si fecus scienter vel ignoranter a quoquam in hac parte contingerit attemptari.

Datum Agnaniæ, quinto kalendas Julii, pontificatus nostri anno quinto.

Summo pontifici magnates Angliæ, salutem, et cætera.

Sancta Romana mater ecclesia, per cujus ministerium fides catholica gubernatur, in suis actibus cum ea, sicut firmiter credimus et tenemus, maturitate procedit quod nulli præjudicare sed singulorum jura non minus in aliis quam in seipsa tanquam mater alma conservari velit illæsa. Sane, convocato nuper per ferenissimum dominum nostrum Edwardum, Dei gratia regem Angliæ illustrem, parlamento apud Lincolniam generali, idem dominus noster quædam literas apostolicas, quas super

certis negotiis conditionem et statum regni Scotiæ tangentibus ex parte vestra receperat, in medio exhiberi et seriose fecit nobis exponi. Quibus auditis et diligentius intellectis, tam nostris sensibus admiranda quam hæcenus inaudita in eisdem audivimus contineri. Scimus enim, pater sanctissime, et notorium est in partibus Angliæ et nonnullis aliis non ignotum, quod a prima institutione regni Angliæ reges ejusdem regni, tam temporibus Brettonum quam Anglorum, superius et directum dominium regni Scotiæ habuerunt, et in possessionem vel quasi superioritatis et directi domini ipsius regni Scotiæ successivis temporibus exstiterunt, nec ullis temporibus ipsum regnum in temporalibus pertinuit vel pertinet quovis jure ad ecclesiam supradictam. Quinimmo idem regnum Scotiæ progenitoribus prædicti domini nostri regibus Angliæ atque sibi feodale exstiterit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum et regnum aliis quam regibus Angliæ subfuerunt vel subjici consueverunt; neque reges Angliæ super juribus suis in regno prædicto aut aliis suis temporalibus coram aliquo judice ecclesiastico vel seculari ex libera præeminentia status suæ regiæ, et dignitatis et consuetudinis, cunctis temporibus irrefragabiliter observatæ responderunt aut respondere debebant. Unde, habito tractatu et deliberatione diligenti super contentis in vestris literis memoratis, communis, concors, et unanimis omnium et singulorum nostrorum consensus fuit, est, et erit inconcussè, Deo propitio, in futurum, quod præfatus dominus noster rex super juribus regni sui Scotiæ, aut aliis suis temporalibus, nullatenus judicialiter respondeat coram vobis, nec judicium subiat quoquomodo, aut sua jura prædicta in dubium quæstionis deducat, nec ad præsentiam vestram procuratores aut nuncios ad hoc mittat; præcipue cum præmissa cederent manifeste in exheredationem juris coronæ regni Angliæ, et regiæ dignitatis, ac subversionem status ejusdem regni notariam, necnon præjudicium liberatum, consuetudinum, et legum paternarum, ad quarum observationem et defensionem ex debito præstiti juramenti astringimur, et quæ manutenebimus toto posse, totisque viribus cum Dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus aut aliquatenus permittemus, sicut nec possumus nec debemus, præmissa tam insolita, indebita, præjudicialia, et alias inaudita, prælibatum dominum nostrum regem etiam si vellet facere, seu quomodolibet attemptare. Quocirca sanctitati vestræ reverenter et humiliter supplica-

mus quatinus eundem dominum nostrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum se exhibet et ecclesiæ Romanæ devotum, jura sua, libertates, consuetudines et leges prædicta, absque diminutione et inquietudine, pacifice possidere, et ea illibata persistere benigne permittatis. In ejus rei testimonium sigilla nostra, tam pro nobis tam pro tota communitate regni Angliæ prædicti, præsentibus sunt appensa.

Datum apud Lincolniam, duodecimo die Februarii, anno Domini M.CCC.

ANNO DOMINI M.CCC.I.

Prima in æstate collegit rex exercitum adversus Scottos, et unam partem exercitus dedit sub manu domini Edwardi filii sui de prima uxore et principis Walliæ, et sub manu diverforum procerum Angliæ qui erant in sua comitiva, et intraverunt Scotiam per partes occidentes; aliam vero partem secum retinuit et intravit per Berwicum. Scotti autem cum neutro exercitu pugnare audebant sed fugiebant sicut anno priori, prædas tamen aliquas nobiles fecerunt de Anglicis et alia mala multa. Considerans ergo rex quod quicquid adquisivit in Scotia in æstate in hyeme amittebat, statuit per totam hyemem apud Linlithcu et alibi in Scotia commorari, et fecit; per moram illam humiliati sunt Scotti multo magis quam prius.

Eodem anno peperit etiam regina alium filium nomine Edmundum, et post suam purificationem adivit regem in Scotia.

Temporibus etiam illis facta est iterum discordia inter reges Franciæ et Angliæ pro terra Gasconiæ, et treugæ diversæ sunt captæ, et tandem concordati fuerunt.

Eodem anno [ ] Bonifacius episcopus, fervus fervorum Dei, venerabili in Christo fratri archiepiscopo Cantuariæ, salutem et apostolicam benedictionem. Grave nimis non immerito gerimus et molestum quam plurimum votis nostris cum ecclesiarum prælati, qui ex debito pastoralis officii laudabilis actionis exemplum tenentur cæteris exhibere, per abrupta incedere ausu damnabili præsumentes nefandis actibus, laxatis habenis ea committere non verentur per quæ divina majestas offenditur, fama derogatur, ipsorum saluti detrahitur, mentesque fidelium gravi scan-

CHRONICON DE LANERCOST.

PARS ALTERA.

M.CCC.VII.—M.CCC.XLVI.

dalo p̄turbantur. Quamobrem, dignis motibus p̄gravamur et rationalibus fluidiis exhortamur, quod ad corrigendos seu puniendos, prout jus exigit, p̄latorum ipforum excessus, hujusmodi provisionis acceleratum remedium adhibeamus. Sane clamore valido, nostris jam pluries auribus inculcato, referente, didiscimus quod Walterus de Langetoun, Coventriensis et Lichefeldensis episcopus, pastoralis honestatis oblitus, salutis propriæ immemor, famæ prodigus, et tamquam sui ipsius persecutor honoris, tam scelestâ quam facinorosa, tam nefandaque opera perpetrare non metuit, committere nec desistit, quod illa, ut honoris tædium audientibus parerent vel abominationis fastidium generarent, nec exprimenda nunc vidimus litteris neque verborum oraculis referenda. Cum itaque nolumus, quia sicuti nec debemus, talia quæ Deum offendunt et homines scandalizant conniventibus oculis, si veritatis foveantur auxilio, præterire; quinpotius ad debitam punitionem eorum, ne ulterius tractu temporis invalescant, studio solerti procedere, prout de jure viderimus et intendamus fore procedendum, fraternitati tuæ, per apostolica scripta, in virtute obedientiæ districtè duximus injungendum, quatinus, sublato moræ dispendio, memoratum episcopum per te, seu per alium, seu per alios, ex parte nostra sub pœna privationis pontificatus officii, quam ipso factò eum incurere volumus si super hoc inobediens fuerit, peremptorie citare procuret ut infra trimestris temporis spatium, a die citationis hujus numerandum, personaliter compareat coram nobis, super præmissis omnibus et eorum singulis, ac aliis, si quæ proponi vel objici contigerit contra eum, nostris et apostolicæ sedis beneplacitis et præceptis humiliter et efficaciter pariturus. Diem vero receptionis præsentium citationis, et formam, et quicquid in hac parte feceris, nobis per tuas litteras, harum feriem continentes, plene et fideliter studeas intimare. Datum Lateran, octavo idus Februarii, pontificatus nostri anno sexto [Feb. 6, 1300].

ANNO DOMINI M.CCC.II.

Franci, volentes ultra debitum subjugare sibi Flandrenses, terram illam diversis vicibus cum exercitu intraverunt. Flandrenses autem audacter occurrentes exercitui equestri in pedibus diversas strages de eis [et] victorias mirabiles obtinuerunt, majoribus et nobilioribus personis Franciæ inter-

fectis, scilicet, comitibus de Arthois, de Ewe, de Boloynge, de Alde-
 marcil; et dominis, scilicet, Jacobo de Sancto Paulo, Godefrido de
 Brabayne cum filio suo, Johanne de Henaud domino de Feyns, Petro de
 Floth, et Johanne de Briftiach, baronibus, et multis aliis militibus citra fol. 211.
 viginti millia hominum, unde tria millia et quingenti fuerunt equites.

ANNO DOMINI M.CCC.III.

Circa ascensionem Domini [Mai. 16] venit rex Angliæ cum exercitu
 aduersus Scotos, illi autem timentes quod non solum in ætate sed etiam
 in hyeme moraretur super eos, compulsi venerunt ad eum omnes majores
 Scotiae et recepit eos ad pacem; et morabatur in terra usque ad nativi-
 tatem Virginis gloriose [Sept. 8].

Eodem anno declaravit papa Bonifacius regem Teutonicorum esse
 Imperatorem; et hoc fecit, ut dicebatur, in humiliationem regis Franciæ
 et Francorum. Rex autem Franciæ et homines de regno, tam clerici quam
 laici, multos enormes articulos scripserunt contra papam, et obligaverunt
 fe ad probandum omnia quæ scripserunt.

Interim autem papa, quem propter suam sapientiam et animositatem
 totus mundus timuit ut leonem, captus est a Columnensibus et detentus,
 quia confanguineos eorum cardinales a cœtu cardinalium eiecerat, et in-
 habiles ad omnem gradum ecclesiæ et dignitatem effecerat. In mense
 autem Octobris sequenti mortuus est, vel morte propria, vel potius præ
 dolore. Loco autem ipsius infra paucos dies substitutus est dominus
 Nicholaus, cardinalis, de ordine Prædicatorum, et dictus est Benedictus
 undecimus; et quia videbatur sibi quod supradictum statutum Bonifacii
 editum fuit in arctationem duorum ordinum prædicatorum, et in favorem
 nimium prælatorum, ipse illud cassavit et novum edidit, quod sic incipit,
 “Inter cunctas,” et cætera; et mortuus est eodem anno in festo transla-
 tionis sancti Thomæ martyris [Jul. 7], cui successit, licet non cito post mor-
 tem ejus, archiepiscopus Burdegalis, et dictus est Clemens quintus, a cujus
 tempore usque Avinionas Romana curia est translata.

ANNO DOMINI M.CCC.IV.

In festo sancti Hieronymi [Sept. 30] mortuus est Thomas de Cor-

brig, et ei suceffit in archiepifcopatu magifter Willelmus de Grenefelde, et parum ante, feilicet, citra nativitatem beatæ virginis Mariæ [Sept. 8], rediit rex de Scotia in Angliam, Scottis receptis ad pacem.

ANNO DOMINI M.CCC.V.

Captus fuit Willelmus Waleis per unum Scottum, feilicet, per dominum Johannem de Mentiphe, et ufque Londonias ad regem adductus, et adjudicatum fuit quod traheretur, et fufpenderetur, et decollaretur, exenteraretur, et membratim divideretur, et quod viscera ejus comburerentur; quod factum est. Et fufpenfum est caput ejus fuper pontem Londoniarum, armus autem dexter fuper pontem Novi Caftri fuper Tynam, et armus finifter apud Berwicum, pes vero dexter apud Villam Sancti Johannis, et pes finifter apud Aberden.

Sunt tua demerita misero digniffima fine,
 Etque pati dignus necis infortunia trinæ;
 Qui vastare foles facras hoftiliter ædes,
 Et nimis atroces hominum committere cædes,
 Turpiter occifus, Anglos non amodo lædes;
 Si fapis ergo, duci tali, te, Scotia, ne des.

Eodem anno, quarto idus Februarii, feilicet, in fefto sanctæ Scholasticæ virginis [Feb. 10, 1306], dominus Robertus Bruce, comes de Carrike, feditione et in dolo mifit pro domino Johanne Cumyn, ut veniret fecum locuturus apud Fratres Minores de Dumfrefe, et cum veniffet, in ecclesia fratrum occidit eum, et dominum Robertum Cumyn avunculum ejus, et poftea cepit caftra Scotiæ et cuftodes, et in annunciatione beatæ Virginis proximo fequenti [Mar. 25, 1306] factus fuit rex Scotiæ apud Scenam, et adhæferunt ei multi majores et minores de terra.

ANNO DOMINI M.CCC.VI.

fol. 211, b.

Rex Angliæ, his auditis, mifit equites et pedites ufque Karleolum et Berwicum pro Marchia confervanda. Galwicenfes vero, quia noluerunt effe in feditione cum prædicto Roberto, ideo combuftæ sunt terræ eorum

ab eo, et unum de majoribus de Galwithia infequebatur, et in quodam laeu obfidebat, fed illi de garneftura Karleoli amoverunt obfidionem, et ipfe, combuftis machinis et navibus, quas pro obfidione fecerat, fugiebat. Illi vero de garneftura Berwici, feilicet dominus Robertus filius Rogeri, Anglicus, qui fuit cuftos villæ, et dominus Johannes Moubrai, et dominus Ingerannus de Umfravile, et dominus Alexander de Abirnethi, Scotti, cum fua comitiva, quibus omnibus præfuit tanquam dux dominus Eymerus de Valence, omnes, inquam, ifti intraverunt Scotiam, et aliquos receperunt ad pacem regis Angliæ, qui prius cum domino Roberto præ timore furrexerant. Ipfum autem ultra Mare Scoticanum infequebantur, et ibi juxta Villam Sancti Johannis, quæ alio nomine vocatur Pert, cum eo prælium commiferunt, et multos de fuis occiderunt, et ipfum ultimo fugaverunt.

Interim autem rex Angliæ, collecto exercitu, mifit dominum Edwardum filium fuum fupradictum, quem tunc fecerat militem Londoniis cum aliis trecentis fecum, et comitem Lincolnæ, ejus confilio omnia faceret dictus dominus Edwardus, ut perfequeretur dictum Robertum de Brufe, qui fe regem fecerat appellari. Qui intrantes Scotiam multos receperunt ad pacem, ita tamen quod per omnia flarent legi, et procedentes ufque ad ultimos fines Seotia, in quibus poffet dictus Robertus inveniri, ipfum non invenerunt, fed omnia castra manu valida acceperunt. Illos autem qui in prædicta conjuratione et confilio et auxilio fuerant, ut facerent eum regem, fufpenderunt, et majores eorum prius trahi ad pedes equorum fecerunt et poftea fufpenderunt, inter quos erant Chriftoforus de Setone, Anglicus, qui duxerat forem fæpedicti Roberti, et Johannes [et] Humphridus, germani dicti Chriftofori, et alii nonnulli cum eis. Inter fufpenfos autem non folum erant fimplices laici et rurales, fed etiam milites et clerici et præbendati, qui tamen profitebantur fe effe membra ecclefiæ, donec eorum judicium effet datum. Dominus autem Symon Frefer, Scottus, adductus Londonias prius fuit tractus, poftea fufpenfus, tertio decapitatus, et caput ejus pofitum fuper pontem Londoniarum juxta caput Willelmi Waleis. Epifcopum autem Sancti Andreæ, quem conftituerat rex Angliæ cuftodem Scotiæ, qui cum prædicto Roberto fœdus amicitia inierat, ficut per inventas fuas literas eft oftentum, epifcopum

etiam Glascuensem, qui in illo factō exlitterat confiliarius principalis, et abbatem de Scona, qui supradictō Roberto in honore regio suscepto affiterat, usque in Angliam adduxerunt et carceri tradiderunt. Interim autem Robertus dictus de Brues in remotis insulis Scotiæ latitabat.

In omnibus istis factis non fuit rex Angliæ in Scotia, sed filius suus cum exercitu supradictō. Rex autem, propter senectutem et debilitatem, lento gradu, factis multis parvis dietis et vectus in lecto supra dorfa equorum, appropinquavit cum regina versus marchiam Scotiæ, et in festo sancti Michaelis [Sept. 29] venit usque ad prioratum de Lanercost, qui est juxta Karleolum ad octo miliaria, et ibi fere morabatur usque ad pascha [Mar. 26, 1307].

Comes vero de Athetel, confanguineus ejus, qui partes dicti Roberti promoverat ad faciendum eum regem, interim captus fuit, et ex mandato regis usque Londonias adductus, et ibi tractus et suspenfus et decollatus, et caput ejus positum super pontem Londoniarum supra caput Willelmi Wales et Symonis Frefer, quia confanguineus regis erat.

fol. 212.

Post hæc, duo fratres germani Roberti de Brues, Thomas, et Alexander decanus Glascuensis, et dominus Reginaldus de Crauforde, vindicare se volentes de Galwithiensibus, terram eorum intraverunt in vigilia sanctæ Scholasticæ virginis [Feb. 10, 1307] in octodecim navibus et galeis, cum quodam regulo de Hybernia, et domino de Kentire, et magna alia comitiva; quibus occurrens Dungallus Machduel, id est filius Duelis, nobilis inter Galwithienses, cum compatriotis suis, prævaluit in eos, et accepit omnes præter paucos, qui ad duas galeas fugerunt. Regulum autem Hyberniæ, et dominum de Kentire, et alios duos nobiliores, decollari præcepit, et capita eorum regi Angliæ usque Lanercost deportari. Thomam autem de Brus, et Alexandrum fratrem ejus, et dominum Reginaldum de Craufor, graviter in captione vulneratos cum lanceis et fagittis, vivos similiter ad regem adduxit, qui locutus est cum eis judicia, et Thomam quidem fecit trahi ad caudas equorum apud Karleolum die Veneris post dominicam primam quadragesimæ [Feb. 17, 1307], et deinde suspendi et postea decollari; alios etiam duos jussit eodem die suspendi et postea decollari, alios etiam duos jussit eodem die suspendi et postea decollari; quorum duorum capita, cum capitibus quatuor prædictorum, suspenfa sunt

in tribus portis Karleoli, et caput Thomæ de Brufe supra turrin Karleoli. Nigellus autem tertius frater Roberti ante fuit fufpenfus apud Novum Castrum.

Circa idem tempus intravit Angliam cardinalis quidam Petrus nomine, miffus a latere domini papæ pro pace inter regem Franciæ et regem Angliæ confirmanda; et ita contigit quod tam dominus rex quam dictus dominus cardinalis dominica de paffione [Mar. 19, 1307] villam Karleoli intraverunt. Die autem Mercurii proximo fequenti dominus cardinalis in ecclefia cathedrali coram maximo populo et clero caufam fuæ legationis expofuit, et oftendit eis formam bonam in quam dominus papa et dominus rex Franciæ confenserant, fi domino regi Angliæ complaceret, fcilicet, quod filius regis Angliæ et hæres, dominus Edwardus, Ifabellam filiam regis Franciæ duceret in uxorem; quibus dictis, furrexit dominus Willelmus de Gaynefburgh epifcopus Wygornæ et ex parte regis narravit domino cardinali et omnibus qui adveuerant, fub brevibus, modum interfectionis domini Johannis Comyn; petens quod aliquam indulgentiam pro anima ipfius concedere dignaretur, et [in] interfectores excommunicationis fententiam fulmiaret, qui liberaliter conceffit unum annum orantibus pro dicta anima quamdiu moraretur in Anglia, et pofttea centum dies; et ftatim, depofitis indumentis communibus et indutus pontificalibus, interfectores dicti domini Johannis excommunicatos, anathemizatos, facrilegos denunciavit, cum omnibus auxilium, confilium vel favorem præftantibus, et a fancta matre ecclefia feparavit donec ad condignam fatiffactionem venirent; et fic fuerunt denunciati excommunicati multo tempore per totam Angliam, et maxime in partibus borialibus et vicinis illi loco ubi homicidium eft commiffum. Die autem Veneris proximo fequenti per archiepifcopum Eboracenfem fuit ibidem pax proclamata inter dictos reges, et quod filius regis Angliæ filiam regis Franciæ duceret in uxorem, fic prius etiam per dominum papam Bonifacium exliterat ordinatum.

Eodem anno, infirmato nobiliffimo rege Edwardo apud Novum Burgum juxta Hefildifham, circa feftum fancti Matthæi apoftoli [Sept. 21] venit illuftris regina Angliæ Margareta, confors ejuſdem, ad domum de Lanercost cum fua familia veneranda. Et dominus rex venit in vigilia fancti Michaelis [Sept. 28] proximo fequenti, et perhendinaverunt ibidem fere per

dinnidium annum. Et primo die Martii [1307] recefferunt a dicto monasterio versus Karleolum, et ibi tenuit parliamentum suum cum omnibus magnatibus regni.

Eodem anno per reginam fuit frater N. d M^{or} missus apud Ofenay.

ANNO DOMINI M.CCC.VII.

In die autem sancto paschæ [Mar. 26] supradictus Dungallus factus est miles de manu regis, et infra eandem septimanam captus est dominus Johannes Waleis et ad regem apud Karleolum adductus, qui misit eum Londoni, ut ibi caperet idem iudicium quod prius acceperat frater suus Willelmus. Non obstante autem gravi vindicta facta in Scotos qui forerunt partem sapedicti Roberti de Bruse, de die tamen in diem augebatur multitudo volentium eum confirmare in regno. Quapropter rex Angliæ citari fecit omnes majores Angliæ qui debebant ei servitia, ut cum peditibus Walliæ forent apud Karleolum infra quindenam post natiuitatem sancti Johannis baptistæ [Jul. 8]. Sed heu! interim, in festo translationis sancti Thomæ archiepiscopi Cantuariensis et martyris [Jul. 7], anno Domini supradicto, mortuus est apud Burgum super Sabula, quod distat a Karleolo per tria miliaria versus aquilonarem, rex inclytus et excellens, qui pro toto tempore suo animosus et bellicosus fuit, et in omnibus strenuus et illustris, dominus Edwardus filius regis Henrici, anno regni sui xxxvj., ætatis vero suæ lxxvij., non relinquens sibi similem in sapientia et audacia inter principes Christianos; qui fertur dixisse ad Dominum ante mortem, “miserere mei, Deus omnipotens! ita veraciter sicut nunquam aliquem [ ] nisi tantum te, Dominum Deum meum.” Missi sunt ergo nuncii festini ad dominum Edwardum filium suum et heredem, principem Walliæ, qui undecimo die venit usque Karleolum, scilicet, in festo sanctæ Symphorose [Jul. 18], et in crastino cum principibus terræ et praelatis ecclesiæ, qui ibi fuerant in magna multitudine congregati, adivit Burgum ad patrem suum descendendum.

CHRONICON DE LANERCOST.

ANNO DOMINI M.CCC.VII.

fol. 212, b.

IN craftino autem, scilicet, in festo sanctæ Margaretæ virginis et martyris [Jul. 20] accepit [Edwardus Secundus] fidelitatem et homagium apud castrum Karleoli ab omnibus fere majoribus Angliæ, qui ibi erant congregati pro expeditione in Scotiam faciendam, et rex exstitit proclamatus. Successit igitur Edwardus junior seniori, sed eo modo quo Roboam Salomoni, sicut processus et exitus ejus probant. Interim parabantur exsequiæ et funeralia patris sui, quibus paratis, ducebatur funus usque Karleolum, et sic ulterius versus austrum, factis pro eo largis elemosynis in pecunia et in cera, et in ecclesiis per quas transivit, et maxime ubi de nocte quievit. Comitabantur vero funus per aliquot dietas novus rex et episcopus Dunelmensis Antonius Beek, qui a papa antea patriarcha Hierosolymitanus fuerat ordinatus, cum proceribus Angliæ, et Secularium et Regularium multitudine copiosa; et postea rediit rex usque Karleolum pro expeditione versus Scotiam ordinanda, et ibi venit ad eum comes Patricius de Dunbar primus, et fecit sibi homagium et fidelitatem. In vigilia sancti Petri ad Vincula [Jul. 31] direxit in Scotiam vexilla sua, ut ibi acciperet homagium et fidelitatem a Scotis, sicut eos præmonuerat, et per suas litteras citaverat omnes majores de terra, ut apud Dumfres coram eo compararent pro dicto homagio faciendum. Venerunt igitur multi majores Scotiæ et fecerunt sibi debitum servitium apud Dumfres. Postea divisit exercitum in tres partes ad inquirendum sæpedictum Robertum, sed eo non invento tunc, sicut antea, manu vacua redierunt in Angliam, custodibus aliquibus in terra Scotiæ constitutis.

Interim venit ad regem in magna pompa miles quidam Vasconiae, nomine Petrus de Gavaftoun, quem tamen dominus Edwardus senior fugaverat a regno Angliæ, et de communi confilio parlamenti fecerat eum jurare folemniter quod nunquam Angliam reintraret; et hoc propter quamdam familiaritatem indebitam quam dominus Edwardus junior conceperat erga eum, et vocavit ipsum publice fratrem suum. Iſti autem, ex mandato novi regis venienti ad eum adhuc in Scotia exſiſtentem, dedit rex nobilem comitatum Cornubiæ et terram Manniæ, et præ omnibus proceribus terræ, cognatis et aliis, habuit eum charum; ſuper quo factò tota Anglia murmurabat contra regem, et indignabatur contra Petrum prædictum. Accepit etiam novus rex dominum episcopum Ceſtriæ, Walterum de Langetoun, virum utique diſcretum inter omnes de regno, qui fuerat Theſaurarius patris ſui uſque ad mortem ſuam, et poſuit eum ſub cuſtodia in caſtro de Wallyngford; hoc autem fecit, ut dicebatur, quia dictus episcopus fuerat unus et primus in confilio ut Petrus prædictus in tempore patris ſui fugeretur a regno. Multos etiam majores alios, qui fuerant cum patre ſuo, fecit amoveri de ſuis officiis, vilioribus et pejoribus introductis. Occaſionem tamen gravandi episcopum habuit aliqualem, quia, ut dicebatur, invenit cum eo plus de theſauro quem collegerat ſub patre ſuo quam fuit theſaurus patris ſui poſt mortem.

Poſtea, poſt mortem ſancti Michaelis [Sept. 29] rex tenuit parlamentum ſuum apud Northamptoun, et ibi confirmavit donationem dicti comitatus, et episcopum permittit morari in caſtro ſupradicto, quod tunc erat caſtrum ipſius Petri; et poſt parlamentum adiit Londinas cum clero et populo, et fecit ſepeliri patrem ſuum apud Weſtmonaſterium inter reges. A die enim mortis ſuæ uſque tunc fuerat corpus ejus conſervatum apud abbatiam de Waltynglam ſupra terram.

Dum prædicta omnia agerentur, Robertus Bruſe, cum Edwardo fratre ſuo et multis aliis ſibi cohærentibus, non obſtantibus cuſtodibus Anglicis, pervagatur in Scotia ubicunque volebat, et maxime in Galwithia, et accepit tributum a terra illa, eo pacto ut dimitteretur in pace; propter multitudinem enim populi qui ſibi tunc adhæſerat ei non potuerunt reſiſtere.

Circa idem tempus mortuus eſt frater Willelmus de Gayneſburgh, episcopum Wygornæ, ultra mare, in reditu ſuo de curia Franciæ, ad

quam missus fuerat pro regis nuptiis ordinandis, et jacet apud Beuvays inter Fratres Minores. Familia etiam sua fere omnino fuit mortua ibi fecum, unde credebatur quod erant extincti veneno.

Postea, circa Cathedram sancti Petri [Feb. 22, 1308], transfretavit rex Angliæ in Franciam, et apud Bononiam solemniter et in magna gloria duxit uxorem suam, sicut fuerat ordinatum, filiam regis Franciæ Ifabellam, in præsentia patris sui et magnatum terræ illius, et multorum de Anglia; et reduxit eam in Angliam, et apud Londonias exstitit coronatus; in cuius coronatione populus terræ et magnates murmuraverunt vehementer contra prædictum Petrum, et omnino voluerunt eum suo comitatu privari, rege pertinacissime resistente, et crevit istud murmur de die in diem, et ora et aures omnium occupavit, nec fuit qui de rege vel de Petro aliquid boni loqueretur. Magnates autem unanimiter conglobati omnino voluerunt Petrum exilio relegari, quorum principales erant nobilis comes Lincolnæ et juvenis comes Gloverniæ, cuius tamen sororem Petrus ex dono regis acceperat in uxorem.

ANNO DOMINI M.CCC.VIII.

Circa pascha [April. 14] tenuit rex parlamentum, in quo ordinatum erat quod omnino dictus Petrus post quindecim dies ab omnibus terris quæ sunt sub dominio regis Angliæ exulare deberet. Rex autem, licet in hoc verbo tenus consentiret, in facto tamen pactum non tenuit, sicut nec in aliis quibusdam promisit, et Petrus in Anglia morabatur. Quapropter comites et barones circa pentecosten [Jun. 2] usque Northampton, ubi tunc rex cum dicto Petro morabatur, cum equis et armis et magno exercitu pervernerunt, et ibi tandem vi et metu ordinatum fuit quod statim deberet, modo quo prædicatur, exilio relegari, et impetrata fuit excommunicatio papæ super eum si postea Angliam introiret. Sed cum constitutum esset quod apud Dovoriam mare deberet intrare, et habere omni anno vitæ suæ ducentas libras sterlingorum pro seipso et centum libras pro uxore sua, si fecum ipsa vellet extra terram transire, rex in privato fecit eum cum uxore in Hiberniam navigare, datis sibi litteris, quod, ubicunque veniret in terris regis Angliæ, tanquam corpus ipsius regis reciperetur cum gloria et honore. Dedit etiam sibi, ut dicebatur, quædam pretiosiora et cariora, quæ

in thesauro suo potuit invenire, dedit etiam sibi multas cartas sigillatas magno sigillo suo, sed vacuas, in quibus facere posset scribi quicquid vellet; et ideo cum magna gloria in Hibernia est receptus. In omnibus istis nullus de regno adhæsit regi patenter nisi quatuor personæ, scilicet, dominus Hugo Despenfator baro, dominus Nicholaus de Segrave, dominus Willelmus de Berforde, et dominus Willelmus de Enge, contra quos comites et barones infurrexerunt, et voluerunt eos tanquam regis deceptores et regni proditores exulare, vel saltem a regis latere et consilio penitus amoveri. fol. 213.

Circa idem tempus, quod dolendum est, magister ordinis Templariorum, cum multis fratribus ordinis sui, confessus est coram domino rege Franciæ et clero et populo publice, ut dicebatur, se et fratres suos per sexaginta annos et amplius falsam professionem fecisse uni statuæ cujusdam fratris sui ordinis, et imaginem crucifixi sub pedibus conculcasse et in ejus faciem expuissse, et vitium Sodomiticum invicem continue frequentasse, et multa alia perpetrasse flagitia contra fidem. Propter quod, non immerito, capti sunt omnes Templarii in regno Franciæ et incarcerati, et bona eorum iustificata, et similiter in regno Angliæ, donec papa cum clero decerneret quid de eis esset agendum.

Interim, propter discordiam regis Angliæ et baronum, Edwardus de Bruse, frater sæpediti Roberti, et Alexander de Lyndesei, et Robertus Boide, et Jacobus de Douglas, milites, cum comitiva sua, quam contraxerant de remotis insulis Scotiæ, invaserunt Galwithienses, non obstante tributo quod receperunt ab eis, et multos de nobilioribus Galwithiæ uno die interfecerunt, et fere totam terram illam sibi subjecerunt; [illi] tamen de Galwyth, qui evadere potuerunt, venerunt in Angliam pro refugio obtinendo. Dicebatur autem quod rex Angliæ voluisset, si potuisset, junxisse se Roberto de Brus, et concessisse sibi pacem, eo pacto quod juvisset eum ad impugnandum comites suos et barones. Post festum autem sancti Michaelis [Sept. 29] in parlamento ordinata fuit inter regem Angliæ et suos quædam forma pacis et concordiæ, talis qualis, et quod rex nihil faceret arduum sine consilio comitis Lincolnæ et assensu; de [die] tamen in diem rex attraxit parti suæ per dona et promissa quorundam comitum et baronum.

Circa principium autem quadragesimæ sequentis [Feb. 12, 1309], domino papa ordinante et rege Franciæ procurante, missi sunt nuncii ad regem Angliæ quod cessaret ab impugnatione Scottorum, et possideret interim quicquid habuerat in festo sancti Jacobi apostoli præcedenti [Jul. 25, 1308]; et similiter missi sunt nuncii ad Robertum de Bruse ut se teneret in pace, et interim gauderet omni eo quod acquiserat in festo ejusdem sancti Jacobi præcedenti, et non plus; et quod treugæ durarent usque ad festum Omnium Sanctorum [Nov. 1] proximo fecuturum. Sed Robertus et sui nihil reddiderunt regi Angliæ de eo quod male usurpaverant a dicto festo sancti Jacobi usque ad principium quadragesimæ supradictæ, sed semper plura acquirere nitebantur.

ANNO DOMINI M.CCC.IX.

In æstate habuit rex parlamentum suum apud Northampton, in quo, contra omnem spem totius Angliæ, per privatam procuracionem regis præcedentem, confirmatus fuit dictus Petrus de Gaverstoun, de consensu comitum et baronum, comes Cornubiæ, sicut prius; ita tamen quod nihil aliud præter comitatum haberet in regno. Jam enim ante prædicatum parlamentum suspensa fuerat usque ad decem menses sententia excommunicationis lata contra dictum Petrum in Anglia a domino papa, et absoluti erant omnes de Anglia qui quodcunque juramentum præstiterant quod quoquomodo tangeret dictum Petrum, et interim habuit licentiam redeundi in Angliam de Hibernia, et in parlamento obtinuit, sicut olim, comitatum Cornubiæ.

In prædicto autem parlamento lecta fuit nova sententia excommunicationis lata in Robertum de Bruse et in omnes sibi præbentes auxilium, consilium, vel favorem. Circa festum autem Omnium Sanctorum [Nov. 1], quando dictæ treugæ exire debuerant, misit rex Angliæ dominum Johannem de Segrave et multos alios secum pro Marchia apud Berwicum servanda; comitem autem Herfordiæ, et dominum Robertum de Clifforde, baronem, et dominum Johannem de Crumbewelle, militem, et alios cum eis, ad Marchiam apud Carliolum defensandam. Illi autem parum ante festum Sancti Andreae [Nov. 30] ceperunt treugam cum sæpedicto Roberto de Bruse, et ipse cum eis, usque ad viceimum diem post Natale

Domini [Jan. 14, 1310], si rex Angliæ consentiret, et ideo dominum regem adivit Robertus de Clifford ad suum beneplacitum inquirendum. Qui rediens accepit ulterius treugam cum Scottis usque ad primam Dominicam quadragesimæ [Mar. 8, 1310], et postea captæ sunt treugæ usque ad ætatem. Anglici enim non libenter ante ætatem intrant Scotiam ad bellandum, maxime quia ante non inveniunt pabulum equis suis.

ANNO DOMINI M.CCC.X.

Circa festum autem assumptionis [Aug. 15] venit rex cum comite Cornubiæ Petro, et comite Governiæ, et comite Warennæ, usque Berwicum, quam villam rex Angliæ muro forti et alto et fossa fecerat circumcingi; sed alii comites, propter novam discordiam exortam, cum rege noluerunt venire. Ipse tamen cum comitiva sua de Berwico processit ulterius in Scotiam ad requirendum sæpeditum Robertum, sed ille, more solito, fugit et eis occurrere non audebat, et ideo ad Berwicum rediebant. Quibus regressis, Robertus et sui intraverunt Louthian, et eos qui erant ad pacem regis Angliæ multipliciter molestabant. Rex autem cum paucis hominibus infecutus est eos, comes autem Cornubiæ cum suis moratus est apud Rokeburgh pro partibus illis custodiendis, et comes Governiæ apud Norham.

Post festum autem purificationis [Feb. 2, 1311], misit rex comitem Cornubiæ prædictum, et cum eo ducentos armatos, ad Villam Sancti Johannis ultra Mare Scotticanum, ne Robertus de Bruse, qui tunc erat in itinere versus Galwithiam, veniret ultra dictum mare ad exercitum congregandum; rex autem apud Berwicum continuo morabatur. Dicitur autem comes recepit ad pacem omnes ultra Mare Scotticanum usque ad Montes. Comites autem Governiæ et Warennæ post principium quadragesimæ [Feb. 24, 1311] equitaverunt per magnam forestam de Sele Kirk, et forestarios receperunt ad pacem et reliquos de foresta.

Circa idem tempus mortuus est nobilis comes Lincolnæ Henricus, qui in absentia regis fuit custos Angliæ, loco cuius electus est de consensu regis comes Governiæ, et ideo de Scotia repatriavit in Angliam.

Eodem etiam anno mortuus est patriarcha Hierosolymitanus, episcopus Dunelmensis, Antonius Beek, solo tamen nomine patriarcha, et sepultus

solemnissime in ecclesia cathedrali Dunelmensi, in parte orientali versus angulum borealem, in qua ecclesia, post sanctum Cuthbertum, nullus antea est sepultus.

ANNO DOMINI M.CCC.XI.

Illi autem successit Ricardus de Kellow, monachus ejusdem cœnobii, cito post pascha [Apr. 11]; apud Eboracum in festo pentecostis [Mai. 30] exstitit ab archiepiscopo consecratus.

Eodem anno venit comes Loncastræ, dominus Thomas, versus Scotiam ad regem, pro homagio faciendo sibi pro comitatu Lincolnæ, qui sibi successerat per uxorem suam post mortem comitis supradicti. Sed, quia rex erat in Berwico, habuit comes consilium quod non adiret eum extra regnum pro homagio faciendo, nec rex ad eum venire voluit ultra aquam; et ideo multum timebatur tunc de bello intestino in Anglia, quia comes præter illum comitatum prædictum habuit quatuor alios comitatus, et statim proposuit redire cum centum militibus quos secum duxerat, exceptis et peditibus aliis, et intrare terras dicti comitatus ex qua obtulerat homagium regi et ille recipere noluisse. Sed, Deo ordinante, rex saniori consilio usus, transivit aquam de Twede, et venit ad comitem apud Hagerstoun, per quatuor miliaria a Berwico, et salutaverunt se pacifice, et frequenter sunt ad invicem osculati, licet ante multum discordes fuissent occasione Petri de Gavestoun, qui ibi præfens cum rege advenerat, sed comes nec eum osculari voluit nec etiam salutare, de quo ipse non modicum est gravatus.

Eodem anno fuerunt Templarii Angliæ examinati de supradictis criminibus eis impositis per inquisitores a domino papa missos, qui apud Eboracum omnia negaverunt, sed tres eorum apud Londonias omnia concesserunt.

Quia vero rex per duos annos præcedentes concesserat in quodam parlamento, et sigillo suo magno roberando firmaverat, quod staret ordinationi certarum personarum, comitum et episcoporum, quantum ad consiliarios habendos, non enim erat multum sapiens in agendis, licet rationabiliter loqueretur, et similiter, quantum ad familiam et domum suam melius gubernandam, et quod tempus eorum ad tractandum super istis et deliberandum per duos annos duraret, qui jam erant

tranfacti, ideo custos Angliæ et majores de terra miserunt regi in Scotiam circa festum Laurentii [Aug. 10] nuncios solemnes, rogando suppliciter ut placeret sibi venire Londonias et in parlamento audire quæ ipsi ordinaverant pro honore suo et commodo regni sui. Rex igitur, licet quodammodo invite, venit Londonias, ubi erant congregati omnes majores de regno, et in illo parlamento pronunciaverunt dicti ordinatores publice quæ ordinaverant, et judicio omnium illa erant approbata tanquam utilia valde pro rege et regno, et maxime pro communitate et vulgo; inter quæ unum erat nunc, sicut ante frequenter, quod Petrus de Gaverfloun exiret terram Angliæ sine reditu infra quindenam post festum sancti Michaelis archangeli [Oct. 13], nec ulterius comes vocaretur nec esset, nec reciperetur in aliqua terra quod sub dominio regis esset, et fuit sententia excommunicationis rata ab archiepiscopo Cantuariensi solemniter super omnes qui eum in Anglia post prædictum terminum confirmatum recipere, defenderent, vel tenerent. Ipse enim, credens se in comitatu pro suo perpetuo confirmatum, cum esset alienigena et de sola gratia regis tantum honorem adeptus, jam in tantam superbiam est erectus quod omnes nobiles comites terræ contempsit, et vilia cognomina eis deridendo imposuit, inter quos cum comitem Warwici, virum utique sapientem et probum, vocasset ‘Nigrum Canem de Arderne,’ et esset hoc postea comiti intimatum, ille dicitur cum patientia respondisse; ‘si vocet me canem, pro certo ego mordebo eum quando videbo tempus meum.’

Dimittamus tamen eum ad tempus, et redeamus ad Robertum de Bruse, et quod ipse interim fecerit videamus. Advertens igitur dictus Robertus regem et omnes majores regni esse in partibus tam remotis, et pro dicto maledicto homine tam discordes, collecto magno exercitu, die Jovis ante festum Assumptionis Virginis gloriosæ [Aug. 12], apud Solewath Angliam intravit; et combustit totam terram domini de Gilleflande, et villam de Hautewyfel, et magnam partem de Tyndal, et post dies octo rediit in Scotiam, abducens secum maximam prædam animalium, paucos tamen homines occiderat præter illos qui se volebant defendere resistendo.

Circa festum autem Nativitatis beatæ Virginis [Sept. 8] proximo fequens, rediit Robertus cum exercitu in Angliam, versus Northumbriam dirigens gressus suos, et introivit apud Herbotel et Halistan et Redifdal, et

combussit partes illas versus Corbrigiam, omnia devastando; plures etiam fecit occidi quam fecerat prima vice. Et sic ulterius divertit in utrumque Tyndal, ea quæ prius dimiserat consumendo, et in Scotiam rediit post quindenam; nec potuerunt custodes; quos rex Angliæ posuerat in Marchia, resistere tantæ multitudini Scottorum quos adduxerat. Destruerunt tamen omnia bona patriæ sicut Scotti, hoc excepto, quod domos non comburebant nec homines occidebant. Interim autem illi de Northumbria, timentes adhuc reditum Roberti, miserunt sibi nuncios pro treuga habenda ad tempus; et convenerunt cum eo ut solverent sibi duo millia librarum pro tempore valde brevi, scilicet, usque ad festum Purificationis Virginis gloriose [Feb. 2, 1312]. Illi etiam de comitatu de Dunbare juxta Berwicum, in Scotia, qui adhuc erant ad pacem regis Angliæ, pro treuga habenda usque ad dictum terminum valde graviter sunt taxati. In omnibus autem guerris supradictis ita fuerunt Scotti inter se divisi, quod aliquando fuit pater cum Scottis et filius cum Anglicis, et e converso, unus etiam frater cum Scottis et alius cum Anglicis, immo eadem persona primo cum una parte et postea cum alia; sic tamen erant cum Anglicis omnes vel pro majore parte, vel ad salvandas terras quas habuerunt in Anglia; quia corda eorum, licet non corpora, semper erant cum suis.

fol. 214.

A festo autem sancti Michaelis [Sept. 29] usque ad festum sancti Johannis ante Portam Latinam [Mai. 6, 1312], tenuit papa Clemens concilium apud Viennam cum cardinalibus et tribus patriarchis et centum et triginta archiepiscopis et episcopis, et delevit ordinem Templariorum ne amplius pro ordine haberetur; multas etiam constitutiones novas fecit legi ibidem, quæ postea, tempore successoris sui Johannis vicefimi secundi in libros septem sunt redactæ.

Modo redeamus ad Petrum. Sæpeditus vero Petrus de Gaverstoun infra tempus sibi limitatum, scilicet, infra quindenam post festum sancti Michaelis [Oct. 12], exiit Angliam et intravit in Flandriam. Sed quia minus bene erat receptus in Flandria, ubi applicuerat, (id agente rege Franciæ, qui eum valde detestabatur, quia, ut dicebatur, rex Angliæ, qui duxerat filiam ejus uxorem, minus eam dilexit propter Petrum prædictum,) ideo rediit, ad infortunium suum, in Angliam, sed in occulto,

propter metum comitum et baronum; et rex eum recepit et duxit secum usque Eboracum, et ibi civitatem et patriam vastaverunt, quia non habuerunt quid solverent pro expensis. Comites enim et barones ordinaverant et executioni demandaverant post reditum dicti Petri, quod rex, qui in nullo se voluit suis ligiis hominibus conformare, de feaccario non haberet obolum nec quadrantem. Rex autem, timens ibi adventum super se comitum et baronum, duxit usque Scarborough Petrum secum, sed ille qui fuit tunc castos castri noluit in praesentia Petri concedere regi introitum quoquomodo, et ideo rex cum eo divertit usque Novum Castrum et ibi, sicut apud Eboracum, villam et patriam vastaverunt. Audiens autem hoc dominus Thomas comes Loncastriae, qui dicto Petro multum erat infestus, dimissa via alta, per nemorosa loca Angliæ veniens latenter et quasi subito circa festum Inventionis sanctæ crucis [Mai. 3].

Eodem anno dictus Robertus de Bruse, rex Scotiae, venit cum magno exercitu, mense Augusti, ad monasterium de Lanercost, quo per triduum commoratus est; canonicos plures capiendo et infinita mala committendo, sed tandem per femetipsum canonici fuerunt liberati.

ANNO DOMINI M.CCC.XII.

Cum magna multitudine armatorum dictus comes Novum Castrum intravit ut caperet dictum Petrum, sicut per comites et barones fuerat ordinatum; sed contigit quod tunc rex et ipse diverterant usque Tyne-mue, quod distat per sex miliaria a Novo Castro, et audito adventu comitis super eos, posuerunt se per scapham in mare et venerunt usque Scareburgh, et tunc recepti sunt ibi. Rex vero, dimisso ibi Petro, et domino Henrico de Beaumound similiter alienigena, cum quibusdam aliis pro defensione castri, divertit ab eis usque castrum de Knareburgh, et sic ulterius usque Eboracum, credens amovere obsidionem a Scareburgh si castrum foret obsesum; sed non potuit facere quod credebat. Comes enim Loncastriae, audiens regem et Petrum fore divisos et Petrum fore in castro, invasit istud fortissime, ita quod infra breve Petrus coactus fuit reddere se; hoc tamen fecit sub conditione, quam, quia non audivi, non scripsi. Redditus autem traditus est in custodia domini Eymeri de Valence, comitis de Penebrok, qui semper antea inimicus suus fuerat

capitalis, et circa festum natiuitatis sancti Johannis baptistæ [Jun. 24] decollatus est ex præcepto comitis Loncastræ et comitis Warwici, in absentia Eymeri de Valence, in alta via juxta villam Warwici.

Tertio autem nonas Julii [Jul. 5], scilicet, in vigiliis octavarum apostolorum Petri et Pauli, fuit luna tricesima et eclipsis solis circa primam horam diei, et apparuit sol quasi luna cornuta, quæ primo fuit parua, postea major, donec circa tertiam horam diei perveniret ad debitam et solitam quantitatem; apparuit autem aliquando viridis aliquando vero coloris quem solebat habere.

Dum autem supradicta circa Petrum agerentur, Marchia Angliæ defensorum non habuit contra Scottos, et ideo pro pace habenda ad tempus reddiderunt Roberto tributum. Interim tamen Scotti villam de Norham, quia castrum eos multum gravabat, combusserunt, et homines captivos et pecora abduxerunt.

Audita autem interfectione sæpediti Petri, rex exarsit in iram, et quantum se posset vindicare de interfectores summo studio cogitabat; cui tunc adhæsit dominus Eymerus de Valence, comes de Penebrok, pro eo maxime quod dictus Petrus in sua custodia positus, ipso ignorante, fuerat interfectus. Dominus autem comes Warenniæ, ut dicebatur, et quidam alii junxerant se contra comitem Loncastræ parti regis. Rex igitur fecit proclamari parlamentum suum Londoniis, si forte ibi posset capere comitem, cum tamen essent filii duorum fratrum, Edwardi scilicet et Edmundi. Sed hoc comitem non latuit, et ideo de quinque comitatibus suis collegit sibi exercitum equestrem ita fortem et magnum quod in nullo timuit partem regis, et venit Londonias ad parlamentum; quo audito, rex dissimulavit, nec contra eum quicquam voluit attemptare, sed protraxit parlamentum de die in diem ad gravandum eum et alios tam comites quam barones, qui venerant in auxilium ejus, et pro supradictis ordinationibus confirmandis. Comes autem Governiæ et comes Richemundiæ fuerunt mediatores pacis inter partes divisas, licet eas pacificare non possent.

Audiens autem Robertus de Bruse hanc discordiam in austro, congregato magno exercitu, circa festum Assumptionis beatæ Virginis [Aug. 15] intravit Angliam, et combussit villam de Exham et Corbrigiam et

partes illas occidentales, et accepit prædas et spolia multa et captivos; nec fuit aliquis qui auderet resistere. Ipse autem pacifice et secure moram faciens juxta Corbrigiam misit partem exercitus sui usque Dunelmum, qui ibidem subito venientes in die fori rapuerunt omnia quæ invenerunt in villa, et eam pro magna parte incendio tradiderunt, et resistentes crudeliter occiderunt; castrum tamen et abbatiam minime invaserunt. Timentes autem Dunelmenses plura mala eorum, nec sperantes adjuvari per regem, composuerunt cum eis, et dederunt eis pro episcopatu illo duo millia librarum pro treugis habendis usque ad festum Nativitatis sancti Johannis baptiste [Jun. 24, 1313]; quæ tamen noluerunt Scotti recipere, nisi sub hac conditione, quod per terram episcopatus possent habere liberum transitum et reditum quancumque vellent ulterius in Angliam equitare. Illi autem de Northumbria, timentes adventum eorum ad eos, dederunt eis alia duo millia librarum pro pace habenda usque ad terminum supradictum [Jun. 24, 1313]; et illi de Westmerlandia et Coupelandia et Cumberlandia se consimiliter redemerunt; et quia non habuerunt tantam pecuniam ad solvendum eis præ manibus, partem solverunt, et pro residuo filios majorum dominorum de patria obsides posuerunt; et hoc habito, Robertus cum suo exercitu in Scotiam est reversus.

Interim intravit unus cardinalis legatus in Angliam cum fratre domini regis Franciæ, domino Lodowico, pro concordia facienda inter regem et comites et barones; sed non prævaluerunt, cum tamen multos dies pro facienda concordia habuissent.

Circa festum sancti Martini in hyeme, scilicet, in festo sancti Bricii [Nov. 13], natus est primogenitus filius, et nominatus est Edwardus, sicut pater suus et avus.

Videns autem Robertus sæpedictus sic se marchiam Angliæ sub tributo habere, toto ingenio excogitavit qualiter villam Berwici, quæ erat in manibus regis Angliæ, obtineret; et in nocte sancti Nicholai [Dec. 6] ex insperato veniens ad castrum, opposuit scalas ad murum et incepit ascendere; et nisi canis unus adventum Scottorum per magnum latratum ostendisset, cito castrum, ut creditur, et villam per consequens, habuisset. Erant autem scalæ, quas muro apposuerunt, mirabilis facturæ, sicut ego

ipse, qui hæc scribo, fide oculata conspexi. Fecerant enim Scotti duas cordas fortes et longas secundum altitudinem muri, et in una extremitate utriusque cordæ fecerant unum nodum; fecerant etiam unum asserem ligneum, quasi duorum pedum et dimidii in longitudine et dimidii pedis in latitudine, fortem ad portandum unum hominem, et in duabus extremitatibus illius bordæ fecerant duo foramina, in quibus possent illæ duæ cordæ immitti; quibus intromissis usque ad nodos, fecerant superius in eisdem cordis ad spatium unius pedis et dimidii alios duos nodos, et super illos unum alium asserem vel bordam confimilem immiserunt; et sic consequenter usque ad aliam extremitatem cordarum. Fecerant autem unum ferreum curvum, ita quod una pars curvatis habuit ad minus in longitudine unum pedem, et illa jacere debuit supra murum; alia autem pars ejusdem longitudinis pendebat deorsum versus terram, habens in fine unum foramen rotundum in quo possent extremitas unius lanceæ intromitti, et duos annulos in duobus lateribus in quibus possent dictæ cordæ ligari; quibus sic paratis, acceperunt unam fortem hastem ita longam sicut erat altitudo muri et possuerunt extremitatem illius in foramine ferri, et duo homines levaverunt cordas et bordas cum ferro illo et possuerunt illam curvatis ferri, quæ non erat rotunda, super murum, et tunc potuerunt ascendere per illos gradus ligneos sicut ascendi in communibus scalis solet, et quanto plus erat de pondere ascendentis tanto firmitus jacebat ferri curvatis super murum. Ne autem cordæ nimis adhærent muro et impedirent ascensum, fecerant in omni tertio gradu rotunditates quasdam quæ elongarent cordas illas a muro. Cum ergo duas scalas super murum possissent, canis prodidit eos ut dixi, et scalas ibi reliquerunt; quas nostri in craftino ad verecundiam eorum super collistridium suspenderunt; et sic canis illa vice salvavit villam, sicut quondam anseres salvaverunt per strepitum suum Romam, sicut ait beatus Augustinus de Civitate Dei, libro tertio, capitulo quarto, de Magnis; et Ambrosius [in] Exameron in Opere Quintæ Diei.

Quia autem Robertus apud Berwicum non poterat prævalere, convertit se cum exercitu versus Villam Sancti Johannis, quæ adhuc tunc erat in manu regis Angliæ; et obsidionem posuit contra eam, et die Lunæ infra octavas Epiphaniæ [Jan. 10, 1313], capta est a Scottis de

nocte muros ascendentes per scaldas, et villam intrantibus propter defectum vigilum et custodum. In crastino autem fecit Robertus occidi meliores burgenfes villæ qui erant Seoticæ nationis, sed Anglici abire libere sunt permiffi. Dominus autem Willelmus Olifard, Scotus, qui ex parte regis Angliæ villam illam diu tenuerat contra Scottos, ligatus fuit, et ad Infulas longe missus. Villam autem Scotti penitus destruxerunt.

Circa Cathedram vero sancti Petri [ ] mortuus est magister Robertus de Wynchelfe, archiepiscopus Cantuariensis, loco ejus electus est magister Thomas de Cobham, doctor Theologiæ, sed ad preces regis Angliæ datus est a papa archiepiscopatus domino Waltero Reinaldo, episcopo Wigorniae, homini quasi illiterato, et, secundum judicium humanum, tam ratione vitæ quam scientiæ omni gradu dignitatis indigno. Ecce! præter turbationem quam fecit rex in populo, quale damnum fecit in clero, dum procuravit quod unus talis homo totius Angliæ foret primas! Quia tamen impediæ electionem de magistro Thoma factam, procuravit quod ipse Wygorniae episcopus fuit factus.

ANNO DOMINI M.CCC.XIII.

Post festum autem nativitatis sancti Johannis Baptistæ [Jun. 24], quando treugæ Anglicæ transferant, in Marchiam comminatus est Robertus de Brus quod Angliam more solito visitaret. Quod timentes illi de Northumbria et Westmerlandia et Cumberlandia, et alii Marchenses, nec habentes nec sperantes a rege suo defensionem vel auxilium, quippe fol. 215. qui in remotis partibus Angliæ tunc agebat nec de eis videbatur curare, pecuniam non modicam, immo maximam, obtulerunt dicto Roberto pro treugis usque ad festum sancti Michaelis post unum annum [Sept. 29, 1314] habendis.

In omnibus his fuit corpus Petri de Gaverstoun supra terram insepultum apud Fratres Prædicatores Oxoniæ, qui pro anima ejus dixerunt omni die Placebo, Dirige, et missam cum nona; et dimidium marcæ pro labore receperunt a rege.

Eodem anno circa festum assumptionis beatæ Virginis [ ], intoxicatus est, ut dicebatur, Imperator a quodam homine regulari.

Post festum sancti Michaelis [Sept. 29], citari fecit rex comites et

ANNO DOMINI M.CCC.XIV.

Die Martis post octavas Paschæ [Apr. 17], intravit Edwardus de Bruse, frater Roberti, cum exercitu Angliam, juxta Karleolum, contra pactum, et ibi moratus est per tres dies continuos apud manerium episcopi, scilicet apud Rose, et misit magnam partem exercitus ad comburendum undique versus partes australes et occidentales per tres dies illos; at illi multas villas et duas ecclesias combusserunt, et viros et mulieres captivos duxerunt, et pecora in magno numero in foresta de Ingelwode et alibi acceperunt, et fecum die Veneris [Apr. 19] abduxerunt, paucos tamen homines nisi omnino volentes resistere occiderunt; civitati autem Karleoli insultum non dederunt propter milites et populum patriæ, qui ibi fuerunt congregati. Omnia autem ista mala tunc fecerunt Scotti, quia homines illius marchie non solverant eis tributum, in quibus cum eis pepigerant ad dies certos quod solvere promiserunt. Habebant tamen Scotti obfides de filiis et heredibus militum patriæ pro omni securitate dictæ pecuniæ repromissæ, sed propter hoc non dimiserunt quin mala facerent supra dicta.

Circa festum autem pentecostes [Mai. 16], appropinquavit versus marchiam Scotiæ rex Angliæ, et comes Gloverniæ, et comes Herforde, comes Penbroke, et comes de Anegofo; dominus Robertus de Clifford, dominus Johannes Comyn filius Johannis interfecti, dominus Henricus de Bello Monte, dominus Johannes de Segrave, dominus Paganus de Typetost, dominus Edmundus de Maulei, dominus Ingerannus de Umfravile, cum aliis baronibus, militibus, et exercitu valde pulchro et magno, si habuissent Dominum adiutorem. Comes vero Loncastræ, et alii comites Angliæ qui fuerunt de parte sua, et homines eorum, excepto stricto servicio quod regi debebant in guerris, domi remanserunt; quia rex adhuc noluit se conformare eis nec implere quæ antea promittebat. Ubi autem nobilis Edwardus pater suus eundo ad bellandum in Scotia solebat sanctos Angliæ Thomam Cantuariæ, Edmundum, Hugonem, Willelmum, Cuthbertum, in suo itinere visitare, et eis pulchras oblationes offerre et se eorum orationibus commendare, monasteriis etiam et pauperibus largas

elemofinas ministrare, iste nihil horum faciens, cum pompa magna et apparatu curioso veniens, bona monasteriorum in itinere accepit, et in præjudicium et injuriam sanctorum, ut narrabatur, aliqua fecit et dixit; propter quæ et alia mirandum non est quod ei et exercitui suo contigit confusio et verecundia sempiterna, et hoc fuit tunc a quibusdam religiosi Angliæ prophætizatum.

Ante festum autem nativitatis sancti Johannis baptistæ [Jun. 24], collecto in unum toto exercitu suo, appropinquavit rex cum pompa prædicta versus castrum de Strivelyn ad amovendam obsidionem et pugnandum cum Scottis, qui ibi erant in tota sua fortitudine congregati; et in vigilia Nativitatis prædictæ [Jun. 23] post prandium venit exercitus regis juxta silvam de Torres; et audito quod Scotti essent in silva, prima acies regis, quam duxit dominus de Clifford, voluit circumire silvam, ne forte Scotti evaderent fugiendo. Scotti, autem, hoc permiserunt, donec essent multum a focis elongati, et tunc ostenderunt se, et, dividentes illam primam aciem regis a media acie et extrema, irruerunt in eam, et quosdam occiderunt, et in fugam alios converterunt, et ab illa hora factus est timor inter Anglicos et major audacia inter Scottos.

fol. 215, b.

In die autem crastina [Jun. 24], quæ fuit Anglicis dies mala, infelix nimis et infausta, cum se præpararent ex utraque parte ad prælium, exierunt sagittarii Angliæ ante aciem, quibus occurrerunt sagittarii Scottorum, et ex utraque parte fuerunt aliqui vulnerati, et aliqui interfecti; sed sagittarii regis Angliæ cito alios fugaverunt. Cum autem duo exercitus multum appropinquassent, posuerunt se omnes Scotti in genibus suis dicendo ‘Pater Noster’, et recommendaverunt se Deo, et de cælo auxilium petiverunt; quo factò, audacter contra Anglicos processerunt. Ordinaverant autem sic exercitum suum, quod duæ acies ejus præirent tertiam, una ex latere alterius, ita quod neutra aliam præcederet; et tertia sequeretur, in qua erat Robertus. Quando vero ambo exercitus se mutuo conjunxerunt, et magni equi Anglorum irruerunt in lanceas Scottorum, sicut in unam densam silvam, factus est sonus maximus et horribilis ex lanceis fractis et ex dextrariis vulneratis ad mortem, et sic steterunt in pace ad tempus. Anglici, autem, sequentes non potuerunt attingere ad Scottos, propter primam aciem interpositam, nec in aliquo se juvare, et ideo nihil restabat

nifi ordinare de fuga. Iftum proceffum audivi a quodam fidedigno, qui fuit præfens et vidit. In illa autem prima acie interfecti funt comes Gloverniæ, dominus Robertus de Clifforde, dominus Johannes de Comyn, dominus Paganus de Typetot, dominus Edmundus de Mauley, et multi alii nobiles, exceptis peditibus, qui in magno numero corruerunt. Aliud etiam infortunium accidit Anglicis, quia, cum paulo ante tranffiffent unam foveam magnam, in quam intrat fluxus maris, nomine Bannokeburne, et jam confufi vellent redire, multi nobiles et alii præ preffura cum equis in illam ceciderunt, et aliqui cum difficultate magna evaferunt, et multi nunquam fe explicare de fovea potuerunt; et ideo Bannokeburne in ore Anglicorum erat per multos annos fequentes.

VERSUS.

Juxta faxofum fontem, castrumque nodofum,
 Corruit Anglorum gens perfida, fraude fuorum.
 Amiffos totos quos Anglia pluribus annis
 Concepit in Scottos lux obruit una Johannis.
 Nam rex Anglorum, molitus nomen eorum
 Funditus auferre, luit in fe prælia werræ.
 Arma movet, concepta fovet, perit in pariendo,
 Aggreditur quod non fugitur, docet in fugiendo.
 Cum paucis fugit in campo rex, ense relicto,
 Nec populo patet ulla fugæ via, principe victo.
 Victus abit propere, fertur sibi lapfa corona,
 Quod probat abfque fere quam fit fua cefſio prona.
 Afpiceres illuc proceres alioſque potentes
 Diſperſos, illos meſos, hos enſe ruentes.
 Turba ſuperba ducum morbum perpeſſa caducum,
 Si tamen evadit eques aut pedes modo vadit,
 Si forſan vivi fugiunt aliqui fugitivi
 Montibus aut rimis latitant, aut vallibus imis.
 Dum captivatur, proſternatur, aut fugiatur,
 Turba fugax procerum, ſubit hic direptio rerum.

Curritur in prædam, quantam non nitar ut edam;
 Singula non credam, possim licet addere quædam.
 Forth forpsit multos armis et equis bene cultos,
 Quos probat indultos alienis ultio stultos.
 Bannoke habet limus quorum nec nomina scimus;
 Quando domi defunt perpendet gens sua qui sunt.
 Quos tibi ferviles reputabas, Anglice miles,
 His dum tu viles opus est fatearis aniles.
 Anglia, quæ plenis promebas cantica venis,
 Omnibus exosa, dum viribus imperiosa,
 Omnibus accitis, luis hic incommoda litis.
 Expertos Scotos metues, tibi jam bene notos,
 Amodo ne temere contemnas, disce, caveque.
 Palma triumphalis, inimicis exitialis,
 Scottis concessit, his laus celeberrima cessit.
 Sic levat elifos Dominus, dans robora parvis
 Et sibi confisis, altos profternit in arvis.
 Anglorum lima Strevelyn celebrante ruina,
 Posterior prima longe magis exstat opima.
 Anno milleno, centum ter, tempore Christi,
 Cum quartodeno, fato ruit Anglia tristi.
 Exstitit e pannis Anglos lux alma Johannis
 Christi Baptista, pro quo tibi gloria Christo.

Rex autem et dominus Hugo Dispensator, qui post Petrum de Gaveston erat oculus ejus dexter, et dominus Henricus de Beaumound, quem promoverat ad unum comitatum in Scotia, cum aliis multis equitibus et peditibus, duce quodam milite de Scotia, qui novit per quas partes evadere potuerunt, ad perpetuam verecundiam tanquam miseri fugerunt versus castrum de Dunbar. Aliqui tamen tardiores in fuga intercepti fuerunt a Scottis, qui eos velociter sequebantur. Apud Dunbar vero rex cum aliquibus sibi specialioribus posuit se per scapham in mare versus Ber-

wicum, fortunæ suæ omnes alios derelinquens, at illi viri animo adunati falvi et fani in Angliam venerunt per tristam.

Sicut autem rex et sua comitiva ex una parte fugerunt versus Berwicum, ita comes de Herford, et comes de Anegofe, et dominus Johannes de Segrave, et dominus Antonius de Lucy, et dominus Ingelrannus de Umfravile, cum magna multitudine militum et aliorum equitum sexcentorum et peditum mille, ex alia parte fugerunt versus Karleolum. Comes de Penbrok in pedibus suis evasit ex acie, et cum Walensibus fugientibus se salvavit. Prædicti autem comites et alii, qui fugerant versus Karleolum, capti sunt in via apud castrum de Bothevil. Vicecomes enim, custos castrum, qui usque ad illud tempus tenuerat castrum ad opus regis Angliæ, videns suos prævaluisse in bello, permisit nobiliores eorum, qui ibi venerant, intrare castrum quasi securum refugium habituros, et cum intrassent, cepit eos, et sic eos dolose decepit. Multi etiam extra castrum et in patria circumquaque vagantes capti sunt, et multi interfecti; dicebatur quoque quod milites quidam a mulieribus capti erant, nec aliquis eorum sine vili confusione ad Angliam rediit. Comes autem Herfordiæ, et comes de Anegofe, et dominus de Segrave, et dominus Antonius de Lucy, et dominus Ingerannus de Umfravile, et alii nobiles qui erant in castro, reducti sunt ad Robertum de Brus et in captivitatem missi, et post diutinam detentionem magna pecunia sunt redempti. Post prædictam vero victoriam Robertus de Bruse communiter ab omnibus rex Scotiæ vocabatur, quia vi et armis Scotiam adquisivit. Circa idem tempus mortuus est Philippus, rex Franciæ.

Parvo autem tempore post elapso, scilicet, circa festum Ad Vincula sancti Petri [Aug. 1], intraverunt Angliam juxta Berwicum dominus Edwardus de Bruse, dominus Jacobus de Douglas, Johannes de Soules, et alii nobiles Scotiæ, cum equitibus et exercitu magno, et totam quasi Northumbriam, exceptis castris, tempore treugarum durante, incendio vastaverunt; et sic ulterius ad episcopatum Dunelmensem transferunt, sed ibi non modicum incenderunt, quia illi de episcopatu se ab incendio per magnam summam pecuniæ redemerunt. Scotti tamen prædam pecorum et homines quos capere poterant abduxerunt, et sic ulterius comitatum Richemundiæ in-

traverunt, et ibi simile perpetraverunt, nemine resistente; sed fere omnes versus austrum fugerunt vel in filvis latuerunt, exceptis illis qui se salvarunt in castris. Venerunt etiam Scotti illa vice usque aquam de Tese, et aliqui eorum ultra villam Richemundiæ, sed villam illam non intraverunt; et postea omnes coadunati redierunt per Swaldale et alias valles et Staynefmor, de quibus maximam prædam animalium abduxerunt. Villam autem de Burgh, et Appelby, et Kirkeofwalde, et alias villas hinc et inde in suo transitu incendebant, et segites per se et per sua animalia, quantum poterant, conculcabant; et sic juxta prioratum de Lanercost transeuntes Scotiam intraverunt, habentes multos homines captivos, de quibus possent pecuniam pro libitu extorquere. Illi autem de Couplandia, timentes reditum et visitationem eorum, missis nunciis, eos per magnam pecuniam placaverunt.

In crastino autem post festum nativitatis beatæ Mariæ [Sept. 9] incepit parliamentum regis Angliæ apud Eboracum, in quo concordati sunt rex et comes cum suis, et ordinationes superius tactæ ab omnibus sunt approbatæ, et sigillis regis et comitis roboratæ.

Circa festum vero sancti Michaelis [Sept. 29], rediit comes Herfordiæ, qui duxerat forem regis Angliæ, de Scotia; et redditi sunt pro liberatione ipsius episcopus Glasceufensis, et comes de Marre, qui fuerat nutritus in Anglia, et uxor domini Roberti de Bruse, et foror sua et filia. Comes tamen de Marre, cum venisset apud Novum Castrum, noluit ire cum eis in Scotiam, sed maluit morari in Anglia. De die autem in diem liberabantur aliqui captivi de manibus Scottorum, sed per redemptiones pecuniarias valde graves. Circa festum autem natalis Domini [Dec. 25], liberatus erat comes de Anegoës, et dominus Johannes de Segrave, et cito post dominus Antonius de Lucy.

Et circa festum Epiphaniæ [Jan. 6] mortuus est illustris rex Franciæ, qui anno integro non regnavit.

Interim autem Scotti occupaverunt Tyndale australem sicut et borealem, scilicet Hautewifel, Hextelsam, Cørbrigge, et sic loca versus Novum Castrum, et Tyndal fecit homagium regi Scotiæ, et fortiter debellabat Gillefland et alias partes Angliæ circumstantes.

Eodem etiam tempore Scotti iterum Northumbriam destruxerunt. A

natali autem Domini supradicto usque ad nativitatem sancti Johannis Baptistæ [Dec. 25, 1314—Jun. 24, 1315], solus comitatus de Cumberland dedit sexcentas marcas regi Scotiæ pro tributo.

ANNO DOMINI M.CCC.XV.

Scotti igitur, tam pro victoria habita in campo, quam pro destructione marchie Angliæ et acquisitione maximæ pecuniæ, nimium elevati, et propriis terminis non contenti, paratis navibus, mense Maii navigaverunt in Hiberniam ad subjiendam sibi terram illam, si possent; quorum duces erant dominus Edwardus de Bruse germanus regis, et dominus Thomas Randolf confanguineus ejus comes Moraviæ, ambo strenui milites et audaces, et cum eis maxima comitativa. Qui venientes in Hiberniam, cum adjutorio parvo Hibernensium, multas ibi terras et villas de dominio regis Angliæ sibi subjugaverunt, et ita perfecerunt quod dominus Edwardus a Hibernicis rex est factus. Demittamus modo eum ibi regnare, sicut multi reguli ibi regnant, donec alias dicamus qualiter fuerit decollatus, et ad Scotiam redeamus.

Videntes igitur Scotti quod res undique prospere cessit eis, circa festum apostolorum Petri et Pauli [Jun. 29], episcopatum Dunelmensem intraverunt, et villam de Hertilpole, hominibus fugientibus ad mare in navibus, spoliaverunt, sed non combusserunt, et maximam prædam de Episcopatu in suo reditu abduxerunt.

Cito etiam postea eodem anno, in festo sanctæ Mariæ Magdalene [Jul. 22], venit rex Scotiæ, congregata tota fortitudine sua, usque Karliolum; et circumdans civitatem diebus decem eam obsedit, segites omnes conculcando, et suburbia et omnia in circuitu devastando, et totam patriam concremando; et de Allerdalia, et Couplandia, et Westmerlandia, maximam prædam pecorum exercitui adducendo. Omni autem die obsidionis fecerunt insultum ad aliquam trium portarum civitatis, et aliquando ad tres portas simul, sed nunquam impune, quia mittebantur eis de muro spicula et sagittæ et lapides similiter tunc et alias, in tanta multitudine et numero quod dixerunt inter se, “nunquid multiplicantur et crescut lapides intra muros?” Quinto autem die obsidionis erexerunt machinam unam ad lapides jaciendos juxta Ecclesiam sanctæ Trinitatis, ubi rex

eorum se collocaverat, et præjicerunt continue lapides magnos versus portam de Caldeu et ad murum, sed nihil vel parum nocuerunt intus existentibus, excepto hoc, quod unum hominem occiderunt. Intra civitatem vero erant consimiles machinæ septem vel octo, exceptis instrumentis aliis bellicis, quæ vocantur Springaldes, ad longa spicula emittenda, et fundis in baculis pro lapidibus jaciendis, quæ multum terruerunt et gravaverunt exterius existentes. Interim autem erexerunt Scotti quoddam magnum berefrai ad modum turris cujusdam, cujus altitudo muros villæ notabiliter excedebat; quo viso, carpentarii civitatis supra unam turrim muri, ad quam oportuit illud instrumentum venisse, si ad murum accessisset, turrim ligneam erexerunt, quæ altitudinem alterius excedebat; sed illud instrumentum [vel] aliud nunquam ad murum accessit, quia cum traheretur super rotas per terram madidam et lutosam, propter ejus gravitatem ibi stetit, nec ulterius duci potuit nec gravare. Fecerant autem Scotti scalas multas et longas, quas secum adduxerunt ad simul ascendendum murum in diversis locis, et suam unam ad suffodiendum murum villæ, si possent; sed sua nec scalæ eis valebant. Fecerunt etiam de segete et de herba fasciculos in magno numero ad implendam fossam aquæ extra murum ex parte orientali, ut sic eam sicco pede transirent. Fecerunt etiam pontes longos de lignis super rotas currentes, ut fortiter et velociter tracti cum cordis possent fossæ latitudinem pertransire. Sed nec fasciculi per totam moram Scotorum ibidem potuerunt fossam implere, nec pontes illi lignei foveam pertransire, sed ceciderunt præ pondere in profundum. Nono autem die obsidionis, cum essent omnia instrumenta parata, dederunt insultum generalem in omnibus portis villæ et in toto muro per circuitum, et invaserunt viriliter, et cives se æque defenderunt viriliter; et die sequenti similiter. Scotti autem ibi consimili cautela, qua castrum de Edinburgh acceperant, utebantur; fecerunt enim majorem partem exercitus sui dare insultum ex parte orientali civitatis contra locum Fratrum Minorum, ut illuc traherent populum interius existentem. Dominus vero Jacobus de Douglas, miles baldus et cautelofus, cum quibusdam aliis de exercitu qui erant audaciores et agiliores, posuerunt se ad partem occidentalem contra locum Canonicorum et Fratrum Prædicatorum, ubi, propter altitudinem et difficultatem invadendi, non sperabatur insultus, et

ibi fealas longas erexerunt et afcenderunt eas, et fagittarios in magno numero habuerunt qui fagittas fpiffe jecerunt, ne aliquis ibi caput porri-geret extra murum. Sed, benediētus fit Deus! talem refiftentiam inven-erunt ibidem quod ufque ad terram cum fealis fuis funt projeētī, et ibi et alibi circa murum funt aliqui interfeētī, et alii capti, et alii vulnerati; nullus autem Anglicus in tota obfidione interfeētus eft præter unum ho-minem percuffum fagitta, excepto homine fupradiētō, pauci etiam fuerunt vulnerati.

Die igitur undecimo, fcilicet in fefto fanētī Petri Ad Vincula [Aug. 1], vel quia audierant de adventu Anglicorum ad amovendam obfi-dionem, vel quia ulterius proficere desperabant, redierunt mane Scotti in terram fuam cum confufione, dimittentes retro fe omnia inftrumenta fua bellica fupradiēta. Quidam autem Anglici infequentes eos ceperunt Jo-hannem de Moravia, qui in prædiētō bello apud Strivelyn habuerat pro parte fua tres et viginti milites Angliæ, exceptis armigeris et aliis fimpli-cioribus, et redemptionem maximam receperat pro eifdem. Ceperunt etiam cum prædiētō Johanne dominum Robertum Bardolf, virum utique erga Anglicos peffimæ voluntatis, et ambos ad castrum Karlioli adduxerunt, fed poftea pecunia non modica funt redempti.

Infra oētavum autem Epiphaniæ [Jan. 15, 1316], rex Scotiæ cum magno exercitu una nocte, luna clare lucente, latenter venit ufque Berwicum, et dedit infultum per terram et per mare in fcapis, fperans latenter in-traffe villam ex parte aquæ inter Brighous et castrum, ubi nondum tunc erat murus ereētus; fed ibi per vigiles et alios ad clamorem eorum veni-entes viriliter funt repulfi, et miles quidam Scottus, dominus J. de Lan-dels, interfeētus, et dominus Jacobus de Douglas vix in parva fcapa evafit, et fic totus exercitus eft confufus.

Circa idem tempus obiit dominus Henricus de Burgh, prior de Lanercost, in craftino conceptionis beatæ Mariæ, cui fuceffit dominus Robertus de Meburne.

ANNO DOMINI M.CCC.XVI.

Circa feftum nativitatī fanētī Johannis Baptiftæ [Jun. 24] intraverunt Angliam Scotti, incendia ficut antea facientes, et omnia, quantum pote-

rant, devastantes; et sic usque Richemundiam procefferunt. Nobiles autem patriæ illius, qui in castris Richemundiæ se receperant et idem defenderunt, composuerunt cum eis pro magna summa pecuniæ, ne villam illam incenderent nec patriam, plus quam fecerant illo die. Qua pecunia recepta, diverterunt Scotti per sexaginta miliaria versus occidentem, omnia destruentes usque in Furneis, et illam patriam, in quam prius non venerant, combusserunt, omnia fere bona terræ illius cum captivis viris et mulieribus abducentes, et summe gaudentes de multitudine ferri quod ibi invenerunt, quia ferro Scotia non abundat.

fol. 217. Illo autem anno fuit in Anglia et Scotia mortalitas hominum præ fame et peste nostris temporibus inaudita, et quarterium frumenti vendebatur in partibus aquilonaribus Angliæ pro quadraginta solidis.

Post reditum autem Scottorum in terram suam, paravit se rex eorum Robertus cum comitiva magna, et navigavit in Hiberniam, ut terram illam vel magnam ejus partem adquireret fratri suo Edwardo; et perambulavit eam libere fere totam quæ erat de dominio regis Angliæ, sed non cepit villas muratas nec castra.

Circa idem tempus mortuus est archiepiscopus Eboracensis, magister Willelmus de Grenefeld, cui successit dominus Willelmus de Meltoun, qui, licet de curia regis esset assumptus, religiosam tamen vitam habuit et honestam. Mortuus est etiam eodem anno episcopus Dunelmensis, dominus Ricardus de Kellow, cui successit dominus Lodovicus de Bello-monte, Gallicus et generosus, sed claudus ex utroque latere, dapilis tamen et jocundus, datus a papa, ut dicebatur, propter unam falsam suggestionem, suggestum fuit enim papæ quod ipse defenderet marchiam Angliæ contra Scottos.

Post festum autem sancti Michaelis [Sept. 29], ad petitionem regis Angliæ appropinquavit versus Scotiam comes Loncastriæ cum suis usque Novum Castrum, sed rex, ut condixerant inter se, noluit sequi eum, et ideo comes protinus est reversus; neuter enim de alio confidebat.

Illo anno fuit eclipsis universalis lunæ, mense Octobris, in nocte post diem sancti Reinigii [Oct. 1], et post mediam noctem per horam unam et plus, et fuit tota luna obfcurata per unam horam.

Circa idem tempus quidam miles de Northumbria, dominus, scilicet,

Gilbertus de Midiltoun, accepit et spoliavit in Northumbria duos cardinales, qui parum ante intraverant Angliam, quia venerunt in comitiva supradicti domini Lodowici de Bello-monte ut consecrarent eum episcopum Dunelmensem, sicut a papa fuerat ordinatum.

Eodem etiam tempore, miles quidam de comitatu Richemundiæ, dominus, scilicet, Johannes de Clefeby, congregans sibi multitudinem malefactorum et ribaldorum, infurrexit et patriam destruxit, spolians et rapiens [et] vastans pro voluntate sua et fuorum, sicut fecit dominus Gilbertus in Northumbria cum suis complicitibus et ribaldis; sed, Domino ordinante, ambo cito capti fuerunt, et dominus Johannes positus est ad pœnitentiam suam, quia noluit loqui coram iusticiariis adductus, et cito post mortuus est in carcere. Dominus vero Gilbertus, post alias pœnas, divisus est in quatuor partes, et partes illæ ad diversa loca Angliæ sunt transmissæ.

ANNO DOMINI M.CCC.XVII.

Circa pentecosten [Mai. 22] autem rediit rex Scotiæ de Hibernia in terram suam.

Eodem anno, sexto die Septembris ante meridiem, fuit solis eclipsis.

Post festum vero sancti Michaelis [Sept. 29] misit papa bullam in Angliam, per quam induxit treugam inter Angliam et Scotiam duraturam per duos annos sequentes a receptione dictæ bullæ. Anglici autem, tum propter discordiam inter regem et comitem Loncastræ, tum propter infestationem nimiam Scottorum ex occasione dictæ discordiæ, dictam bullam cum gaudio receperunt, et eam juxta præceptum papæ in ecclesiis cathedralibus et locis aliis solemnioribus suspenderunt; Scotti autem noluerunt eam admittere, nec de ea aliquammodo curaverunt, et sic in sententiam excommunicationis latam a papa et in dicta bulla contentam miserabiliter inciderunt. Tempore enim medio dictæ treugæ mortuus est papa Clemens quintus, et electus est papa Johannes vicesimus secundus.

ANNO DOMINI M.CCC.XVIII.

Secundo die mensis Aprilis [Scotti] villam Berwici in medio quadragesimæ, circa mediam noctem post diem Sabbati, proditiose ceperunt per unum Anglicum in villa existentem, Petrum de Spaldynge, qui, pro maxima

summa pecunia ab eis recepta et terris sibi promissis, permittit eos ascendere murum, et intrare in illam partem muri ubi ipse custos et vigil fuerat deputatus. Postquam autem intraverant et villam plenarie obtinuerant, omnes Anglicos, quasi nudos et spoliatos bonis omnibus, eiecerunt; paucos tamen vel nullos, exceptis resistentibus eis, in suo introitu occiderunt.

Castra etiam de Werke et de Herbotil, quæ prius obsiderant, quia non venit eis, die statuto, succursus, illo tempore inedio eis reddita fuerunt. Castrum etiam de Middeforde in dolo ceperunt, et dominabantur quasi per totam Northumbriam usque ad villam Novi Castris, exceptis castris aliis a prædictis. Castrum autem villæ Berwici viriliter se defendit contra villam, sed tandem illi se præ defectu victualium reddiderunt.

Circa idem tempus venit primo septimus liber Decretalium in Angliam, et renovatum est statutum Bonifacii papæ octavi inter prælatos ecclesiarum et ordines Prædicatorum et Minorum, "Super Cathedram," et cætera, et statutum Benedicti papæ undecimi, quod videbatur magis esse pro fratribus, revocatum. Venit etiam mandatum papæ Johannis vicefimi fecundi sub bulla et gravi pœna addita, quod nullus clericus haberet ecclesiam nisi unam, cum ante illud tempus unus rector seu persona ecclesiæ tot ecclesias possit admittere et retinere quot diversi patroni sibi vellent conferre, non obstante quod quælibet ecclesia per se esset curata; et adhuc, toto illo tempore, morabantur in Anglia duo cardinales prædicti.

In mense autem Maii intravit exercitus Scotiæ in Angliam ulterius quam solebat, et villam de Northallertone et Burubrigge et alias quasdam villas in suo transitu combusserunt, et usque ad villam Ripoun processerunt, et villam illam de omnibus bonis quæ invenire poterant spoliaverunt, et ab illis qui matricem ecclesiam intraverant et eam contra Scottorum exercitum defenderunt mille marcas receperunt ne villam ipsam comburerent; et sic post tres dies quibus ibi jacuerant diverterunt usque Knaresburgh, et villam incendio destruxerunt, et silvas illius patriæ, ad quas homines cum pecoribus suis pro refugio habendo confugerant, perferutati sunt, et pecora acceperunt, et sic per villam de Skypoun in Craven, quam primo spoliaverunt et postea combusserunt, et per medium

illius terræ versus Scotiam redierunt, facientes ubique incendia, et innumerabilem quasi multitudinem pecorum abducentes, et captivos viros et mulieres, et pauperes pro pecoribus abigendis, usque in Scotiam sine omni resistèntia perduxerunt. fol. 217, b.

Eodem anno, circa festum nativitatis beati Johannis baptistæ [Jun. 24] venit Oxonias quidam ignotus et ignobilis, et ponens se in manerio regis, ubi nunc manent fratres Carmelitæ, jus regni Angliæ vendicavit, dicens se verum heredem regni, et filium Edwardi regis illustris diu ante defuncti. Dominum autem Edwardum, qui tunc regnum occupavit, dixit non esse de sanguine regio, nec aliquid juris habere in regno, et hoc ostendere voluit pugnando cum eo vel cum quocunque alio loco ejus. Quo rumore audito, commota est universitas et plurimum admirata, et aliqui fatui illi homini adhæserunt, pro eo maxime quod dictus dominus Edwardus domino Edwardo feniori in nulla probitate similis videbatur. Dederat enim se in privato ab adolescentia sua arti remigandi et bigam ducendi, foveas faciendi et domos cooperiendi, ut communiter dicebatur; arti etiam fabrili de nocte cum suis fodalibus operando, et aliis artibus mechanicis, quibusdam etiam vanitatibus et levitatibus aliis, in quibus filium regis non decuit occupari. Cum ergo dictus rumor perlatus esset ad regem, tunc apud Northamptoun existentem, præcepit illum hominem ad se duci; qui cum venisset et dixisset ei derisorie rex, "bene veneris, frater mi," respondit, "non es frater meus, sed falso vendicas tibi regnum, nec habes unam guttam sanguinis de Edwardo illustri, et istud sum paratus probare contra te, vel contra quemcunque alium loco tui." Quibus verbis duris auditis, præcepit eum rex, tanquam reum læfæ majestatis, carceri mancipari, et interim cum sapientibus deliberavit quid de eo esset facturus. Habito ergo concilio, post paucos dies elapsos, multitudine populi permaxima convocata, adductus est coram fenescallo regis pro tribunali sedente; qui cum quæreret a dicto homine coram populo quis vocaretur, respondit, se vocari Johannem de Poulderham. At ille statim proferendo contra eum sententiam, ait illi, "Johannes de Poulderham, quia tu, vel alieno consilio pessimo, vel ex nequitia et adinventione proprii cordis tui, ausus es falso et præsumptuose usurpare et vendicare tibi jus hereditatis regni Angliæ, cum tu nihil juris habeas in regno, sed

fis homo ignobilis et ignotus, ego do tibi pro iudicio quod primo fis tractus ad pedes equorum, et secundo fis suspensus ad furcas, et tertio fis combustus." Qua sententia prolata, et equis statim adductis ut traberetur, ille, videns nullum sibi adiutorium sicut promissum fuerat advenisse, et percipiens se delusum, petivit audientiam pro amore Domini Dei cœli. Habens igitur audientiam incepit narrare qualiter quidam spiritus Domini ante illa tempora apparuerat ei in fornibus diversis vicibus, et promiserat ei delectabilia secundum carnem, et multa alia quæ optavit, et semper cito postea venerunt ei quæ ille spiritus promittebat. Semel autem eidem soli eunti in campum ad spatium occurrit quidam homo, qui, post aliqualem familiarem colloquutionem, ab eo quæsit, "visne ditari?" quo respondente, quod sic, quæsit ulterius si rex Angliæ vellet esse. Illo autem admirante et dicente quod vellet regnare, si hoc aliquo modo foret possibile, respondit alius dicens ei, "ego, qui nunc appareo tibi in similitudinem hominis, sum spiritus ille qui ante ista tempora frequenter apparui tibi in fornibus," et adjecit, "nunquid unquam me invenisti mendacem? nunquid non complevi in opere omnia quæ tibi sermone promisi?" Quo respondente et dicente, "non inveni mendacium in te, sed omnia quæ promissisti fideliter adimplesti," ait ille, "nec modo invenies me mendacem, fac mihi homagium et ego faciam te regnare, et si rex, vel aliquis alius nomine ejus, pro regno tecum voluerit dimicare, ego tibi assistam et te faciam triumphare." Illo ergo faciente sibi homagium, ait alter, "vade Oxonias, et sumptis tecum cane et gallo et cato, intra in manerium regis, et ibi publice vendica tibi jus regni Angliæ, et ego faciam cor populi inclinari ad te, quia Edwardus rex in nullo penitus a populo est dilectus." Et cum hæc narrasset adjecit, "sic illufit me spiritus ille malus, et ecce, morior vili morte." Audita autem confessione ista, statim tractus est ad furcas, et ibi suspensus, et postea est combustus. Caveat igitur sibi quilibet a mendaciis diaboli et cautelis ejusdem, nec attendat ad somnia quæ somniat, secundum præceptum Hieremiæ prophetæ, quia, sicut dicitur in libro Sapientiæ "somnia [extollunt] imprudentes, et quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum, sic qui attendit ad visa mendacia somniorum."

Eodem anno, circa festum nativitatis beatæ Virginis [Sept. 8], scrip-

ferunt cardinales, qui adhuc tunc erant in Anglia, omnibus prælatis Angliæ, quod in omni missa folemni tribus vicibus denunciarent Robertum de Bruse excommunicatum, diebus non feriatis et feriatis, cum omnibus consiliariis et fautoribus suis; et cum, ex parte papæ, intestabilem et privatum omni honore denunciaverunt, et totam terram suam et omnium suorum sub interdicto ecclesiastico posuerunt, filios omnium sibi adhærentium, usque ad secundum gradum, inhabiles ad omne officium et beneficium ecclesiasticum reddiderunt. In omnes etiam prælatos Scotiæ et religiosos exemptos et non exemptos dicto Roberto adhærentes et ei faventes sententias excommunicationis et interdicti, cum aliis pœnis gravissimis, promulgarunt. Scotti autem in pertinacia obstinati, de nulla excommunicatione curaverunt, nec interdictum voluerunt in aliquo obfervare. Non est ergo mirandum quod gravis vindicta Dei postea in adventu veri heredis regni venit super populum tam rebellem, fol. 218. cujus caput, non dico rex sed intrusor, claves sanctæ matris ecclesiæ sic contempsit.

Quid ergo germano suo Edwardo in Hibernia accidit audiamus. Infra quindenam post festum sancti Michaelis [Oct. 13] venit ipse versus villam de Dundalk cum Hibernis sibi adhærentibus, et magno exercitu Scottorum, qui de novo venerant in Hiberniam in auxilium ejus ad invadendum et destruendum terram illam et homines regis Angliæ quantum possent. Sed, Deo adjuvante, a paucis et popularibus fere omnes illi interfecti sunt, solis illis exceptis qui evaserunt per fugam; cum hi haberent tres acies, ita distabant ab invicem quod expeditum fuit de prima acie antequam secunda veniret, et de secunda antequam tertia, in qua erat Edwardus, potuit adjuvare; corruit autem illa tertia, sicut duæ aliæ præcedentes. Edwardus simul corruens fuit decollatus post mortem, et corpus suum divisum in quatuor partes, et partes illæ missæ ad quatuor villas principales Hiberniæ.

ANNO DOMINI M.CCC.XIX.

Circa festum nativitatis beati Johannis baptistæ [Jun. 24] victi sunt a Saracenis in Hispania Christiani.

Eodem etiam anno, facta concordia finali, ut credebatur, inter regem

et comitem Loncastræ, intraverunt ambo circa festum assumptionis Virginis gloriosæ [Aug. 15] terram Scotiæ cum magno exercitu, et posuerunt se ad invadendum villam Berwici, et in primo insultu acriter facto fere murum ascenderunt, quod videntes multi in muro existentes fugerunt ad castrum, sed, Anglicis postea remissius agentibus, resumferunt qui intus erant audaciam et se viriliter defenderunt, muniendo muros melius quam prius, et fuem, quæ apposita fuerat ad murum suffodiendum per Anglicos, comburendo.

Interim autem dominus Thomas Randolf, comes Moraviæ, et dominus Jacobus de Douglass, quia non audebant pugnare cum rege Angliæ et comite, cum exercitu intraverunt Angliam, comburendo terram, et captivos et prædas animalium capiendo, et sic usque Burgbrigge procefferunt. Quod audientes Eboracenses cives, ignotis sibi hominibus de patria, quorum duces erant dominus archiepiscopus Willelmus de Melton, et dominus episcopus Elyensis, cum magno numero sacerdotum et cleri, inter quos etiam erant diversi religiosi, possessionati et mendicantes, occurrerunt Scottis post prandium uno die juxta villam de Mitoun, ad duodecim miliaria ab Eboraco versus aquilonem; sed, tanquam homines bellum aliis non experti, sparsim per agros et non adunati venerunt. Videntes autem Scotti homines contra se properari ad bellum, in uno scheltron sunt, more solito, conglobati; et, hoc facto, omnes unanimiter ad terrorem Anglicorum clamorem fortissimum ediderunt, quo audito, Anglici statim fugere inceperunt. Scotti ergo dividentes suum scheltron, in quo erant conjuncti, equos suos ascenderunt, et Anglicos sequebantur, clericos et laicos occidendo, ita quod fuerunt circiter quatuor milia interfecti, in quos Major occubuit civitatis, et circiter mille, ut dicebatur, in aqua de Swale fuerunt submersi; et nisi nox supervenisset, vix aliquis Anglicus evasisset. Multi etiam capti vivi, et in Scotiam abducti, et postea gravi pretio sunt redempti.

Rex autem Angliæ tenens obsidionem Berwici, cum audisset Scottos in terra sua talia perpetrare, voluit partem exercitus sui misisse in occursum Scottorum adhuc in Anglia existentium, et obsidionem cum reliqua parte populi tenuisse; sed consilio magnatorum, qui noluerunt se dividere nec cum Scottis pugnare, dimisit obsidionem et convertit exercitum suum in Angliam, credens Scottis occurrere. Sed illi hoc audientes,

cum captivis et prædis pecorum, per Staynmore et Gilleflande et partes illas occidentales Scotiam intraverunt, et rex dimisit exercitum suum, ut unusquisque rediret ad propria, nullo negotio bono factò.

Scotti autem excommunicati, prædictis malis non contenti, circa festum Omnium Sanctorum [Nov. 1], quando blada erant in horreis collocata, sub prædictis duobus ducibus, scilicet, Thoma Randolph et Jacobo de Douglas, cum exercitu intraverunt Angliam, et totam Gilleflandiam combufferunt, tam blada de quibus anno illo debuerant homines victitasse, quam domos in quibus se poterant collegisse, homines etiam captivos fecum et pecora abduxerunt; et sic usque ad Burgh sub Staynmore procedentes omnia destruxerunt, et tunc per Westmorlandiam redierunt, ibi operantes sicut in Gillefland fuerant operati, vel pejus; et tunc post decem dies vel duodecim per partem Cumberlandiæ, quam in suo transitu combufferunt, in Scotiam, cum magna valde præda hominum et pecorum, sunt reversi.

Ante natale vero Domini [Dec. 25] convenerunt sapientes utriusque regni, et ex mutuo consensu ordinaverunt unam treugam, duraturam per duos annos continuos, inter regna; et illa treuga fuit infra octavas nativitatis Domini [Jan. 1, 1320] in Marchia proclamata.

Eodem tempore pestis et mors pecorum, quæ per duos annos præcedentes fuerat in partibus australibus, accidit in partibus borealibus, de bobus et vaccis, ita quod post modicam infirmitatem quasi subito moriebantur communiter, et pauca animalia illius generis remanserunt, ita quod oportuit homines illo anno arare cum equis. Homines tamen comedebant de pecoribus prædicto modo mortuis, et, Deo ordinante, nihil mali fenserunt. Eodem etiam tempore pisces maris in magna multitudine in litoribus maris inventi sunt mortui, de quibus non comedit homo, nec aliud animal neque avis. Aves etiam in partibus australibus Angliæ fortissime pugnaverunt inter se mutuo, et in magno numero mortuæ sunt inventæ; et omnia hæc tria videntur evenisse, vel in vindictam peccatorum, vel in præfagia futurorum.

ANNO DOMINI M.CCC.XX.

Circa festum sancti Michaelis [Sept. 29] venit mandatum papæ ad denunciandum Robertum de Brufe excommunicatum cum omnibus com- fol. 218, b.

municantibus cum eodem. Hoc autem non fuerat additum in sententia prius lata; ipse tamen, nihil de hoc curans, fletit in pertinacia, sicut prius.

ANNO DOMINI M.CCC.XXI.

Fuerunt omnes leprosi combusti, qui potuerunt inveniri in omnibus fere partibus transmarinis usque Romam. Fuerunt enim clam, mercede maxima, conducti a paganis ad intoxicandum aquas Christianorum, et ad eos per consequens occidendum.

Eodem anno in ætate comes Herfordiæ Humfredus de Boum, dominus Johannes de Moubrai, dominus Rogerus de Clifforde, cum aliis multis baronibus, militibus, armigeris, et multitudine magna equitum aliorum et peditum, intraverunt marchiam Walliæ; et cito, sine resistantia, ceperunt et occupaverunt diversa castra domini Hugonis Despensatoris junioris, qui fuit quasi oculus dexter regis Angliæ, et, post mortem Petri de Gavestoun, ejus consiliarius principalis contra comites et barones; et dicta castra thesauro et aliis bonis omnibus spoliaverunt, et custodes in eis de suis hominibus posuerunt, castra etiam regis in illis partibus acceperunt, signum tamen et vexillum regis dimiserunt in eis, dicentes se non contra coronam sed pro corona et jure regni Angliæ hæc omnia operari; de consilio autem et mandato comitis Loncastriæ fuerunt omnia ista facta. Specialiter autem fuerunt comites et barones moti contra dictum dominum Hugonem, quia ipse duxerat in uxorem unam de tribus fororibus inter quas divisus fuerat nobilis comitatus Gloverniæ, et, tanquam homo cupidissimus, variis modis et exquisitis egit ut ipse solus aliorum terras et prædia occuparet, et ideo contra illos, qui alias duas sorores duxerant, graves occasiones quæsit ut sibi totum comitatum uniret.

Supradicti igitur, castra taliter occupantes et de die in diem contra regem amplius prævalentes, in autumno sequenti regem quasi compulerunt tenere parlamentum apud Londonias, et voluntati eorum in omnibus concordare; in quo parlamento acti sunt in exilium dominus Hugo Despensator, junior, cum patre suo, et filio pro suo perpetuo, et bona eorum omnia infiscata.

Post epiphaniam autem [Jan. 6, 1322], cum treugæ inter regna transif-

ſent, intravit Angliam exercitus Scottorum et proceſſit uſque ad episcopatum Dunelmensem, et comes Moraviae morabatur apud Dernyngtoun; Jacobus autem de Douglas et Senefcallus Scotiae proceſſerunt ad patriam undique depraedandam, unus eorum verſus Hertipole et partes Clivelandiae, et alter verſus Richemundiam, depraedando. Illi vero de comitatu Richemundiae, non habentes defenſorem nec ſperantes habere, invaſionem eorum pro magna ſumma pecuniae tunc, ſicut antea, redimerunt. Morabantur autem Scotti illa vice in Anglia per quindenam et amplius, et cum veniſſent milites boreales ad comitem Lancaſtriae uſque Pontemfractum, ubi communiter morabatur, parati pugnare cum Scottis, ſi eos voluiſſet juvare, diſſimulavit, nec mirum; noluit enim pugnare pro regno illius qui eum voluit impugnare. Procedente autem tempore, rex, per induſtriam aliquorum ſibi adhaerentium, cives Londoniae et alios australes tam comites quam barones et milites magnis donis et promiſſis parti ſuae attraxit, et diſcis duobus exulibus reditum et ſuam pacem conceſſit, et eam fecit apud Londonias publice proclamari. Quo rumore audito, pars comitis Lancaſtriae caſtrum regis de Tykehil cum magno exercitu obſedit, et ſic mota et incepta eſt guerra in Anglia, et factae ſunt eorum inimicitiae manifeſtae. Congregata igitur ex parte regis tota fortitudine australium ultra Trentam in ſexaginta milibus bellatorum apud Burtoun ſuper Trentam, occurrit eis in ſecunda hebdomada quadrageſimae, circa feſtum ſanctorum Quadraginta Martyrum [Mar. 10, 1322], comes Lancaſtriae et comes Herfordiae, qui duxerat ſororem regis, cum baronibus, et militibus, et aliis equitibus, et peditibus ſagittariis, ſed cito conſuſa eſt pars comitis, et declinavit ab exercitu regis et arripuit iter verſus Pontemfractum, ubi comes communiter morabatur. Inſecutus eſt autem eum rex cum ſuo exercitu lento pede, nulla tamen facta ſtrage notabili ex parte comitis ſive regis. Licet autem comes regem vellet ibi exſpectaſſe et pugnaſſe cum eo, de conſilio tamen ſuorum divertit cum exercitu verſus partes boreales.

Audiens autem adventum eorum vicecomes Karlioli, dominus Andreas de Harclay, miles utique ſtrenuus et ſamoſus, et credens eos velle Scotiam adiviſſe, et Scottos in ſui adiutorium contra regem Angliae adduxiſſe, ex commiſſione et praeepto regis congregavit milites et armigeros et alios

viros fortes duorum comitatum, scilicet Cumberlandiæ et Westmorlandiæ, qui potuerunt ad bella procedere, ut venirent sub pœna gravissima in auxilium regis contra comitem sæpeditum. Cum autem dictus dominus Andreas in itinere suo versus regem cum illa modica comitiva apud villam Ripoun pernoctasset, intellexit per certum exploratorem quod comes cum suo exercitu venturus esset in crastino usque villam de Burghbrigge, quæ non distat a Riponia nisi per quatuor miliaria tantum; de nocte igitur confurgens prævenit comitem, et præoccupavit pontem de Burghbrigge, et dimissis retro equis suis et suorum, statuit in pedibus omnes milites et quosdam lancearios ad borealem partem pontis, et contra vadum sive transitum aquæ posuit alios lancearios in scheltrum, secundum modum Scottorum, ad resistendum equitibus et equis in quibus adversarii confidebant. Sagittariis autem præcepit ut venientibus inimicis spiffet et continue sagittarent. Die igitur Martis post tertiam Dominicam quadragesimæ, scilicet, decimo septimo kalendarum Aprilis [Mar. 16], venerunt comites supradicti cum exercitu, et videntes dominum Andream præoccupasse borealem partem pontis, ordinaverunt quod comes Herfordiæ et dominus Rogerus de Clifford, fortis robore, qui duxerat filiam ejus, cum comitiva sua prædecerent in pedibus et arriperent pontem supra lancearios ibi stantes, et dominus comes Lancastriæ cum reliquo exercitu equestri ponerent se ad vadum, et caperent aquam et transitum juxta pontem super lancearios, et eos dispergerent et occiderent resistentes; sed aliter res evenit.

fol. 219.

Cum enim comes Herfordiæ, præcedente eum vexillario suo, scilicet, domino Radulpho de Applindene, et dominus Rogerus de Clifford cum quodam milite, more leonum, audacter ante alios pontem intrassent, et in adversarios fortiter irruissent, infixæ sunt comite lanceæ circumquaque, et cito prostratus est et interfectus supra pontem cum vexillario suo et milite supradicto, scilicet, domino W. de Sule, et domino Rogero de Berfelde; dominus autem Rogerus de Clifford, graviter vulneratus cum lanceis et sagittis et repulsus, cum aliis vix evasit. Equites autem comitis, qui voluerunt aquam transivisse, non potuerunt eam intrare præ multitudine et spiffitudine telorum quæ a sagittariis mittebantur in eos et in equos eorum. Hoc autem negotio quasi subito expedito, comes Lancastriæ et sui retrax-

erunt se ab aqua, nec audebant ulterius propinquare, et sic tota eorum militia est confusa. Misit igitur comes nuncios domino Andreæ, et petivit inducias usque mane, et tunc vel pugnaret cum eo vel redderet se eidem. Annuit autem Andreas comitis voluntati; toto tamen die illo et tota nocte tenuit suos ad pontem et ad aquam, ut ad prælium semper essent parati.

Illa vero nocte dispersi sunt homines comitis Herfordiæ et fugerunt, quia dominus eorum fuerat interfectus, homines etiam comitis Loncastræ et domini de Clifford et aliorum sunt dilapsi ab eis. Facto igitur mane, reddidit se comes Lancastræ domino Andreæ, et dominus de Clifford, et dominus de Moubrai, et omnes alii qui remanserant cum eisdem. Ipse autem duxit eos usque Eboracum tanquam captivos, et ibi detenti fuerunt in castro, voluntatem domini regis inibi expectantes. Rex igitur, multum gaudens de captura vel captione eorum, misit pro comite usque Pontem-fractum, ubi adhuc in castro ejusdem comitis morabatur; et ibi in vindictam mortis Petri de Gaverstoun, quem comes fecerat decollari, ad suggestionem æmulorum comitis, et maxime domini Hugonis Dispensatoris, junioris, sine parlamento et sine majori et faniori consilio præhibito, fecit dictari sententiam, quod ipse traheretur, suspenderetur, et decollaretur; sed, quia erat avunculus reginæ et filius avunculi regis, remissa sunt sibi duo prima judicia, ita quod non esset tractus nec suspensus, sed tantummodo decollatus, sicut fecerat idem Thomas comes Petrum de Gaverstoun decollari. Alia tamen causa sufficiens prætendebatur et allegabatur, scilicet, quia in regno suo regem Angliæ impugnavit, sed qui melius noverant mentem regis dixerunt, quod pro illa causa nunquam fuisset comes sine mora et deliberatione parlamenti decollatus, nec ita male tractus, sed in perpetuo carcere detentus vel in exilium missus, nisi causa alia præcessisset.

Ductus est ergo homo generosior, ut dicebatur, et unus nobilior inter Christianos et ditior comes mundi, utpote qui quinque habuit comitatus, scilicet, Loncastræ, Lincolnæ, Salesbiriæ, Laycestriæ, et Ferrers, et extra villam, quasi latro vel ribaldus vilissimus exstitit, decollatus in quodam monticulo, in crastino sancti Benedicti abbatis [Mar. 22, 1322] in quadragesima, ubi nunc, propter miracula quæ Deus dicitur operari pro eo, est

magnus confluxus peregrinorum, et capella erecta. In prædicta etiam villa tractus fuit et suspenfus dominus Garinus de Infula, baro regis, et milites tres cum eo. Dominus autem Andreas prædictus, pro suo servitio et audacia, factus est comes Karleoli.

Præter decollationem nobilissimi comitis Loncastræ apud Pountfrayt, et interfectionem comitis Herfordiæ et duorum militum apud Burghbrigge, fuerunt, ut intellexi, postea, per crudelem regem et suos consiliarios pessimos, de parte et concordia comitis et fuorum, octo barones Angliæ tracti et suspenfi, et unus in lecto suo mortuus, ut creditur, præ dolore; quatuor autem capti et cito liberati, decem autem incarcerati sed postea liberati. Milites etiam quindecim tracti fuerunt et suspenfi, et unus mortuus in lecto, quinque autem evaserunt et fugerunt in Franciam, et quinque fuerunt cito liberati, et sexaginta et duo capti et incarcerati, sed postea liberati. O crudelitas nimia regis et fuorum!

Exceptis autem omnibus supradictis, capti fuerunt cum comite apud Burghbrigge et in patria circumquaque infra scripti barones, dominus Hugo de Daudelay, qui habuit tertiam partem comitatus Gloverniæ, dominus Johannes Giffarde, dominus Bartholomæus de Bad[el]esmer, dominus Henricus Tyeys, dominus Johannes de Euer, dominus Willelmus Touchet, dominus Robertus de Holand, dominus Thomas Maudent; dominus autem Johannes de Moubray, et dominus Rogerus de Clifford, et tracti sunt et suspenfi apud Eboracum cum quodam milite malefactis famoso, domino Gocelino de Dayvile. Dominus autem Bartholomæus de Bad[el]esmer captus fuit juxta Cantuariam et ibidem tractus, suspenfus, et decollatus; dominus Henricus Tyeys tractus et suspenfus apud Londonias, quilibet eorum in propria patria ad majorem verecundiam eorundem, præter dominum Hugonem de Audelay supradictum et alios. Incarcerati etiam sunt apud Eboracum circiter sexaginta et septem milites, sed illi pro majori parte postea regis misericordiam meruerunt.

Postea tenuit rex parlamentum suum apud Eboracum, et ibi factus est Hugo Despenfator, senior, comes Wyntoniam, qui prius ab Anglia fuit exul.

Circa idem tempus fuit quæstio ventilata et disputata in diversis consistoriis et coram papa, utrum hæreticum sit dicere quod Christus non

habuit aliquid in proprio, nec etiam in communi; fratres autem Prædicatores tenuerunt quod sic, et fratres Minores quod non, maxime propter Decretalem illam in Sexto, “Exiit qui feminat,” et cætera. Cardinales autem et seculares alii quidam unam partem quidam aliam tenuerunt.

ANNO DOMINI M.CCC.XXII.

Collegit rex Angliæ exercitum, ut circa festum Ad Vincula sancti Petri [Aug. 1] appropinquaret ad Scotiam, quod audiens Robertus de Bruse, in octavis nativitatem sancti Johannis baptistæ præcedentibus [Jun. 17] intravit Angliam cum exercitu juxta villam Karleoli, et combussit manerium episcopi apud Rose, et Allerdale, et spoliavit monasterium del Holm, licet corpus patris sui ibi esset sepultum, et sic processit destruendo Coup-landiam et spoliando, et sic ultra fabulum de Doden versus Furneis, sed abbas de Furneys obviavit sibi et fecit redemptionem pro patria de Furneys ne iterum comburaretur nec spoliaretur, et duxit eum ad abbatiam de Furneis; hoc tamen non obstante, fecerunt Scotti incendia in diversis locis et spolia abstulerunt. Processerunt etiam ulterius ultra fabulum de Lenyn usque Kertemel, et patriam combusserunt præter prioratum Nigrorum Canonicorum, et pecora et spolia abduxerunt, et sic ulterius transierunt fabulum de Keent usque villam Loncastræ, quam combusserunt præter prioratum Nigrorum Monachorum et locum fratrum Prædicatorum; et ibi venit ad eos comes Moraviæ et dominus Jacobus de Douglas cum exercitu alio copioso, et sic processerunt ulterius omnes simul per viginti miliaria versus austrum, omnia comburendo et captivos et prædas animalium capiendo, usque ad villam de Prestoun in Aumundernes, quam etiam combusserunt præter locum fratrum Minorum. Ultra villam illam processerunt etiam aliqui Scotti ad quinque miliaria versus austrum, et tunc fuerunt per octoginta miliaria infra Angliam; et postea redierunt omnes cum captivis multis et animalibus et spoliis, ita quod in vigilia sanctæ Margaretæ virginis [Jul. 12] venerunt usque Karliolum, et ibi jacuerunt in tentoriis suis per quinque dies in circuiu villæ, omnia blada, quantum potuerunt, per se et per animalia sua conculcantes et vastantes, et in vigilia sancti Jacobi apostoli [Jul. 24] Scotiam intraverunt, ita quod illa vice fuerunt in Anglia per tres hebdomadas et tres dies.

fol. 219, b.

Circa festum autem Ad Vincula sancti Petri [Aug. 1] venit rex Angliæ usque Novum Castrum, et cito post intravit terram Scotiæ cum comitibus, baronibus, militibus, et exercitu valde magno; sed Scotti, more solito, subtraxerunt se nec audebant pugnare cum eo. Ante nativitatem autem Virginis gloriose [Sept. 8] compulsi sunt Anglici exire terram Scotiæ, tum pro defectu victualium, tum pro peste exercitus. Fames enim sicut dyfenteria multos de exercitu interfecit.

Post reditum autem regis Angliæ, congregavit rex Scotiæ totam fortitudinem suam citra mare Scoticanum et ultra, et de Infulis et Brandanis, et in crastino post festum sancti Michaelis [Sept. 30] intravit Angliam apud Solewath, et per quinque dies jacuit ad tria miliaria juxta Karleolum apud Beaumound, et interim misit majorem partem exercitus sui ad destruendum patriam circumquaque, et postea processit in Angliam versus Blakelhoumor, quia, propter difficultatem accessus, nunquam prius ibi venerat nec partes illas destruxerat, tum quia certitudinaliter [per] exploratores didicerat regem Angliæ ibi esse. Audiens autem rex adventum ejus scripsit novo comiti Karleoli, ut omnes boriales de comitatu suo et Loncastræ, equites et pedites, qui possunt ad bella procedere, congregaret, et veniret sibi in auxilium contra Scotos, quod et fecit, juncto sibi comitatu Loncastræ, ita quod habuit triginta millia hominum paratorum ad prælium. Et quia Scotti erant in parte orientali, duxit suos per partes occidentales, ut veniret ad regem. Scotti vero villas et maneria in Blakehoumor incenderunt, et quantum poterant omnia vastaverunt, et homines captivos et spolia et prædas animalium abduxerunt.

Comes autem Richemundiæ, dominus Johannes de Britannia, missus cum suis ex parte regis Angliæ ad explorandum Scottorum exercitum de quodam monte inter abbatiam de Bilandia et abbatiam de Rivallis, ipsis subito occurrentibus et ex insperato supervenientibus, nitabatur cum suis per lapides projectos impedire ascensum eorum per quandam viam arctam et strictam in monte; sed Scottis ferociter [et] intrepide ascendentibus super eos, multi Anglici per fugam evaserunt, et multi capti sunt cum comite supradiçto. Juste quidem venit vindicta super eum, quia ipse impedierat unam formam concordie inter regna. Quod cum regi Angliæ, qui tunc erat in abbatia de Rivallis, innotuit, ipse, qui semper fuerat cordis

pavidi et infortunatus in bellis, et qui fugerat ab eis præ timore in Scotia, jam fugam iniit in Anglia, vasa sua argentea et magnum thesaurum præ festinatione in monasterio derelinquens, et cum suis usque Eboracum successit. Scotti autem, cito postea supervenientes, illa omnia abstulerunt et monasterium spoliaverunt, et postea usque Le Wald ducentes secum comitem sunt profecti, et illam patriam destruxerunt fere usque villam Beverlaci, quæ redempta fuit ne ab eis incenderetur, sicut villæ aliæ vastarentur.

Quando autem supradictus comes Karleoli audivit regem esse apud Eboracum, convertit illuc exercitum suum, ut secum Scottos invaderet, aut de regno fugaret; sed inveniens regem confusum et nullum exercitum congregasse, dimisit exercitum suum, ut unusquisque ad propria remearet. Scotti autem illa vice non processerunt ultra Beverlacum, sed onusti spoliis cum captivis et præda maxima redierunt, et in die Commemorationis Animarum [Nov. 2] Scotiam intraverunt, postquam per mensem unum et tres dies in Anglia fuerant commorati. Videns igitur dictus comes Karlioli, quod rex Angliæ nec sciret regere regnum suum nec illud posset defendere contra Scottos, quin illud plus et plus annis singulis devastarent, timens nihilominus quod tandem perderet totum regnum, et de duobus malis minus eligeret, excogitavit quod melius foret pro communitate utriusque regni quod uterque rex suum regnum libere et pacifice possideret sine homagio aliquo, quam quod tot homicidia et incendia, captivationes, spoliationes, et deprædationes fierent omni anno. Tertio igitur die Januarii [1323] adiit in privato dictus comes Karleoli Robertum de Bruse usque Loughmaban, et post longam colloquutionem et diutinam disputationem cum eo habitam, tandem secum sub hac forma, in proprium interitum, concordavit. Promisit enim comes firmiter et in bona fide pro se et heredibus suis et adiutoribus eorum, et eis adherentibus cum heredibus eorundem, quod ipse foret consulens et adjuvans cum toto posse suo, et heredes sui et adherentes eidem, ad tenendum dictum Robertum regem Scotiæ, et heredes suos et successores eorum, in libertate prædicta, et impugnarent totis viribus omnes illos qui huic pacto nollent concordare vel etiam consentire, tanquam impediennes bonum publicum et commune. Robertus autem dictus rex Scotiæ, sub

fua fide promifit dicto comiti quod iuaret et defenderet toto poffe tam ipfum quam omnes heredes fuos, et fibi adhærentes, in pactione prædicta, quam voluit confirmari per fex perfonas alterius [regni], per prædictos regem et comitem eligendas. Et fi rex Angliæ infra annum dictæ formæ præberet affenfum, tunc rex Scotiæ faceret conſtrui unum monaſterium infra Scotiam, cujus redditus forent quingentarum marcarum, ad celebrandum et orandum in perpetuum pro animabus defunctorum in guerra Angliæ et Scotiæ, et daret regi Angliæ infra decem annos quadraginta milia marcarum argenti, et quod rex Angliæ haberet heredem mafculum regis Scotiæ, ut daret fibi aliquam de fuo fanguine in uxorem. Ad omnia autem iſta fideliter et fine fictione adimplenda iuravit dominus Thomas Randolfus comes Moraviæ in anima regis Scotiæ, et dictus comes Karleoli in perfona propria, tactis Evangeliiſ facroſanctis; et factis ſcriptis indentatis mutuo eorundem appoſita ſunt ſigilla. Supradictam autem conventionem et pactum fecit cum Scottis comes Karleoli ſine ſcitu et conſenſu regis Angliæ et regni in parlamento, qui tamen non erat niſi una perfona, ad quem nullo modo pertinebat talia ordinare. Rediens autem dictus comes de Scotia cito poſt fecit apud Karliolum convocari omnes majores comitatus ejuſdem, tam regulares quam etiam ſeculares, et ibi, plus timore quam voluntario amore, præſtiterunt ei iuramentum quod ipſum toto poffe juvarent ad omnia ſupradicta fideliter adimplenda.

Poſtquam vero hæc omnia regi et regno Angliæ fuerunt certitudinaliter divulgata, pauperes, et mediocres, et agricultores, in partibus borealibus, non modicum lætabantur quod rex Scotiæ libere teneret regnum ſuum, eo pacto quod ipſi poſſent victitare in pace; ſed rex, nec mirum, cum conſilio ſuo mirabiliter eſt turbatus, quod ille, quem rex fecerat comitem paulo ante, confœderaverat ſe Scottis, excommunicatis, inimicis, in regni præjudicium et coronæ, et quod voluit cogere homines ligeos regis Angliæ ſecum inſurgere contra regem, propter quod ipſum de proditione publice notaverunt. Miſit ergo rex domino Antonio de Lucy ut niteretur capere eum caute; et ſi hoc facere aliquo modo poſſet, rex bene remuneraret eum et omnes qui ſibi aſſiſterent et juvarent. Dominus

igitur Antonius, explorans tempus aptum quum armigeri comitis prædicti et homines sui alii erant pro variis negotiis huc et illuc dispersi, in crastino sancti Matthiæ apostoli [Feb. 25, 1323] intravit castrum Karleoli, ubi comes erat, tanquam de aliquibus negotiis familiaribus, more solito, locuturus eidem; et cum eo erant tres milites fortes et audaces, scilicet, dominus Hugo de Louthor, dominus Ricardus de Dentoun, et dominus Hugo de Moriceby, cum quatuor armigeris fatis baldis, et quibusdam aliis furtus latenter armatis. Et cum intrassent castrum, in omnibus partibus exterioribus et interioribus reliquerunt caute armatos post se ad custodiam earundem. Dominus autem Antonius cum prædictis tribus militibus intravit aulam majorem, ubi comes sedit et dictavit literas ad loca varia destinandas, et sic comiti est locutus, "Oportet, domine comes, ut statim reddas te, vel te statim defendas;" ipse autem, videns tot armatos milites super se ex insperato ingressos, cum esset inermis, reddidit se eidem.

Interim autem factus est murmur aliquorum de familia comitis clamantium et dicentium "proditio! proditio!" et cum vellet custos portæ interioris claudere eam super milites ingressos, dominus Ricardus de Denton eum manu propria interfecit, nec in captione comitis erat aliquis alius interfectus, sed omnes homines comitis, qui in castro erant, reddiderunt se, et castrum subditum fuit domino Antonio supradicto. Quidam tamen de familia comitis hæc videns cucurrit usque le Peel de Heyhevede, et nunciavit magistro Michaeli, germano comitis, omnia quæ apud Karleolum gesta erant, qui cito abiit in Scotiam, et cum eo dominus Willelmus Blount, miles Scoticæ nationis, cum quibusdam aliis, qui comitis fuerant speciales. Missus est ergo festinanter nuncius ad regem usque Eboracum, ad denunciandum ei de captione comitis et de omnibus quæ accederant, et ut remitteret domino Antonio quid vellet fieri de comite sæpedito.

Interim autem, scilicet, in crastino captione suæ, confessus est mane sacerdoti parochiali de tota vita sua, et postea, eodem die, ante prandium, uni fratri Prædicatori, et postea uni fratri Minori, et in crastino gardiano fratrum Minorum, unicuique eorum de tota vita sua, et postea frequenter supradicto Minori, qui omnes justificabant et excusabant ab

intentione et nota prodicionis, et vitam suam priorem notabiliter commendabant. Unde licet meruit mortem quo ad iura regnorum, tamen potest esse quod pia intentio ejus supradicta eum salvaverit coram Deo.

fol. 220, b.

In festo autem sancti Ceddæ episcopi [Mar. 2, 1323], qui fuit sextus dies a captione sua, venit a rege usque Karliolum multitudo hominum armatorum, et cum eis dominus Galfridus de Scrobe, justiciarius, qui in craftino, scilicet, tertio die Martii, sedit pro tribunali in castro, et tanquam ex ore et recordatione regis protulit sententiam in comitem, adjudicans eum primo debere degradari, et exui dignitate comitatus per ablationem gladii a rege sibi dati, et honore similiter militari per amputationem calcarium deauratorum de pedibus ejus, et postea trahi a castro per civitatem ab equis usque ad furcas de Henriby et ibidem suspendi, et postea decapitari et caput mitti et suspendi in Turre Londonensi, postea exentrari, et viscera ejus comburi, et corpus in quatuor partes dividi, et unum quarterium suspendi super turrin Karleoli, et aliud apud Novum Castrum supra Tynam, et tertium apud Bristollum, et quartum apud Dovoriam. Hac autem sententia prolata, respondit ille, "vos divisistis corpus meum sicut placet vobis, et ego [ ] animam meam Deo," et sic constantissimo vultu et mente intrepida, ut videbatur astantibus, processit ad tollerandum passiones has omnes, et dum traheatur per civitatem semper, junctis manibus et erectis, et oculis similiter in altum porrectis, æthera intendebat, et sub furcis, corpore sanus et spiritu fortis et fervidus et sermone potens, intentionem suam quare conventionem cum Scottis fecerat, ut prædicitur, omnibus exponebat, et sic ad sustinendum prædicta iudicia accedebat.

Rex autem dominum Antonium et alios, qui comitem ceperant, abundanter respexit, videlicet, dominum Antonium de Lucy de manerio de Cokermouth, dominum Ricardum de Denton de villa de Thoresby juxta Karleolum, dominum Hugonem de Moriceby de parte villæ de Culgaythe, quæ quidem pars fuit prædicti Andreæ comitis, dominum Hugonem de Louthre de [. . .], Ricardum de Salkelde de villa de Magna Corkeby.

ANNO DOMINI M.CCC.XXIII.

Ante Natale Domini [Dec. 25] venit bulla domini Johannis papæ

vicissimi fecundi, “Cum inter nonnullos,” in qua sententiavit quod erroneum est et hæreticum pertinaciter affirmare Dominum nostrum Jesum Christum ejusque apostolos in speciali non habuisse aliquam rem, nec etiam in communi, cum hoc Scripturæ sacræ contradicat expressè; et similiter, quod hæreticum est pertinaciter affirmare in posterum quod Domino Jesu Christo ejusque apostolis in his quæ ipsos habuisse sacra Scriptura testatur nequaquam jus utendi competierit, sed simplex facti usus, nec illa vendendi seu donandi jus habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi, quæ tamen de præmissis ipsos fecisse sacra Scriptura testatur, quia tunc fuisset eorum usus injustus. Contra istam sententiam papæ appellavit frater Michael Generalis Minister, et ideo papa eum arestavit, sicut patet infra, anno 1328.

Eodem anno, circa festum Ascensionis Domini [Mai. 5], venerunt usque Novum Castrum, ex parte domini regis Angliæ, dominus Eymerus de Valence comes de Penbrok, et dominus Hugo Dispenfator, junior, et aliæ quatuor personæ solemnes; ex parte autem regis Scotiæ venerunt dominus episcopus Sancti Andreae, et dominus Thomas Randolf comes Moraviæ, et alii quatuor personæ valentes, ad tractandum de pace inter regna, vel faltem de una treuga prolixa, et, Deo volente, cito concordaverunt in unam treugam tredecim annorum totaliter complendorum. Quod cum denunciatum fuisset eidem, circa festum sancti Barnabæ apostoli [Jun. 11] fuit ista treuga firmata et proclamata in utroque regno, ita tamen quod nec emerent nec venderent ad invicem, nec inter se communicarent, propter excommunicationem Scottorum, nec etiam accederent de uno regno in aliud sine litteris specialis conductus, et ad tales literas et licentias concedendas constitutæ sunt in marchiis prædictorum regnorum tres personæ notabiles ex parte Angliæ et tres personæ de Scotia, et in marchiis positi sunt exploratores ad insidiandum ne aliquis aliter marchiam pertransiret.

ANNO DOMINI M.CCC.XXIV.

Cum bulla papæ Johannis, [de] qua fit mentio in anno præcedenti, venerunt aliæ quatuor bullæ ejusdem, una de revocatione sententiæ latæ in illa Decretali; “Exiit qui feminat,” ne aliquis eam extorqueret in fen-

tentias diversas et adversas, nullus tamen de regula detrahat vel de statu fratrum Minorum; alia, quæ incipit, "Cum ad conditorem canonum," probat quod nullus potest habere simplicem facti usum sine jure utendi, quia usus non potest separari a dominio in rebus usu consumptibilibus. Tertia est proluxa, in qua probatur quod papa potest ordinare et facere omnia supradicta, et responditur rationibus dicentium quod non potest, et incipit "Quia quarundam." Quarta est, in qua præcipitur per obedientiam quod quatuor bullæ præcedentes legantur in scholis, sicut cæteræ epistolæ decretales.

Novus rex Franciæ invasit Vasconiam et alias terras regis Angliæ ultra mare, quia rex Angliæ noluit venire et facere sibi debitum et solitum homagium pro terris quas in regno ejus habebat. Rex autem Angliæ misit in Vasconiam fratrem suum germanum, dominum Edmundum comitem Cantiae, cum exercitu pro defensione terrarum suarum.

Eodem anno, in festo Omnium Sanctorum [Nov. 1] mortuus est dominus episcopus Karleoli canonicus, apud manerium de Rose, loco cujus, in crastino Epiphaniæ sequenti [Jan. 7, 1325], electus est a canonicis dominus Willelmus de Ermyn, sed electio effectum non habuit, quia magister Johannes de Rose, homo australis, Dominica prima quadragesimæ [Apr. 24, 1325], in episcopum Karlioli per papam fuit in Curia consecratus.

ANNO DOMINI M.CCC.XXV.

fol. 221. Excommunicavit papa dominum Lodovicum, filium ducis Bavariae, electum in Imperatorem; ipse autem appellavit solemniter ad consilium, et obligavit se ad probandum papam esse hæreticum, immo magistrum hæresiarcham, id est, hæreticorum principem et doctorem, et per clericos, quos secum habuit, respondit omnibus rationibus quas papa pro se adduxit. Clerus autem et populus totius Alemanniæ et Italiæ quotidie augebatur cum Imperatore, et in appellationem suam unanimiter confenserunt, et eum coronaverunt, primo corona ferrea apud Mediolanum, secundo corona argentea apud Aquisgranum, tertio fuit postea coronatus corona aurea in civitate Romana, fuit enim susceptus multum honorifice a Romanis. Commissa sunt autem multa prælia inter exercitum papæ et Imperatoris, sed pars papæ communiter est devicta.

Eodem anno, misit rex Angliæ reginam, confortem suam, ad regem Franciæ, germanum suum, sperans quod per eam, sicut ipsa promisit, pax reformaretur inter eum et regem Franciæ, Domino adjuvante. Alia tamen causa subfuit quare regina transire desideravit in Franciam. Dominus enim Hugo Dispensator, junior, ductor regis Angliæ in omnibus agendis, nitebatur in curia papæ procurare divortium inter regem Angliæ et reginam, et pro hoc negotio ivit ad Curiam quidam homo religiosus, irreligiose faciens, nomine Thomas de Dunheved, cum quodam socio assignato, et quidam clericus secularis, nomine magister Robertus de Baldock. Ipsi etiam instigaverant regem, ut caperet in manu sua terras et redditus quos rex prius concefferat reginæ, et dederunt sibi tantum viginti solidos in die pro se et curia sua tota, et amoverunt ab ea suos ministros et famulos speciales, in tantum quod uxor dicti domini Hugonis fuit assignata reginæ tanquam custos ejus, et portavit sigillum ejusdem, nec potuit cuiquam aliquid scribere sine scitu ipsius; de quo domina regina multum fuit indignata pariter et gravata, et ideo pro remedio quærendo voluit fratrem suum in Franciam visitare. Cum autem pervenisset ibidem caute egit ut filius suus senior et heres Angliæ, Edwardus, ad avunculum suum, regem Franciæ, transfretaret, allegans quod, si ipse veniret et faceret avunculo suo homagium pro Vasconia et aliis terris regis ultra mare, ipse rex redderet sibi terras omnes a rege, et factus est dux Aquitaniæ; sed cum vellet homines suos et balivos instituere in terris illis ad capiendum seisinam, non permiserunt hoc homines regis Angliæ, qui adhuc occupaverunt terras illas et aliquas civitates. Facta est ergo dissensio inter homines regis Angliæ et homines filii sui ducis.

Interim factus est rumor publicus in Anglia quod regina Angliæ, cum filio suo duce et exercitu Franciæ, intraret Franciam in navibus, ad vindicandum se de domino Hugone Dispensatore, et de patre ejus comite Wyntoniæ, quorum consilio rex Angliæ fecerat occidi comitem Loncastriæ, avunculum reginæ, et de dicto magistro Roberto de Baldock, et de quibusdam aliis, quorum consilio pessimo rex Angliæ, cum toto regno, fuit ductus in omnibus; quapropter præcepit rex omnes portus Angliæ diligentius custodiri. Fuerunt autem rumores contrarii in Anglia de regina, aliis dicentibus eam esse proditricem regis et regni, aliis dicentibus

quod ipfa egit ad pacem et communem utilitatem regni, et ad ammovationem malorum confiliariorum a rege, fed, quod dictu horrendum est, per fupradictos malos confiliarios regis actum est.

ANNO DOMINI M.CCC.XXVI.

Fuit proclamatum publice Londoniis quod fi ipfa vel filius ejus, qui tamen erat heres regni, intrarent Angliam, caperentur tanquam inimici regis et regni. Interim etiam maxima fumma pecuniæ miſſa est in Franciam, ut dicebatur, ad diverſos proceres et magnates, ut facerent reginam Angliæ caute capi cum filio ſuo, et tranſmitti in Angliam; quorum aliqui, pecunia corrupti, hoc facere nitentur, fed per comitem Hanaudiæ, vel Hanoniæ, fuit ipfa præmunita pariter et falvata, et tunc fuit interlocutio facta quod filius ejus, dux Aquitanniæ et heres regni Angliæ, duceret in uxorem filiam comitis fupradicti, fi ipſe reginam et filium ſuum ducem juvaret cum exercitu ad tranſfretandum in Angliam cum ſalute, quod et factum est.

Eodem enim anno, die Mercurii proxima ante feſtum Dedicacionis baſilicæ ſancti Michaelis archangeli [Sept. 24], applicuit ipfa apud portum de Herwyke, in parte orientali Angliæ, cum filio ſuo duce, et domino Johanne germano comitis Hanaudiæ, vel Hanoniæ, et domino Edmundo germano regis Angliæ, comite Cantia, et domino Rogero de Mortuo mari, barone regis Angliæ, qui ab eo fugerat prius in Franciam pro vita ſua ſalvanda, et quibusdam aliis exulibus de Anglia propter cauſam comitis Loncaſtriæ, et cum exercitu fatis parvo, non enim erant ad plus in univerſo niſi viri mille quingenti, ſi ſtatim vinxerant ſe illis comes Mareſcallus, germanus regis Angliæ, et dominus Henricus comes Leiceſtriæ, germanus comitis Loncaſtriæ interfecti, et poſtea cito adhæferunt eis alii comites et barones et communitas australium, et infequebantur regem propter dominum Hugonem Diſpenſatorem et magiſtrum Robertum de Baldok, quos a ſuo latere noluit amovere. Interim autem Londonienſes, qui habuerunt regem et partem ſuam exoſam, dominum epiſcopum Exoniſem, Theſaurarium regis, qui communitati eorum prius exſtiterat nimis durus exactor, et tunc erat in civitate Londoniarum, apprehenſum, ferali animo, quod dictum est horribile, decol-

laverunt, et, statim congregata communitate civitatis, Turrem Londoniarum, in qua tunc erat uxor domini Hugonis prædicti et multi de regno captivi propter causam comitis Loncastræ supradictam, fortissime invaserunt. Quidam vero de civitate intus existens, quibus custodia tradita erat Turris, audientes et intelligentes omnia supradicta, et videntes concives suos feroci animo Turrim invadentes, reddiderunt eam illis, cum omnibus quæ intus erant in ea, tam personis quam rebus; at illi filium regis juniorem, dominum Johannem de Eltheam, qui præfens erat in Turri, puerum circiter duodecim annorum, constituerunt custodem ejusdem, ad opus matris suæ et fratris, tradita sibi manu valida armorum. Cito autem post hæc captus est comes Wyntoniam, dominus Hugo Dispensator, senior, et in armis suis apud Bristolium tractus, ne unquam postea in Anglia illa arma ulterius portarentur, et postea suspensus est, et postea decollatus. Modico autem tempore interjecto, similiter captus est comes Arundeliæ, qui duxerat filiam domini Hugonis, junioris, et fuerat unus de regis consiliariis cum Hugone, et quasi in occulto adjudicatus est morti, et postea decollatus. Interim autem liberati sunt omnes captivi et incarcerati in Anglia propter causam comitis Loncastræ supradictam, et exules sunt recepti, et terræ eorum et hereditates, a quibus erant exheredati, fuerunt eis plenarie restitutæ, et ideo prompto animo et gaudenti partem dominæ reginæ et filii adjuvæerunt.

In omnibus autem his dominus comes Leicestriæ, et dominus Rogerus de Mortuo mari, et dominus Johannes de Hanonia, cum exercitu regem et Hugonem Dispensatorem et Robertum de Baldok insequerantur versus occidentem, ne forte ibi intrarent mare, et in Hiberniam transfretarent, et ibi colligerent exercitum et gravarent Angliam sicut prius. Timuerunt etiam domini supradicti quod si rex posset attingere Hiberniam, collecto ibi exercitu, transfret in Scotiam, et cum Scottorum adjutorio sibi et Hibernicis adunato Angliam impugnaret. Antea enim, propter metum superventus Gallicorum et quorundam Anglicorum cum regina in Angliam, scripserat rex Scottis ex consilio suo malo, et concesserat eis libere terram et regnum Scotiæ, ne tenerent eam ultra de aliquo rege Angliæ, et (quod pejus est) adjunxerat eis cum Scotia magnam partem terrarum borealium Angliæ quæ vicinis eis jacent, ita tamen quod forent sibi

in auxilium contra reginam et filium suum et complices eorum. Sed, Deo ordinante, dissipatum est consilium Achitophel, et regis voluntas et ordinatio impedita, nec potuit rex cum suis transire in Hiberniam, licet totis viribus attemptasset.

Sed dispersa comitiva sua, rex confusus cum Hugone Dispensatore et Roberto de Baldok sub incerto domate in Wallia vagabantur, et ibi, ante festum Sancti Andreae [Nov. 30] sunt capti. Rex autem usque castrum de Kenelworthe missus, ibidem sub secura custodia est detentus. Hugo autem apud Herfordiam tractus est et suspensus et decollatus, et corpus ejus in quatuor partes est divisum, et ad quatuor civitates Angliæ est transmissum, et caput ejus Londonias est suspensum. Baldok vero, quia clericus erat, ad pœnitentiam suam positus est Londonias apud Neugate, et ibi cito post in carcere est defunctus.

Post natale vero Domini [Dec. 25], de communi consilio omnium procerum Angliæ, factum est parliamentum apud Londonias, in cujus principio missi sunt regi usque Kynelworthe duo episcopi, Wyntonienfis et Herefordensis, rogantes eum suppliciter et instanter, ex parte dominæ reginæ et filii sui ducis Aquitaniæ, et omnium comitum et baronum et communitatis totius terræ Londonias congregatæ, quod placeret sibi venire ad parliamentum ad faciendum et ordinandum pro corona Angliæ cum suis ligiis hominibus quod deceret et quod iustitia suaderet. Quod cum audisset noluit eis acquiescere quoquomodo, sed magis eis contemibiliter maledixit, asserens se nolle venire inter inimicos suos, immo potius proditores. Reversi sunt ergo nuncii supradicti, et in vigilia octavarum Epiphaniæ [Jan. 12, 1327] intraverunt magnam aulam Westmonasterii, ubi tenebatur parliamentum prædictum, responsum duorum coram toto clero et populo publice recitantes.

In crastino autem, scilicet, in festo sancti Hillarii [Jan. 13, 1327], prædicavit episcopus Herfordiæ, et accepit pro themate illud Ecclesiastici,— “ Rex insipiens perdet populum suum,” et multum ponderavit insipientias et fatuitates regis et facta sua puerilia, si tamen puerilia dici debent, et multa et varia infortunia quæ in Anglia suo tempore contigerunt; et respondit omnis populus una voce, “ Nolumus hunc amplius regnare super nos.” Die autem proximo sequenti, prædicavit episcopus Wyn-

tonienſis, et accepit pro themate contra regem illud quarti Regis, “Caput meum doleo,” et offendit dolens quod infirmum caput Angliæ habuerat multis annis. Tertio die prædicavit archiepiſcopus Cantuarienſis, et accepit illud pro themate, “Vox populi vox Dei;” et in fine denunciavit omnibus audientibus quod, de unanimitate conſenſu omnium comitum et baronum, et archiepiſcoporum et epiſcoporum, et totius cleri et populi, rex Edwardus fuit deſtitutus a priſtina dignitate, ita quod ulterius non regnaret, nec populum Angliæ amplius gubernaret, et addidit quod omnes ſupradicti, tam de populo quam de clero, unanimiter conſenſerunt quod dominus Edwardus, filius ſuus primogenitus, ſuccederet patri ſuo in regnum. Quo factò, omnes magnates de conſenſu totius communitatis deſtinaverunt patri ſuo uſque Kenelworthe nuncios ſolemnes ad reddendum ſibi homagium ſuum, et ad denunciandum ſibi, ex parte totius regni, quod ipſe fuit deſtitutus a dignitate regali ne ulterius populum Angliæ gubernaret. Nuncii autem prædicti fuerunt duo epiſcopi Wyntonienſis et Herfordenſis; duo comites, Loncaſtriæ et Warenniæ; duo barones, de Roſe et de Curteney; duo abbates; duo priores; duo juſticiarii; duo fratres Prædicatores; duo fratres Carmelitæ. Fratres autem Minores ad preces dominæ reginæ non ſunt miſſi, ne eſſent bajuli nuncii tam diſplicitis, quia Minores multum amabat. Item, duo milites ultra Trentam, et duo citra Trentam; duo cives Londoniarum, et duo de Portuenſibus, ita quod in univerſo erant viginti quatuor ſolemnes perſonæ ad iſtud nuncium deferendum. fol. 222.

Interim autem fuit proclamatio publica facta in civitate Londoniis quod dominus Edwardus, filius regis quondam, eſſet coronandus die Dominica in vigilia purificationis Virginis glorioſæ [Feb. 1, 1327] apud Weſtmonaſterium et diadema regni ſuſcepturus ibidem, quod et factum eſt in magna gloria, ſicut decuit tantum regem ac talem.

Eadem autem nocte qua rex apud Londonias fuerat coronatus Scotti, qui de hoc prius audierant, venerunt in magna multitudine cum ſcalis ſuis ad caſtrum de Norham, quod eſt in marchia et fuerat eis nocivum, et circa ſexdecim de eis muros caſtri viriliter aſcenderunt; ſed Robertus de Maners, cuſtos caſtri, fuerat præmunitus de adventu eorum per quemdam de caſtro, Scotticum natione, et ex inſperato irruit in eos et occidit novem

vel decem, et quinque vivos accepit, sed graviter vulneratos, et istud infortunium debuit fuisse in signum et prodigium quod male eveniret eis in temporibus novi regis.

ANNO DOMINI M.CCC.XXVII.

Propter hoc tamen ab antiqua nequitia et a malis consuetis minime cessaverunt; audientes enim filium regis Angliæ coronatum et confirmatum in regno, et patrem ejus depositum et in custodia detentum, qui concesserat eis terram suam liberam, et magnam partem marchię Anglicanę, ante festum sanctę Margaretę virginis et martyris [Jul. 20] intraverunt Angliam cum tribus exercitibus, quorum unum duxit comes Moravię fæpeditus, et alium dominus Jacobus de Douglas, et tertium comes de Marre, qui per multos annos præcedentes fuerat in curia regis Anglię educatus, sed post captionem regis reversus est in Scotiam, sperans eum per adjutorium Scottorum et per aliquos fautores, quos rex depositus adhuc habebat in Anglia, de custodia eripere et in regnum restituere, sicut prius. Dominus autem Robertus de Brus, quia factus fuerat leprosus, illa vice cum eis Angliam non intravit.

Auditis autem his rumoribus, rex Anglię novus, collecto exercitu, cito occurrit eis in partibus borealibus, juxta Castrum Bernardi et Parcum de Stanhope, et quia Scotti tenuerunt se in silvis, nec in campo plano voluerunt comparere ad bellandum, rex juvenis cum parte exercitus sui uno die cum magno labore divertit usque Haydenbrig, ut redeundi versus Scotiam viam eis præcluderet. Sed cum Scotti in parco de Stanhope se reciperent et tenerent, rex rediit et appropinquavit ad eos, et si statim cum exercitu irruisset in eos obtinisset eos, sicut postea ab omnibus communiter dicebatur. Defecerunt plus et plus de die in diem præ defectu victualium tam ipsi quam equi eorum, licet prædas aliquas facerent in patria circumquaque, sed consilio malo aliquorum magnatum de exercitu dilatatum est negotium per octo dies, rege semper jacente inter eos et Scottos, donec Scotti una nocte, quando rex omnino voluit eos invasisse in craftino, præmuniti, ut dicebatur, per unum Anglicum de exercitu regis, caute de parco evaderent, et circueundo regis exercitum versus Scotiam pertransirent; et sic patuit quod mora parit periculum in agendis.

Dominus tamen Jacobus de Douglas, tanquam miles audax et strenuus, una nocte dummodo erant in parco cum paucis secum, cautelose intravit magnam partem exercitus regis, et fere pervenit usque ad tentorium regis; sed in reditu, ostendens se quis esset, occidit multos subito attonitos, et evasit illæsus. Rex autem, cum audisset recessum Scottorum, ita doluit ut fleret, et, disperso exercitu, remeavit in austrum; et dominus Johannes, germanus comitis Hanoniæ, cum comitiva sua in terram propriam est reversus.

Post reditum autem regis collegerunt Scotti exercitum, et terram Northumbriæ destruxerunt quasi totaliter, exceptis castris, et diu morabantur ibidem. Quod videntes illi de aliis marchiiis Angliæ miserunt nuncios Scottis, et pro magna summa pecuniæ treugas usque proximum festum Pentecostes [Mai. 22, 1328] obtinuerunt ab eis.

Circa idem tempus quidam frater de ordine Prædicatorum, nomine Thomas de Duneheved, qui ante duos annos præcedentes iverat ad curiam domini papæ cum nunciis regis jam depositi pro divortio inter ipsum et reginam faciendo, licet non obtineret intentum, jam non solum private sed etiam publice et audaci fronte circumvit Angliam, et concitabat populum in austro et aquilone ut insurgerent pro rege deposito et in custodia detento, et sibi restituerent regnum suum, promittens eis auxilium de proximo affuturum, sed adimplere non potuit quod promisit; unde tandem captus est fatuus ille frater et carceri mancipatus, et in carcere est defunctus.

fol. 222, b

Rex autem depositus cito postea mortuus est, vel morte propria naturali vel ab aliis violenter inflicta, et sepultus apud Gloverniam inter monachos in festo sancti Thomæ apostoli [Dec. 21], et non apud Londinum cum regibus aliis, quia fuerat depositus ne regnaret.

Interim autem missi sunt nuncii inter regna Angliæ et Scotiæ pro treuga capienda ad tempus, vel pro priori treuga tredecim annorum continuanda, vel, si posset fieri, pro pace perpetua per formam aliquam ordinanda.

Circa Natale [Dec. 25] autem Domini rediit in Angliam supradictus dominus Johannes germanus comitis Hanoniæ, et adduxit secum filiam ejusdem comitis Philippam, quam cito postea duxit in uxorem rex Ang-

liæ apud Eboracum in magna gloria, scilicet, die Dominica in vigilia conversionis sancti Pauli apostoli [Jan. 4, 1328].

Eodem anno mortuus est rex Franciæ sine herede de corpore suo genito, sicut ante eum mortuus fuerat frater suus. Audiens autem rex Angliæ mortem avunculi sui sic nec herede, et reputans se de jure proximum heredem ad regnandum in Francia, timens etiam nihilominus quod illi de Francia hunc non permetterent, sed alium de sanguine sibi in regem eligerent, sicut statim fecerunt, filium, scilicet, Caroli avunculi regis sui defuncti, de consilio pessimo matris suæ et domini Rogeri de Mortuo-mari, qui erant ductores præcipui regis, qui vix habuit annos quindecim in ætate, remittere Scottis est compulsus per cartam suam publicam omnem exactionem, jus, et clameum seu demandam capitalis domini regni Scotiæ a se et heredibus suis successoribus in perpetuum, sine aliquo homagio regibus Angliæ faciendo. Reddidit etiam eis partem crucis Christi, quam vocant Scotti Blakerode, et similiter unum instrumentum, sive cartam subjectionis et homagii faciendi regibus Angliæ, cui appensa erant sigilla omnium magnatum Scotiæ, quam fecerant, ut dictum est superius, avo regis, et a Scottis, propter multa sigilla dependentia, Ragman vocabatur. Lapidem tamen de Scone, in quo solent reges Scotiæ apud Scone in creatione sua collocari, Londonenses noluerunt a se dimittere quoquomodo. Omnia autem hæc asportari fecerat de Scotia inclytus rex Edwardus filius Henrici, dum Scottos suæ subjeceret ditioni. Dedit etiam juvenis rex prædictus sororem suam juniorem, dominam Johanam de Turre, in uxorem David filio Roberti de Brus, regis Scotiæ, qui puer tunc erat quinque annorum, sicut ordinaverat mater sua regina Angliæ, quæ tunc temporis totum regnum regebat. Celebratæ vero sunt nuptiæ solemniter apud Berwicum, Dominica die proxima ante festum sanctæ Mariæ Magdalenæ [Jul. 19].

ANNO DOMINI M.CCC.XXVIII.

Quibus tamen nuptiis rex Angliæ non interfuit, sed regina mater cum fratre regis et sorore sua seniore, et domini episcopi Lincolnæ, Eliensis et Norwicensis, et comes Warenniæ, et dominus Rogerus de Mortuo-mari, et alii barones Angliæ et populus multus, præter illos de Sco-

tia, qui ibi maxima multitudine ad illas nuptias convenerunt. Cauſa autem, vel potius color, quare iſta remiſſio vel gratioſa conceſſio fuit facta Scottis, (ſcilicet, quod haberent regnum ſuum libere et non tenerent illud de aliquo rege Angliæ ſicut de domino capitali), erat quia niſi rex prius feciſſet pacem cum Scottis non potuiſſet Francos, qui eum exheredaverant, impugnare, quin Scotti Angliam invaſiſſent.

Univerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, Edwardus, Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Aquitanniæ, ſalutem, et pacem in Domino ſempiternam. Cum nos nonnullique prædeceſſores noſtri, reges Angliæ, jura regiminis, vel domini, ſeu ſuperioritatis regni Scotiæ conati fuerimus obtinere, ob hocque motarum dira guerrarum diſcrimina Angliæ et Scotiæ regna diutius afflixiſſent; nos, attendentes cædes, occaſiones, ſcelera, eccleſiarum deſtructiones et mala innumerabilia, quæ hujusmodi occaſione guerrarum regnicolis utriuſque regni multipliciter contingebant, bonaque quibus regnum utrumque mutuis compendiis abundaret, perpetua pacis ſtabilitate connexum, ac per hoc, contra conatus noxios rebellare vel impugnare volentium interius vel exterius, [majori firmitate] ſecurum; Volumus et concedimus per præſentes, pro nobis, heredibus et ſucceſſoribus noſtris quibuſcunque, de communi conſilio, aſſenſu, et conſenſu prælatorum, procerum, comitum et baronum, et communitatum regni noſtri in parlamento noſtro, quod regnum Scotiæ per ſuas rectas marchias, prout temporibus bonæ memoriæ Alexandri regis Scotiæ ultimo deſuncti fuerunt habitæ et ſervatæ, magnifico principi domino Roberto, Dei gratia regi Scottorum illuſtri, confœderato ac amico noſtro chariſſimo, ſuiſque heredibus et ſucceſſoribus, diſiſum in omnibus a regno Angliæ integrum, et liberum, et quietum remaneat in perpetuum, abſque qualicunque ſubjectione, ſervitute, clameo ſeu demanda. Et ſi quod jus nos vel prædeceſſores noſtri in regno Scotiæ retroactis temporibus petierimus vel petierint quoquomodo, præfato regi Scotiæ, heredibus et ſucceſſoribus ſuis, renunciamus et dimittimus per præſentes. Omnes autem obligationes, conventiones et pacta, initas vel inita qualitercunque cum prædeceſſoribus noſtris, quibuſcunque temporibus, ſuper ſubjectione regni Scotiæ et incolarum ejuſdem per quoscunque reges vel incolas,

clericos vel laicos, ipsius regni Scotiae, pro nobis et heredibus et successoribus nostris remittimus penitus et omnino. Et si quae litterae, cartae, vel monumenta vel instrumenta reperiantur de caetero ubicunque, super hujusmodi obligationibus, conventionibus et pactis confecta vel confecta, pro cassis, irritis, inanibus et vacuis habeantur, nullisque valoris esse volumus vel momenti. Et ad praemissa omnia et singula plene, pacifice, et fideliter perpetuis temporibus observanda, dilectis et fidelibus nostris Henrico de Percy confanguineo nostro, et Willelmo de la Souche de Askebi, ac eorum alteri, ad sacramentum in animam nostram inde praestandum per alias litteras nostras patentes plenam dedimus potestatem et speciale mandatum. In cujus rei testimonium has litteras patentes fieri fecimus. Datum apud Eboracum, primo die Martii, anno regni nostri secundo.

Alias etiam litteras concessit idem rex Angliae Edwardus, in quibus protestatur se renunciari penitus et expressè omni juri, actioni et prosecutioni occasione processuum et sententiarum contra dictum dominum Robertum regem Scotiae, et ipsius regni incolas, per dominum summum pontificem ac legatos cardinales, dominum Gaucelinum presbyterum, et Lucam diaconum habitatum quo velle de caetero in hujus renovatione processuum esse aliqualiter adversari. In cujus rei testimonium, et caetera; sed notandum quod haec notanda acta sunt anno aetatis suae decimo sexto.

Eodem anno, parum ante nuptias supradictas, clerus et populus Romanus, ad instigationem maximam domini Lodowici de Bavaria, electi in Imperatorem, quia reputaverunt omnes cardinales cum papa fautores haereticae pravitate, deposuerunt secundum modum antiquum Johannem papam viceimum secundum, cujus sedes tunc erat Avinionae in regno Franciae, propter diversas haereses manifestas, quas publicè imposuerunt ei et obligaverunt se solemniter in scriptis ad probandum pro tempore et loco quicquid impositum erat ei. Elegerunt autem, si tamen electio dici debeat cum nullus cardinalium esset ibi, quemdam fratrem de ordine Minorum, Petrum nomine de Corvaria in papam, qui post electionem eorum talem qualem dictus est Nicholaus quintus. Dictus autem dominus Lodowicus cum universo clero et populo Romano statuit ex quo nec dictus

Johannes vocatus papa nec prædecessor suus Clemens voluerunt appropinquare ad civitatem Romanam, ubi fedes erat sancti Petri principis apostolorum, quod de cætero, si dominus papa quicumque futurus exierit civitatem Romanam ultra dietas duas secundum computationem vulgarem, nisi redierit infra mensem ad civitatem vel prope, eo ipso possit clerus Romanus et populus alium sibi eligere in papam, quo factò, statim est depositus ille qui taliter se absentat.

Eodem anno frater Michaelis, Generalis Minister ordinis Minorum, arrestatus est Avinionæ a papa Johanne, et habuit ab eo in præceptis per obedientiam et sub pœna excommunicationis ne exiret curiam illam nisi de licentia habita non præsumpta. Exivit tamen cum fratre Bona Gratia et fratre Willelmo de Okam, Anglico, et aliis duobus fratribus, suffultus auxilio et forti manu Imperatoris et Januensium, qui ipsum cum sociis abduxerunt per mare, pro qua fuga idem papa eos excommunicavit in scriptis; sed post appellationem factam sub manu notarii publici antequam curiam exiret, quam appellationem postea divulgavit per totam Italiam et Alemanniam, et incipit sic “Innotescat universis Christi fidelibus,” et affixa fuit Londoniis in ostio ecclesiæ Sancti Pauli circa festum Omnium Sanctorum [Nov. 1].

Memorandum, quod deliberatio capituli generalis Fratrum Minorum anno Domini m.ccc.xxviii., Parisiis congregati fuit ista. “Dicimus, quod dicere et asserere quod Christus et apostoli ejusviam perfectionis sequentes, nihil proprietatis seu juris proprii, in speciali vel communi habuerunt, non est hæreticum, sed sanum, Catholicum, et fidele.” Sed istam determinationem papa Johannes vicissimus secundus dixit esse hæreticum, et quia Minister Generalis eam defendit fecit cum a Curia arrestari.

ANNO DOMINI M.CCC.XXIX.

Mortuus est dominus Robertus de Brus, rex Scotiæ, leprosus, fecerat tamen sibi preciosum sepulchrum. Cui successit filius suus David, puer sex vel septem annorum, qui duxerat forem regis Angliæ, ut superius est expressum, non tamen statim fuit coronatus, nec inunctus, licet pater suus talem inunctionem regum Scotiæ in futurum a Curia procurasset.

Eodem [anno] decimo sexto die Martii, captus fuit apud Wyntoniam

dominus Edmundus de Wodeflok, comes Cantiaë, avunculus regis, et filius quondam inclyti regis Edwardi filii Henrici, tanquam proditor regis, et fecit ibidem coram multis proceribus regni et aliis recognitionem publicam quod ipse, (tam ex mandato domini papæ quam ex instigatione quorundam episcoporum Angliæ, quos nominavit expresse, et ex concilio multorum magnorum de terra, quos etiam nominavit et per certa signa convicit, et specialiter ex instigatione cujusdam fratris Prædicatoris de conventu Londoniarum, fratris, scilicet, Thomæ de Dunheved, qui dixerat dicto comiti quod ipse fuscitaverat diabolum, qui asseruit dominum Edwardum regem quondam depositum esse vivum, et ex instigatione aliorum trium fratrum supradicti ordinis, Edmundi, scilicet, Johannis, et Ricardi), voluit egisse et egit totis viribus ut dictus dominus Edwardus rex depositus fuisset liberatus et a carcere restitutus in regnum, et ad [id] faciendum promiserat sibi dominus papa et dicti domini episcopi et proceres supradicti pecuniam copiosam et consilium et auxilium in agendis. Et propter istam confessionem dictus comes Cantiaë Edmundus est adjudicatus morti, et horribiliter decollatus. Mors autem ipsius procurata fuit principaliter per dominum Rogerum de Mortuo-mari, comitem Marchiæ, ut dicebatur, qui tunc fuit in regno plusquam rex, quia domina Regina Mater et ipse totum regnum regebant. Episcopi vero et alii proceres, qui fuerant consilarii comitis Cantiaë et promotores negotii supradicti, graviter sunt puniti.

fol. 223, b.

Frater autem Prædicator supradictus est perpetuo carceri mancipatus, in quo mortuus est, sicut dictum est supra. Mirum vero est quod dictus frater, vel aliquis multum literatus, voluit credere diabolo, cum [a] Deo dicatur in sancto Evangelio secundum Johannem, quod mendax est et pater ejus, id est, inventor ejus mendacii. Dominus autem Thomas le Wake, baro Angliæ et fidelis in regno, et quidam alii de Anglia, timentes crudelitatem et tyrannidem dicti comitis Marchiæ, transferunt in Franciam, donec viderent tempora meliora et pacem majorem in regno.

Eodem anno obtinuerunt fratres Scotti vicarium quemdam Generalis Ministri, et a fratribus Angliæ totaliter sunt divisi.

ANNO DOMINI M.CCC.XXX.

Circa festum sancti Lucae Evangelistæ [Oct. 18] tenuit rex parliamentum

suum apud Notyngham, in quo caute captus est dictus comes Marchiæ per regem, et inde ductus est usque Londonias, et ibi in vigilia sancti Andree apostoli proximo sequenti [Nov. 29], in parlamento condemnatus est morte, et eodem die in fero tractus et suspensus ad furcas, ubi per tres dies pendit, et postea depositus est et sepultus apud Fratres Minores. Causa autem damnationis suæ dicitur fuisse multiplex, tum quia videbatur aspirare ad regnum, tum quia dicebatur quod ipse fecerat patrem regis occidi vel saltem in mortem ejus consensit, tum quia procuraverat mortem comitis Cantiae supradicti, tum quia per eum et Reginam Matrem habuerunt Scotti, quantum in eis erat, regnum Scotiæ liberum et divinum a dominio Angliæ in perpetuum, absque homagio regibus Angliæ faciendo, in gravem exheredationem regis Angliæ et coronæ, tum quia fuerat suspecta familiaritas inter ipsum et dominam Reginam Matrem, prout fama publica testabatur. Suspensus fuit etiam pro causa comitis prædicti Symon de Herford, justiciarius quondam regis. Domina autem Mater Regina, visa morte comitis et auditis causis condemnationis ipsius, timuit sibi, ut dicebatur, et assumpsit habitum fororum de ordine Sanctæ Claræ, et spoliata est villis et castris et terris multis, quas habuerat in Angliæ; habuit tamen sustentationem competentem et honestam, sicut decuit matrem regis. Interim autem filius et heres comitis Arundele, et dominus Thomas le Wake, dominus Henricus de Bello-monte, dominus Thomas de Rocelyn, dominus Fulco filius Garini, dominus Griffinus de la Pole, et multi alii, qui fuerant exules in Francia, redierunt in Angliam, quibus restitutæ erant terræ suæ et omnia quæ ceperat rex de terris eorum in tempore exilii eorundem.

Eodem anno venit novus papa ad antiquum et receptus est ad gratiam, ita tamen quod Curiam non exiret, et ibi mansit usque ad diem mortis suæ, quem papa fecit solemniter sepeliri.

Eodem etiam anno natus est domino regi Edwardo tertio filius nomine Edwardus.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXI.

Circa festum sancti Andree [Nov. 30], inunctus et coronatus fuit in regem Scotiæ apud Scone David filius quondam Roberti de Brus, et in

coronatione ipsius proclamatum fuit publice quod ipse non vindicavit sibi jus regni Scotiæ propter aliquam successione hereditariam, sicut nec pater suus, sed solum propter conquestum.

Eodem anno mortuus est comes Moraviæ, dominus Thomas Randolfe, qui fuerat custos Scotiæ ordinatus, donec David ad ætatem veniret, et ideo electus fuit in custodem Scotiæ dominus Dovenaldus comes de Marre, qui tamen semper antea excitaverat dominum Edwardum de Balliolo, ut veniret in Scotiam et haberet per suum adiutorium regnum suum, sed postquam vidit se electum in custodem regni adhæsit parti David, Edwardo relicto.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXII.

In festo sanctorum martyrum Sixti, Felicissimi, et Agapiti, scilicet, sexto die mensis Augusti, dominus Edwardus de Balliolo supradictus, filius quondam domini Johannis de eadem, regis Scotiæ, habito prius cum rege Angliæ consilio privato, et adductis secum Anglicis qui erant exhereditati terris suis in Scotia, et domino Henrico de Bello-monte, Gallico, qui duxerat in uxorem heredem comitatus de Bouhan, et erat in Anglia, ducto etiam secum domino comite de Athetel, qui fuerat eiectus a Scotia, et comite de Angos, et barone de Stafford, et exercitu parvo Angliæ conductitio, subvectus navibus intravit Scotiam in terra comitis de Fife, juxta villam de Kyngorne, et applicuit ubi nunquam prius fuit auditum quod navis aliqua applicuerat; nec erant in universo nisi mille quingenti, omnibus computatis, vel secundum alios duo millia octoceni. O quam parvus numerus bellatorum fuit iste ad invadendum unum regnum de suis viribus plurimum tunc confidens! Statim autem in exitu de navibus occurrit eis comes de Fife cum quatuor milibus hominum, sed cito repulsus est, et multi de suis interfecti sunt, et alii in fugam conversi. Mansit ergo ibidem dominus Edwardus cum suis nocte illa et die sequenti sine bello in pace, tertio autem die processerunt usque ad monasterium Dumfermelyn. In crastino autem post festum sancti Laurentii martyris [Aug. 11] processerunt usque ad aquam de Eren, et ibi occurrerunt eis Scotti ex alia parte aquæ cum triginta millibus bellatorum, sed aquam illa die transire noluerunt ad Anglicos, nec Anglici transierunt ad eos, sed, accepto

confilio, tranſierunt Angliei aquam de nocte, et inciderunt in pedes Scottorum, ex quibus decem millia occiderunt, et reliquos non armatos fugaverunt et perſeuti ſunt eos, et eum rediiſſent in aurora diei et credidiſſent quod homines eorum armati ſimiliter auſugiffent, ecce! obviavit eis comes de Marre, cuſtos Scotiae, et in comitiva ſua comites de Fiſe, de Moravia, de Menteth, de Athetel, quem Scotti conſtituerant, et dominus Robertus de Brus, filius quondam domini Roberti de Brus regis eorum, ſed non de legitimo thoro natus, et erat comes de Carrick, et fuerunt duæ magnæ acies, in quibus erant vexilla duodecim elevata in campo duro apud Gledenmore ad duo miliaria juxta Villam Sancti Johannis, et in ortu folis inceperunt pugnare, et duravit bellum uſque ad altam primam diei. Sed, Dei protectione domino Edwardo aſſiſtente, eum juſtitia quam habebat, victi ſunt Scotti maxime per ſagittarios Anglicorum, qui primam aciem Scottorum ita exæcaverunt et vulneraverunt in facie continuis icibus ſagittarum quod non poterant ſe juvare, in tantum quod, ſicut dicebatur de toto exercitu, vix evaſerunt duodecim homines armati, quin omnes fuerunt interfecti vel capti, et fuit numerus interfectorum et captivorum ſedecim millia hominum. In primo tamen congreſſu, quando Angliei et Scotti, fixis in alterutrum lanceis, conſligeabant, Scotti repellebant Anglicos quaſi per viginti pedes vel triginta, et tunc clamabat baro de Stafforde, “vos Angli vertatis contra lanceas veſtros humeros et non peccetis,” et ipſi hoc facientes Scottos protinus repulerunt. Multum etiam valuit illo die dictum unius militis Anglici, qui, cum videret bellum utrobique fortiſſimum, cauſeloſe clamavit, “gaudete, Angliei, et pugnate viriliter, quia jam Scotti, qui ſunt in parte poſteriori, fugere inceperunt;” de quo verbo audito animati ſunt Angliei, et Scotti multum attoniti. Unum autem valde mirabile contigit illo die, quod non eſt viſum nec auditum in aliquo prælio retroaeto, videlicet, quod eumulus interfectorum fuit altior in ſpiſſitudine a terra verſus cœlum quam ſit unius haſtæ longitudo totalis.

Sic ergo in hoc bello et in ſequentibus venit ſuper capita Scottorum vindicta pro excommunicatione papæ in fractione treugæ ſuæ ſupradictæ, et pro excommunicatione cardinalis et eccleſiæ Anglicanæ in adhæſione et favore exhibito Roberto de Brus poſt interfectionem Johannis Comyn.

Dominus autem Edwardus fecit postea sumptibus suis omnes supradictos mortuos sepeliri. Habita igitur mirabili immo miraculosa victoria supradicta, intraverunt Villam Sancti Johannis, et ibi pro recreatione manserunt.

In festo autem sancti Francisci confessoris, scilicet, quarto die mensis Octobris, creatus est dominus Edwardus in regem Scotiæ, apud abbatiam de Scone, sicut est modus illius regni, cum magno gaudio et honore. In cujus factio solemni dicitur hoc mirabile contigisse, quod cum esset ibi nimirum valde magna hominum multitudo et apparatus victualium modicus, respectante Deo tamen tunc ibi, sicut quondam in deserto, cibaria multiplicante, sufficerent omnibus victualia copiose.

Interim tamen venit ad pacem regis episcopus Dunkeldyn, et suscepit quod adduceret ad regem omnes episcopos Scotiæ, excepto episcopo Sancti Andreæ. Venerunt etiam ad pacem abbates de Dumfermelyn, de Couper in Angos, de Inchafai, de Abirbrothoke, de Scone; et similiter comes de Fife cum tresdecim militibus, scilicet, David de Grame, Michaele de Wemes, David de eadem, Michaele Scotto, Johanne de Inchemartyn, Alexandro de Lambertone, Johanne de Dondemore, Johanne de Bonevile, Willelmo de Frifay, W[ ] de Cambou, Rogero de Mourtoun, Johanne de Laundele, Waltero de Lundi. Alii tamen majores de Scotia, qui derelicti fuerant, videntes regem esse in Villa Sancti Johannis non murata, et quasi in medio regni, cum tam parvo exercitu, congregaverunt se in multitudine magna et obsederunt eum. Quod audientes Galwithienses, quorum rex erat dominus specialis, cum ductore suo domino Eustachio de Makefwell, invaserunt terras Scottorum illorum post eos, et sic obsidionem citius amoverunt. Quo factio, comes Patricius, et novus comes de Moravia a Scottis creatus, et dominus Andreas de Moravia, et dominus Archebaldus de Douglas, collecto exercitu, invaserunt Galwithiam et combusserunt, et spolia et pecora abduxerunt, sed paucos occiderunt quia paucos homines invenerunt, et sic Scotti et Galwithienses se diu mutuo impugnabant.

Interim autem rex firmavit et munivit Villam Sancti Johannis, et posuit ibi comitem de Fife cum hominibus suis pro custodia, et ipse cum exercitu equitavit et perambulavit terram ultra Mare Scoticanum et

rediit, sed antequam rediret Scotti per cautelas et dolos comitem de Fife acceperant, et Villam Sancti Johannis combufferant.

Cum autem rex redisset et in festo sancti Kalixti, scilicet, decimo quarto die mensis Octobris, usque Rokeburgiam pervenisset, exercitum suum in villa dimisit, et ipse, pro majori quiete habenda, cum paucis ad abbatiam de Keldelhou, quæ est ultra pontem villæ, ibidem hospitaturus processit. Hoc autem intelligens dictus dominus Andreas de Moravia cum aliis militibus et exercitu, qui semper sequebantur regem et suos a longe ad gravandum eos, de nocte fregerunt pontem inter regem et exercitum suum, ut ipsum cum paucis quos secum habuit in abbatiam caperent, vel interficerent, si se reddere eis nollet. Sed exercitus regis hoc audiens cum maxima festinatione pontem reparavit; et quidam, hoc non expectantes, miserunt se armatos et equis ad magnam aquam et transfugerant, et infecuti sunt Scottos fugientes per octo miliaria, in qua fuga multi eorum interfecti et aliqui capti, inter quos erat supradictus Andreas de Moravia, custos Scotiæ post mortem comitis de Marre, et quidam pirata crudelis et solemnus, cognomento Crab, qui per multos annos præcedentes vexaverat Anglicos in terra et mari; et ambo illi missi sunt ad regem Angliæ, ut de illis faceret quicquid vellet. Ille tamen Crab, propter ingratitudinem Scottorum de Berwico, qui tempore obsidionis ejusdem villæ postea noluerunt eum redimere, immo suum filium occiderunt, data sibi vita a rege Angliæ, factus est postea persecutor acerrimus gentis suæ. Dominus autem Andreas de Moravia per magnam summam pecuniæ postea est redemptus.

fol. 224, b.

Circa festum autem Sancti Nichoali episcopi [Dec. 6] rex Angliæ tenuit parliamentum suum apud Eboracum, ad quod rex Scotiæ misit dominum Henricum de Bello-monte, comitem de Bouham, et comitem de Athetel, et alios multos cum eis, ad tractandum et ordinandum bonam pacem et certam concordiam inter dominum regem Angliæ et seipsum; et hoc negotium, Deo ordinante, prosperum fortiebatur effectum, sicut inferius apparebit.

Sed interim novus et juvenis comes de Marre factus a Scottis, et Senescallus Scotiæ, et dominus Archebaldus de Douglas, collecta magna manu armatorum, decimo septimo kalendis Januarii [Dec. 17], scilicet,

nono die proximo ante Natale Domini, venerunt in privato de mane usque ad villam Anandiæ, quæ est in marchia inter regna, ubi rex Scotiæ supradictus tunc morabatur cum parvo exercitu quem tenuit, et propulerat ibi fuisse moratus in Natale Domini, et invenerunt regem et suos in lectis suis, tanquam homines nimis fecuros de seipsis propter victorias varias prius habitas, et irruerunt in eos tanquam in homines nudos et inermes et de adventu eorum penitus improvifos, et occiderunt ex eis circiter centum viros, inter quos erant duo milites Scotti nobiles et valentes, scilicet, dominus J[ ] Moubray et dominus Walterus Comyn, quorum mors plurimum plangebatur, sed omnes fecit rex postea sepeliri. Rex autem et alii pro majori parte interim evaserunt, vix salvantes corpora sua et pauca bona quæ ex alia parte aquæ in Angliam detulerunt. De Scottis autem, ut dicebatur, interfecti fuerunt circiter triginta homines per prædictos nudos homines fortiter resistentes. Venit igitur rex usque Karleolum, et ibidem in domo Fratrum Minorum tenuit suum Natale de pecunia et donis et exenniis quæ sibi missa fuerant tam de patria quam de villa; communitas enim multum dilexit eum et suos propter confusionem magnam quam fecerat Scottis postquam intraverat terram illam, licet tunc sibi illa confusio accidisset.

In festo autem sancti Stephani protomartyris [Dec. 26], divertit rex a Karleolo in Westmorlandiam, et ibi receptus est honorifice, et perhendiavit cum domino de Clifford de sumptibus suis, cui concessit Douglasdale in Scotia, quæ prius data fuit avo suo, tempore inclyti regis Edwardi, filii Henrici, si Deus daret sibi tempora prospera et in regnum suum reverti. Postea vero moratus est cum domina de Gynes, confanguinea sua de proximo apud Mourholm, a qua recepit diversa folatia et jocalia, et promisit ei, si posset prosperari, magnas terras et redditus in Scotia qui sibi ab antiquo hereditarie debebantur.

Post supradictam autem confusionem factam regi et expulsionem a regno, convenerunt Scotti, et quia dominus Archebaldus de Douglas fuerat principalis consiliarius in procurando et exsequendo dictam confusionem factam regi, licet comiti Moraviæ, tanquam nobiliori et potentiori ascriberetur expulsio, seditiose dominum comitem de Fife exeuntem tunc ultra Mare Scoticanum, quia fidelis erat regi Scotiæ, acceperunt et

carceri tradiderunt, et Archebaldum custodem regni Scotiæ fecerunt. Postea tamen per processum temporis Archebaldus liberavit comitem a carcere, et concessit ei terras ultra Mare Scoticanum, ita tamen quod ipse comitatum haberet. Dicta autem confusio et expulsio ad tempus facta fuerint regi in bonum suum, ut creditur a diversis, ut sciret qui homines de regno essent sibi fideliter adherentes, multi enim, qui sibi prius adhererant, post expulsionem illam ipsum totaliter relinquerunt; et similiter ex hoc didicit ut ipse sibi in futurum amplius caveret a Scottis, et semetipsum cautius custodiret.

Decimo autem die Martii proximo sequentis [1333], scilicet, in castro sanctorum Quadraginta Martyrum, tempore quo, testante Scriptura, solebant reges ad bella procedere, suffultus rex Scotiæ valido auxilio et exercitu Anglicorum et quorundam Scottorum, intravit regnum Scotiæ, versus Berwicum dirigens gressus suos, et ibi in obsidione villæ, quæ bene munita erat, se et suum exercitum collocavit. Dominus autem comes de Athetel juvenis et bellicosus, cum comitiva sua deprædatus est patriam circumstantem et pecora exercitui ministrabat; naves autem Angliæ in magno numero victualia sufficientia deportabant, et obsidionem ex parte aquæ diligentius observabant. Scotti autem, videntes regem reintrasse regnum suum cum tali exercitu, non audebant secum bellum committere, sed Northumbriam intraverunt, et homicidia et incendia perpetraverunt, et prædas et spolia abduxerunt, et postea in Scotiam redierunt.

Vicesimo secundo etiam die prædicti mensis Martii [1333], scilicet, in castro sancti Benedicti, juxta Karleolum Gillelandiam intraverunt, et consimiliter ibi incendia et homicidia fecerunt, et prædas pecorum et spolia rapuerunt, et in castro redierunt.

Die autem proximo sequenti, scilicet, in vigilia annunciationis Virginis gloriosæ [Mar. 23, 1333], dominus Antonius de Lucy, collecta manu valida Anglicorum de Marchia, Scotiam intravit, et usque ad duodecim miliaria pertransivit, et villas multas combussit; sed cum rediisset in castro cum præda capta occurrerunt ei juxta villam de Drunnok apud Sandywathe Scotti de garnestura de Loghmaban, scilicet, dominus Humfridus de Boys, et dominus Humfridus de Jaredyne, milites, Willelmus Bard, et Willelmus de Douglass, malefactores solemnes, et alii circiter quinquaginta bene armati, cum

comitiva sua de tota patria circumstante, et irruerunt unanimiter et una voce in personam domini Antonii, sed, Domino et sibi valido auxilio juvenum succurrente, interfecti sunt duo milites supradicti et viginti et quatuor homines armati, et capti sunt Willelmus Bard et Willelmus de Douglas, et omnes alii turpiter sunt fugati, nullo Anglico interfecto nisi duobus armigeris valentibus, scilicet, Thoma de Plumlande et Johanne de Ormesby, qui semper ante fuerat stimulus in oculis Scotticorum, quorum corpora statim in equis reducta apud Karleolum honorifice sunt sepulta. Dominus autem Antonius vulneratus erat in pede et in oculo et in manu, sed postea bene de omnibus est sanatus.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXIII.

Eodem etiam die Annunciationis [Mar. 25], qui fuit prima dies annorum Domini m.ccc.xxxij., victi fuerunt Scotti apud Northumberland, et similiter aliqui juxta villam Berwici. Audiens autem rex Angliæ quod Scotti sic intraverant terram suam et omnia prædicta mala perpetraverant, cum tamen ipse nondum fregerat pacem et concordiam initam inter ipsum et David, filium domini Roberti de Brus, qui duxerat forem suam, quæ erat secum in Scotia, circa festum apostolorum Philippi et Jacobi [Mai. 1], in debellationem Scottorum et in auxilium regis Scotiæ, consanguinei sui, appropinquavit versus Berwicum cum domino Johanne de Eltham, germano fratre suo, et aliis multis nobilibus comitibus, baronibus, militibus, armigeris, et cum triginta milibus hominum electorum, rege Scotiæ obsidionem dictæ villæ jam tenente; et infra octavum Ascensionis Domini [Mai. 20], dederunt ambo reges cum suo exercitu insultum gravem dictæ villæ, sed intus existentes, (propter fortitudinem et altitudinem muri, quem pater regis Angliæ constitui fecerat dum villa erat in ditione sua) fortiter resisterunt et se viriliter defenderunt, nec super eos Anglici intrare potuerunt, in obsidione tamen continue permanferunt. Quarto decimo autem kalendas Augusti ejusdem anni, scilicet, in vigilia sanctæ Margaretæ virginis et martyris [Jul. 19], post prandium supervenerunt Scotti in gravi multitudine, in interitum suum, in tribus aciebus versus villam Berwici, super duos reges et exercitus eorum obsidioni incumbentes, provisos tamen et præmunitos de adventu eorum. Sed Scotti in

prima acie venientes ita fuerunt a multitudine fagittariorum Angliæ vulnerati in facie et excæcati in hoc bello, sicut in priori apud Gledenmore, quod se ipsos adjuvare non poterant, et ideo cito faciem fagittarum ictibus avertere et cadere inceperunt. Et cum essent Anglici sicut et Scotti in triplici acie ordinati, et rex Scotiæ esset in ulteriori, sic tamen divertentur se Scotti quod primo obviaverunt et conjunxerunt se aciei ejus qui petebat non immerito jus in regnum; sed, sicut dictum est, cito confusa fuit et devicta prima acies eorum ab exercitu ejus antequam alii inceperunt pugnare. Et sicut ab eo prima acies est confusa, sic ab aliis Anglicis duæ aliæ statim in prælio ceciderunt. Qui autem posteriores erant de Scottis fugam inierunt, suis pedibus se juvantes; persecuti vero sunt eos Anglici in equis, et per diversas semitas fugientes cum baculis dentatis ferro ut miseros prosternerunt. Interfecti sunt autem die illa de Scottis, ut dicebatur, septem comites, scilicet, de Rosse, de Levenax, de Carrike, de Sotherlande, et alii tres, et viginti septem banerettos, et triginta sex millia peditum, ccc.xx, secundum alios tamen pauciores, et secundum alios multo plures. Inter quos etiam cecidit dominus Archebaldus de Douglas, qui principaliter eos ad talem mortem adduxerat, et nisi nox citius supervenisset multo plures interfecti fuissent. Sed de Anglicis cecidit, quasi dicitur [, . . .] Antequam veniret exercitus Scottorum usque Berwicum dixit eis cum clamore unus monachus, qui erat in comitiva eorum et audierat conserationes eorum, “Non procedatis ulterius sed redeamus omnes, quia video Christum crucifixum in aere contra vos de Berwico cum vibrata lancea venientem.” Sed illi, tanquam homines superbi et obstinati, et in sua multitudine confidentes, quia erant duplo plures quam Anglici, induraverunt corda sua et noluerunt reverti. Istud narravit unus eorum qui pro illo bello factus fuerat novus miles, et in eodem captus fuerat et redemptus, addens quod, cum ante bellum essent de Scottis ducenti et tres milites novi facti, nullus eorum evasit mortem nisi ipse et alii quatuor tantum secum.

In craftino autem post bellum finitum, reddita est villa Berwici domino regi Angliæ sub hac conditione, quod omnes in ea existentes haberent vitam et membra, et omnia bona sua mobilia et immobilia, salva tamen justitia cujuscunque petentis. Comes autem Patrik reddidit

etiam castrum villæ domino regi Angliæ sub hac forma, quod ipse haberet suum comitatum, ut prius, et præstitit sacramentum quod fidelis foret semper in posterum parti regis. Intravit ergo rex Angliæ villam et castrum, et obtinuit ea sibi et coronæ Angliæ pro toto tempore futuro, cum comitatu Berwici et aliis quatuor comitatibus Scotiæ, juxta Marchiam, inferius nominandis, secundum conventionem inter ipsum et regem Scotiæ prius factam quando rex Scotiæ fuerat expulsus de regno suo, et rex Angliæ per se et suos promisit restituere sibi regnum, et ipse promisit et per cartam confirmavit quod teneret regnum Scotiæ ab eo, tanquam a domino capitali, sicut pater suus illud tenuerat ab avo ipsius.

fol. 225, b.

Rex autem Angliæ posuit custodem villæ et castri dominum Henricum de Percy, et sub eo dominum Thomam Gray, militem, et Majorem villæ constituit Willelmum de Burnetone, qui fuerat Major antea Novi Castri. Ordinavit etiam rex quod venirent illuc tres justiciarii, scilicet, dominus Willelmus de Denum, miles, et Ricardus de Emeldone, Major Novi Castri, et Adam de Boues, qui diligenter inquirerent quando et qui Anglici fuerant exheredati in villa Berwici et redderent eis domos suas et terras. His autem prospere consummatis, rediit rex in Angliam circa festum sancti Laurentii [Aug. 10], justiciarii vero supradicti venientes usque Berwicum fecerunt ea quæ habuerant in mandatis; sed quia viri religiosi de villa tempore obsidionis ejusdem animum regis multum offenderant, ideo, de præcepto suo omnes religiosi oriundi de Scotia sunt repulsi, et loco eorum Anglici introducti. Memorandum, quod fratres Scotti, quum tunc oportuit eos exire conventum Berwici et duo fratres Anglici essent introducti, fecerunt eis Scotti bonum festum, et tempore prandii aliqui tenerunt in solatio et garulatione donec alii, fracto armario, librorum et calicum et vestimentorum omnia congregabant, et in pannis fericis et aliis colligabant et asportabant, dicentes quod omnia illa erant deposita domini comitis Patricii.

Sub silentio autem non est prætereundum, quod ante bellum apud Berwicum commissum, fuit et oblatum David filio domini Roberti de Brus, quem Scotti inunxerant super se regem, quod secure veniret ad regem Scotiæ et renunciaret in manibus ejus regnum, et ipse daret sibi statim omnes terras quas unquam hereditarie habuerat in Scotia pater ejus vel

avus; sed ipse, cum puer esset circiter novem annorum, consilio suorum ductus istam oblationem penitus recusavit, et post prædictum bellum, auditis tristibus rumoribus de casu Scottorum, in castro de Dunbretan pro secreto refugio se cum suis recepit.

Interim, in crastino autem post octavum nativitatis Virginis gloriose [Sept. 17], tenuit rex Scotiæ parliamentum suum apud Villam Sancti Johannis in Scotia, in quo revocavit totaliter et cassavit omnia facta et dona domini Roberti de Brus, qui se intrusit falso et violenter in regnum, et ordinavit [et] præcepit quod omnia quæ ipse dederat primis et veris heredibus restituerentur qui arma non portaverant contra ipsum in supra dictis bellis, [ ] pugnaverant et occisi fuerant non suam tertiam dedit, sed tantummodo quintam partem caritative et gratiose concessit, in tantum quod maritos non acciperent nisi de sua licentia speciali vel præcepto.

Eodem anno mortuus est magister Johannes de Rosse, episcopus Karleoli, et ad sepeliendum delatus est ad partes australes Angliæ, de quibus fuerat oriundus; cui successit in episcopatu dominus Johannes de Kirkeby, ecclesiæ Karleolensis canonicus regularis.

Eodem etiam anno in hyeme mortuus est dominus Lodowicus de Bello Monte, episcopus Dunelmensis, et sepultus ibidem in choro monachorum sub lapide lato, curioso et pulchro; loco cujus monachi Dunelmenses elegerunt unum de confratribus suis, virum utique valentem pro tali dignitate et sacræ theologiæ doctorem, dominum Robertum de Graystanes; qui cum adivisset regem et petivisset gratiam ipsius pro baroniis et terris quæ spectant ad episcopatum, receptus est a rege gratiose satis, sed finaliter respondit ei quod ipse miserat clericum suum, suum magistrum Ricardum de Biry, doctorem theologiæ, ad curiam domini papæ pro quibusdam arduis negotiis regni, et inter cætera rogaverat dominum papam pro eo ut fieret episcopus Dunelmensis, et si non contingeret eum obtinere petitionem suam a papa, libenter concederet ei omnem gratiam quam petebat. Monachus autem prædictus, ista responsione non obstante, adivit archiepiscopum suum Eboracensem, et ab eo exstitit consecratus, et postea fuit installatus, et recepit obedientias clericorum de episcopatu, et fecit alia quæ ad officium episcopi pertinebant. Postea vero venit supradictus magister Ricardus de curia domini papæ, portans

fecum in Angliam bullam, in qua continebatur quod papa dederat sibi episcopatum Dunelmensem, et quod posset consecrari a quocunque episcopo ipse vellet, et fuit in Anglia consecratus, sed non ab archiepiscopo Eboracensi, et sic in unum episcopatum erant duo episcopi consecrati, sed alter eorum, scilicet, monachus, viam universæ carnis cito postea est ingressus; et sic remansit magister Richardus episcopus Dunelmensis, et fecit festum solemnissimum in die installationis suæ, scilicet, quinto die Junii,

ANNO DOMINI M.CCC.XXXIV,

cui interfuit dominus rex Angliæ, et regina, et dominus Edwardus rex Scotiæ, et duo comites Angliæ, scilicet, frater regis comes Cornubiæ, et comes Warenniæ, et quatuor comites Scotiæ, et archiepiscopus Eboracensis et episcopus Karliolensis, et magna cleri et populi multitudo.

Nonodecimo autem die ejusdem mensis, scilicet, in festo sanctorum martyrum Gervasii et Prothasii, apud Novum Castrum super Tynam venit rex Scotiæ et comites de Athetel, et de Dunbar, et de Marre, et de Bouhan, et ibidem coram prædictis duobus comitibus Angliæ et quatuor Scotiæ, et archiepiscopo, et episcopis supradictis, et quasi innumera multitudo cleri et populi, fecit idem rex Scotiæ Edwardus de Balliol, homagium suum domino Edwardo tertio regi Angliæ, ad tenendum regnum Scotiæ de eodem, tanquam de domino capitali et de heredibus suis et successoribus in æternum. Et quia idem rex Angliæ adjuverat eum ad reintrandum et possidendum dictum regnum suum Scotiæ, a quo per Scottos fuerat expulsus ad tempus, et magnos sumptus apposuerat, concessit sibi rex Scotiæ quinque comitatus Scotiæ, qui sunt propinquiores Marchiæ Anglicanæ, scilicet, comitatum Berwici et Rokesburgh, Peblys et Dunfres, et villam de Hadyngtone, et villam de Gedeworthe cum castro ejusdem, et forestas de Selekirke et de Ederike et de Gedeworthe, ita quod omnia ista sint separata a corona Scotiæ et annexa coronæ Angliæ in perpetuum; ita quod non remanserunt regi Scotiæ citra Mare Scotticanum nisi alii quinque comitatus, scilicet, Are, Dunbretane, Lanark, Strivelin, Wygetone in Galwithia ultra Creth. Omnia autem supradicta fuerunt juramento et scripto et testibus idoneis publice roborata; quibus rite pacatis, rex in Angliam est reversus.

Modico autem tempore interposito, feliciter, circa festum sanctæ Mariæ Magdalenæ [Jul. 22], novus comes Moraviæ constitutus a Scottis, et Senefcallus Scotiæ, et Laurentius de Abyrnyethyn, et Willelmus de Douglas, qui prius captus fuerat ab Anglicis et redemptus, collecta fecum magna multitudine Scottorum, inceperunt contra regem rebellare, et Galwithienfes, qui cum eo tenuerunt fideliter, fortiter impugnare. Alios etiam de Scotia, qui erant in prædictis quinque comitatibus regi Angliæ tunc subiectis, hostiliter invaserunt, et ab eis acceperunt tributum. Quidam etiam miles Galwithienfis, Dungallus de Mahdouel, qui semper ante partem regis Scotiæ promovebat, amore et suafu uxoris suæ quam de novo duxerat, fuscitavit Galwienfes contra regem ultra Creht et contra alios qui sunt citra, et illi fortiter resisterunt, et sic se mutuo destruxerunt.

Circa idem tempus venit dominus Britanniæ Minoris in Angliam, ad faciendum homagium suum domino regi Angliæ pro comitatu Riche-mundiciæ post mortem domini Johannis de Britannia, comitis dictæ villæ.

Interim autem David, quem Scotti antea unxerunt sibi in regem, et tenuerat se in forti castro de Dunbretayn, transfudit se in Franciam, et fecit homagium regi Franciæ ut teneret regnum Scotiæ ab eo tanquam a domino capitali, eo pacto quod juvaret eum ad recuperandum regnum suum de manu regum Angliæ et Scotiæ prædictorum. Quibus rumoribus in Scotia ventilatis, augebatur quotidie multitudo Scottorum insurgentium contra regem suum, in tantum quod ante festum sancti Michaelis [Sept. 29] fere tota Scotia infurrexit et regem usque ad villam Berwici, quæ erat regis Angliæ, fugaverunt. Comes etiam de Athetyl, qui principaliter regem Scotiæ introduxerat in regnum suum, ipsum dereliquit, et similiter comes de Dunbar regem Angliæ, cui per sacramentum fuerat obligatus; et tunc tota Scotia unanimiter infurrexit, præter Galwithienfes citra Crehet et præter comitem de Bouhan, qui non erat de natione Scottorum, quem in custodia tenuerunt. Rex igitur Angliæ, his auditis, convocavit parliamentum apud Londonias, et de protectione sua versus Scotiam ordinavit, et citra festum Omnium Sanctorum [Nov. 1] cum exercitu usque Novum Castrum super Tynam pervenit, ubi commoratus est usque ad festum sanctæ virginis et martyris Katerinæ [Nov. 25], et

tunc Scotiam intravit, et usque ad Rokeburgh pervenit, et castrum prius destructum pro sui et suorum praesidio reparavit. Quarto autem die Decembris ejusdem anni mortuus est apud Avinionas papa Johannes vicesimus secundus, anno, scilicet, octavo a creatione sua; cui successit in pontificatu quidam monachus Albus, et dictus est dominus Benedictus duodecimus. Praedecessor autem ipse, dominus Johannes, qui multa determinaverat in vita sua et aliqua asseruerat quae non concordabant cum omnibus opinionibus doctorum, nec fidei Catholicae consona videbantur, et specialiter quia praedicaverat quod animae plenarie purgatae non habebunt visionem Dei facialem usque ad diem Judicii, ideo ante mortem suam illud dictum, et omnia illa quae dixerat vel praedicaverat vel determinaverat quae non sapiunt veritatem, publice coram cardinalibus revocavit, et in scriptis per bullam [   ].

Post tertium autem diem Natale Domini proximo sequentem [Dec. 29], rex Angliae cum suis forestam de Ederik est scrutatus; Scotti autem non audebant pugnare cum eo, sed potius latuerunt, et ideo misit dominus rex Angliae regem Scotiae, qui ibi erat cum eo, et comitem Warwici, et comitem Oxoniae cum suis, et quosdam barones et milites cum omnibus suis usque Karleolum, ut partem illam occidentalem custodirent a Scottis. At illi in itinere suo diverterunt usque Pebles et partes illas ad venandum comitem Moraviae et Scottos alios, quos audierant ibi esse; sed, illis fugientibus, combusserunt et destruxerunt Anglici omnia in via sua, et sic usque Karleolum pervenerunt.

Post Epiphaniam autem Domini [Jan. 6, 1335] de mandato regis Angliae convenerunt usque Karleolum exercitus de comitatibus Loncastriae, Westmorlandiae, Cumberlandiae, ad regem Scotiae et comites et barones Angliae qui ibi erant; et sic unanimiter in Scotiam processerunt, villas et alia quae invenerunt, quia homines fugaverant, destruentes, et postea rex Scotiae versus Karleolum est reversus.

Interim haec, audiens rex Angliae quosdam de suis in Anglia conventicula congregare in privato, ac si vellent insurgere contra eum, cum valde paucis de suis in forma et habitu mercatorum rediit in Angliam, ut inquireret veritatem, et cito fuerunt omnia sopita, Domino disponente.

fol. 226, b. Circa autem festum sancti Matthiae apostoli [Feb. 24, 1335] venerunt

nuncii regis Franciæ ad regem Angliæ pro aliqua forma pacis Scottorum protractanda, sed non sunt multum in suo nuncio prosperati.

Edward, par la grace de Dieu roy Dengleterre, feignur Dirlande, et ducs Daquitan, as touz ceaux as queux cestres presentes lettres vendront, falutz. Sachetz que, com nostre trescher cofyn et foial fire Edward, par la grace de Dieu roy Defcoce, par assent des prelatz, countes, barounes, chivalers, e altres de son roialme, eit grante e oblige luy e fes heirs de venir en persone ove toute lour poair; e a lour coustages e despenfes, ove nostre corps et ove le corps de noz heires, en nostre roialme Dengleterre, e en noz terres de Gales e Dirland, en cide de nous e de noz heires, countre touz ceux qe vendront guerroyer nous ou nos heires, ou par force noz droites enpefcher es dit roialme e terres. Nous, pur cele cause, et pour nostre fovereygne feignurie de meisme le roialme Defcoce, e le droit de la possession du dit roi Defcoce e de fes heires nous foutzmis, garder et meyntener, par assent des p̄relatz, countes, barons, e la communalte de nostre roialme assemblez a nostre parlement fummons a Everwyk, de lundy procheyn avant la fest de seint Piere in Cathedra [Feb. 21], lan de grace, solonc le cours del eglise de Rome, mille, ecc. xxxiiiij., et de nostre regne octifme, grantoms e obligeoms nous et noz heires de eider, a noz coustages e despens, lui e fes heirs en dit roialme Defcoce e en les isles appartenantes, countre touz ceux que les vendront guerroyer ou enpefcher par force sur le droit ou la possession de meisme le roialme Defcoce e des isles appartenancetz, solonc ceo qe lestat des bofoignes le demandent, fauve a nous e a noz heirs homage lige e foiale de luy e de fes heirs, e le service de certeyn nombre de gentz darmes pur mesmes les roialme Defcoce et isles appartenances au dit roialme, e horpris e fauve a nous e as noz heirs les deux centz mille livers e lentre du dit roialme Defcoce, cites, villes, chasteles, manoirs, terres e tenementz le dit roy Defcoce, fil faille du dit service, e horpris e fauve a nous e a noz heirs le chastelle e la ville e le countee de Berewik, e les altres terres queles le roi Defcoce se est obligez de doner, granter, e liverer a nous sur fes Marches joignantes a nostre roialme Dengleterre annexes a nostre dit roialme e a nostre corone Dengleterre, e severes de

fon dit roialme et corone Defcoce au toutz jours, ficom en les lettres patentes le dit roy fur ceo faites plus pleynement est contenutz. En tefmoignance de quele clofe, as ceftes noz lettres patentes avoms fait mettre notre grant feal. Done a Everwyke, en notre dit parlement, le primer jour de Marcz, lan de grace et de notre regne fufditz.

Eodem anno, in craftino post mortem papæ Johannis vicesimi fecundi, fixi fuerunt in ostio ecclesiæ fratrum Minorum Avinionis quatuor quaterni, duo majores et duo minores, non dubium quin per fratrem Michaellem de Cefona et sibi adherentes, quem Michaellem dictus papa Johannes abfolverat ab officio generalis ministerii ordinis Minorum et excommunicaverat. Titulus autem majorum quaternorum erat ‘Appellatio fratris Michaelis de Cefona contra Jacobum de Caturco, ad papam Catholicum proximo creandum’, et titulus duorum minorum erat ‘Declaratio quod frater Geraldus Odonis non est Generalis Minister ordinis Minorum’, ipsum enim constituerat ordo de voluntate dicti Johannis papæ, qui prius vocatus fuerat Jacobus de Caturco, Generalem Ministerum.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXV.

In festo ascensionis Domini [Mai. 25], tenuit rex Angliæ parliamentum suum apud Eboracum, et de itinere suo versus Scotiam ordinavit. Circa festum autem Nativitatis sancti Johannis baptistæ [Jun. 24] venit cum exercitu usque Novum Castrum super Tynam, ad quem locum accessit ad eum de Karleolo rex Scotiæ cum suis, et ibi exlitit ordinatum quod rex Angliæ et comes Cornubiæ, germanus ejus, et comes Warwici, et comes Loncastriciæ, et comes Lincolniciæ, et comes Herfordiciæ, cum omnibus retinentiis suis, et comes de Julers ultra mare, qui duxerat forem reginæ Angliæ et venerat in auxilium regis cum pulchra comitiva, diverterent usque Karleolum, et ibi intrarent Scotiam duodecimo die mensis Julii. Rex vero Scotiæ, et comes Warenniciæ, et comes Arundeliciæ, et dominus Henricus de Percy, baro valde dives, qui omnes erant cognati propinqui regis Scotiæ, cum retinentiis suis morarentur apud Berwicum, et similiter intrarent Scotiam die superius memorato; et sicut ordinatum fuerat sic est factum. Intraverunt ergo ambo reges Scotiam diversis viis, nec aliquem

invenerunt qui vim ullam alteri ausus effret occurrere, et ideo libere perambulaverunt totam terram citra Mare et ultra, facientes incendia, devastantes fata, prædas et spolia capientes. Aliqui etiam, et maxime Wallici, nec viris religiosi nec eorum monasteriis pepercerunt, quin regulares sicut seculares æqualiter spoliarent. Nautæ etiam Novi Castrî magnam partem villæ de Dundee, et dormitorium et studia Fratrum Minorum, combufferunt, et campanam eorum magnam abduxerunt, et unum fratrem incenderunt, qui in seculo fuerat antea miles, virem utique bonæ vitæ et sanctæ; campanam autem apud Novum Castrum venditioni exposuerunt, quam emerunt Fratres Prædicatores Karleoli pro decem marcis, licet nec alii jus vendendi nec ipsi jus emendi haberent.

fol. 227.

Interim dominus Gwydo comes de Nemurs ultra mare, confanguineus dominæ reginæ Angliæ, venit in Angliam cum septem vel octo militibus et centum viris armatis, in auxilium regis Angliæ contra Scottos, licet rex suo auxilio minime indigeret, et transivit per Angliam versus regem, et apud Berwicum, quæ erat in manu regis Angliæ, accepit aliquos Anglicos viæ suæ ductores. Sed cum esset in itinere versus Edenburgh, comes Moraviæ et de Dunbar et Willelmus Douglas cum magna comitiva, qui audierant de adventu comitis supradicti, tetenderunt ei insidias in via et bis vel ter die uno sibi dederunt insultum, sed ipse et sui se viriliter defenderunt, et per multa miliaria die illo usque Edenburgh pervererunt; sed ibi se præ defectu victualium, ut dicitur, reddiderunt. Cum autem Scotti cognovissent quod ipse esset comes de Nemurs, per cuius terram frequenter eos oporteret transire partes ultramarinas intrando, non obligaverunt eum ad redemptionem aliquam persolvendam nec suos milites nec armatos, sed libere eum redire permiserunt in Angliam cum omnibus suis, præstito tamen eis solemnî prius juramento quod nec ipse nec sui unquam contra Scottos arma portarent. Omnes autem Anglicos qui secum venerant acceperunt captivos, et aliquos occiderunt. Comes autem de Dunbar et Willelmus Douglas usque in Angliam eis conductum fecerunt.

Comes vero Moraviæ cum suis rediit, his peractis. A casu autem contigit quod Anglici de garnestura Rokesburgh, causa prædandi partes illas intrarent; quo cognito, comes Moraviæ, qui prope erat cum suis,

eos acriter invasit, sed illi se viriliter defendentes prævaluerunt in eum, quem capientes in Angliam adduxerunt, et sic ulterius usque Notyngham est perductus. De captione autem comitis de Nemurs et suorum Anglici modicum curaverunt, imputantes magnæ præsumptioni quod ipse tempore guerræ in Scotiam cum tam parva comitiva ausus fuisset intrare.

Dum hæc agerentur, providerant rex Franciæ et rex Boemiæ septingentas naves bellicas et quindecim, quæ cum hominibus armatis Angliam in partibus australibus infestarent, in subsidium sæpe supradicti David de Brus, qui homagium pro regno Scotiæ regi Franciæ fecerat; ut rex Angliæ, audiens alienigenas terram suam invadentes in austro, a persecucione Scottorum in aquilone cessaret. Apparuerunt autem primo supradictæ naves juxta villam de Suthampton, quarum octo naves portum apprehenderunt, et qui erant in duabus navibus terram siccam intraverunt, et duas villas innotas littori combufferunt, sed homines patriæ illius, de adventu eorum antea præmuniti, inter eos et naves pariter occiderunt, et nautæ eorum quæ in eis erant ceperunt. Reliquæ autem sex naves altum mare fugiendo petierunt, nec de toto numero navium prædictarum aliqua ulterius comparuit in partibus supradictis, præter unam, quæ onusta trecentis hominibus armatis juxta Portesmue terram arripuit, et aliqualem combustionem juxta littus fecit, sed de omnibus illis hominibus nullus ad terram propriam est reversus.

Tandem vero Scotti sentientes se confusos et ad resistendum regibus totaliter impotentes, circa festum assumptionis Virginis gloriosæ [Aug. 15], venerunt ad pacem, et comes de Athetel cum primis, ad instantiam et suggestionem comitis, cujus filiam duxerat in uxorem. Comes tamen Patricius de Dunbar, et comes de Ross, et dominus Andreas de Moravia, baro dives, et Moricius de eadem, et Willelmus de Douglas, et Willelmus de Keeth, et quam alii nobiles de Scotia, cum suis, non venerunt ad pacem, sed multos alios sibi congregaverunt, et multa mala eis qui se paci reddiderant perfecerunt. Die autem Dominica proxima ante festum Sancti Andreæ apostoli [Nov. 26], ad petitionem ipsorum constituta fuit illis dies veniendi ad pacem, si vellent, sed minime tunc venerunt; immo, cum esset comes de Athetel tunc occupatus in obsidione castri de

Kyndromi ultra Mare Scoticanum ex parte regis Scotiæ, supervenerunt ei subito comites supradicti de Dunbar et de Ross, cum omnibus qui adjuverunt partem eorum, ad amovendam obsidionem prædictam, et factum est inter eos bellum; et tandem, fugientibus Scottis multis qui erant cum comite de Athetel, sive ex timore sive in dolo, interfectus est ipse comes cum paucis aliis qui secum finaliter remanserunt in campo. Wilhelmus autem de Douglas, qui fuerat unus de principalioribus in hoc facto, constitutus est a Scottis comes de Athetel.

Toto autem tempore illo hyemali commoratus est rex Scotiæ cum suis apud Elande in Anglia, quia nondum habuit castrum aliquod vel villam in Scotia ubi posset secure morari. Rex autem Angliæ remansit in partibus borealibus, et Natale suum tenuit apud Novum Castrum super Tynnam. Ipse vero, multum gravatus de interfectione comitis supradicti, statim post Epiphaniam Domini [Jan. 6, 1336], misit et congregavit exercitum, ut dictos comites et eorum potentiam debellaret. Sed interim venerant nuntii papæ et domini regis Franciæ ad regem Angliæ usque Berwicum pro pace aliqua facienda, vel treuga pro tempore capienda. Erat enim exercitus Angliæ congregatus, et, annuente rege et rege Scotiæ fol. 227, b. nunciis supradictis, captæ sunt treugæ inter regna usque ad medium Quadragesimæ sequentis [Mar. 10, 1336], et tunc foret parliamentum apud Londonias, et ordinati fuerunt certi articuli et certæ petitiones, in quibus si posset interim concordare pax foret reformata; si non, procederetur ad bellum. Ista autem treuga capta fuit circa purificationem Virginis gloriosæ [Feb. 2, 1336]; in qua petitio prima et maxima fuit ex parte Scottorum, ut nova fieret discussio per sapientes diversorum regnorum indifferentes quis haberet potius jus in regnum Scotiæ, utrum, scilicet, Edwardus de Balliol an David filius Roberti de Brues, vel quod David Edwardo succedet in regnum si de corpore suo heredem genitum non haberet. Cum tamen per multas et diuternas discussiones in populo et in clero, hereditas regni Scotiæ domino Johanni de Balliol patri Edwardi, quia descendit de seniore fore, esset adjudicata, sicut patet superius, anno Domini m.cc.xcij, non obstante quod dominus Robertus de Bruse senior esset in æquali gradu a stipite cum domina Dervorgulla, matre præ-

dicti Johannis de Balliol, et dominus Robertus masculus in illa femina, quia nec in Anglia nec in Scotia currit hereditas regni secundum leges imperiales.

Tempore autem parlamenti Moricus de Moravia supradictus occidit in dolo dominum Godefridum de Rose, militem Scotticum, vicecomitem de Are et de Lanark, ex parte domini regis Scotiæ, quia ille in bello iusto occiderat fratrem suum. Quia vero in dicto parlamento nulla fuit pacis concordia reformata propter superbiam Scotticorum.

Eodem anno, in die Natalis Domini, dominus Philippus, filius et heres regis Arragoniæ et germanus dominiæ Sanxiæ reginæ Siciliæ, indutus erat frater Minor in conventu Neapolis, cum magnis folemnis, domino Roberto rege Siciliæ prædicante in missa indutionis ei, domina regina Sanxia ministrante in mensa. De rege Arragoniæ, et aliis regibus et filiis regum intransibus eundem ordinem, habetur supra m.c.c.xcij.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXVI.

Ante festum Ascensionis dictum misit rex regem Scotiæ versus Scotiam, et cum eo diversos comites, scilicet, Loncastriæ, Warwici, Oxoniæ, et Anegose, et barones, et exercitum; ipse autem remansit in austro. Interim autem dominus Johannes de Strivelyn, miles et Scottus, custos castri de Edinburgh ex parte regis Angliæ, audiens autem comes de Dunbar et de Fife et de Sotherland cum exercitu obsidebant castrum de Couper in Fife ultra Mare Scotticanum, quod erat in manu regis Angliæ et Scotiæ, acceptis secum quadraginta armatis de garnestura castri sui, et sagittariis et viris aliis octoginta, in privato transivit Mare, et quodam mane fecit igne accendi duas villas proximas castro prædicto, et subito supervenit in eos qui castrum obsidebant. At illi videntes villas juxta se ardentes et homines super se atrociter irruentes et illos de castro exeuntes, fugem inierunt continuo, relinquentes post se machinas suas, et arma et victualia, et omnia quæ habebant; putaverunt enim supradictos comites Angliæ de utroque adventu bene ante audierant super se cum exercitu subito advenisse. Dominus autem Johannes cum viris suis et auxilio illo illorum de castro viriliter infecutus est eos, et quos apprehendere poterat interfecit et alios effugavit; postea autem rediens spolia eorum diripuit et

machinas igne combuffit; quo prospere perpetrato, ad castrum Edin-
burgh est reverfus. In omnibus autem his eventibus, rex Franciæ quia
David filius quondam domini Roberti de Bruſe, regis Scotiæ, fecerat ſibi
homagium ad tenendum regnum Scotiæ ab eo, ſicut a domino capitali, ſi
id poſſet acquirere, paravit naves bellicas et exercitum de regno ſuo et
regem Boemiæ et exercitum ſuum conductitium, et victualia et arma, in
adjutorium Scottorum contra regem eorum verum et juſtum, dominum
Edwardum de Balliol, et contra regem Angliæ confanguineum ſuum, qui
ipſum adjuvabat et defendebat, et quaſi in omnibus exhibebat. Sed fac-
tum regis Franciæ regem Angliæ non latuit, et ideo, cum eſſet ſtrenuus
et bellicofus licet juvenis, miſit eis quod venirent et libere, ſi vellent, Ang-
liam intrarent, et ipſe aſſignaret eis viginti et quatuor miliaria, in quibus
quiete ſuum exercitum recrearent, donec dies belli eſſet ſtatutus, et
extunc quilibet ſtaret fortunæ quæ ſibi forte accideret. Nautæ autem
Angliæ, cum rex ſit dominus maris et abundans navibus ſupra omnes
principes Chriſtianos, ſub periculo capitum ſuorum manuceperunt quod,
cum alienigenæ intraffent, nunquam poſtea de una navium ſuarum gau-
derent; et ideo faceret rex contra eos quicquid poſſet facere ſuper terram,
quia per mare nunquam forent poſtea in ſuis navibus ad patriam propriam
reddituri. Nautæ vero diligentiffime omnia maris itinera obſervabant.

Rex autem Scotiæ cum exercitu ſupradictō cito poſt Pentecoſten
[Mai. 19], intravit Scotiam, tranſivit Mare Scotticanum uſque ad Villam
Sancti Johannis, quæ alio nomine vocatur Pert, quam invenit a Scottis
ſuccenſam, quia non audebant ibi ejus exſpectare adventum; ſed ipſe
cum exercitu eam reparavit, et luteo muro ſpiſſo et profunda fovea et
lata undique circumcinxit ad præſidium Anglicorum.

Circa feſtum vero ſancti Barnabæ apoſtoli [Jun. 11], rex Angliæ, qui uſ-
que tunc exſpectaverat in partibus australibus ad videndum ſi forte aliqua
naves de Francia in illis partibus applicarent, venit uſque Novum Caſ-
trum cum valde paucis ipſum comitantibus, et ſic cum eiſdem intravit
Scotiam audaçter, licet cum periculo, et uſque Villam Sancti Johannis
pervenit, et, exſpectato ibi aliquantulo tempore, accepit partem exercitus
et profeçtus eſt ultra montes Scotiæ, villam de Aberdene et villas alias
comburendo, prædas capiendo et fegetes, quæ tunc fere erant maturæ

ufque ad meffem, deftruendo, et cum equis et exercitu conculcando, nec invenit aliquem refiftentem. Circa Ad Vincula autem fancti Petri [Aug. 1], venit de austro comes Cornubiæ, dominus Johannes de Elteham, germanus regis, cum hominibus comitatus Eboracenſis, cui occurrerunt in auxilium homines Northumbriæ, et fimiliter dominus Antonius de Lucy cum hominibus Cumberlandiæ et Weſtmorlandiæ, et fic unanimiter procefferunt verſus Karrike et partes Scotiæ occidentales quæ non erant ad pacem regis, deftruentes eas quantum poterant et comburentes et prædas nobiles abducentes, populus autem patriæ fugit eos. Willelmus tamen de Douglas cum ſuis latenter juxta Anglicorum exercitum ambulavit, et eos, quantum potuit, moleſtavit; exercitus vero cum præda capta cito ad propria remeavit, fed comes Cornubiæ cum ſuis adivit regem ufque ad Villam Sancti Johannis, qui tunc venerat de ultra montes; nec tamen apud Villam Sancti Johannis diu morabatur rex, fed, demiffio ibi rege Scotiæ cum ſuis, divertit cum parte exercitus verſus St[r]ivelyn in partibus occidentalibus, et ibi in loco caſtri deftructi fecit unum præſidium, quod Peel Anglice vocabatur. Quia vero multum expenderat non ſolum in exercitu quod ducebat, fed etiam in exercitu regis Scotiæ, quod ipſe in expenſis omnibus exhibebat, ideo ſtatuit ipſe parlamentum vel conſilium apud Notyngham, ut expenſis tam præteritis quam futuris ab omnibus regni fui auxilium poſtuleret. In quo conſilio vel parlamento, conceſſus fuit ſibi a communitate terræ quintuſdecimus denarius, et a civitatibus et burgis et a clero decimus, pro ſex annis futuris, ita tamen quod totum illum ſolveretur a clero infra primum annum futurum de quolibet ſacco lanæ una marca.

Interim autem, quod dolendum erat, mortuus fuit dictus comes Cornubiæ apud Villam Sancti Johannis, infra octavum nativitatſ Virginis glorioſæ [Sept. 15], et pro ſepultura habenda in Angliam eſt delatus.

Cogitans autem rex, ſicut ab expertis communiter dicebatur, quod terra Scotiæ non niſi in hyeme acquireretur, circa feſtum ſancti Lucæ evangeliftæ [Oct. 18], verſus caſtrum de Boteville et partes illas occidentales cum exercitu ſe convertit. Audientes autem homines de partibus illis ſubitum et inſperatum adventum illius, nec valentes reſiſtere ei, reddiderunt ſe paci ipſius, timore ducti potius quam amore, quos et ipſe recepit ad pacem, et dictum caſtrum, quod olim per Scottos deftructum

fuerat, reparavit, et custodiam dereliquit. Willelmus tamen de Douglas juxta exercitum cum suis latitans, aliquos de regis hominibus diversis vicibus interfecit.

Interim autem baro de Stafforde, vir multum militaris, de partibus suis cum comitiva sua veniens versus regem, vallem de Douglas, quæ non erat ad pacem, in suo transitu visitavit et prædam magnam abduxit.

Ante natale autem Domini, rex Angliæ reversus est in Angliam, et rex Scotiæ moratus est in Villa Sancti Johannis per totam hyemem cum fatis simplici comitativa.

In principio vero quadragesimæ sequentis [Mar. 5, 1337] tenuit rex parlamentum suum apud Londonias, in quo, præter antiquos comites Angliæ, constituti sunt sex comites novi alii, dominus, videlicet, Henricus filius comitis Loncastræ factus est comes Derbeicæ; dominus Hugo de Oudelay, comes Gloverniæ; dominus Willelmus de Boune, germanus frater comitis Herfordiæ, comes Northamptoniæ; dominus Willelmus de Monte Acuto, comes Salebsiriæ; dominus Willelmus de Clyntone, comes Huntyngdone; dominus Robertus de Ufforde, comes Suthfolchiæ; et dominus Edwardus, filius regis senior, factus est dux Cornubiæ, ubi nunquam post tempus Britonum fuerat ducatus sed tantum comitatus.

Scotti autem, scientes regem Angliæ et proceres terræ esse in partibus remotis, congregati sunt, et castrum de Bothvyle, quod rex nuper reparaverat, obsiderunt, et quia tam dominus Robertus de Ufford supradictus, cui a rege datum fuerat castrum illud quam custos castri, fuerant tunc absentes, cito Scottis redditum fuit castrum, sub hac tamen conditione, quod intus existentes haberent vitam et membra et omnia bona sua, et securum conductum in Angliam; quod et factum est.

Ceperunt etiam tunc Scotti quædam alia oppida [et] forcellites in terra de Fife, et post hoc miseros Galwithenses citra Crehet, quia firmiter tenuerunt cum rege suo domino Edwardo de Balliolo, iterum, sicut animalia, destruxerunt.

In supradicto etiam parlamento Londoniarum, quia rex Franciæ acceperat et occupaverat quædam civitates et castra regis Angliæ in Vasconia, maxime provinciam Agenensem, ordinatum fuit quod unus exercitus mitteretur in Vasconiam et alius in Scotiam, tempore oportuno, et quod

fol. 228, b.

rex in Anglia remaneret. Ductor autem exercitus in Vasconiam ordinatus fuit dominus Willelmus Monte Acuto, comes Salefbiriæ, et cum eo transfrent aliqui comites constituti. Ductor autem exercitus in Scotiam, qui repræsentaret personam domini regis Angliæ, fuit dominus comes Warwici, cum quo irent omnes nobiles inter Trentam et Scotiam; post pascha [Mar. 31] autem misit rex Angliæ pro rege Scotia, qui venit ad eum in Angliam pro causa inferius annotanda.

Eodem anno, frater Petrus patriarcha Hierosolimitanus, legatus papæ in Terram Sanctam ad Soldanum de restitutione Terræ Sanctæ Christianis facienda, sic respondit, quod Soldanus de consensu omnium suorum paratus est reddere Christianis totam Terram Sanctam et quicquid unquam habuerunt ultra mare quod ad spiritualitatem noscitur pertinere, et hoc gratis et sine pretio qualicumque, ut habeant in potestate sepulcrum Domini, et præsepe, et omnes ecclesias transmarinas, oblationes, decimas et omnia jura earum, et quod prælati earum jurisdictionem in eis exerceant spirituales, sicut in ecclesia fieri consuevit, et teneant et disponant ad libitum hæc et omnia alia loca sancta, et possint in eis Divinum officium solemniter decantare apertis januis, sacramenta et sacramentalia omnia et sepulturam ecclesiasticam suis populis ministrare, et in ecclesiis et cœmeteriis Verbum Dei libere prædicare, testamenta condere, domos sine propugnaculis simplices circa loca sancta construere, ecclesias dirutas reædificare, augmentare, et de novo construere ubicunque. Sed nec prece, nec pretio, nec amore, nec timore vult dare regnum Hierusalem, nec civitatem, nec villam, nec castrum, nec domum, nec campum, nec hortum, nec portum, nec passum pedis de omnibus quæ ipse vel prædecessores sui a Christianis hæctenus abstulerunt, quantum attinet ad temporalitatem, jurisdictionem, dominium, proprietatem, exitum vel proventum; placet autem sibi quod omnes Christiani, qui voluerunt, veniant ad Terram Sanctam, et ad totam terram suam secure peregrinando et mercando, eundo, morando, et redeundo, ita quod peregrini sint liberi ab omni tributo, et mercatoribus vult diminuere rationabiliter tributum, ita quod non graventur sed potius releventur; et omnia supradicta concedit sub hac conditione, quod dominus papa revocet omnes sententias et ruinas promulgatas contra mercatores

qui illuc veniunt ad mercandum; et sic propter bonum propositum et non nostrum concedit omnia supradicta.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXVII.

Circa festum autem ascensionis Domini [Mai. 29] Scotti, videntes quod acceperant castrum de Botheville, congregati sunt in magna multitudine et castrum de Strivelyn obsederunt, sed fortem resistentiam invenerunt. Rex autem Angliæ, cum ageret in partibus remotis et de ista obsidione audiret, cum magna festinatione die ac nocte versus castrum de Strivelyn properavit, credens quod vellent pugnare cum eo. Quod cum Scotti audissent ab obsidione recesserunt, nec cum eo congredi voluerunt, et ideo statim in Angliam est reversus. Circa idem tempus dominus Eustachius de Makefwelle, miles Galwithiensis et dominus castri de Carlaverok, fracta fide et fidelitate quam debuit domino regi Angliæ, conversus est ad fidem Scottorum, cui tamen rex Angliæ, quia immediate ante dederat magnam summam pecuniæ et similam et vinum pro castro suo securius conservando, et ipse fecit Galwithienses citra Creeth insurgere contra regem et de consimili servitio servierat regi ante. Comes de Dunbar adhuc illo tempore erat in manu comitis Patricii, nec obsessum nec captum per Anglicos, quinpotius tota patria de Louthian circumstans, quæ tunc erat ad pacem regis Angliæ, timore magis, ut creditur, quam amore reddebat omni hebdomada unam maream existentibus in castro ne gravaretur ab eis. Castrum etiam de Dunbretan adhuc erat in potestate Scottorum, et quædam opidula.

Circa festum autem apostolorum Petri et Pauli [Jun. 29] venerunt in Angliam tres milites Scotiæ qui fuerant cum rege Scotiæ, scilicet, dominus Galfridus de Moubrai, et dominus Alexander, et dominus Rogerus de eadem, et fuerunt arefati et capti; erant enim accusati quod excitarerunt et induxerunt pro posse suo regem Scotiæ, ut, fracta fide et fidelitate quæ debuit regi Angliæ, daret se fidei Scottorum, nec curaret de homagio regi factò, et hoc idem rex Scotiæ affirmabat, et super hoc eos graviter accusabat, et regi Angliæ nunciabat quando venit in Angliam.

Audiens autem rex quod dominus Eustachius de Makefwelle junctus

effet Scottis, dedit castrum illius domino Gilleflandiæ, qui, congregata multitudine Anglicorum, intravit Galwithiam et combussit terras ejus, et petora abducebat, de quo Scotti gravati postea intraverunt Angliam cum magno exercitu apud Arturet. Tertio autem die ante festum sancti Laurentii [Aug. 8], et in itinere suo versus orientem, combusserunt villas circiter viginti, et acceperunt captivos et prædam animalium magnam valde; sed quia resistentiam aliquam invenerunt ab armatis, qui erant in Karleolo et in patria circumstante, et de suis hominibus aliquos amiferunt, ideo die eodem in Scotiam sunt reversi. Circa festum autem Assumptionis Virginis gloriose [Aug. 15] captæ sunt in mari per Anglicos duæ naves Scottorum, redeuntes de Francia, in quibus erat dominus episcopus Glasfuenfis, et multæ dominæ et multi homines armati et multa arma, et triginta milia libræ argenti, et cartæ et conventiones et indenturæ quæ factæ erant inter regem Francorum et Scottos; homines vero interfecti sunt vel submersi in mari. Dominus autem episcopus Glasfuenfis et quædam dictarum dominarum, præ nimia tristitia illius eventus, nolentes comedere nec bibere nec aliquam consolationem recipere, mortui sunt in mari antequam applicuerunt ad litus, et corpora apud Wytsfande in Anglia sunt sepulta. Cætera autem quæ erant in navibus ad voluntatem domini regis reservata fuerunt.

In principio autem mensis Septembris, quando metebant Scotti blada sua, intraverunt Scotiam apud Berwicum dominus comes Warwici, in omnibus gerens personam regis Angliæ et statum ejus tenens, et barones, milites et armigeri et exercitus qui venerat ab omnibus locis citra Trentam. Eodem etiam tempore apud Karliolum intraverunt Scotiam nobilis baro dominus Thomas Wake, dominus de Lidel, dominus de Clifforde, dominus Gilleflandiæ, et cum eis dominus episcopus Karlioli, et adduxerunt secum homines duorum comitatum, scilicet, Westmorlandiæ et Cumberlandiæ, et infra duos dies obviaverunt cum exercitu comitis Warwici, sicut inter eos prius exstitierat ordinatum, et sic infimul processerunt ad Tevidal et Mofeteidale et Nidefdale, prædas animalium capiendo, domos et segetes, quæ tunc erant collectæ in grangiis, comburendo; paucos tamen homines occiderunt et vix aliquos invenerunt. Dominus vero Antonius de Lucy, assumpto sibi aliqua parte exercitus, divertit in Galwithiam, occidendo,

deprædando, destruendo, quantum potuit omnia quæ invenit, et postea ad exercitum est reversus. Et quia, propter pluvias vehementes et aquarum inundantias, non potuerunt ulterius usque ad Douglasdale et usque ad Are et partes illas, sicut cogitaverant, pertransire, ideo die duodecimo omnes usque ad Karliolum sunt reversi. Rex autem Scotiæ illa vice remansit in Anglia, et non erat cum illis.

Post quinque autem dies sequentes, quia audierant quod Scotti converterant exercitum suum versus orientem ad Kokedale et Rydesdale, ut illam patriam spoliarent, ideo processerunt unanimiter versus eos; sed ninis tardaverunt, quia Scotti intraverant terram suam antequam illi venirent ad eos. Animalia tamen pauca abduxerunt, quia homines fuerant præmuniti de adventu eorum, et amoverant pecora sua ad partes remotas; combustiones vero diversas fecerant, et multo plures fecissent nisi comes de Anegose, dominus de Ridefdale, eis cum suis paucis hominibus viriliter restitisset. Circa medium autem mensis Octobris iterum intraverunt Scotti Angliam juxta Karliolum, et primo die circa villam processerunt versus orientem, et se villæ ostenderunt in tribus aciebus, si forte aliquis vel aliqui exire viderentur auderent et cum eis pugnare. Sed quia in villa non erat tunc militia quæ tantæ multitudini potuit resistere, exierunt aliqui sagittarii et pauci qui eos gravaverunt in campo. De quibus tamen illi non curantes circuierunt villam, et, combusto hospitali Sancti Nicholai in suburbio villæ, eodem die usque ad manerium de Rose diverterunt, quia dominum episcopum Karlioli, cujus erat illud manerium, summo odio habuerunt, quia contra eos processerat in bellum, sicut superius est narratum; illum autem locum et omnia per quæ transierant incendio vastaverunt. In illa autem prima nocte qua Angliam intraverant, dominus Antonius de Lucy totum exercitum eorum excitavit et plurimum aggregavit. In crastino autem Scotti villas circumquaque in Allerdalia incenderunt, et partem exercitus sui versus Couplandiam, pro prædis animalium adducendis, miserunt. Tertio autem die, scilicet, in vigilia sancti Lucæ [Oct. 17], venerunt in auxilium patriæ de oriente dominus de Percy, et dominus de Nevyll, nobiles barones, cum sua comitiva hominum armatorum; sed, sicut supra, nimis tarde venerunt, cum tamen scriptum fuisset eis a magnis quod citius advenissent, quia Scotti prædas

fuas et infirmiores de exercitu suo in Scotiam ante præmiffèrant, et armati cito poſtea fuit fecuti. Perdiderant enim multos de hominibus ſuis, inter quos germanus Willelmi de Douglas captus eſt vivus, et ad caſtrum Karlioli eſt deduëtus. Diëtum autem fuit communiter a longo tempore ſed latenter, quod aliquis magnus de partibus borialibus fuit nimis favorabilis parti Scottorum, et iſta vice, ſicut alias, præmunivit eos quo tempore poſſent ſecure intrare Angliam cum exercitu, et poſtea miſit eis quando deberent exire. Quod, ſi verum eſt, Deus oſtendat regi et regno tales ſubdolos proditores.

Circa feſtum Omnium Sanëtorum [Nov. 1], Scotti congregati ſunt et poſuerunt ſe in obſidione caſtri de Edinburgh, cuſtode ejuſdem caſtri, domino Johanne de Strivelyn, exterius exiſtente. Quo audito, dominus epifcopus Karleoli, et dominus Ranulfus de Daker dominus Gilleſlandiæ, pro obſidione amovenda exercitum duorum comitatum, Weſtmerlandiæ et Cumberlandiæ, collegerunt, quibus occurrit apud Rokeſburgh dominus rex Scotiæ [et] dominus Antonius de Lucy cum comitiva ſua, quam de Berwico adduxerant, et ſic ſimul uſque Edenburgiam proceſſerunt, et obſidionem amoverunt, et Scottos in fugam verterunt, et dominum Johannem de Strivelyn, Scottum natione, ad melius cuſtodiendum caſtrum regis Angliæ iterum poſuerunt. Poſtea tamen, ipſe cum ſuis de caſtro exiens pro præda quadam capienda, captus eſt a domino Willelmo de Douglas, et ad caſtrum de Dunbretan adduëtus, ſicut inferius oſtendetur.

Poſt feſtum autem prædiëtum Omnium Sanëtorum, pro pace cum rege Franciæ obtinenda, miſit rex Angliæ nuncios ſolemnes in Franciam, et obtulit regi pro terra Agenneſe libere poſſidenda, ſicut ipſe habuit alias partes Vaſconia, quod filius ſuus ſenior et heres Angliæ uxorem duceret de parentela regis Franciæ, quam idem rex rationabiliter ſibi duceret copulandam, et quod rex Franciæ per ſeptem annos haberet terram Vaſconia cum omnibus ſuis proventibus, et poſt ſeptem annos ſine contradicëtione redderet eam regi Angliæ, ſicut prius. Similiter, quod rex Angliæ iret cum rege Franciæ in Terram Sanëtam contra Sarracenos, et cum eo mille viri armati. Hæc, inquam, omnia obtulit rex Angliæ diëtò regi; ſed ille hæc omnia reſpuit ut ſuperbus et cupidus, propter quod rex Angliæ paravit ſe ad pugnandum cum eo, et conduxit et confœ-

deravit sibi ultra mare nobiles stipendiarios infraascriptos; videlicet, dominum Lodowicum Imperatorem, qui tunc fuit rex Alemanniæ et dux Bavariæ, exofus regi Franciæ et duxerat in uxorem forem reginæ Angliæ; item, ducem Brabantiæ, filium materteræ regis Angliæ; item, comitem Hanoniæ, germanum fratrem reginæ; item, comitem Gelræ, qui duxerat in uxorem forem regis Angliæ; item, comitem de Julers, avunculum reginæ Angliæ; item, archiepiscopum Colonia; item, comes de Treys; item, Dalphinum de Vyayn; item, dominum Willelmum de Chalons; item, dominum de Faukemonde. Habuit autem imperator in armis quinquaginta milia homines galeatos, dux Brabantiæ quindecim milia, comes de Gelre viginti milia, comes Hanoniæ quindecim milia, comes de Julers quinque milia, archiepiscopus Colonia quatuor milia, episcopus de Treys duo milia, Dalphinus de Vyayne et dominus Willelmus de Chalons quindecim milia, dominus de Faukemounde tria milia; summa, centum et novem et viginti milia galeati. Comes autem de Artoys Atrabatensis, quem rex Franciæ fugaverat a patria sua et occupaverat terras suas, erat tunc in Anglia cum rege pro refugio, et exhibitus in omnibus curialiter ab eodem.

Misit autem rex Angliæ ultra mare dominum Willelmum de Boun comitem Northamptoniæ, et comitem Huntyngdoniæ, et comitem Suthfolchiæ, et cum eis quindecim milia hominum armatorum, fagittariorum, et lanceariorum, ad dominos supradictos. Misit etiam episcopum Lincolnæ cum quatuordecim milibus faccorum lanæ ad fatiffaciendum interim stipendiariis pro expensis. Postea etiam in proximo parlamento apud Londonias concessi sunt sibi viginti milia facci lanæ mercatorum Angliæ pro expeditione et adiutorio guerræ suæ. Emit autem ipse utraque vice a mercatoribus Angliæ faccum lanæ electæ pro dimidia marca, et lanæ debilioris pro minori pretio et valore; oportuit enim eum expendere pecuniam quasi innumerabilem in tali exercitu retinendo. Dicebatur autem quod expendit mille marcas in die, secundum aliquos duo millia librarum.

In transitu vero domini Willelmi prædicti et aliorum comitum cum exercitu ultra mare, contigit ut obviarent in mari octoginta navibus Franciæ, quas ceperunt, et de eis ordinaverunt ad placitum. In illis autem navibus inventus est frater comitis Flandriæ, et adductus ad regem Ang-

liæ, qui ipsum ita honorifice recepit et remisit, quod facta est pax inter Angliam et Flandriam. Cum autem applicuissent in quadam villa Flandriæ, quæ vocatur Sluce, statim invenerunt homines paratos qui pugnarent cum eis, sed cito per sagittarios Angliæ fugabantur; collegerunt ergo patriam circumstantem ut pugnarent cum nostris, sed iterum quædam pars eorum posita est ad fugam, et quædam in quadam ecclesia se recepit; et quia se reddere noluerunt, confidentes in fortitudine loci, Anglici incendunt ecclesiam, et ipsi in ecclesia sunt combusti.

Post Natale autem Domini [Dec. 25], venerunt in Angliam duo cardinales, missi a domino papa ad regem Angliæ pro pace inter ipsum et regem Franciæ faciendam, Domino concedente, fuerant autem prius ad regem Franciæ, et audierant in omnibus votum suum. Rex igitur Angliæ præcepit convocari usque Londonias omnes archiepiscopos et episcopos et proceres terræ ad parlamentum, quod deberet incipere in crastino Purificationis Virginis gloriosæ [Feb. 3, 1338]. Sed interim, quicquid de dicta pace contingeret, misit dominum Willelmum de Monte Acuto, comitem Salebiriæ, et comitem Gloverniæ, et comitem Derbiæ, et tres barones, de Percy, de Nevil, de Stafforde, et comitem de Ridesdale, et cum eis viginti milia hominum in Scotiam, ad regem Scotiæ, præcipiens ut ipsi vigilanter et fortiter obsiderent castrum de Dunbar, castrum utique comitis Patricii proditoris sui et regni, quod erat in tedium et gravamen toti patriæ de Louthian, sicut superius est expressum.

Facta est igitur obsidio castri continua, et circumdati sunt intus existentes profunda fovea, ne quoquomodo exirent, et factæ sunt domus lignæ ante portam, et erecti sunt papiliones vel tentoria, in quibus nobiliores de exercitu morabantur. Interim autem contigit quod dominus Johannes de Strivelyn, custos castri de Edinburgh, exiens pro præda quadam capienda, ut sperabat, captus est in dolo a domino Willelmo de Douglas, et a multis quos secum adduxerat, ipse et duo vel tres milites secum et circiter viginti homines armati, quorum aliqui fuerunt interfecti, et aliqui capti vivi et adducti usque ad castrum de Edinburgh per Willelmum de Douglas et suos. Quo cum pervenissent, petivit Willelmus castrum sibi reddi, et si hoc facerent qui intus erant, promisit fideliter quod tam dominus Johannes quem ceperant, et omnes qui ibi erant extra castrum cum eo,

quam omnes qui erant in caſtro, haberent vitam et membra et omnia bona ſua, et ſalvum conductum ad eundem quo vellent; et ſi hoc non facerent, dixit quod faceret dominum Johannem ibi trahi ad caudas equorum, et poſtea ante portam ſuſpendi in furcis, et omnes qui ibi erant captivi cum eo, coram eorum oculis decollari. At illi qui intus erant reſponderunt ſibi rationabiliter et modeſte, dicentes quod caſtrum illud erat caſtrum domini regis Angliæ, nec ſibi nec alicui redderent viventi niſi ex præcepto ipſius, quicquid contingeret de domino Johanne, vel de aliis qui ibi erant cum eo. Quo audito, Willelmus non implevit in opere quod ore fuerat comminatus, ſed omnes illos captivos miſit uſque caſtrum de Dunbretayn, quia nullum aliud caſtrum bonum tunc erat in manibus Scottorum libere, niſi illud et caſtrum de Carlaverok domini Euſtachii de Makeſwelle, proditoris, qui poſtea interfecit dominum Robertum de Loweder, militem, ſapientioſiorem hominem inter Scottos. fol. 230.

Dominus autem Willelmus de Monte Acuto exiſtens in obſidione caſtri de Dunbar et audiens iſta, accepta bona comitiva, venit uſque Edenburgh, et poſuit alium cuſtodem caſtri et homines ſufficientes pro conſervatione et deſenſione ipſius, et poſtea ad obſidionem caſtri cum ſuis hominibus eſt reverſus.

In quadrageſima autem ſequenti [Feb. 25–Apr. 12, 1338], mortuus eſt dominus Andreas de Moravia, cuſtos Scotiæ, in ſuo lecto ex dyſenteria ſecundum quosdam; alii tamen dixerunt quod equitavit quemdam pullum non omnino domitum, qui projecit eum de ſella, et unus pes ejus in hæſit ſtrigili, et ſic per pedem et tibiam fuit tractus ad mortem; et loco ejus electus eſt Senefcallus Scotiæ in cuſtodem ejuſdem.

Caſtrum autem de Dunbar, non oblante gravi obſidione, fortiter tenuit et viriliter ſe defendit; et quia comitiſſa de Dunbar, quæ fuit principalis cuſtos caſtri, erat foror comitis Moraviæ, qui fuerat captus in Scotia et adductus in Angliam uſque ad caſtrum Notynham, et ibidem poſitus in cuſtodia, ut ſuperius continetur, de voluntate regis Angliæ.

Eodem anno dominus papa Benedicſtus duodecimus præcepit quod eligerentur duodecim fratres de ordine Minorum, ſapientes et diſcreti, qui cum cardinalibus, quibuſdam episcopis, et magiſtris theologiæ per obedientiam ordinarent; quod et factum eſt. Quibus conſtitutionibus

auditis et approbatis, dominus papa eas bullavit, et sub bulla misit Capitulo Generali per totum ordinem firmiter observandas; noluit tamen per eas regulæ fratrum vel aliis constitutionibus eorum in aliquo derogari. Continebat autem dicta bulla novem et viginti parva capitula, ubi, inter cætera, habetur quod custodes et gardiani dicti ordinis canonicè eligantur.

ANNO DOMINI M.CCC.XXXVIII.

Post pascha [Apr. 12] reductus est dictus comes in Scotiam usque Dunbar, si forte comitissa soror ejus redderet castrum pro vita ejus salvanda, ipsa vero respondit castrum fore domini sui et sibi traditum ad custodiendum, nec se velle alicui illud reddere nisi de mandato ipsius; et cum illi, qui erant extra in obsidione, dicerent quod tunc frater ejus moreretur, respondit eis, "si hoc feceritis tunc ego ero heres comitatus Moraviae," non enim habuit liberos frater ejus. Noluerunt tamen Anglici facere quod fuerant comminati, sed potius reducere eum in Angliam et in custodia detinere, ut prius.

Quia vero rex Franciæ noluit in aliquam bonam formam pacis et rationabilem concordare, rex Angliæ ordinavit versus Franciam iter suum, ut ipsum cum supradietis stipendiariis nobilibus impugnaret. Adduxit autem secum de Anglia magnum exercitum galeatorum, sagittariorum, et lanceariorum, præter illos quos prius miserat cum domino Willelmo comite Northamptoniæ, qui in universo erant triginta millia, sicut communiter dicebatur.

Videntes autem Scotti quod rex Angliæ pararet se contra regem Franciæ ad bellandum, treugam petiverunt ab eo et concessa est eis treuga a rege, quæ duraret usque ad festum sancti Michaelis futurum ad annum [Sept. 29, 1339], ita tamen quod si aliquo tempore medio displiceret regi Angliæ treuga data, posset eam infringere quando vellet.

Quia vero rex voluit transire, ut prædicitur, ultra mare, dominus Willelmus de Monte Acuto et alii comites exeuntes secum in obsidione dicti castri de Dunbar, quos dominus rex ad tales dignitates promoverat, nolentes eum ire ad aliquod periculum sine eis, dederunt treugam his qui erant in castro, ita tamen quod tempore treugæ nihil immutaretur circa castrum, nec in castro, nec in domibus per Anglicos extra factis, licet hoc

non efflet poſtea obſervatum; ipſi vero in Angliam ſunt reverſi ad regem.

Intravit autem rex mare cum prædicto exercitu apud Portefmouthe, circa medium menſis Julii, parum ante feſtum ſanctæ Mariæ Magdalenæ [Jul. 22], anno Domini ſupradicto; domina etiam regina Angliæ tranſivit cum eo, ut cum ſuis parentibus et amicis haberet colloquium ultra mare. Flandrenſes autem poſt tranſitum regis adhæferunt ei, rege Franciæ derelicto.

Cito autem poſt tranſitum regis Angliæ ultra mare, rex Scotiæ, non obſtante dicta treuga conceſſa Scottis, cum paucis Scotiam eſt ingreſſus, et ibi apud Villam Sancti Johannis continue morabatur.

Litera Edwardi regis Angliæ miſſa tam curiæ Romanæ quam communitati Franciæ et aliis diverſis.

Univerſis, rex. Dum in debitæ reducimur conſiderationis examine qualiter Terra Sancta, Redemptoris noſtri ſanguine dedicata, quam in hereditatem ſuam ipſe Dei filius prælegit, occupatur ab infidelibus et ſubjicitur miſerabiliter Saracenis, in Chriſti contumeliam et opprobrium omnium communionem habentium fidei Chriſtianæ, nimirum ignis in noſtris meditationibus exardeſcit, et ad ſuccurendum eidem totus noſter aſpirat effectus, et ſemper a juventutis noſtræ primordiis aſpiravit; ſed per intolerabiles injurias nobis graviter jam illatas, et in noſtri ſubverſionem gravius comminatas, adhuc dictum complere propoſitum non valemus; quas, ut cunctis liquere valeat cauſæ noſtræ juſtitia et machinata contra nos malitia patulo detegatur, ſub ſtilo veritatis et ſuccintæ narrationis in publicam deducimus notitiam. Pridem enim celebriſ memoriæ Karolo rege Franciæ, avunculo noſtro, a præſentis vitæ laboribus ad requiem, ſicut pie creditur, evocato, cum inclytum regnum Franciæ ad nos, ut proximum heredem maſculum, eſſet jure ſucceſſorio legitime devolutum, vir magnificus, dominus Philippus de Valeſio, cujus cupiditas nullis finibus eſt concluſa, ſibi dictum regnum indebite per potentiam uſurpavit, et quia conſtituti juris peritiam, et legis dicti regni notitiam, ac agendorum experientiam non habentes, præfertim propter fervorem minacem ejuſdem, ſecura via non patuit juſ noſtrum

congrue prosequendi. Præfatus vero Philippus, præmissis injuriis non contentus, nonnullas terras nostras ducatus Aquitaniæ occupavit injuste, quas hæcenus nobis restituere non curavit, licet pluries super hoc fuisset ex parte nostra per solemnes nuncios instantissime requisitus; sed semper innitens ad nostri depressionem, ut dictam hereditatem nostram posset liberius retinere, nos diu protraxit per tractatus varios sub incerto, et nihil nobis faciens, in effectu, cumulavit interim continue mala malis; homines, jurisdictiones, et jura nostra ducatus prædicti sibi pro viribus attrahendo, in nostri et nostrorum inæstimabile detrimentum. Et licet hæc merito nos turbarent, sancti tamen passagii transmarini fervore succensi, et grata consideratione consanguinitatis et affinitatis, quibus invicem attinemus, allecti, ut eidem nostra paterat humilitas, sibi per simplicitatem ætatis et juris ignorantiam, vias obtulimus infra scriptas, sub conditione ut nobis fieri faceret restitutionem terrarum et jurium super nos in ducatu prædicto indebite suppressorum.

Primo, maritagium filii nostri primogeniti, comitis Cestriæ, pro filia sua sine dote sive donatione qualibet matrimonialiter copulanda.

Secundo, maritagium fororis nostræ charissimæ pro filio suo, cum non modica summa pecuniæ dotis nomine conferenda.

Tertio, maritagium germani nostri charissimi, Johannis comitis Cornubiæ, tunc viventis, pro aliqua nobili domicella de parentela sua.

Quarto, volentes vexationem redimere, sibi pecuniam obtulimus juxta suum arbitrium nos donaturos.

Et quia prætendebat se velle in Terræ Sanctæ subsidium transfretare, nos, nolentes quod ex nobis prodiret occasio per quam dictum passagium posset aliquo modo retardari, ad rogatum suum paratos nos obtulimus ad transfretandum illuc, conflatis viribus cum eodem, ita tamen quod citra passagium, vel saltem ut fideliter promitteret quod post reditum nostrum de dicta Terra Sancta, restitutionem nobis fieri faceret antedictam. Et demum, ne quicquam nobis posset impingi de impedimento dicti passagii, hoc idem concessimus, scilicet, quod post dictum passagium super his nobis faceret justitiæ complementum.

Sed ipse, tantas oblationes plusquam rationabiles non acceptans, ut pateret voluntas ejus ad odium contra nos, in partem sinistri lateris se con-

vertit, et machinans subdole sic nos occupare circa guerram Scotiæ quod recuperationi jurium nostrorum in Franciam nobis intendere non vacaret, David de Bruys, se regem Scotiæ prætentem, et omnes de Scotia sibi adhærentes, rebelles et inimicos nostros, qui contra nos et vassallum ac confanguineum nostrum charissimum, Edwardum regem Scotiæ, de guerra prodicionaliter furrexerunt, et terras nostras tam in Anglia quam in Scotia invaserunt, in sua pertinacia defendere nititur sub cujusdam confœderationis velamine, inter quondam Franciæ et Scotiæ reges dudum inita; virtute cujus, si teneret, haberet prædicto vassallo nostro, cum fuerat cum domino Johanne de Balliolo, patre dicti vassalli nostri, pro ipso et heredibus suis facta, et non ipsi David, prout liquet notorie subvenire. Immo, supposita sine præjudicio confœderatione per præfatum Philippum prætenfa, nunquid dicta confœderatio esse debeat iniquitatis vinculum? ut propter eam eidem David, nullum jus ad dictum regnum obtinenti, contra Deum et justitiam succurrere teneatur, constat quod per eam ad illicita non arctatur. De jure vero dicti vassalli nostri, et dicti David injuria, fatis innotescere confidimus toti mundo. Nam, orta dudum inter dictum Johannem de Balliolo et Robertum de Bruys, patrem dicti David, et alios competitores, super jure regni Scotiæ, coram celebris memoriæ domino Edwardo rege Angliæ, avo nostro, superiore domino Scotiæ, materia quæstionis, dicta quæstio tam in Romana curia quam in universitatibus et studiis generalibus, ac variis locis aliis, a juris peritis solemniter exstitit disputata; et demum juxta decisiones eorundem, dictum regnum per avum nostrum, judicem ratione superioritatis suæ in hac parte competentem, cum semper reges Angliæ fuerint superiores domini Scotiæ, et reges Scotiæ, ipsis fidelitatem et homagium præstiterunt, per centum virale judicium adjudicatum fuit præfato Johanni, sibi et successoribus suis obtinendum, et abjudicatum sententialiter præfato Roberto et competitoribus memoratis. Qui quidem Johannes dictum regnum diu pacifice tenuit et quiete, donec præfatus Robertus de Bruys, tyrannus, sacrilegus et perjurus, in dictum regnum violenter et prodicionaliter se intrusit, quod sic, dum vixit, tenuit vitiose. Per quod liquet dictum David volentem sibi succedere, jus aliquod non habere, cum dictum possessionis vitium sit reale, et sic obesse debeat successori. Et cum in expedi-

tione guerræ nostræ contra dictos Scottos, in Scotiæ partibus ageremus, idem Philippus, intelligens in extrema necessitate positos, solemnes nuncios nobis transmisit in Angliam, ut sub colore dicti sancti passagii, et pro subducendis impedimentis hujus, nos a dictis partibus revocaret. Nos autem, ne dicti describi possemus impeditores passagii, properavimus in Angliam dictis nunciis occurruri, qui nobis pro certo promiserant quod præfatus Philippus dictos Scottos contra nos non foveret, si vellemus viæ pacis rationabilis consentire. Propter quod, et sub spe pacis per mediationem dictorum nunciorum faciendæ, a processu dictæ guerræ, non sine detrimento gravissimo, destitimus, treugas et guerræ sufferentiam concedendo; quibus durantibus, dicti Scotti, qui dolose semper egerunt, bonæ memoriæ comitem Atheliæ et alios nobiles et fideles nostros quamplures interfecerunt, et proditionaliter captivarunt, ac castra nostra et nostrorum, contra formam treugarum, obsiderunt et ceperunt, ac damna nobis irreparabilia intulerunt. Sed cum effemus ad reprimendam dictorum Scottorum malitiam in Scotiam reversuri, adhuc per instantem rogatum dictorum nunciorum devicti, concessimus ipsis Scotis treugas breves, ita quod interim, sub spe pacis, tractaretur de treugis diffusioribus, sub certis conditionibus ineundis; videlicet, de liberandis hominibus, castris, et terris, contra formam dictarum treugarum captis et detentis; sub quibus conditionibus obtulimus ipsis, propter accelerationem dicti passagii, treugas quadriennes seu quinquennales, ut interim dictum passagium posset feliciter prosperari. Sed Scoti, qui promiserant ad dictos nuncios transmittere viros aptos ad tractandum et consentiendum treugis hujusmodi, sub dictis conditionibus ineundis, miserunt quosdam viros simplices et indoctos, qui derisorie responderunt se nolle treugis aliquibus consentire. Dicti vero nuncii, nostras iustitiam et oblationem rationabiles ac Scottorum proterviam perpendentes, cum instantia nos rogarunt ut placeret nobis alicui viæ consentire per quam nos et præfatus Philippus possemus super his et aliis personaliter in regno Franciæ convenire; quibus gratantes fecimus responderi quod, si placeret præfato Philippo, vel saltem ad tempus donec nos et ipse possemus mutuo nos videre, a fautoria dictorum Scottorum abstinere, libenter in Franciam veniremus, secum de præmissis personaliter tractaturi. Facta vero præfato Philippo relatione plenaria præmissorum,

ipse, præmissis omnibus obauditis, volens occasiones contra nos quærere, per alios suos nuncios nos rogavit pro treugis puris, sine prædictis conditionibus, concedendis, ita quod nulla fieret nobis restitutio supprisorum, durantibus primis treugis, et quod ad ipsum in Franciam veniremus ad tractandum de pace inter nos et Scotos finaliter reformanda, et quod si hoc facere minime curaremus dictis Scottis pro viribus subveniret. Et quia tam injuste petitis non fuerat annuendum, prævidentes tamen impedimentum dicti passagii ac alia mala gravia quæ possent ex suscitatione guerræ inter nos et ipsum verefimiliter provenire, misimus ad eum, ex continuata simplicitate minoris ætatis, solemnes nuncios cum potestate sufficienti ad tractandum et concordandum tam de prædicto passagio quam de brigis et debatis inter nos occasione supprisorum in ducatu prædicto pendentibus, et etiam de loco quo possemus personaliter convenire, nec non ad loquendum cum dicto David de Bruys super rationabili via pacis. Sed præfatus Philippus cum dictis nunciis super dictis passagio vel debatis aut adventu nostro in Franciam tractare noluit sive loqui; quinimmo, habito superficiali tractatu de facto Scotiæ, dixit finaliter se velle dictum David et suos defendere juxta vires, et sic omnem tractatum dissolvens, dictos nuncios abire præcepit. Et licet postmodum, ipsis repetitis, promiserat ad nos super his suis nuncios destinare, hoc tamen facere non curavit; sed latens virus præconceptum non valens ulterius occultare, gladium quem ad expugnationem inimicorum fidei se vibrare, sub sanctitatis hypocrisi, simulavit, contra nos et nostros vere catholicos, evaginat, ex insatiabili desiderio dominandi, sicut ostendunt apertæ conductiones stipendiariorum armatorum, classes navium, et aliæ providentiæ victualium et armorum, quas ad expugnandum nos et nostros facit sumptuose præparari; mandans suis subditis quampluribus et aliis, puris suis conductitiis, edicta feralia, nulla nobis diffidatione præmissa, de nostris fidelibus et eorum navibus destruendis et bonis deprædandis, ita quod sibi pro medietate respondeant de rapina. Qui, juxta scelerata mandata sua super hoc sibi facta, cum navibus et galeis armatis, insidiantes nostris fidelibus supra mare, nonnullas naves regni nostri onustas mercibus ceperunt et deprædarunt, ac homines existentes in eis, nullius mali conscios, nequiter occiderunt, et insulam nostram de Gernefeye invadentes hostiliter, ecclesias et ædificia singula

redegerunt in miserabilem cibum ignis, interficientes quos illuc invenerant, ætati, sexui, vel ordini non parcendo, et alia mala nobis et nostris intulerunt, quæ longum foret per singula referare. Sed, ut non taceatur de una inaudita sævitia quam fecerunt ipsi, quosdam piscatores simplices Anglicos, qui nihil omnino deliquerant supra mare, ceperunt, et in eorum facies, quæ, cum sint ad similitudinem cœlestis pulchritudinis formatae, et non deberent, etiam si fuissent flagitiosi pessimi, maculari, inhumaniter fævientes, nasos et aures absciderunt, et, quod est horrendum auditu et relatu verecundum, amputata sibi membra pudoris, quæ quisque haberet ex humanitate velare, posuerunt in ore singulorum; sicque ducentes eos nudos per villam de C . . . . in spectaculum et contumeliam Anglicæ nationis, fecerunt ipsos crudeliter decollari. Nos autem, jam primo per Dei gratiam ad majorem ætatem provecti, videntes repensas nobis contra nobilitatis debitum pro bonitate malitiam et verecundiam pro honore, necnon de jure ad dictum regnum Franciæ nobis competenti plenius informati, omnia et singula quæ prius per simplicitatem minoris ætatis et juris ignorantiam, ac propter impressionem et metum præfati Philippi, fecimus contraria vel adversantia professione juris nostri in hac parte, reprobamus, et quatenus de factò processerunt in irritum revocamus, ac dictum regnum, ut hereditatem nostram legitimam, quam nunquam repudiavimus, nec juri nostro prædicto renunciavimus, quantum de jure possumus agnoscimus, et ipsam hereditatem nostram adire et nos eidem immiscere, ac de Summi Regis, qui resistit superbis et humilibus dat gratiam, auxilio confidentes, contra dictum occupatorem injustum, juri, humilitati et rationi non cedentem, sed ad nostri et nostrorum exterminum totis viribus innitentem, jus nostrum prosequi viis licitis et citius quo poterimus, volumus et disponimus cum effectu. De quo, pro conservatione juris nostri, quantum licet et possumus, protestamur instanter, palam, et publice, et hoc omnibus quorum interest innotescimus per præsentem. Vos igitur, dilectissimi, qui justitiam diligitis et subvenire desideratis miseris Terræ Sanctæ, ac vindicando crucis opprobrium fidem Catholicam dilatare velitis, petimus præmissa debite ponderare, excusatos nos habentes si cum urgens necessitas id exposcat, nos et nostra contra paratas nobis infidias et intentata discrimina pro viribus defendamus, et jura nostra

prædicta efficaciter, ut convenit, prosequamur; in quo, tam obtentu justitiæ quam pro accelerando dicto sancto passagio quod, novit Altissimus, nobis infidet summe cordi, contra conjecturationes iniquas et molimina præfati Philippi, qui, non Dei contemplatione sed pro subjugandis et conterendis regnis et mundi principibus ac congerendis thesauris iniquitatis, studiis et laboribus folicitis implicatur, dignemini, si placet, in opportunitatibus, pronis nos prosequi favoribus, et efficacibus auxiliis prævenire. Scientes et tenentes indubie, quod sic actus nostros, duce Domino, dirigimus, quod nihil reperietur in eisdem quod justiciam non redoleat, et exactam non sapiat gravitatem. Et, si supernæ gratiæ distributor, per cooperationem fidelium, in præmissis nobis prosperare concesserit, pro succursu hereditatis Dominicæ et exaltatione fidei Catholicæ protendere proponimus refiduum vitæ nostræ.

Datum [ ]

ANNO DOMINI M.CCC.XXX[ ].

Anno Domini millesimo, trecentesimo, tricesimo [ ], rex Angliæ Edwardus tertius post conquæstum cum regina Philippa, et comitibus de Derby, de Northampton, ac Sarum, et militia copiosa, contra regem Franciæ transfretavit, et apud Andewerp applicuit, ubi a confœderatis sibi Alemanni non invenit tantam fidem quantam suis nunciis promiserant Alemanni; sed, magnis periculis cum suis expositus et excessivos sumptus faciens, inibi per annum et amplius moram traxit, ubi nihil notabile fecit, nisi quod ad ducem Baviariæ transivit, a quo honorifice est susceptus; post factam confœderationem vicariam imperii recepit, quod audiens papa Benedictus duodecimus literam increpatoriam sibi scripsit, quod cum inimicis ecclesiæ fœdus contraxit, sub hac forma.

BENEDICTUS episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio, Edwardo, regi Angliæ illustri, salutem, et apostolicam benedictionem.

Dudum te, fili charissime, clara imitari vestigia progenitorum tuorum regum Angliæ, qui erga Dominum et sacrosanctam Romanam ecclesiam, velut peculiare ejus alumni et devoti filii, plenitudine devotionis et fidei claruerunt, tuæque splendorem profapiæ a quavis obfuscatione nebulosi

contagii præferarunt, eaque in te prælucere clarius cupientes, et ex paternæ charitatis et dilectionis affectu, quo te statumque tuum prosequimur, nostras tuæ celsitudini literas direxissè meminimus; inter cætera recensentes qualiter excessus per nobilem virum Ludovicum de Bavaria olim, ut asserbatur, discorditer in regem Romanum electum, adversus Deum et eandem Romanam ecclesiam, ac felicitis recordationis Johannem papam vicissimum secundum prædecessorem nostrum, per coacervationem multiplicium et atrocium offensarum nequiter perpetrati, tuum præterissè nequibant auditum, quos, velut toti mundo notorios, non omnes, cum longa et proluxa nimis eorum narratio existisset, sed ex eis aliquos in eisdem literis providimus, ut sequitur, recitandos.

Idem namque Lodovicus, contra processum prædecessoris ejusdem et inhibitiones ipsius, de consilio fratrum suorum ejusdem Romanæ ecclesiæ cardinalium factos et habitos, diversas spirituales ac temporales pœnas et sententias continentes, intravit Italiam et nonnullos hæreticos, de hæresi publice et notorie condemnatos, in consortium publicæ participationis admisit; tenens et asserens hæreses manifestas, ac fovendo secumque tenendo hæreticos, publice dogmatizantes prædictarum hæresium detestabiles et horrendos errores, hæretica quoque dogmata scienter, immo potius dementer, approbans, et in evidentiam approbationis hujus ea per literas diversas sigillo suo noto munitas, deduxit in aliorum publicam notionem; sibi etiam nomen imperiale postmodum usurpare, et administrare jura imperii in eadem Italia et Almannia, contra processum et prohibitiones prædictas detestabili temeritate præsumpsit.

Ex his, præter pœnas alias, excommunicationis et anathematis sententias incurrendo, et tandem ausus ausibus et excessus accumulando excessibus, se conferre non expavit ad Urbem; ubi in illam nequitiae prorupit insaniam, ut meditatus urbi et orbi universali schismatis fuscitare dispendium, quemdam hypocritam, diabolicæ præsumptionis virum, nomine Petrum de Corbaria, velut abominationis horrendæ simulacrum, in apostolica fede, pro Romano pontifice statuere moliretur. Idque, quantum in eo fuit, produxit in actum, et eum fuit veneratus ut papam, consecrationemque, immo verius execrationem, ac diadema imperiale de facto recepit ibidem; ut de multis aliis insanis processibus, quinimmo detestandis ex-

cessibus, per eosdem Lodovicum et Petrum, præsumptione perpetratis hæretica, taceretur.

Propter quæ dictus prædecessor præfatum Lodovicum fore a Domino denunciavit omni honore et dignitate privatum, et ipse in eum, tantarum hæresium et schismatum maculis irretitum, exereens gladium apostolicæ potestatis, eum, cum omnibus qui adhærent eidem vel præstarent auxilium, consilium, vel favorem, seu pro Romano rege aut Imperatore scienter haberent, tenerent, vel nominarent eundem, non solum excommunicationis et anathematis sed etiam alias pœnas et sententias, tanquam in fautores, auxilatores, et valitores hæreticos et schismaticos, promulgavit, et a jure declaravit prolatas, sicut in diversis processibus per præfatum prædecessorem habitis seriofius continetur; super quibus quidem pœnis, quantumcunque per ipsum Lodovicum promeritis, et in eum justo ecclesiæ judicio promulgatis, si vere pœnitens se humiliasset ad gratiam, benignam reperisset eandem ecclesiam, quæ ipsum, tanquam filium prodigum de longinquo redeuntem, ad suum gremium apertis brachiis receperisset, immolatura pro eo, in ubertate divinæ laudis, vitulum faginatum. Rursus, adjecimus in literis supradiçtis quod, quamquam tam prædictorum excessuum quam eorundem processuum, per prædictum prædecessorem contra dictum Lodovicum, exigente justitia, postmodum habitorum, notitiam habuissimus et etiam habemus; ut tamen ipsum, a peccatorum nexibus liberatum, de faucibus sempiternæ mortis possimus erripere, postquam fuimus ad apicem summi apostolatus assumpti, diversos nuncios ejus diversis vicibus et temporibus ad nos missos, receperamus benigne, ac pro reconciliatione ipsius, per fructum veræ pœnitentiæ promerenda, prolocutiones varias habueramus cum eis, et tunc pendebat etiam ad proloquendum ulterius terminus assignatus, in quo, proculdubio, per nos non stetit quo minus ulterius fuerit super negotio reconciliationis ejusdem processum.

Quare, fili dilectissime, serenitatem tuam requirendam tunc duximus per easdem literas et rogandum, ut prudenter advertens et in serinium internæ considerationis adducens gravitatem pœnarum in quas inciderent et sententiarum quas incurrerent, quantisque periculis se et discriminibus implicarent, qui præfato Ludowico, sic publice et notorie de pravitatibus

hæresis, et sic odiosi toti Christianitati schismatis condemnato, antequam reconciliationis gratiam ejusdem ecclesiæ meruisset, participare præsumerent, sibi que impenderent consilium, auxilium, et favorem; vel sibi, tanquam Imperatori aut regi Romanorum, reverentiæ cultum seu titulum regalis vel imperialis nominis assignaret scienter, a cujusbet participationis fœdere contrahendo cum ipso, et exhibitione reverentiæ et honoris sibi, tanquam regi vel Imperatori, quousque dictus Ludowicus reconciliationis ejusdem ecclesiæ meruisset gratiam obtinere, penitus te retrahere et totaliter abstinere curares, ut tibi famæ integritas et illibata tui generis claritas fervarentur.

Cum autem rumor implacidus et admodum infestus ad nos perduxerit his diebus, quod tu, fili, requisitionibus et rogationibus nostris hujusmodi utique salutaribus, et de fonte prodeuntibus charitatis, non sine detrimento tuæ salutis et famæ, quod dolentes referimus, obauditis, non solum cum prædicto Ludowico, nondum eidem reconciliato ecclesiæ, nec a pœnis et sententiis, quibus, propter præmissa et alia multa et gravia commissa, per ipsum prædecessorem nostrum implicatus esse noscitur, liberato, nec etiam processibus sæpessati prædecessoris, per quos, ut præmittitur, adversus omnes et singulos cujuscunque præemiuentiæ, dignitatis, conditionis, vel status, etiamsi pontificali, regali, vel quacunque alia, ecclesiastica seu mundana, dignitate fulgerent, præfato Lodowico adhærentes seu præstantes, directe vel indirecte, publice vel occulte, consilium, vel auxilium, vel favorem, vel sibi, tanquam Imperatori aut regi Romanorum, reverentiam exhibentes, seu titulum regalis vel imperialis nominis assignantes seu ascribentes, graves, spirituales, ac temporales pœnæ ac sententiæ infliguntur, nequaquam relaxatis, immo in sui roboris efficacia perdurantibus, participationes, confœderationes inire sibi que adhærere ac præstare favorem, auxilium, et consilium, præsumpsisti. Immo, quod pernitiosius, pro dolor! et damnabilius noscitur existere, si veritas relationibus suffragetur, vicariatus officium per totam Alemanniam et Germaniam ac univasas et singulas earum provincias sive partes, ab eodem Lodowico sub imperialis nominis titulo, ut asseritur, suscepisti de factò, cum ipse Lodowicus nec rex nec Imperator sit, ut præfertur; cujus prætextu, nonnullis prælatis ecclesiarum et personis ecclesiasticis in terris Imperii constitutis, ac in

nostra et ecclesiæ memoratæ devotione ac fidelitate debitis persistentibus, sub pœnis gravibus per tuas eis literas comminatis mandasse diceris et districtius injunxisse, ut ad te, tanquam ejusdem Lodowici in Almannia et Germania et partibus supradictis vicarium, et auditori sententiarum et fol. 232, b. judiciorum ipsius Lodowici tuorumque mandatorum rectitudinem, ac præstituri eidem Lodowico, vel tibi ejus nomine, recognitiones et homagia de terris, bonis, et juribus quæ tenent ab Imperio, convenirent.

De te igitur, fili, ubi sit tua tuorumque consiliariorum prudentia, ab eo præsertim, non sufficimus admirari, quod cum tu, sicut audivimus, pro illorum repetitione jurium, quæ ad te afferis pertinere, non sine grandium personarum periculis ac expensarum et sumptuum profluvii, peregrinari ad partes Almanniæ curaveris, et multos super hoc feceris apparatus, tunc spretis ejusdem prædecessoris processibus, et deductis damoabiliter in contemptum pœnis et sententiis supradictis, quibus te manifeste, si quæ nobis referuntur vera sint, non absque horrenda nota, quæ non parum obsufecat tui claritatem generis, proculdubio implicasti. Et nihilominus, quamvis nos et ecclesia ipsa te nunquam offenderimus, nec contra te aliquid fecerimus, quamquam ut intelleximus falso et mandaciter suggestum tibi per eos qui te, salutem, et honorem tuum, minime diligunt, fuerit, quod nos charissimo in Christo filio nostro, Philippo regi Franciæ illustri, in auxilium guerræ suæ, ingentem pecuniæ quantitatem de nostra camera dederamus; quodque institutionem personarum ecclesiasticarum concesseramus eidem in omnibus ecclesiis regni sui, quæque omnimoda carere veritate noscuntur; talia namque nunquam postulata fuerunt a nobis, nec ea concessissemus quomodolibet, cum quantacunque instantia petita fuissent. Nec decimas contra te regi præfato Franciæ concessimus, sed adversus Theutonicos Ludowico adhærentes prædicto ipsiusque ecclesiæ Romanæ inimicos, qui ad invasionem regni Franciæ se, ut habebat rumor publicus et notorius, disponebant, sicut in concessione decimarum ipsarum continetur expresse. Non fuit nempe intentionis nostræ adversus te fomentum ministrare discordiæ, vel eas alicujus subsidii administratione fulcire; quinimmo statum regni tui et etiam regni Franciæ pacis et concordie prosperitate et unanimitate potiri, summis desideriis affectantes, ad hoc, serenitati tuæ et dicto regi Franciæ per nos sæpe directis literis et

etiam nunciis, videlicet, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, ad partes illas de latere nostro votis ardentibus laboravimus, et laborare non cessamus, nec cessabimus, ut inter te et regem eundem et utriusque regna, pacis et unitatis ferenitas illucescat.

Tu tamen, filii charissime, fide, ut videtur, adhibita prædictis falsis suggestionibus et mendosis, te nostrum et ejusdem Romanæ ecclesiæ, matris tuæ, constituendo persecutorem et hostem, invadere ac occupare honores et jura nostra et ejusdem ecclesiæ, ad quos regimen et administratio imperii Romanorum, eo vacante, sicut nunc vacare noscitur, pertinent pleno jure, moliris, molestando prælatos et personas ecclesiasticas, in nostra et ipsius ecclesiæ devotione ac fidelitate debitis, ut præmittitur, persistentes, ipsosque ad obedientiam dicti Lodowici de diversis, ut præmittitur, hæresibus et schismatibus, aliisque criminibus sententialiter condemnati, ac jure regni et imperii, si quod ad eum forsitan competierat vel etiam competebat iusto Dei et ecclesiæ iudicio, privati, ac præstationem hujus recognitionis et homagii sibi, vel tibi ejus nomine, faciendam, attrahere ac inducere coactivis impulsibus et commotionibus fatagando. Utinam, fili, antequam te his tam periculosis et detestandis involvas amplius, attente consideres et matura deliberatione prævia constituas ante oculos mentis tuæ, circuitus periculosos et nodosos laqueos quibus te, subtilibus ingeniis et fraudibus exquisitis, aliqui, de suis potius quam de tuis solliciti negotiis et commodis, præmissis involvere, tibi que onus, quod a se quodammodo rejicere cupiunt, non minus leve, si diligenter circumstantias attenderis, imponere moliti sunt, et non sine periculo tui præcipitii moliantur.

Nec te latere volumus quod præfatus prædecessor olim, per quandam constitutionem ab ipso de dictorum fratrum suorum editam consilio, in omnes et singulos cujuscunque status, dignitatis, vel conditionis existerent, etiam si patriarchali vel quavis alia superiori, vel pontificali, vel regali dignitate fulgerent, qui, absque sedis apostolice licentia speciali, vicarii, seu cujuscunque alterius officii, nomen in prædicti terris imperii, eo vacante, sicut tunc vacabat et nunc etiam vacat, ut præmissum est, assumere, vel assumptum ultra terminum duorum mensium præsumerent retinere, seu dimissum reassumere quoquomodo, ut inobedientes ac non parentes et

intendentes eisdem, excommunicationes et alias graves sententias promulgavit.

Nos itaque, qui erga te, fili, claudere viscera paternæ dilectionis nequimus, et cordis dolore tangimur intrinsecus, cum talia percipimus ad tuum tuique honoris statum salutis et famæ dispendium machinari, tuam rogamus magnificentiam, requirimus, et in Domino attentius exhortamur, fano paternoque tibi nihilominus consilio suadentes, quatenus ea quæ præmissimus et alia quæ circa illat ibi possunt occurrere, deducens in rectæ deliberationis et discussionis examen, ac insuper tenens certius et attendens quod dictus Lodowicus, ut præmissimus, nec rex nec imperator est, nec aliqua quæ ipse fecerit vel faciet, quamvis fuit et erit dictis processibus ac pœnis et sententiis irretitus, quicquam valuerunt vel valent, nec sunt aut fuerunt alicujus auctoritatis, roboris, vel momenti. Quodque tibi periculofum est ac multipliciter formidandum, te bellorum subijcere discrimibus, maxime si esses supradictis processibus, pœnis et sententiis, a quibus liberari non posses nisi duntaxat per sedem apostolicam, quæ absolutionem earum sibi expressè retinuit, involutus, ac Dei et ejusdem Romanæ ecclesiæ persecutor et hostis effectus; a quibus te misericordiarum Dominus protegat et defendat. Consideransque diligenter, quod licet humanum sit peccare, in peccatis tamen perfervantia diabolica est censenda, quodque a præmissis singulis sic horrendis deviis ad illa forsitan declinaveris serpentina deceptione seductus, antequam invalescant perniciosius, seu in conspectu Dei et hominum feteant deterius et putrescant, cupimus te resilire penitus, pedesque tuos ad viam rectam, Deo placitam at tuis statui, salutis, et honori congruam, dirigere, quantocyus non postponas; corundem cardinalium, qui te statumque tuum sincere diligunt, super reformatione pacis inter te dictumque regem mutuæ, placabili Deo et hominibus amabili acquiescemus.

fol. 233.

Videtur equidem, quod etiamsi prædicti processus pœnæ et sententiæ quibus, ut præmissum est, adhærentes dicto Lodowico, ligantur, et absque Dei et ecclesiæ memoratæ, et vero et catholico imperatore, si esset alicui vicariatus valeret officium assignari, adhuc tamen tuum, qui tam magnus tantusque rex et princeps existis, tantoque nomine ac titulo regio existere

noferis insignitus in orbe, non deceret honorem quod nominareris vicarius alicujus domini temporalis; quanto minus ergo tuam decuit vel decet excellentiam illius vicarium appellari, qui auctoritate nulla, sicut sæpeditum est superius, præeminet, sed, proh dolor! tantorum existit repperfus labe criminum, tamque gravibus pœnis et sententiis, cum omnibus sibi adhærentibus, implicatus? Sciturus, fili amantissime, quod si monitis nostris his salutaribus adqueveris cum effectu, tibi sic impulsio, ut caderes, manum benignam porrigemus, quantum cum Deo poterimus, sublevantem; alias autem non poterimus desistere, cum id a nobis exigat officium apostolicæ fervitutis, quo minus super prædictis providere de oportunis remediis, procedendo contra te, quod molestum et grave nobis erit admodum, si necesse, quod absit, fuerit, prout, exigente justitia, debbit et poterit fieri, procuremus. Datum Avinonæ, idus Novembris, pontificatus nostri anno quarto [Nov. 1, 1338].

BENEDICTUS episcopus, fervus fervorum Dei, charissimo in Christo filio, Edwardo regi Angliæ illustri, salutem et apostolicam benedictionum.

Dum diligenter attendimus et profundis cogitationibus meditatur, quanta summi et æterni regis fuerit benignitas et misericordissimæ affluentia pietatis, quod pridem tuis, charissime fili, et charissimi in Christo filii nostri illustris Franciæ regis, ejusque colligatorum, ordinatis aciebus et multum ex propinquo ad confligendum terribiliter et animose dispositis hinc et inde, secuta non exstiterunt pericula, quæ tantus fragor armorum et armatorum impetus minabantur, eidem laudum exfolvimus præconia, cum hæc ad donum Dei maximum et grande operatum misericorditer a clementia divinæ providentiæ, quæ in sui dispositione non fallitur, miraculum reputetur. Et hoc quidem colligi potest etiam apertius quod Altissimo, qui bella conteret et gentibus ea volentibus per prophetam diffipationis exterminium comminatur, tanta sanguinis redemptorum pretioso cruore Dominico, quanta fuisset si conflictum sibi dedissent acies prædictæ tunc temporis, in totius Christianitatis damnum et opprobrium, ac animarum multarum periculum, effusio non placebat. Regalis quoque circumspectio potest etiam advertere diligenter quantum tu et rex prædictus

indignationem haberetis formidare divinam, si populos Dei, quos Ipse a periculis animarum et corporum eripuit sic benigne, iterum simili subijcere discrimini curaretis; timendum esset proculdubio ut adeo accenderetur, et præsertim vehementius contra illum qui hujusmodi discrimini daret ampliorem operam, ira Dei, ut tanta strages tantaque confusio sequerentur quod tota concuteretur Christianitas, et reformatio pacis et concordiae non solum difficilis sed impossibilis, quæ non finat miserator et misericors Dominus contingere, redderetur.

Et insuper, nec minus considerandum videtur, quantum, occasione guerrarum præsentium, multis et variis modis, ut fertur, regii subditi non modicum sint exhausti pecuniis et aliis bonis suis, et etiam quod si continuatio talium onerum sequeretur, quod absit, amplius gravarentur; quodque bellorum eventus est dubius, et multum, ubi Dei timetur indignatio, formidandus.

Ideoque regiam magnificentiam rogamus in Domino attentius et hortamur, eam nihilominus per Dei misericordiam obsecrantes, quatenus præmissa et alia quæ possunt occurrere circumspeditioni regiae in hac parte revolvens intra claustra pectoris regii, et deducens in exactæ deliberationis examen, ad reformandam pacem cum rege præfato, vel treugas ineundas, ut tuis, dilectissime fili, tuorumque obvietur periculis, et Deo, qui pacem diligit et in viris pacificis delectatur, magis placeas, teque acceptiorem eidem efficias, animum habiles regium et inclines, dilectorum filiorum nostrorum Petri tituli Praxedis, presbiteri, et Bertrandi Sanctæ Mariæ in Aquiro, diaconi, cardinalium, apostolicæ sedis nunciorum, zelatorum utique regii honoris et commodi, quos dudum ad partes fol. 233, b. illas propter ea, de consilio fratrum nostrorum destinavimus, monitis et salubribus circa hoc persuasivibus effectualiter nihilominus acquiescens.

Sane, cum propter ea quæ præmissa sunt et quia hujusmodi et aliis innumeris periculis, ex guerris prædictis imminentibus, obviare salubriter, et ut inter te, fili amantissime, dictumque regem, tibi nexu propinquo sanguinis et affinitis conjunctum, pacis plenitudo et mutuae caritatis dilectio vigeant, pacis reformationem hujusmodi ferventibus desideriis peroptamus, si forsitan per eosdem cardinales ad pacem ipsam attingi non possit, in illis partibus, tuque, præclarissime fili, et rex prædictus, vos ad mutuam habi-

litantes concordiam, Deo placabilem, hominibus amabilem, Christianitati utilem, ac utrique vestrum multipliciter opportunam, consentire volueritis, ut nos ad pacem ipsam reformandam, tanquam tractator amicabilis, in persona propria intendamus, et in initis aliquibus invicem treugis vel concessis sufferentiis ab invasionibus et commotionibus bellicis, usque ad tempus opportunum, infra quod tractatus pacis inchoari, continuari, et, si misericordiarum Dominus dederit, ad finem possit deduci felicem et votivum, nuncios vestros mandatis suffultos idoneis ad nos propterea destinando; nos, licet arduis et importabilibus negotiis agitemur continue supra vires, paratos ob desiderium pacis prædictæ nos offerimus, aliis, quantum commode cum honestate fieri poterit, prætermittis, efficaciter super reformatione hujusmodi pro quiete, utilitate, ac honore utriusque partis, interponere, sicut præmissimus, prout ex alto nobis ministrabitur, sollicitudinis nostræ partes; super quibus, matura deliberatione prævia, referat nobis vestra regalis magnificentia suæ beneplacitum voluntatis.

Datum Avinionæ, decimo kalendis Januarii [Dec. 23], pontificatus nostri anno quinto [1339].

BENEDICTUS episcopus, fervus fervorum Dei, magnifico principi Edwardo regi Angliæ illustri, spiritum consilii sanioris.

Recentem habemus memoriam, et etiam tuæ credimus memoriæ inhærere, qualiter dudum, non longe diebus præteritis, excellentiam tuam puram et sinceram a quavis obfuscatione tenebrosi contagii præservari, tuæque splendorem proficiæ in te lucere clarius cupientes, ex intimæ dilectionis affectu, quo te statumque tuum semper fuimus profecuti, nostras tibi direximus literas, inter cætera recensentes quod Ludovicus de Bavaria contra processum felicis recordationis Johannis papæ vicissimi fecundi prædecessoris nostri, et inhibitiones ipsius, de consilio fratrum suorum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, factos et habitos, diversas, spirituales et temporales, pœnas et sententias continentes, ingressus Italiam, nonnullos hæreticos et de hæresi publice condemnatos, in confortium publicæ familiaritatis et participationis admisit; hæretica quoque dogmata fecienter, immo potius dementer, approbans, ea per diversas suas literas ejus noto sigillo munitas, deduxit in aliorum publicam notionem. Ex

his et pluribus aliis horrendis excessibus, quos, utpote toti mundo notorios, subticemus, se ostendendo hæreticæ pravitatis labe respersum, ac excommunicationis et anathematis sententias incurrendo; et tandem, ausus ausibus et excessus superaddens excessibus, ad Urbem accessit, ubi in tantam prorupit infaniam, ut meditatus urbi et orbi univèrsalis schismatis fuscitare dispendium, quemdam hypocritam, nomine Petrum de Corbaria, velut abominationis detestandæ simulacrum, quantum in eo fuit, pro Romano pontifice statuere et habere per se et alios moliretur, ipsumque fuit veneratus ut papam, consecrationem, immo verius execrationem, ac diadema imperiale, de factò recepit ibidem, ut de multis aliis reprobis ejus processibus et detestandis excessibus, præsumptione pepertratis hæretica, taceatur.

Propter quæ idem prædecessor dictum Lodovicum denunciavit a Domino omni dignitate et honore fore privatum, et ipse in eum, tantarum hæresum et schismatum maculis irretitum, exercens gladium apostolicæ potestatis, eum, cum omnibus qui adhærerent eidem, vel sibi præstarent auxilium, consilium, vel favorem, seu pro Romanorum rege vel imperatore scienter haberent, tenerent, vel nominarent, eundem, non solum excommunicationis et anathematis, sed etiam alias pœnas et sententias, tanquam in fautores, auxiliares, et valitores hæretici et schismatici, promulgavit et declaravit a jure prolatas, sicut in diversis processibus per dictum prædecessorem super hoc habitis, seriofius continetur. Quibus, per dictas literas nostras, prolixiore narrationis ferie, ad notitiam tuam deductis, magnificentiam tuam per easdem literas requirendam duximus et rogandam, ut tu, prudenter advertens et in scrutinium internæ considerationis adducens gravitatem pœnarum et sententiarum quas incurrerent, quantisque se periculis et discriminibus implicarent, qui præfato Lodovico sic publice et notorie de pravitatibus hæresis sic odiosi schismatis condemnato, priusquam reconciliationis gratiam ejusdem ecclesiæ meruisset, participare præfumerent, vel sibi impenderent auxilium, consilium, vel favorem, vel tanquam imperatori vel regi Romanorum reverentiæ cultum seu titulum regalis vel imperialis nominis assignarent scienter, a cujuslibet participationis fœdere contrahendo cum eo, et qualibet exhibitione reverentiæ et honoris sibi, tanquam regi vel imperatori, donec ipse reconciliationis

gratiam dictæ ecclesiæ meruisset, penitus te retrahere et totaliter abstinere arctares, ut tibi famæ integritas et illibata tui generis claritas fervarentur. Postque rumore imposito et infesto ad aures nostras deducto, quod tu requisitionibus et precibus nostris hujusmodi, de fonte prodeuntibus charitatis, non sine detrimento tuæ salutis et famæ, quod dolentes referimus, obauditis, eidem processibus prædecessoris ejusdem, per quos adversus omnes et singulos, cujuslibet præeminentia, conditionis, vel status, etiam si pontificati, vel regali, vel quacunquæ alia, ecclesiastica seu mundana, dignitate fulgerent, præfato Ludowico adhærentes, seu præstantes, directe vel indirecte, publice vel occulte, consilium, auxilium, vel favorem, vel sibi, tanquam imperatori vel regi Romanorum, reverentiam exhibentes seu titulum regalis vel imperialis nominis assignantes seu ascribentes, graves spirituales et temporales pænæ et sententiæ infliguntur in sua perdurantibus firmitate, præsumptas confœderationes inire cum eo, sibi quæ ad hæerere ac præstare consilium, auxilium, et favorem; et quod est gravius, in ferenitatis tuæ gloria notabilem ponere maculam non formidans, per totam Alemanniam et Germaniam, ac universas et singulas earum provincias, vicariatus nominis officium, sub imperialis nominis titulo, ab eodem susceperas de factò, cum idem Ludowicus nec rex nec imperator existit, tali prætextu ecclesiarum prælatis et personis ecclesiasticis, in terris imperii constitutis, ac in nostra et ejusdem ecclesiæ devotione et fidelitate consistentibus, sub pœnis gravibus, per tuas literas injungendo, ut ad te, tanquam ejusdem Ludowici in partibus illis vicarium, super diversis contentis in eidem tuis literis, convenirent, prout in dictis literis quas sigillo tuo munitas, præsentatas nobis, oculata fide perspeximus, plenius continetur, contemnens damnabiliter pœnas et sententiâ supradictas, illis te manifeste, non absque horrenda tui status macula atque nota proculdubio, implicando.

Nos, considerantes quod hujusmodi vicariatus officium et alia præmissa per te præsumptâ, ad tui honoris et status, ac salutis et famæ, dispendium redundabant, te per dictas literas nostras requisivimus et hortati fuimus, paterno tibi consilio suadentes, ut præmissa et alia, quæ circa illa tibi possent occurrere, deducens in rectæ discussionis et deliberationis examen, ac insuper tenens certius et attendens quo idem Ludowicus, ut præfertur,

nec rex nec imperator existit, nec aliqua, quæ fecerit vel faciat, sub imperiali vel regali nomine, sint alicujus roboris vel momenti; quodque tibi periculofum erat ac multipliciter formidandum, bellorum subire diferimina, si fores dictis processibus, pœnis, et sententiis involutus, ac per hæc Dei et ejusdem ecclesiæ persecutor et hostis effectus, a quibus semper desideravimus reddere te immunem, ab hujusmodi præsumptionibus penitus resilles, gressusque tuos in viam rectam ac Deo placitam, tuisque statui, saluti, et honori congruam dirigere, quamtocius non differes.

Sperabamus enim quod, oculis tuis apertis ad bonum et declinantibus non in erroris devium, sed in callem rectitudinis et semitam veritatis salutiferæ, monita devote susciperes et efficaciter adimpleres, nec Deum ac nos et eandem ecclesiam ulterius, per graviore excessus ac oppressiones ecclesiarum et personarum ecclesiasticarum contra te ad iracundiam provocares. Sed, sicut noviter ex conquestione venerabilis fratris nostri Guillelmi episcopi Cameracensis, non sine admiratione et animi turbatione percipimus et referimus cum dolore, tu prædictis monitis, requisitionibus, hortationibus, et precibus apostolicis deductis penitus in contemptum, adversus præfatum episcopum et ecclesiam Cameracensem ac comitatum et terras ipsorum, quosdam voluntarios et odiosos processus, non absque Divinæ majestatis et apostolicæ sedis offensa, et derogatione ecclesiasticæ libertatis, de factò, prætextu vicariatus hujusmodi, habere cepisti, et graviore facere comminaris; ac contra civitatem Cameracensem, quæ ad episcopum et ecclesiam prædictos pleno jure noscitur pertinere, equitum et peditum armatorum exercitum congregasti, ipsamque in dictorum episcopi et ecclesiæ damnum non modicum et præjudicium obsedisti, eamque detinere præsumis obfessam.

Cum itaque processus, vel verius excessus, hujusmodi non possumus salva conscientia, nec etiam debeamus, conniventibus oculis pertransire, quin ad tuitionem et defensionem ejusdem Cameracensis et aliarum ecclesiarum, in quarum oppressione jura nostra et Romanæ ecclesiæ opprimi dubium non existat, apponamus manum apostolicæ potestatis, excellentiam tuam iterato requirimus et rogamus attente per apostolica scripta, tibi districtius injungentes, quatenus attendens consultius et revolvens prudentius in serutinio mentis tuæ quam periculofum tibi tuisque heredibus impos-

fol. 234, b.

terum reddi possēt, quod aduersus ejsdem prædecessoris processus notorie habitos et per uniuersa fere orbis climata publicatos, te procaciter erigas et publice venias contra eos; quantaque nota infamiæ et ignominia, ex præsumptione tam damnabili respergaris, considerantius etiam cogitans quale tibi tuisque heredibus in posterum possit parturiri dispendium, si publicus fautor hæretici et schismatici de hæresi et schismate condemnati, per solemnes processus ejsdem sedis apostolicæ denoteris consulto et prouiso consilio, per emendationem debitam, huiusmodi studia præcavere pericula et dispendia evitare, prædictum exercitum ab obsidione prædictam quamtoecyus revocando, et a similibus in posterum abstinendo, dictoque vicariatus officio, per quod fama tua læditur et status dignitatis regiae non mediocriter minoratur, ulterius non utendo.

Alioquin, cum non sit differendum homini contra Deum, nec ecclesiarum oppressiones possumus salva conscientia æquinimè sustinere, contra te, licet invite, ad publicationem dictarum sententiarum et pœnarum in dictis ejsdem prædecessoris processibus, constitutarum, contentarum, et etiam prolatarum, quas te propter prædicta non est dubium incurrisse, infallibiter procedemus et procedi facimus per alios, prout viderimus expedire.

Datum Avinionæ, quarto idus Octobris, pontificatus nostri anno quinto [Oct. 12, 1339].

Rex Angliæ eidem papæ literam excusatoriam suæ confœderationis, et declaratoriam suæ iustitiæ in regno Franciæ per suos ambassiatores transfisit.

Tempore autem transitus regis transfretaverunt duo cardinales, quos comitabantur archiepiscopus Cantuariensis et episcopus Dunelmensis pro pace regum et regnorum, qui quamvis multa gravamina et pericula, etiam sub protectione cardinalium prædictorum, Parisius et apud Attrabatam usque ad mensem Novembris in simul commemorantes sustinuerant famem, sine re pacis regum et regnorum, ad regem Angliæ in Brabantiam redierunt.

ANNO DOMINI M.CCC.XXX[IX].

Anno Domini millesimo, trecentesimo, tricesimo [nono], rege existente

in Brabantia, proceres Scotiae treugam frerunt acceptam, et tam per mare quam per terram Anglicis et eisdem confederatis in Scotia damna plurima intulerunt; et in principio mensis Julii Willelmo de Douglas, de Francia ad Scotiam cum multitudine armatorum redeunti, castrum de Coupyr cum comitatu de Fif redditum fuit, et inde ad Villam Sancti Johannis cum comite Patricio et stipendiariis de Francia se transferens, praedictus Willelmus ipsam obsedit; quam infra quinque hebdomadas, sine magno congressu bellico, a custode ejusdem villae, domino scilicet Thoma de Houghteryth, falvis suis, recepit; qua reddita, cum populo tam de Francia quam de Scotia se in mari possissent cum spoliis inibi adquisitis, per tempestatem subitam factam in maris fluctibus perierunt.

Eodem anno, die tertia ante festum Assumptionis gloriosae Virginis [Aug. 14], de nocte apud Novum Castrum super Tynam mirabilis supervenit aquae inundatio, quae murum villae juxta Walkenowe per sex perticas fregit, ubi centum et sexaginta homines cum septem sacerdotibus et pluribus sunt submersi.

Eodem tempore rex Angliae, deficiente a se duce Bavariae, in fine mensis Septembris regnum Franciae cum exercitu copioso intravit, territorium Cameracense hostiliter egressus comburi fecit; et in festo sancti Michaelis [Sept. 29], Wermundiam ingressus, ubi audierat regem Franciae cum suo exercitu moram trahere, ut cum eo pugnaret, intravit. Et statuto die belli, scilicet, in crastino sancti Lucae evangelistae [Oct. 19], rex Angliae certificatus quod rex Franciae pugnare voluit, locum acceptum, regi Franciae ab eo per duas leucas distantem, accepit, ubi per diem naturalem expectavit. Sed non veniente rege Franciae cum exercitu, ut promiserat, ad pugnandum, de maturo consilio in ducatum Brabantiae rex Angliae est reversus. Transierat autem cum exercitu in partibus Franciae, caedes, praedas, et incendia faciens per octo et viginti miliaria latitudine, et sexaginta in longitudine, scilicet, in comitatibus Cameracensi, et Wermundays, de le Moys, et Therache, de Bloys, de Artoys, et Flemengri. Postquam autem rex Angliae ad Brabantiam rediit de suo assensu, multi de suo exercitu, tam Anglici quam Almanni, ad partes proprias redierunt. Remanserunt autem cum eo comites de Derby, de Northampton, Sarum, et Southfolchiae. Quo tempore dominus papa

Benedictus duodecimus regi Angliæ duos cardinales misit ab ipso, ad pacem vel treugam cum rege Franciæ ineundas paternaliter exhortando; cui rex Angliæ rescripsit de gravaminibus, injuriis, et molestiis, sibi per Philippum, qui regnum Franciæ occupabat, factis, qui etiam nec de pace vel treuga sibi voluerat rationabiliter respondere, quod si vellet facere paratus esset fecum rationabiliter concordare.

AMABILIMUM Deo patrum, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium collegio venerando, Edwardus, Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, et dux Aquitaniæ, salutem, et sinceræ dilectionis affectum.

Sanctissimo patri, domino summo pontifici, post debita reverentiæ munerâ, scripsimus in hac verba.

Jus natura primævum, pariter animalia cuncta docens, contra violentas injurias licentiam defensionis indulget, statuens universaliter juri factum, quod quisque vim injuriamque propulsans suam fecerit ad tutelam. Sane cum dudum animosa guerrarum pericula, injuriosa damnorum discrimina nobis mota fuerunt et illata, quæ toti mundo notoria, ex nostra etiam intimatione frequenti apostolicæ fedi facta, fatis pro constanti supponuntur beatitudini vestræ nota. Nos, cor habentes pacificum, novit Deus, pro vitandis illis et pacificis subducendis, obtulimus nos voluntarie persequenti reverenter et humiliter forte nimis amabiles vias pacis, non sine nostrorum magno jurium interesse, ut neglecta prosecutione alia cujuslibet juris nostri, tempore illo justî doloris, quo propter accensam furoris soldani Babiloniæ rabiem et crucis hostium aliorum ex causa jurati contra eos passagii, et solemniter publicati in partibus transmarinis peribant et pereunt Christiani, et crescent immaniter injuræ crucifixi; possemus, sicut debemus, et propensus anhelamus, intendere causæ Christi, quæ negligitur immo verius imponitur in magnam cujuslibet Christicolæ regis maxime demerentis infamiam et ignominiam magnam notam. Sed nescimus veniat quo pacto, quod de pacificis oblatis humiliter, ex quibus furgere debuit pacis amor, in eo, qui nos sola voluntate prosequitur, majoris iracundiæ majorisque duritiæ crevit tumor. Contra nos tamen illum non provocat, Deo et nostra conscientia teste nobis, aliquod factum nostrum vel attemptatum per nos aliquod contra eum, immo vident oculi mundi, publici testes nostri, præ-

fatus persecutor noster, Franciæ regem se nominans, damnosis injuriis quot et quantis nos et jura nostra vulnerat et defalcet. Ipse quidem regni Franciæ, quod ad nos omni successorio jure legitimo pertinere cognoscitur, est invalor et illicitus occupator, regnum ipsum, quod debuit nobis vocatis vel defensis legitime debito juris ordine petere, non veritus occupare, cum ubi essemus et quod persona essemus, cujus principaliter interesset, notorie certum esset, et in regno ipso jus nostrum foret tam notorio quam communi jure fundatum; supposito, sicut evidentiæ facti notoria præsupponit, quod celebris recordationis Philippus olim rex Franciæ, pater claræ memoriæ Karoli regis Franciæ, immediate defuncti, et serenissimæ dominæ Isabellæ reginæ Angliæ, matris nostræ, maternus fuit avus noster, cum eodem Karolo, tempore mortis suæ ex descendibus secum ab eodem Philippo masculus superstes proximior fuerit nobis nullus, et persona feminea dicti regni, per jus in eodem regno servatum antiquitus, sit non capax, quod jus regni præfati favorem in viam causæ finalis attendens, ne regnum ipsum sub feminea fragili gubernatione labatur. Et propter hoc personam mulieris excludens, non excludit personam masculi per sic exclusam feminam descendens, ne fiat iuris semper odibilis prorogatio odiorum, personæ videlicet ad personam, sexus ad sexum, causæ ad causam, odii ad favorem, neve, contra legum traditiones communes, femineum genus, ubi maxime de odio agitur, concipiat masculinum. Ad hoc etiam per jus memoratum a regno fragilitas mulieris excluditur ut regno salubrius consulatur, et proximior masculus admittendus alias admittatur potissime ad jus illud quod primordialiter a matre sic exclusa non oritur, sed in nepotem propagatum ab avo originaliter dirivatur. Alioquin sequeretur et alia iniquitatis absurditas per prorogationem odibilem suprascriptam, quod excluderetur collateralis convicior, et remotior vocaretur, cum tamen, ipso jure gentium naturali, fratres et sorores eorumque filii in successione mutua collateralibus aliis alterius lineæ præferantur. Et inde dictum jus pro regum favore ac odio femineæ inhabilitatis ad regnum, exoritur tam juris quam descendens, ne per feminiam masculorum injuriam occasio nasceretur. Nec est putanda quod memorati juris intentio sit iniqua, ut matrem et filium ratione contraria damnet; immo contrario juris judicio, quo mater a successione re-

pellitur, filio gradum matris ingreffo, fuceffio tunc differtur fimilitudine filii, qui gradum parentis deficientis ingreditur, ut ad patris fuceffionem cum patris etiam admittatur, ut fic merito triftis mater, præfato rigore regia hereditate nudata, fubftitutione taliter fibi facta, de filio gaudeat confolata, nec afflictioni afflictionem accumulât, quod fancta confideratio legis horret, ficut videmus etiam ubi onus afflictionis præamabile non intulit lex fed cafus in lege, fcilicet, quæ confuetudinariam legem damnât, bona concedentem alii naufragorum, qua ratione quod in expreffo legali pro vitanda afflictionis adjectione corrigitur, multo fortius in tanto prohibetur. Legi ergo regni Franciæ fufficiat, plus quam plenæ matri, non fuo vitio fed naturæ fato, quæ feminam fecit, illam radices regias fuccidiffe, quodque mater expreffè per legem ipfam exheredationis propriæ, quafi quoddam naufragium patitur, abfq̃ue eo quod ex legis præfatæ confequenti tacito, omni juri contrario, cum filio exheredato iterum naufragetur, et fine culpa pœna inveniatur augeri; cum, ubi etiam culpa eft, debeat emolliri. Aliter etiamfi pro eo quod mater ex jure non admitte-retur ad regnum, repelli jure filius intelligeretur a regno, Judæorum regnum contra fidei fundamentum legitime non pertinuiſſet et ad Jefum; qui tamen natus Dei minifterio non virili confortio ex femina regali prole Davidica Maria Virgine, ad regnum hujufmodi non admiſſa, nec etiam admittenda, per certam fidei veritatem, rex verus et legitimus exſtitit Judæorum. Abſit etiam quod Jefus filius David regalis fuceffio legalis obſervantiæ, five nodi fuerit fractura fiveolutio, cum legem non venerit folvere fed implere.

fol. 235, b.

Hoc autem excellentiffimum legitimæ fuceffionis exemplum rationaliter imponit ſilentium loquacitati contrari juris noſtri in regno Franciæ memorato, nec quoad legitimum gradum et ordinem fuccedendi ſeparemur in conſtitutione vel interpretatione juris, quos quoad hoc pacificat identitas rationis. Ne dum autem debita juris vocatio noſtraque defenſio, ubi de tanto noſtro agebatur præjudicio, eft admiſſa, fed etiam noſtri procuratores, qui in Franciam ierant, ut pro nobis et noſtro jure legitime comparerent, non ſolum fuerunt in judicio non admiſſi fed mortis horribilis comminatione repulſi. Et fic noſtrum æmulum memoratum factum duodecim Parium Franciæ non excuſat, qui quoad nos, quibus ætatis

tenellæ minoritas tunc favebat, relictiis partibus judicum, ex hoc functi partibus sunt prædonum; quorum processum factum in nostrum præjudicium ipsa jure nostra fecit invalidum minor ætas, qui quoad majorem etiam efficax non fuisset, taliter defensione sublata, quæ competit homini ex jure naturæ, quod tolli nequit a principe nec a jure. Notum etiam communiter est ubique, qualiter in Aquitaniam nostro ducatu semper invaserit et colliferit jura nostra, terras nostras invadens et dissipans quas capere potuit, aliis nostris terris quas occupavit adjungens, et jus sibi dicens ad libitum, Dei timore postposito, sibi tenens. Scoti etiam, quos nostræ coronæ subjecerant jura temporum antiquorum, sed per iniquam rebellionis dementia contra naturalem dominum calcitrantes, contumaciter in nostros prædecessores et nos læsæ majestatis criminis rei erant, ut contra nos injure nihil omitteret ad nostras injurias fœdere se adjunxit, in tanto crimine tantæ nostræ injuriæ fovens eos, qui, jure sanguinis et naturæ, debuit potius nos juvare.

Cumque per præmissa omnia non impleret de nostris injuriis votum suum, collectis undique viribus quicquid potuit, ut nos iræ suæ torrens absorbeat, aggregavit, tollere nos de mundo sollicitus ad illud non intentos, forsitan ex intento factoque suo contra nos, nostrum contra se metitus intentum, quod colligere vel metiri nequivit per alicujus actus nostri judicium nondum actum. Donum insuper nobis impensum Divini muneris ægre ferens, æstimare visus est suam injuriam in Angliæ regno nostro nos vivere super terram, et si quantum dabat Dominus prospere, saltem per omnia pacifice quoad eum, quodque serviens nobis populus vel verius cui servimus, nostris temporibus Dei dono fuerit gloriosus. Hoc autem non statim audita vel cognita nos moverunt, sed illa sub dissimulatione transivimus, nulli parcentes oneri vel honori, ut contra nos persecutio sua injuriaque quiesceret, nostrumque cum eo pacificum tempus esset, donec propinquum nobis vidimus gladium nostræ ac nostrorum neci et exterminio præparatum. Sed nunquid aliquis est qui credat quod avunculus nobis cognitus princeps tantæ potentiæ, etsi, ut præmittitur, occupatis nobis, fuerit negligendus, qui suæ juribus voluntatis armatus, potentia undique vocata vallatus, solum ut possit liberius pro sua voluntate nos persequi juratam deserit causam Christi. Quid ergo

pro suo jure suaque securitate non licuit regi, sui status suique populi periculum jam videnti, dicat qui noverit, quod non liceat homini, de vitandis injuriis damnisque certanti, in illis præfertim quæ ad vitæ statusque radices securim ponere probant. Levis ne timor dici poterit aut vanus, qui pro nobis, si potuit, conjunctorum nobis illustrium fortiumque constantia corda concutere, multo fortius debuit nos terrere, quos solos periculorum concepta molimina concernebant? Propter hæc igitur, jure naturæ dictante, facti tam nostri quam nostrorum jurium non voluntarii sed necessarii defensores, ac opportunis cautionibus attendentes, juxta rei militaris documenta probata illustrium antiquorum, quod potentiae magnæ pericula conspirata periculosius expectantur, in laribus illis nuper currentibus ad nostræ lucis et salutis occasum consultius venimus in occursum, ne contra nos forte discriminose procederent, sed sui ortus præfocarentur in loco illorum, freti consilio et auxilio nobis oblato, quos nobis confanguinitas et affinitas conjungebat, et ad quos similiter spectabat nobiscum periculis nostræ destructionis occurrere, illaque consiliis et auxiliis præcavere; ponentes tam in manu Dei, quam in manibus apostolicæ sedis vestræ, vel aliorum bonorum virorum communium, ponere quondam volumus justificatam, quantum potuimus, causam nostram, ut Ipse, rectum ex alto prospiciens, sententiam justam ferat, et in sui gladii viribus exsequatur.

fol. 236. Nec credimus, alme pater, quod arbiter quivis rectus, vel etiam judex justus sic interpretetur aut torqueat factum nostrum, ut, quod pro nostrorum tuitione et affectuione jurium in tanto discrimine nostratum fecimus ad defensionem, ad alterius, quam non intendimus nec agimus, putet injuriam vel offensam. Immo credimus, quin potius certi sumus, quod facti nostri intentio attendetur, et quid, ubi, aut propter quid fiat, debita consideratione librabitur, et justis statera judiciis appendetur, et, sicut sanctio legis docet, non factum ex dicto, sed dictum pensetur ex facto. Non esset equidem juris præsumptio nobilis quod supponit factum ab homine fieri suo jure, non benigna interpretatio vel civilis, qualem fieri semper dicat censura legalis, si nostri juris usum notorium, nostræque defensionis compendium, dispendium offensionis illicite quis diceret alienæ esse. Cesset ergo, quæsumus, omnis conjectura in actibus nostris, certisque locum duntaxat sibi vendicet, non autem in incertis.

Denique, dicet forsitan accusator calumniosus nostræ actionis interpretres, quod suscepimus hominem, contra quem processisse fertur vel ecclesia vel parentis ecclesiæ vicarius; non dicet, quod fratris et affinis vicibus fungimur? non quod ad juris habendum titulum sed necessariæ potentiæ solum usum asciscimus, ut, necessario fulti præsidio, ubi nunc sumus, nos a congestis in nostram ruinam periculis defendamus, et pro nostrorum iusta iurium assecutione certemus? Non dicet, quod intendimus nos defendere et pro nostro jure certare, non ecclesiam impugnare vel ejus impugnationi favere, pro ejus ubique certaremus honore, nullius habita ratione periculi, sicut catholicam regum excellentiam decet? cum tamen ut omnis series juris censet intentio, et cujuslibet actionis finalis causa vel ratio sit principaliter attendenda, et ex notitia voluntatis atque propositi surgat distincta certaue cognitio operis accusati, solumque de gestis hominum realis actio, non verbalis conceptio, moderetur. Non dicet, quod facimus de materia ista scutum contra eum qui nostro prominebat capiti mortis ictum, quodque fecerimus medici sapientis exemplo, qui materiam morte plenam currentem ad partes corporis ubi vita se recipit, divertere facit ad membra in quibus materia nequit fore suspecta, quæ ad proximum fuerat interitum præparata? Sic loquitur, sancte pater, sic loquitur propter vehementiam, qui in suis insidiis nos invenire quærebat incautos et penitus imparatos; sed proculdubio cautius et tutius fuit nobis juxta militarem theoreticam edocentem, quod more talis guerræ periculum plus evitat qui eam a suæ terræ limine prosequeratur, contra notorium hostem nostrum pro jure nostro nos congregari, et terris potentum potentibus sociatos quam in propria persona nostra solos.

Non ergo apud vestræ viscera misericordiæ et sanctitatis locum inveniat detrahentium informatio æmula vel sinistra facta de filio, qui suorum hereditario jure majorum, in vestrorum prædecessorum, vestra et apostolicæ sedis gratia et obedientia semper inconcusse perstitit et persistet. Immo, si quævis de filio taliter facta suggestio pulnaverit vestræ beatitudinis forsitan aures, non prius a vestra dignatione sancta credulitas illi detur quam auditis sit filius qui tangitur, qui confidit et indefinenter intendit ante sanctitatis vestræ judicium omni præsidens creaturæ, quod negare hæresim est probare, justam dicere vel justam facere quamlibet causam suam. Illud demum dicimus, ad vestræ intentionis majorisque

devotionis evidentiam subjungentes, quod si sit aliquis de nobis fœdere naturæ conjunctus, nobisque ad nostram defensionem adjunctus, qui per viam obedientiæ apostolicæ sedis vestræ non ambulet, sicut decet, dare intendimus, quam non parum utiliter dare posse confidimus, operam indefessam, ut, omni dimisso devio, ad viam obedientiæ redeat, omnemque faciat semitam suam rectam. Unum rursus, quod a multis audivimus, petita venia cum reverentia, non tacemus, quod alias inauditum fuit; quanto consideretur attentius, pungit acutius mentem nostram, videlicet, quod adversarii nostri manus notorie nunc, ut prius, ad nostrum tantum laborantis exitium, cum guerram faceret, nemo sibi nec ipse alii nisi nobis de Christi patrimonio sit armatus; quod certe reges Angliæ nostros prædecessores illustres Christi pugiles, fidei athletas, sanctæ Romanæ matris ecclesiæ amantissimos zelatores, ejusque mandatorum devotissimos servatores, ut nos etiam nec scimus ne credimus meruisse. Et licet propter hoc dicatur a pluribus, non a nobis, quod talis contra nos facta subventio, quo ad nos actus patris vel matris non extiterit, sed nutricis vel novercæ; nihilominus tamen constanter asserimus quod fumus et perseveranter erimus vestræ sanctitatis vestræque sedis devotus et humilis filius, non privignus. Ex quo non sine ratione speramus, quod nostra humilitas facta major et firmior per illud, quod non meruit, nocumentum, vestræ paternæ charitatis et gratiæ invenire debeat exuberantius incrementum, ut quod nobis infontibus intulit, quæ non præcessit asperitas punitionis, sequens debeat et compenset vestræ bonitas unktionis. Hunc autem nostræ justitiæ et contra nos injuriæ sic multiplicatæ processum præeminentiam vestri sancti culminis intimamus, ut vestra summa sanctaque mensura boni et æqui, cujus a Deo sibi competit datæ clavi aperire et claudere in terra possitis portas cœli, prout exigit plenitudo suæ potestatis et præcellentia sui fori, quantum fuerit rationis, favere debeat nostro juri, parati semper, nedum a vestro sancto cunctis præsidente judicio, immo et a quolibet alio de veritate contrarii, si quis eam noluerit humiliter informari, et qui sponte rationi subjicimur, aliam datam nobis intelligi veritatem cum plena et humili gratitudine complectemur. Quia vero vos, patres conscripti, estis in partem sollicitudinis et consilii dicti domini summi pontificis condignis meritis evocati, sibi que lateraliter ad dandam plebi Christi salutis fen-

tentiam affidetis, ista vestræ cupimus patere notitiæ, ut, cognita causæ nostræ iustitia, veritati possitis impendere quod debetis; ad quod circumspeditionem vestrâ providam, quæ solet sine personarum acceptione jura singulorum æquo libramine ponderare, votivis in precibus excitamus. Et si forsan in factò nostro quicquam appareat cautelæ, exposcens consilii favorioris, a vobis super hoc cupimus salubrius informari; parati in agendis nostris singulis cedere rationi. Datum apud Andewerp, decimo sexto die Julii, anno regni nostri tertio decimo [1339].

Sanctissimo, et cætera, Edwardus, Dei gratia rex Angliæ. Reverenter et devote recepimus sanctitatis vestræ literas ultimo nobis missas, per quas pacem reformandam vel treugas ineundas cum domino Philippo de Valesio nobis vestra benignitas persuasit, clementer adjiciens vos velle ad ipsam reformandam in persona propria, tanquam tractator amicabile, intendere, si nos et prædictus dominus Philippus ad hoc voluerimus consentire. Nos quidem, sanctam affectionem vestrâ de filiorum quiete sollicitam in Domino contemplantes, de salubri persuasione vestrâ et oblatione tanta tamque pia grates et gratias vobis humiliter exsolvimus quas valemus, et sub firma dilectionis et rectitudinis vestræ fiducia fanis vestris cupimus inhærere consiliis, nosque sanctis vestris beneplacitis spiritualiter conformare. Sed in publicam notitiam jam devenit, qualiter idem dominus Philippus regnum nostrum Franciæ, ad nos per mortem celebris memoriæ domini Karoli, ultimi regis Franciæ, avunculi nostri, legitime devolutum, sibi contra iustitiam usurpavit, et eo non contentus, terras nostras in ducatu Aquitaniæ sibi attraxit juxta vires, infulas nostras in mari, et etiam regnum nostrum Angliæ, invadens hostiliter cum navigio quod, sub colore sancti passagii transmarini, parare se finxerat, deserta, quam juraverat, causa Christi. Scottos etiam in nostri rebellionem perperam concitavit, machinans omnino nos deprimere, ut sic dictum regnum nostrum Franciæ et alias terras nostras hereditarias possit contra Deum et iustitiam, juxta insatiabile suum dominandi desiderium, retinere. Cui, sicut alias sanctitati vestræ scripsisse nos meminimus, plures obtulimus amabiles vias pacis, volentes ab eo pacem redimere cum non modico nostrorum jurium detrimento; sed ipse, per tractatus varios diu nos protra-

hens sub incerto, et magnis sumptibus nos exponens, ut nostrum exhauriret ærarium, sic nos ad recuperationem jurium nostrorum efficeret impotentes, finaliter aliquid nobis facere non curavit, semper in nos per amplius persecutio sua crevit. Propter quod, impellente necessitate, ad partes venimus transmarinas ad inducendum amicorum nostrorum potentiam pro reformandis illatis et propulsandis inferendis per eum nobis injuriis, et juribus nostris hereditariis obtinendis, quæ pro certo negligere non intendimus, sed ea, nisi aliam viam congruam habere poterimus, prosequemur pro viribus, Deo duce. Et licet coram reverendis patribus, Petro, tituli Sanctæ Praxedis, presbytero, et Bertrando, Sanctæ Mariæ in Aquiro, diacono, cardinalibus, et sanctitatis vestræ sedis nunciis, qui circa pacis negotium laudabiliter et sollicitè laborarunt, petitum sit, nostro nomine, dictum regnum Franciæ, quod ad nos pertinere noscitur omni jure; nosque præfatis cardinalibus super certis viis pacis velle nostrum bona fide fecerimus aperiri, offerentes semper ad omnem viam pacis rationabilem nos paratos, pro certo tamen, de voluntate partis adversæ, nec per dictos cardinales nec per alios hujusque scire nequivimus quod idem dominus Philippus nobis quicquam facere voluit vel offerre. Et revera, si nobis oblationem etiam mediocre tunc fecisset ad vitanda guerrarum discrimina et expensarum profluvia, semper ea responsum rationabilem fecissimus; sed jam non videmus quid per viam pacis ulterius cum honore nostro facere valeamus. Si tamen adhuc placeat præfato domino Philippo nobis offerre rationabilem viam aliquam, vel etiam vestra moderatio provida, seu dicti domini cardinales, hujusmodi viam congruam, cui prædictus dominus Philippus consentire voluerit, nobis fecerint aperiri, statim, cum de illa nobis constiterit deliberationem habere, volumus super ea talem responsum celeriter facere quæ sanctitati vestræ et cunctis considerationem rectam et ordinatam habentibus videri debeat rationabilis et accepta. Et si forsan super dicta via nostrorum amicorum et fidelium foret requirendus et obtinendus assensus, circa illum obtinendum ponere omni diligentiam quam possemus, ita quod per nos non stabit quin concordia bona fiat, si pars altera velit condescendere rationi.

fol. 237. Supplicamus ergo vestræ clementiæ toto corde quatenus nostras justitiam et intentionem in veritate fundatas velitis, si placet, debite ponderare, et nos, qui vos et sanctam Romanam Ecclesiam in omni devotionis

plenitudine reveremur, in solidæ dilectionis et favoris gratia misericorditer confovère, de nobis ut de filio devotissimo sentientes. Nam testis est nobis conscientiarum Dominus, quod honores et libertates ecclesiasticas colere cupimus et tueri, et si Deus nobis prosperari conceperit, ad Ipsius bella contra inimicos fidei peragenda devotis et humilibus affectibus aspiramus.

Datum apud Gandavum, et cætera.

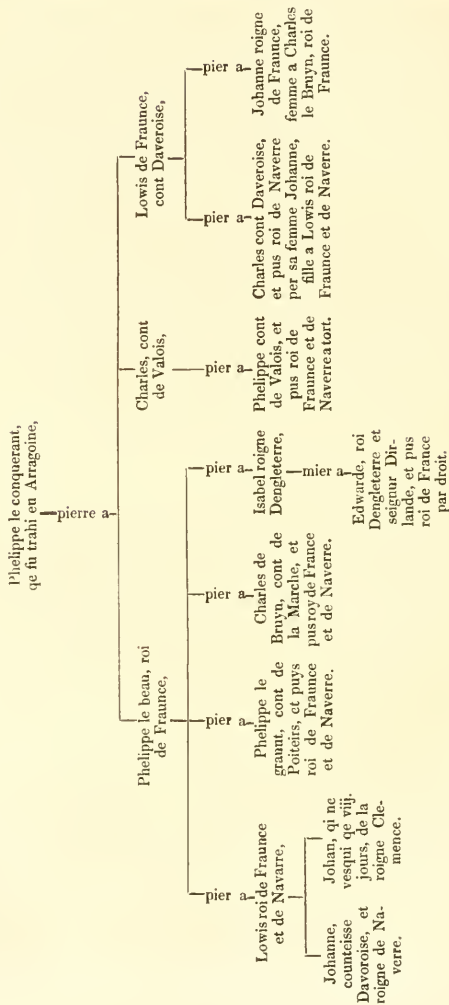
Edwardus, Dei gratia rex Franciæ et Angliæ, et dominus Hybernæ, universis ecclesiarum prælatis et personis aliis ecclesiasticis, paribus, ducibus, comitibus, baronibus, nobiles, ac plebeis in regno Franciæ constitutis, veram notitiam subscriptorum. Univerforum Dominus, rex excelsus, cui licet sit in potestate voluntas, legi tamen voluit subijci potestatem, jubens reddi cuique quod est suum, sic ostendens quod iustitia et iudicium debent esse præparatio fœdis regis. Cum itaque regnum Franciæ, dispositione Divina, per mortem celebris memoriæ domini Karoli ultimi regis Franciæ, fratris germani dominæ matris nostræ, sit ad nos jure successorio devolutum, ac dominus Philippus de Valesio, filius avunculi dicti regis, et sic ipsum regem in remotiori gradu consanguinitatis attingens, se per potentiam in dictum regnum intruserit dum eramus in annis minoribus constituti, et sic illud, contra Deum et iustitiam, detinet occupatum, ne videamur jus nostrum et donum cœlestis gratiæ negligere, aut nolle nostræ voluntatis arbitrium Divino beneplacito conformare, dictum regnum rite duximus agnoscendum et onus regiminis ejusdem regni sub spe cœlestis auxilii suscepimus, ut debemus, incommutabili firmantes proposito cum bonis et devotis agere gratiose, singulis iustitiam facere secundum ritus et consuetudines laudabiles dicti regni, nec non leges bonas et consuetudines, quæ fuerunt tempore sancti Ludovici progenitoris nostri resumere, et illis adjicere prout iuxta qualitatem temporum melius fore videbitur expedire. Immutatione quidem monetarum vel alias per exactiões indebitas quærere non intendimus in vestro dispendio lucra nostra, cum fatis, laudetur Altissimus, abundemus, et in agendis regni non præcipitanter et voluntarie procedere disponimus, sed, libitum refrænantés sub licito, de parium, prælatorum, procerum, ac fidelium nostrorum dicti regni, deliberato consilio et assensu, prout ad honorem Dei

munimen et exaltationem ecclesiæ quam in omni devotionis plenitudine reveremur, et utilitatem tam publicam quam privatam melius expedire viderimus, moderabimur, per Dei gratiam, cum exhibitione plena justitiæ, facta nostra; de vestris siquidem honore, commodis et quiete, volumus esse summe solliciti, quia, novit Deus, nihil foret nobis acceptius quam si, per nostri sollicitudinem, præsertim inter vos et universaliter inter Christianos, pacem mitteret Pacis Auctor, ut sic in blasphemos Christiani nominis et in recuperationem Terræ Sanctæ, Redemptoris nostri sanguine dedicatæ, gladius Catholicorum principum convertatur, ad quod, per gratiam Sancti Spiritus, aspiramus. Et quia præfato domino Philippo plures obtulimus rationabiles et amabiles vias pacis, quibus concedere vel quicquam rationabile nobis facere non curavit, quinimmo, guerram nobis movens injustam ad totalem status nostri subversionem innititur juxta vires, necessario pro nostri defensione et nostrorum recuperatione jurium, compellimur ad arma recurrere, stragem vel deprefensionem bonorum et humilium non quærentes, sed eorum salvationem et commodum corditer affectantes.

Propter quod, omnes et singulos indigenas dicti regni qui, ducti consilio saniori, gratanter se nobis ut vero regi Franciæ circa festum Paschæ proximo futurum [Apr. 16, 1340] subjicerint, fidelitatem debitam nobis profitendo, et cætera nobis ut regi Franciæ debita faciendo, sicut dilecti et fideles nostri homines Flandriæ jam fecerunt, vel ad hoc obtulerint efficaciter se paratos, benigne volumus ad pacem et gratiam nostram ac in protectionem nostram et defensionem specialem admittere, et ipsos manutene ut convenit et tueri, sine molestatione vel inquietatione qualicunque ipsis, in personis vel rebus, per nos vel ministros nostros occasione rebellionis suæ præteritæ quomodolibet inferendis. Et quia præmissa non possunt de facili vestrum singulis singulariter intimari, illa in foribus ecclesiarum et aliis locis publicis publice providimus affigenda, ut sic in publicam deveniant notitiam, ad nostrorum solatium devotorum, et ad veram illorum instructionem qui de nobis, per immisiones malivolas, sunt aliter forsitan informati.

Datum apud Gandavum, octavo idus Februarii, anno regni nostri Franciæ primo, Angliæ vero quartodecimo [Feb. 6, 1340].

fol. 237, b. Ceste table soultz escripte moustre coment Edward roi Dengleterre, tierce apres le conqueste, devoit de droit estre roy de France par descende de heritage; et coment Johane contesse Davoroise avoit le roialme de Naverre apres le mort Charles le Bruyn, le detrayner roi de France avant Philippe de Valois.

fol. 238.

Pur declaracion de ceste table avoir, fait a remembrer que Philippe roi de Fraunce, fitz a seynt Lowys nome le Conqueraunt, fist guerre au roi Darragone, et illeokes, sicom lendit, fu trahi et murust. Cesty Philippe engendra de une femme Philippe le Beau, roi de Fraunce, et Charles counte de Valois, et puy de une altre femme engendra Lowis de Fraunce counte Daveroife. Philippe le beau roi espusa la fille a roi de Naverre, de la quele engendra Phelippe de Valois, qi apres fuit roi de Fraunce atort. Lowis de Fraunce engendra Charles count Daveroife, qui apres fuit roi de Naverre, et Johanne, qe apres fuyt roi de Fraunce. Lowis roi de Naverre et Johanne, qe, apres son pierre Phelippe le Beau, fuyt roi de Fraunce, engendra une fille qe avoit a noun Johanne, de fa femme, qe apres fuit diffaitte pur blame de avoutrie, et apres espusa la fille au roi de Hungari, nomee Clemence, de la quele engendra le roi Johann, qi ne vesqi que huit jours, apres qi mort les dieus roialmes de Fraunce et de Naverre devindrent a son uncle Phelippe le grant count de Poitiers, qi espusa la fille au count Dartoys, et puy moruyft faunz heir de soun corps, apres qui mort les dites roialmes devindrent a Charles le Bruyn son frere et count de la Marche, qi espusa trois femmes, de queles la primer fuit departi de luy pur blame de avoutrie, apres espusa la foer au roy de Boheme, qe estoit nonaine et prise countre soun gre, et puy morust denfaunt, apres espusa la fille soun uncle Lowys de Fraunce count Daveroife, nomee Johanne, de la quele engendra un enfaunt, et puy moruyft avant qe cele Johanne fuyt delivre. Et donques estoit Philippe de Valois fayt Regent de Fraunce tanke la dite Johanne fuit delivre de un enfaunt, qe murust tantost. Et enfi demurra cesti Phelippe de Valois roi de Fraunce et de Naverre a tort et en prejudice des autres, come vous orrez.

Le roialme de Naverre tenoient cesti Phelippe de Valois et ses treis predeceffours Charles le Bruyn defufdit, en prejudice de Johane, la quele Lowis roi de Navarre engendra de fa femme, avant qe ele fust blame pur avoutri, per quai ele fut defaitte, sicom defus est dit, et enfi cele Johanne fut droit heir de Naverre, et ces fu pröve quant ele coucha tout une noitee devaunt le lioun famillous, qe unques ne la touche per mal. La quele Johanne fu apres espuse a Charles fitz Lowys de Fraunce,

counte Daveroise defusdit, le quel Charles, veaunt le tort qe lon avoit fait a sa femme, enfit taunt devers Philippe de Valois qe il luy rendi le roialme de Naverre, qe estoit leritage sa femme, et enfi fu la dite Johanne roigne de Naverre. Le roialme de Fraunce tenoit cestuy Phelippe de Valois en prejudice de Edward roi Dengleterre, fitz a Isabel, qestoit fille a Phelippe le Beau roi de Fraunce, et foer a Charles le Bruyn roi de Fraunce, apres qi mort le dit Edward fu plus procheyn heir du roialme de Fraunce qe le dit Phelippe de Valois, qi estoit fitz a Charles counte de Valois, qi fuit frere a Phelippe le Beau et uncle a Charles le Bruyn, ficom ypiert en la table defufefcripte.

Interea rex Angliæ, paratus in Angliam transfretare, rogatus per communitatem Flandriæ, inibi Gandavum pluribus septimanis remansit ; ubi Flandrenses ipsum, sicut verum heredem, regem et dominum Franciæ, receperunt, et illi fidelitatem et homagium, sicut vero regi Franciæ, juraverunt. Ad quorum excitationes et consilia rex Angliæ nomen regis Franciæ sibi assumpsit, et insignia utriusque regni, Angliæ scilicet et Franciæ dominium prætentendo, et se regem Angliæ et Franciæ nominando, super quo literas publicas datas apud Gandavum fecit affigi et per Angliam et Franciam publicari, et literas excusatorias de ingressu et invasione regni Franciæ summo Pontifici demandavit. Et post hæc, de assensu et consilio Flandrensiū et ducis Brabantiæ, dimissa regina Philippa in Flandria, cum comite Sarum et Southfolchiæ in Angliam transfretavit. Post cujus recessum Willelmus de Monte Acuto in Marchia Flandriæ cum quibusdam de exercitu regis Franciæ capitur et carceri mancipatur.

Eodem anno, sexto idus Martii [Mar. 10, 1340], obiit apud Luthburgh dominus Henricus de Bello Monte, sepultus apud abbatiam de Valle Dei in crastino sancti Gregorii martyris [Mar. 13].

ANNO DOMINI M.CCC.XXX[ ] .

Anno Domini M.CCC. tricesimo [ ], obiit dominus Willelmus de Meltoun, archiepiscopus Eboracensis, in crastino sancti Gregorii [Mar. 13, 1340] traditur sepulturæ ; cui successit dominus Willelmus de la Souche.

ANNO DOMINI M.CCC.XL.

Rex Angliæ Edwardus, tertius post conquæstum et primus Franciæ, parlamentum suum tenuit Londoniis, qui in subsidium contra Franciam et Scotiam magnam contributionem a clero et populo petiit et obtinuit, quia a populo nonam partem omnium proventuum habuit, et a clero decimam triennem; propter quas gratas concessiones dominus rex Angliæ et Franciæ novam cartam concessit et publicavit, liberates ecclesiæ in Anglia ratificavit, et etiam plurimas renovavit, sicut in sua carta ferrius continetur. In eodem etiam parlamento statuit et per cartam suam specialiter confirmavit, quod occasione vendicationis quam posuit in regno Franciæ, sicut verus heres, rex et dominus, sibi per mortem avunculi sui domini Karoli regis Franciæ devoluto, quod regnum Angliæ in nullo regno Franciæ subiceretur, nec pro eo nec pro quocunque successore suo, sed quantum ad divina successores et libertates remanent libere et totaliter separata. Finito parlamento, congregatis navibus, paucis proceribus, videlicet, comite de Derbi, Guberniæ, Northamptoniæ, Huntyngdoniæ, et aliis paucis proceribus admodum, versus Flandriam a portu de Yarewelle in antevigilia sancti Johannis Baptistæ [Jun. 22] quod illo anno fuit die Jovis, versus Flandriam transfretavit. Quo cum appropinquasset, certificatus de navigio Philippi de Valois, tunc regnum Franciæ occupantis, et numero Normannorum ac Gallicorum copioso contra ipsum et suos disposito hostiliter ad pugnandum, præmisit episcopum Lincolnæ et dominum Reginaldum de Cobham usque Sluse ad excitandum Flandrenses, sicut ipsimet proposuerunt, contra navigium regis Franciæ in crastino ad pugnandum. In crastino vero, videlicet, vigilia sancti Johannis Baptistæ [Jun. 23], circa horam nonam, se disposuit ad conflictum, et per Dei gratiam, cum non haberet nisi centum et septem et quadraginta naves contra maximam classem Gallicorum, occisis et submersis ac captis triginta millia Gallicorum, victoriam obtinuit quam optabat. Ex parte vero Anglicorum ad quadringentos viros cum quatuor militibus nobilibus, scilicet, dominis Thoma de Mouhermere, Thoma de Latimere, Johanne Boteler, Thoma de Poynygs, tantummodo ceciderunt. Qua habita victoria, rex Angliæ et Franciæ remansit super mare per triduum, et

tunc in Flandriam applicuit, omnibus acclamantibus, "vivat rex Francorum et Angliæ, benedictus qui venit in nomine Domini!" Cum tamen ante contra ipsum propter suam moram diutinam in Anglia fuerant minime provocati, et regina apud Gandavum existens plurimus periculis exposita, cum suis Anglicis inibi qui fuerunt ad regem vero Angliæ et Franciæ in Flandria existente, omnes regio morbo vexati accedentes ipsius tactu continuo sunt sanati.

Post hæc, rex Angliæ et Franciæ ex consilio fuorum, recepta recreatione in Gandavo, versus Tornacum cum exercitu valido properavit, et circa ipsam civitatem obsidionem posuit valde gravem, ad quam removendam Philippus de Valois, occupans regnum Franciæ, collegit exercitum copiosum. Cui rex Angliæ et Franciæ, de loco obsidionis scripsit, et per suos omnes ambassiatores misit, optionem trium eligere, videlicet, quod ex quo querela inter se et ipsum Philippum prædictum fuerit ventilata, quod ipsi duo soli pro declaratione justitiæ prælio decertarent, vel quod ipse Philippus centum milites de Francia potentiores, inter quos etiam idem Philippus esset unus, et ipse Edwardus totidem Anglicorum, inter quos ipse Edwardus unus existeret, et hoc ad vitandum mortalitatem populi Christiani; vel si ista duo prædicto Philippo non placerent, quod assignaret diem certum coram civitate de Tornai quam obsederat ad pugnandum potentia contra potentiam, a tempore receptionis litterarum regis Angliæ et Franciæ præscriptarum, ut Deus, qui transfert regna atque constituit accepto trium modorum justitiam ostenderet, et prælio finem daret. Qua litera accepta et optionibus intellectis, quia litera non fuerat sibi tanquam regi Franciæ directæ, noluit sibi de suis optionibus respondere, sed ipsi regi Angliæ et Franciæ rescripsit quod, quia regnum Franciæ irrationabiliter et damnabiliter intraverat, et contra se cui homagium fecerat se crexerat, ipsum a suo regno ad honorem regni et profectum populi expellere proponebat. Interea dum hæc agerentur, cum Philippus prædictus cum rege Angliæ et Franciæ ullo modo congregari non auderet, et regi Angliæ sumptus necessarii deficerent ultra modum pro obsidione faciendâ, inter ipsum et Philippum prædictum treuga, mediantibus cardinalibus, est accepta; unde rex subito Angliam intravit et custodem Turris Londoniarum, scilicet, dominum Nicholaum de Beche, qui etiam

fuerat custos filii sui, et dominum Johannem de Pulteney, et Willelmum del Pole, et pures milites alios et iusticiarios, clericos etiam nonnullos de scaccario [incarceravit]. Inter ipsum et archiepiscopum Cantuariensem, Johanem de Stretforde, fuit magna altercatio suborta, et hæc omnia qui[a] ipsum in guerra sua exeunte per thesaurum debitum non iuverunt, sed a sua iustitia et proposito frustraverunt. Dum hæc agerentur, David de Bruys de Francia rediens in Scotiam cum exercitu collecto, Northumbriam cæde et incendio usque ad fluvium Tyne devastavit, et sine resisten-tia aliqua ad propria remeavit.

ANNO DOMINI M.CCC.XL[ ].

Post hæc versus Scotiam se convertit, et apud abbatiam de Melros in Scotia Natale Domini [Dec. 25] tenuit, ubi magnus periculis expositus per invasiones cautelosas Scottorum plures de suis amisit, et sine aliqua notabili expeditione in Angliam retrocessit.

ANNO DOMINI M.CCC.XL[ ].

Præmissis aliquibus nobilibus, rex Angliæ in Franciæ Britanniam Minorem fol. 239. intravit, ubi castra et fortalitia plura accepit manu valida, civitatem de Vanys manu valida obsedit, quam infra paucos dies cepisset, nisi, mediante sollicitudine domini summi Pontificis, treuga triennis et amplius, inter-venientibus duobus cardinalibus, fuisset capta, quæ treuga magis pro-ditio quam expeditio ulla fuit.

Tenor tamen treugæ talis fuit.

Universis præsentis literas inspecturis, nos, inspiratione Divina, Petrus, Prænestinus, sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarius, Anibaldus Tufcu-lanensis episcopus, apostolicæ sedis nuncii, notum facimus per præsentis, quod nuper, a sanctissimo patre nostro domino Clemente, Divina providen-tia papa sexto, ad Franciæ et Angliæ regna pro reformanda pace et concor-dia, seu ineundis sufferentiis aut treugis inter serenissimos principes Dei gratia dominos Philippum Franciæ et Edwardum Angliæ reges illustres, qui faciente fatore zizaniæ periculose quamplurimum adinvicem diffi-

debant, ac alligatis et confideratis eorum specialiter destinati ad dictum regnum Franciæ personaliter accedentes, quod super præmissis cum quolibet eorundem regum diversos tractatus habuimus, et eandem magnifici principes domini Odo Burgundiæ et Petrus [de Burbonia] duces pro Franciæ, ac Henricus de Lancaſtre, Derbiæ, Willelmus de Bohun, Northampton, Willelmus de Monte Acuto, feu comites et nobiles viri, Radulfus de Stafforde, Bartholomæus de Burgherſhe, Nicholaus de Cantilup, Reginaldus de Cobham, Walterus de Manny, Mauricius de Berkeley, et magiſter Joannes Dufforde, archidiaconus Elyenſis, pro Angliæ reges prædictos, ad infraſcripta nobiſcum tractanda, et coram nobis firmanda, et in animas dictorum dominorum regum juramentis vallanda, ſpecialiter deputati, et ſuper his ab eiſdem regibus ſpeciale mandatum habentes, poſt multos diversos tractatus coram nobis, prout ſequitur, concordavit.

Concordatum eſt (ob reverentiam eccleſiæ et ad ſuccurrendum malo ſtatu Christianitatis, et ſubveniendum indemnitati ſubjectorum dominorum regum Franciæ et Angliæ, et propter honorem dominorum Cardinalium tractantium pacem et concordiam inter dicōs reges), quod ſuper omnibus controverſiis et diſſenſionibus mittantur aliqui de ſanguine dictorum regum, et aliqui alii ad curiam Romanam poteſtatem habentes concordandi, firmandi, et roborandi, ſuper prædictis, ſecundum tractatum domini noſtri papæ et tractatorum prædictorum. Poterunt autem partes rationes ſuas coram domino papa dicere et proponere, non ad finem diſciſſionis et ferendæ ſententiæ, ſed melioris tractatus et pacis finiendæ.

Item, quod prædicti mittendi ſint in prædicta Curia infra feſtum Nativitatis ſancti Johannis baptiſtæ proxime futuri [Jun. 24, 1343 ?] et quod prædicta expediantur cum Dei adjutorio per dictum dominum papam infra feſtum Natalis Domini [Dec. 25], niſi de conſenſu nobilium prædictorum fuerit terminus prorogatus. Ita tamen, quod ſi dictus dominus papa impediretur, vel non poſſet ponere concordiam inter reges prædictos, nihilominus treugæ durent et ferventur uſque ad tempus infra determinatum.

Item, quod ex nunc, ut prædicta melius et plenius habere poſſint [effectum], concedantur uſque ad feſtum ſancti Michaelis menſe Septem-

bri proximo futurum [Sept. 29, 1343], et ab illo festo usque ad finem triennii continui, proximo sequentis, per dictos reges Franciæ et Angliæ, regem Scotiæ, comitem Hannoniæ, et alligatos dictorum regum, videlicet, ducem Brabantiæ et Gelriæ, nec non Juliacensem comitem, dominum Johannem de Hanonia et gentem Flandriæ, et in omnibus terris regem comitum et alligatorum, a tempore datæ præsentium treugarum per totum tempus prædictum servandæ.

Item, quod rex Scotiæ, comes Hanonia, et alligati dictorum regum mittent suos nuncios ad Curiam prædictam, cum potestate consentiendi ac firmandi secundum tractatum fiendum coram domino papa, in quantum eos tangit, infra diem prædictum beati Johannis.

Item, si aliqui eorum mittere noluerunt, propter hoc non retardabitur negotium antedictum.

Item, quod dictæ treugæ ferventur in Britannia inter reges prædictos et adhærentes eisdem, etiam inter eos qui jus in ducatu se habere prætendant.

Item, civitas Venetenfis recipiatur in manibus dominorum cardinalium, tenenda nomine domini papæ per eos, vel alterum ipsorum, uno decedente vel nolente recipere, et hoc toto tempore treugarum prædictarum; et in fine dictarum treugarum dicti cardinales inde faciant suam voluntatem.

Item, pro absolutione Flammyngorum et amotione sententiarum quas incurrerunt, dicti domini cardinales folicite laborare habeant quod bona et debita via recipiatur.

Item, quod comes Flandriæ, tanquam dominus immediatus, non tamen tanquam superior, remaneat in Flandria, durantibus dictis treugis, si tamen hoc sit de consensu populi Flandriæ.

Item, quod comiti Monti Fortis ferventur ea quæ sibi promissa fuerunt ante civitatem Nannetenfem, seu infra, per dominum ducem Normanniæ, de quibus legitime constabit.

Item, quod si aliqui in Vasconia vel alibi, durantibus dictis treugis, moveant guerram interim vicino, vel inimico, seu alicui alterius partis existenti, quod dicti reges se interponere non habeant per se vel alium, directe vel indirecte, et quod per hoc treugæ prædictæ non frangantur, et

laborabunt bene abſque fraude et diligenter reges prædicti quod ſubditi unius partis, durantibus treugis, poſſint venire in obedientiam alterius partis, cui non eſſet obediens tempore datæ dictarum treugarum.

fol. 239, b.

Item, quod nulli a partibus prædictis aliquid detur vel promittatur, ut guerram alteri moveat, directe vel indirecte, durantibus treugis prædictis.

Item, quod dictæ treugæ ſerventur in terra etiam et in mari per prædictas partes.

Item, quod dictæ treugæ ſerventur per iuramentum utriuſque partis.

Item, quod prædictæ treugæ publicabuntur ab utraque parte in exercitiis utriuſque partis ſtatim in Britannia et in Vaſconia infra quindecim dies, et in Anglia et in Scotia infra quadraginta dies.

Item, quod omnes incarcerati et capti hinc et inde, et omnia bona capta, durante ſufferentia per dictos dominos cardinales nuper facta, videlicet, a die Dominica ante feſtum beati Vincentii [Jan. 19] proximo futura uſque ad diem præſentem, extrahantur a carcere, et libere dimittantur et reddantur, in quantum fuerit rationis.

Item, quod, durantibus dictis treugis, nullæ novitates nec meſpriſiæ ſiant ab una parte contra aliam, in præiudicium dictarum treugarum et reſpectus.

Item, quod dicti domini coadjutores et alligati eorum, quicumque ſint, remanebunt in tali poſſeſſione et in tali feiſina in qua ſunt hodie, de omnibus bonis, terris, et poſſeſſionibus, qui tenent et adquiſierunt quocumque modo, dictis treugis durantibus.

Item, concordatum eſt quod, dictis treugis durantibus, dicti domini coadjutores et alligati ipſorum, quicumque ſint, poterunt ire ſecure de una patria ad aliam, et omnes mercatoris ſic cum omnibus ſuis mercaturis, et omnes maneries gentium, borzorum, et proviſionum, tam per terram quam per mare quam et per aquam, ita libere ſicut ſolebant tempore prædeceſſorum dictorum regum, ſolvendi pedagia et vinagia quæ conſueta ſunt integre, exceptis bannitis de dictis regnis aut aliquo eorundem pro aliis cauſis quam pro guerra dictorum regum. Sed barones de Vaſconia et de ducatu Aquitaniæ, et aliæ perſonæ de Vaſconia et de dicto ducatu, baniti, et alii comprehenduntur in dictis treugis, et poterunt ire et venire de una patria ad aliam, durantibus dictis treugis.

Item, quod die craftina dictæ treugæ sint proclamatæ in duobus exercitibus, et teneantur eas tenere et observare omnes præsentés et alii qui eas scire poterunt et debebant.

Item, quod si per aliquem dictorum regum vel gentium alligatorum vel coadjutorum ipsorum aliqua obsessio posita sit in Vasconia, vel in ducatu Aquitaniæ, aut in aliis insulis maris, vel in Genesia, vel alibi, ipsæ obfessiones levabuntur quam cito dictæ treugæ pervenerint ad notitiam eorundem, et quatuordecim personæ, videlicet, septem ex una parte et septem ex altera parte dictorum regum, intrabunt villas, castra, seu fortalitia ubi obfessiones erunt, et videbunt garnisiones tam gentium quam victualium quæ intus erunt, ad finem quod die qua deficient istæ treugæ dictæ villæ, castra seu fortalitia, quæ essent obsessa, remanebunt et ponentur in tali numero et quantitate victualium et personarum sicut reperientur per prædictas, excepta dicta civitate Venetensi, de qua servetur quod superius est expressum.

Item, quod banniti et fugitivi de patria Flandriæ, qui fuerunt ex parte regis Franciæ, non poterunt, durantibus dictis treugis, intrare vel venire in Flandriam; et si contingeret quod aliquis ipsorum iret ultra dictas treugas infra patriam Flandriæ et ejus posse, fieret de eo justitia, et erunt forisfacta omnia bona sua quæ essent in Flandria.

Item, quod debita quæ debentur in Atrebato dictis Astrepineys vel aliis in regno Franciæ non petentur, nec de eis fiet executio, dictis treugis durantibus.

Item, quod omnia levata quaecunque sint facta ante dictas treugas tempore guerræ, remanebunt levata sine faciendo restitutionem, dictis treugis durantibus.

Item, quod in istis treugis comprehendentur Hispani, Javanensi, Provinciales, episcopus et capitulum Audacenenfe, villa Cameracensis, castrum de Cambraffio et omnes Cambresii, et similiter, dominus de Lebreto, vicecomes de Frodifaco, dominus de Tyhenbon, dominus Johannes de Verinnio, et dominus de Reya; quæ quidem omnia et singula suprascripta tenenda et inviolabiliter observanda, et de non veniendis aliquatenus contra ea vel eorum aliqua, dominus Odo Burgundiæ et Petrus Borbontii duces, in dominorum Philippi Franciæ, ac Henricus Lancastræ, Willel-

mus de Bohun, Willelmus de Monte Acuto, comes Radulphus de Stafford, Bartholomæus de Burghershe, Walterus de Manny, prædicti in Edwardi Angliæ, regum prædictorum animas, tactis sacrosanctis Evangelii, præfiterunt, juxta mandatum ab eisdem dominis, Franciæ et Angliæ regibus, eis factum, corporaliter juramentum. In quorum omnium testimonium præfentes literas fieri fecimus, et figillorum nostrorum appensione muniri.

Datum in prioratu beatæ Mariæ Magdalenæ de Malestret, ordinis sancti Benedicti, Venetensis diocesis, anno a nativitate Domini, millesimo, trecentesimo, quadagesimo tertio, indictione undecima, die octavo mensis Januarii, et pontificatus ejusdem Clementis papæ sexto anno primo; præsentibus in Christo venerabilibus patribus dominis Hugone archiepiscopo Bismecensi, Johanne Belyacensi, Gilberto Racevensi, Johanne Criftanensi, Johanne Massiliensi, episcopis, Galfrido electo [ ] et prædicto Johanne archidiacono Eliensi, necnon nobilibus et magnificis viris dominis Philippo de Burgundia, Boloniæ, Johanne de Gabilionibus, Autissiodorensi, Sacritezaris, Johanne Jornati, Johanne de Castilione de Portianis, comitibus, Millone de Noherris, et Ingromnio de Caxiato, dominis, ac prædictis Nicholao de Cantilupo, et Reginaldo de Cobham, Mauritio de Berkele, et multis aliis baronibus et nobilibus, et aliorum multitudine copia.

fol. 240.

Eodem anno, redeundo igitur rex Angliæ per mare de Britannia multa pericula sustinuit, et præcipue per fulgura et coruscationes et tempestates, alias inauditas, unde pene omnes naves suæ ab ipso dispersæ sunt, et plures in pelago sunt submersæ. Nullus tamen, ut fertur, nautarum vel commilitonum adeo in illis tempestatibus et periculis hilaris fuerat sicut ipse, qui in omnibus intrepidus existit et inconcussus, unde per Dei gratiam et beatæ Virginis intercessionem, quam semper invocaverat, et quam sibi advocatam et specialem eligerat in omnibus periculis, est protractus, et ad optatum portum regni Angliæ est feliciter transportatus.

ANNO DOMINI M.CCC.XLIV.

Accepta treuga in Britannia, ad muniendum de Loghmaban, circa fes-

tum sancti Lucae evangelistae [Oët. 18] proceres Angliæ plures, duce domino de Wowen, comite de Northampton, usque Kariolum convenerunt, nec ulterius processerunt, data licentia a Scottis prædictum castrum pacifice muniendi.

Eodem anno, rex Angliæ Rotundam Tabulam trecentorum militum tenuit apud Wyndeshovere, et totidem dominarum, pro qua excessivi sumptus facti sunt, secundum decentiam regni majestatis.

ANNO DOMINI M.CCC.XLV.

Rex Angliæ, pridie kalendas Julii [Jun. 30] apud Sandwicum cum exercitu copioso propter fuorum tuitionem ad mare se posuit, et usque nonas kalendas Augusti [Jul. 24] super mare se tenuit cum exercitu antedicto, et sic ad regnum Angliæ, sine aliquo notabili facto, usque Sandwicum rediit.

Eodem anno [rege], existente super mare, Flandrenses, qui tunc ad fidelitatem regis Angliæ credebantur, apud Gandavum hostiliter aggressi, atrociter [ ] peremerunt.

Eodem anno Scotti cum exercitu copioso, octavo kalendas Novembris [Oët. 25] juxta Karleolum Angliam intraverunt, et Gilleflande et etiam Penerethe in Cumberlande, cum villis adjacentibus, combusserunt; sed, fame affecti, sine aliquo lucro sui et aliquo nostri dispendio, redierunt.

Post hæc, decimo octavo kalendas Januarii [Dec. 15], aliqui proceres in vindictam facti prælibati Scotiam intraverunt, et, combusta villa de Dumfresse cum villis pluribus adjacentibus, sine magno lucro vel fuorum dispendio, decimo quinto kalendas ejusdem mensis [Dec. 18] in Angliam redierunt.

ANNO DOMINI M.CCC.XLVI.

Mense Julii, David rex Scottorum in Angliam ingressus sub vexillo comitis Moraviæ, Cumberlande et montes de Derwent ac moram de Aldstone cæde et incendio devastantes, cum multitudine pecorum sine sui exercitus detrimento in Scotiam sunt reversi.

Eodem mense et anno, Edwardus rex Angliæ inclytus et illustris expeditionem contra regem Franciæ ad vendicandum hæreditatem sibi avito

et avunculi juribus debitam, apud Portefmouth cum mille quingentis navibus et copiofa multitudine bellatorum mare ingreffus, duodecimo die menfis ejuſdem apud Hoges in Normannia terram cepit, a quo ufque Cadomum profectus eſt, villam, interfecta et capta militum multorum et armatorum multitudine copiofa, ufque ad nudos parietes ſpoliavit.

EDWARD, par la grace de Dieu, roy Dengleterre et de France, et feignur Dirland, a lonurable pere en Dieu, William per la meſme grace erceveſqe Deverwyk, primat Dengleterre, ſalutz. Pur ceo que nous favoms bien que vous orretz volunters bones nouvelles de nous, vous ſefons aſſavoir que nous arrivams a la Hoge preſt Barfluz, le xij. jour de Juyll darreyn paſſe, oveſqe toutz noz gentz, ſeyns et faufs, loetz en fuit Dieux, et illeokes demurraſmes fur le deſcippere de noz gentz et chivaux, et le vitaler de noz gentz, tank le Marſdi procheyn enſuant ; qeu jour nous movaſmes od noſtre hoſt devers Valonges et preims le chaſtel et la ville, et puyſ fur noſtre chymyn ſefoms faire le pount de Oue, queſtoit debruſe per noz enemys, et le paſſams et preyms le chaſtelle et la vile de Carentene, et de illeokes nous tenyſmes le droit chymyn devers la vile de Seynt Leo, et trovaſmes le pount Herbert preſt cele vile rumpu pur aver deſtrube noſtre paſſage, et nous le ſeiſmes maintenaunt reſaire, et lendemayn preiſmes la vile, et nous adreſceaſmes droitment a Caen fanz nulle jour ſojournir del houre que nous departiſmes del Hoge tanke a noſtre venu illeokes.

Et mayntenaunt fur noſtre herbergere a Caen, noz gentz comencerent de doner aſſaunt a la vile, queſtoit mout afforce et eſtuffe de gentz darmes, environ mille et ſis centz, et communes armes et defenſables, et eiſmes de xxx. mille, que ſe defenderent moult bien et apartement, ſi que le melle fuyſt trefort et longe durant ; mes, loietz en ſoit Dieux, la vile eſtoit pris par force au derreine faunz perde de noz gentz. Y furent pris le count de Eu, coneſtable de France, le chamberleyne Tankervill, queſtoit a la journe eſcriez mareſchal de France, et des autres banerettes et chivalers enveron cent et quaraunt, et des eſquiers des riches burges grant foifon. Et font mors tou pleyn de nobles chivalers et gentils homme et de communes grant nombre. Et notre nauye, queſt demurre devers nous, ad ars et

fol. 240, b.

destrutz out la couste de la mere de Barfluz jefques a la fosse de Colleville prest Caen, et si ount y ars la ville de Chirbruce et les neefs de la Havere, et fount ars de grant neefs et autres vesseals des enemys, qe par nous qe par noz gentz, C. ou plus. Par qay nous prioms qe vous regraciez Dieu devotement del esplot qe Il nous ad issint done, et luy priez affidulement qe Il nous voille doner bone continuauncz ; et qe vous ecrives a les prelatz et clergee de votre province quils le facent en mesme le maner, et qe vous notyfiiez cest chose a nostre poeple en voz partiez, en confort de eux, et qe vous mettes peiblement vostre diligence de resistere a noz ennemys Descoce en favete de notre people devers voz parties par totes les voies qe vous purretz, sicome nous assureons enterement de vous. Qare nous avoms ia parmy lassent de totez noz grantez qe se monstrount de boen entre et de une volunte, pris certeyn purpose de nous hastier devers nostre adversarie, en queu part qil soit de jour an autre, tank come purroms et esperoms fermement en Dieu qil nous durra bone et honorable [ ] de nostre enprise, et qe vous deynz bref oretz bone nouvelles et plesauntz de nous. Done fouth notre Prive Seal a Caen, le xxx. jour de Jul, lan de notre reigne Dengleterre vynytfme.

Tunc civitas Baiocensis se sponte reddidit, timens ne confimilia pateretur, et inde usque ad Rothomagum iter aggressus omnia adjacentia caede et incendio devastavit ; villas ergo grossas per quas transivit obtinuit, nemine resistente. Castra et munitiones, paucissimis invadentibus, licet essent fortissima, in pulsu levi cepit. Erat autem eo tempore suus adversarius in Rothomago, cum gravi multitudine armatorum, et licet in multitudine prevaleret, pontem tamen Secanæ frangi fecit, ne rex Angliæ ad ipsum accederet, et sic versus Parisius, rex Angliæ ex una parte caedes et incendia faciendo, et rex Franciæ ex alia parte Secanæ, pontes omnes Secanæ versus Parisius diruens et muniens, ne ad ipsum rex Angliæ pertransiret, nec voluit nec audebat in defensione populi et regni, cum potuisset aquam Secanæ pertransire, sed versus Parisius fugiebat. Rex autem Angliæ usque Puffiatum veniens, et pontem fractum inveniens, mille equitibus et duobus milibus balistariis custoditum, ne posset ad transitum regis Angliæ reparari. Sed rex Angliæ, interfectis custodibus, ipsum pontem proti-

fortes et strenui ad præliandum promptissimi, comitum, baronum, militum et armigerorum duo milia hominum armatorum, de communitate villarum, qui apud eos ‘Hobelers’ vocantur, viginti milia; peditum vero et fagittariorum decem milia, et ultra, sicut æstimabatur. Hi moti superbia et ducti diabolo, cum impetu leonino Angliam intraverunt, directe ad fortalitiū de Lidelle iter arripientes; dominus Willelmus de Douglas cum suo exercitu mane, David autem vespere, ad dictum fortalitiū venientes die supradicto illud obsiderunt, ibique per tres dies continuos in gyro jacuerunt, nec per dictos dies aliquos insultus fortalitiū prælibato fieri permiserunt. Quarta vero die, parati ante solem cum lanceis, lapidibus, gladiis et fustibus, telis et fagittis ac cæteris armis aptis, prædicto fortalitiū ejusque custodibus undique ex omni parte insultus dederunt. Sic ergo intra fortalitiū et extra fortiter dimicantes, pluribus vulneratis, aliqui perierunt; tandem quidam parati de Scotia laqueariis et lignis domorum, luto, lapidibus, fasciulisque lignorum, fossas fortalitiū impleri fecerunt. Tunc vero quidam Scotti, scutis tecti hominum armatorum, cum ferreis instrumentis fundum penetrantes et murum lacerantes, dictum fortalitiū plures intraverunt sine igitur majore resistentia. Milites et armigeri intrantes fortalitiū illos quos invenerunt, paucis exceptis, omnes peremerunt, et sic fortalitiū libere obtinuerunt. Tunc dominus Walterus de Selby, custos fortalitiū, videns sibi, proh dolor! mortem imminere et nullo modo possibile se posse evadere, petiit a rege David suam pietatem, pluries implorando quod ex quo mori debuit, sicut decuit militem, cum aliquo inimicorum posset præliando ultimum diem vitæ suæ in campo finire. Sed hanc petitionem David, diu dolo demens, induratus ut alter Pharaos, fremens, furibundus, vefania vexatus magis quam Herodes hostis Altissimi, nec prece nec pretio concedere volebat.

Tunc miles ultra addidit, “O rex reverende! ex quo voluistis me vestrum videre, ex mero more regio, aliquam guttam gratiæ a fonte felicissimo vestræ bonitatis spero jam habere.” O nefanda rabies regis reprobandi! heu! noluit promittere militem confiteri, sed illum indilate jussit decollari; et vix loqui cessaverat quin membra diaboli, tortores tyrannici, qui juxta steterunt, quod verbo jam jussierat opere compleverunt, et sic factores sanguinum, viri scelerati, male et inhumaniter sanguinem humanum per

campum fuderunt; effudit ergo Deus cito postea indignationem suam fati super eos. Sic igitur infelices, ut alteri filii, animo de iusti ruina nimis gloriantes, pede percusserunt, manibus plauferunt, gavisique profecti sunt equites, pedites et homines armorum, iam David cum diabolo ductor est eorum. Venerunt igitur ad prioratum de Lanercost, ubi manent canonici, viri venerabiles et Domino devoti, ibi intraverunt cum superbia in sanctificationem, vasa templi projecerunt, thesauros rapuerunt, ostia fregerunt, iocalia ceperunt, omnia quæ poterant in nihilum redigerunt. Inde exierunt viri coinquinati per castrum de Nawarde, villam de Redpeth, et sic in Tyneas exercitus pertransiit. Anglici vero de partibus Karleoli pro illo tempore cum Scottis treugas habuerunt, ita quod in illo itinere infra limites Karleoli nec villas, nec viculas, nec castra, combusserunt. Venit ergo David ad prioratum de Hexham, ubi Nigri canonici morantur, et prædictum prioratum David, quod dolendum est, illa vice et alias totaliter denudabat. Exercitus nam Scotici per tres dies naturales ibidem jacebant; David Dei ecclesiam comburere, destruire et persequi gaudebat.

Non tamen ille David quem Christus sanctificavit,
Sed erat ille David qui Christum inhonoravit;
Quod bene probavit cum super altare cecavit;
Sed plus peccavit quando sacra templa cremavit.

Non igitur David proelior, sed iste David cacator, omnino præcepit quod quatuor villæ boriales, quacumque de causa, non comburentur, videlicet, Hexham, Corbriglia, Derlyngton et Dunelmia, quia in illis pro tempore hyemali sua victualia propofuit habuisse, sed quoddam proverbium est, "Unum cogitat urfus et aliud ductor," unde, licet homo ipse propofuerat, nos tunc patientes aliud sperabamus.

De Hextildesham usque ad villam de Ebechefer Scotti pertransibant, semper ex omni parte patriam perturbando. Inde enim, laudetur Deus! ad nostram salutem et suam confusionem versus boscum de Beaurepair Scotti transtulerunt; David autem mansit in manerio de Beaurepair, mittens in omnem partem sui satellites, præcipiens pecora capi, domos succendi, homines occidi, et patriam deprædari. Sic igitur rapuit David ovem

pauperis cum ipfemet ad libitum oves et boves plurimos poffidebat, ergo fecundum Scripturam filius mortis est ille; teftante Nathan propheta, qui verbum audiebat. David radix peccati, ut alter Antiochus, ad minus duo regna credens fe habere, super villas et viculas repente irruit, populum plaga percuffit, fpolia accepit, domos destruxit, mulieres captivas duxit, natos et pecora poffedit, et, quod plus est, ecclefias cremari præcepit, libros legis combuffit, et plantationes Deo fieri fic, proh dolor! impedivit. Fecit, inquam, magnam cædem hominum, et locutus est, elatus in superbia, dicens fe Londonias infra breve fpatium omnino videre; quod quidem propofitum ferutator cordium ad fuum fortunum difpofuit implere. Sic David crudelifsimus male fe habebat, doctus a diabolo, pietate regia omnino carebat præ nimia triftitia. Senium superbia quis valet affari? flagella flebilium debilium, juniorum gemitus, lugentium langores, totius plebiculæ planctus et ploratus, ab aliquo vivente vix poffunt computari, fic illud tunc authenticum exftitit impletum “Vox in Rama audita est, et noluit confolari.” Præ memoris jam ftimulo, jam dolens gaudento, non multis verbis immorer, fed ad proceffus feriem breviter defcendo. Omnis vero maritus fumpfit lamentum, et qui fedebant in thoro maritali illæti luxerunt, juvenes et fenes, virgines et viduæ, publice ploraverunt. Dolor est audire; parvuli et pupilli plangentes in plateis præ lachrymis defecerunt. Videns ergo epifcopus Eboracensis plurimum populi planctum pariter cum plebis ploratu, ut alter nobilis facerdos, mœrens Mathathias, cum fuis quinque filiis Abaron et Apphus, Gaddis, Thafi et Machabæus, puta, cum domino Henrico de Percy, domino Johanne de Moubrai, domino Rudulfo de Neville, domino Henrico de Scrope, et domino Thoma de Rokeby, non ut mercenarius fugit, fed ut bonus pafcor contra lupos furrexit, et ad liberandum oves a morfibus eorum providos et pronos pro bello de borea elegit, Richemundiam adivit, ibidem cum fuo exercitu per aliquot dies jacuit; dominus vero de Percy et multi alii valentes ex omni parte in patria permanentes exspectabant.

Pridie ergo idus Octobris [Oct. 14] de Richemundia cum fuo exercitu epifcopus fe movebat, et verfus Castrum Bernardi recta tramite tendens iter arripiebat, et juxta prædictum castrum in craftino ipse et alii potentes in quodam plano monticulo hominum armorum, equitum, pedi-

tum, militum, et armigerorum numerum computabant. Insuper duces eorum acies exercituum et cætera, sicut decuit, ibidem ordinabant. Diviserunt enim se in tres exercitus fortes, quorum primum duxit dominus Henricus de Percy, secundum dominus Thomas de Rokeby, tertium vero episcopus Eboracensis, providus pater, purus et pius ac pastor ovium suarum. Hi autem nulla victi invidia ut Chaim Abel occidens, nec aliqua superbi superbia ut Abfolon in arbore pendens, non in gladiis, galeis, lanceis, et loriceis, vel aliis aureis armis, sed in Christi nomine, totaliter confidentes, nec ad invadendum sed ad resistendum contra invasores, versus villam de Haukelande provide procedebant, et juxta prædictam villam in quodam pulero nemore figentes tentoria, per illam noctem integram exercitus Anglicanus ibidem pernoctabat. Mane autem in aurora, id est, in vigilia sanctæ Lucae evangelistæ [Oët. 17], Willelmus de Douglas quingentique cum eo exierunt de Scottorum exercitu patriam destruere et prædas procurare. Scotti igitur fummo mane prædas rapuerunt, Angli vero vespere spolia diviserunt. Illo enim mane [cum] Scotti devastabant villam de Maryngtoun, subito supervenit temporis intemperies et nubis obscuritas. Item audientibus strepitum equorum et collisionem hominum armatorum, irruit super eos tanta pestis pavoris quod Willelmus et omnes sui ubi se vertere deberent totaliter ignorabant. Unde, sicut Deus voluit, super exercitum domini archiepiscopi Eboracensis et domini Thomæ de Rokeby, præ casu repentino, attoniti titubabant. De illis autem occisi sunt in magno numero valde, sed Willelmus et ducenti cum eo, qui erant in equis opertis, pro illo tempore, licet non sine vulnere, evaserunt. Tunc Robertus de Ogle, qui est fortis robore, artifque pugnae non carens peritia, hic per plana et montana illos insequendo, plures manu propria hostes occidendo, nolebat cessare donec suus dextr[ar]ius in quodam magno gurgite cujusdam vallis nemorosæ, præ labore nimio totaliter deficiens, ulterius tunc procedere nullatenus valebat. Venit jam Willelmus ad Scottorum exercitum fatis calefactus, cum magno clamans impetu et spiritus fervore, "David! cito fuggite; ecce omnes Angli irruerunt super nos." Dicebat autem David quod hoc non posset esse; "non sunt," inquit, "in Anglia nisi miseri monachi, improbi presbyteri, porcorum pastores, futores et pelliparii; non audent me respicere, fatis sum securus," sed

illum respexit, et, sicut postea patuit, palpando tetigerunt. "Certe," ait Willelmus, "O rex reverende, salva pace vestra, aliter invenietis; sunt varii validi viri, veniunt cito super nos et volunt pugnare." Immediatè autem ante ista verba, duo Nigri monachi venerunt de Dunelmia ad tractandum cum David pro treugis habendis. "Ecce," inquit David, "isti falsi monachi per suas infidias mecum colloquentes; hac enim de causa [ ] tenebant in conclavi, ut taliter defraudatos irrueret subito super nos exercitus Anglicanus." Præcepit ergo eos capi et statim decapitari, fed omnes Scoti tunc temporis sic erant occupati quod monachi clam fugientes læti et illæsi, sine aliquo damno ad propria repedabant. Illo enim die David, ut alter Nabugadnafor, pluries proprias fimbrias pompose magnificavit, et sine aliquo obstaculo rite regem Scottorum se sæpius affirmavit; suum parari præcepit, et, cum occiderit Anglicos in ore gladii, ad dictum gentaculum dixit se redire. Sed omnes ejus famuli cito postea, ita cito postea, festinabant, quod pulmentum permiserunt in ignem exire. Sic David, stulto stultior, statim pisces ante rete piscari volebat, idcirco plures perdidit et paucos capiebat; pactum igitur non tenuit quod prius pangebatur, quia, velut alteri Aman et Achitopel, quo nobis ordinaverat sibi accidebat. Igitur, considerato populo, David Scottos convocat, gentes dissipandas quæ bella voluerunt, et, ut alter Jabyn contra Josue, ad occurrendum Anglicis tres magnos exercitus et fortes ordinavit. In prima acie constituit comitem Patrik, fed ipse, sicut sciolus, abnegans principium fiet postulavit, magis ex vecordia quam ex prosecutione. Ejus autem gradum comes de Moravia statim perpetravit, et sic in prima acie exercitus primarie primatum gerebat, qui in conflictu postea spiritum exhalavit. Cum illo erant multi valentes de Scotia, puta, comes de Strathern, et comes de Fife, Johannes de Douglas germanus domini Willelmi de Douglas, dominus Alexander de Rampfe, et multi alii valentes comites et barones, milites et armigeri, furiose furibundi, mente effrænati, omnes uno animo contra Anglicos, et proni procedentes nolebant cessare, in potestate propria firmiter confisi, præ nimis superbia furgentes [ut] Sathana, omnes putabant ad stellas evolare. Secundum exercitum duxit ipse rex David, non tamen de quo canebant in choro quod decem millia in bello fugavit, fed ille David de quo in foro firmabant quod ejus fetor et fæx altare fedavit.

Secum vero conduxit comitem de Boghane, Malcolm Flemynge, dominum Alexandrum de Straghern, sine spiritu sancto patrem et filium, comitem de Mentite, multos etiam alios quorum nescimus, et si sciremus esset tædiofum omnia recitare. In tertio exercitu erat comes Patrik, sed melius vocaretur de patria, non hic ipse venit tarde sed fecit optime, fletit semper a longe, sicut alter Petrus, finem tamen facti noluit expectare. In illo conflictu neminem mutulavit, quia intendebat ordines fuscipere, et pro Scottis interfectis missam celebrare, sciens quod salubre est pro defunctorum requiem Dominum exorare; tunc vero fuit presbyter, quia aliis ad fugendum ipse præbuit iter. Socius autem suus Robertus Stewarde, si unus nequam alter nequaquam, ipse victus vecordia votum violavit Domino, quod primum ictum in prælio nunquam expectabit, qui fugit cum presbytero, et ut bonus clericus illam missam celebrare de cætero rimabit. Hi duo dorfa vertentes valide pugnauerunt, quia cum eorum exercitu sine aliquo vulnere Scotiam intraverunt, et sic ad tripudium (tripudiet si voluerit David) eduxerunt. Circa horam tertiam modicum juxta Dunelmiam exercitus Anglicanus Scottis obviabat, tunc in prima acie comes de Angos inter omnes Angliæ nobilis persona, ingentis audaciæ et miræ bonitatis, in conflictu et anima pugnare pro patria semper est paratus, cujus optima facta vix lingua vel lingua poterant explicari. Dominus Henricus de Percy, ut alter Judas Machabæus filius Matathiæ, bonus præliator, hic parvus miles et providus ad occurrendum hostibus in prima belli acie proponens corpus proprium, cunctos sic confurgere in campo confortabat. Dominus Radulfus de Neville, vir verax et validus, audax et astutus et multum metuendus, in prædicto prælio iste sic pugnavit quod, sicut postea patuit, vestigia ejus ictuum hostibus inhærebant. Dominus Henricus de Scrope non erat ultimus, sed primus in fronte conflictus stationem cepit, hostes deprimendo. In secundo exercitu dominus archiepiscopus Eboracensis eorum ductor erat, qui, convocatis filiis, omnes benedixit, cujus, Dei gratia, devota benedictio locum habuit. Erat etiam alius episcopus de ordine fratrum Minorum, hic pro sua benedictione viriliter pugnare præcepit Anglicis sub pœna maxima, ne quis Scottis parceret semper addidit, et quando hostibus obviabat nec a pœna nec a culpa sed cum quodam baculo dierum indulgentiam, magnam pœnitentiam et bo-

Post prædictum autem bellum Dunelmiæ, dum dominus de Angos et Radulfus de Neville, domino Henrico de Percy ægrotante, in Scotiam sunt profecti, castrum Rokeburgæ certis conditionibus receperunt, et marchiam Scotiæ pervagantes, tributum aliquibus hominibus citra Mare Scotticanum imponentes, et aliquos homines ad suam fidelitatem recipientes, non sine sui exercitus aliquali detrimento, in Angliam redierunt.

FINIS.

RUBRICS.

RUBRICS.

fol. 172, b. De canonico regulari. Hubertus Cantuariensis archiepiscopus moritur. De morte Willelmi Blesensis, episcopi Lincolniae. De scriptura manus. Anglia interdicta.	
fol. 173. De morte Philippi Dunelmiae episcopi. *Rex Johannes excommunicatus a papa propter suam contumaciam.	CARTA REGIS. Versus. Idus Maii apud Northampton (p. 15, l. 19).
fol. 173, b. De duabus filiabus maritandis regis Scotiae. Lodowicus factus miles. Versus.	fol. 175. xiiij. kalendas Julii in parco de Stanes (p. 16, l. 1). Scilicet, xiiij. kalendas Augusti (p. 16, l. 11). De homagio *baronum facto Alexandro regi Scottorum. Werk combusta cum aliis villis. Berwyk capta. Alexander rex Scotiae.
fol. 174. Willelmus rex Scottorum obiit. Translatio sancti Thomae martyris. Abbatia de Abirbrotok fundatur. *Qualiter Arthurnus filius Galfridi comitis Britanniae et verus heres regni Angliae occiditur. *De amissione Normanniae.	fol. 175, b. De rapinis per Scotos factis apud Hol- coltrame. Raptores ecclesiae submersi sunt circa mille et plures. Karleolum. Lodewicus. De homagio regis Scotiae Lodowico facto. Innocentius papa obiit. Johannes rex obiit. Narratio de barone de Basset.
fol. 174, b. *Qualiter rex Johannes fecit homagium papae Innocentio.	

* The rubrics to which this mark is prefixed are added in the manuscript by a later hand.

- fol. 176. Deus superponendus est.
Narratio.
Contra episcopos venatores.
Nota de Arthuro.
Ista fuit visio phantastica, et illusio
diaboli.
- fol. 176, b. Signum papilionis.
Homagium.
Regnum Scotiæ interdictum.
R. de Knaresburgh obiit.
Narratio.
- fol. 177. Brianus de Insula.
Narratio.
Canonici Carleolenses.
De consecratione episcopi Carliolensis.
David comes obiit.
De Francisco.
De coronatione Henrici regis Angliæ.
Translatio sancti Thomæ archiepiscopi
Cantuariæ.
- fol. 177, b. Inceptio ordinis Minoris.
De Frederico secundo.
Hugo Carleolensis episcopus.
Confirmatio fratrum Minorum.
Exemplum primum.
Exemplum secundum.
De adventu primo fratrum Minorum.
Epitaphium Hotoft.
- fol. 178. Rex Hierusalem frater Minor factus.
Similiter rex Saxonix frater Minor fuit.
Abbatissa.
Narratio.
- fol. 178, b. De canonizatione sancti Francisci.
De sancta Elizabeth.
Raymundus.
Sanctus Edmundus archiepiscopus Can-
tuariæ.
De castitate.
Exemplum secundum.
Exemplum tertium.
De ejus abstinentia.
- fol. 179. Inceptio missæ.
- Exemplum.
De virtute missæ.
De exilio sancti Edmundi Cantuariensis
archiepiscopi.
*Nota, et inquire nomina.
Comes de Fif obiit.
- fol. 179, b. Divisio regni Manniæ.
Alanus Galwidix moritur.
Derforgoyl.
Discordia.
Grossetest.
- fol. 180. *Nota de Roberto Grosstbed, episcopo
Lincolniensi.
Exemplum Gregorii.
*Nota de castigatione Dei.
*Nota exemplum bonum de bufone con-
tra se ornante superbe.
- fol. 180, b. De ornatu et superbia mulieris, et bu-
fone.
*Miraculum Dei genetricis Mariæ.
Otho Legatus.
De monte moto per plurima miliaria.
Edwardus natus est.
- fol. 181. De exilio sancti Edmundi archiepiscopi.
*Nota de sancto Edmundo bene.
Robertus Grossetest obiit.
*Margareta primogenita Henrici.
- fol. 181, b. Narratio * de grata fortuna unius par-
vuli pauperrimi promoti ad placidos
honores mundanos.
Anglice dictum.
De tribus personis mirandis.
*Nota bene exemplum de comite de Dun-
bar quomodo incendi fecit coquinam
suam, quia non habuit sufficienter
quod commensalibus in mensa sua
daret.
- fol. 182. Narratio de latrone.
Alexander rex Scotiæ moritur.
De rege Manniæ.
- fol. 182, b. Alexander rex Scotiæ fecit homagium
regi Angliæ.

- De Mannia.
 *Nota bene pœnam infictam jurantibus per vulnera et membra Christi.
 Robertus Grossetest moritur.
 *Quam periculosa res est curam animarum habere.
- fol. 183. De rege Manniæ.
 *Nota de Thoma Wartbille abbate Eboracensi, et de foresta de Faryndalle.
 Narratio de cupido milite.
- fol. 183, b. Nota vindictam divinam pro rapina facta, et contra pœsumentes de Dei patientia et differentes pœnitere.
 Pro elemosyna.
- fol. 184. *Electio Symonis abbatis monasterii Beatæ Mariæ Eborum.
 Contra peccatum carnis.
- fol. 184, b. *Contra peccatum carnis.
 De bello Ungariæ et Boemiæ campestri.
 Narratio.
- fol. 185. Narratio de milite.
 *De sacramento altaris.
 *Contentio inter cives Eboraci et monachos Beatæ Mariæ.
- fol. 185, b. Versus.
 Bellum de Lewes.
 *Clemens papa.
- fol. 186, b. De beata virgine apud Novum Castellum.
- fol. 186, b. Edwardus primogenitus regis.
 Bellum de Evesham.
 De occisis in bello.
 Narratio de filio viduæ.
 Narratio.
- fol. 187. Narratio.
 *Dunolmum.
 Obiit Clemens papa.
 Versus.
 Doctrina ecclesiastica.
- fol. 188. *Ottobonus legatus.
 Thomas de Aquino *et de libris ejus.
- fol. 188, b. APPARITIO.
 De quadam puella infirmata.
 Benefaciis obiit.
- fol. 189. Narratio de burgensi.
 DE PROCESSIONE SPIRITUS SANCTI.
 DE CONFIRMATIONE FRATRUM MENDICANTUM.
 NARRATIO.
- fol. 189, b. De sancto Johanne de Houden.
 Narratio.
 Obiit rex Angliæ Henricus.
 De Hugone Lincolnix crucifixo.
 De armigero.
- fol. 190. De coronatione Edwardi regis Angliæ.
 Obiit episcopus Dunelmensis.
 Margareta regina Scotiæ obiit.
 In aliquo loco Islandiæ ardet mare.
 Obiit Gregorius.
- fol. 190, b. De usurariis.
 Nota de lupo.
- fol. 191. Narratio.
 De electione quondam Carleolensis.
 Leulinus.
 Combustio ecclesiæ Norwicensis.
- fol. 191, b. De sancto Francisco.
 *Grande miraculum.
 Translatio sancti Hugonis episcopi Lincolnix.
 Nota de libertate ecclesiæ de Lanercost.
 Versus.
 Versus.
 VERSUS.
 *Nicholaus.
- fol. 192. Beda.
 NARRATIO.
 De pena sacerdotissarum.
 Versus.

- fol. 192, b. Versus.
Ridmus.
HUGO DE BURGO SCRIPSIT ARCHIEPIS-
COPO.
Leulfus obiit.
- fol. 193. David tractus, suspensus, decapitatus,
combustus.
Unde H. dicit versus.
Narratio de simia.
Edwardus de Carnarvan nascitur.
Obiit papa Martinus.
*Papa Honorius.
Versus.
- fol. 193, b. Alexander rex Scotiæ moritur.
Tonitrua audita.
- fol. 194. Calliditas reginæ.
Nota de præposito commendante bona
sua diabolo.
- fol. 194, b. Nota de Wallensi.
Thomas de Multuna.
Nota de Antonio Beke, episcopo Du-
nelmi.
*Translatio sancti Willelmi.
Narratio de fratre Minore.
Agnes beata.
*Fratres Carmeli mutant habitum suum.
- fol. 195. Versus.
Ecclesia de Giseburne combusta.
De sancto Francisco.
De Alexandro Furbur.
- fol. 195, b. Narratio.
*Nota vindictam captam de perjuris in
assis.
Narratio de quodam viro mundano.
- fol. 196. De assumptione crucis.
- fol. 196, b. De milite Alemanoo *peregrino.
- fol. 197. *Nota hene de virtute excommunicationis,
et contra recusantes solvere decimas.
De pane excommunicato.
- Versus.
Domina Dervorgoil moritur.
Narratio de quadam muliere per Judeos
tradita.
- fol. 197, b. De corpore Christi.
*Grande miraculum de corpore Christi.
- fol. 198. Versus.
- fol. 198, b. *Nota, Scoti fecerunt homagium regi
Angliæ, et de forma verborum nota hic.
Edwardus rex Angliæ receptus est in
dominum totius terræ Scotiæ.
Narratio de fulgure.
- fol. 199. De tribus filiabus David fratris regis
Scotiæ.
*Homagium Scottorum.
Versus.
Decima sex annorum.
Civitas Karleoli est combusta.
- fol. 199, b. Carta Willelmi regis Scotiæ.
Versus de combustione Karleoli.
- fol. 200. De sancto Antonio.
- fol. 200, b. Guerra commota inter Francos et Anglos.
Narratio.
Miraculum.
- fol. 201. *Nota miraculum beatæ Mariæ.
*Nota pro confessione.
*Narratio de quodam avaro et misero.
- fol. 201, b. Thomas de Daltone consecratus apud
Rypoun.
Narratio.
Papa Celestinus quintus.
- fol. 202. *Bonifacius papa octavus.
Robertus de Brus moritur.
- fol. 202, b. De confederatione inter regem Franciæ
et Scotos contra regem Angliæ.
De infidelitate Scottorum contra Ang-
liam.

- fol. 203. Narratio.
Narratio.
Turbeville.
- fol. 203, b. Narratio.
- fol. 204. *Quo Warranto.
- fol. 205. Pro sacramento altaris.
Hexham.
Clamor auditus est in æthere.
- fol. 205, b. Contra fratres.
Versus.
- fol. 206. De Walense tracto.
De rege Edwyno.
*Obiit Edmundus.
- fol. 206, b. De tempestate Parisius.
De clerico cui data fuit littera per Vir-
ginem.
- fol. 206, b. Nota.
- fol. 207. De sancta inclusa juxta Scropesbiri.
In principio erat verbum.
De sancto Antonio.
Nota.
- fol. 207, b. Verbum caro factum est.
De sancto Francisco.
*Nota contra exactores decimarum per
principes a clero, et de pœna quam
incurrunt solventes.
*Nota contra extorquentes bona ecclesie.
- fol. 208. *Ecclesie comp . . . † felicem habuit
exitum.
De spoliatione ecclesie.
*Galfridus nicromanticus et hæreticus.
- fol. 208, b. De Willelmo Waleis.
De bello apud Strivelin.
De destructione Northumbriae.
- De adventu comitum et baronum Ang-
liae in Scotiam.
De captione castrorum per Scottos.
De bello apud Faulkirk.
Versus.
- fol. 209. Commendatio regis Angliae.
De impietate Scottorum.
Imprecatio mali pro malis commissis.
De Willelmo Waleis.
De matrimonio regis Angliae.
De missione Johannis de Balliolo ad
papam.
De pactu reginae.
De episcopo Wigorniae.
Versus.
Mandatum apostolicum pro regno Sco-
tia directum regi Angliae.
- fol. 210. Responsum ad dictum mandatum.
- fol. 210, b. De secundo pactu reginae.
Mandatum Bonifacii papae archiepisco-
po Cantuarie missum.
- fol. 211. De adventu Scottorum ad pacem regis.
Rex Theutonicus imperator.
De captione Bonifacii papae et morte.
De statuto Benedicti.
*Clemens quietus.
De Willelmo Waleis.
Versus.
De interfectione domini Johannis de
Cumyn per Robertum de Bruse.
- fol. 211, b. De fuga Roberti de Bruse apud Villam
Sancti Jobanois.
De fuga Roberti de Bruse in adventu
filii regis cum exercitu.
De adventu regis senis versus Scotiam.
- fol. 212. De interfectione Thomae de Bruse et
Alexandri fratris.
De adventu cardinalium pro pace inter
reges confirmanda.

† Cut off by the binder.

- De excommunicatione interficientium
Johannem Cumyn.
- De morte nobilis regis Edwardi filii
Heorici.
- De bomagio facto regi Angliæ ab Ang-
licis.
- fol. 212, b. *Homagium Scottorum.
De secundo adventu Petri de Gavestone
in Angliam.
De sepultura regis Edwardi.
- *Nupta erat Isabella filia regis Franciæ
Edwardo regi Angliæ.
De morte fratris Willelmi Gaynesburgh.
Quod rex duxit uxorem et fuit corona-
tus.
De secunda ejectione Petri de Angliæ.
- fol. 213. *De falsa professione Templariorum et
eorum damnatione.
De professione Templariorum et incar-
ceratione.
De interfectione Galwithensium per
Scottos.
De tertio adventu Petri de Gavestone in
Angliam.
De treuga inter Anglos et Scottos.
De morte comitis Lincolnæ.
- fol. 213, b. De morte Antonii Beeke episcopi, et
electione Ricardi de Kellou monachi.
De examinatione Templariorum Ang-
liæ.
De adventu Roberti de Bruse in Ang-
liam.
Adhuc de adventu Roberti.
- fol. 214. *Destructio Templariorum.
De tertia ejectione Petri.
De tributo reddito Roberto a Marchia.
- fol. 214, b. De tertio adventu Roberti de Brus in
Angliam.
De adventu cardinalis.
De filio regis nato.
De mirabilibus scalis.
- fol. 215. De concordia inter regem et comites.
- De captione Rokesburgiæ.
De captione Edenburg.
De obsidione castri de Strivelin.
De introitu Edwardi de Brus cum ex-
ercitu in Angliam.
De infortunato adventu regis Angliæ in
Scotiam.
- fol. 215, b. De confusione regis et exercitus ejus
apud Strivelyn.
Versus.
- fol. 216. De captione comitum et aliorum nobi-
lium Angliæ apud Bothvil.
De morte regis Franciæ.
De secundo adventu Edwardi de Brus
in Angliam.
De secunda concordia regis Angliæ et
comitis Loncastræ.
De redemptione comitis Herefordiæ et
aliorum.
De morte regis Franciæ.
De tertio adventu Edwardi de Brus in
Angliam.
Tyndale fecit bomagium regi Scotiæ
Roberto.
De navigatione in Hiberniam per Sco-
tos.
De spoliatione villæ de Hertilpole per
Scottos.
De spoliatione civitatis Karlioli.
- fol. 216, b. De recessu Scottorum ab obsidione Kar-
leoli cum confusione.
De secunda invasione Berwici de nocte
per Scottos.
De caristia et mortalitate hominum.
- fol. 217. De navigatione regis Scotiæ in Hiber-
niam.
De eclipsi Lunæ et solis, sed non eodem
anno.
De spoliatione duorum cardinalium.
De reditu regis Scotiæ in Hiber-
niam.
De captione Berwici.
De Septimo Libro Decretalium, et re-
novatione statuti Bonifacii papæ.

- De combustione Allertone et Burgh-
brigge, et spoliatione Rypoun.
De combustione Knaresburgh et Cra-
ven, et aliorum locorum.
- fol. 217, b. De Johanne de Ponderbam vindicante
jus regni Angliæ.
De aggregatione excommunicationis
contra Robertum de Bruse, et contra
clerum et populum.
- fol. 218. *Bellum de Miton per Scotos.
De decollatione Edwardi de Bruse in
Hibernia.
De adventu regis et comitis in Scotiam.
De adventu Scottorum in Angliam usque
Burubrigg.
De bello juxta Mitton, ubi Anglicani
sunt confusi.
De adventu Scottorum in Angliam.
De treuga accepta mutuo inter regna.
De morte pecorum.
De morte piscium.
De morte avium.
- fol. 218, b. De leprosis in Francia combustis.
De captione castrorum per comites et
barones.
De exilio utriusque domini Hugonis
Dispensatoris.
De adventu Scottorum in Angliam.
De obsidione Tykehil.
Byrton.
De confusione partis comitis.
De adventu comitis et suorum.
- fol. 219. *Nota de captione comitis Loncastræ,
et de morte ejus.
De interfectione comitis Herfordiæ.
De captione comitis Loncastræ per
vicecomitem Karleoli.
Quod dominus Andreas factus est comes
Karleoli.
Hugo Dispensator factus est comes
Wyntonæ.
*Utrum Christus habuit aliquid in pro-
prio vel communi.
- fol. 219, b. De adventu Roberti de Bruse in Ang-
liam.
De adventu regis Angliæ in Scotiam.
De adventu Roberti de Bruse in Ang-
liam.
*De fuga regis apud Byland.
De captione comitis Richemundiæ.
- fol. 220. De confederatione comitis Karleoli cum
Scottis.
Antonius de Lucy.
De captione comitis Karleoli.
- fol. 220, b. Sententia data de comite Karlioli ad
mortem.
De diversis judiciis datis supra comitem
Karlioli.
*Nota quod erroneum est dicere Domi-
num Jesum nec habuisse aliquid in
proprio vel communi.
De treugis pro xiiij annis inter regna.
- fol. 221. Imperator excommunicatur per papam.
De coronatione imperatoris.
De transitu reginæ.
De reditu reginæ et filii ejus in Ang-
liam.
- fol. 221, b. De decollatione episcopi Exoniensis per
Londonienses.
*Qualiter rex Scottis relaxavit homagium
suum.
*Qualiter rex Edwardus depositus fuit.
De captione regis et morte Dispensa-
toris.
De parlamento Londoniæ et deposi-
tione regis.
- fol. 222. *Coronatio regis Edwardi tertii.
De coronatione filii quondam regis, qui
dictus est Edwardus tertius.
De adventu Scottorum cum exercitu in
Angliam.
Lepra Roberti de Brus.
De parco de Stanhope.
De evasione Scottorum ab exercitu
Angliæ.

- De destructione Northumbriæ per Scotos.
- fol. 222, b. *De morte Edwardi regis secundi.
*Maritagium.
Rex Franciæ moritur.
*Homagium per regem relaxatum fuit Scottis.
De carta concessa Scottis in parlamento de consensu omnium comitum præter unum, ut tenerent terram suam libere sine homagio aliquo regibus Angliæ faciende.
De nuptiis sororis regis Angliæ cum filio regis Scotiæ.
Littera regis Angliæ facta domino Edwardo de Balliolo regi Scotiæ.
- fol. 223. *Depositio papæ Jobannis xxij.
*Robertus Brus leprosus et rex Scotiæ moritur.
*Edmundus Wodstoke.
De decollatione comitis Cantie.
- fol. 223, b. De adventu novi papæ.
De adventu Edwardi de Ballioli in Scotiam.
- fol. 224. De interfectione x milium Scottorum.
De interfectione et captione xij milium Scottorum apud Gledamore.
De sepultura Scottorum.
De creatione domini Edwardi in regem Scotiæ.
De adventu episcoporum, abbatum, et comitum in Fyfe cum xij militibus.
De obsidione regis et amotione ejusdem per Galwithienses.
De interfectione et captione Scottorum juxta Rokesburgh.
- fol. 224, b. De confusione regis Scotiæ apud Anandiam.
De captione comitis de Fife.
- fol. 225. De adventu Anglicorum in Scotiam.
De adventu regis Angliæ ad Scotiam.
De bello apud Berwicum.
- De Scottis interfectis apud Berwicum.
*Qualiter villa Berwici reddita fuit regi et heredibus suis.
De redditione villæ Berwici regi Angliæ.
- fol. 225, b. De parlamento Scotiæ.
- fol. 226. *Qualiter rex Scotiæ Edwardus fecit homagium suum regi Edwardo.
De homagio regis Scotiæ Edwardo regi Angliæ facto.
De rebellionem Scottorum contra regem suum et regem Angliæ similiter.
De morte comitis Richemundiæ.
De secunda ejectione regis Scotiæ a regno.
De morte papæ Jobannis xxij et revocatione errorum suorum, et de creatione papæ Benedicti xij.
- fol. 226, b. Littera regis Angliæ facta domino Edwardo de Balliolo regi Scotiæ.
- fol. 227. De captione comitis Moraviæ ab Anglicis.
De navibus Franciæ confusis in Angliæ.
De adventu Scottorum ad pacem.
De interfectione comitis de Athetel per Scottos.
- fol. 227, b. De treuga capta per nuncios papæ et regis Franciæ.
- fol. 228. De morte comitis Cornubiæ.
*Creatio comitum.
- fol. 229. De obsidione castri de Edeburgh per Scottos.
- fol. 229, b. De nobilitate stipendiariorum regis Angliæ contra Francos.
De exercitu Angliæ misso ultra mare contra regem Franciæ.
De navibus Franciæ captis, et de victoria in Flandria.
- fol. 230. De treuga castri de Dunbar.

De transitu regis apud Portesmuthe. De adventu regis Scotiæ in Scotiam. Littera regis Angliæ.	fol. 238. De subsidio regi concessio tam per clerum quam per populum.
fol. 231, b. Mandatum apostolicum.	fol. 238, b. De bello super mare. *Monhermer. Obsessio civitatis de Turnaye.
fol. 234, b. Scotti treugam fregerunt. Inundatio aquæ apud Novum Cas- trum.	fol. 242. Nota de fuga duorum comitum. Nota de comite de Angos.

NOTES.

NOTES.

“ . . . cæca cupiditate temporalis honoris acutus,” p. 1.

In the MS. for “acutus” we have “acutos.” This being the first instance of such errors, it may be well to state, that while readings grammatically incorrect have not been retained in the text, emendations, however obvious, have not been hazarded; and that the Editor has permitted numerous passages to remain in their present obscurity rather than indulge in conjecture or criticism.

“Hoc etiam anno magnates,” p. 1.

Numerous passages in the early part of our Chronicle are transcribed from the Chronicle of Melrose; all of which it may be unnecessary to specify. We may notice, however, under the year 1205, that the interpretation of this eclipse beginning “quod, quantum video,” is an addition to the Chronicle of Melrose made by one whose connection with the order of Minors is here apparent.

“Castellum de Mirable,” p. 1.

The poem of William Brito, entitled the *Philippidos*, book vi. l. 382, et seq. may be compared with the very conflicting statement of Matth. Paris, ad an. 1202, regarding the battle of Mirabell.

“Amisit,” p. 2.

This word supplied to complete the sense.

“Prædixit de hoc ordine futuro gloriosus heremita Godericus,” p. 3.

The Harleian MS. 322, art. 8, contains a copious life of this ascetic, in which, although numerous curious legends are preserved, I can find no trace of the story mentioned in the text. The manuscript is a very early one, and was probably

written prior to the arrival of the Friars Minors in England, consequently before there was any inducement to mention that specimen of Godric's prescience which is here recorded.

“ . . . apparuit quædam manus scribens, ‘ subjecta in corporalibus, . . . ’ ” p. 3.

Another and a fuller copy of this mystic and unintelligible rhapsody has been added, in a hand of the fourteenth century, on a fly-leaf at the commencement of the Royal manuscript, 9 B. ix, where it is ascribed to the year 1287; another copy referring it to the same year is in the Bodleian MS. B. iii, 12.

“ *Interdicta est Anglia,* ” p. 4.

It may be important shortly to notice the progress of this interdict.

The pope finding that John would not be induced to admit Stephen Langton to the see of Canterbury, placed England under interdict by his letters, 6 kal. June 1208, the execution of which he entrusted to William, bishop of London, and Manger, bishop of Leicester (Raynaldi, A.D. 1208, § 26). These prelates executed their commission (Rot. Pat. 9, John m. 3), and so far terrified the king, that he declared by his letters-patent, dated 21st January 1208, that he was ready to obey the pope's orders, saving to himself and his heirs the dignity and liberty of the crown of England (Fœd. i. 99). This proposal, however, was not accepted, and upon March 23, the interdict was pronounced, as here mentioned.

“ *Mense Martii, quindecim diebus ante pascha,* ” p. 4.

From these words to the word “ *sepulturam,* ” in l. 14, our Chronicle is a transcript from that of Melrose, with a few variations, the chief of which are the following:—

l. 2. “ *archiepiscopo Huberto,* ”—*archiepiscopo, scilicet Waltero Huberto.*

l. 10. “ *quia monachi contra* ”—*quia monachi, quos ipse miserat, contra.*

l. 12. “ *nihil profecit.* ” *Inde—nihil exhortando profecit, unde sicut predictum est terram suam.*

l. 13. “ *publice in tota terra sua cantaretur, nec mortui* ”—*publice cantaretur, et ita factum est, ut nec mortui.*

l. 14. the words from—“ *rex autem,* ” to “ *ecclesiam Anglicanam,* ” do not occur in the Chron. Melr.

l. 26. “ *Hoc credo accidisse,* ” this reflection is an addition to the Chron. Melr.; its general accuracy is borne out by Matthew Paris, p. 159.

“ *Inde terram suam interdixit,* ” p. 4.

The horrors of an interdict are more fully described by the Synod of Limoges, in 1031. “ *Nisi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicensem publica ex-*

communicatione, eo videlicet modo ut nemo, nisi clericus aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu et infra, in toto Lemovicinio sepeliatur . . . Divinum officium per omnes ecclesias latenter agatur, . . . altaria per omnes ecclesias, sicut in parasceve, nudentur, et cruces et ornamenta abscondantur, quia signum luctus et tristitia omnibus est . . . Nemo in ipso excommunicatione uxorem ducat.”

This instrument of papal authority was unknown in the early ages of the Church, and so obvious was its novelty and its injustice, that it was resisted by the inhabitants of the city of Rome itself, when Gregory IX. wished to place them under its influence. See Matth. Paris, A.D. 1234.

“ . . . castrum de Mauvaysin tunc inchoavit, ac imponens ei agnomen episcopi tunc Willelmi Sancti Andreae,” p. 4.

This jest of the bishop of Durham, if actually due to him, was a stale one, for William the Second had previously bestowed a similar title upon a castle which he erected over-against Bamburgh. “ Ac tha tha se cyng geseah that he hine gewinnan ne mihte, tha het he makian ænne castel toforan Bebbaburh, and hine on his spæce ‘*Malveisin*’ het, that is on Englice, ‘*yfel nehhebur.*’ ” “ And when the king saw that he could not win it, he commanded a castle to be made before Bamburgh, and called it in his language “*Malveisin,*” that is in English, “*Bad neighbour.*”—Chron. Sax. p. 202.

“ Mandavit rex Angliæ Willelmo regi Scotiæ ut sibi occurreret apud Novum Castellum, sed obviaverunt apud Boieltoun, quem comitatus est usque Noram,” p. 5.

This paragraph is abridged from the Chronicle of Melrose, the fuller text of which is worthy of insertion here. “*Johannes rex Angliæ mandavit Willelmo regi Scotiæ, ut ei occurreret apud Novum Castellum, et obviaverunt ad invicem Boyeltun. Rex itaque Scottorum Willelmus processit, et rex Anglorum venit usque ad Norham ix kalendas Maii [April 23], feria quinta, et tam in reditu quam in transitu hospitatus est in Alnevic propriis expensis, et habuerunt colloquium ambo reges apud prædictum castellum, et, infecto negotio, ab invicem discesserunt.*”

By the aid of Mr Hardy's Itinerary of the Reign of John, we can trace the progress of the sovereigns; on Friday, 31st July 1209, John was at Bedlington (the Boieltoun of the text), on the following day he was at Newcastle, and reached Norham on Tuesday, where he remained until Friday; there are existing documents dated both at Norham and Fenwick on that day.—See further, *Fæd.* i, 103.

What the business was concerning which they met, and which remained unaccomplished, we have no certain means of ascertaining; the rolls of John for that year, from which we should probably have had an insight into these transactions, being lost. We know, however, that William entered into a bond, by which he undertook to pay the sum of fifteen thousand marks, “*pro habenda benevolentia ejusdem domini nostri*

Johannis regis Angliæ, et pro conventionibus tenendis, quæ inter ipsum et nos factæ, et per cartas nostras hinc et inde confirmatæ sunt." This instrument is printed by Rymer, *Fœd.* i, 103, and is dated at Norham, 7th August, not at Northampton, as it erroneously stands in the print, as I ascertained by an examination of the original from which it was printed by Rymer.

The passage at p. 7 of this work, extracted from the *Chronicon de Melrose*, relates to the same events.

It may be presumed that the instrument, entitled "De homagio a Willelmo rege Scottorum Johanni regi Angliæ facta," printed in the *Fœdera*, i, 104, although without date, is connected with the same events, and sprung from the same transaction. From internal evidence we are certain that it was sealed between 22d July 1211, when John, archdeacon of Lothian, became bishop elect of Dunkeld, in which latter capacity he appears as a witness (*Keith's Scottish Bishops*, p. 78), and before 4th March 1212, when Alexander, William's son, was knighted (*Matth. Paris*, p. 161).

"Tunc Alanus filius Rolandi," p. 5.

This sentence and the ensuing paragraph ending with the word—"secularibus," are transcribed from the *Chronicle of Melrose*, p. 108.

"Anno regni regis terdecimo, post festum S. Jacobi, misit dominus papa duos nuncios in Angliam," p. 5.

The *Annals of Burton*, p. 163, and the *Annals of Waverly*, p. 174, contain an account of the interview between the papal envoys and John, which agrees very closely with the present text. I have not hesitated to amend, in a few instances, the version of the *Chronicle of Lanercost* by the help of these works, which, as far as this conversation is concerned, may be regarded as other manuscripts of the present history.

A.D. 1210, p. 7.

The whole of the narrative of this year, and the greater portion of the three ensuing years, is taken, with a few variations, from the *Chronicle of Melrose*, p. 109.

". . . rex Scotiæ, filium Macwillelmi Hughtrede persequendo, . . . multorum cadavera inanimata reliquit," p. 9.

In the *Chronicle of Melrose* the passage stands thus, "Sed et rex Scotiæ filium Macwillelmi, Guthred scilicet, persequendo, propriosque seductores destruendo, multorum cadavera inanimata reliquit," p. 112.

Upon this irruption Fordun is more than usually explicit, and appears to have had access to authentic materials. This Guthred, or Hutred Macwilliam, was the son of Donald, who was the son of Malcolm Macbeth, and probably laid claim to the throne of Scotland as the descendant of the early Celtic monarchs. The unpublished *Chro-*

nicle ascribed to Walter of Coventry contains some particulars concerning this insurgent Guthred, which I quote the more willingly as it incidentally introduces some curious information concerning the manners and feelings of the Scottish court, subjects upon which very few notices have reached us.

Scotorum rex Willelmus, jam ætatis provecæ, cum interiores regni sui partes seditione turbatas pacificare non posset, ad Angliam confugiens se et regnum filiumque, quem unicum habebat, ejus commisit provisioni. At ille cingulo militari committendum sibi donans, in partes illas cum exercitu proficiscens, dimissis per interiora regni suis, Cuthredum nomine Macwillam, seditionis ducem, cepit, et patibulo suspendit. Erat hic de Scotorum regum antiqua prosapia, qui, Scotorum et Hibernensium fretus auxilio, longas contra modernos reges, sicut et pater suus Duvenald, nunc clam nunc palam exercuit inimicitias. Moderniores enim Scottorum reges magis se Francos fatentur, sicut genere ita moribus, lingua, cultu; Scotisque ad extremam servitutem redactis, solos Francos in familiaritatem et obsequium adhibent.—Memoriale Hist. ad an. 1212.

“ Videtur sanctus Hugo, episcopus Lincolnæ, claruisse,” p. 10.

This paragraph appears to be the addition of a later hand. Hugh, bishop of Lincoln, died in November, A.D. 1200, and was buried in the cathedral, into which his body was carried by John, king of England, and William, king of Scotland; see Hoved. f. 461, b. His life, written by Adam, his chaplain, is printed by Pez. Bibl. Ascetica Antiquo-Nova, 8vo. Ratish. 1723; one copy is in the Digby MS. No. 165, and another formerly belonged to the Bollandists, which they received from the monastery of Paderborn, is described by them in the Acta Sanctorum, Jun. tom. i. p. 508.

“ Willelmus rex Scottorum viam universæ carnis ingrediens,” p. 11.

Here the chronology is confused, the death of William happening upon 4th Dec. 1214; while the arrival of Langton, and the destruction of the French fleet, really occurred in 1213.

“ . . . posteritatis suæ reliquit memoriam, filium nomine Arthurum, et filiam nomine Alienoram,” p. 11.

It is not necessary to enter into a discussion of the question whether or not John was guilty of the murder of his nephew. It may be stated on the one part, that the accusation was made by the French king for political reasons, and in prospect of those important events which resulted from John's refusal to appear at the parliament to which he was summoned as Duke of Normandy; and that the odium with which he was regarded by the ecclesiastics of that time, the only historiographers, tended to perpetuate and give additional weight to these accusations. On the other hand, the circumstantial evidence against him is copious and strong, and is enough to show that, if innocent, he had the misfortune to be placed in a very suspi-

cious position. It may be premised, that Arthur's voyage into England, mentioned at p. 1, is unsupported by any good evidence, and, indeed, is contradicted by all historians who mention his death. There are a few facts which tend to confirm the story here given of Robert (not William) de Vipount's participation in the murder, or at least to account for the manner in which his name became associated with it. From the Patent Rolls, pp. 15, 21, 39, it appears that he had the custody of several individuals captured at Mirabel, amongst whom Ralph de Coggeshale, in his Chronicle (Bouquet, xviii, 98), includes Arthur. That he had a grant of the castles of Burgh and Bowes, in which he is here said to have confined Alianor, appears from the Patent Rolls, p. 25, and Cal. Rot. Chart. p. 20. On the Pat. Rolls of 16 John, p. 124, is a writ from that monarch to Robert and Ivo de Vipont, sending to them William Malet and Fawkes de Breaute, and commanding that Alianor, his niece, should be sent in their custody to Corfe. To these facts it may be added, that Robert de Vipont and Ivo his brother are included amongst John's "consilarii iniquissimi," by Matthew Paris, p. 161.

"Erat quidam serviens reginæ, Johannes nomine, qui de suspitione vere vel false accusabatur," p. 13.

The author of the Flores Historiarum also states, that John having accused his queen, Isabella of Angoulême, of adultery, took summary vengeance on her gallants, and, according to the same authority, she was imprisoned upon this accusation, ii, 87. A writ entered on the Close Rolls, i, 124, dated 3d December 1214, enjoins Theodoric Le Tees to conduct the queen to Gloucester, and there to keep her guarded in the chamber in which the princess Johanna had been nursed; an entry which, taken in connection with the passage in the Flores Historiarum, seems to add weight to the statement of the Chronicle of Lanercost. The cruelty with which John punished the accused servant is, fortunately, without many parallels in history. Grimm has shown (*Deutsche Rechts Alterthümer*, p. 704), that it had been equalled, but certainly at more remote and barbarous times.

"Ordinem præposterum Anglia sancivit," p. 15.

From this point to the narrative concerning Basset, at p. 19, the text is founded upon the Melrose Chronicle; the intermediate portion up to p. 22, l. 19, is from other authorities.

"Rex autem Angliæ post ipsos subsequenter adveniens," p. 17.

Mr Hardy's Itinerary of John, prefixed to the Close Rolls, furnishes us with the route of that sovereign in his northern expedition. It is of so much importance that we here insert it.

A.D. 1216.

January	8, Friday,	.....he was at.....	{ Durham. Newcastle.
"	9, Saturday,	..... "	{ Newcastle. Bedlington.
"	10, Sunday,	..... "	.....Bedlington.
"	11, Monday,	..... "	.....Alnwick.
"	12, Tuesday,	..... "	.....[ ]
"	13, Wednesday,	..... "	.....[ ]
"	14, Thursday,	..... "	.....Berwick on Tweed.
"	15, Friday,	..... "	.....Berwick on Tweed.
"	16, Saturday,	..... "	.....Berwick on Tweed.
"	17, Sunday,	..... "	.....Berwick on Tweed.
"	18, Monday,	..... "	.....Berwick on Tweed.
"	19, Tuesday,	..... "	.....Berwick on Tweed.
"	20, Wednesday,	..... "	{ Berwick on Tweed. Dunbar.
"	21, Thursday,	..... "	.....Berwick on Tweed.
"	22, Friday,	..... "	.....Berwick on Tweed.
"	23, Saturday,	..... "	.....[ ]
"	24, Sunday,	..... "	.....Mitford.

It will be observed, that the Chronicle of Lanercost, or rather the Chronicle of Melrose, from which it is copied, does not agree in every instance with the enrolments from which this Journal is compiled.

" Sed et insipiens rex Johannes . . . decimo sexto kalendarum Novembris . . . apud Newerke diem clauset extremum," p. 19.

This erroneous date, like the greater number of the transactions of this portion of the history, is copied from the Chronicle of Melrose. John died upon October 19th.

". . . Arthurum se esse fatetur totius monarchiæ Britanniæ quondam dominum," p. 23.

The pertinacity with which the descendants of the aboriginal inhabitants of this island adhered to the belief of Arthur's return to reign over regenerated Britain is frequently alluded to in our early historians. It was in compliance with the spirit of this widely diffused opinion, that Arthur of Brittany received his name, Will. Neubrig. ii, vii; Contin. Hoved. (ap. Bouquet, xviii), 164; Ben. Petrob. pp. 469, 470; Dico, p. 429. The unprinted Chronicle ascribed to Walter of Coventry, in the Library of Corpus College, Cambridge, confirms this statement, by showing that the Welsh believed, or were said to believe, that the period for their recovery of England had arrived.

"Arthurus in prisiona fratrici sui, Johannis regis Angliæ, dubium quo casu, de medio factus est, nec est inventum sepulchrum ejus usque ad diem hanc, ut dicitur; sed non absque vindicta Dei, qui frangit omnem superbum. Britones quippe, quasi de nomine augurum sumentes, Arthurum antiquum in isto resuscitatum impudenter et imprudenter jactitabant, et Anglorum interventionem regni que ad Britones per ipsum imminere translationem."—*Memoriale Hist.* ad an. 1203. William of Newburgh, in the Preface to his *History*, is very severe upon the Welsh for believing in the return of Arthur: ". . . gratia placendi Britonibus, quorum plurimi tam bruti esse feruntur, ut adhuc Arturum tanquam venturum expectare dicantur, eumque mortuum nec audire patiantur." And again, "Et notandum quod eundem Arturum postea refert [Gaufridus, scilicet, Monumetensis] in bello lethaliter vulneratum, regno disposito, ad curanda vulnera sua abiisse in illam quam Britannicæ fingunt fabulæ insulam Avalonis, propter metum Britonum, non audentes eum dicere mortuum, quem adhuc vere bruti Britones expectant venturum."

Peter of Blois, archdeacon of Bath, who lived in the time of Henry the Second, when speaking of hopes of preferment long deferred, says, "Adhuc benignioris eventus vota concipio, et fortasse venturum cum Britonibus prætor Arturum, et Messiam cum Judæis exspecto."—*Ep.* xxxiv. In his *Epistle*, number li, he writes, "Exspectans exspectavi Dominum meum, nec intendit mihi; adhuc etiam promissam exspecto gratiam, fortasse sicut Arthurum Britannia, sicut Judæa Messiam." And again, in *Epistle* lvii, ". . . quibus si credideris, expectare poteris Arthurum cum Britonibus."

Peter Langtoft, in his manuscript chronicle of the kings of England, thus speaks of Arthur's fate:—

"Arthur fu naufrez parmy sa wambysoun,
Passa le coupe de sa espeye Arthur pur garysoun,
Se fist de ilok portire en lile de Avaloun,
Parveir ne say counter si mort seit, ou noun,
Mes uncor vifs, ceo dient ly Bretoun."

MS. Reg. 20 A. ii, fol. 46, b.

Arthur's fame was not confined to England, but even Etna laid claim to the honour of his residence. Cæsarius of Hiesterback, a Cistercian monk, who, about the year 1220, compiled a most curious and extensive collection of legendary tales, has inserted in his volume one relative to Arthur, whom he places in this volcano, *xii*, *xii*. It is only fair, however, to state, that he considers this mountain the "os inferni;" see *chap.* *xiii*.

It will be admitted, we believe, by all interested in the history of popular fictions and superstitions, that there are few tales in our early *Chronicles* which can compete, either in plot or narrative, with this legend of "The Butterfly Bishop."

"Eodem anno Henricus . . . . puer novem annorum . . . . coronatus est," p. 23.

The attention of the reader is directed to the fact, that Henry's coronation is here mentioned for the second time, and his age is stated to be nine years, whereas in the preceding page it is twice said that he was seven. These facts, although trifling, are noticed to show how uncritically this Chronicle has been compiled from other sources. Henry was born 1st October 1207 (M. Paris, p. 225).

"Eodem anno in hebdomada pentecostes," p. 24.

The Chronology is here disturbed; the battle of Lincoln was fought, as we know from M. Paris, upon Saturday, 19th May, 1217.

". . . Ricardus de Marisco, ... qui cognatum sibi magistrum Adam de Eodem, induxit in patriam illam," p. 24.

The author of the Chronicle of Lanercost here diverges from the Melrose Chronicle to introduce the praises of Adam de Marisco, and furnishes some information concerning him which, it is believed, is nowhere else to be found. For the purpose of elucidating the connection which I have endeavoured to establish between the Friars Minors (or Franciscans), and the authorship of a portion of this Chronicle, I shall here exhibit, as briefly as possible, the manner in which Adam de Marisco has merited the praise of the compiler.

He entered the order of the Franciscans at an early age (Leland), and was instructed by the abbot of St Andrew at Vercelli, a school-fellow of St Anthony of Padua (Pits). He afterwards enjoyed the honour of filling the chair of a professor at the Franciscans' school at Oxford (Wood, Oxon. i, 72). He stood high in the estimation of Robert Grosteste, bishop of Lincoln, whose esteem for this new order of Friars induced him to leave his valuable library to the monastery of the Minorites at Oxford. The Cotton. MS. Vitell. E. viii, contains about 250 of Adam de Marisco's letters; many of them are addressed to Grosteste, and contain much curious information upon the civil as well as the ecclesiastical history of the period. He was Warden of the Friars Minors of London (Epist. fol. 85), and died 15th November . . . , his decease being entered in the martyrology of the Franciscans of Salisbury. See Tanner, Bibl. p. 8.

". . . archipiratam Francorum Eustachium, militem quemdam, cognomine Mattheum appellatum . . ." p. 24.

This passage is obviously corrupt in the manuscript. The scribe had written the word "monachum" after "Eustachium, but immediately expuncted it. We should read "archipiratam Francorum Eustachium, militem quemdam, cognomine monachum appellatum." Concerning this individual, see the "Roman d'Eustache le Moine pirate fameux du xiii siècle, public pour la première fois d'après un manuscrit de la Bibliothèque Royale par Francisque Michel," Paris, 1834.

“Eodem anno, octavo kalendas Octobris [Sept. 24], ex hac luce subtractus est nobilis heremita, Robertus de Knaresburgh,” p. 25.

It is curious, and at the same time gratifying, to find that in this minute narrative of the hermit of Knaresburgh, the accuracy of our Chronicle is borne out by a singular combination of evidence. In itself the affair is of little or no value, but as proving the general accuracy of the Chronicle, it is worth following out, and with this view the following confirmatory statements have been thrown together, which are here inserted without comment, leaving it to the reader to make his own comparisons between them and the text.

In the Harleian MS. 3775, n. 6, is “Vita S. Roberti Heremitæ edita a Ricardo Stodelay,” a writer whose information was derived from an old man who had been upon terms of intimacy with the Hermit.

He first speaks of the “fugitivus miles” of the text, p. 25, l. 32.

“Erat quidem vir ille miles famosus et dives, verum, ut iram regis Ricardi, ob quãdam offensam ejus animam quærentis, ad tempus declinaret, in habitu heremetico, ne a satellitibus regis agnosceretur, latitare decrevit . . . . Habitaverunt itaque simul in loco horroris et vastæ solitudinis, donec rex Ricardus, lege mortis compellente, viam universæ carnis ingrediens, mundo valefecerat. Rege igitur de medio sublato, memoratus miles, non Christi sed mundi, qui putabatur ad atrium Dei manum misisse, respiciens retro, ad uxorem et filios, ut canis ad vomitum, reversus est.”

After some particulars regarding the Hermit, the Legend proceeds—

“Unde ad quãdam matronam nobilem Helenam nomine, in partibus illis habitantem . . . humiliter accessit, quem mulier . . . suscepit gratulabundo, dedit ei ecclesiam S. Hildæ in saltu de Knaresburgh constructam, ubi quondam villa grandis, quæ Rothferlingtoun vocabatur, a rege Stephano subversa refertur.”

Driven hence by thieves, he petitions his benefactress to be permitted to reside “sub pariete ecclesiæ de Spoforde.”

At St Hilda she gave him a carrucate of land, two oxen, one cow, and one horse, “Edificavit igitur ibi, nobili matrona manum porrigente, ad invicem habitaculum, in quo tam transeuntes quam ei famulantes congrue reciperentur, constituta etiam postmodum horrea, in qua fruges reconderentur.”

Here he resided some time in peace and seclusion, until “vir nobilis et baronum famosissimus in Anglia, Willelmus de Stuteville,” when hunting, saw the houses which had been built by the liberality of this lady Helena, and probably regarding them as an encroachment upon the forest laws, he ordered them to be destroyed. At this point the MS. unfortunately breaks off.—Cf. the text, p. 26, l. 5.

“Rex [Johannes] Roberto de Ros, etc. Sciatis quod concessimus abbati et monachis de Holmcoltram heremitorium in foresta nostra de Engelwode cum landa quam Rogerus Goki, quondam Heremita illius loci, tenuit, integre cum omnibus pertinentiis suis . . . Teste me ipso apud Turrin Londoniæ, 3 die Marci, anno regni nostri 16 [1215].”—*Rot. Claus.* 1, 198, b.

“ Rex [Henricus tertius] Briano de Insula, salutem. Mandamus vobis, quod permittatis abbatem et monachos de Holmcoltram excolere, vel ad pasturam tenere, si voluerint, landam illam, quam *Rogerus Goki*, quondam *Heremita* S. Iildæ, in foresta de Engelwude tenuit in eadem foresta infra clausam prædicti heremitorii, secundum tenorem cartæ domini Johannis patris nostri, quam inde habent. Teste Huberto, etc. apud Westmonasterium, 6 die Maii [1223].—Id. p. 544.

The same grant had been made almost in the same words, by a charter dated at Westminster, 7 April, 11 Hen. III, in which, however, there is no notice of a prior grant made by King John. The hermitage is also mentioned in charters of Thomas de Lassels, printed in the *Monast. Anglic. v*, 606, 607, edit. Ellis.

Rex omnibus [etc.] salutem. Sciatis nos intuitu Dei et pro salute animæ nostræ [etc.] concessisse et hac carta nostra confirmasse fratri Ivoni heremite Sanctæ Crucis de Cnaresburg et ejus successoribus xl. acras terræ cum pertinentiis in Swinesco, quas dominus Johannes rex pater noster prius dedit et concessit fratri *Roberto* quondam *Heremite* ejusdem loci . . . . Datum apud Pontemfractum, 30 die Novembris, anno xii.—*Rot. Chart.* 12 Hen. III, m. 10.

The length which these remarks have attained prevents me from inserting all which has been collected upon the subject; but the following notes should not be excluded:

William de Stutville had a grant of the lordship of Knaresburgh.—*Rot. Chart.* 1 John, m. 5.

He appears exercising authority in the forest of Knaresburgh, probably as custos, in the year 1205.—*Rot. Fin.* p. 325.

Brian de Insula, Alexander de Rofham, and *Alexander de Dorsete* (cf. p. 27, l. 3), are mentioned as employed in forest affairs in Yorkshire, in 1205.—*Rot. Fin.* p. 305.

Upon his death a precept was issued to the sheriff of Yorkshire, ordering him to seize the forest of Knaresburgh.—*Rot. Claus.* 6 John, m. 11.

Brian de Insula fortifies the castle of Knaresburgh.—*Rot. Pip.* 13 John.

—————, is mentioned as governor of Knaresburgh.—*Rot. Pat.* 1 Hen. III, m. 7.

—————, his governorship renewed.—*Rot. Pat.* 6 Hen. III, m. 6.

One of the publications of the Roxburgh Club (presented, in 1824, by the Rev. H. J. T. Drury) is a metrical life of St. Robert of Knaresburgh, from a manuscript formerly belonging to Francis Douce, Esq. now in the Bodleian Library, which is presumed to be unique. This work I have not had an opportunity of inspecting.

“ . . . cui possessiones canonicorum sunt commissæ,” p. 27.

The alteration from “passiones,” the reading of the original MS., to “possessiones,” has been adopted by a comparison with the mention made of the same personage in the commencement of the year 1223, p. 30.

"Hugo quondam abbas Belli Loci de Burgundia," p. 27.

Godwin, and his Editor, Richardson (*De Præsulibus Angliæ*, p. 763), are ignorant both of the prior history of this Hugh and his death. It appears from the Close Rolls, 6 Hen. III, m. 2, that he was commissioned by Henry to attend the Council, which it was expected would be held at Verona. He retired, in 1233, to the Benedictine abbey of Beaulieu, or Bellec, near Turenne, where he died in the same year.—See p. 42, *postea*, and *Gal. Christ.* ii, 605.

"Quæsita perdiderunt," p. 27.

Matthew Paris has preserved two interesting letters relative to the loss of Damietta, one written by P. de Albeneio, the other by P. de Montacute, the Master of the Knights Templars.—See his *Chronicle*, pp. 313, 314.

"Tunc etiam regina civitatum, Hierusalem," p. 27.

The account here given of the destruction of Jerusalem, and of the creed and behaviour of the Saracens, extending as far as the end of this year, is copied verbatim from the *Historia Orientalis* of Jacobus de Vitriaco, which is printed by Bongars, in the *Gesta Dei per Francos*, i, 1137; fol. Hanov. 1611.

"Coronatus est rex Angliæ Henricus," p. 28.

The *Chronicle* of Matthew Paris assigns a different date to this transaction, namely, 17th May, and its accuracy, in this instance, is superior to the *Chronicle* of Lanercost. Henry himself, in the Close Roll, a^o. 4, m. 1 (vol. i, p. 433), directs the Barons of his Exchequer to repay 24*l.* 11*s.* 8*d.*, advanced by William Yoynier [the joiner], "pro pannis sericis positis in usum nostrum in festo coronationis nostræ celebratæ apud Westmonasterium die Pentecostes, anno regni nostri quarto." The same authority, p. 216, shows that 200 deer, 2000 ells of linen, 5000 hens, 500 lambs and kids, and other necessaries, were ordered upon 26th April for the approaching ceremony upon 7th May. Peter de Maulay is ordered to attend the coronation, which, it is stated, will be celebrated on the vigil of Pentecost, *Fæd.* i, 160. These authorities prove the error of our *Chronicler*.

"Eodem anno translatus est S. Thomas," p. 29.

The Bull of Honorius III, granting permission for the translation of the body, is in the Register of that pope, p. iii, Ep. 266; and by the letter, n. 430, dated 3 cal. Maii, he directed the archbishop of Canterbury, the bishop of Coventry, and the abbot of Fountains, to make inquiry relative to the life and miracles of Hugh of Lincoln, previous to his canonization, as mentioned in the text.—See Raynaldi, *Ann. Eccl. A.D.* 1219, § 41, 42, 43; see also *A.D.* 1220, § 45; and *Matth. Paris*, p. 309.

"Alexander rex Scottorum duxit in uxorem . . . Johannam filiam Johannis regis Angliæ," p. 29.

Misled by the fact of a meeting having been held at York in June 1220, by Henry, and Alexander, king of Scotland, at which the terms of the future marriage were settled, some historians have imagined that the nuptials were then celebrated; whereas they did not take place until a year after; see *Fœd.* i, 160, 161. Raynaldi, *Annal. Eccl.* a.d. 1220, § 46, must therefore have misunderstood the letter of Honorius III. to Pandulph bishop elect of Norwich, which he quotes as proof that the ceremony of marriage had been performed in June 1220, by that Legate. The Close Rolls furnish incontrovertible evidence of the time when the event really took place. Henry, by a writ to the Barons of the Exchequer, orders them to account to the Sheriff of Northumberland for 15*l.* which he delivered to A. king of the Scots, for payment of his expenses on his way to York, there to marry Johanna, the king's sister. Dat. York, 20th June, 5 Hen. III.

To this same event belong two letters given amongst the Illustrative Documents, No. I, II. They are now printed for the first time from the originals in the Tower.

"Jacobus, papæ Pœnitentiarius, venit Legatus in Scotiam," p. 29.

This measure appears to be contrary to the privileges granted by the Popes to the Church of Scotland, according to which it was decreed, "ut nulli de cetero, qui de Scotiæ regno non fuerit, si quem Apostolica sedes propter hoc de corpore suo specialiter destinaverit, licitum sit in eo legationis officium exercere."—*Regist. Honor.* III, Lib. III, Ep. 124.

A letter from the Pope addressed to this Legate, Lib. v, Ep. 717, acquaints us with some proceedings upon the part of Alexander, of which we have no trace in the histories of the time. That king requested that he might be crowned by the Legate, and wished that the ceremony should take place without the consent or agency of the king of England. The prelate thought it advisable to consult Honorius; and the answer which he received was decisive.

"Super eo quod carissimus in Christo filius noster . . . rex illustris Scottorum a te postulat coronari, tibi breviter respondemus, quod nequaquam ejus coronatio ad te spectat, cum carissimo in Christo filio nostro . . . regi Anglorum illustri subesse dicatur. Unde nolumus, ut te inde aliquatenus intronittes, ne regnum Angliæ alii regno postponere videremur; nisi forte id de ipsius regis Angliæ ac consiliariorum suorum procederet voluntate. Sed si ad hoc memoratus rex et ejus consilarii consentirent, tunc ad coronationem alterius procedere posses de consilio prælatorum Angliæ, ita quod jure alterius exinde nullatenus derogetur. Dat. Laterani."—Raynaldi, *Annal. Eccl.* a.d. 1221, § 49.

"Eodem tempore, Adam, episcopus Cathenesiæ, . . . palmam martyrii . . . est adeptus," p. 29.

Had not this narrative been transcribed from the Chronicle of Melrose, and there-

fore entitled to credit, since the unhappy bishop of Caithness had formerly been abbot of that monastery, I should have been induced to believe that the present entry had arisen from a confusion with an event of a somewhat similar nature which occurred in A.D. 1202. It appears from the Letters of Pope Innocent III, Lib. v, Ep. 79, that in that year the bishop of Caithness was besieged in a castle, and being captured, his tongue was cut out. The individual by whom this deed was committed being seized with remorse, went to Rome, and the penance which was enjoined is minutely described in the Decretal Epistle just now quoted.—See Raynaldi, A.D. 1202, § 10.

“Hugo Carliolensis episcopus . . . discessit,” p. 30.

If the reader will compare this account of Hugh bishop of Carlisle with that which is given at p. 42, he will have an instance of the want of skill with which the valuable materials of which this Chronicle is composed are put together.

“Quidam Francigena, Faukes re et nomine,” p. 31.

The historians of the time, in particular Matthew Paris, abound with notices of this turbulent and unprincipled, but clever, soldier of fortune. It would be beyond the scope of our present undertaking to specify his exploits, but we willingly insert amongst our Illustrative Documents [No. XI.] a curious series of letters and papers, now for the first time printed, from the Tower of London and elsewhere, which are calculated not only to elucidate the history of this individual, but to throw considerable light upon the state of England during the troublesome period of Henry's minority.

“Epitaphium Hotoft,” p. 32.

The poetical lucubrations of this Hotoft occur several times in our Chronicle, and, with one exception, are not to be found elsewhere. The only writers of the name of Hotoft, who are mentioned by Bishop Tanner, are William de Hotoft, abbot of Peterborough, who resigned that office in 1249, and a friar preacher, also named William, whose age is not ascertained, but both apparently differing from the poet here quoted. He appears to have been a monk of Durham, since Matthew Paris, who gives this epitaph, says it was written by “quidam monachus Duselmensis,” p. 332.

“Rex Hierosolymitanorum . . . se fratrem ordinis Francisci fecerit,” p. 32.

Here is a slight error; it was not the king of Jerusalem who assumed the habit of a Franciscan, but his son, the celebrated St. Louis, as we learn by the following entry in a scarce little volume, entitled “Firmamentum trium ordinum B. patris nostri Francisci” (without date, but printed apparently at Paris, about 1512), in which, at fol. 42, b, he is thus mentioned—“Dominus et frater sanctusque Ludovicus episcopus Tholosanus, primogenitus [read deuterogenitus] regis Siciliae, Ungariae et Jerusalem, qui, contemptis his tribus regnis, intravit hunc sacrum ordinem.” See also Gall. Christ. xiii, 32; Acta Sanctorum, xxxvi, 781. Robert king of Sicily, brother of St. Louis, and his sister Xanchia, also became members of the same order.

“Gregorius nonus appellatus est,” p. 35.

A synopsis of the privileges granted by him to the order of the Franciscans may be seen in the “Firmamentum,” quoted in the last note, part ii, fol. iij.

“Reymundus, de ordine Prædicatorum, compilavit scriptum suum,” p. 35.

Reymundus de Pennaforti, a Dominican friar, who died in 1275, at a very advanced age, was the collector of Five Books of Decretals, called “Extravagants,” which are found in most collections of Canon Law.—See Oudin, *Comment. de Script. Eccl.* iii, 163.

“Et in itinere defunctus,” p. 36.

The death of Louis the Eighth, king of France, is here incorrectly repeated, having been mentioned in the previous page, under the year 1226, when it really occurred.

“Magister Stephanus de Langtona, Cantuariensis archiepiscopus,” p. 36.

The flattering manner in which Langton is mentioned proceeds, probably, no less from his attachment to the order of the Franciscans, than for the zeal with which he supported the dignity of the Church against the attacks of King John.

“ . . . a die sui obitus [sc. Edmundi Cantuariensis archiepiscopi] felix corpus ejus carnis candorem et capillum solidum usque nunc conservat,” p. 36.

The authors of the *Gallia Christiana*, xii, 440, assure us that when they wrote (1770), the body of the archbishop was incorrupt. A minute and interesting account of the invention and translation of this saint is given in a letter from the bishop of Chichester addressed to the abbot of Begeham, inserted among the *Illustrative Documents*, [No. XIII.] It confirms some of the statements made in the text.

“ . . . apud cenobium de Catebi deducta est ad melioris vitæ propositum, ubi dicti præsulis soror tunc priorissæ administrabat officium,” p. 36.

Katebi, or Katesby, in Northamptonshire, was a priory of Benedictine nuns, founded by Robert, the son of Philip de Esseby. Tanner, *Northamp.* xxi. Of this establishment, Margaret and Alice, sisters of Edmund of Abingdon, were prioresses, the first died in 1257, the second in 1270.—See M. Paris, 946; Langtoft, 612.

“Et incipiens psalmum ‘De profundis,’” p. 37.

The 129th Psalm, of which this is the commencement, formed a portion of the service at vespers for the dead.—See Edm. Martene de *Antiq. Ecclesiæ Ritibus*, ii, 389, edit. 1788; M. Gerbert, *Monumenta Vet. Liturg. Alemann.* ii, 247, edit. San-Blas. 1779; Card. Bona, de *Divina Psalmodia*, p. 349, edit. 1677.

“Constituto vero viro venerabili in archiepiscopali fastigio,” p. 39.

It may be interesting, for many reasons, to observe the oath of fidelity which, at

this period, the Pope exacted from archbishops and bishops upon consecration. Raynaldi, *Annal. Eccl.* A.D. 1233, § 65, has printed from a MS. in the Vatican, the fealty which this archbishop of Canterbury professed to Gregory the Ninth.

"Ego Eadmundus Cantuariensis archiepiscopus in antea fidelis et obediens ero B. Petro et sanctæ Romanæ ecclesiæ, et domino papæ Gregorio suisque successoribus canonicè intransibus.

"Non ero in facto, nec in consilio, aut consensu, ut vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium vero, quod mihi credituri sunt per se, aut per nuncios suos, sive per literas, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam.

"Papatum Romanum et regalia B. Petri adjutor eis ero, ad retinendum et defendendum, salvo meo ordine, contra omnem hominem.

"Legatum apostolicæ sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo, et in suis necessariis adjuvabo.

"Vocatus ad synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonica præpeditatione.

"Apostolorum limina singulis triennii visitabo, aut per me, aut per nuncium meum, nisi Apostolica absolvar licentia.

"Possessiones vero ad mensam mei archiepiscopatus pertinentes non vendam, neque donabo, neque pignorabo, neque de novo infendabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano pontifice.

"Sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Dei Evangelia."

The same oath was exacted from the archbishops of Rouen, Upsal, and others.

"... comes, ob conscientiæ teneritudinem, duodecim annis ab uxoris suæ amplexu abstinerit, sicut ego ipse accepi ab homine, qui utrumque secreta rimari consuevit," p.

40.

Here the Chronicle is in error. Simon de Montfort married Alianor, sister of Henry the Third, upon Thursday, 7th January 1238 (*M. Paris*, p. 465). This gave great dissatisfaction, from the cause mentioned in the text, and the earl shortly after went to Rome that he might obtain dispensation, leaving the countess already pregnant (*id.* p. 468). He returned upon 14th October, and found his wife at Kenilworth, upon the eve of her confinement (*id.* p. 475). The reading should perhaps be "diebus," instead of "annis," an observance founded on, but exceeding the restraint imposed upon newly married people by the Constitutions of the early Church, as specified in the Fourth Council of Carthage (A.D. 398), can. 13, by which it is thus enacted:—"Sponsus et sponsa cum benediceudi sunt a sacerdote, a parentibus et paronymphis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reverentia ipsius benedictionis, in virginitate permaneant." This observance probably had its origin from the circumstances mentioned in Tobit, viii, 4. But it was not permitted to pronounce a nuptial benediction upon a widow, as Elianor was, upon the event of her second marriage, as appears by the following passage from Durand's *Rationale Divinorum Officiorum*, I, ix, 15:—"Non debent nuptiæ benedici, nisi, ubi virgo cum vir-

gine contrahit, . . . imo, presbyter qui benedictionem cum secunda uxore celebraverit, officio et beneficio suspensus, est ad sedem apostolicam mittendus."—See also II, i, 47.

"Dominus Galweix Alanus . . . duxit filiam Hugonis de Lasey in uxorem," p. 40.

It is singular that Dugdale, in his *Baronage* (i, 98), when he cites Matthew Paris (p. 430), should have failed to observe that Alan of Galway is there stated, as in the text, to have married the daughter of Hugh de Lacy. It appears that a MS. in the Bodleian Library (Laud, C. 98, p. 65), quoted by Dugdale, asserts that this Hugh had only one daughter and sole heir, whom it names Maud, who became the wife of Walter Burk, lord of Connac; whereas the enrolment of a safe-conduct (Rot. Pat. 21 Hen. III, m. 2), says her name was Roesya.—See it printed in *Illustr. Scott. Hist.* 4to, Glasg. [Maitland Club], 1834, p. 30.

"Eodem [anno], comes de Fife, Malcolmus, a præsenti luce migravit," p. 40.

His death, here assigned to A.D. 1229, is by the *Chronicle of Melrose* placed a year later, and Douglas's *Peerage*, quoting the *Cartulary of Moray*, says he died in 1228; i, 574. But as the *Chronicle of Lanercost* places his decease in the same year with that of Anthony, which occurred in 1231 (see Raynaldi, ad an. § 33, and p. 41 of the text), and the coronation of Edmund archbishop of Canterbury, which did not take place until 2d April 1234 (M. Paris, p. 397); little faith can be placed on a chronology which is so confused and faulty.

"Eodem anno venerunt Norwigenses cum Husbac filio Owumundi, cognomine Hacone . . ." p. 41.

Upon a comparison of this passage with the account given in the *Chronicon Mannixæ*, p. 31, 4to, Copenhag. 1786, a remarkable similarity of narrative and expression will be observed.

"Quo etiam anno Willelmus de Bondington," p. 41.

His election to the see of Glasgow is referred by the *Chronicle of Melrose* to the following year. It may also be remarked, as another proof of the faulty chronology of this part of the present history, that under this year, 1231, it erroneously repeats the notice of Henry's return from France, which had been previously mentioned under the preceding year.—See M. Paris, p. 367.

"Tunc temporis Alanus dominus Galwydiæ moritur," p. 42.

Referred by the *Chronicle of Melrose* (from which source, however, this passage is not transcribed) to the year 1234. Matth. Paris, under the year 1236, p. 430, gives a detailed account of the reduction of Galloway by Alexander the Second.

"Vir laudabilis Robertus Grostest," p. 43.

Here commences the first extract relative to Grosteste, printed in the *Anglia Sacra*, i, 341, extending to the words "Dei secreta" in p. 45 of the present edition; and the

second begins at p. 58, and ends on p. 59. In addition to the instances of his regard for the Friars Minors there quoted, we may add that he bequeathed his library to the house of that order established at Oxford.—See the extracts from the *Historia Aurea* by John of Tynmouth, printed in the *Anglia Sacra*, i, 347.

“*Henricus quartus, rex Angliæ, desponsavit Alianoram de Provincia,*” p. 46.

Henry the Third, as he is generally called by us, and also by writers of his own age, was sometimes styled Henry the Fourth, in consequence of the coronation of Henry the Second's son, young king Henry, who thus strictly became Henry the Third. Matthew Paris, *A.D.* 1170, has a chapter “*de coronatione regis Henrici tertii,*” which relates to the son of Henry the Second.—See also *Fæd.* i, 78.

“*Eodem anno obiit Alanus rex, filius Godredi,*” p. 46.

The *Chronicon Manniæ*, agreeing exactly as to the date, calls him Olave, the son of Godred, and in other respects agrees in some verbal peculiarities with the *Chronicle of Lanercost*, so as to lead to the inference either that they are transcribed from one common original, or that the latter is a copy of the former. There seems, therefore, ground for supposing that “*Alavus*” may have been the correct reading.

“*Eo tempore legatus Angliæ, magister Otho, intravit in Scotiam,*” p. 48.

The letters with which Gregory furnished his Legate, addressed to the bishops of England, Wales, and Ireland, dated at Terni, on the second of the ides of February, in the tenth year of his pontificate, may be seen in Raynaldi, *Annal. Eccl. A.D.* 1237, § 38; these letters contain nothing very important, and are not here repeated. But those which he sent to the king of Scotland (§ 40) have greater interest, and are worthy of insertion.

“*Cum universis ecclesiis apostolicæ provisionis sollicitudine succurrere et reformare, si qua in eis præteritis sunt deformata temporibus, teneamur, dilectum filium nostrum Othonem Sancti Nicholai in Carcere Tulliano diaconum Cardinalem, virum expertæ providentiæ et magna morum præditum honestate, Legatum ex nostro latere in Angliam duximus destinandum. Verum, postquam discessit a nobis, nos consultius attendentes quod cum circa regnum Scotiæ eo majorem curam gerere teneamur, quo fortius ecclesia Scotticana Romanam ecclesiam solam matrem et metropolitanam, nullo medio, recognoscit, indignum existeret, nisi quæ nos singularem patrem in spiritualibus obtinet, specialem a nobis reciperet consolationis effectum,—eidem Cardinali in dicto regno Scotiæ legationis officium motu proprio duximus committendum, quia relinquere, conscientia salva, nequivimus, quin eisdem Scotticaniæ ecclesiæ per dictum legatum apostolicæ visitationis solatium mitteremus; ne a nobis affectione materna spoliari se crederet, si nobis ecclesiam visitantibus Anglicanam, regnum Scotiæ sic in vicino positum expers visitationis apostolicæ remaneret.*”

“*Datum Viterbii, sexto idus Maii, anno xi.*”

But upon his arrival in England the Legate's avarice and pride excited such general dissatisfaction, that Alexander was by no means anxious to receive the "visitationis solatium" which his spiritual mother, the Church of Rome, had destined for him. With considerable tact he contrived to relieve himself from the intended visit; for when he happened to meet the Legate at York, he worked upon his fears in a manner which is well described by Matthew Paris.

"Volenti autem domino Legato intrare regnum Scotiæ, ubi de negotiis ecclesiasticis tractaret, sicut in Anglia, respondit rex Scotiæ, 'Non me memini Legatum in terra mea vidisse, nec opus esse aliquem vocandum, Deo gratias, nec adhuc opus est, omnia bene se habent. Nec etiam tempore patris mei, vel alicujus antecessorum meorum, visus est aliquis Legatus introitum habuisse, nec ego, dum mei compos fuero, tolerabo. Verumtamen, quia fama te sanctum virum prædicat, moneo te ut, si forte terram meam ingrediaris, caute progrediaris, ne quid sinistri tibi contingat. Indomiti enim et silvestres homines ibi habitant, humanam sanguinem sitientes, quos nec ego ipse valeo edomare; qui etiam, si in vos irruant, nequeo eos cohibere. Me etiam nuper, ut forte audistis, voluerunt invadere, et a regno expellere exheredatum.'

"Quibus auditis, Legatus avidam voluntatem intrandi Scotiam temperavit, et latera regis sui, scilicet Angliæ, sibi per omnia obedientis, non reliquit."—P. 446.

"Tetendit ei manipulum plenum talliorum," p. 49.

According to Maddox (Hist. Excheq. xxiii, § 28), Tallies were of great and constant use in the Exchequer; their employment was very ancient, probably coeval with the establishment of that court. The manner in which they were employed by the Accountants is accurately explained by the author of the *Dialogus de Scaccario* in the following words:—

"Imo quia de taleis mentionem fecimus, quo ordine taliandi ratio consistat, paucis advertet. Talearum igitur alia est, quæ simpliciter Talea dicitur; alia, quam Memorandam nuncupamus. Legitimæ vero taleæ longitudo a summitate indicis usque ad summitatem extenti pollicis est; illic terebro modico perforatur. Memoranda vero, quæ de firma blanca semper fieri solent, paulo brevior est; quia, facto essayo, per quod firmo dealbatur, prima illa confringitur, et apposita sibi talea combustionis taleæ longitudinem tunc primo meretur. Hac autem ratione fit incisio. In summo ponunt M. libras, sicut incisio ejus spissitudinis palmæ capax sit; C. libras, ut pollicis; xx. libras, ut auricularis; libræ unius incisio, quasi grapi ordeï tumentis; solidi vero minus; sic tamen, ut ex concisionibus loco vacuato modicus ibi sulcus fiat; denarius facta incisione nullo dempto signatur. Ex qua vero parte millenarius inciditur, alium non pones numerum, nisi forte mediam ejus partem; sic ut medium similiter incisionis ejus partem demas, et infra constituas. Sic, si C. l. incisurus est, et non sit tibi Millenarius, facies sic; et de xx. l. sic; et de xx. sol. quos Libram dicimus. Quod si multi Millenarii, vel centenarii, vel vigenæ librarum incidendæ sunt, lex eadem servetur, ut ex paten-

tiore parte ejusdem taleæ, hoc est, quæ directe tibi proponitur, facta annotatione, major numerus, ex altera vero minor incidatur; ex patentiore vero parte semper est major numerus in summo, ex minus patente semper minor, hoc est, denarii."

The author continues to describe some further particulars, which it seems unnecessary to repeat. Instances of provisions being collected for the crown, and of Tallies being given as vouchers, may be seen in *Matth. Paris*, p. 735; and *Knyghton*, col. 2570.

"Eodem anno rex Francorum Lodovicus . . ." p. 51.

The sickness, recovery, and vow of St Louis are discussed at considerable length by the Jesuit Stilling in the *Acta Sanctorum*, August. vol. v. p. 389.

"Magister Alexander de Halis," p. 53.

An account of his writings may be found in *Cave's Historia Literaria*, A.D. 1230, *Odin*, de *Script. Eccl.* iii, 129; and in *Tanner's Biblioth.* p. 370. His Epitaph, in Latin hexameters and pentameters, is given in the *Firmamentum Trium Ordinum*, pars i, fol. 9, b. and concludes with the following announcement:—"Obiit autem anno incarnationis Dominicæ M.CC.XLV, xij. kalendas Septembris; sepultus inter crucefixum novis ecclesiæ et chorum in conventu Parisiensi dicti ordinis prope sacellum divi Francisci."

"Eodem [anno] misit Haco . . ." p. 54.

The same narrative in the *Chronicon Manniæ*, p. 34, agrees so closely as to support the opinion formerly expressed (p. 384) relative to that Chronicle and the present work being compiled from one common source, as far as the history of the Isles is concerned. The same remark applies to the mention of Harold's death on the following page.

"Eodem anno rex Scottorum Alexander . . ." p. 55.

The date of Alexander's death is here incorrectly given. He died on the nones of July (the eighth of the month), not the ides (the fifteenth), as stated in the text; an error which is the more obvious from what is immediately afterwards mentioned concerning the coronation of his son.

Henry took advantage of the minority of Alexander the Third to revive the question of the superiority which Scotland owed to England, and being upon good terms with the pope, requested that Alexander might not be crowned without his [Henry's] permission, and that the tithes of Scotland should be assigned to the support of the crusade which England was about to commence. To both these requests Innocent gave a decided denial, by a letter which may be seen in *Fœd.* i, 277, and in *Raynaldi*, *Annal. Eccl.* A.D. 1251, § 25.

“ . . . excommunicationis sententiam tulerunt,” p. 59.

The last edition of the *Fœdera* (i, 289) contains a copy of this general excommunication pronounced against those who violated the liberties contained in the *Magna Carta* and *Carta de Foresta*. Another copy is extant in the Register of Innocent preserved at Rome, which also contains (xii, 291) the papal confirmation, dated at Anagnia, 11 calends of October, in the twelfth year of his pontificate. Both are printed by Raynaldi, *Annal. Eccl. A.D. 1253*, § 37, 38.

“ Obiti papa Innocentius quartus,” p. 61.

He died at Naples, upon the seventh of the ides of December (not the eighth, as in the text), as we learn from the circular letter written by his successor, Alexander the Fourth, upon his accession to the Papal chair.

“ Hic canonizavit Anagninæ, anno 1257, S. Claram,” p. 61.

It happens very unfortunately that such dates as are specified in this portion of the Chronicle of Lanercost are generally incorrect. The Bull by which Alexander the Fourth added Saint Clare to the Calendar is dated at Anagnia, 19 October 1255, and is printed in Raynaldi, § 20–24 of that year.

“ Eodem anno Thomas de Warthille . . . ” p. 64.

The general accuracy of this piece of minute local information is supported by the contemporaneous records of the circumstances there recorded.

It appears from the *Fine Roll* of 39 Hen. III. (1254–1255), that Roger de Bigod was indebted to the king in the sum of 500 marks (not six hundred, as in the text) for the forest of Farendale; and upon 30 May 1255, a charter was granted by which that nobleman received the forestary of the whole forest aforesaid, to which is appended a memorandum which confirms the statement of the Chronicle. Both of these are given amongst the *Illustrative Documents* (No. XIV. XV.)

“ Successit in ecclesia Glasguensi episcopo Willelmo de Bondyngtoun, Johannes de Cheham,” p. 65.

Many circumstances connected with the ordination of this bishop are to be gathered from the Register of Pope Alexander the Fourth. It there appears that Alexander king of Scotland was by no means pleased with the appointment of Cheham to the see of Glasgow through the papal authority, and complained that the royal rights were injured by the Bull which was issued upon the occasion, by which it had been provided that the newly elected bishop should have the revenues of the see from the date of his appointment to it; whereas, according to the usage of Scotland, they were to be received only from the date when the bishop proffered his oath of fidelity to

his sovereign. To this the Pope replied (Lib. vi. Ep. 68) by a letter, from which the following passage is extracted:—

“ Nos, qui semper ad hoc vigilanter intendimus, quod Apostolicæ dignitatis honorem et privilegii ecclesiasticæ libertatis in suo robore conservantes, aliquorum jura vel approbatas consuetudines non lædamus, de prædictorum fratrum consilio duximus providendum, quod idem episcopus sub tuo conductu ad regalem præsentiam libere perveniat et secure, ac tibi, prout fieri consuevit, præstet fidelitatis debitæ juramentum, et præfata ecclesiæ suæ regalia seu temporalia, de manibus tuis recipiat subsequenter. Ceterum, te securitatem hujusmodi et assignationem regalium seu temporalium ipsorum liberaliter adimplente, nos, siquid per supradictas literas directas episcopis memoratis, seu quascunque alias contra te aut regnum tuum, propter hoc fuit hactenus ab eisdem episcopis, vel de cetero fuerit attentatum, penitus revocamus.”

Raynaldi (A. D. 1260, § 14) adds, that the custom by which the kings of Scotland received the revenues of all vacant churches within their dominions was afterwards abolished by King David, but in process of time it again came into practice, and that Pope Gregory the Eleventh, in the year 1375, remonstrated with Robert the Second upon the subject.

“ Extitit etiam tunc in Anglia, feliciter initiatum, sed flebiliter consummatum, parliamentum Oxoniæ celebratum,” p. 67.

The political bias with which the writer of this portion of the Chronicle regarded the struggle between Henry and his Barons frequently and strongly develops itself, and shows that he was no advocate for the exercise of the Royal Prerogative in its fullest extent. The same tendency may be noticed in the view which is taken of the conduct of Thomas earl of Lancaster in the reign of Edward the Second. The Bull by which Henry was absolved from his oath is printed by Rymer, i, 736, 742.

“ Eodem anno barones contra alienigenas et J. Maimfes cœperunt guerram,” p. 73.

The Chronicle, or the Scribe, by J. Maimfes means probably John Mansel, an important political character in the reign of Henry the Third, and one of those who, in the opinion of Langtoft, led the king on to those measures which disturbed England, and produced the battles of Lewis and Evesham.

Deux li presta grace sa tere gouverner
 Quarante et vj. auz, sanz pople triboler ;
 Apres devient pesaunt ceestaunt en poer,
 Son fitz sire Edward ly va consailler,
 Madame la rayne, le ly quens Richer,
 Le count de Warenne, sire Huges le Veer,

Sire William de Valence, sire Roger de Mortimer,
 Johan Maunsel le clerk, chevalers de utre mere.
 Le rey de cels saffie, les fet avauncer
 De teres e de rentes de mult gentyl quer.

Langtoft's Chron. MS. Cott. Jul. A, V. fol. 109, b.

"Vidimus plures viva voce testificari signa sanitatum in se experta," p. 77.

Montfort's professions of sanctity, of regard for the church, and of respect for its ministers, by which he had gained so many adherents during his life, procured for him the character of sanctity after his death; and there yet remains in the Cottonian Library a manuscript containing an account of the miraculous cures which were said to have been wrought by his agency. Notwithstanding these claims, he was strongly reprobated by the pope, as well before as after the battle of Evesham, and he is styled 'vir pestilens' in a letter written upon 1 August 1265, an extract from which may be seen in Raynaldi under that year, § 72. It appears from the same authority, that the earl having died under excommunication, his body was not interred in consecrated ground; and that when Almeric de Montfort requested from the pope that this privilege might be granted to his deceased father, upon the ground that he had exhibited some signs of repentance at the time of his death, the truth of this assertion was to be investigated by Cardinal Ottobon.

"In quo quidem bello interfectus est Symon de Monte-forti, . . . cum pluribus aliis magnatibus," p. 79.

The chief of these were Henry de Montfort, the eldest son of earl Simon, Hugh Despenser, Ralph Basset of Sapcote, Peter de Montfort, John de Beauchamp, W. de Mandeville, and Guy de Bardolf. Although the slaughter on the side of the barons was very considerable, it is said that only one knight and two esquires fell on the part of prince Edward. It is generally supposed that the life of King Henry was saved, not by Roger de Leyburne, but by Adam de Monhaut.

"Suo etiam tempore . . . intraverunt Norregani Scotiam," p. 79.

An interesting and valuable account of this expedition was written at the time by the invaders, and is published at Copenhagen by the Rev. Mr Johnstone. Their movements and intentions seem to have occasioned some alarm in the minds of the English, and preparations were made in the northern counties to repel any attack which might be made. The reader is referred to a letter from Neville to the Chancellor of England relative to this subject, which he will find amongst the Illustrative Documents (No. XVI.)

". . . . ut assolet illo die . . ." p. 80.

Concerning the duty of all persons to repair to church upon Easter Sunday, and

then to communicate, the work of Martene de Antiq. Ecclesiæ Ritibus, iii, 171, may be consulted.

“ . . . scilicet, in fine hujus libri,” p. 81.

The passage referred to occurs under the year 1273, at p. 95, postea.

“ . . . et quam feliciter terminaverit, rex Navarræ domino Tusculano per literas intimavit,” p. 86.

The account here given of the death of Louis agrees very closely with what is told of the same occurrence in a Chronicle of the Life of that prince, from which the following extract is given for the sake of comparison :—

“ Cum autem virtus corporis ejus atque sermōnis paulatim deficeret, non cessabat sanctorum sibi devotorum, sicut enī loquendo poterat, suffragia postulare, maxime autem B. Dyonisii, specialis patroni regum Francorum. Unde in statu illo cum quodam suavi susurro ipsum pluries replicantem audierant qui astabant, finem illius orationis quæ de B. Dyonisio canitur, scilicet, ‘ Tribue nobis, quæsumus, domine, prospera mundi despiciere et nulla ejus adversa formidare;’ et hæc verba multoties replicabat. Similiter autem principium orationis de S. Jacobo apostolo pluries replicando dicebat, ‘ Esto, Domine, plebi tuæ sanctificator et custos.’ Ad extremam igitur horam veniens Christi servus superstratum cinere respersum in modum crucis recubans, felicem spiritum reddidit Creatori, ea scilicet hora qua Dei filius pro mundi vita in cruce positus est.”

Gesta S. Ludovici Regis Franciæ (auctore G. de Nangis?),
MS. Reg. 13 B. iii, fol. 79.

At fol. 121, b. of the same manuscript is a letter from Philip le Bel, king of France, to the abbot of the monastery of Mount St Eloy, dated at Paris, 7 May 1308, requesting him to attend at the translation of the reliques of the deceased, which ceremony was to be performed on the 12th of that month, being the anniversary of his death. It is believed this letter has not been printed.

“ In primis namque super Libros Sententiarum quatuor scripta fecit,” p. 87.

This passage regarding the death and writings of Thomas de Aquino occurs in nearly the same words in the Annals of Trivet. The date of his death is here incorrectly given.—See Raynaldi, A.D. 1274, § 30.

“ Quo dicto, rei processus exsufflatus est,” p. 90.

This passage, amongst many others, shows that the events of the reign of Henry the Third must have been committed to writing at the time when they occurred. Although the sanctity of Louis was very generally acknowledged, it is here mentioned that the attempt made by the French to procure canonization for him had completely

failed. Now, this must have been written before the year 1279, when Louis was enrolled in the Calendar.—See Raynaldi, § 58, under that year, who quotes the speech there made by Pope Boniface the Eighth for the purpose of showing that this measure had been contemplated by his predecessors, Martin the Fourth and Nicholas the Fourth; to the failure of one of which attempts this passage probably alludes.

“*Interfectus est Viterbiæ dominus Henricus de Alemannia,*” p. 90.

The details of this murder, committed in a church at Viterbo, are given in a Bull of Gregory, which may be seen in the *Fœd.* ii, 4, edit. 1705. The pope took an active part in forwarding Edward's views in this matter, as may be seen by the outline given by Raynaldi (1273, § 22) of his proceedings, where the ‘comes Rufus,’ mentioned at the beginning of the ensuing page, is called ‘Aldebrandinus comes Rubeus, Guidonis socer.’

“ . . . pro utilitate ecclesiæ, et specialiter Terræ Sanctæ, quam alias visitare volebat,” p. 92.

Gregory was much interested in the Crusades, and lost no opportunity of forwarding them by his own money and troops, or by exhortations addressed to others. Shortly after coming to the papal throne he fitted out and maintained at his own expense twelve ships. He superintended the disposal of the large sum of 8000 ounces of gold left by Richard king of the Romans, as also the 10,000 ounces bequeathed by one of the Cardinals for the same purpose. Upon the same subject he addressed himself to his friend and fellow-crusader, Prince Edward, shortly before he succeeded his father as king of England. The letter shows the intimacy which existed between the correspondents.

“*Gregorius . . . magnifico viro Edwardo primogenito regis Anglorum.*”

“*Exigit affectio, quam ad te, veluti filium prædilectum, habemus, ut magnitudinem tuam specialium literarum visitemus oculis, de successibus et processibus nostris habitis, postquam de partibus Terræ Sanctæ recessimus, curemus reddere certiozem. Itaque, sicut Altissimo placuit, iter nostrum, juxta suæ miserationis abundantiam dirigenti, nunc lento nunc veloci navigio sulcatis æquoribus, prospere pervenimus ad portum Brundusii, prout ad tuam credimus notitiam pervenisse. Deinde vero continuatis quasi dietis versus Romanam curiam properantes, ut quo citius ibidem præsentiam nostram adesse contingeret, eo celerius et efficacius secundum fervens desiderium, quod in mente gerebamus et gerimus, possemus una cum fratribus nostris dictæ Terræ Sanctæ statui providere, nonnullos nobiles ambassiatores de majoribus Urbis intra regnum Siciliae nobis occurrentes invenimus, qui ut recto transite declinarem ad Urbem apud nos et aliquos ex dictis fratribus, qui tunc in occursum nostrum accesserant, cum maximæ supplicationis instantia laborarunt.*”

“Pensantes autem, quod Romana civitas, utpote magna plenaque negotiis, alia forte nostrum impediencia propositum, vel retardantia saltem ejus effectum, nobis ibi præsentibus, ingerere potuisset; non annuimus eorum precibus, etiam cum quadam filialis devotionis importunitate porrectis; sed Viterbium, ubi præfata residebat curia, procedentes, inibi nobis, licet labore defessis, otio subtracto quietis, per octo dies continue, cæteris interim aditu præcluso negotiis, ad hoc solum studia nostra vigili meditatione convertimus, ut eidem terræ, quam in extremæ reliqueramus necessitatis articulo constitutam, defensionis et gubernationis auxilium proveniret . . . . .

“Magnitudinem tuam rogamus et hortamur attente, quatenus jugum oneris Domini pro pii nominis amore supportans, circa custodiam et defensionem ejusdem terræ solite vigiles et labores; ita quod exinde retributionis æternæ tibi proveniat incrementum, et nomen tuum laudis humanæ præconiis altius extollatur.

“Datum Laterani, ii idus Aprilis.”

“Respondit Anglus sic,

‘Ad nostras caudas Francos, ductos ut alandas
Perstrinxit restis, superest Lincolnia testis,’ p. 95.

The story of the Englishmen with tails seems to have been a very good one, for they were constantly upbraided with it by their French and Scottish enemies. See Fordun, iii. 33; ix. 32. From the same feeling the Norman sailors hanged dogs up along with the Englishmen whom they executed. See p. 50.

“Apud Chinclevin, . . . super ripam fluminis de Tay perrexit spatiari,” . . . p. 95.

Kinclaven, a parish in Perthshire, in the district of Stormont, lying upon the south and west banks of the Tay. Here are still the ruins of Kinclaven castle, which was, probably, a royal residence in the time of Alexander the Third.

“Nam Beda, ait, Romam petens, primus omnium scholas Parisius veniens tenuit,” p. 106.

If this argument was really used by the Legate, it was one which he would have difficulty in substantiating, since we know from Beda's own testimony that he never left England. The story respecting his supposed journey to Rome originated in a mistake committed by William of Malmesbury, which is refuted in the Preface (§ 13) to the recent edition of Beda's *Historia Ecclesiastica*, 8vo, London, 1838.

“. . . congregatis ex villula puellis, cogeat eas, choreis factis, Libero patri circuire,” p. 109.

This singular passage, referring, apparently, to the traces of some pagan superstition lingering in Scotland when it was written, strikingly agrees with what we know of the *Ἰαλλοφῆροι* of Bacchus.—See the Scholiast to the *Arachnæ* of Aristophanes, v. 242, 259.

" . . . cum parochiani sui ad ecclesiam in hebdomada pœnosa [22-28 Mar.] ad matutinum in crepusculo, ut moris est, convenirent . . ." p. 109.

The Hebdomada Pœnosa was the week before Easter; the same expression occurs at p. 72, where also reference is made to the austerities then practised. The discipline of the Roman Church during that week is detailed by Martene, *de Antiq. Eccl. Ritibus*, iii. 79.

" In festo S. Agnetis secundo [Jan. 28] subtrahitur e seculo filius regis Scotiæ Alexander," p. 111.

It hence appears that Prince Alexander died upon a Friday, consequently in the year 1284, not 1283, as might be presumed from the text, where the year commences upon 25th March, not 1st January.

Several of the letters of this Prince addressed to his uncle, King Edward, are preserved in the Tower, and show the good feeling which existed between the royal families of England and Scotland during the reign of Alexander the Third. As a specimen of this correspondence, two letters will be found among the Illustrative Documents (No. XVII. XVIII.), to which is added a deed executed by Margaret Countess of Gueldres, formerly the wife of Prince Alexander, relative to her dower, arising from certain lands in Scotland (No. XIX.) All of these (now first printed) are transcribed from the Originals, of which the first and second are in the Tower; the third (to which is appended a beautiful and perfect impression of the seal of the Count of Gueldres) is in private hands.

It further appears, from another letter in the Tower, that the widow of the Prince remained in Scotland until the death of her father-in-law, King Alexander, shortly after which event her father, the Earl of Flanders, sent a Flemish nobleman, named Raoul Flaminge, into Scotland for the purpose of conveying her home. The letter of that nobleman to Edward the First, requesting permission to return with her through England, is preserved.

" Quorum unus miles erat, et magister ejus," p. 111.

This was probably William de Sancto Claro, whom the young Prince, in the Documents to which we have just now referred (No. XVII. XVIII.), calls his "custos."

" . . . quam etiam Walenses pro lingua sua proprietate 'Crossnaith' vocare consueverant," p. 112.

This celebrated relic was a piece of the true cross, so called from having been presented by St Neot to one of the early Princes of Wales, and by them preserved with the greatest veneration. Notices frequently occur in the Wardrobe Accounts of Edward, showing that it generally accompanied him in his journeys, and that he was at considerable expense in having it adorned in the most costly manner with gold and jewels.

" . . . ipse vero David prius tractus ut proditor," p. 112.

David had experienced much kindness from Edward. His lands had been restored to him, he had admitted him to parliament as an English Baron (Fœd. i, 86), and had appointed him one of his Council.—(Rot. Wall. 11, Ed. 1, m. 1, 2, d.)

" Hoc anno ad festum Omnium Sanctorum, accepit secundam uxorem rex Scotiæ," p. 114.

The Chronicle of Wyntown, i, 397, and the Scotchchronicon, ii, 127, place this marriage in the year 1285, the latter authority adding that it took place on 14th October.

" . . . cujus episcopatus libertates ac limites ipse et sui impedièrant jam annis tribus," p. 115.

Reference is here, apparently, made to the controversy carried on by Alexander and the Bishop of Durham respecting the boundaries of their respective jurisdictions, concerning which, see Fœd. ii, 1064, 86, &c.

" Jacet apud Dunfermelin solus ex parte meridiana, prope presbyterum tumultatus," p. 117.

The word 'presbyterum' is most probably an error for 'presbyterium,' which means that part of the church where the 'presbytery' used to sit.—See Bingham, Orig. Eccl. viii, vi, § 4.

" . . . majores terræ Scotiæ, consilium sibi sanum providentes, elegerunt communitate tam de episcopis quam proceribus pacis custodes," p. 117.

The Custodes of Scotland, who were appointed by the community, were the Bishops of St Andrews and Glasgow, Duncan Earl of Fife, Alexander Comyn, Earl of Buchan, Constable and Justiciary of the kingdom, John Comyn, and James the Stewart. Many of the letters written by these Custodes to Edward, his brother Edmund Earl of Cornwall, and the Chancellor of England, are preserved in the Tower, and show the good feeling which prevailed between the correspondents. I have been induced to insert one of these letters amongst the Illustrative Documents (No. XX.), for the purpose of showing that Edward acted in a friendly manner to the executors of the will of his deceased brother-in-law. The only interruption which occurred to this harmonious feeling arose from the Custodes neglecting to attend to the claims brought by John Masson against the executors of Alexander's will on account of wines sold to the deceased, which led to several remonstrances addressed by Edward to the Custodes, and at last to the issue of writs of distraint upon the goods of all Scottish subjects which could be found in England. Edward's letter to Edmund Earl of Cornwall, then Governor of England, inveighing in strong terms against the conduct of the Custodes, is dated "apud Malum Locum in Vasconia," 6th Aug. in the fourteenth year of his reign, and may be seen in the Tower.

“ Per idem tempus, sicut ipse mihi retulit, exstitit Romæ quidam frater Minor,” p. 121.

Further information respecting this circumstance may be found in the Lansdowne MS. 229, fol. 112; see also *Acta Sanctorum*, mens. Januarii, vol. ii, p. 354.

“ Convertu itaque solemnes agente Litanias,” p. 123.

It was customary upon this festival for the monks to make a procession through the fields and grounds near their monastery, concerning which ceremony, see Martene de *Antiq. Ecclesiæ Ritibus*, iii, 193, edit. fol. 1788.

“ Comes quoque de Fife, Dunekanus, subsequenter in sabbato infra B. Virginis Nativitatem [Sept. 10] crudeliter occisus est,” p. 127.

The lands belonging to the son of this Duncan, also named Duncan, came into the hands of Edward (who claimed to be superior lord of Scotland), in consequence of the minority of the heir. The account rendered by John de Cambou of the management of these lands and tenements is yet preserved, probably the earliest document of the kind in existence, and exceedingly valuable as showing the receipts and expenses of a large estate in Scotland before it had declined from that prosperity which it is said to have enjoyed during the reign of the third Alexander. The “ *Comptus*” will be found entire among the *Illustrative Documents* (No. XXI.), to which are appended two other instruments (No. XXII. XXIII.), for the purpose of showing how the revenues of the earl were appropriated during his minority.

The Countess of Fife, who is mentioned in the text, obtained leave from Edward the First to marry whom she would, by writ dated 26th June 1282, which is printed in the *Rotuli Scotiæ*, i, 8. But it is not generally known, that, before she could obtain this licence, she had entered into a bond under a thousand marcs of silver to marry no one who was not under the fealty of Edward, or of the King of Scotland, for the time being, this sum to be paid to Edward, “ *pro ejusdem domini Angliæ libito voluntatis.*” The bond is as follows:—

‘ LITTERA OBLIGATORIA DOMINÆ JOHANNÆ DE CLARE, COMITISSÆ DE FYFE,
DE MILLE MARCIS DEBITIS DOMINO REGI.

‘ Omnibus Christi fidelibus has literas inspecturis, Johanna de Clare, comitissa de Fyfe, uxor quondam Duncani comitis de Fife, salutem in Domino sempiternam. Noverit universitas vestra me teneri, et tenore presentium obligari serenissimo principi domino Edwardo Dei gratia regi Angliæ illustri et superiori domino regni Scotiæ in mille marcis argenti pro maritaggio meo et licentia mihi ab ipso concessa, ut me maritare possim cuicumque voluero, dum tamen ad fidem ejusdem domini regis et fidem domini regis Scotiæ, qui pro tempore fuerit, existat. Solvendis eidem pro ejusdem domini regis Angliæ libito voluntatis. Ad quam quidam solutionem obligo me et

omnia bona mobilia et immobilia, ubicunque fuerint constituta. In cuius rei testimonium presentibus sigillum meum apposui. Datum apud Berwyck super Twedam, sexto die Junii, anno regni ejusdem regis vicesimo.'

From the contemporary copy in the Chapter House, Westminster,
Liber A, fol. 125.

"Contigit civitate Parisius in Paschate [Apr. 2] sequenti, quod cum Dei ecclesie sancta decreta decernant Christianos Judaeis non cohabitare . . ." p. 134.

During the Middle ages there were frequently raised great calumnies against the Jews, whose trading habits enabled them to amass such sums as excited the cupidity of their more powerful neighbours, and consequently a plausible ground for persecution was greedily sought after. The favourite charge was that of murdering a Christian child; hence the Hugh of Lincoln, the child found at London (M. Paris, A.D. 1244), the martyr of Winchester, and many other tales of the same character. The Jews appear about this time to have acquired so much freedom in England, that Pope Honorius the Fourth became alarmed, and addressed a long bull to the bishops of England upon the subject. By this it appears that they prevailed upon many Christians to observe the Saturday instead of the Sunday, and to attend the Synagogue upon that day; that they endeavoured to induce Christians to entrust their children to be educated in their families; that they hired Christian servants, whom they caused to disregard the Saints' days, and such like accusations. The bull may be seen in Raynaldi, A.D. 1286, § 25.

"Post hæc . . . proposuit rex Edwardus in aquilonaribus Angliæ partibus perhendinare, ut consultationi Scottorum paratius responderet," p. 136.

The proceedings between Edward and the Scottish Commissioners may be seen in Rymer's *Fœdera*, and Prynne's *Edward the First*. In the former of these works (ii, 480, edit. 1705), there is a commission by which Edward empowers Anthony Bishop of Durham, Ralph Bishop of Carlisle, John Earl of Warren, Henry Earl of Lincoln, William de Vesci, Knt., and Henry de Newark, Dean of York, to treat with the Custodes of Scotland "super articulis, petitionibus et negotiis, nobis expositis per prædictos nuncios vestros nuper London., ex parte vestra." A document in the Tower of nearly the same import, and drawn up on the same day as that alluded to, is more explicit upon the subject to be discussed, and states that it was "super statu dominæ reginæ vestræ [Scottorum] et regni Scotiæ jurisdictione, custodiis et munitionibus castrorum, forestarum, maneriorum, terrarum et possessionum, ac etiam juribus, consuetudinibus, ministris, rebus et negotiis, dictam dominam reginam et regnum Scotiæ, et nos et vos, et Edwardum filium nostrum carissimum contingentibus, quoque modo."

“ . . . juxta Lineolmiam, . . . conjux sua vita decessit,” p. 136.

Edward's attachment for his wife, Alianor, induced him to spare no expense which might testify his sorrow. He erected crosses upon the different spots where her corpse rested during its progress from Lincoln to Westminster, and he expended several sums in procuring the prayers and masses of various religious establishments. It appears from the Liberate Roll of the 19th year of his reign, that he had directed the Bishop of Bath and Wales to expend the sum of twenty pounds (under the control of the Master of the Works of Lincoln Cathedral) for some purposes connected with Alianor's body. It further appears that the Friars Preachers of London had a writ of Liberate for the receipt of 10*l.* 6*s.* 9½*d.* which they had expended in making a tomb for the reception of her heart, which had been buried in their monastery.—See m. 4, super cedula. See further Pryne's *Edward the First*, p. 458, for documents showing that Edward granted several manors to the abbey of Westminster for the perpetual celebration of the anniversary of her death.

“ . . . magnas copias oblationum in cœnobiis, maximas et inauditas erogavit in plateis elemosynas,” p. 140.

In a subsequent portion of the Chronicle, the liberality of Edward the First, as exhibited in his progresses through his kingdom, is contrasted with the parsimony of his son and successor. The accuracy of the statement here made might easily be substantiated by numerous entries in the *Wardrobe Accounts* of this sovereign.

“ Eodem anno obiit Alianora, monialis, quondam regina Angliæ,” p. 143.

This is the second statement of the same fact. See the former one upon p. 141.

“ Renovavit Christi pietas in sancto servo Antonio . . . consueta miracula,” p. 147.

The miracles here related of Bernardinus of Parma and Cambius are also to be found in a collection of the miracles performed by Saint Anthony of Padua, which may be seen in the *Acta Sanctorum*, Jun. tom. ii, p. 738, § 62, 65. The history of the boy named Thomasius may be seen at § 63, and a comparison of this section with the narrative of our Chronicle (p. 149, l. 30, 31) leads to the inference that these miracles were drawn up by an inmate of the Friars Minors of St Anthony of Padua.

“ . . . quosdam etiam pauperes suspensio trucidavit, et caues vivos, eorum ut reputabat similes, lateribus eorum appendit,” p. 150.

Amongst the State Papers relative to the history of Edward the First which are preserved in the Tower, is a long roll containing an account of the different aggressions committed by the French upon the English sailors and the inhabitants of the Cinque Ports. Amongst the accusations brought against the Norman sailors, there is one which fully confirms the fact mentioned in the text; and to make it more clear,

in the margin of the roll is a contemporaneous sketch representing a row of Englishmen hanging up, with a dog between each two.—See also Prynne's *Edward the First*, p. 581.

“ . . . ut, juxta Sancti eloquium, ad omnem actum et omnem incessum manus tua pingat crucem,” p. 155.

These words are an extract from the writings of Tertullian (*de Corona Milit.* c. iii.), the father of the Latin ecclesiastical writers.

“ In dicto etiam festo Londoniis recessit e seculo solemnibus nomine sed non conversatione, Bovo de Clare,” p. 158.

Some circumstances which tend to show that the ‘conversation’ of this Bogo de Clare was not particularly ‘solemn,’ may be seen in Prynne's *History of Edward the First*, p. 405, 407.

“ . . . cum judicium sanguinis locum presentie mee hactenus non violaverit . . . ” p. 160.

Bishop Malachi had some grounds for this request, since one of the privileges of the early Christian bishops was that of freeing criminals from capital punishment.—See Bingham, *Orig. Eccl.* ii, viii, 1, where instances are collected.

“ . . . consules quatinus fœdus inirent cum rege Francie,” p. 162.

The treaty into which the Scottish ambassadors entered (see the last page, and *Fœd.* ii, 680) is printed by Rymer, ii, 695. Its general import is correctly stated in the text.

“ . . . sed protectione divina et procurante misericordie regina, ejus auxilio, ut supra memoratum est, subjecta est insula,” p. 164.

The passage more particularly referred to may be seen at p. 150, but the title of “*Misericordie Regina*” is frequently bestowed upon the Virgin Mary by the author of the *Chronicle*.—See pp. 151, 152, &c.

“ Exiit autem miles vocabulo Thomas de Turbeville,” p. 165.

The plans of this traitor and their failure are well told in a series of interesting contemporaneous documents, now first printed, to which the reader is referred.

It appears from the statement of Bartholomew de Cotton, a writer of that period, that Turbeville, who had been taken prisoner by the French, was induced to act as their spy, and was sent over by them to ascertain the state of affairs in England. On his arrival at London he pretended that he had escaped from prison, and contrived to acquire much insight into the intentions of Edward in regard to foreign arrangements.

He addressed a letter, according to some accounts, to the king of France, detailing the state of England and his own proceedings, which being intercepted, or given up by the emissary whom he employed, he met the punishment which he so well deserved.

Amongst the Illustrative Documents may be found (No. XXIV.) an extract from the Chronicle of Bartholomew de Cotton (No. XXV.), a copy of the intercepted letter; and (No. XXVI.) a poem describing his punishment.

“Negaverunt unanimiter ac pertinaciter in hoc, sicut in omnibus ante postulatis,” p. 167.

This statement may perhaps be correct, as far as the manner in which Edward's request to become possessed of these castles was concerned; but it is certain that a different conclusion was ultimately arrived at, since, on 16th October 1295, the castles of Berwick, Roxburgh, and Jedburgh, had been delivered up by King John “at the command” of his superior lord, King Edward.—See *Fœdera*, ii, 692.

“Cum enim prædictis rex et ab omnibus tenentibus suis quæsisset quo warranto quis possiderit . . .” p. 168.

The writ by which the Quo Warranto inquiry was made was issued in October 1274, and the inquisitorial nature of the proceeding gave general dissatisfaction. Its object was to discover the alienated prerogatives and royalties of the crown—the tenants that held of the king either by military service or ancient demesne—the number of fees enjoyed by the former, and the condition of the farms possessed by the latter.—See *Rot. Pat.* 2, *Edw. I.*, m. 6. The story told in the text of the resistance of Gilbert Earl of Gloucester is elsewhere referred to the Earl of Warenne.

“Confinxerunt apud se et etiam clamaverunt regem Franciæ affirmasse se nolle paci adquiescere, nisi ea forma, ut unum esset pactum concordiæ pro Scottis sicut pro suis,” p. 169.

The embassy to France was undertaken in the month of August 1294 (p. 166); and on 23d October 1295, the king of France executed a treaty of offensive and defensive alliance with Scotland, by which it was provided, that neither of the parties should make peace, or enter into a truce with Edward, unless the other were included.—See *Fœdera*. From that period hostilities were carried on between England and France with considerable vigour, until October 1297, when a truce was entered into, in which the kingdom of Scotland was not included amongst the allies of the king of France, and Edward was permitted to direct his individual attention to the reduction of that kingdom.

“Duce comite de Boghan,” p. 174.

In the valuable Chronicle of Walter de Hemyngford may be seen an account of this expedition, which reflects light upon the narrative here given, and is, at the same time, illustrated by it. From that authority it appears that the Scottish army, consisting of 500 horse and 40,000 (?) foot soldiers, was under the Earls of Buchan, Menteith, Stratherne, Lenox, Rosse, Atholl, and Marr, and on Easter Monday, 26th March, they advanced through the Forest of Nieholay towards Carlisle, but their attempt upon that city was unsuccessful.—See Hemingford, i, 87, where an account of the cruelties perpetrated by the invaders, similar to that which is here mentioned, is given.

“Capti sunt ibi et per diversa loca Angliæ custodiæ mancipati ex nobilibus comites quatuor . . . nec non et alii sexcies viginti et quatuordecim,” p. 176.

The Rolls preserved in the Tower of London contain much curious information respecting the names of these prisoners, their places of confinement, the allowances made to them by Edward, and their ultimate disposal. It is impossible to specify the whole of these, but the following memoranda are offered in the conviction that they will be valued by those who are interested in Scottish genealogical details:—

Mac Beth de Atholia, esquire, resided in the castle of Wallingford from 6th May, 27 Edw. 1, (1299), until 30th April, 28 Edw. 1, (1300), with an allowance of three pence per diem.

Willelmus filius Roberti de Lambynstone, Walterus de Edintone, and David de Stradbolgy, esquires of Scotland, were imprisoned in Fotheringay Castle from 12th April, 27 Edw. 1, (1299), to 9th October following, having an allowance of three pence per diem.

Robert de Barde, a “valletus,” was imprisoned in the castle of Gloucester from 11th October, 27 Edw. 1, (1299), to 2d May, 30 Edw. 1, (1302), when he was delivered by the king’s writ to Robert de Hastings. His allowance was two pence per diem.

Master William de Saint Clare (an ecclesiastic), John de Camberoun, knight, Duncan Curry, Malise de Loeges, and John de Grant, esquires, were confined in the castle of Gloucester from 1st July, 25 Edw. 1, (1297), until 8th September next following, upon which day, John de Camberoun, Malise de Loeges, and John de Graunt, were delivered from prison. During this period the priest and the knight had an allowance of four pence, and the esquires had three pence per diem; when the account from which this is extracted was drawn up, namely Michaelmas 1298, William de Saint Clare and Duncan Curry were at Gloucester. At the same time, the “balistarii” of that castle received four pence per diem, and an archer’s pay was two pence; consequently, the allowance made by Edward to his prisoners was a liberal one.

John de E . . rthevar, Walter de la Haye, Walter de Berkley, knights, James de

Meneteth, Laurence fitz Donald, ... and John de Clany of Fife, esquires, were sent to the castle of Berkhamstead. Each knight had four pence, and each esquire three pence per diem.

Malcolm de Droman and John de Cloggeston, knights, Thomas de Alyghe, Niel de Kilpatrick, ... the son of Reginald le Chien, and Reginald de Saint Clair, esquires, were sent to the castle of Kenilworth.

Edmund Cumin of Kilbride and John de Menetethe, knights, Michael Miggel, Walter de Bosewille, ... Curry, and Robert de Letheham, esquires, were sent to the castle of Nottingham.

Richard le Mareschal, Michael le Barber, Robert de Middleton, and John le Keu, esquires, were sent to the castle of Montgomery.

Godfrey de Ros and John Curry, knights, William Olyfant, John de Boterwange, Malcolm de Hadintone, Amiannus le Scot, esquires, were sent to the castle of Rochester.

Constantine de Loghore and Michael le Scot, knights, and David de Cambron, Macbeth de Athol, Henry de Anegos, and Walter de Bothergask, esquires, were sent to the castle of Wallingford.

William de Somerville and Hugh de Erfe, knights, and Simon de Esthund', William de Angus, William Brun, and Cristinus de Lard', were sent to the castle of Corfe.

Ranulf Siwarde, junior, and Alexander Comyn, knights, John, son of Alexander de Moravia, John de la More, John de Cloggeham, and Robert le Graunt, were sent to the castle of Bristol.

David, brother of Patrick de Graham, Henry de Saint Clare, William de Nethon-thyrn, and Gilbert le Barber, were imprisoned in the castle of Saint Briavelle.

Master W. de Saint Clair, John de Cambroun, knight, Duncan Urry, Malise de Loghis, and J. le Graunt, were sent to the castle of Gloucester.

Hugh de Loughore, Thomas de Mouncrefe, Patric de Monte Alto, Matthew de Eytone, and Alan de Moravia, were sent to the castle of Chester.

William de Newbalde, John de Bastynghwaite, Alexander de Bolingcham, Godfrey de Ros, and Michael le Escot, were sent to the castle of . . . . kyn.

John Strathbolguy, J. de Irelaund, Thomas Cambel, Robert Comyn, the brother of John Comyn of Badenagh, and William . . . . ddesburgh, esquires, were sent to the castle of Northampton.

John Drommend, Eustace de Recrefe, German le Fauconer, esquires, were sent to the castle of Wisbeach.

Edmund de Rameseye and William Olyfart, knights, and William de Loghyn and Roger le Clerke, esquires, were sent to the castle of Devizes. Some further extracts may be seen amongst the Illustrative Documents, No. XXVII.

It is by no means certain, however, that all these persons had been captured at Dunbar, although it is expressly stated that many of them had been there taken prisoners.

“Ac ab illo die usque nunc solemne jejunium panis et aquæ omni sabbato ob amorem ad-
jutricis ejus continuavit,” p. 182.

The story here told of Edward fasting every Saturday seems more than doubtful, and there is proof to show that his regard for the Virgin Mary was (as might be expected) more particularly exhibited upon Friday than Saturday. The following extracts, taken from the Wardrobe Account of the sixth regnal year of that monarch, confirm this statement, and, at the same time, show that the liberality and charity which Edward manifested during his progresses was deservedly commended by the Chronicler.

Fratri Radulpho eleemosynario regis, pro eleemosyna regis statuta per quatuor dietas, per quas itineravit de Westmonasterio usque Wyndesore, xvj s.

Eidem, pro l. pauperibus pascendis die Lunæ de eleemosyna regis, vj s. iij d.

Eidem, pro l. pauperibus pascendis die Martis sequenti vj s. iij d. in honore beati Thomæ.

Eidem, die Mercurii pro l. pauperibus pascendis in honore sancti Petri, vj s. iij d.

Eidem, die Jovis sequenti in honore sancti Pauli pro l. [pauperibus], vj s. iij d.

Eidem, die Veneris pro l. pauperibus pascendis, vj s. iij d.

Eidem in honore beatæ Mariæ eodem die pro xv. pauperibus, xxij d. o.

Eidem, pro xij. pauperibus pascendis quolibet die per hebdomadam, xj s. iij d. o.

Eidem, pro vj. ægrotis, vj d.

.....
Eidem, die Veneris, in honore beatæ Mariæ virginis in [ ] xv. personis, xxij d. o.
Die Dominica, xxj. Augusti, fratri Radulpho eleemosynario pro eleemosyna regis statuta, per quatuor dies, per quos itineravit de Gloucesteria usque Limenistre, xvj s.

Eidem, pro vij^{xx} pauperibus pascendis die Annunciationis beatæ Virginis, xvij s. vj d.

Eidem, pro l. pauperibus pascendis in octabis sancti Laurentii, vj s. iij d.

Eidem, pro xv. pauperibus pascendis die Veneris in honore beatæ Virginis, xxij d. ob.

Eidem, pro xij. pauperibus pascendis quolibet die per hebdomadam, xj s. iij d. o.

Eidem, pro liij. infirmis ægritudine regis, iij s. v d.

Eidem, pro l. pauperibus pascendis die Lunæ, et tot die Veneris, vij s. vj d.

.....*
Fratri Radulfo eleemosynario super eleemosyna de præstito, xx s.

Wardrobe Account, 6 Edw. 1, fol. 25.

* One entry only omitted.

“Referam ob virginis gloriosæ reverentiam, quod superiori tempore contigit,” p. 180.

It is impossible to establish, or to refute, the accuracy of this legend; but it is certain that Edward was at Worcester at the time the event is said to have occurred there.—See *Annal. Eccl. Wigorn. ap. Angl. Saer. i.*, 506.

“Vix sex mensium tempus elapsum exstitit . . .” p. 190.

The proceedings of Scotland now became exceedingly important, for William Wallace appeared upon the stage. The Wardrobe Accounts and Liberate Rolls show the extent of the preparations, and the names of those who were chiefly employed in this and the following expeditions. It is to be regretted that the extent of these valuable documents prevents us from inserting here even an abstract of them; and it is to be hoped that ere long a judicious selection of them may be given to the public. It appears from an original letter preserved in the same repository (see *Illustrative Documents*, No. XXVIII.), that about May or June 1297, the Earl of Warenne and Henry Percy had received from Edward some particular instructions relative to the affairs of the Bishop of Glasgow, the Earl of Carrick, and the Steward of Scotland, to which they had promised to pay especial attention. The earl apologises to the king for his delay in advancing towards Scotland, the blame of which he attributes to the Bishop of Durham, who had failed to appear at the appointed place and time with the six score “chevans coverz” which had been expected. On 24th July, a letter was sent from Berwick (the writer’s name is not given) to the king, by which it appears that Cressingham had assembled a large body of troops, which he had marched from Berwick to Roxburgh in the hope of surprising the Bishop of Glasgow, the Earl of Carrick, and the Steward of Scotland, but that they returned in consequence of their meeting Henry de Percy and Robert de Clifford, accompanied by William Douglas and Alexander Lindsey, who informed the Treasurer Cressingham that they had received to Edward’s peace all the rebels beyond the Forth. The writer goes on to state, that William de Douglas, not having performed all the covenants under which he was bound to Henry Percy, was then in the prison of Berwick Castle, where he was “mout sauvage,” and adds a request that the church of Douglas, then vacant, should be given to Cressingham (the “insatiable pluralist,” as Prynne designates him), whose disinterested and ill-requested services are here highly commended. (No. XXIX.) A letter of the same date (No. XXX.) from the Bishop of Aberdeen, John Comyn Earl of Buchan and Constable of Scotland, and Garteney, son of the Earl of Mar, addressed to Edward, informs him of the disturbances occasioned in Moray and the adjoining counties by Andrew, son of Andrew de Moray, which they had suppressed with considerable difficulty, assisted by the advice and power of the Countess of Ross, who met them at Inverness. A third letter, of the same date, is written by Cressingham to the king (*Illustrative Documents*, No. XXXI.), in answer to a letter printed in the

Rotuli Scotiæ, i, 42, which had reached him upon the day on which he answered it. The king's letter had directed the Treasurer to expend all the rents arising from Scotland towards its complete subjugation, which Cressingham answered by stating that scarce any issues could be expected to be paid into the Exchequer at Berwick until the arrival of the Earl of Warenne, by whom they would be dis-trained. He proceeds to give Edward some very valuable information as to the state of Scotland, by which it appears, that of the sheriffs who had been appointed to the different counties, those of Berwick and Roxburgh had alone been able to maintain their position against the associated Scottish troops, and that even this had been done with considerable difficulty; but the writer expresses his strongest conviction that, by the grace of God and the arrival of the Earl of Warenne, Henry de Percy and Robert de Clifford, these things would be amended. Another letter of the same date (Illustrative Documents, No. XXXII.) is particularly interesting. After some details, upon which we need not enter, the writer lets us know that in Edward's opinion, "la ryote" in Scotland was chiefly owing to the Earl of Carrick, the Steward of Scotland, and his brother, and that the whole of the revenues of Scotland were to be applied to the suppression of this disturbance. The writer proceeds to recount to Edward the events in which he had recently been employed. The English Council resident at Berwick had directed that a meeting of their troops should be held upon the 10th of July at Bolton Moor, in Northumberland, at which the best soldiers of that county, and the horsemen of the Earl of Warenne, were present. It was then resolved that a "chivauchee" should be made upon Roxburgh by three hundred armed horse soldiers and ten thousand foot soldiers, but upon their arrival there, they were informed by Percy and Clifford, that they had taken into the king's peace all who were resident on this side the Forth. After some discussion as to the propriety of marching beyond the Frith of Forth, or of attacking William Wallace, who then lay with a large company in the Forest of Selkirk (where he remained when the letter was written), the meeting was adjourned until the arrival of the Earl of Warenne. The writer then gives some particulars of his intercourse with the Bishop of Glasgow respecting the peace before mentioned. Upon 25th July we have a letter (Illustrative Documents, No. XXXIII.) from Henry le Chen Bishop of Aberdeen, John Comyn, Earl of Buchan, and Gartenech, son of the Earl of Mar, addressed to Edward, by which it appears that the insurrection in the north of Scotland, headed by Andrew de Moray, had occasioned considerable anxiety in Edward's mind, and was more extensive than has been generally imagined. On the 1st of August the Earl of Warenne writes an interesting letter to the king (Illustrative Documents, No. XXXIV.) The Bishop of Glasgow, the Earl of Carrick, and the Steward of Scotland, were expected to arrive [at Berwick?] in order to perform the covenants into which he had entered with Henry de Percy; after which the earl proposed making an excursion into Scotland, in order to acquaint himself with the condition of that country. He

informs his majesty that the Earl of Stratherne had captured MacDof and his two sons, who were to be sent to Berwick, where they were to be treated as traitors. Henry de Lazom, who resided in the castle of Aberdeen, had incurred the displeasure of the earls, and was about to be apprehended, but the result of the mission which had been sent for that purpose was not yet known; and Sir William Douglas was confined in Berwick Castle in consequence of not having sent his hostages at the proper time. On the 4th of August a correspondent writes from Berwick to Edward informing him, amongst other particulars, that the Earl of Warenne had made an offer of the governorship of Scotland to some one whose name is unfortunately defaced, but who appears from the context to have been Henry de Percy. (Illustrative Documents, No. XXXV.) About the same time was written the letter (No. XXXVI.) by the Bishop of Glasgow to Hugh de Cressingham, Treasurer of Scotland, excusing himself from the unfavourable reports which had been circulated to his disadvantage, and expressing his belief that if his correspondent had been resident in Scotland, the tumults of which he complains would not have taken place. Another dateless letter (No. XXXVII.), written (apparently about 5th August) by Brian Fitz-Alan, informs Edward that, in compliance with his commands, he had gone into Scotland, where, upon his arrival at Berwick, the governorship of Scotland had been offered him by the Earl of Warenne, but that he had for the present declined to accept it, in consequence of his inability to perform its duties in a sufficient and satisfactory manner, in consequence of being allowed only one thousand pounds for the maintenance of fifty armed horsemen. He concludes with assuring the king of his willingness to do every thing in his power to be of service to the state. The last letter to which we shall here allude (No. XXXVIII.) informs the king that the Council resident at Berwick were anxious to prevail upon Fitz-Alan to accept the governorship, but that he was unwilling to accept it for the reason already stated, and for others here more fully specified. The arrival of the Bishop of Glasgow, the Earl of Carrick, and the Steward of Scotland, was expected at Berwick, where they were to confirm the peace which had already been discussed. This letter is interesting, as showing that the writer had received private instructions from Edward to use conciliatory measures towards the Scotch.

It might be easy to add to these valuable documents others of nearly equal interest and importance, and the Editor refrains from doing so, fearing that they would occupy more space than can be spared for them.

“ . . . Scotti . . . posuerunt se ad castra Scotiae, quae ab Anglicis tenebantur . . . ”
p. 191.

Letters from several of the wardens of these castles, addressed to Edward the First, are in existence, and frequently give interesting details of the proceedings of the garrisons by which they were occupied. Bundles of receipts, showing what castles were in the hands of the English, the name of the warden, his retinue, and the wages re-

ceived, are yet preserved, and furnish a good insight into the strength of the English army in Scotland. It is impossible to insert even an abstract of these documents, but the reader is referred to a letter written by the constable of Edinburgh Castle, and to an account of the expenses attendant upon the custody of that fortress, which was rendered by the same officer. Both of these documents serve as specimens of the whole collection. See them printed amongst the Illustrative Documents, No. XXXIX, A, B.

“ Circa idem tempus scripsit papa Bonifacius regi Angliæ quod omnino mitteret sibi Johannem de Baliolo,” p. 193.

Edward, in compliance with the request of the pope, which is here mentioned, entrusted the late king of Scotland to the custody of Sir Robert de Burghersh, constable of Dover Castle, by whom he was conveyed to Whitsand, and there delivered up to the papal nuncio, who gave a receipt for him. The record of the whole transaction was drawn up and executed in due form, and is printed in the *Fœdera*, ii, 846, 848. Another and a sealed contemporaneous copy of the French version is extant in the Tower, in which the following passage is cancelled, occurring towards the end of the document, after the sentence ending with the words “ si meisme celui Johan demoreit vers li personaument en Engleterre.”—“ Ensuit qe ce que li dit nostre sire l’Apostolle dirra, ou ordenerra, des terres que meisme celui Johan out jadyes en Engleterre, tendra en la persone Edward luiz meisme celi Johan se autre chose endementiers nestoit ordenee et accordee sur se parentre le roy de Fraunce et mon seigneur le roy avant dit quant il serront ensemble.”—“ Sauve a mon seigneur” (etc. as in the printed copy). Rymer gives no indication of the passage being cancelled in the copy from which he printed.

“ Eodem anno, quo supra, fuerunt in Curia Romana pro rege Angliæ solemnnes nunciï,” p. 194.

The Scottish patriots, alarmed at the extent of Edward’s conquests in Scotland, applied to the Apostolic See for assistance, and despatched some of the best informed of their number to acquaint his Holiness with the claims which Edward laid to their kingdom. The pope was not unwilling, from many reasons, to befriend them, and the readiness with which he did so showed Edward the policy of sending a rival embassy, the mission of which is mentioned in the text. From them he received information of the arguments which the Scottish agents employed with the pope for setting aside Edward’s claim. Two of their reports are given amongst the Illustrative Documents (No. XL. XLI.), the arguments used in which are not sufficiently interesting to merit recapitulation. They seem, however, to have been very conclusive with the pope, as appears by the Bull which he issued, and which may be seen printed in the text.

" . . . unam partem exercitus dedit sub manu domini Edwardi filii sui," p. 200.

The documents collected by the Editor for the purpose of illustrating the Scottish portion of this Chronicle have accumulated to such a degree, that he is prevented from doing more than indicating the titles of many of them, leaving their publication, in an entire form, to a more appropriate opportunity.

When the young prince Edward visited Scotland at this time, he took a route different from his father, and was attended by a separate and expensive establishment, the profusion of which seems to support the opinion of a contemporary historian, who traces the subsequent selfish prodigality of Edward the Second to the injudicious indulgence of his father. The accounts of his retinue during this expedition are preserved, and the titles of the chief of them are as follows :—

" *Compotus Philippi pistoris domini Edwardi principis Walliæ de frumento et flore frumenti recepto de domino Jacobo de Dalile, receptore, et liberato stauramento regis apud Karliolum et Novum Castrum super Are, super expensas ejusdem principis in guerra Scotiæ, anno regni regis Edwardi, patris ejusdem principis, vicisimo nono.*"

" *Compotus domini Walteri Reginaldi, Thesaurarii domini Edwardi filii regis, principis Walliæ, de expensis garderobæ ejusdem principis, a vj^o die Aprilis, anno regni regis Edwardi, patris ejusdem principis, xxix [1301] usque ad 19 diem Novembris, anno eodem finiente; ac etiam de expensis ejusdem exercitus sui in guerra Scotiæ infra idem tempus.*"

" *Compotus factus in garderoba regis Edwardi apud Rokesburgh de vadiis et restauro equorum in exercitu principis Walliæ, filii ipsius regis, in guerra Scotiæ.*"

" *Memorandum de victualibus liberatis apud Karliolum per manus Jacobi de Daligh, custodis victualium regis ibidem, officariis domini principis Walliæ, et magnatibus secum proficiscentibus in guerra Scotiæ, per literam et præceptum domini principis, et per billas suæ garderobæ.*"

" *De expensis exercitus venientis de partibus Hiberniæ usque Novum Castrum super Are ad dominum Edwardum filium regis, principem Walliæ, in expeditionem guerra Scotiæ; anno regni regis Edwardi xxix.*"

" . . . rex . . . statuit per totam hyemen apud Linlitheu et alibi in Scotia commorare," p. 200.

During Edward's residence at Linlithgow he caused several buildings to be undertaken for the residence of himself and retinue, the accounts for the erection of which are yet in existence. The titles of some of them are as follows :—

" *Le transecryt de une endenture faite devant le rey de le ordeynement des overaynes de Linliscu.*" [30 Edw. I.]

" *Vadia soluta operariis de Lenlitheu per Robertum de Wynepol, vj^o die Augusti, anno regni regis Edwardi xxx.*" [One of a series.]

" *Rotulus Roberti de Wynepol, clerici, de diversis necessariis emptis pro opera-*

tionibus de Lenlitheu, incipiente xxvij^o die Marcii, anno regni regis Edwardi xxx ; et de denariis liberatis pro prædictis operationibus a die prædicto." [One of a series.]

" Rotulus Roberti de Wynepol, clerici, de rebus necessariis emptis pro operibus de Lynlytheu inceptus xxvij^o die Maii, anno xxx."

" Vadia soluta operariis castri de Lenlitheu per Robertum de Wynepol."

" Visus Curie de Lenlitheu tentæ coram magistro Jacobo de Sancto Georgis, tenente locum domini Willelmi de Feltone, custodis villæ de Lenlitheu."

" Vadia soluta apud Berewycum super Twedam pro munitione castri villæ ejusdem, ac etiam diversorum castrorum, scilicet, de Edenburgh, Rokesburgh, Jeddeworth, Linlitheu, et Kirkintolaugh, per manus Johannis de Westone, clerici."

" Captus fuit Willelmus Wales per unum Scottum, scilicet, per dominum Johannem de Mentiphe," p. 203.

The weak and paradoxical attempts made by Lord Hailes and others to free the memory of Monteith from this base act, have already been more than once satisfactorily refuted, so that it seems unnecessary to resume the subject here. Instead of discussing this point (which is now settled beyond all controversy), I prefer inserting amongst the Illustrative Documents some records hitherto unprinted. The first of these is a letter from Edward addressed to Sir Alexander de Abernethy, in which he commends his care in watching the fords on the Forth, and desires him to bestow his undivided attention to the same. In reply to his corresponding question, as to how he was to deal with Wallace's proposals for peace, Edward informs him that on no account were any ' words of peace ' to be held with Wallace, or with any of his company, unless they resigned themselves absolutely and without any condition into Edward's hands. The original draft is in existence, and its corrections and interlineations tend to show how anxious Edward was to impress upon Abernethy's mind that on no account were terms of peace to be held out to Wallace.—See the Illustrative Documents, No. XLII. The other document concludes the history of Wallace ; it is the Account of the expenses incurred at his execution, No. XLIII. Several other equally interesting selections have been made from unpublished manuscripts ; but the publication of these must be reserved until another opportunity.

" . . . et in annunciatione beatæ Virginis proximo sequenti [Mar. 25, 1306] factus fuit rex Scotiæ," p. 203.

The conduct of Robert Bruce before this period has been said to be deficient in decision, energy, and consistency, charges from which this is no place to vindicate him. A careful examination of his employment under Edward certainly draws on him a most unfavourable contrast with William Wallace, but it is by no means certain that Bruce has in every respect had justice done to him, and the inquiry seems one which merits attention.

The following letter (now first printed from the original, attached to which is a seal, inscribed 'Secretum regis Edwardi,' and preserved in the Duchy of Lancaster Record Office) shows us how Bruce was employed in 1304, and the opinion which Edward then entertained of the value of his services. It also serves to explain the manner in which Edward afterwards speaks of Bruce's fidelity previous to the murder of Comyn.—See *Fœdera*, ii, 988.

'EDWARD, par la grace de Dieu roi d'Angleterre, Seigneur d'Irlande, et Ducs d'Aquitaine, à noz foialx et loialx Robert de Brus, Conte de Carrik, et à touz noz autres bones gentz, qui sont en sa compaignie, saluz.

'Nous avoms entendu que entre vous et monsieur Johan de Segrave, et noz autres bones gentz de sa compaignie, estes assentuz de suire les enemys, et voudriez que nous vous tenessiens pur excusiez, si vous ne venisiez à nous au jour assigne :

'Sachez que de la grant deligence et . . . . . que vous avez mis et mettez en noz busoignes de jour en autre, et de ceo que vous estes ensi assentuz de suire les enemys, vous mercions si chèrement comme nous pooms; et vous prioms et requerrons especialement, si comme nous nous fioms de vous, qui estes noz bones gentz, et avez la dite busoigne bien commencée, que vous la veuillez parfaire; et por* pallement, ne pur nule autre chose, vous ne leissez que vous ne . . . . diligement vostre entente de poursuivre les encmys, et de mettre les busoignes a fyn avant vostre departir des parties de dela. Car si vous parfacez ceo que vous avez commencez, nous tendriens la guerre par le fait dentre vous finee, et tote la terre d'Escoce gaignée.

'Si vous prioms derrechief tant comme nous pooms, que si comme la Chape est bien faite, vuiellez faire le Chaperon. Et par voz lettres et par le porteur de cestes, nous remandez sur ce vostre respons sanz delay, ensemblement ove les noveles de devers vous.

'Donnez sous nostre privè seal a Aberdoure, le ij jour de Marz, lan de nostre regne xxxii.'

" . . . et comitem Lincolnæ, cujus concilio omnia faceret dictus dominus Edwardus,"
p. 204.

The state of the western part of Scotland about this time may be inferred from an interesting letter written by John Marshall, the bailiff of the Earl of Lincoln, addressed to King Edward the First, relative to the condition of the barony of Renfrew. The writer shows (what may be gathered from numerous other sources) that the English had considerable difficulty in retaining these portions of Scotland in which they had seated themselves, and that the feelings of the whole body of the people was decidedly against them, whatever might be the influence of the more corrupt portion of the nobility. See No. XLIV.

* The Parliament which Bruce was excused from attending was probably that which met at St Andrews in Midleot, 1304, concerning which see Trivet, i, 338, note.

“. . . episcopum etiam Glasguensum, qui in illo facto exstiterat consiliarius principalis,” p. 204.

Amongst the Documents originally intended for insertion in the Appendix to this Chronicle, but which are withheld, in consequence of their extent, is a Wardrobe Account, containing the “Expensa episcoporum Sancti Andreæ et Glasguensis, et abbatis de Scone, prisonum Scotiæ,” [xxxiv. Edw. I.] Instead of it, the reader will find amongst the Illustrative Documents (No. XLV.) a petition from the Bishop of Glasgow, addressed to Edward the Second, requesting a modification of his imprisonment.

The life of Robert Wishart, Bishop of Glasgow, is an interesting one, and most intimately connected with the history of the period. We may specify among the less generally known materials for it, a letter from Edward the Second to the Pope against this prelate, which the editors of the new edition of the *Fœdera*, with their usual carelessness, have placed under the reign of Edward I. (*Fœd.* i. 528.) The Papal Registers also contain many valuable letters from Rome, connected with this individual. From them we gather that he was summoned by Pope Clement the Fifth to appear at Rome to answer for his conduct, and that in the event of his failing to comply with this summons, he was to be placed under the custody of Anthony Bee, Bishop of Durham. A farther extract from a Papal Letter, in which the conduct of our Scottish bishop is severely reprobated, may be seen in Raynaldi, A. D. 1306, § 14.

While upon the subject of the Scottish nobility, who came into the hands of Edward, it may be important to insert here the substance of an interesting and valuable communication, made by Sir F. Palgrave to the Society of Antiquaries, embodying the result of his searches into the Scottish documents preserved in the Chapter House at Westminster.

Sir Francis observed, that amongst the documents relating to Scotland, of the reign of Edward I, Rymer has printed one (new edition, vol. i. p. 994) to which he gives the following title: ‘Instrumentum continens nomina plurimorum Nobilium Scotiæ fautorum Roberti de Brus, qui missi sunt ad diversa castra in Angliam,’ including, amongst the mandates for the custody of other prisoners, the well-known order directing the confinement of the Countess of Buchan in a cage at Berwick, and which instrument is quoted by Rymer as being in this repository. He could not, however, find amongst the muniments any *one* such instrument; but, instead thereof, there are *three* distinct documents, apparently orders made by the King in Council, and in which the several directions for the modes of disposing of these captives were, from time to time, varied and altered in a manner highly deserving of attention. The document given by Rymer is, in fact, an instrument framed by him by a consolidation of these orders, not distinguishing where one begins and another ends; and in this process he has concealed the most remarkable features, namely, the modifications which the orders sustained in their different stages.

‘Alain, who was Earl of Monteith,’ was first committed to the custody of Sir Johan de Hastings, who was to put him in safe keeping in England. This direction was subsequently varied, by giving Sir John the power to confine the ‘late Earl’ at Bergaveny or elsewhere.

The Earl of Strathern, ‘when he shall have surrendered to the King,’ is to be placed in custody in the keep of Rochester Castle, but he does not appear to have surrendered.

The name of John Earl of Athol was first entered upon the order as a memorandum, without any directions; the course to be adopted with respect to him was probably not settled. Some time afterwards, as appears by the variations both in the colour of the ink and the character of the handwriting, he was conducted to London by Sir Hugh le Despenser. With respect to David, the son and heir of him who was Earl of Athol, the order first made does not sustain any further variations; he was to be kept in safe custody in England by the Earl of Gloucester.

The orders respecting ‘Donald, the son of the Earl of Mar,’ sustained several modifications before the plan of his captivity was finally settled. By the first order he was to be delivered to the Bishop of Chester, and by him conveyed to the castle of Bristol, and the bishop was to provide a valet, wary and trusty, ‘*avisez et seur,*’ who was to wait upon Donald as his master and companion, ‘*qui entende au dit Do-vernald come a son maistre et compaignon.*’ By a second order the Bishop of Chester is exonerated from his trust, and Donald, who on this second order is styled ‘the child who is heir of Mar,’ is placed under the immediate custody and charge of the Constable of the Castle of Bristol, with liberty to go freely about the castle. A further extension of liberty is then granted by a third order, permitting the young prisoner to walk on the garden and elsewhere within the close of the castle, and that he should not be put in irons; an alteration which evidently implies that, under the first or original order, he would, as a matter of course, have been thus restrained; but, upon further consideration, it appeared advisable to prevent this extraordinary indulgence of personal freedom from being abused, or becoming a precedent; and to the words ‘*mais qu’il soit hors de feres,*’ they added, at a subsequent period, as appears by the variation in the colour of the ink, ‘*tant come il soit de si tendre age,*’—so long as he shall be of such tender age; virtually directing that the permission by which he was relieved from gyves and fetters was not to be continued if he should be detained in custody after he came to man’s estate.

With respect to Margaret, the daughter of Robert Bruce, the first order directed her to be treated with great severity. She was to be sent to the Tower of London, and there kept in close confinement in a cage. ‘*Margerie la fille Robert de Brus soit envee a la Tour de Londres pour estre mise ilueques en kage, et que ele ne parle a nul homme ne nul homme a luy fors ceux que le Conestable de la Tour assignera pour luy garder.*’ But this extreme rigour excited some compunction, and the order being can-

celled, another order was made that she should be kept in England under the safe custody of Sir Henry Percy.

It is, in some respects, satisfactory to observe, that all the alterations which the orders sustained are in diminution of the rigour attending the incarceration of these illustrious captives.

“ . . . accepit [Edwardus Secundus] fidelitatem et homagium apud castrum Karlioli ab omnibus fere majoribus Angliæ,” p. 209.

The following interesting letter, preserved among the records of the Duchy of Lancaster, relates to the removal of Edward the First's body from Burgh, and to the homage performed by the assembled peers to Edward the Second. It has already been printed in the *Chronology of History*, by Sir Harris Nicholas, p. 294.

‘ A son tres cher et honorable seigneur monsieur Hugh de Neville, le soen vallet Euweyn, quant que il sut et poet de bien et de honour.

‘ Sachez, sire, que nostre seigneur lercevesque est seyn et eyte et en bon estat, mercy a Dieu. Le corps nostre seigneur, sire Edward, jadyz roi Dengleterre, est en venant et myst iceo Samedy precheyn devant la Goule Daust [23d July] a Richemunde, ou la dapres, sicome len dit. Nostre seigneur lercevesqe yceo Dymaynge seuant de Scroby sen pertira devers le corps le roi. Le Patriark, le conte de Nicole, et autres plusours countes et grantz seigneurs de la terre, a Kardoil, ount fait homage a nostre seigneur le roi Edward, et sount alez ove ly en Escoce countre les enemys. Autre novele, sire, ne sai jeo nule encore qe vous face amaunde.

‘ Sire, jeo suy en bone saunte, la Dieu mercy, et la vostre, qi le volicz savoir, desirant tous jours savoir ceo meismes de vous, come de mon cher seigneur, qi su prest et appareillez a vos honurs et pleysirs.

‘ A Dieu, sire, qi vous gard en joye et en honour. Escript a Scroby, le Dymange avant dit.’

“ . . . redierunt in Angliam, custodibus aliquibus in terra Scotiæ constitutis,” p. 209.

Aymer de Valence, Earl of Pembroke, was appointed Guardian of Scotland, by a writ dated at Cumnock, 28th August; but he was removed from this office, and John de Bretagne, Earl of Richmond, was substituted on September 8; so soon was Edward's capricious and undecided temper manifested.—See *Fœd.* iii, 7, 10; *Parliamentary Writs*, ii, ii, 369.

“ . . . dedit rex nobilem comitatum Cornubiæ et terram Manniæ,” p. 210.

The grant may be seen in the *Fœdera*, iii, 1. It is dated at Dumfries, 6 August, 1307.

“ Dum prædicta omnia agerentur, Robertus Bruse, cum Edwardo fratre suo . . . per vagatur in Scotia ubiennque volebat, et maxime in Galwithia,” p. 210.

This statement is completely borne out by the public records. They show us that

as early as 2d September, Edward found it necessary to desire Thomas de Multon of Egremont, Matthew de Redman, John de Lancastre, Ingelram de Gynes, and Thomas de Multon of Gilsland, to absent themselves from the parliament which had been summoned at Northampton, that they might without interruption devote themselves to the repulsion of the attacks made upon the inhabitants of Lancaster, Cumberland, and Westmoreland, by Bruce. Upon the 30th of the same month he wrote to John de Bretagne, the Custos of Scotland, informing him that he had received letters from John de St John, Dougal Mac Douel, Dougal le fitz Can, Master John de Weston, John Durant, and that the whole of the great men of the county of Galloway had written to him complaining bitterly of the numerous robberies, depredations, homicides, burnings, and other damages committed by Robert Bruce and his accomplices; and directing him to proceed to the succour of those parts with all expedition. A similar mandate is addressed at the same time to Alexander Baliol.—See Parliamentary Writs, ii, ii, 370.

“Postea, circa Cathedram S. Petri [Feb. 22, 1308] transpetavit rex Angliæ in Franciam,” p. 211.

Edward embarked at Dover for France upon the date here specified; he returned to England with his queen upon 6th February, and was crowned upon Saturday, the 25th of that month. See *Fœdera*, iii, 57, 59, 63. During his absence, the custody of England was granted by him (by commission, dated Dover, 18th January, Rot. Pat. 1, Edw. II, p. ii, m. 28) to his favourite the Earl of Cornwall.

“. . . ordinatum fuit quod statim deberet, modo quo prædicitur, exilio relegari,” p. 211.

Tyrrel, in his *History of England*, iii, 227, has shown, at some length, that the date here assigned to the banishment of Gaveston is correct, and that this event did not happen in 1311 as has been asserted by some writers. The whole transaction is there supported by quotations from unpublished manuscripts as well as printed authorities.

“Edwardus de Bruce, frater sæpediti Roberti, et Alexander de Lyndesi, . . . invenerunt Galwithienses,” p. 212.

There seems reason to believe that this incursion was not confined to the west of Scotland; it is certain that great preparations were made upon the eastern borders of England to oppose the invaders. Rot. Scot. i, 57, 58. The castle of Rutherglen, then of considerable importance, was besieged by the Scottish army, and Edward sent large bodies of men to its relief. Id. pp. 60, 61.

“. . . missi sunt nuncii ad regem Angliæ, quod cessaret ab impugnatione Scottorum,” p. 213.

The commissioners appointed by Edward upon this occasion were Robert de Umfraville, Earl of Angus, John de Crumwelle, John Wogan, and John de Benstede.

Edward states that the truce was promoted by the instrumentality of his father-in-law the king of France. Rot. Scot. i, 59.

“ . . . misit rex Angliæ dominum Johannem de Segrave et multos alios secum pro Marchia apud Berwicum servanda,” p. 213.

The Scotch Rolls confirm and explain this entry by showing to whose custody were then committed the castles in Scotland of which the English were in possession.

The castles of Roxburgh, Edinburgh, Linlithgow, Stirling, and Kircontolagh, were assigned to John de Segrave, custos of Scotland.

The castles of Carlaverock, Dumfries, Dalswinton, and Thybres, were assigned to Robert de Clifford.

The castle of Loughmaban was assigned to Humfry de Bohun, Earl of Hereford and Essex.

The castle of Boteil was assigned to John de St John.

The castle of Jedborough was assigned to Henry de Beaumont.

The castle of Dunbar was assigned to Patrie Earl of Dunbar.

The castle of Dirlton was assigned to John de Vallibus.

The castles of Selkirk and Bothwell were assigned to Aymer de Valence, Earl of Pembroke. Rot. Scot. i, 80.

“ Anglici enim non libenter ante æstatem intrant Scotiam ad bellandum,” p. 214.

Of the truth of this statement there are many proofs; of these it may be enough to refer to the writs dated 2d August 1310, in which Edward requests his Irish auxiliaries to suspend, for that year, their intended expedition into Scotland, ‘ propter tempus hyemale, quod jam appropinquat.’ Rot. Scot. i, 92.

“ . . . quod staret [rex] ordinationi certarum personarum, comitum et episcoporum, quantum ad consiliarios habendos,” p. 215.

The proceedings of the nobility, acting by the Lords Ordainers, are fully recorded in the contemporaneous documents of the time, and form one of the strongest proofs of the want of energy exhibited by Edward.

The barons, headed by the Earls of Gloucester, Lancaster, and Lincoln, irritated by the partiality shown to Gaveston, addressed Edward in strong terms upon the subject. They stated that these measures, unless speedily and efficaciously remedied, would lead to the ruin of the church, the dishonour of the crown, and the destruction of the people. They then proceeded, more explicitly, to show him the changes which his short administration had produced in the welfare of the island. They reminded him that, although by his coronation oath he was bound to protect the peace of his land, he had pursued evil counsel so far that he was fallen into contempt both at home and abroad; that he was reduced to such poverty that he could not defend his kingdom, or even maintain his household, but by extortion. They reminded him that,

although his father, Edward the First, had left him the whole of England, and a considerable part of Scotland, he, by pursuing evil counsel, had lost the latter, and weakened his crown in England and in Ireland. They reminded him that, although he had levied twentieths and twenty-fifths from his commonalty for the purpose of carrying on his Scottish wars, the sums so levied had not been appropriated to these purposes, but had been foolishly wasted and squandered away by evil counsel. In conclusion, they respectfully beg that, to avoid greater dangers, he will authorise the appointment of the barons. The whole document is printed amongst the Illustrations, No. XLVI.

Edward, being in no condition to refuse this request, granted, by his letters patent, dated 16th March 1310, power to the prelates, earls, and barons of his realm, to elect certain of their number for the purpose of ordaining the state of the royal household and the kingdom at large, this commission to continue in force until Michaelmas 1311. It is printed in the *Fœd.* iii, 204.

The Ordainers appointed were the Archbishop of Canterbury, the Bishops of London, Salisbury, Chichester, Norwich, St David's, and Llandaff; the Earls of Gloucester, Lancaster, Lincoln, Hereford, Pembroke, Richmond, Warwick, and Arundel; Hugh de Vere, William le Mareschal, Robert Fitz Roger, Hugh Courtenay, William Martin, and John de Grey, barons. They swore to make such ordinance as should be most to the honour of God and Holy Church, to the honour of the king, and the profit of the people. MS. Cott. Claud. D. ii, fol. 269.

“*Custos Angliæ et majores de terra miserunt regi in Scotiam circa festum Laurentii [Aug. 10] nuncios solennes, rogando suppliciter ut placeret sibi venire Londonias,*” p. 216.

During Edward's residence at Berwick, he was anxious that the pope should add to the number of cardinals one John de Lenham, who had been his (Edward's) confessor, hoping thereby to obtain greater authority over the church in his dominions. A letter is yet preserved in the Tower which states his views upon this point. See Illustrative Documents, No. XLVII.

“*Die Lunæ infra octavas Epiphaniæ [Jan. 10, 1313] capta est a Scottis,*” p. 221.

Lord Hailes places the capture of Perth in January 1312, for which he cites Fordun, xii. 18; but it appears from an examination of that passage, that his Lordship is here in error, Fordun agreeing with the Chronicle of Lanercost in attributing the event to January 1313.

“*In capite antem jejunii [Feb. 28, 1314] Scoti cautelose per scalas de nocte intraverunt castrum de Rokesburgh,*” p. 223.

The Wardrobe Accounts present us with a full and minute insight into the equipment of the castle of Roxburgh prior to its capture, and the interest attached to the whole document is such as to warrant its insertion amongst the Illustrative Documents, No. XLVIII.

"Iste nihil horum faciens, cum pompa magna et apparatu curioso veniens, bona monasteriorum in itinere accepit," p. 225.

Here it is probable that the Chronicler's private feelings as a monk, as well as his political prejudices as an advocate of the popular cause, have influenced his judgment in regard to Edward's generosity. It is true that this monarch did not carry his liberality to the extent practised by his predecessor, but it is certain that he was not the niggard here exhibited; a character, it must not be forgotten, entirely inconsistent with the thoughtless and extravagant monarch which our author elsewhere depicts. As a proof that this accusation is overstated, the following roll of payments made annually, by Edward's commands, to different ecclesiastical establishments in Scotland, is printed, a document which will be regarded with considerable interest by those concerned in the investigation of the early monastic history of that country.

' ELEMOSYNÆ.

' Magistro Hospitalis de Edenham, recipienti per annum de eleemosina regis vi li. de exitibus burgi de Rokesburghe, de terminis sancti Martini et Pentecostes anno presentis quinto, ... vi li.

' Personæ capellæ in castro de Rokesburghe, de eleemosina regis per annum ad duos anni terminos, de predictis terminis, ... x li.

' Eidem pro luminariis ejusdem capellæ, de eleemosina regis, per idem tempus, ... xij s. iiij d.

' Summa, ... x li. xij s. iiij d.

' Magistro Domus Dei de burgo de Rokesburg, de hujusmodi eleemosina regis, per annum, ... xx s.

' Abbati et conventui de Kelkon, de hujusmodi eleemosina regis per annum, recipientibus [ ] denarios de exitibus ejusdem burgi, de dictis terminis, ... c s.

' Cuidam capellano divina celebranti pro animabus prædecessorum regis in capella de Harelaue, de eleemosina regis pro salario suo, per idem tempus, ... c s.

' Thome de Fischeburne, de quadam annua pensione xx. marcarum sibi a domino rege concessarum de firmis terrarum dominicarum de Edenham, per idem tempus, ... xx marc.

' De burgo Berwici super Twedam, nihil, quia in manu burgensium, et eleemosinæ solvuntur per eosdem.

' Priori et conventui Dunolmensi, pro quadam annua eleemosina, eisdem ad scaccarium domini regis villæ Berwici super Twedam ad duos anni terminos percipienda, concessa, per computum factum cum eisdem, per idem tempus, ... xl li.

' Priorissæ et monialibus de Hadingtoñ, de eleemosina regis annua de exitibus burgi de Hadingtone, de terminis sancti Martini et Pentecostes anno quinto, ... xx s.

' Magistro Hospitalis sancti Laurentii de Hadingtoñ, de hujusmodi eleemosina per annum, ... xx s.

‘ Abbat̄i et conventui de Dunfermelyn, de hujusmodi eleemosina regis per annum, de exitibus burgi de Hadingtone, xl s., et de exitibus burgi de Edenburgh per annum, c s.

‘ Summa, ... vij li.

‘ Eisdem, de eleemosina regis per annum, de exitibus burgi de Strivelyn, ...
vj li. xliij s. liij d.

‘ Priorissæ et monialibus de Manuel, de hujusmodi eleemosina regis annua, de exitibus burgi de Liscu, ... xxxij s. viij d.

‘ Eisdem, de exitibus vicecomitatus de Liscu, per idem tempus, xxxij s.

‘ Et de exitibus vicecomitatus de Edenburgh, per annum, i s.

‘ Summa, ... cxliij s. viij d.

‘ Abbat̄i et conventui de Skamskinel, de hujusmodi eleemosina regis per annum, de exitibus burgi de Strinelyn, ad duos anni terminos, ... xv li. vj s. viij d.

‘ Magistro hospitalis de Torphiffyn, de eleemosina regis annua de exitibus ejusdem burgi, ad duos anni terminos in pretio xij salmonum, ... xij s.’

“ . . . interfecti sunt comes Governiæ, dominus Robertus de Clifforde, dominus Johannes de Comyn, . . . et multi alii nobiles,” p. 226.

The Lansdowne MS. 209, fol. 7, contains a list, in the handwriting of the celebrated Camden, of the English nobility who fell at the battle of Bannockburn. It appears to have been transcribed from a contemporaneous roll or other document.

“ Vicecomes enim, custos castr̄i, qui usque ad illud tempus tennerat castrum ad opus regis Angliæ, . . . cum intrassent cepit eos, et sic eos dolose decept̄,” p. 228.

There seems reason to believe, as well from the expressions employed above, as from the names of the soldiers mentioned in the following Account, that the castle of Bothwell had previously surrendered to Edward, who had permitted it to be occupied by its former Scottish governor and garrison. They seeing the result of the battle of Bannockburn, threw off their disguise, and made prisoners of those whom they had before professed to serve.

The following document shows the extent of the castle, and the number of its defenders, immediately before the circumstance alluded to in the text :—

BOTHEVILLE.*

WALTERO FILIO GILBERTI† assignato per dominum regem ad custodiendum castrum de Botheville, capienti per diem xij d. pro vadiis suis, Johannis de Moravia, Leonis

* From the original manuscript, in the Cottonian Library, Vesp. C. xvi.

† This passage affords a strong confirmation of the accuracy of Barbour's Bruce :—

The Erle of Hertford fra the mellé
Departyt, with a gret meongné,
And straucht to Bothwell tok the vai,
That than in the Ingliss menois fay
Was, and haldyn as [a] place of wer.
Schyr Walthre Gilbertson was ther
Capitane, and it had in ward.

filiū Gilberti, Johannis Mareschali, Davidis Mareschal, Alani del Isle, Johannis Flemange, Willelmi Flemange, Nigelli de Dounlopy, Nigelli de Dounlopy, filii, Radulfi de Cambron, Ade de Cambron, Willelmi de Cambron, Walteri de Erskyn, Patrici filii Johannis, Rogeri Wyther, Petri de Knokkes, Roberti Crok, Colemanii le Mareschel, Davidis de Laudone, Johannis de la More, Thomæ Marescalli, Willelmi del Spense, Simonis filii Anabillæ, Duncani de Senewaghre, Willelmi de Bonkhulle, Fylawy de Donoven, Nichelli le Taillour, Hugonis filii Elye, et Willelmi filii Fergus, sociorum suorum scutiferorum ad arma, commorantium in munitione prædicta, quolibet capiente per diem xij d., Ade Fayrey, Willelmi de Castro, Alexandri de Kenny, Johannis Steel, Alani de Danielestone, Johannis Colemanesone, Willelmi del Isdle, Reginaldi Wode, Johannis Longe, Hugonis de Twedyn, Willelmi Fourbour, Ade filii Hugonis, Henrici filii Roberti, Roberti le Taillour, Britonis de la More, Patrici filii Arnaldi, Ricardi filii Agnetis, Ade filii Agnetis Maymind, Willelmi Corveyser, Skoti Lorimer, Edgarii de Innerkip, Thomæ Brandan, Alani Laverok, Thomæ filii Alani, Patrici filii Alani, Alani filii Stephani, Alexandri Redheuid, Galfredi Lange, et Roberti Latele, sagittariorum suorum commorantium in munitione prædicta, quolibet capiente per diem ij d., ab octavo die Julii anno præsentis quinto, usque in vij^m diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ceclxvj dies, quia bisextus, ... dclx fi. x s.

Probatum.

“ . . . redditus sunt pro liberatione ipsius episcopus Glasguensis . . . et uxor domini Roberti de Bruce, et soror sua et filia,” p. 229.

In addition to what has already been printed in reference to the imprisonment of the wife of Robert Bruce, one or two documents yet unedited are worthy of notice.

The Wardrobe Accounts, 5 Edw. II. (MS. Cott., Nero C. viii. fol. 62, b), contain the following entry, which shows that she was respectably, probably expensively, entertained during her confinement:—

‘ Johanni de Bentele, assignato ad faciendum expensas Elizabeth, uxoris domini Roberti de Brus, morantis in Anglia ad sumptus regis, pro expensis ejusdem dominæ et familiæ suæ . . . . . per totum annum integrum . . . . . cxxv fi. v s. ij d. ob.’

The same document also contains an entry relative to the custody of Maria de Bruce, by which name we may understand the lady Marjory, who afterwards married Walter, the Steward of Scotland.

‘ Domino Ricardo de Horsele, nuper vicecomiti Northumbriæ, pro denariis per ipsum solutis de exitibus ballivæ suæ per mandatum regis sub privato sigillo, domino Waltero de Morreue et dominæ Mariæ de Brus, Scotis, infra castrum Novi Castri super Tynam incarcerationis, pro vadiis et expensis suis ab vij. die Julii . . . . . usque vj. diem Augusti, quo die dictus vicecomes amotus fuit ab officio suo . . . . . per xxx. dies, per quos morabantur continue in prisona prædicta . . . . . quolibet eorum percipiente per diem ij d. . . . . xx s.’

But the most interesting document of the series consists of a letter from Elizabeth de Bruce to Edward the Second, in which she gives a striking account of the miseries to which she was reduced by the severities of her attendants. It is difficult to say at what time this letter was written, or what was the result produced by it; but viewing it in connexion with the expressions of gratitude for benefits already conferred, and with the sum annually allowed for her household establishment, we may venture to believe that the captive queen did not plead in vain. The document is printed amongst the Illustrations, No. XLIX.

“*Quidam autem Anglici insequentes eos ceperunt Johannem de Moravia,*” p. 232.

The capture of John de Moray, and of the individual whom the Chronicle of Lanercost immediately afterwards mentions under the name of Robert Bardolf (but which designation is probably an error of the transcriber), is mentioned on the Patent Roll of 9 Edw. II. It appears from that entry that John de Moreffe and Robert Bard, late imprisoned in the Tower of London, had agreed to pay for their release, “*non modicam pecuniæ quantitatem,*” to raise which they had petitioned the king to permit them to bring into England, for the purpose of sale, certain Scottish horses, oxen, cows, and other animals. The king, “*wishing to show grace in this respect*” to the petitioners, grants their request during the truce now commenced, or about to be commenced.

Rot. Pat. 9 Edw. II., p. 2, m. 22; dated Westminster, 12th May, 1316.

“*Circa pentecosten [Mai. 22], autem rediit rex Scotiæ de Hibernia in terram suam,*” p. 234.

Amongst the unpublished original letters illustrative of the details furnished by this chronicle, which it is impossible to print entire, is one from John de Wysham and John de Weston, addressed to the king from Berwick, and dated 3d January, 1317. In it they give the king to understand that a report had reached them, that Robert Bruce had returned home from beyond the sea, and that he was on his way to the Borders accompanied by a great army. Some said that he would return immediately to Ireland; others, that he was about to attack England by sea and land.

“*Post festum vero sancti Michaelis [Sept. 29], misit papa bullam in Angliam,*” p. 234.

The proceedings connected with the delivery of this bull to Robert Bruce are narrated by the cardinals themselves in a letter addressed to the pope, which may be seen in the *Fœdera*, iii. 661, and of which an abstract is given by Lord Hailes, ii. 74. Without tracing the affair through its different stages, we may affirm, with his Lordship, that “*it may be said to exhibit the best original portrait of Robert Bruce which has been preserved to our times.*” A comparison of the narrative of Raynaldi (1317, § 42), with the documents printed by Rymer, shows that the pope had apologised to Bruce for having withheld from him the name of king; the passage probably occurring in

that letter which the king of Scotland would not permit to be read to him. The explanation of his holiness is as follows:—

‘ Quia dissentionis negotio inter te ac præfatum regem [Angliæ] supra Scotiæ regno pendente, decenter non possumus tibi regii tituli nomen ascribere, prudentia tua moleste non ferat, si te regem Scotiæ in eisdem litteris omisimus nominare; præsertim eum ad nominationem hujusmodi fratrum nostrorum consilium nequaquam accederet; nec Romana ecclesia mater tua, quæ suos processus et actus in statera æquitatis appendit, inter dissidentes consueverit aliquid cum præjudicio alterius immutare. Dat. xvi. kal. Aprilis, anno 1.’

“ . . . et sic in sententiam excommunicationis latam a papa, et in dicta bulla contentam, miserabiliter inciderunt,” p. 234.

The sentence of excommunication is printed in Rymer, iii. 620. We learn from Raynaldi, 1317, § 42, that Edward obtained its promulgation by stating to the pope that the two Bruces were the means of preventing England from undertaking a crusade to Syria in compliance with the recommendation of the Council of Vienne. It appears from numerous documents referred to by the same Annalist, that the pope had empowered Edward to levy considerable sums from the nation for this last named expedition, Id. § 49.

“ Scotti villam Berwici . . . proditiose ceperunt per unum Anglicum, . . . Petrum de Spaldyng,” p. 234.

Leaving to my friend, Robert Weddell, Esq. of Berwick, to trace the history of the man who betrayed that town into the hands of Bruce, I merely state, that Spalding appears to have been of some consequence. We learn by the Liberate Roll, 2 Edw. 11, m. 2, that at that time the sum of 53*l.* 15*s.* was due to him by the crown as his wages for services rendered when in the army of Edward the First in Gascony.

“ Dederat enim se in privato ab adolescentia sua arte remigandi et bigam ducendi, foveas facienti et domos cooperiendi, . . . et aliis artibus mechanicis, . . . in quibus filium regis non decuit occupari,” p. 236.

When Pope John the Twenty-second came to the papal throne, he addressed to Edward a private letter of general advice, which shows the estimate which was generally formed of the character of that prince, and from which we gain more insight into his faults and failings than from a thousand documents of state. The whole letter is well worthy of insertion, but the reader is requested to be satisfied with the following abstract:—

After some general advice, the pope recommends that Edward should admit none to converse with him during the time of Divine Service. Having attended the worship of God, he then should make himself easy of access to his subjects; he should not

occupy himself in light or boyish pursuits, remembering that he is now a king, and ought to put away childish things. He ought to listen to the cause of the widow, the orphan, and the poor; and should exercise judgment in mercy.

The necessity of having good Councillors, and of attending to their advice, is largely insisted upon. The duty of each should be accurately defined; advisers should be cautiously chosen, and, when chosen, should be retained; they should be men of rectitude, above the reach of bribes or flattery; cautious in giving advice, not uncivil in words, not addicted to sleep, laziness, or gluttony; men who can, and dare, give good counsel to their sovereign. The advice of such men should be respected, and should not be thrown aside at the caprice of the king, nor should measures be adopted upon the suggestion of one individual, but the opinion of all should be taken collectively. When the king cannot sit in person in his court, he should appoint some learned men, who may transact the business with expedition and rectitude.

Nor did the pope fail to admonish Edward upon his domestic arrangements. The whole world was aware that the royal household was in a disorderly state, and that the expense of supporting it was excessive. It is suggested that a steady and honest individual should be appointed to see that nothing necessary for the king's dignity be wanting, and that nothing be wasted by the retainers, gluttonous men, and base personages, by whom his household is frequented. After some further admonitions upon this head, his majesty is told that it is not beneath him to listen to the examination of his accounts of expenditure, since his nobility furnish him with an example upon this head.

At the same time the pope addressed six letters to such of Edward's nobility as had the greatest influence with him, to the same effect, and nine bishops were written to upon the like subject. It would have been well for Edward had he attended to the friendly and rational advice contained in the letter which we have cited.

“*Sed, Deo juvante, a paucis et popularibus fere omnes illi interfecti sunt,*” p. 238.

The pope took advantage of the opportunity afforded him by this victory to mingle advice with the congratulations which he addressed to Edward. He rejoices to hear, he says, that his majesty has become a new man, that he rises betimes in the morning and attends to Divine Service; that he occupies himself in things becoming a man and a prince; that he interests himself in reforming the abuses of his household; that he administers justice to his subjects, and refrains from his accustomed spoliation of churches. But one thing was yet wanting; the pope had not received his Peter's pence as he wished, and the king is warmly exhorted upon the necessity of amending this abuse. See Raynaldi, A. D. 1318, § 28. A most interesting letter is given by the same author, A. D. 1319, § 18, in which the pope, in reply to a letter of Edward, advises him, before undertaking his meditated crusade, to extirpate those domestic enemies which he nourished in his own bosom; and, having done so, to restore peace to

his own dominions. At the same time he instructed the clergy to direct that prayers should be offered up by the people for the welfare of the kingdom and its sovereign.

“. . . posuerunt se ad invadendum villam Berwici,” p. 239.

In addition to the information already extant relative to the celebrated siege of Berwick (to which it is here unnecessary to allude), we may direct the attention of the reader to the following extract from an unpublished letter written by Hugh le Dispenser, the younger, to John Jugge, his sheriff in Glamorgan. The passage is valuable as showing the opinion entertained by the writer that the invasion by the Scotch was promoted by the Earl of Lancaster; and it also shows, in strong terms, the general idea of insecurity which prevailed throughout England, and the necessity of providing for the worst contingency which might arise.

‘ Et pur ceo que nous savoms bien que vous voudriez volentours oyer noeles des parties ou nous sumes, sachez que nostre seigneur le roy vynt devant la ville de Berrewyk le vij. jour de Septembre, et illoque assegea la ville od tout soun houst, par myer et par terre. Et devaunt qil avoit demoree vij. jours, luy vyndrent nouvelles que les Escotz estoient entrez sa terre Dengleterre, et par le procurement et le compassement le counte de Lancastre fist taunt le dit counte que le roy se remua dilloques, od tout soun host, et eeo a graunt hounte et grevoue damage de nous toutz, de quoi nous nous dotums que les busoignes ne se taillent mye si bien entre nous, come busoign fust. Par quoi nous maundoms et chargeoms en la foi que vous nous devez, et desicome nous ent fions entierement en vostre loialtee et penybletee, que vous pernez bone garde et bone surveue sur toutes nos busoignes en celes parties, et hastez taunt que vous poez bonement le redressement et les ovraignes de noz chasteuz, et que eaux soyent vitaillez en covenable maere, et de tieles vitailles que lem puisse renovevelir, ou vendre, un de ceux jours, si chauce aveigue, que eles ne soient despondues sauntz damage de nous. Et eiez toutz jours le oel au bois en toutes pointz parmy vostre baillie en totes aventures pur cheaunces que poount avenir, en pensaunt coment les gentz de celes parties sount sovent de legiere volente et de fole enpryse; et eyez noz busoignes entierement au cuer en toutes choses, come vous avez toutz jours bien continue, jusqe a ore, et desicome tote nostre affiaunce en est en vous.’

‘ Escrite a Noefe Chastelle sur Tyne, le xxi jour de Septembre.’

Cottonian MS. Vesp. F. vij. n. 4.

“. . . intraverunt Angliam et totam Gilleslandiam combusserunt,” p. 240.

It was about this time that the inhabitants of Cumberland and Westmoreland, wearied out with the constant aggressions of the Scotch, and labouring under the famine which is mentioned in the text, addressed to Edward a memorial, in which their

misfortunes are indicated at some length, but of sufficient importance to warrant the insertion of the whole document amongst the Illustrative Papers, No. L.

“ Circa festum S. Michaelis [Sept. 29] venit mandatum papæ ad denunciandum Robertum de Bruce excommunicatum,” p. 240.

The cardinals, finding Bruce deaf to their suggestions, and not to be terrified by their denunciations, placed Scotland under interdict. The ecclesiastics despised this sentence, in consequence of which the pope summoned to Rome four bishops, those, probably, who most warmly advocated the cause of their sovereign. The names of these patriots are preserved; they were, William [Lamberton], Bishop of St Andrews; [William St Clair], Bishop of Dunkeld; Henry [Cheyne], Bishop of Aberdeen; and David [Moray], Bishop of Moray. Bruce himself was cited to appear that he might answer the pope for the ravages which he had committed upon England (Raynaldi, A.D. 1319, § 22), which he did, on the following year, by commissioners (Ib. § 23).

“ . . . de consilio autem et mandato comitis Lancastriæ fuerunt omnia ista facta,” p. 241.

As a curious illustration of the proceedings of the Earl of Lancaster, who headed the barons in their resistance to the king, I am induced to print the following letter (or writ of summons, as it might be termed), whereby the Earl required the attendance of one of his supporters, John Dengayne, who was requested to co-operate in freeing Edward from the power of those evil councillors by whom the kingdom had been opposed to the incursions of the Scotch,—each party thus blaming the other for the arrival of these unwelcome visitors.

‘ A honorable homme e nostre trescher amy monseigneur Johan Dengayne, Thomas counte de Lancastre e de Leycestre, seneschal Dengleterre, saluz, e cheres amitez.

‘ Sire, pur les grantz periles e oppressions e grauntz maux qe nous sentoms, e entendoms qe vus les seutez, en ce reume par mauveis conseillers nostre seignur le rey, qe le menunt e abettunt, en desplesance de Deux, e deshonur de lui, e a damage du roialme, e destruction de son poeple, en non due manere, e entre les autres maux qil conseillent, e attreont, aliens e les rebeaux Descoco a entrer la terre nostre seignur le roi, nient aperceivant leur malice, par leur mauveise e sotile informacion e compassement. Vous prioms, sire, qe vous plesse qe nous puissions aunir noz conseaux dordiner remedie e de redrescer touz les maux tochantz le damage e les perils du roialme; sor quoi sire, vous requerroms qe vous voillez estre sanz nule excusacion a Dancastre le prochein Dimenge apres la quinzaine de saint Martyn prochein avenir, ou nous avoms prie touz noz bons pieres par my la terre qe nous purra sovenir, qil voillent as ditz jour e lieu por ordiner remedie en les dites busoignes. E ceo, sire, qe vous volez de ceste chose nous signefier voz voluntuz par voz lettres e le portour de cestes. A Dieu, sire, qil vous gard.

‘ Donne a nostre chastel de Pountfreit, le xvij. jour Doctobre.’

MS. Cott. Cleop. D. ix, fol. 81, b.

“ . . . dominus Hugo de Louthur, dominus Ricardus de Dentoun, et dominus Hugo de Moriceby . . . ” p. 250.

The minute account here given of the treason, capture, and execution of Andrew de Harcla, was doubtless written by one who was present, or intimately connected with these events; and they are probably here inserted, if not by the pen, at least by the dictation, of one of those individuals to whom the unfortunate earl made his confession, as recorded at the bottom of the present page. Without pointing out the corroboration which the whole account receives, in its general bearings, from independent and authentic history, it may be enough to prove the accuracy of the Chronicle by referring to a document of less public character. On the 5th of June 1322, Harcla applied to Edward for letters of protection in favour of those who were in his company as defenders of the march of Scotland; and in the list which he subjoins, we find the names of several of those who are here mentioned as bearing part in the transactions recorded by the chronicler. The names are as follows:—Dominus Andreas de Harcla, Dominus Johannes de Haverington, Dominus Antonius de Luci, Dominus Henricus filius Hugonis, Dominus Radulfus de Neville, Dominus Radulfus de Dacre, Dominus Ricardus de Hodelistone, Dominus Johannes de Harcla, Dominus Robertus le Brunne, Dominus Petrus de Tiliolfe, Dominus Patricius de Culwenne, Dominus Willelmus le Blounte, —, Dominus Robertus de Askebi, Dominus Gilbertus de Lancastre, —, Dominus Robertus de Bampton, Dominus Ricardus de Dentone, Dominus Thomas de Latone, —, Henricus de Tesdalle, Johannes de Latone, Ricardus de Crosseclwait, Johannes le Giour. This is transcribed from the original letter from Harcla to the king, which is preserved among the Records in the Tower.

Anthony de Lucy, mentioned in the text, had been appointed chief custos of Carlisle to protect it from the incursions of the Scotch, by writ, dated at Northampton, 12th July, 12 Edw. II. (Rot. Pat. 12 Edw. II., p. i, m. 30), but this custody was afterwards granted to Harcla upon the 8th of April following (Id. m. 17).²

Michael de Harcla, an ecclesiastic, had the grant of being exempted “ de liberatione seneschallorum, mareschallorum, justiciariorum itinerantium,” at his houses in Petergate in the parish of St Michael at York, by writ dated at York, 20th Feb., 12 Edw. II. (Rot. Pat. 12 Edw. II., p. ii, m. 26). Master Henry de Harcla, parson of the church of Dacre, James de Harcla, parson of the church of Sedberge, and John de Harcla, had letters of protection for one year, by writ dated at Lincoln, 16th Feb., 9 Edw. II. (Rot. Pat. 9 Edw. II., p. i, m. 1).

“ . . . ex parte regis Angliæ, dominus Eymerus de Valence, comes de Penbrok . . . ” p. 252.

It has been stated that Aymer de Valence is never styled Earl of Pembroke in any Record, but that this title is given to him only in chronicles; in refutation of which, it is necessary to cite only, out of many instances, Rot. Pat. 12 Edw. II., p. i, m. 31,

dated at Kirkham, 17th July; and Rot. Pat. 12 Edw. II., p. ii, m. 9, dated at York, 28th May.

“Cum bulla papæ Jobannis . . . venerunt aliæ quatuor bullæ ejusdem . . .” p. 252.

The contest between the Friars Minorites and Friars Preachers, and the bulls which were promulgated in consequence, may be seen, by those who are interested in the controversy, in Raynaldi, 1322, § 51-60.

“Eodem anno, misit rex Angliæ reginam, consortem suam, ad regem Franciæ,” p. 254.

In reading this account of the important part played by Isabella, wife of Edward the Second, which eventually led to the dethronement and death of that monarch, we must not lose sight of the fact, that it is written by one who was strongly prejudiced against the king, and a warm adherent to the barons' party. The correspondence between Edward, his queen, and the prince his son, during the protracted stay of the latter in the court of France, certainly show the king in a more advantageous light than he is here represented.

“Eodem enim anno [Sept. 24], applicuit ipsa apud portum de Herwyke, in parte orientali Angliæ,” p. 255.

It appears from a writ addressed to the chancellor by Edward the Third, on 31st May, in the first year of his reign, that when the army landed in England, the bailiffs and commonalty of Ipswich advanced to the queen and prince the sum of L.100.

During the whole of these transactions the pope acted the part of a friendly adviser and mediator between the parties; and the letters which he wrote to Edward, the queen, the young prince, the king of France, the bishops of England, and Hugh Spencer the younger (which may be seen in Raynaldi, 1326, § 13, &c.), do credit to his judgment and good feelings.

“. . . denunciandum sibi, ex parte totius regni, quod ipse fuit depositus a dignitate regali, ne alterius populum Angliæ gubernaret,” p. 258.

The parliamentary proceedings by which this was effected are as follows:—

The parliament which the king had summoned to meet on 14th December was pro-rogued by the queen, the writ to that effect apparently never having received the Great Seal; see it printed in Brady's Appendix to his History of England, No. 70; and in Ryley's Placit. Parl., p. 582. The parliament meeting at Westminster, 7th January 1327, Adam de Orleton, Bishop of Hereford, put the question—“Whether King Edward, the father, or his son Edward, should be king?” This was seconded by several bishops, and it was not long before the question was decided in the negative, it being determined that Edward the Second should be superseded in the government for reasons which were then assigned. These articles were transmitted to the king, then a prisoner in Kenilworth Castle, and he resigned the crown in favour of his son, by

giving up into the hands of his commissioners the symbols of royalty which they had carried with them for the purpose. The procurator then renounced the homage which the parliament had made to the king, and Sir Thomas Blunt, the High Steward, broke his staff of office, declaring all the officers discharged from their duties, in the same manner as if the king were dead. The commissioners returned to parliament, and Edward the Third became king of England. The king's peace was proclaimed on the 24th of the month, his reign commenced on the next day, he received the Great Seal from the chancellor, and restored it to him on the 28th, and was crowned on January 29, 1327.

“ . . . ante festum S. Margaretæ virginis [Jul. 20] intraverunt Angliam cum tribus exercitibus,” p. 259.

Upon 4th July, Edward addressed letters to his chancellor and treasurer, enclosing a letter which he had received from his uncle, the Earl Marshal of England, relative to the irruption of the Scots, and giving them directions to cause the troops assembled at York to join him with all haste. He informs them that upon that day he had been joined by the troops of John of Haynault, who were distressed for want of provisions, and desires that arrangements may immediately be made to meet that deficiency. The letter of the Earl Marshal is printed amongst the Illustrative Documents, No. LI. The journal of this expedition upon the part of Edward is preserved by Froissart, and may be seen in Lord Hailes's *Annals*, vol. ii. Appendix, No. II.

“ . . . et sepultus apud Glovernicum inter monachos, . . . ” p. 260.

In the year 1340, a certain “vadlet,” named John de Baston, informed Edward the Third that he had built a chapel to the honour of St John the Baptist, “et de nostre seigneur le roy Edward de Karnervan, vostre pere, jesant a Gloucestre, qui Dieux assoile,” at a place called “Wyke day market,” in the town of Nottingham, where great miracles had long been done in honour of the said king; and requesting that Edward would grant to the builder the forty feet of ground upon which the chapel was built. The prayer of the petition was granted by Privy Seal, dated 6th July, 14 Edw. iii.

“Dedit etiam juvenis rex prædictus sororem suam juniorem, dominam Johannam de Turre, in uxorem David filio Roberti de Brus, regis Scotiæ,” p. 261.

Raynaldi gives us some information respecting Robert Bruce's position in regard to the pope at this time. Having so long lain under ecclesiastical censures, that king at length was desirous of being restored to the bosom of the Church, and for that purpose sent ambassadors to Rome, promising that henceforth he would be obedient to the commands of his holiness. The pope was placable, probably finding it best to take King Robert at his word, and a bull was issued in which the endeavours of the papal see during

the past reign to promote concord were studiously recounted, together with the pertinacious refusal of the Scottish nation. It recounted how the pope had sent two cardinals for the purpose of exhorting Bruce to keep the peace with Edward—how the former of these kings had refused to accept the offered mediation—how he had captured Berwick—how he had been excommunicated, and Scotland placed under an interdict—how he had remained contumacious for a whole year—how he had been summoned to appear at Rome—and how, failing to appear, he had been “*fideliū consortio ejectus*.” The bull then proceeds to recite that Bruce, anxious to be reconciled, had despatched to Rome his ambassadors, namely, James Bishop of St Andrews, John Bishop of Moray, Adam Elect of Brechin (James “*Benedicti*,” Archdeacon of St Andrews, and Adam de Moravia, Doctor of Canon Law, being also named in the commission), who were authorised to make oath that Bruce would adhere to the decision of the pope. His holiness then relaxes the interdict, and, as a punishment, requires the offender to adhere to such arrangement about truces and hostile incursions into England, as may be arranged by the papal council. See the document in Raynaldi, A. D. 1328, § 73, 74.

“*Alias etiam litteras concessit idem rex Angliæ Edwardus . . .*” p. 263.

The document quoted upon this and the preceding page was first printed in the new edition of the *Fœdera* (ii, 730), from a copy in the possession of the Scottish College at Paris, by a comparison with which the present text has been amended in one or two unimportant particulars. The other record mentioned in the passage here quoted is printed on the same page, from a manuscript belonging to the Advocates' Library at Edinburgh. The “*notandum*” which the chronicler adds to his account of this transaction evidently shows the feeling with which he regarded it.

“*Eodem anno frater Michaelis, Generalis Minister ordinis Minorum, arestatus est Avignone a papæ Johanne*,” p. 264.

The whole of the proceedings connected with the disputes occasioned by this Michael de Cesana, which are devoid of general interest, may be seen at considerable length in Raynaldi, A. D. 1329, § 21–69; 1330, 2–26.

“*Mortuus est dominus Robertus de Brus, rex Scotiæ, leprosus*,” p. 264.

Upon hearing the intelligence of this event, the pope lost no time in addressing letters of condolence and advice to David Bruce, whom he did not scruple to style King of the Scots. In this effusion, he congratulates the young king upon the union of his father, before his death, to the Church; and admonishes him to preserve inviolate the privileges of the Church of Rome, and to give due honour to his prelates and other ecclesiastics. This document is dated at Avignon, 10th kal. September, in the thirteenth year of John's pontificate; and is printed by Raynaldi, A. D. 1329, § 82.

From the same authority we learn some particulars respecting the romantic expedition of Douglas, with the heart of Bruce, into Spain. It appears that, by a Constitution of Pope Boniface, the mutilation of a dead body subjected those by whom it was mutilated to heavy ecclesiastical censures. To free himself from these censures, Thomas Earl of Moray (Randolph, the guardian of young David), two years after the death of King Robert, presented a petition to the pope, setting forth that the deceased king had intended to undertake a crusade against the Saracens, but was prevented by death, and that in his last will he expressly ordered his heart to be taken out of his body and carried in the expedition, which was done by James de Douglas, knight, who conveyed it into Spain; and the Bishop of Moray was employed to obtain from the pope a remission for the crime, which was granted by bull, dated 8th ides of August, in the fifteenth year of Pope John's pontificate. Raynaldi gives the extract, A. D. 1329, § 81.

" . . . pater suus talem inunctionem regum Scotiæ in futurum a curia procurasset," p. 264.

The bull by which this is granted is yet preserved. The petition urged by Bruce is as follows :—

' . . . Sane tu, velut devotissimus ecclesiæ filius princepsque catholicus, devote considerans rorem spiritualis gratiæ, qui per hujusmodi infunditur unctionem, ferventi desiderio duceris, ut Romana ecclesia, tua cunctorumque mater fidelium et magistra, quod tibi et catholicis principibus, qui tibi legitime in regno prædicto successerint, hujusmodi inunctio et coronatio possint manu sacra pontificis exhiberi, suæ robor auctoritatis exhibeat et præsidium apostolicæ firmitatis impendat;—maxime cum, sicut ex tenore tuæ petitionis accepimus, tam tu quam prædecessores tui reges Scotiæ consueveritis ab episcopis S. Andreæ, qui fuerunt pro tempore, ab antiquis retroactis temporibus insignia recipere regiæ dignitatis. Quare tu, per tuos solemnes nuncios, quos propter hoc ad sedem apostolicam specialiter destinasti, nobis humiliter supplicasti, ut tibi, quod coronationem et inunctionem cum cæteris regalibus insigniis ab episcopo S. Andreæ, qui crit pro tempore, volente et valente, alioquin ab alio regni Scotiæ antistite tu et successores tui reges Scotiæ valeatis recipere, auctoritate apostolica concedere de speciali gratia dignemur.'

The pope in a complimentary strain grants the petition, and authorises the bishop of St Andrews, or, in his absence, the bishop of Glasgow, to anoint and crown the future kings of Scotland. The bull is dated at Avignon, on the Ides of June, in the thirteenth year of the pontificate of John, and is printed by Raynaldi, A. D. 1329, § 79. The same fact was at the same time communicated to the bishops of St Andrews and Glasgow, and they were required to demand from King Robert Bruce and his successors an oath that they would preserve the immunity of the ecclesiastical order, and would extirpate heretics.

It appears from a note given by Lord Hailes, in his *Annals*, A.D. 1331, that the original bull addressed to Robert Bruce is preserved in the Advocates' Library.

"*Circa festum S. Lucæ evangelistæ [Oct. 18] tenuit rex parlamentum suum apud Notyngham, in quo caute captus est dictus comes Marchiæ per regem,*" p. 267.

The papal registers again furnish us with information of a valuable nature concerning England. The pope writes to Edward stating that he had heard that on the midnight of October the 19th, many of the English nobility had been seized and cast into prison; and he cautions Edward upon the danger of such proceedings, and begs him to mingle clemency with justice. We have an extract from an important letter, where the pope addresses the king in favour of queen Isabella, who evidently had fallen into deep disgrace in consequence of her intercourse with Mortimer. He reminds Edward that his mother had many enemies in consequence of the part which she had taken to promote his aggrandizement, and advises this young king to pay great attention to the condition and circumstances of the accusers. He ends with these words—"Obsecramus, fili, per viscera misericordiæ Jesu Christi, ut matris pudori, quantum secundum Deum poteris, velis parcere; et ejus lapsum, si quis, quod absit, fuerit, non publicare, sed quantum bono modo poteris, ipsam potius studias occultare." This letter is dated 7 ides November, in the fifteenth year of his pontificate.—See Raynaldi, A.D. 1330, § 50.

It is well known that the Earl of March suffered for his crimes. The king's letter is extant, in which he directs that the body of the deceased should be delivered to the Countess of March and her son Edmund, that it might be laid with his ancestors at Wigmore.

"*In festo SS. Martyrum Sixti, Felicissimi, et Agapiti, . . . dominus Edwardus de Baliolo . . . intravit Scotiam,*" p. 267.

The date here given is probably correct, agreeing with the account given by Fordun and Hemingford. It also seems to be worthy of credit in the account which it preserves of the number of the English army, nearly coinciding, in that respect, with the enumeration of Knighton (x Script. 2560). Fordun, as well as our chronicle, says, that the Scottish army under the Regent was 30,000 strong.

"*Interim tamen venit ad pacem regis episcopus Dunkeldyn, et manuepuit quod adduceret ad regem omnes episcopos Scotiæ, excepto episcopo S. Andreæ,*" p. 269.

This patriotic bishop of St Andrews had, two years before, been subjected to some persecution by Thomas Earl of Moray, and had received letters of consolation and encouragement from the pope. The earl was admonished upon the occasion, and was advised to respect and defend the ecclesiastical establishments of Scotland, over which he was at that time governor. See Raynaldi, 1330, § 50.

“ Postea vero moratus est cum domina de Gynes, consanguinea sua,” p. 271.

Alexander the Second, king of Scotland, married, upon 15th May 1233, Mary, the daughter of Ingelram de Coucy of Picardy; upon which occasion some of the family settled in Scotland. As early as 1285, Alexander the Third, Ingerranus de Ginis, was employed by that monarch in some affairs with England, and was well received by Edward the First, as appears by an original letter from Alexander to Edward preserved in the Tower. On 2d July 1324, Edward the Second states that Ingeram de Coucy, a French knight, had applied to him for letters of safe-conduct, he being about to pass through England on his way to Scotland, where certain lands had come to him through descent. In 1334, the Lady de Gynes, whose name was Christiana, died, seised in the manors of Monreth Holm, Wartone, Wyresdale, Esshetone, Quytyngton, and the moiety of the vill of Ulverston, leaving a son named William, then of full age, whose son, also named William, had a grant of the property from his father. See Privy Seal, York, 13th July, 8th Edw. III.

“ In crastino autem, post bellum finitum, reddita est villa Berwici domino regi Angliæ,” p. 274.

The *Rotuli Scotiæ* do not, by any means, contain copies of all the documents necessary for a proper understanding of the transactions of these times. They omit, for instance, several writs connected with the siege of Berwick, and the battle of Halidon, by which it was relieved. One of these, exhibiting Edward's urgent demands for further supplies of troops, is printed in the Appendix, No. LII. On July 28, he made a grant to Patrick de Dunbar, Earl of March, and Agnes, his wife, of 400 *l.* per annum, to descend to their heirs-male.

It appears by the *Rotuli Scotiæ* that Edward, in his anxiety to obtain troops, had granted a free pardon of all crimes to all who joined his army. See i, 254, dated 24th July. A letter from the king to his chancellor, written upon 4th November next following, shows that this officer had been beset by applicants who wished to avail themselves of this proclamation without having fought at Halidon. The king was consulted as to whether his proclamation should be interpreted in a literal manner, and his answer was that it should.

“ Rex autem Angliæ posuit custodem villæ dominum Henricum de Percy,” p. 274.

The accuracy with which the names of these officials is given, is well illustrated by a comparison with contemporary documents.

Percy's commission as ‘*Custos castri et villæ Berewici*,’ dated 27th July, is printed in the *Rotuli Scotiæ*, i, 256.

Thomas [Grey of] Heton is joined in commission with Percy as Warden of the Marches, *id.* 257.

William de Burneton's name is not mentioned; but the appointment of Denum, Emildon, and Bowes, is given on the page last quoted.

The expulsion of the Friars, mentioned by the chronicler, is completely substantiated by writs printed, p. 258.

“ . . . respondit ei, quod ipse miserat clericum suum, suum magistrum Ricardum de Biry, doctorem Theologiae, ad curiam domini pape,” p. 276.

We generally associate the name of Richard de Bury, the elegant author of the *Philobiblon*, with ideas of his devotion to literature. The following extract from a writ of Privy Seal, dated at York, on the 6th of February 1333, may induce us to alter our opinions. It is addressed to the chancellor.

‘ De nostre grace especiale eoms pardone a nostre chere clerik Richard de Bury la sieute de nostre pees et quantque a nous appartient pour toutz recettements de quicumques felons, de quicumques felonies, arceons ou roberies, rettez, enditez, ou utlages, et lui en eoms graunte nostre ferme pees.’

Perhaps this was procured rather as a matter of form, than from any necessity to be exempted from the punishment due to the crimes which it specifies.

“ Quidam etiam miles Galwithiensis, Dungallus de Makdouel, . . . suscitavit Galwicens contra regem,” p. 278.

It was not long before Edward had to congratulate himself upon regaining such an ancient and powerful ally. The *Rotuli Scotiæ*, i, 608, shows us that in May 1341 Macdowal returned to the English party, and was readily admitted to the favour which he had lost.

“ Interim tamen David . . . transtulit se in Franciam,” p. 278.

The exact date of the departure of David from Dunbarton Castle to France is uncertain; but it may be presumed that it took place in the month of September in this year. We find that at this time Edward was more than usually anxious that a navy should be equipped to intercept the Scottish fleet, and several writs for this purpose were issued, which are printed in the *Rotuli Scotiæ*, i, 278, 279. He probably expected to capture the king of Scotland.

“ Et citra festum Omnium Sanctorum [Nov. 1] cum exercitu suo usque Novum Castrum super Tynam pervenit,” p. 278.

His writs are tested at Newcastle upon 1st November, and from that date forwards to the 15th, upon which day he was both at Newcastle and Newminster (*Rot. Scot.* i, 293). He was again at Newcastle on the following day, and on the 18th seems to have reached Berwick, although writs are dated at Newcastle upon that day (*Id.* p. 294). Here he kept his Christmas, and remained until after 10th February. On his

homeward journey he gave letters of safe-conduct to the messengers of the king of France mentioned in the text, and resided for a considerable time at Nottingham.

“*In omnibus autem his eventibus rex Franciæ . . . paravit naves bellicas et exercitum de regno suo,*” p. 286.

On 16th February 1336, Edward issued writs to the sheriffs of each county in England, informing them that he had been apprised that the Scotch had entered into a treaty with several foreign powers for the purpose of jointly invading England, and he strictly enjoins them to make immediate provision to meet the contingency (*Fœd.* ii, 931). Towards the end of the year the king was at Stirling, and the report of the invasion had gained strength. A series of mandates were issued to the chief ports in the south of England relative to the safety of that line of coast; and the whole country was placed in a posture of defence (*Id.* pp. 950, 951, 956, &c.).

“*In quo concilio, vel parlamento, concessus est a communitate terræ quintusdecimus denarius,*” p. 287.

The proceedings of this meeting were not entered upon the Parliamentary Roll; hence the doubt of the chronicler. See *Parl. Hist.* i, 241, edit. 1762.

“*. . . Scotti . . . castrum de Strivelyn obsiderunt, sed fortem resistantiam invenerunt,*” p. 290.

During, or shortly before or after, the siege of Stirling, a circumstance occurred which gives us, in a brief space, a picture of the times. The garrison was commanded by Thomas de Rokeby, who was accompanied by his nephew and namesake. This younger Rokeby had taken prisoners certain Scotchmen, named Adam Wallace, his brother, Tassi de Lowdown, and Donald de Marre, whom he lodged in the dungeon of the castle, they offering him a ransom of three hundred marks. When in confinement they attempted to betray the castle into the hands of their countrymen, but the plot being discovered, they were beheaded by the order of the governor. Hereupon Thomas de Rokeby, the nephew, thinking himself aggrieved by the loss of his three hundred marks, petitioned the king, and requested that he might have, as a recompence, the baili of Yokerosse in the county of York, which was worth ten pounds per annum. The king granted the petition by writ dated 13th June 1337. These documents are in the Record Office in the Tower.

“*Audiens autem rex quod dominus Eustachius de Makeswelle junctus esset Scottis . . .*” p. 290.

The adherence of Maxwell to the English interest had not been of long continuance; he had received from Edward, by writ dated 1st February 1335, a grant of lands in England to the annual value of 40*l.*, and a manor to that value, or greater, was to be assigned to him for the residence of his wife and children.

“ . . . intravit Galwithiam et combussit terras ejus, et pecora abducebat,” p. 291.

The western parts of Scotland seem at this time to have suffered more severely than those towards the east; or, at least, we have more numerous and circumstantial accounts of the ravages to which they were exposed. Edward Baliol had made a grant of considerable lands in Annandale to Ralph de Dacre, but that baron found it impossible to retain possession of them. He therefore petitioned Edward the Third to take his case into consideration, whereupon the chancellor and treasurer were required “to do right and reason in this respect” to the petitioner, the accomplishment of whose wishes the king had especially at heart, and not without reason, as he adds in the writ of Privy Seal, whence this information is obtained.

“ Post Natale autem Domini [Dec. 25] venerunt in Angliam duo Cardinales,” p. 295.

The bull with which they were provided may be seen in Raynaldi, A. D. 1337, § 15. They were also armed with full powers to put a stop to all hostile arrangements, to rescind all contrary oaths, and to inflict ecclesiastical censures upon those who disturbed the peace. By other letters, they were instructed to spare none, of whatever dignity, be they archbishops, bishops, kings, or princes, who might thwart these arrangements. The pope then sets out, at considerable length, the attacks which had been made upon the clerical immunities by the kings of France, the abrogation of which was earnestly solicited; and he sends a similar complaint, but expressed in more general terms, to the king of England. After some delay, occasioned by Edward refusing to admit the papal nuncio (Raynaldi, id. § 21), he obtained letters of safe-conduct (Rymer, ii, 993), dated 28th August, but the king disregarded their petitions as well as their censures.

“ Intravit autem rex mare cum prædicto exercitu apud Portesmouthe, circa medium mensis Julii,” p. 298.

The Chronicler is nearly correct as to the time when Edward embarked, but mistaken as to the place. It is certain, from an entry upon the Close Rolls, printed in the *Fœdera*, ii, 1050, that he set sail from Orewell, not Portsmouth, upon Thursday 16th of July, and had arrived at Antwerp on or before the 22d of that month. See p. 1051.

“ Litera Edwardi regis Angliæ missa tam Curie Romanæ quam communitati Franciæ, et aliis diversis,” p. 298.

This document is printed in the *Fœdera*, ii, 1109, from one of the Cottonian Manuscripts, now destroyed by fire. It is there undated, like the present copy; but by the editors is placed as if issued on the 7th or 8th of February 1340. There seems, however, greater reason to believe that its real date is, as stated by the Chronicle of Lanercost, immediately after Edward's arrival in Flanders in 1338.

"Anno Domini 133 [. . .] rex Angliæ Edwardus . . . transfretavit," p. 304.

From this point the arrangement of the Chronicle is confused, and its chronology uncertain and erroneous. We see that, in this instance, the departure of the king of England towards Antwerp is repeated, although it had been previously, and more accurately, recorded at p. 298.

"Benedictus episcopus, servus servorum Dei," p. 304.

Other copies of this bull are inserted by Walsingham and Hemingford in their respective histories of Edward the Third, and another, taken from the Papal Register, is given by Raynaldi, A.D. 1339, § 10, which last document, however, is of a different date, and is varied towards the end for the purpose of introducing the papal admonitions upon Edward's conduct towards the bishop of Cambrai.

"Dum diligenter attendimus et profundis cogitationibus meditamur," p. 311.

Rymer has printed this letter in the *Fœdera*, ii, 1103, from a manuscript formerly in the Cottonian Library. A duplicate copy sent to the king of France is given in Raynaldi, A.D. 1339, § 14.

"Recentem habemus memoriam, et etiam tuæ credimus memoriæ inhærere," p. 313.

This document is also printed by Rymer in the *Fœdera*, ii, 1092; who, however, does not state whence he obtained it, nor were the modern editors of the new edition able to trace the existence of a copy.

"Rex Angliæ certificatus quod rex Franciæ pugnare voluit, locum acceptum . . . accepit," p. 318.

It has escaped our historians that a minute and valuable account of Edward's proceedings in Flanders at this time is given by a contemporary writer and an eye witness, named Johannes Hocsemius, a canon of Liege. This work, extending from 1251 to 1348, was printed at Liege in 1613, 4to. In ii, 25, he accurately describes the proceedings of the hostile armies, agreeing, in the chief particulars, with the narrative here given.

"Amabilius Deo patrum . . . Edwardus Dei gratia rex Angliæ," p. 319.

Walsingham and Avesbury have also preserved copies of this letter in their histories of Edward the Third, from which sources it is introduced into the *Fœdera*, ii, 1086, the text of which might be amended by that given in the present Chronicle.

"Reverenter et devote recepimus sanctitatis vestræ literas," p. 326.

The copy of this letter given in the *Fœdera* is printed from a manuscript formerly in the Cottonian Library, in which, as in the present text, the date is omitted, and it is referred by Rymer to 30th January 1340. Another copy, however, is extant in

Raynaldi, A.D. 1340, § 33, where the date is preserved, by which we find that it was not issued until 10th November.

“Universorum Dominus, rex excelsus, cui licet sit in potestate voluntas,” p. 328.

See another copy in the *Fœdera*, p. 1109, where it is printed from the *Rotuli Franciæ*.

“ . . . litteras excusatorias de ingressu et invasione regni Franciæ summo pontifici demandavit,” p. 332.

The public announcement which he made upon this occasion is perhaps the instrument printed at p. 298; the private letter sent to the pope has not reached us. The answer of Benedict is preserved by Raynaldi, A.D. 1340, § 4, in which his holiness brings forward many arguments to induce Edward to abandon his projected attempt upon the French crown.

The arrangement of the documents here inserted in the *Chronicle of Lanercost* is very faulty, but the succession of events with which they are connected may easily be established by a reference to the pages of Rymer and Raynaldi. It appears from the latter of these authorities that Edward dispatched to Rome, along with the document printed at p. 326, an embassy consisting of William de Norwich, dean of Lincoln, John de Offorde, archdeacon of Ely, and John de Thoresby, canon of Southwell, who presented to the pope a statement drawn up for the purpose of convincing him of the justice of their master's claims to the French crown. Raynaldi has printed this document, A.D. 1340, § 34, together with the correspondence which took place between him and the kings of England and France, by a careful examination of which, much light might be thrown upon the subject.

“ . . . versus Flandriam a portu de Yarewelle in antevigilia S. Johannis Baptistæ [Jun. 22] transfretavit,” p. 333.

This is completely established by an entry on the *Close Rolls*, printed in the *Fœdera*, ii, 1129, which states that he embarked at Orwell upon Thursday, June 22; and that upon the 24th of that month (not upon the 23d, as the *Chronicler of Lanercost* was informed), he gained a complete victory over the French fleet in the Swin.

“Cui rex Angliæ . . . scripsit . . . optionem trium eligere,” p. 334.

The challenge of Edward to Philip, and Philip's letter of refusal, may be seen in the *Fœdera*, p. 1131.

“ . . . inter ipsum et Philippum prædictum, treuga, mediantibus Cardinalibus, est accepta,” p. 334.

The truce was entered into by the kings of England and France upon 25th September 1340, and Edward arrived at the Tower of London upon 30th November next

following. See *Fœdera*, ii, pp. 1135, 1141. The disagreement between the king and the archbishop of Canterbury, to which reference is made in the next page, may be perfectly understood by the examination of Edward's statement addressed to the pope, given by Raynaldi, A.D. 1340, § 36, and the petition from the archbishop to the king, which may be seen in the *Fœdera*, ii, 1143.

“ Post hæc versus Scotiam se convertit, et apud abbathiam de Melrose in Scotia Natale Domini [Dec. 25] tenuit,” p. 335.

Edward was at Newcastle-upon-Tyne upon 5th December 1341, and spent his Christmas, as here stated, at Melrose. See *Fœd.* ii, 1184.

“ David, diabolico spiritu deceptus ut alter Achab, omnes valentes de Scotia . . . ” p. 344.

This account of the battle of Durham, and the events which led to it, agree very closely with a poem written apparently by a monk of that priory, and printed from one of the Harleian manuscripts, in a work issued by the Maitland Club, entitled, “ Illustrations of Scottish History.” Another contemporary poem, recording the events of the battle with minuteness of detail and considerable humour, is extant in a coeval manuscript preserved in one of the Digby MSS. in the Bodleian Library. It is well worthy of being printed.

ILLUSTRATIVE DOCUMENTS.

ILLUSTRATIVE DOCUMENTS.

No. I.

LETTER FROM RICHARD DE MARISCO, BISHOP OF DURHAM, LORD CHANCELLOR OF ENGLAND, ADDRESSED TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but written probably in June 1220.—(From the *Original*, in the Tower.)

R. DEI gratia, Dunelmensis episcopus, domini regis Cancellarius, charissimo amico domino Huberto de Burgo, Justiciario, salutem et sinceram in Domino dilectionem.

Sciatis quod dominus R. de Ros* moram facit in partibus borealibus, expectans nobiscum adventum regis Scottorum, ut interfit conductui suo, secundum quod ei per literas domini regis fuerat mandatum. Et quia habet diem in curia domini regis coram Justiciariis domini regis

* Robert de Ros was one of the English Barons who swore to preserve the Treaty into which Henry III. had entered.—*Fœd.* i, 160.

de Banco versus Willelmum de Malefoveres, petentem, de placito terræ in Roffmanthorpe, a festo Sanctæ Trinitatis in unum mensem, nec adhuc fecit aliquem attornatum, nec potest ad curiam personaliter accedere, et conductum regi Scottorum præstare, nec volumus sustinere quod ad curiam accederet, ne rex Scottorum conductum possit causari,—vos rogamus, quatenus faciatis ei habere litteras domini regis directas Justiciariis de Banco de prorogando prædicto die, donec, peracto præfato conductu, ad curiam possit personaliter accedere. Valet.

No. II.

LETTER FROM RICHARD DE MARISCO, BISHOP OF DURHAM, LORD CHANCELLOR OF ENGLAND, ADDRESSED TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but to be ascribed to Thursday, 10th June 1221.—(From the *Original*, in the Tower.)

R. DEI gratia Dunelmensis episcopus domini regis Cancellarius, charissimo amico suo domino H. de Burgo, Justiciario, salutem et sinceram in Domino dilectionem.

Sciatis quod cum essem apud Alvertone die Martis proxima ante festum Beati Barnabæ apostoli, et rex Scottorum esset in eundo versus Treske, ubi jacui eadem die, audivi dici quod dominus rex non veniet Eboracum ante hanc instantem diem Jovis. Unde habito inde consilio cum magistris meis, dixit, quod non ingredietur civitatem Eboracum die Mercurii ei statuto, sed jacebit apud Esingwalde, quia non fuit de consilio suo quod intraret civitatem Eboracum ante adventum domini regis. Et ideo significetis ei, quod videtis expedire, quia per nos, ut credimus, non accelerabit. Valet.

No. III.

LETTER FROM FALCASIUS DE BREALTE TO HUBERT DE BURGH,
JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but probably written about 3d May 1223.—(From the *Original*, in the Tower.)

CARISSIMO domino et amico suo, Huberto de Burgo, Justiciario Anglia, Falcacius de Breaute, salutem, et se promptum ad mandata.

Datur mihi intelligi quod homines de maneriis domini regis de Beyforde et Effendene* juxta Herteforde vobis conquæsti sunt de ballivis meis; unde multum admiror, cum multociens eos convocavi coram me, exigens si aliquid eis fieret in contrarium a ballivis meis, sed nihil super hujusmodi mihi intimaverunt, licet custos eorum et ballivus ex parte domini regis sim superior. Propter quod mihi videtur quod malitiose ita conquerendo in me et meos infurrexerunt.

Qua propter vos diligenter exoro, quod præcipiatis inquiri si dicti homines conquerendo fuerint transgressi, vel ballivi mei eisdem fuerint injuriati; scientes siquidem quod ballivi mei nullam penes ipsos habent actionem, præter quod homines jamdicti sibi attraxerunt de bosco domini regis et propria voluntate sua assartaverunt, quæ quidem assarta ballivi mei exigunt in manum domini regis revertenda, cum inde nullum habent warantum a domino rege vel alio. Valet.

* On 22d November 1221, Falcacius had a remittance of fourscore pounds, due to the Exchequer, of the ferm of Eseudine and Beauforde.—*Rot. Claus.* i, 481, b.

No. IV.

LETTER FROM FALCASIUS DE BREALTE TO PANDULF, BISHOP ELECT
OF NORWICH.

Without date, but probably written upon 3d May 1223.—(From the *Original*, in the Tower.)

VENERABILI domino et patri in Christo carissimo, Pandulfo, Dei gratia Norwicensi electo, domini papæ Camerario et Apostolicæ sedis legato, Falkacius de Breaute, salutem, et debitam cum devotione reverentiam.

Audivi quod quædam gentes de manerio domini regis, scilicet de Beyforde et Esfendene, hac die Mercurii proxima post octavas Claufum paschæ, ad vestram accesserunt præsentiam, de me et meis queremonias proponentes infinitas. Unde multum admiror, cum multotiens eas convocavi coram me, exigens si aliquid eis fieret in contrarium a ballivis meis, sed nihil super hujusmodi mihi intimaverant, cum custos eorum et ballivus ex parte domini regis sim superior. Propter quod mihi videtur quod malitiose ita conquerendo in me et meos infurrexerunt.

Qua propter vestræ supplico excellentiæ quatenus diligenter velitis inquiri si gentes prænominatæ in querimoniis suis fuerint transgressæ, vel ballivi mei eisdem fuerint injuriati. Pro certo scientes quod ballivi mei, ut audiivi, nullam actionem penes ipsas habent, præter quod gentes jamdictæ sibi attraxerunt de bosco domini regis, et sua voluntate affartaverunt, quæ quidem affarta ballivi me exigunt in manum domini regis revertenda, cum inde nullum habeant warentum a domino rege vel alio. Valet.

No. V.

LETTER FROM ALEXANDER, BISHOP OF COVENTRY, TO
HENRY THE THIRD.

Without date, but probably written about 27th December 1223.—(From the *Original*,
in the Tower.)

REVERENDISSIMO domino suo, Henrico, Dei gratia regi Angliæ, domino Hiberniæ, duci Normanniæ et Aquitanniæ, comiti Andegaviæ, devotus et fidelis suus, Alexander, divina permissione Coventrensis ecclesiæ minister humilis, salutem, et debitæ devotionis obsequia.

Noverit excellencia vestra, quod, cum essemus apud Coventriam, dictum est nobis quod Fulkifius de Breaut' moratur per tria miliaria ultra Cestriam; quo audito, nos cum venerabili fratre nostro Exoniensi episcopo solemniter eum, cum omnibus fautoribus suis et complicibus, et eum favore, vel facto, juvantibus, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicavimus;* quoniam autem ad partes illas tendimus, proponimus cum ipso habere colloquium, de honore et utilitate vestra, per Dei gratiam, nisi propositum nostrum per mandatum vestrum mutaveritis, diligentissima circumspeditione adhibita, tractaturi.

Quia vero non solum armis sed etiam blanditiis turbationes et feditiones fedire oportet, dominationi vestræ bona fide consulimus quod Leulino† scribatis, amicabiliter eum rogantes et arctius inhibentes, ne dictum turbatorem in terra sua receptet. Nos autem, si clementiæ

* Upon the day after Christmas, 1223, Falcasius and his associates were excommunicated.—*M. Paris*, p. 319.

† Fulco's daughter, Eva, was second wife of this Lewylen ap Jorwerth, Prince of North Wales. (*Dugd. Baron.* i, 746.)—The letter which the king despatched, in compliance with this advice, has not reached us, but the answer which it produced forms the article numbered VII.

veſtræ placuerit, bene procurabimus qualiter ad ipſum mandatum veſtrum competenter perveniat. Credimus autem firmiter et ſperamus, quod non oportebit malitiam dicti Falkiſi in partibus iſtis timeri; dummodo de præcepto veſtro ſint contra ipſum ballivi veſtri omnes præmuniti.

Super his igitur et aliis, quæ de veſtræ fuerint beneplacito voluntatis, nobis, ſi placet, reſcribatis, quia affectuoſe procurabimus quod nobis duxeritis injungendum.

No. VI.

LETTER FROM WILLIAM MARSHAL, EARL OF PEMBROKE, TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but probably written in 1223.—(From the *Original*, in the Tower.)

CARISSIMO amico ſuo, domino Huberto de Burgo, Juſticiario Angliæ, Willelmus Mareſcallus comes Pembrochiæ, ſalutem, cum ſincera dilectionis affectum.

Dilectioni et benignitati veſtræ, de qua plenam repoſto fiduciam, duxi ſignificandum, quod vicecomes et ballivi Falkeſii de Breaute manus apponunt in terras noſtras de Bedefordſire, unde multum admiror, et merito; quia ad dominum regem fui, et cum ipſo locutus fui, et ſemper promptus et paratus ſum et ero, ſecundum conſuetudinem regni, facere omnia, quæ facere debebo tanquam domino noſtro.

Et ideo vobis ſupplico diligenter et attentius, ut præcipiatis quod terræ meæ in pace ſint, et in comitatu Bedefordiæ et alibi; et prohibeatis, ſi placet, ne aliqui ad damnum vel ad detrimentum meum in terras meas manus apponant. Scituri pro certo quod, Deo dante, ad vos veniam* a

* It may be conjectured that this letter was written when the earl was abſent in Ireland.—*Cf. M. Paris*, p. 317.

die Paschæ in quindecim dies, facturus plenarie domino regi, tanquam carissimo domino meo, omnia quæ facere debebo. Valet.

Dorsò,

Domino Huberto de Burgo, Justiciario Angliæ.

No. VII.

LETTER FROM LEWELYN, PRINCE OF NORTH WALES, TO
HENRY THE THIRD.

Without date, but written probably in January 1224.—(From the *Original*, in the Tower.)

REVERENDO domino et fratri suo carissimo, Henrico, Dei gratia regi Angliæ, domino Hybernæ, duci Normanniæ et Aquitanniæ, comes Andegaviæ, L. princeps Norwalliæ, cum debita dilectione, salutem.

Vestræ mandatum celsitudinis suscepimus, sicut decuit, venerantes, quo quidem inter cætera nobis significastis homines domini Falkefi de Breaute multum transgressos esse erga vos, capiendo et adhuc retinendo Henricum de Braybroc; qua de causa dicti Falcasi castrum, scilicet, Bedeforde, duxistis obsidere, unde et nobis prohibuistis ne auxilium vel consilium ei præstaremus, vel ipsum vel suos receptando.

Ad hoc vobis respondemus, quod præfatus Falcasius ad nos accessit in terram nostram, conquerens et graviter dolens super his quæ vestrum consilium sibi fieri procurabat. Ostendit etiam, quod, eo inconsulto et nesciente, captus fuit prædictus Henricus, et licet non advocaret factum, nihilominus obtulit quod faceret Willelmum de Breauut et sequaces suos stare iudicio et de facto satisfacere. Quod quia vestrum refutavit consilium, injuste actum fuisse cum eo docere satagebat. Eodem autem die quo ad nos accessit, de terra nostra recessit; non quia teneamur excusare nos, si ipsum et suos receptemus, hæc vobis mandamus. Non enim mi-

noris libertatis fumus quam rex Scotiæ, qui receptat utlagatos de Anglia et impune.

Porro prædictus Falcaſius nequaquam meruerat erga vos vel erga beatæ memoriæ patrem veſtrum, nihil enim mali audivimus eum vobis unquam intuliſſe; ſed et eum novimus quamplurima et maxima commoda vobis contuliſſe, vobis præ cæteris pene omnibus efficacius ferviendo. Porro veſtram non deberet excellentiam pigere, ſi ipſe apud nos ſe receptaret; nos enim diligentius curam adhibemus ut vobis ad honorem veſtrum reconciliaretur, ſi permitteret veſtrum conſilium ſibi juſtitiam exhiberi.

Verum de nobiſmetiſſis, quantum ad hæc, magis quam de ipſo dolemus. Nobis ſiquidem non ſolum jura noſtra non redduntur, verum etiam non modica damna cum dedecore inferuntur, quod licet diſcretioni veſtræ majeſtatis non imputemus, non ſperamus nec ſperare poſſumus quod conſilium veſtrum nobis velit fatiſſeri. Toties enim conqueſti ſumus, quod etiam querelas noſtras ad mentem reducere nos pudeat, cum nullam inde habemus fatiſſationem.

Præter hæc, mandatiſtis nobis ſententiam eſſe latam in prædictum Falconem, tanquam in pertubatorem regni; ſed pro certo ſcire poteſtis quod magis perturbant regnum quicumque minus utile ſuggerunt vobis conſilium, ut eſſiciatis magnos viros et vobis neceſſarios a vobis, et de veſtro conſilio eos exheredando, et ſine cauſa gravando pro ſola voluntate. Si vero prædictus Falcaſius defenderet ſe contra dominum papam ſe volentem exheredare, non credimus quod excommunicatus eſſet quantum ad Dominum. Quicquid vero ſuper his vel ſuper aliis alii faciant, nos nihil agemus contra conſcientiam noſtram. Mallemus quippe excommunicari ac homine, quam aliquid agere contra Dominum, nos noſtra conſcientia condemnente.

Super his et ſuper aliis det Deus vobis ſalubre conſilium, et nobis, quia inde valde indigemus. Valet.

No. VIII.

LETTER FROM WILLIAM LONGESPEE, EARL OF SALISBURY, TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but written in June 1224.—(From the *Original*, in the Tower.)

CARISSIMO amico suo, domino Huberto de Burgo, Justiciario Angliæ, Willelmus Longespee, comes Sarum, salutem et dilectionis plenitudinem.

Noverit dilectio vestra quod dominus Johannes Marecallus nobis per litteras suas mandavit, quod, cum misisset litteras domini regis domino Falkasio de Brealte pro bosco suo de Nortone* et terris suis in ballia sua habendis et in pace possidendis, secundum quod ratio exigit, idem Falkasius ad literas domini regis respondit, quod, si ei misisset triginta paria literarum† domini regis, pacem utique non haberet de prædicto bosco, nec de aliis rebus suis in ballia sua. Et vocavit ipsum Johannem, coram serviente suo, quem ad eum miserat, et omnes naturales homines Angliæ proditores; dicens etiam quod nos omnes naturales homines Angliæ guerram desideramus et volumus, et quod ipse tantam guerram nobis inveniet, quod tota Anglia fatis stricta nobis erit. Dum enim præcepit servienti dicti Johannis Marecalli quod ista verba domino suo narraret, et quod dominus suus nobis et aliis talia propalaret. Idem autem Falkasius ballivum dicti Johannis Marecalli de Nortone

* William, Earl of Salisbury, natural son of Henry the Second, having revolted from his half brother, King John, to join the Barons, his lands were seized. When they were restored upon Henry the Third's accession, the manor of Norton was included; and a writ was addressed upon 7th March 1217 (*Rot. Claus.* i, 299) to Falcasius, enjoining him to give seisin to the earl. The result of an application made by the bailiffs of a subtenant is here recorded.

† When the Justices in Eyre were at Dunstable, about 16th June 1224, Falcasius, being a general plunderer, incurred more than thirty amerancements, each rated at more than 100 *l.* (*M. Paris*, p. 320). These are the thirty pair of letters to which allusion is made in this and in the following article.

capere fecit, et adhuc imprifonatum detinet apud Norhantone, nec vult ipfum deliberare, nifi prius ei inveniret falvos plegios quod ei reddet omnes confuetudines et demandas indebitas, quas a dicta terra de Nortone exegit; averia etiam prædicti Johannis de hundredo fuo capere fecit et adhuc detinet, mala et dedecus ei inferens, et adhuc pejora promittens.

Dilectionem igitur veftram affectuofe rogamus, quatenus fuper talibus exceffibus feftinum confilium apponere velitis. Valet.

No. IX.

LETTER FROM WILLIAM MARSHAL, EARL OF PEMBROKE, TO HUBERT DE BURGH, JUSTICIARY OF ENGLAND.

Without date, but written in June 1224.—(From the *Original*, in the Tower.)

CARISSIMO amico fuo domino Huberto de Burgo, Jufticiario Angliæ, fuus Willelmus Marefcallus, comes Pembrochiæ, falutem.

Quia fibi fignavit nobis dominus Johannes Marefcallus, confanguineus nofter, quod mifit litteras domini regis Falcafio de Brealte pro bosco fuo de Nortone, quod ei donavi, et pro terris fuis in ballia dicti Falcafii in pace habendis, cui Falcafius refpondit, quod, fi ei miffiffet triginta paria litterarum domini regis utique pacem non haberet de dicto bosco, et de aliis rebus fuis in ballia fua; et vocavit omnes naturales homines Angliæ et illum proditores; et mentiendo intulit quod guerram voluerunt et defideraverunt, et quod tantam guerram eis inveniet quod tota Anglia illis ftrieta nimis erit.

Ipfe etiam Falcafius capi fecit ballivum dicti Johannis Marefcalli et imprifonari in caftro de Northampton, nolens eum dimittere, nifi plegios inveniret quod ei redderet omnes confuetudines et demandas indebitas quas de eadem terra exigit.

Hinc est quod vos attentius rogamus ut tam inconstantis est mendacis viri excessus, si placet, nobis emendari faciatis; scientes pro vero quod nunquam a curia domini regis recedimus nisi vestra, quod absit, potentia nobis iustitiam denegaverit. Valet.

Dorsò,

Domino H. de Burgo, Justiciario Angliæ.

No. X.

MEMORIAL PRESENTED BY FALCASIUS TO THE POPE.

FALCASIUS Romæ profectus talem coram domino papa et cardinalibus deposuit queremoniam:—

CUM, post tempus hostilitatis in Anglia habitæ, tam a domino Guala, quam de regni consuetudine, custodia castrorum et rerum domini regis singulis baronibus, qui videbantur idonei, fuerint deputata, Justiciario, prout moris est, personam regis et sigillum, una cum domino Wyntonienfi, regente, cui episcopo ipsa regis persona commissa fuerat gubernanda. Tandem dicto episcopo ad S. Jacobum* causa peregrinationis profecto, dictus Justiciarius cum complicitibus suis procuravit, ut dominus rex apud Wyntoniam die Pentecostes curiam celebraret, ad quam vocari fecit dominum Petrum, qui, quam fideliter et constanter domino regi et patri suo servierit,

* Peter de Rupibus, bishop of Winchester, afterwards undertook a pilgrimage to the Holy Land, according to M. Paris, p. 369, from which he returned, after an absence of nearly five years, in 1231.

testimonium extat et domini Gualæ et omnium illorum, qui sciunt qua fidelitas in rebus sit adversis et prosperis exhibenda. Cumque dictus dominus Petrus ad ipsius domini regis mandatum, sicut vir bonus debuit, accessisset, et, sumpta ipsius curiæ comestione solenni, vocatus fuerit in cameram domini regis, tanquam ibi de aliquibus secretis esset tractandum, ibi interpellatus est, tanquam proditor regis, et quod sædus cum domino rege Franciæ pepigisset circa assignatam causam, certisque allatis circumstantiis ex quibus proditorem, quam falso confinxerant, probabilem et claram esse dicebant, videlicet, quod ipse dominus Petrus dominam Helianoram forem Arturi promisit tradere in manum regis Franciæ, paratamque sibi navem esse dicebant per Wintoniensem episcopum, qui licet, ut prædictum est, causa peregrinationis profectus sit, ad hoc tamen de regno Angliæ dicebatur exisse, ut dictum sædus, sive proditorem, inter ipsum Petrum et regem Franciæ proloqueretur.

Unde occasionem fumentes, tam dictus Justiciarius quam ejus complices, præfatum dominum Petrum tot injuriis, probis impulsionebus, scissura vestium ac demum proprii corporis incatenatione laceffere auri sunt, ut difficilium sit hominibus bene compositis audire quam narrare. De qua captione non antedictus nobilis evadere potuit quam ea castra, quæ sibi tam a domino Guala quam etiam a patre domini regis commissa fuerant, restitueret, contra pristinum juramentum quod patri fecerat de non restituendis eisdem castris, donec iste rex legitimæ foret ætatis.

Cum autem Wintoniensis episcopus de partibus Hispaniæ reversus ipsumque regem post excessum pupillaris ætatis, a sua fateretur custodia liberatum, propterea quia probare non poterat ut res talibus applicaretur studiis, ad quæ per quosdam æmulos trahebatur, cœpit idem rex Justiciarii complicitumque suorum consiliis inhærere.

Postmodum, cum a Sede apostolica jussio* processisset ut castra, balliæ, et cætera, quæ sunt regis, a cunctis tenentibus redderentur, adjecta

* Matthew Paris, p. 318, mentions the arrival of a papal Bull, by which Honorius III. declared that Henry was now of age, and commanded that all castles in the kingdom should be given up to him, under penalty of excommunication. A previous Bull, dated 29th April 1221, (not 1222, as incorrectly given in the *Fœdera*, i, 167,) had put him in possession of the Wards and Escheats which, during the troubles, had been alienated from the Crown.

claufula, quod rex ipfe jam adultus factus compelli non poffit habere tutorem vel curatorem, nifi ad caufam invitus, dictus Iufticiarius et complices fui a fundamentis concepti nequitii nullatenus recedentes, procuraverunt ut duo barones ad regis curiam vocarentur, fcilicet, Walterus de Lafcy et Radulfus Mufard,* quorum fidelitas pro ipfo in omnibus fuit approbata. Quibus, cum accessiffent, non antea recedere licuit quam castra, quæ caufa custodiæ tenebant, dicto Iufticiario assignarent. Quo audito, fideles domini regis, fcilicet, comes Ceftriæ, comites Glouceftriæ et Albemariæ, quorum figilla fuerunt vobis exhibita per nuncios eorundem, indignati fuerunt, tam pro utilitate ipsius regis, quam pro ipforum et regni falute; timentes ne fi dictus rex ad talia paulatim studia rapere-tur, finguli barones, qui fideliter regi fervirent, conftituerentur in prædam Iufticiarii et fuorum, et regem ipfum docerent fuorum effe aucupem, qui fperabatur tam eorum falus quam totius regni defenfio.

Propofuerunt ad ipfum regem accedere, ut malitiam Iufticiarii ei demonftrarent; quorum adventum idem Iufticiarius præciens nunciavit regi quod dicti barones in hoc convenerunt, ut ipfum regem raperent et vincitum tenerent; tantumque ibi regi timorem incuffit, ut ad turrim Glouceftriæ† confugeret, et ibi tanquam obfidionem exspectans, omne genus munimenti pararet, dictisque baronibus ex parte regis denunciari fecit, ne ad ipfum accederent, utpote qui timebantur ab illo. Unde orta eft difcordia inter dictos barones et Iufticiarium, qui tam ex fupradictis caufis quam ex multis aliis, ad ipsius regis et regni regimen videbatur omnino fufpectus, ficut qui pecuniam regis in ufus non neceffarios, et in caufas prorfus incognitas, prodigebat, ita quod per feptennium terra non

* Ralph Musard was entrusted with the important office of the custody of the tower of Gloucester, in which Henry's "cognata" Alienor was confined. A letter from the king to him, dated 15th May 1223, may be seen in the Close Rolls, i, 546. Concerning Walter de Lacy, see the ensuing note.

† Here appears to be a considerable degree of misstatement or exaggeration. The fact mentioned in the text is not recorded by M. Paris, no trace of it is found in the Close Rolls, although they show that Henry was at Gloucester from the 16th to the 23d November 1223 (where, it may be remarked, we find him granting privileges to Walter de Lacy), and the summons for military service to which Fulco alludes, was previous to a preconcerted expedition against Wales, and was not for the purpose of relieving the king from a sudden attack of his rebellious subjects.—See *Rot. Claus.* i, 575. *Fœdera*, i, 170.

fuit in pace. Adeo tamen tenue monstrabatur ærarium, quod de omnibus proventibus regni et debitis exactis non refideret ufque ad fummam triginta millium marcarum, cum deberet effe centum millia librarum.

Pro hac vero difcordia fopienda, Cantuarienfis archiepifcopus et quidam epifcopi fimulaverunt interponere partes fuas, qui poftquam utraque parte ignem et fomentum diffentionis nutrierant, tamen in die S. Nicholai [Nov. 13, 1223], quafi treugas inter eos ufque ad Octavum S. Hilarii [Jan. 20, 1224], præfigentes, totam ipfi difcordiæ materiam et ejuſdem materiæ difcuſſionem provida, ut videbatur, deliberatione, cenſuerunt differri. Interim tamen, pendente negotio, cum rex apud Northamptonem ſolemnitatem Natalis [Dec. 25, 1223], ſicut moris eſt, celebraret, effectum eſt per conſilium archiepifcopi et Juſticiarii, ut tam comes Ceſtriæ, quam alii ſupranominati, ad regis curiam vocarentur, quafi cum ipſo rege, et de ipſius regis et regni negotiis, tractaturi. Quibus ad ipſum principis, ut decet, venientibus, et in ipſius regis et archiepifcopi et quorundam epifcoporum, qui ſimul adierant, præſentia conſtitutis, exhibitæ fuerunt quædam literæ Apoſtolicæ,* in quibus continebatur quod eſſet domino regi rerum ſuarum reſtitutio facienda. Quæ perlectæ cum fuiſſent, ſtatim dominus rex, conſilio ductus Juſticiarii et ſuorum, petiit a comite Ceſtriæ ac cæteris, quos evocaverat, ut ſibi ſua caſtra reſtituerent ſine mora; qui, licet aliquamdiu dubitarent utrum ad petitionem regis prædictam facerent reſtitutionem, an Sedem Apoſtolicam ſuper hoc conſulere vellent, tamen ad archiepifcopi vocem et mandatum, qui etiam comminabatur ſuper eos excommunicationis inferre ſententiam, niſi prædictorum caſtrorum ſine querela et tumultu reſtitutionem facerent, omnia caſtra, quæ diu et fideliter ipſi regi ſervaverant, libere et pacifice reddiderunt;† proteſtantes nihilominus quod, ſicut a parte eorum fiebat reſtitutio, et a parte Juſticiarii et ſuorum ſimiliter eſſet reſtitutio facienda, ne diſpar eorum fieret conditio conditioni alterius, qui pro regis honore contra Juſticiarium decertabant.

* See M. Paris, p. 318.

† M. Paris, p. 319, gives a very different account of this transaction; and, as might be expected, not ſo favourable to Fulco's party.

Quo audito, archiepiscopus cum magno favore respondens ait, "oportet," inquit, "talem fieri distributionem castrorum, quæ sine scandalo faciat omnes æquales." Unde cum ab omnibus per chirothecam vel per pilleum facta esset restitutio castrorum, idem archiepiscopus vocaliter castra distribuens, omnes barones æqualiter possessione castrorum privavit. In hoc tamen dolus non defuit; quod comite Cestriæ et suis corporaliter castra restituentibus, Justiciarius cum suis castra, quæ tenebant, sicut antea tenuerunt. Unde, quia et in his et in multis aliis præfati comes Cestriæ et ejus confortes statum regis et regni commutari sentierunt, rem gestam et periculum futurum Sedi Apostolicæ per nuncios suos, scilicet, Robertum Passelew et Robertum de Cantia, militem, nunciaverunt; qui cum prohiberentur a transitu, tandem ab archiepiscopo et quibusdam episcopis compulsi sunt juramentum præstare, quod nihil apud Sedem Apostolicam in ipsius regis et regni præjudicium attemptarent; quod per interpretationem ipsorum ad articulum de Legato petendo a parte quidem, sed mirabiliter, est restrictum. Qui nuncii qualiter Sedem Apostolicam pro meliorando regni statu perstiterint, vestrum est, O Patres conscripti, ad memoriam revocare; qualiter etiam dominus Wintoniensis clericum suum misit, Johannem Lemoviceusem, ut fuggereret vobis quod ad regis honorem et utilitatem pertinere videbatur. Cum autem dicti nuncii a Curia recederent, ad regnum Angliæ reverti non licuit, tanquam in sua petitione crimen Læfæ Majestatis vel duellionis admisissent; sed eos usque diem præsentem necesse est exulare.

Licet autem archiepiscopus cum quibusdam episcopis, ob timorem mittendi Legati, tranquillitatem regni vobis semper et continue nunciaverit, non tamen cessavit in regno Angliæ favere discordiam, sicut ille qui patrem ipsius regis semel penitus concutiens, per procurata sibi odia et contemptionem super regno ipso compositam, in necessitatem mortis induxit; qui, ut diadema regni corrumperet et regale scinderet vestimentum, quod a rege sibi timebat in ultionem patris inferri conatus in ipsum infundere, lapsum, scilicet, ejus et confusionem sub paternæ pietatis prætextu intrinsecus et extrinsecus perquirendo,—ille, inquam, antiquus regni turbator ex provisione vestra periculo imminente paratum modicum esse præsentens, cum, videlicet, placuisset prudentiæ vestræ ad partes Angliæ ma-

gistrum Obicium pro explorando hujusmodi materia destinare, juxta veritatem suam procuravit ut Londoniis conveniret, ibique Barones cum lacrimarum effusione deprecatus est, ut in pace vellent et utilitate esse conformes.

Quod, licet a benevolis et simplicibus, et regni pacem et regis profectum super omnia desiderantibus, facile obtinuerit, innata tamen ex insidiam mentis custodia conservavit. Nam ad recordationem, vel potius retentionem, nuncii, qui mittendus fuerat, literas de pace facta ad vestram, venerande Pater, sedem miserit, sicut ut vestrae literae apertissime protestantur, ego Falcaus, in vestra praesentia constitutus, licet appellationem saepius ab omni gravamine quod in regno parari posset interposuerim, causa patentis odii quo me tam Justiciarius quam archiepiscopus et quidam alii persequebantur assignata, triduo post pacem ad ipsum regem, procurante Justiciario cum caeteris aemulis, de capitali crimine finis accusati, non quidem de recenti crimine, sed de eo quod de octo annis antea dicebatur commissum. Qua in re, ego et alii, qui sanctitati vestrae statum regis et regni denunciaveramus, compositae dolositatis argumenta propalare videntes, proposuimus cavere a membris adverforum devitando scandalum, ipsosque magis propter regis statum quam propter nostrum periculum formidantes.

Cum autem Londoniis, post illius simulatae pacis tractatum, ordinatum fuisset ut apud Northampton componeretur exercitus, falsa adjecta causa, quod deberet subvenire Pictaviae,* missus est in partes castri Bedeford quidam miles Justiciarius, quem Itinerantem † more appellant, videlicet, Henricum de Braibrok, qui austerius et fervidius quam justitia exigebat officium suum exercens, fratrem meum terris [et] possessionibus sine judicio spoliavit, vetera recolens odia quae contra eundem fratrem meum ex multis causis conceperat, quae, praeter causam meam, privatim inter

* It is important to compare the statements of Falco with those of M. Paris. From this last authority, we learn that the king summoned a " colloquium " at Northampton, upon the Octaves of Trinity (16th June), 1224, to take into consideration the aggressions made upon the English possessions in France, but that the conference was interrupted by the capture of the justice.

† These Justices in Eyre were Martin Pateshulle, Thomas de Multone, and Henry de Braibroke.

eos jugiter verfabantur. Quia vero idem Henricus jurisdictione sua, tam adversus dictum fratrem meum quam adversus meipsum, cui excusabat undique adversarios, derelinquere videbatur, idem frater meus, tam spiritu levitatis quam justiciæ defectu concitatus, eundem injustem judicem, juste de causa an injuste, citra tamen corporis læsionem, cepit.

Cujus captio postquam mihi fuerat nunciata, ego apud Northampton propter servitium regis cum aliis baronibus terræ conveneram, ad castrum de Bedeforde pro exsequendo fratre meo, et ut dictum facerem liberare Justiciarium tam cito perveni; ubi licet diligentiam apposuerim quæ potuit adhiberi, fratrem tamen meum, vel militem quem ipse ceperat, non potui invenire. Nam idem frater meus meipsum timebat in casu prædicto, et idcirco, non ad castra redierat cum capto suo, sed in foresta de Vauberge,* sicut mihi postea innotuit, latitabat; ne forte, si ad castrum rediret, ille, qui captus fuerat, per me de manibus suis ereptus, in pristinam reduceretur, contra suum propositum, libertatem. Unde, quia mihi semper animus fuerat famam meam, in his maxime quæ regem tangere videbantur, fervare integram, feci quod potui, Deo testor, quod frater meus veniret ad me. Sed inter hujusmodi evocationis moras, missi sunt ad me duo milites ex parte domini regis, per quos citatus fui ut in diem crastinum apud Northampton comparerem, coram domino rege responsurus ibidem de captione dicti Justiciarii, et de omnibus aliis super quibus me contigeret accusari. Quibus nunciis cum rem gestam aperuisssem omnino, et personam meam apud ipsos in captione monstraram penitus excusandam, quia nec per me, nec mandato meo, nec me ratum habente, fuerat facta, ipsis quidem abeuntibus, ego per dilectos dominos meos, videlicet, Wintonensem et comitem Cestriæ, quantum ad illum diem apud dominum regem propriis nunciis excusari proposui, ut licet interim perquirere fratrem meum. Per quos causis absentiae meæ diligenter exploratis, consilium regis fuit ut super hoc haberetur plenior deliberatio, et sic ad propria hospitia singulis redeuntibus, ordinaverunt inimici mei ut, sumpto cibo, versus castrum meum iter arriperent pro obsidione paranda. Ita, ut diligenter inspicatur tempus, die Lunæ dicti Justiciarii captio

* The forest of Wauburgh, in Huntingdonshire.

contigit, die Martis ad me pervenit citatio, die Mercurii mihi nuncios pro allegandis absentiae meae causis, atque eodem die (licet spes plenioris deliberationis fuerit data) directae sunt acies contra castrum, et in die Jovis* mane facta fuit obsidio in circuitu. Ego vero, indifferetum timens adversariorum meorum insultum, ad terram comitis Cestriae cum paucis effugi. Eo autem die, archiepiscopus cum quibusdam episcopis, qui in ipso erant exercitu, vocantes eos, quibus ipse castrum commissa erat custodia, instanter petierunt ut castrum domino regi traderent, respondentibus ex adverso castrum conservatoribus nullam esse legem vel consuetudinem qua taliter reddi castra videbat; et exhibuerunt nihilominus, sicut licuit, privilegia vestrae Sedis, per quae tam ego quam caetera bona nostra sub protectione benignitatis vestrae fuerant constituta; et appellaverunt ne quid in contemptum privilegiorum vel indulgentiarum vestrarum temptaretur ab aliquo, donec a latere vestro destinaretur aliquis nuncius vel legatus, apud quem et status terrae et causarum merita pandi possent.

Dictus vero archiepiscopus, ut ostenderet affectionem quam habet in regem et suos; convocatis quibusdam episcopis, tam [in] me quam ipsos qui erant in castris, et fautores et adiutores nostros, excommunicationis sententiam promulgavit; quam sententiam, infra septem dies, per universum regni ecclesias fecit publicari, faciens indulgentiam illis qui, ut castrum citius caperetur, operam, facto vel consilio, adhiberent. Cujus etiam consilio est factum, ut per universam Angliae collecta fieret, quae per officiales episcoporum, ut penitus probarentur duces exercitus, fuit exacta, duos in hoc facto effectus intendens, ut, videlicet, per excommunicationem subtraheret mihi auxilium, et per indulgentiam et collectam augmentaret potentiam inimicorum. Qui etiam sub excommunicatione praecipit, ut quaecunque mihi deposita conservabantur Domino redderentur; tantaque fuit castrum capiendi cupido sive libido, quod ad parietem lapideum aliqui episcoporum episcopalem facerent benedictionem.

Ecce! vero, cum jamdiu vestrum expectarem praesidium et viderem hujusmodi oppressionem, nolens sub tanta infamia et periculo languescere diutius, composui quasdam literas, quas mihi domino regi per quemdam

* Thursday, 20th June 1224. The same date is given by M. Paris, p. 321.

canonicum de Seleby, Robertum de Leyrcestria, in quibus supplicavi ut liceret mihi sub falvo conductu ad eum accedere, ut pro crimine mihi imposto facerem quicquid barones regni, secundum morem et statuta patriæ, decreverint faciendum. Cum autem idem canonicus ad exercitum accessisset, et latam excommunicationis sententiam contra me et fautores meos per famam publicam didicisset, timens ne propter ministerium oblationis literarum illa generali sententia ligaretur, sive subprimens literas, sive alii offerens quam oportuit, regi non obtulit, ut dicebat, unde idem canonicus, producta super hoc querela, de prædicta domo fuit repulsus.

Procedente vero tempore contigit Coventrensem episcopum ad partes Cestriæ, ubi ego morabar, accedere, an suo motu, an aliorum mandato hoc fecerit, ignoro, sed ad me veniens verba pacis, sicut honestum et prudentem decebat, interposuit; et meam devotionem proclivam in omnibus ad voluntatem regis intelligens, nuncium meum ad eundem dominum regem, necnon ad archiepiscopum et cæteros duces exercitus perferendum, pia devotione recepit. Quod ego, videlicet, paratus eram stare mandato et iudicio domini regis in omnibus, ita quod tres æmuli mei, quos ex causis evidentibus suspectos habebam, non adessent; vel etiam pro reverentia domini regis offerebam subire apud ipsum omne iudicium et recipere misericordiam, ita quod in tractatu misericordiæ illi tres, qui capitales inimici erant, de misericordia non tractarent. Quæ verba cum idem venerabilis episcopus dictus domino regi et archiepiscopo et cæteris retulisset, cum probis et conviciis tam ipsum quam verba indurato animo et superbifica potentia retulerunt. Verum etiam, quia dictus episcopus ut me secundum formam ecclesiæ absolveret, a me fuit diligenter requisitus, id ipsum archiepiscopo nunciavit, adjiciens nihilominus ex parte mea quod ego petebam literas, per quas vestræ sanctitati tota rei series narraretur, cum ego jure appellationis aut nullo alio modo ligatus essem, aut a vobis potius deberem absolvi quam ab archiepiscopo, ejus sententia et iudicium et appellatione suspensum fuerat, et multiplice ratione suspectum. Tandem vero idem archiepiscopus pro sua jurisdictione contendens nihil aliud facere voluit, nisi quod ad ipsum accederem absolvendus; propter quod tam idem episcopus quam dominus comes Cestriæ ad me pervenientes persuaserunt me dare locum malitiæ opportunum, dicen-

tes coaptari et vitare scandalum, exspectanda tempora meliora. Quorum vocibus, ut amicorum, inductus, perveni Coventriam, et exinde sub fide literarum domini regis, sed magis archiepiscopi et quorundam aliorum episcoporum, de salvo conductu eundo et redeundo, Northamptoniam accessi, videlicet, per machinationem et fraudem archiepiscopi et suorum, qui debilitatem castri avido quærebant affectu. Diutius, scilicet, spacio decem dierum, exspectaveram, absolutionis tamen beneficium nullatenus assequi potui, licet per aliquos nuncios inter moras verba deceptionis fuissent prolata. Vigilia vero Assumptionis B. Mariæ [Aug. 15], cum ego militibus meis nunciassetem quod apud Northamptoniam detentus nullum eis præstare possem auxilium, idem milites in manu domini regis et misericordiam archiepiscopi et episcoporum se devotissime offerentes, sub tutela ecclesiæ sicut Crucesignati. Et quia sub appellationis ad vos factæ credebant defendi subsidio, ad exercitum de castro prodierunt, quibus in die Assumptionis, dato cum ignominia absolutionis beneficio, idem archiepiscopus, cum episcopis Hugone Lincolnæ, Joscelino Batoniæ, et Radulfo Cicestræ, ad regem ingressus est, suæque feritatis non immemor, sed innatum violento animo recoleus odium, ipsius regis adolescentiam ad indebitam provocans iracundiam, talia verba profudit. “Nos quidem, ut nos decuit, rigorem sumus ecclesiasticum exsecuti, jam restat regem facere quod suum est.” Cumque ad hæc verba regis obstupeceret innocentia et quæreretur quid ad majestatem regiam pertineret? rursus idem archiepiscopus, non pastor patriæ sed tyrannus, “Justiciarium,” inquit, “oportet hujus dicti esse interpretem, quia, quid ad nos pertineat, edocebit.” Ne autem pro nihilo dictis comitatus esset episcopis, unus ex eis, videlicet, Bathoniensis, dixit, “Si suspensi fuissent qui capti fuerunt apud Biham, isti, qui nunc capti sunt, nullatenus castrum adversus nutum regium tenuissent.”

Postea vero apud regem altercatione suborta an exspectandi essent barones regni pro judicio faciendo, singuli, qui aderant, causa prandii ad propria tentoria secesserunt, ipsaque hora prandii milites, servientes, juvenes cujuscumque conditionis quantæcumque nobilitatis ad numerum nonaginta septem, tam archiepiscopo quam dictis episcopis eminus inspicientibus, in dedecus militiæ et perpetuum regis opprobrium sunt suspensi.

O dirum scelus! O sæva feveritatis erectæ rabies! ut tantum nefas non rite fieret diem et sollemnem constituere voluerunt. Clamore autem tantæ crudelitatis audito, aliqui de mensis protinus accurrentes de furcis et patibulis aliquos liberaverunt, qui tamen sub custodia adhuc detinentur. Quo factò, ne tanti sceleris participatio in aliqua sui parte perfectione careret, missi sunt Carleolensis episcopus et Martinus de Pateshulle, dicentes ex parte archiepiscopi quod ego venirem ad ipsum archiepiscopum absolvendus. Me autem, ut fas erat, renitente, et appellationem interpositam et causam suspitionis, sicut supradictum est, allegante, et juxta formam conductus mihi dati recedere cupiente, effectum est tandem ut simplicitatem dolositas vinceret et versutia pietatem. Sicque ad ipsum ductus archiepiscopum, licet sæpius protestatus sum quod a vobis potius quam ab illo vellem absolvi, ab eo tamen, cum regressus mihi esset præclusus, absolvi oportuit, reluctando ulterius in manus traderer inimicorum, et ex prima sententia occasionaliter traherer ad sententiandum. Jurato autem stare mandatis ecclesiæ, in ruborem et confusionem meam Londoniis in die dedicationis ejusdem sanctæ Trinitatis [   ], affectata præsentia plurimorum, idem archiepiscopus nudari me faciens, sermone ad populum factò, in quo blasphemias infinitas in sui quidem confusionem, in dedecus autem ecclesiæ, prædicavit. Tandem absolutus post verba multa et probra me dimisit. Ne autem vos lateat in quibus suæ confliterit gloriæ fundamenta, hæc ejus verba fuerunt. “ Ecce, flagellum terræ, ecce indigenarum afflictio, cui toties populus Angliæ datus est in prædam. Idem ipse digno Dei judicio ejusdem populi factus est præda. Sumite animos, sumite; et ne quid ulterius in vos extraneis cogitate.” O verba pontifice et theologo digna adversus alios ex officio suo; Crucesignatum et appellatum tueri debuit, sed ille plus illum cæteris impugnavit. Non stat hic scelus, gradus est sceleris, finem attendi oportet; nam postquam apud iniquum judicem obtentum est absolutionis beneficium, nova quidem et canonibus instructis prorsus incognita induceta est forma mandati, cum falsis mihi impositis criminibus, in emendationem Piætavix toti patrimonio meo in rebus immobilibus seu mobilibus, in Anglia vel extra Angliam, me renunciare coggerit, quasi amissionis Piætavix causa fuisset; cum apud ipsos potius resideat culpa periculi mihi multoties ut amitteretur Piætavix pro-

curaverim, in quos ejusdem terræ fervandæ onus profunditur, cujus amissio liberos repræsentes.

Sæpe autem in Anglia fuerat deceptatum, an homines terræ regem in Piçtaviam profequi tenerentur, et post deceptationem contra regis voluntatem, negaverunt omnino profecutionem ipsam fieri debere, unde iste fuit unus articulus quare adversus patrem, pro majori parte procurante archiepiscopo, Anglia mota fuit. Est et alia causa, quæ militiam Angliæ transfundo in Piçtaviam retardabat, ne forte idem rex aliquos electos inde educeret, et in Angliæ castris præficeret conservandis. Quare, etsi propter succursum Piçtaviæ apud Northamptoniam paratus fuisse dicatur exercitus, duæ tamen causæ proxime contrariam affecerunt conjecturam. Nec prætermittendum arbitror quod iturum Piçtaviam inepte apud Northamptoniam, quæ per quinque dietas a mare distat, paraverunt sibi exercitum, cum progenitores regis et idem rex in simili apparatu, non in medio terræ, sed apud Portesmue, vel alibi juxta mare, consuevit exercitum convocare, ne, si aliter fieret, eos qui de extremitatibus regni ad medium terræ convenirent, duplici contingeret fatigari labore; nec quod tam levi causa tantum apparatus diverti oportuit, cum ego in medio terræ suæ non facile ipsi resistere possem. Nec exstant exempla, quibus ego discrimen ipsius regis exquirere voluissem; evidens autem est causa quare in suum arma regem movere docuerunt, ut vires, quæ ab his et extra regnum fuerant opponendæ, in vicinos et eos oderant facilius superarent. Taliter autem absolutionis, imo potius resolutionis, obtinuerim beneficium, non visum est fatis pravorum tyranni, nisi adhuc me nudum, rebus spoliatum, amicis carentem, sub districta custodia inhærent detineri; de qua non credo eripi potuisse, nisi vestræ ad ipsum archiepiscopum et ipsius regni rectores sub increpatione literæ processissent. Postquam vero sub Londoniensis episcopi custodia novem septimanis et amplius conservabant, tractatu habito, post multas altercationes et rerum mearum indagaciones, quas ubique sub excommunicationis pœna fuerunt, me detentum decreverunt taliter liberandum, pronunciant archiepiscopo, et juramento exacto, quod mihi apud vos de illatis injuris impetrare deberem, vel apud vos deferre queremoniam; sed trans mare, causa peregrinationis, abire. Nec illud tacendum arbitror, quod post exortam liberationem illatum est.

mihî in opprobrium ab archiepiscopo, "Tu, Falcasi, volueras ecclesiam Cantuariæ diruere; quæ jam tibi revelationem procurasse videtur;" mihi autem admiranti, et in quibus confusionem vel ruinam Cantuariensi ecclesiæ procuraveram inquirenti, Bathoniensis episcopus respondit, "Romam misisti, ut Legatus in Angliam mitteretur." Cui ego, "Non credo propter hoc me deliquisse, cum ab antiquis patribus sic statutum, ut ab ecclesia Romana, tam Cantuariensis quam cæteræ per orbem ecclesiæ regerentur."

Profit, igitur, Pater venerande, me sub vestra vixisse fiducia; profit, Patres conscripti, me, quantum ad dominum regem Angliæ, vixisse innocuum, et quid relatio vel appellatio prodesse soleat cogitare. Qualiter etiam vobis anno præterito per nuncios nostros fuerat intimatum, quod si daretur archiepiscopo a vobis excommunicandi licentia, non remaneret in terra aliquis qui tempore causam regis et ecclesiæ defendisset. Faciatis itaque in præsentî casu quod ad hominem creditis pertinere, ne forte constitutum semel proverbium, quod, capto castro, finxerant, videlicet, Veniat Legatus et liberet eos, fiat eis per vestrum dissimulationem ingloriam et honorem. Sed talem, si placet, curetis adhibere cautelam, ut probetis qui regis et ecclesiæ utilitatem agant, et qui discrimen; et ego, qui vulneratus ad vos et confusus accessi, spoliatus uxore, filio, rebus, amicis, veros et fideles videar medicos invenisse, cum Sedem Apostolicam, post tot mala, supremum arbitrer mihi præsidium affuturum; attendeque quod superia eorum qui te oderint semper ascendit.

Nolumus vos gravare multis acclamationibus, licet negotii quantitas hoc exigerit, sed factum ipsum damus vobis in scriptis, ut per ipsam scripturam facilius intelligere possitis unde procedit radix malitiæ, et in quibus per archiepiscopum et alios prælatos Angliæ sit læsa Romana ecclesia, qui a principio ne venirent ad vos nuncii curati sunt impedire, et postea per continuam mendaciorum illationem procuraverunt ut populus ille peculiaris Romanæ ecclesiæ defereretur a vobis, et distractus posset omnino confundi ab illis. Introeat utique in conspectu vestro gemitus populi vestri, et adversus infidelitatem et fraudem ipsius archiepiscopi, qui me jurare coegit ne aliquam ad vos perferrem querimoniam, justæ defensionis arma resumite, ne si forte (quod absit), tantum scelus impunitum rema-

nere contigerit, impunitas ipsa non solum in Anglia, verum etiam in multis regionibus aliis incentivum præbeat delinquendi.

Cum autem homicidium in Lege Cornelia, per dolum in Lege Publica, per culpam et in Lege Aquilia, similiter committi dicatur, considerate ex his quæ dicimus, et notoria sunt, utrum archiepiscopus et episcopi prædicti salva conscientia post homicidium perpetratum potuerint celebrare, necnon, consiliis propriis illos credimus committendos cum ipsis post desideria cordis sui abire liceat; et si evaserint omnia quæ fecerunt instinctu Spiritus Sancti facta fuisse confingant; non attendentes quod nulla pernicies vice major inveniri possit, quam in malitia simulatio intelligentiæ, et quod in rebus certis locus non pateat conjecturis. Quia vero nec causa subeat ex qua in me fulmen excommunicationis immitti deberet, utpote quæ nullo modo ad iudicium ecclesiæ pertinebat, etiam si ego illum militem cepissem, de cuius captione superius est tractatum, cum nec ipse cruce signatus esset, nec alias privilegiata persona, nec ex persona regis causa privilegium fortiri possit, cum idem rex legitimæ factus ætatis ulterius ad custodiam ecclesiæ (sicut et nuncii ejus sæpius ad vos protestati sunt), nullatenus pertineret, dubitari non potest quin idem archiepiscopus et fautores ejus illicite jurisdictionem suam prorogaverint. Qui etiam peccantes in ordine, quod me non citatum, non confessum, nec convictum, quarta die captivus factæ, excommunicationis vinculo innodaverunt, ex odio potius processisse, quam justitiæ zelo salvare animas voluisse, probantur.

Cum itaque, piissime Pater, ex injusta ipsius archiepiscopi et episcoporum supranominatorum sententia, multa mihi damna provenerint, sicut amissio castri mei et rerum interius contentarum, interfectio fratris mei et aliorum consanguineorum meorum, necnon et aliorum, qui ad me jure familiæ pertinebant, et in quibus sæpe debilitatem et teneritatem ipsius regis supportaveram; et infamia gravis, quam inter vicinos meos, apud quos clarueram, per detestationem ipsorum prælatorum, aspersus sum; spoliatio uxoris meæ, filii mei et aliorum consanguineorum meorum detentio, bonorum meorum publicatio, et demum exilium, quod absque culpa mea sustineo, cum nulla ratio patiatur ut terra defensa per me

carere debeam. Supplico sanctitati vestræ quatenus mihi famulo vestro in honorum crucifixi, et in memoriam devotionis quem semper habui ad ecclesiam Romanam et habiturus sum, Deo dante, talem mihi procuretis justitiam reddi, quod manifeste pateat sub vestra vixisse fiducia et periculosum esse injustis et calumniosis prælatis, objecta Sedis Apostolicæ reverentia, sanctorum Patrum infringere statuta et legem facere pro suæ voluntatis arbitrio; qui bonum etiam malum, et e contrario censeant, ponentes lucem tenebras, et tenebras lucem. In omnibus autem prædictis imploramus officium benignitatis, ut status meus, qui generaliter concufus est et læsus, per vestræ pietatis auxilium reformetur.*

No. XI.

LETTER FROM THE ENGLISH AGENTS IN FRANCE TO HENRY THE THIRD.

(From the *Original*, in the Tower.)

REVERENTISSIMO domino suo Henrico, Dei gratia illustri regi Angliæ, domino Hybernæ, duci Normanniæ, Aquitaniæ, et comiti Andegaviæ, devoti sui Petrus Saracenus, † E. de Eketone et S[tephanus] de Lucy, ‡ devotam in omnibus reverentiam.

Noverit excellentia vestra, quod ego, Petrus Saracenus, veniens ad Legatum die Lunæ proxima post assumptionem Sanctæ Mariæ apud Sanctum

* In consequence of this representation, Honorius issued a Bull, in which he charged Henry with having used undue severity towards Falcasius, who, as a Crusader, was entitled to respect and protection. This document is also inserted in the Chronicle of Walter of Coventry. It produced a sharp reply from the king, which is printed in the *Fædera*, i, 274.

† On 11th October 1222, Peter Saracenus had a grant of ten marks from the king, being about to go to the Council which was to be held at Verona.—*Rot. Claus.* i, 512.

‡ It appears from a writ in the Close Rolls, i, 652, that Lucy had been at the Papal Court before the 22d October 1224.

Audomarum, audivi ab ipso quod ad illum accesserat die præcedente Johannes Limovicensis, porrigens sibi literas domini papæ pro Falcaſio, ut procuraret quod pacifice morari poſſit in Francia, dum habuerit neceſſe; et ſcripſerunt pro eo multi cardinales, adjicientes quod idem Falcaſius rediens a Sede Romana captus eſt a quodam milite in Burgundia et detentus, ſcilicet Anfello de Dunne, quem cepit in Anglia, et detinens eum diu captum, tandem multam pecuniam ab eo extorſit. Et ad ejuſdem Johannis inſtantiam jam ſcripſerat Legatus regi Franciæ et duceriæ de Burgundia pro liberatione dicti Falcaſii, ignorans penitus quod aliquid contra vos vel majeſtatis veſtræ dignitatem obtinuiſſet, vel obtinere potuiſſet in Curia, credens adhuc firmiter quod magiſter O. nunciuſ* papæ tantum ad hoc veniret, ut prius vobis offerret pro dicto Falcaſio. Verum cum literas veſtras, quas ex parte veſtra Legato attuli, inſpexiſſet, advertens prudenter et diligenter quæ, quot, et qualiter cedebant in veſtræ dignitatis læſionem evidentem, et alia pericula quæ ex hoc vobis, quod abſit, imminebant, admirans facilitatem et inconſtantiam ejuſdem, et aliorum quorundam eidem aſſiſtentium verſutiam et ingrati tudinem, veſtræ condolens magnificentiæ et innocentiam, atque ſtudens attente quomodo veſtræ provideret indemnitati, vocato ad ſe magiſtro Ada de Magno Ponte, clerico regis Franciæ, [qui] tunc aderat, eidem patefecit quod præfatus Falcaſius multa in Curia in fui ipſius præjudicium et dedecus procuraverat, injungens . . . . . cum feſtinatione domino ſuo regi Franciæ caute et ſine ſcandalo inſinuaret.

Nos autem S. et S[tephanus] die Jovis ſequenti . . . . . mus ibidem ad Legatum, et, auditis ſupradictis, ab ipſo tractavimus communiter et ſollicite qua via melius proceſſus ſupradicti nuncii [poſſet præpe] diri, faltem quouſque nos a curia† Romana reverteremur, et tandem in hanc formam deſcendit Legatus; quod cum magiſter . . . . . ad ipſum, perſuadebit ei ut nullatenus recedat a regno Franciæ priuſquam ſæpeditum Falcaſium liberaverit, et ejuſdem Falcaſii detentio ita procurabitur in

* Otto, the Papal Legate, came into England in 1225.—*M. Paris*, p. 325.

† A letter from G. de Craucumb and S. de Luci, addreſſed to Henry the Third, detailing their proceedings in the Papal Court relative to this affair, is printed in the *Fœdera*, i, 273.

quantum poterit Legatus sine scandalo, quod sufficiens tempus nobis supererit de revertendo, Deo dante, antequam ille Falkafius liberetur. Ad hanc intentionem juvandam de voluntate Legati consensus in hoc, ut magister E. de Eketone, qui magistros Simonem de Langetone et Adam de Magno Ponte notos habet, festinanter ad illos accedat, impenetraturus ab illis et per illos pro posse suo quæ erga regem Franciæ, ducifam Burgundiæ, et prænominatum Anfellum, crediderit expedire; afferens secum literas magistri Petri de Collemedio scribentis efficaciter Silvanestensi* episcopo et domino B. de Roie super eodem. Nec erit dictus magister E. eis suspectus quasi pro vobis laboret, quia creditur quod negotium domini Cancellarij in hac parte gerat, contra quem sæpeditus Falcafius, sicut notum est, multa proposuit.

Porro, si per liberationem Falcafi, quod absit, vel alia ratione, præmissa non procedant, Legatus ostendet magistro O. literas, quas a vestra majestate suscepit, multas persuasiones dicturus eidem per quas sufficienter moveri debet, quod nec tutum nec honestum erit ut progrediatur in Angliam, antequam secundam super hoc receperit a domino papa jussionem. Et de voluntate et consilio Legati processit dominus Petrus Sarracenus ad magistrum O., ut iram et indignationem vestram pro tanta injuria vobis illata ei manifestet, ut sic cum venerit ad Legatum, facilius inducatur ad propositum; et vult Legatus omnibus modis quod dominus Petrus una cum magistro O. revertatur ad ipsum, ut plenius per eum instruat quid facturus est idem O., et de his quæ a domino papa eidem O. sunt injuncta, et quæ fuerit intentio papæ super eisdem, nam talia forsitan poterit ei præfenti revelare, quæ scriptis nullatenus committeret. Legatus vult, si aliqua inductione potuerit magistrum O. in partibus Franciæ retinere, omnia necessaria ei inveniet, et nos eidem Legato promissimus fideliter, licet hoc recusaret audire, quod de hoc [plenari]e satisfiet. Ad hæc, si nulla ratione potuerit sæpeditus O. retineri, et processerit in Angliam, consilium est Legati quod admittatur honorifice et subtiliter intendatis primo eum tractatu, audientes quomodo et ad quid

* Garinus, Bishop of Senliz.—*Gall. Christ.* x, p. 1409.

† Richard de Marisco, Bishop of Durham.

venerit, deinde deludentes eum dilatione super eisdem, dicturi postea ei quod quædam invenisti proposita quæ vos et regnum vestrum tangunt, vos volentes in his fidelium vestrorum uti consilio, et ad hoc quanta poteritis affigetur dilatio, tandem præ . . . . cessisse fuerit, inducatur ut in omnibus hujusmodi subsistat, quamquam mandatum domini papæ inde habueritis. Præterea . . . . omni provideretis diligentia ne, pendentes diētis dilationibus, ... at per regnum et inimici vestri in hac causa seu faciunt . . . . suarum, per se vel per propositum, per . . . . vel literarum . . . . . ant accessum ad ipsum, in quantum fieri poterit, ne alias, dum vos tractaretis de differendo, ipsi . . . . gentes eique vell . . . . more consueto, at inducentes eundem a scribendo domino papæ pro voluntate sua, consequentur [propo]situm, quia illa scriptura . . . . . de plano faciendo obtinuerit.

Sane ego, S. de Lucy, literas domini Legati . . . . . endis . . . . . ebam, quas domino papæ transmittit, et illis cardinalibus de quibus confidit specialiter, nec visum fuit . . . . . ad aliquem de supradiētis, quia noverunt quod tam . . . . . dis intendo, et in his quæ vos contingunt . . . . . Magister E. de Eketone . . . . . domino . . . . . quod trevas innovari ad prænominatum . . . . . mus expedire; deinde domino . . . . . processit usque super Rodanum . . . . . forsan eundem viderimus melius per Alemanniam expectari . . . . . simul proficamur ad Curiam. Ex præmissis quanti possit quæ permisit Deus ad minus retar . . . . . magistrum . . . . . et reversurus est ad Legatum, et hoc nostræ negligentiae, si placet, non est imputandum, ... erimus vigiles. In recessu latoris præsentium nihil certum audierat Legatus de adventu . . . . . nondum reversus fuit garcio domini Petri Saraceni, quem misit ad magistrum . . . . . S. de Lucy . . . . . eidem . . . . . ficimus.

Valeat dominus noster . . . . . ibi quod . . . . . entunt Legati . . . . . ut sic nobis videt ipse negotia nostra quasi . . . . . ut papæ, et formam in qua scripsit cardinalibus, et dixit . . . . . poneret rationes, sumptus, vel corruptus . . . . .

No. XII.

POEM, APPARENTLY UPON THE MISFORTUNES OF FULCO DE BREAUTE.*

Fulco vir australis, quem gens laicana colebat,
 Quomodo mordibat te, Fulco, canis borialis !
 O Fulco, Fulco, spes non fuerat tibi Iesus,
 In tertio fulco latitas, quia vermibus esus.
 Forfan novisti quod fert elatio mentis,
 In famulos Christi sævistis, more furentis ;
 Sanguinis effusor, mutilator, quando fuisti,
 Ultor et illusor, Dominum cur non metuisti ?
 Criminis hortator fueras, quando potuisti,
 Stultus bellator, sed cum fastu cecidisti.
 Mortis condigna, funus pro funere refat,
 In te sunt signa ; digne Deus omnia præstat.
 O cinis ex cinere, quo sint tibi carnis honores,
 Egisti temere tot devastando cruores.
 Dic ubi Rogerus, Sathanæ tuus ille fatelles
 In feriendo ferus, vellet ? quid dicere velles ?
 Herford' vexilli lator dux ille sinister,
 Ac speramen belli ductor mortisque minister.
 Dic in conflictu finali quo latuerunt ?
 Veraci dictu fugerunt, terga dederunt,

* This poem was transcribed from the fly-leaf of a manuscript in the Royal Library of the British Museum, of which the reference has unfortunately been mislaid. The handwriting was of the thirteenth century.

Wyk, dic quo fuerat, vel dic ubi Wynbyrienfis
 Cum mors affuerat neutrius cernitur ensis?
 Ultio digna Dei per tempora longa pepercit,
 Demum culpa rei vili te funere merfit.
 Seu fis auftralis, feu tu fis vir borialis,
 Talibus est talis congrua pœna malis.

No. XIII.

LETTER FROM THE BISHOP OF CHICHESTER TO THE
 ABBOT OF BEGEHAM.

R. DEI gratia Ciceftrenfis epifcopus, venerabili amico fuo R., abbati de Begeham, falutem.

Ut de elevatione et ftatu fanctiffimi corporis beati Edmundi efficiamini certiores, noveritis, quod in crastino fanctæ Trinitatis proximo præterito, anno videlicet gratiæ m.cc.xl. feptimo, mense Junio, xv kalendas Junii, cum monumentum dicti patris noftri Edmundi primo, paucis in fero præfentibus, fuiffet apertum, ftatim corpus ejuſdem fuaviſſimo redolens odore, plenum et integrum invenimus; caput quidem cum capillis et facie præfulgida, corpusque cum membris aliis plenarium integrum et odoriferum fupra balfamum et omnia thymiama cœlitus odoriferum, folo tamen nafo per laminæ contingentis et comprimentis pondera injuriam paſſo modicæ læſionis; totumque corpus, maximeque facies, quaſi oleo perfuſum repertum eſt et illæſum. Et hoc merito, quaſi per integritatem virginalẽ, quam annulo fuo beatæ Virginis ſubarando imagini ſpõndit et conſervavit, interpretamur. Per oleum, vero, vel olei fimilitudinem, ſignificare competenter poſſumus qua præfulſit gratiam tam morum quam doctrinæ atque excellentis ſcientiæ, quia diffuſa fuit gratia in labiis ſuis legendo, diſputando, prædicando, vel docendo.

Propterea unxit eum Dominus oleo lætitiæ præ omnibus lectoribus et doctoribus sui temporis. Reperimus etiam quædam^a alia virtutum insignia, quæ, nacta temporis oportunitate, vobis secretius et plenius referemus, quæ in scriptis redigi prolixitas non permittit. De memoratis autem non dubitet discretio vestra, quia quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur, et describendis indubitanter certificamur. Manibus quoque propriis contrectavimus ipse sanctum corpus, caputque cum capillis firmis et illæsis pectine diligenter ac reverenter, nec non ac gaudenter, pectinebamus et composuimus. Dominica vero proxima ante festum beati Bernardi, domino rege Francorum et matre et fratribus suis, comitibus et multis magnis, præsentibus, præterea duobus cardinalibus, Albanensi, videlicet, et legato Franciæ, cum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, et aliis prælatis venerabilibus quam pluribus assistentibus, quorum numerum scire non potuimus, apud Pontiniacum, voluntate Divina, cum exultatione et gloria ineffabili Dei laudibus magnificatis celebrata est translatio beatissimi patris nostri Cantuariensis archiepiscopi et confessoris, necnon ad augmentum honoris nostræ nationis non modicum. Valeat sanctitas vestra cum sospitate desiderata per tempora diuturna.

MS. COTT. JUL. D. VI. FOL. 154.*

No. XIV.

FINE BY HUGH LE BYGOD FOR THE FORESTARY OF THE FOREST OF FARINDALE, A.D. 1255.

DE FINE PRO LIBERTATE HABENDA.—Hugo le Bygod dat regi quingentas marcas pro forestaria de Farindale habenda sibi et heredibus suis,

* A less complete copy of this letter is printed in the Additamenta to Matthew Paris, p. 161.

et pro quadam libertate habenda, videlicet, quod cum canibus suis propriis fugare possit vulpem et catum per omnes forestas regis in comitatu Ebor', et de prædictis quingentis marcis solvit Arnaldo de Huntpefaz per præceptum regis centum libras, et reddet cc. marcas ad Scaccarium S. Michaelis anno etc. xxxix., et centum libras ad Scaccarium Paschæ proximo sequentis, et pro exitu sigilli pro prædictis carta et libertate reddet xii. marcas et ij. s̄ in festo Pentecostes proximo futuro. § et illas xii. marcas et ij. s̄ solvit in Garderoba regis per manus Wiberti de Kantia ad aurum inde emendum, et sic de illis xij. marcis et duobus solidis quietus est.*

No. XV.

GRANT OF THE FORESTARY OF THE FOREST OF FARINDALE TO
HUGH LE BYGOD, DATED 30TH APRIL 1255.

REX, archiepiscopus etc. Sciatis nos dedisse, concessisse, et hac carta nostra confirmasse, dilecto et fideli nostro Hugoni le Bygod, et heredibus suis, forestariam totius forestæ de Farindale, per divisas subscriptas, videlicet ab aqua de Duna usque ad aquam, quæ appellatur Sinene [etc]. His testibus, Ricardo de Clare, comite Glocestriæ [etc].

Data per manum nostram apud Westmonasterium, xxx die Aprilis [1255].

Et sciendum quod diversæ contentæ in ista carta tractæ fuerint a rotulo Rogeri de Thurkelby secundum processum totius loquelæ, quæ fuit inter ipsum regem et abbatem Eboracensem, per quam idem rex difrationavit prædictam forestariam versus prædictum abbatem.†

* Rot. Fin. 39 Hen. III. m. 8.

† Rot. Chart. 39 Hen. III. m. 4.

No. XVI.

LETTER FROM ROBERT DE NEVILLE, ADDRESSED TO W. DE MERTON,
CHANCELLOR OF ENGLAND.

Without date, but written probably in A.D. 1266.—(From the *Original*, in the Tower.)

VENERABILI VIRO et amico reverendo, domino W. de Merton, Cancellario domini regis, suus, R. de Nevile, salutem, et paratam ad beneplacita voluntatem.

Literas domini regis nuper recepi, continentes quod me capitaneum suum constituit in comitatibus suis ultra Trentam,* ad pacis sui conservationem, contra quosdam rebelles suos ac pacis suæ perturbatores; et insuper custodiam comitatus Eboracum, et castri ejusdem mihi commisit; quæ quidem in omnibus pro viribus adimplere paratus sum.

Verum quia talia assumere non possum sine maximis sumptibus, dilectioni vestræ dignum duxi supplicare, quatenus, si placet, consilium vestrum et auxilium erga dominum regem velitis apponere, quia mihi significet ubi, et de quo, sive de quibus, potero denarios perquirere ad custodiam tam prædictorum, quam castri de Bamburge,† quod in mea est custodia, faciendam. Dicitur enim pro certo, quod rex Dacæ una cum rege Norwayæ, cum magna multitudine navigii, in forinsecis insulis Scotiæ applicuit; sed quo proponat divertere, nondum scitur, unde periculum in partibus illis imminere formido. Dilectioni etiam vestræ significo, quod quidam, quos fideles domini regis esse credebam, jam per prædicationem suorum rebellium ad ipsos penitus sunt conversi; propter quod majus

* He was appointed Lieutenant of all the king's forces beyond Trent, Sheriff of Yorkshire, and Governor of York Castle, 47 Hen. III. (Rot. Pat. ad ann. m. 9.)

† He had previously been made Governor of Bamburgh Castle, (Rot. Pat. 43 Hen. III. m. 10.)

auxilium aliorum perquirere, majoresque sumptus facere, oportebit.
Valete semper in Domino.

Dorsò,

Domino W. de Mertona, Cancellario domino regis.

No. XVII.

LETTER FROM ALEXANDER PRINCE OF SCOTLAND, ADDRESSED TO
EDWARD KING OF ENGLAND.

(From the *Original*, in the Tower.)

EXCELLENTISSIMO principi, avunculo suo carissimo, domino Edwardo, Dei gratia regi Angliæ illustri, domino Ibernæ, et duci Aquitanniæ, fuus, si placet, confanguineus Alexander illustris regis Scottorum primogenitus, salutem, et felices ad vota successus.

Cum incrementum gloriæ et honoris, cum exultationis et gaudii copia in corde meo toties abundat, quoties mihi de vestra excellentia rumores prosperi nunciantur, dominationi vestræ omni mentis affectione supplico reverenter, quatenus statum vestrum, utinam semper prosperum et jucundum, mihi frequenter ad mei recreationem et solatium significare velitis, una cum vestris beneplacitis, ad quæ pro viribus me expono.

Ut autem de statu meo certitudinem habeatis, sciat vestra celsitudo me, disponente Altissimo, prospera et felici sospitate vigere. Et quia sigillum proprium non habeo, sigillum domini Willelmi de Sancto Claro, Custodis mei, præsentibus est appositum. Valeat excellentia vestra semper in Domino.

No. XVIII.

LETTER FROM THE SAME TO THE SAME.

Without date, but written 29th March 1278.—(From the *Original*, in the Tower.)

MAGNIFICO principi, domino et avunculo suo præcordialissimo, domino Edwardo Dei gratia illustri regi Angliæ, domino Hybæriæ et duci Aquitanæ, suus, si placet, nepos, Alexander domini regis Scottorum primogenitus, salutem, cum omni honore, et felices ad vota successus.

De statu vestro, dominæ meæ reginæ sponse vestræ, et liberorum vestrorum, utinam semper prospero et jocundo, bonos rumores intimo cordis et mentis affectu scire potius quam audire cupiens incessanter, dominationi vestræ ea affectione qua possum attentissime supplico, quatenus statum vestrum et eorum, utinam semper validum et robustum, mihi vestro dignemini ad ampliorem animi mei recreationem frequentius significare; attendentes, pro firmissimo, si placet, quod intima cordis mei toties in gaudio renovantur, quoties de vobis et vestris mihi felicia nunciantur.

Ceterum, pro domino Ingerramo de Humfrayvyle, pro quo dominus pater meus celsitudinem vestram, sicut intellexi, duxit exorare, dominationi vestræ reverendæ precum instantia, qua possum, affectuosissime supplico, quatenus justas petitiones, quas ipse ferenitati vestræ facturus est pro terris, quæ fuerunt quondam domini Roberti de Humfraiville patris sui, benignis auribus exaudire dignemini pro meis precibus et amore. Tantum inde, si placet, facere volentes, quod ipse de meo lætari possit interventu; per quod mea parvitas ad grates, quas potest, dominationi vestræ peramandæ merito teneatur.

Et quia spero firmiter ferenitatis vestræ benevolentiam velle audire ac scire de me et de germanis meis jocundos rumores vestri gratia, domina-

tioni vestræ duxi significandum me et ipsos his diebus, Domino annuente, optata perfrui sospitate.

Quia proprium sigillum non habeo, sigillum domini Willelmi de Sancto Claro, Custodis mei, feci præsentibus apponi. Valeat dominatio vestra continue, de bono in melius.

No. XIX.

LETTERS PATENT OF THE COUNT AND COUNTESS OF GUELDRES,
RELATIVE TO THE DOWER OF THE LATTER IN SCOTLAND.

Dated 1286.—(From the *Original*, in a private collection.)

Nous Renaus cuens de Ghelre t̄ dus de Lembourgh t̄ Margherite fe feme fille de noble home Guion conte de Flandres t̄ marchis de Namur faisons favoir a tous ke nous n̄re chier signeur t̄ pere le conte de Flandr̄ devant n̄omei t̄ n̄re chiere dame t̄ mere Yfabel fa feme contesse des dis lius avons establis t̄ mis sans rapel en n̄re liu ambedeus t̄ cascun de eiaus u par lui pour prendre t̄ pour recevoir par eiaus u par lun de eiaus u par autrui pour nous t̄ en n̄re non tout lassenēmt del douaire ke nous Margherite devant dite avons u devons avoir en Escoce par la raifon dou mariage ki fu entre noble home de bone memore n̄re chier signeur t̄ mari Alexandre fil de haut signeur t̄ poissant Alexandre jadis roi de Escoce cascun an de ore en avant tant cōme nous arons la vie on cors. t̄ pour prendre t̄ recevoir aussi de par nous t̄ en n̄re non tous les arrierges dou devãtdit douaire ke en nous doit dou tans passet. Et prions t̄ reqūrons a treshaut signeur . . . roi de Escoce quicunques il foit u a celui u a cheiaus ki son liu tennont u qui sunt u feront gouverneur dou dit roiaime ke il dou dit assenēmt dou douaire devantdit t̄ des devantdis arrierges aussi respoundent dou tout t̄ les facent paier pour nous t̄ en n̄re non au devãtdit conte de Flandr̄ t̄ a le dite contesse u a lun de eiaus deus u a celui u a cheiaus cui li dis cuens t̄ la dite contesse u li uns deiaus meterōt

u metera en leur liu u on liu de lun de eiaus par affeneĩt u en autre maniere par leur lettres pendans t ke ou prengne lettres de aq'tance de cafcun paieĩt ke on leur fera. Et avous t arons nous Renaus t Margherite devant nōmei ferm t establē quauq̄s on fera des devādis paiemens dou douaire t des arrierages au . . . conte de Flandr t a le contessē devantdis u a lun de eiaus u a celui u a chiaus a cui il u li uns de eiaus les affēverōt u cui il meterōt en leur liu u de lun de eiaus si ke dit est p lettres de quitance pendans de cafcun paieĩt ke on fera pour nous t en nre non tant cōme nous t Mar Margherite devant nomcē arons le ire ou cors fans cest mandeĩt t cest otroi jamais rapeler. Et pour plus grande feurtet nous Renaus t Margherite devantdit avous ces presentes lettres fait faielier de noz faiaus. Qui furent faites t doncēs a Namur lan del incarnation nre Signeur mil deus cens quatre vins t siz le merquedi apres le feste Saint Piere t Saint Pol aposteles.

Dorsō :

Che font les lettres du 9to t de le contessē de Guelre p les q̄les mesires li quens de Flaundes t medame ou leur kemaš pueent demand^r le douaire Defcoce t les arrieraiges.

No. XX.

LETTER FROM THE CUSTODES OF SCOTLAND, AFTER THE DEATH OF ALEXANDER THE THIRD, ADDRESSED TO EDMUND EARL OF CORNWALL.

Dated May 13, 1288,—(From the *Original*, in the Tower.)

NOBILI viro domino Edmundo Comiti Cornubiæ, custodi regni Angliæ, amico suo in Christo confidenti, W. et R. permissione Divina Sancti Andree et Glasguensis episcopi, Duncanus Comes de Fyf, Alexander Cumyn Comes de Buchan Constabularius et Justiciarius Scotiæ, Custodes

regni Scotiæ per communitatem ejusdem regni electi, salutem, et sinceram dilectionis continuum incrementum.

Quia magnificus princeps dominus rex Angliæ sui gratia executoribus testamenti bonæ memoriæ domini nostri regis Scottorum ultimo defuncti benigne concessit liberam administrationem omnium bonorum quocunque jure pertinentium in regno Angliæ ad prædictum testamentum, et advocatio ecclesiæ de Knarefdalle pertineat inter cætera ad idem testamentum, fueritque cum warda et maritagio Johannis Prate, filii et heredis quondam Bertrani Prate, Johanni Wyscarde de le Cars vendita;—nobilitatem vestram deprecamur attente, quatenus ballivis Tindalliæ, litteratorie dare dignemini in præceptis, ut dictum Johannem Wyscarde, quem dicti ballivi super advocacione dictæ ecclesiæ de Knarefdalle gravant, ut intelleximus, ulterius super hoc nullatenus molestare præsumant, sed ipsum ad eandem libera præsentatione gaudere permittant. Tantum inde, si placet, facientes, quod has nostras preces sibi profuisse lætetur, et vobis ad grates specialiter teneamur. Valete.

Data apud Edinburg, xiiij^o die Maii, anno gratiæ m^o.cc^o. octogesimo octavo.

Dorso :

Quod Thomas de Normanville mandet causam, si quam habeat, super impedimento; vel quod non intromittat se.

No. XXI.

ACCOUNT RENDERED BY WALTER DE CAMBHOV, OF THE ISSUES OF THE LANDS AND TENEMENTS OF THE EARL OF FIFE.

Nov. 20, 1293—Feb. 16, 1295.—(From the *Contemporary Copy*, in the British Museum.)

COMPOTUS Walteri de Cambhou de exit̄ terrar̄ et tenementor̄ que sunt Duncani filij Colban̄ quond̄ Comitis de Fyff̄ defuncti

qui de Rege Scocie tenuit in capite. ⁊ que sunt in manu Regis Angl̄ nōie custodie rōne Duncani filij ⁊ heredis predicti Duncani inf^r etatem ⁊ in custodia Regis existentis tempore quo custodia Regni Scocie deuenit ad manū Regis Angl̄ p mortem Margar̄ filie Regis Norwagie confang^hnee ⁊ hered̄ Alexandri nup Regis Scocie racione supioris dñi quod Rex Angl̄ fiet in eodem regno Scocie. a .xx. die Nouemb̄ anno dñi m^o.cc^o. Nonag^o tercio. ⁊ anno regni Rf E. xxij. vsq^b .xvj. diem Feb̄ anno xxij. p bre Rf patens.

Jdem Walterus non respondet de exit̄ terraz ⁊ ten̄ p^odtōz a predicto pximo die Nouemb̄ vsq^b p^odtm̄ .xvj. diem Feb̄z pximo fequentem quo die custodia terraz ⁊ ten̄ p^odtōz libabat^r eidem Walto tanq^u custodi dñi Rf p Johēm nūc Regem Scocie ad pliamētū suū apud Lanark̄ de quo tempe id̄ Rex Scocie om̄es exitus inde puenientes pcepit simul eū exitibz eazd̄ terraz et tenēntōz a die quo dñs Rex reddidit regnū Scocie eidem Johi nunc Regi Scocie tanq^u heredi ppinquiri p̄dicte Margarete usq^b p̄dtm̄ .xx. diem Nouemb̄z. De quibz quidem exitubz idem Rex Scocie dno Regi deb̄ respondere.

Jdem r̄ comp̄. de .ccc.xlvij. li. xiiij. s̄. ij. d̄. ob̄. de certis firmis tenentiū ibid̄ p p̄dem tempus sic̄ conl̄ in Rf^o de p̄ticuū quem idem Walterus lib̄ in Thō deduc̄tis inde .xxvj. li. xj. s̄. x. d̄. relaxatis quibz dā Tenentibz p paup̄tate sua p Regem Scocie. Et de iiij.^{xx} iiij. li. xiiij. s̄. ij. d̄. de frum̄to farina auene. braš ⁊ p̄benda auene puenientibz de certis firmis ibid̄ p idem temp^o et respondebit de p̄ticuū [deduc̄tis] inde firmis p teris de Mouhauyn que nō pot̄unt affirmari. Et de .xvj. s̄. viij. d̄. de p̄quis Cur̄ p idem tempus. Et deb̄ respondere de p̄ticuū in anno subfequenti. Et de .xij. s̄. de catal̄ Gilpedi de Vrwardyn felonis suspenſi p̄ter duas vaccas quaz vna libata fuit vxi eiusd̄ felonis ⁊ alia libata fuit vni Maro qui vocat^r bedellus Scdm̄ consuetudinē regni Scocie. Et de .xl. s̄. de Merchetis sic̄ posit̄is ad firmā p idem temp^o. Et de .xxxij. s̄. de bobus puenientibz de herietis diūsoz p idem temp^o et fiet respondere de num̄o illoz. Et de .xiiij. li. xij. s̄. iiij. d̄. de fine Ade de Ramefeȳ p refo terre sue de Clatty ad quos tra illa extendit̄ p annū. Et liij. s̄. iiij.

đ. de fine Doný p reſo terre fue de Blabrenný. Et de .xlv. ſ. de fine Elye de kýmokſ p reſo terre fue de kýmokſ. Et de .xj. ſi. xiiij. ſ. iiij. đ. de eã terraz que fũt Wilſi de Soules. de Thelybonýle de tmino ſei Martini exiſtenť in manu Rſ p eo qđ Ničhs filius et heres eiufđ Wilſi non fecit fidelitatem dno Regi. Et nō reſpondet de firma de tmino Pent de qua eiećtus fuit p ipm Ničhm. Et de .lxxj. ſ. j. đ. oſ. de warda de kylkeſpardýn p idem temp^o. Et de .xj. ſ. viij. đ. de warda terre Ničhi de Rameſ de tmino ſei Martini. Et de .lxvj. ſ. viij. đ. de fine Joħne que fuit vſ. Wilſi de Rameſſ p maritagſ ſuo. Et de .xij. đ. de Molone Maro p recogñ homagii ſui p annũ. Et de .j. đ. de Wilſo Spilmalt p firma terre fue. Et de .xxxiiij. ſ. iiij. đ. de terra de Monethý que eſt in manu dñi Rſ p mortē Maġri Joħis Scoti quond tenentis eiufđ p pđictũ temp^o. Et de .xxj. ſi. xv. ſ. de terra Aberbrandali in Coñ de Elgýn p pđictũ temp^o. Et de .xxxvij. ſi. vj. ſ. viij. đ. de firma terraz que fũt Coñ de Fiſſ in Culdokſ p idem temp^o. Et de .xiiij. ſi. de Gerfũmis diuſoz ibidē p idem temp^o ſic 9ſ in R^o de pteuf quem t̄b in t̄ro. De exitibz terraz de Glen Carkarný Lentekolt nō reſpond eo qđ Patćius de Graħm dñm Regem amouit de eiſđ ante aliquē t̄minũ t̄ eas ſic tenet in manu ſua de quaz exiſ reſpondeb dño Regi.

Sm^r totius Recept^o. d. xlv. ſi.

In t̄ho ničh.

Et in emendaicione domoꝝ Caſtⁱ de Cupro t̄ aule Mañij de Rahulý Liiij. ſ. j. đ. Et p^rco Vt̄ynhdy ſalcando ſeno leuando et cariendo .xxiiij. ſ. iiij. đ. de quo ſeno deb̄ reſpondere. Et Epō ſei Andř p quad firma que vocat^r Canns cũ decē ſoť de Abrethený ſibi debito p annũ .xj. ſi. xiiij. ſ. j. đ. p pđictũ tempus. Epō Dunkelden p couſimili firma ſibi debita .xxvj. ſ. viij. đ. p idem temp^o. Et Elene Comitiffē de Mar p pte dotis fue .xl. ſ. p idem temp^o. Et Joħne de Balmahargħ p dote ſua quam recupauit coram Cuſtodibz Scoecie in Balmahargħ .xj. ſi. xiiij. ſ. iiij. đ. p idem tempus. Et Judici redd̄ Judieia in Coñ de Fiſſ p annũ .xxvj. ſ. viij. đ. Et Conſtabulario Caſtⁱ de Cupro p cuſtodia caſtⁱ eiufđ p annũ .c.iiij. ſ. Et foreſtař t̄ Cuſtodi More de Cupro p annũ .xx.

ſ. Et eiſdem p̄ inc̄mento ſuic̄i .xx. ſ. Et Gornetario ⁊ dimittenti
 terras dñicas ad firmā ⁊ recipienti bladū pueniens de ead̄ p̄ ſuic̄io ſuo
 hoc anno .xx. ſ. Et Joh̄i Fattal p̄ cuſtodia armoz̄ Cōm̄ de Fyff̄ ⁊
 exiſtenti vigiſ p̄ annū in caſt̄o .xxxvij. ſ. iij. deñ. Et eidem p̄ Roba ſua
 .xx. ſ. Et cuid̄ Mulieri † dede Abernithi p̄ terra ſua quam reddidit
 Cōm̄ p̄ .xx. ſ. p̄cipiend̄ p̄ annū de eod̄ Cōm̄ ad totam vitam p̄ hi⁹
 .xx. ſ. hoc anno .xx. ſ. Et hoſpitali [de] Vtrogenall̄ p̄ elemoſina conſti-
 tuta lxxj. ſ. viij. d. Et cuidam ſeneſcallo tenenti cur̄ dicti Cōm̄ defen-
 denti l̄btates Cōm̄ hoc anno .c. ſ. Et in exp̄ ip̄ius Walſ̄ euntis ad R̄f
 Scocie in Gaweje cū liſis dñi R̄f p̄ ſeiſ^c cōm̄ de Fiſſ̄ h̄nda cōmorantis
 ibid̄ p̄ .xij. dies. Et poſtea p̄ſequentis ad pliamētū R̄f de Lanak̄ p̄
 ead̄ Comoran̄ p̄ .xv. dies cū exp̄n̄ eiufd̄ queren̄ diuſos viē cū br̄ibz̄ R̄f
 Scocie p̄ ſeiſ^c eazd̄ terraz̄ capienda .iij. li. iij. ſ. v. d. ſiē cont̄ in R̄f̄o de
 pticulis. Et in exp̄n̄ valletti ſeneſcalli euntis vſq̄ Elḡn in Morewe p̄
 ſeiſa terraz̄ de Abrendal̄n̄ capienda ⁊ eiſd̄ terris ad firmā dimittend̄
 eundo morando et redeundo p̄ vnū menſem cū duobz̄ equis .xxxij. ſ. vj.
 deñ ſiē cont̄ ibidem. Et in exp̄n̄ Joh̄is de Ecchale euntis apud Leuenaxs
 p̄ ſeiſ^c terraz̄ del Glen Carkarin et Lenteholt capienda eundo morando
 et redeundo p̄ .xij. dies .xxij. ſ. vij. d. ſiē cont̄ ibid̄. Et in exp̄n̄ Walſ̄i
 prediēti facientis extentas terraz̄ prediēti Comitatus ⁊ eaſd̄ terras dimi-
 tentis ad firmā cōmorantis p̄ .xxj. dies. vna cū exp̄n̄ eiufd̄ de caſt̄o de
 Cup̄o vſq̄ Cambhou cū paſſagio eiufd̄ lxxj. ſ. xj. d. ſiē cont̄ ibid̄. Et
 in exp̄n̄ eiufd̄ Walſ̄i euntis de Cambhou vſq̄ Caſt̄m̄ de Cupro p̄ plures
 vices p̄ negociis Cōm̄ de Fiſſ̄ eundo morando ⁊ redeundo p̄ .xlj. dies.
 ⁊ in exp̄n̄ eiufd̄ ūl̄o Caldoūe p̄ ter̄ de Caldoūe dimittend̄ ad firmā Ēpo
 Glaskueñ p̄ p̄ceptū R̄f̄ tenend̄ ad voluntatem R̄f̄. Reddendo inde R̄f̄
 p̄ annū verū valorē eazd̄ terraz̄ ad ſ̄minos conſuetos p̄ ſecuritatē quam
 id̄ Walterus inde recepit̄. ⁊ de qua idem reſpondebit eundo morando ⁊
 redeundo p̄ .xij. dies .vj. li. xv. ſ. ſiē cont̄ ibid̄. Et in exp̄n̄ eiufd̄ Walſ̄i
 p̄ ſequent̄ R̄f̄ Scocie ⁊ petent̄ ab ip̄o exiē Cōm̄ de Fiſſ̄ de tempe quo
 fuit in manū ip̄ius R̄f̄ ⁊ etiā p̄ſequent̄ Ēpm̄ ſc̄i Andr̄ ⁊ petentis ab eod̄.
 cccc.xv. li. xx. den̄ in quibz̄ idē Ēpus R̄f̄ teneſ p̄ ar̄ compoti ſui de exiē
 Cōm̄ de Fiſſ̄ reddit̄i corā dño R̄f̄ tunc exiſtenti in Scocia eundo morando

et redeundo. p .xxiiij. dies. vidit a die Conuſionis ſc̄i Pauli uſq; xvj. diem
Febꝝ anno xxiiij. Lviij. ſ. vj. d. ſiç cont̄ ibid.

Sm^c miſaꝝ Lxij. ii. vj. ſ. j. d.

Et deb. cccc.iiiij^{xx}. iij. ii. xj. ſ. vj. d. Id ē comp̄ de eod̄ debito. In
Tho. cccc.xl. ii. p. j. talſ. Et deb. xliij. ii. xj. ſ. vj. d.

No. XXII.

EXTRACT FROM THE LIBERATE ROLL.

30 Edw. I. m. 2.—(From the *Enrolment*, in the Tower.)

Pro Johe filio Walſi de Cambhou.

R BARONIBZ ſuis de Sc^co Sal̄m. Allocate Johi de Cambhou filio et
heredi Walſi de Cambhou nup̄ Cuſtodis traꝝ que ſũunt Duncani Co-
mitis de Fifſ defuncti in compoto ſuo ad Sc^cem p̄d̄em quadraginta libras
quas d̄s Walſs p̄ p̄ceptum n̄m libauit Wilſo Býfet de anno regni n̄i
viceſimo ſedo de illis quadraginta libr̄ quas conceſſimus p̄fato Wilſo t̄ he-
redibus ſuis vel assignatis ſingulis annis uſq; ad legitimam etatem heredis
p̄fati Comitis p̄ manus Cuſtodis traꝝ illaꝝ qui p̄ tempore eſſet p̄cipiend̄ p̄
cuſtodia t̄re de Caldonre Comitis quam de terris p̄d̄is dedimus et con-
ceſſimus p̄fato Wilſo h̄nd̄ ſibi et heredibus ſuis vel assignatis uſq; ad le-
gitimam etatem p̄d̄ci heredis t̄ quam vna cū aliis t̄ris que ſũunt p̄d̄ci
Comitis ex c̄tis cauſis capi fecimus in manū n̄m. Niſi prius inde allo-
cacoem habuerit in toto vel in pte. Et recipiat̄ ab eo t̄re n̄m de
p̄cepto p̄ quod p̄deus Walſs d̄cam pecuniam libauit. Necnon t̄ras pa-
tentes p̄fati Wilſi receꝝcoem p̄d̄ce pecunie teſtificates. T^o R apud
Lýnliſeu ſc̄do die Decem̄br.

No. XXIII.

GRANT TO THE BISHOP OF GLASGOW OF THE ESCHEATS, &c. BELONGING TO
THE LAND OF "CALDORE COMITIS."

Without date.—(From the *Original Draft*, in the Tower.)

REX donavit ep̄o Glasgüeñ escaetas wardas maritagia advocaçones
eččaꝝ ⁊ ceſa comoda ſp̄tancia `ad t̄ram' de Caledore Comit̄is uſq; ad
legitimam etatem heredis Duncani quonđ comit̄is de Fýfſ reddendo
`inde' annuatim Wiiſo Býfet militi .xl. ſi. ad t̄minos conſuetos ex af-
ſignačone dñi regis uſq; ad ſimam etatē p̄dicti heredis.

No. XXIV.

LETTER FROM THOMAS DE TURBERVILLE TO THE PROVOST OF PARIS.

Without date, but written in A.D. 1295.—(From the *Contemporaneous Copy*, in the
Cott. MS. Nero, C. v, fol. 240.)

A NOBLE beer e Seygnur Provoſt de Paris, fyre duz, le feon home lige de
fes meyns al Boys de Vicienes, faluz.

Cher fyre,* fachez ke jo fuy venuz feyn et hete a la curt le rey de

* This letter is introduced by the following narrative:—

"Eodem anno [A. D. 1295] quidam miles, nomine Thomas de Turbeville, captus a Francis in ob-
ſidione de Remis et detentus in carcere dicti regis Franciæ, venit in Angliam prodiſioſe, ſe dicens
euiſſe de carcere dicti regis Franciæ, qui benigne fuit ſuſceptus a domino rege Angliæ et multum
honoratus. Sed cum aliquantulum ſtetiſſet in curia domui regis Angliæ antedicti voluit miſiſſe
quamdam litteram regi Franciæ, nuncius ejuſdem eandem domino regi Angliæ detulit, domini ſui
prodiſioem ſeriatim indicans et expandens, quod proditor pretendens fugit, ſed paulo poſt captus
eſt."

This appears to have been the grand object of Turbeville's expedition to England. In a do-

Engleterre, e se trovay le rey a Lundres, e muz de noveles me demaunda, dount jo ly difeye le mez ke jo favoye; e fachez ke jo trovay terre de pes en Guales, dunt jo ne ofay bayler la chose ke vus bien favez a Morgan.* E fachez ke le rey ad byen graunte pes et trowes,† mes bien vous gardez et avifez ke nules trues ne pernez, si ne feyt a vostre graunt prou; e fachez fi nules trues ne feyfez graunt prou vus arendreyt, et ceo poez dire a luy haut feignur. E fachez ke jo trovay fire Johan le Fiz Thomas a la curt le rey, pur treter pes entre luy et le cunte de Nichole del cunte de Ulvefter, mes jeo ne faveye mie uncore coment la bofoyne fe prendreyt, kar cete lettre fu fete le jur apres ke les cardinaus ‡ furent respunduz, dunt jo ne ofeye ren tucher de les bofoynes ke vus tuchent. E fachez ke poy de garde iad vers le fu de la mer, e fachez ke Ille de Wycht est faunz garde, e fachez ke le rey maunde en Alemanyne ij cuntes, ij eveskes, e ij baruns, pur parler e cunseyler al rey de Alemanyne § de ceste guerre. E fachez ke le rey maunde en Gafcoyne xx neefs charges de blee, e de aveyne, e de autre vitaille, e graunt fuyfun de argent; e fire Edmun|| frere al rey i ira, e le cunte de Nichole fire Hue le Despen-
 cement in the Tower relative to the transactions between England and France which occurred at this time, is the following passage:—

“ Item, dominus Thomas de Torbeville pro simili confederatione incunda inter Gallicos et Wallenses et alios [vacat ex causa], a carcere regis Franciæ erat liberatus et ad partes Angliæ et Walliæ transmissus, et in partibus Kantiæ in prodicione sua deprehensus, et Londoniis suspensus; et literæ prodicionis predictæ inveniri possunt in Thesauro domini nostri regis in Turri Londoniis inter literas executorias ordinationis tendentis ad finem destructionis et exheredationis nationis Anglicanæ.”

* About the middle of the year 1294 an insurrection had broken out in South Wales, headed by the Morgan who is spoken of in the letter, the suppression of which had cost some trouble.

† Pope Boniface having exhorted Edward to make peace with the king of France (Fæd. ii, 671), and the same request having been urged by several of the cardinals (Id. 672, 673), two members of which body having been dispatched into England, Edward, upon 14th August, intimated to the pope his intention of suspending hostilities until the feast of All Saints next ensuing, provided the king of France would enter into the same arrangement, Fæd. ii, 685. Against this truce Turberville here remonstrates.

‡ These were the Bishops of Albano and Penestre. Letters of safe-conduct, granted to them on 7th June 1295, may be seen in Fæd. ii, 680.

§ Documents relative to this treaty may be seen in the Fædera, ii, 676, 678, 679, &c.

|| Upon 19th October 1295, Edward wrote to several of the Gascon nobles that he intended sending his brother, Edmund Earl of Lancaster, “ cum decenti comitiva magnatum et nobilium regni nostri in vestri præsidium ad partes ducatus nostri Aquitanniæ.” Fæd. ii, 693.

fer, le cunte de Warwyk, e muz des autres bone genz; e ceo pœz dire a luy haut feygnur. E fachez ke nus quidoms aver affez a fere ver ceus de Eſcoce, e fi ceus de Eſcoce fe relevent contre le rey de Engleterre, le Gualeys fe releverunt autrefi, e ceo ay jeo ben feſt, e Morgan me ad ceo ben encovaunte.

Dunt jeo vous confeyl ke vus haſtivement maundeſ graunz genz en Eſcoce, kar fi lenz poez entrur a tuz jurs gayne le avez, e fi vus voylez ke jeo la voyſe maundeſ al rey de Eſcoce ke il me trove a tote ma gent a lur cuſtages honorablement, me ben vus avifez fi vus volez ke jo la voyſe ou nun; kar jeo crey ke plus voſtre pru freye pur attendre a la curt le rey pur eſpier e enquere noveles ke pur vus feent, qar tut ceo ke jeo pus enquere jeo le vus fray afaver. E me maundeſ Perot ke fut mon gardeyn en la priſon u jeo fu, kar a luy diray choſe ke jeo faveray defore enavaunt, e par luy vus enveray les veies ke jeo ben fay.

E pur Deu vus pri ke vous vous remembrez e avifez de les promeſſes qe vous moy promiſtes depar le haut feynur, ceo eſt a faver .C. livres de terre a moy et a mes heyrſ. E pur Deu vus pri de mes enfaunz, ke il ne eent nule defaute taunt come il funt en voſtre garde, de manger ne de beivre, ne de autre ſuſtenaunce; e pur Deu vus pri ke vous avifez coment joe pus eſtre pae enſi, kar jeo ne ay ren ke tut ay perdu auſi bien de ca come de la; et ren ne ay de vous, fors voſtre graunt leaute, en quey jeo moy aſy mut.

Hardiement vus aſiez en le portur de ceſte lettre e curteyſie li facez; e fachez ke en graunt pour ſuy e en graunt dute, kar acone genz unt ſuſpeciun vers moy, pur ceo ke jeo ay dyt ke jeo ſuy eſchape hors de la priſon. Voz voluntez moy maundeſ en totes choſes. A Deu, ke vous gard.

No. XXV.

POEM UPON THE EXECUTION OF THOMAS DE TURBERVILLE.

(From the *Contemporaneous Copy*, in the British Museum.)

SEIGNURS e dames, efcutez,
 De un fort tretur orrez,
 Ke aveit purveu une trefon,
 Thomas Turbelvile ot a non.
 A Charlys aveit promis,
 E jure par Seint Denys,
 Ke il li freit tute Engleterre
 Par quantife e trefon conquere ;
 E Charles li premist grant don,
 Teres, e bon garifon.
 Li treitre a Charlis dit
 Ke il aparillaft sanz respit
 De bone nefz grande navie,
 E de gent forte compaignie,
 E il le freit par teus garner
 Ou il duflent ariver
 En Engleter fodeinement.
 Li traiture sanz targement
 En Engleterre tot fe mit,
 Au rei fire Edewars vint, e dist
 Ke fi apres li vodra fere
 Tutes fes chofes deuft conquer
 Ke fire Charlis li aveit
 A force e a tort tollet ;
 Iffi ke li lofengur
 De ambe part fu traitur.

Sire Edeward nentendi mie
Del treitre fa tricherie
Ke il aveit iffi purveu,
A grant honur le ad receu,
E en fa curt fut grant mestre.
Quant ot espie tut son estre,
E le conseil de Engleter,
Li treitre feseit un bref fere
A fire Charlis privement
Ou ariver deuisseit fa gent
En Engletere, e li pais prendre.
A fire Edeward fu fet entendre
Cum Deu le out destine
E le bref ly fut mustre
E tout ensemble la trefon.
Li rei fit prendre cel felon,
Thomas le treitur devant dit,
Ke fist faire cel escrit.
A Lundres, par mie la citee,
Treigner le fist en une coree
De une tor envelope,
Nul autrement ne fut arme,
Haume nout, ne habergun.
Cillante pierres a grant fusiun
Aveit il entour son flanc,
Ke li raerent le sanc ;
Après fu li traiture pendu,
E le alme a Belzebu rendu,
Ne aveit autre garefon ;
Iffi deit len servir felon.
En furches peut li malurez,
Des chenes e de fer liez.
Nul home nel deit enterrer,
Tant cum son cors porra durer ;

Iloec pendra cel trichur ;
 Teu garifon ad pur fon labour.
 Or purra Charlis per ver
 Apres li longement garder,
 Einz kil venge pur fa treifon
 Demander de li garifon.
 Sire Edeward pur la grant navye
 De France ne donna une ayle.
 De vaillante gent fist la mer
 De tut part mut ben garder.
 De Engleter funt failliz
 Li Franceys, e funt honiz ;
 En la mer grant tens floterent,
 Li Pors plufurs de eus tuerent,
 A Dovere firent fodoinement
 Un affaut, e de lur gent
 Plus de v. fent y perdirent,
 Unkes plus de prou ne firent.
 Ore funt tuz, jeo quide, neez,
 Ou en lour teris retournez,
 E penduz pur lur fervife
 Ke Engleter naveyent prife ;
 E ceo Charles lour promist
 Si nul de eus revenist.

Sire Charles, bon chebaler,
 Leflez estre ton guerrier ;
 Accordez a ton cofin,
 E purpenfez a la fin.
 Si Engleter guerierez
 James ben nefpleyterez ;
 Ne ne firent voz anceftres
 Ke se tindrent fi grant meftres,
 Ly ducs Lowys, ton parent,
 Estaces le Moyne enfement,

E autres Franceys afez,
 Ke ne faut pas ici nomez.
 Damne Deu Omnipotent
 Vous doynt bon accordement !

MS. COTT. CALIG. A. XVIII, FOL. 21.

No. XXVI.

LETTER FROM HETTO, KING OF ARMENIA, ADDRESSED TO EDWARD THE FIRST.

(From a *Contemporaneous Copy*, in the Tower.)

EXCELLENTISSIMO domino, domino Dei gratia illustri regi Angliæ, Hettonus* eadem gratia rex Armeniæ salutem, et prosperos ad vota successus.

Dudum considerantes cismarinæ Christianitatis debilitatem et inimicorum potentiam attendentes nos et alii cismarinæ Christianitatis habitatores, litteris diversis et nunciis specialibus curavimus excitare tam Summum Pontificem quam alios dominos et principes transmarinos, ut futuris occurrendo periculis Terræ Sanctæ de tali subsidio providerent per quod possent inimicorum potentia defensari; sed quantis et quam diris persecutionum flagellis inter expectationes hujusmodi angustata fuerit dicta terra non oportet literis explicari, cum fama jam infonuerit fere per univas orbes quod terra Christi pretioso sanguine dudum prostrata jacuerit quotidie a canibus lacerata, quasi nulla mala præterita judicantur respectu eorum quæ Christianis in ea degentibus noviter evenerunt. Ecce enim persecutor nequissimus, videlicet juvenis iste Soldanus, qui quanto callidior tanto patre deterior, sanguinem fitiens Christianum, de Ægypto eduxit nefandi

* See Art de Verifier les Dates, v. 108, edit. 1819.

generis exercitum copiosum, et patri . . . , ut posteris de se memoriale reliqueret quod fuit Christianorum infelicitissimus persecutor, opulentam civitatem Acris diris insultibus coarctatam post brevem obsidionem aliquorum [ ] suo dominio subjugavit. Ut sicut pater ejus Tripolino, iste Acras immaniter devastavit. Sed non, proh dolor! æqua amissionis conditio utriusque; nam Tripolitani captivitas in detrimentum aliquorum accessit, Acon vero univerforum Christianorum habitantium in partibus Sirianis. Nam habitatores Tiri, Sydonis, Berchi, Antherodi, et omnium aliorum locorum Syriæ, illis infelicitissimis rumoribus intellectis ad naves, tanquam ad ultimum [refugium] recurrentes continuo fugerunt, et dicta loca mox absque ulla conditione ab hostibus fuerunt occupata. O quam lachrimabile detrimentum! O quam dira et horrenda calamitas! in omnibus partibus Sirianis, viris gladio interemptis, mulieribus et parvis captivatis, civitatibus funditus conquassatis in uno momento temporis. Dominici nominis cultus per inimicorum potentiam est deletus, et quod pejus est his, licet pauci numero qui per fugæ remedium evaserunt, et qui etiam in aliis partibus cismarinis invocant nomen Christi nulla spes promittitur de salute, cum sint viribus propriis enervati et potentia semper creverint inimici. Unde nisi recordetur Dominus quæ acciderunt, et opprobrium sui populi respiciat de folio sancto suo, hereditas ejus ad alienos est versa, et domus ad extraneos totaliter devolvatur, nam sceleratissimus hostis, velut alter Antiochus, in tanto furore superbiæ est elatus quod, ut publice prædicatur, juravit se non passurum vivere super terram aliquem Christi caractere insignitum, unde si præterita calamitas est deslenda, futura potius est tremenda. Ecce! enim nihil aliud superesse Christiano populo in partibus cismarinis nisi regnum Armeniæ, in quo fere omnes reliquiæ Christianorum convenerunt per fugæ remedium evadentes, sed quid possit brevis regni contra potentiam tantorum inimicorum, a quibus undique circuitum? Certe est in uno hiatu gutturis absorbenda, cum sit viribus diminuta et omni subsidio destituta, nisi Deus suam celeriter ei porrigat dextram adjutricem.

Cum ergo, ferentissime domine, vos noscamus imbutum zelo fidei præ cæteris principibus Christianis pro liberatione terræ consecratæ cruce pretioso Jesu Christi, qui quidem non pepercisti laboribus propriæ per-

sonæ nec expensis, ad excellentiam vestram, quæ post Deum specialis est ancora, fiducialiter recurrimus in tanto discrimine constituti, regalem majestatem vestram capite submissò lachrimabiliter, subjektivis precibus, prout possumus, exhortantes Domini contemplatione nominis ac religionis zelo salutis ad terræ nostræ status miseriam miserationis oculos extendatis super his quæ viri religiosi ac discreti fratres Anglus et Marchus de ordine Minorum, ac delecti et fideles nostri A. et B. comites nostri nuncii speciales vivæ vocis oraculo vestræ excellentiæ explicabunt, tale consilium majestas vestra dignetur apponere et juvamen, quod, vestra mediante ferentate salubri, ad vestram laudem et honorem, nec non divini nominis amplitudinem conservandam, prænominata terra nostra et reliquæ Christiani degentes in ea populi, qui de Syria et Saracenorum manibus evaserunt, valeant defenari, ut proinde gratia retributioni obsequia mereamini, et in futuro et etiam præfenti excellentiæ vestræ præconium latius divulgetur.

Conservet vestram excellentiam Dominus per tempora longiora.

No. XXVII.

EXTRACTS FROM THE LIBERATE ROLLS, RELATIVE TO THE PRISONERS
CAPTURED AT THE BATTLE OF DUNBAR.

(From the *Enrolment*, in the Tower.)

1.

Rot. Liber. 28 Edw. I. m. 8.

¶ Reginaldo de Grey nup Justiciari Cestr̄.

¶ BARONIBZ suis de sec^oio fact̄m. Allocate Reginaldo de Grey nup
Justic̄ nro Cestr̄ in compoto suo ad sec^m p̄d̄m . . . . t̄ginta t̄

3 q

sex libr̄ t̄ octo foliā quos simili^r p̄ p̄ceptū n̄rm libavit Johi filio Riči Siward Hugoni de Logore Thome de Moncref Pat^ocio de Monte Alto Matho de Eytoñ t̄ Alano le Marefchall p̄fonibz de Scoī cōmorantibz in p̄fona in caſtro n̄ro Ceſt̄ t̄ duobz cuſtodibz eoꝝdem p̄ vadiis ſuis ab ultimo die Septemb̄ anno regni n̄ri viceſimo ſexto uſq̄ diem S̄ti Michis anno regni n̄ri viceſimo ſeptimo p̄ treſcentos t̄ ſexaginta t̄ quatuor dies utroq̄ die computato videēt cuilibet eoꝝ tres deñ p̄ diem . . .

T^r R' apud Bevlacū xxiiij. die Novemb̄

p̄ billā de ſec^oio.

11.

¶ Robto de Balliolo.

R^x BARONIBUS ſuis de ſec^oio ſaſtm. Allocate Robto de Balliolo nup viē n̄ro Northumb̄ in compoto ſuo ad ſec^om p̄d̄tm . . . ſeptem libras t̄ quatuordecim ſolidos quos simili^r p̄ p̄ceptum n̄rm poſuit in emp̄cione undecim q^rr̄tioꝝ frumenti t̄ triginta quartioꝝ avene que libavit Johi de Pencatlan nup conſtabulario caſtri de Geddeworth qui caſtrum illud nob̄ reddidit. Et viginti ſolidos quos p̄ p̄ceptum n̄rm poſuit in octingentis libris receptis de theſauro apud Novū Caſtrum p̄ manus viē Eboꝝ ducentis ibidem de Eboꝝ pecuniam p̄d̄tam cariandis a villa Novi Caſtri uſq̄ Berewicum liberandis ibidem P̄ho de Verneye cuſtodi ejufdem 'ville' Ričo de Bremefgrave t̄ Johi de Weſtoñ c̄icis ad muniçōem illius. Et treſdecim ſolidos quos simili^r p̄ p̄ceptum poſuit in treſcentis libris ductis de Eboꝝ p̄ Joħem Birum tūc viē Eboꝝ uſq̄ ad villam Novi Caſtri ſibi ibidē liberatis cariandis deinde uſq̄ p̄d̄tam villam Berewici ibidem liberandis p̄d̄tis P̄ho Ričo t̄ Johi. Et ſeptem libras t̄ quatuor ſolidos quos simili^r p̄ p̄ceptū n̄rm poſuit circa Joħem de Mumbray Hen̄ de Seyncler Joħem Currý milites Reginald le Chen t̄ Willm de Anegos armig^os priſones n̄ros de Scotia.

III.

Id. m. 9.

P Nicho de Cheým.

R BARONIBZ fuis de fce^oo fařm. Allocate Nicho de Cheým nup vič nro Sumš t Dorš in compoto fuo ad fce^m pđřm decem t ořto libr decem t ořto solidos t quinq, deñ quos p pceptũ nřm libavit Wilto de Sumvill militi Cristino de Lard t Wilto de Anegos armig^ois přsonibz de Scotia cōmorantibz in přfona in castro nro de Corř t uni custodi eorudem p vadiis fuis a craftino S'ti Michis anno regni nři vicefimo sexto usq, diem lune pxim post festũ S'ti Jacobi anno regni nři vicefimo septimo quo die pđtus Wills delibatus fuit a přfona pđta t ductus apud Eboz p pceptũ nřm videřt p trescentos t unũ diem utroq, die computato t pđtis Wilto militi t militi p diem quatuor deñ t utiq, pđtoz armig^oi t custodis tres deñ p diem. Et třginta t duos solid t novem deñ quos similit p pceptũ nřm posuit in expeñ unius cřici t unius armig^oi t duoz sagittarioz conducentiũ pđřm Willm de Anegos a pđto castro de Corř usq, Eboz locačoe unius equi portantis eundẽ Willm expeñ unius garcionis euntis cũ eodem equo t redeuntis p duodecim dies t expeñ pđti t expeñ pđti Wilři a die martis pxio post pđm festum S'ti Jacobi usq, diem lune pxm post festum S'ti Petri ad Vinčla quo die idem Wills libatus fuit vič Eboz. . . . .

T' R' apud Wyghtoñ xxj. die Novembř
p billam de fce^oio.

IV.

P Thoma de Hauviř.

R BARONIEZ fuis de fce^oo fařm. Allocate Thome de Hauviř nup contabilario castri nři de Rokingham t senescallo foreste nře inř pontes Oxoñ t Stanff. in compoto fuo ad fce^m pđřm. ořto libr t decem t ořto

deñ quos p̄ p̄ceptū ūrm libavit Willo filio Joh̄is de Moravia militi Her̄to de Morh^m Alēxo le fuiz Glaȳ t̄ Georgio filio Andoeni armig^ois p̄fonibz de Scocia in castro p̄d̄to commorantibz t̄ duobz custodibz eozdem p̄ vadiis suis a die lune in crastino pasch̄ anno regni ūri viceſimo quinto usq̄ diem S̄ti Jacobi p̄x̄io sequentē p̄ centū t̄ duos dies videt̄ p̄d̄to militi quatuor deñ t̄ cuilibet p̄d̄toꝝ armigeroꝝ t̄ custodū tres deñ p̄ diem.

T^r R^r apud Bevlacū xxv. die Novembr̄

p̄ billam de sec^oio.

Fiat bre de allocate Joh̄i Byroun nup̄ vic̄ Eboꝝ de mille sexaginta t̄ undecim libris quatuor solidis t̄ septem denar̄ quas de exitibz ballie sue libavit Walto de Agmodesh^m c̄lico receptori denarioꝝ r̄ in p̄tibz Norhumbr̄ deputato ad expens̄ municiōis r̄ in eisdem p̄tibz cont^o Scotos inimicos reḡi faciend̄ p̄ visum t̄ testimoniū Rob̄ti Heyroun cont^orotularis eazdem expens̄ a die Ven̄is p̄x̄ post festum Natal̄ D̄ni anno xxvj^{to}. usq̄ diem Ven̄is p̄x̄ ante pasch̄ anno eodem p̄ bre reḡi t̄ tram Radi fil̄i Willi capitanei municionis pred̄te t̄ sex Iras patentes pred̄ti Walti recep̄onem tam ejusdem pecunie q̄^o al̄tius p̄venientis de q̄nta regi a clero concessa in p̄vincia Eboꝝ ad defensionem regni cont^o Scotos anno pred̄te t̄ de fine Rog^oi de Lasceles p̄ s̄vicio suo in Scot^r exitibz eschaetie . . . . .

p̄ rotulum memorandoꝝ sec^oii de anno .xxj^{to}.

Fiat bre de allocate Johanni Druel vic̄ Norh^mptōn̄ de decem t̄ octo libris t̄ quatuor solidis quos libavit Willo de Middleburḡh armig^oo p̄foni Scot̄o capto apud Dumbar in castro regis Norh^mptōn̄ cōmoranti t̄ uni custodi ejusdem p̄ vadiis suis a c^ostino S̄ti Mich̄is anno .xxv. finiente

ufq_b vigiliam S'ti Michis anno .xxvj^{to}. finiente t̄ a c^rlino S'ti Michis
 anno .xxvj^{to}. finiente ufq_b vigit̄ S'ti Michis anno xxvij^o. finiente videſt
 utriq_b eoꝝ p̄ diem .iiij. đ. p̄ bre regis . . . . .
 p̄ rot̄m memorandꝝ de anno .xxvij^o.

Fiat bre de allocate Walfo de Mollesworth viē Bedeford t̄ Buķ de
 decem t̄ octo libris t̄ q^rtuor solid̄ quos de exitibꝫ ballie fue libavit
 Jacobo de ||Mentelſ Luce filio Devenaldi de Lymenath Joſi de Cloný
 de Fif armig^ois pⁱfonibꝫ inimicis r̄ in conſlictu de Dumbar in Scotia
 captꝝ t̄ in caſtro de ||Rokhampſtede cōmorantibus . . .

No. XXVIII.

LETTER FROM JOHN EARL OF WARRENNE AND SURRY, ADDRESSED
 TO THE KING.

Without date, but apparently written about May or June 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

A TRESNOBLE e trefhoneurable prince e fon trefcher feignor monſ Ed-
 ward par la grace de Dieu rey dengleterre feigneur dirland e ducs
 daquit' le 'foen' Johan counte de Warenne faluz e touz honeurs com a
 feignor.

Sire no⁹ avons receu vre maundement des bofoignes qe monſ Henr^r
 de Percy vous maunda del eveſque de Glafgeu le counte de Carrikꝝ le
 fen Defcoce e les autres e fire no⁹ frons les chofes folom ce q vous les
 no⁹ avez maunde e hi amenderons ce qe nous porrons. E fire ne vous
 merveillez mie de ce qe no⁹ fumes tant retargez enalaunt vers les pties
 Defcoce qe al heure qe no⁹ ptimes de vous no⁹ quidions aver trove

levesqe de Dureme es dites pties a vj^{xx}, chevaus coverz sicom il fu ordene devant vous e pus taunt no⁹ entendimes qe levesqe fu retourne no⁹ re-targeames enalaunt pur purchacer plus de genz e pur attendre nos genz e fachez fire qe pur nule demoere qe no⁹ eions fet vous ne enavez point de damage si Dieu plect. E fire tantost com no⁹ faverons certeynes noveles de vos bofoignes qe a mander vous facent faunz delay les vo⁹ frons a faver.*

Dors :—A son feignor le reys Dengleterre.

No. XXIX.

LETTER (PERHAPS FROM OSBERT DE SPALDINGTON) ADDRESSED TO KING EDWARD THE FIRST.

Dated 24th July [1279].—(From the *Original*, in the Tower.)

A NOSTRE trehon^rable feign^r faluz si li plet e tutevoys pret e apparaille a foen loyal s^vise. Cher fire cum vostre Tresorer Descoce avoit fet asssembler graunt genz e les mena iekes a Rokeburgh p^r avoir corou fur vos enemis ke estoient en la cumpainie le eveks^r de Glagu le count de Karrik e le feneschaf^r Descoce si vindrent moun^r Henri de Perci e moun^r Roberd de Clifford a Rokburgh e menerēt en lur cumpainie moun^r Ali-faundre de Lindefey e moun^r William Douglas e nous monstrent ke il ount receu a vostre pes les enemis ke estoient levez encounter vous decia la Mer Descoce e p^rceo ret^rnames n⁹ jekes a Berewick^r p^r attendre la venu mouⁿ feign^r de Garenne. E si a dunks ne se monstrent vos enemis plus apertement a vostre pes ke il ne ount fet jekes en cia. mout de genz quident ke ceste pes ferra ben cruee. E p^rceo cher fire ke moun^r William Douglas ne avoit pas tenu les covenanz ke il fit a moun^r Henri de Perci

* This letter was certainly written after 3d September 1296, and before 18th August 1297.

fi est il en vostre chastel de Berewikſ en ma garde e si est uncore mout fauvage e mout araillez mes joe le gardrai en teu manere si Deu plet ke il ne forra mie. E la eglise de Douglas est voide e vaut ben cc. mars ficum joe ai entendu e si il le vous plefeit doner a vostre Treforer Defcoce joe crai ke vous le aueriez ben enplaye. Kar a la foy ke joe v⁹ doÿ il ne fe faint point en vos bufoynes einz ment mout penible entente de fere les ben. Cher sire vos enemis fount eſppliez e abayiz e si la pes ke hom lur ad done en noun de vous ne vous plefe mie il ferrount toſt mis a hounte si vous le commaunde a ceuz ke mainent vos bufoines en ceste pties. A Deu cher sire foÿez vous comaunde .

Eſerites a Berewikſ sur Twede le xxiiij. jour de Julii.

No. XXX.

MUTILATED LETTER FROM THE BISHOP OF ABERDEEN AND OTHERS,
ADDRESSED TO EDWARD THE FIRST.

Dated 24th July 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

MAGNIFICO p̄ncipi ac dño suo p̄ cunctis metuendo t̄ revendo dño Edwardo Dei gr̄a regi Angt̄ illuſt̄i dño Hyb̄nie t̄ duci Aquitanie || Deu. . . . .
p̄miſſione divina eçce Abdoneñ miniſt̄i humiſt̄ Joſis Cumÿñ coñ de Buchan t̄ cõſtabular⁹ Scoç t̄ || Gartenet⁹ filius comit̄ de Mar⁹ ſaſtm . . . . .
. . . . . equi revencie t̄ honoris.

Cum in Moravia t̄ aliis tris q̄bz dā 9jacentibz p̄ Andr⁹ t̄fuliū dñi Andr⁹ de Moravia t̄ alios quosdam pacis . . . . . tumultus jam dudū fur-rexiſſet nō modicus dñāçoi v̄re patefacim⁹ p̄ p̄ſentē q̄ nos pacē vr̄am foÿe volētes d̄cm tumultū caſſare t̄ ind . . . . . frenare d̄cas ptes cū ſuffi-ciente potencia vr̄a t̄ n̄ra ult^r montes Scoç adivim⁹ t̄ ip̄as ubiq̄ viſitavim⁹ t̄ malefcores queſivim⁹ in modis ip̄is . . . . . q̄ dñs And̄ de Rath̄ voſ cū feſtinaçoe clari⁹ declarabit t̄ cū venim⁹ ad villā de Inv̄nys Miſim⁹ p̄

nobilissima comitissa de Ros q₃ . . . . . [v]eniret t̄ suū ⁹filium posse t̄ auxiliū nob̄ adhereret c̄ca pacis custodiam t̄ regalē justiciam ordinand̄ t̄ in postū observand̄ t̄ q₃ bona fu . . . . . tinuaret ut a vob̄ m̄itis suis exigentibz gr̄am t̄ gr̄ates reportaret in fut̄um. Que n̄ras supplicāones benignissime admittens t̄ ⁹modam . . . . . ens t̄ honorē accessit ad nos t̄ curā suam cū n̄ra appofuit diligentissimam c̄ca c̄t̄a om̄ia ritissime ordinand̄. Et quia in om̄ibz tēporibz . . . . . diligens fuit t̄ b̄nvola q₃ v̄re excellencie fec̄ possum⁹ innotef̄ce nob̄ humit̄ supplicavit ut statū suū curā t̄ diligenciā labores p̄t̄ . . . . . ⁹ves vob̄ declarare curarem⁹ t̄ testimoniū vitati p̄hibe. Ac nos justis suis supplicācoibz inclinati in fide t̄ fidelitate quibz vob̄ . . . . . n̄de possum⁹ vel ab aliis suis vicinis majoribz mediis. t̄ minoribz att̄here seu inquirere ip̄am fidelissimā in om̄ibz ⁹mendam̄ qd̄ p̄bat . . . . . exhibicio cū sit dilect̄ois t̄ affēct̄ois p̄bacio verissima. Et quia ad d̄caz p̄ciū borealiū Rossie filicz Ergadie t̄ Insulaz custodiam . . . . . mitē Rossē . . . . . itas eazdem utilem p̄clamat necessariū t̄ dilectū dignet̄ v̄ra dilect̄o rev̄enda c̄ca ip̄m t̄ pat̄e v̄re custo . . . . . fec̄itatē vr̄am . . . . . t̄ honorē aliq̄d ordinare qd̄ vob̄ ex nūc in expedicoñem pot̄it redūdare. Scitur⁹ q₃ si domi stetit tumultus . . . . . p̄t̄ nullaten⁹ furrexisse[t] . . . . .

Ap̄d Inv̄nys die M̄^ocu^r in vigilia s̄ci Jacobi ap̄li anno Dni. M^o. CC^o. nonagesimo sept̄.

No. XXXI.

LETTER, PERHAPS FROM HUGH DE CRESSINGHAM, TREASURER OF SCOTLAND,
ADDRESSED TO THE KING.

Dated 24th July 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

SIRE* io refceu vos lettres par la meyn Romeyn vostre messager a Bere-
wyk̄ fur Twede le .xxij. jour de Juyl, par les queles vus me maundeze e

* This letter is written in answer to one printed in the *Rotuli Scotiæ*, i, 42, b.

chargez qe trestouz l . . . . . fere lever dez issues e dez rentes du reame Defcoce face mettre entour le espleit e lavauncement de la bofoigne qe le counte de Garrenne Monß Henri de [Percy].* . . . . mesnent pur vus celes parties. Sire al heure kaunt ceste lettre fust fete ne avaunt puis le tens qe io men parti de vus nul dener ne pout estre leve en vostre Reu . . . . . ment taunkf mon feignur le counte de Garenne entre en la terre e destreigne les gentz e le pays par pover e par jugement par quey lom puise vos rentes e vos . . . . . kaunt a ceo sra a venuz dez issues de vostre reaumee io parfray la volunte mon feignur le counte Monß Henri de Percy e nomenment a monß . . . . . † maundement le vot e si com io entenke qe vostre volunte feit qe endreit ceo feit fet. E a ceo fire qe vus me maundeiz si nules gentz Defcoce eyent payez a vos enemys rentes ou . . . . . duissent aver este payez a vus qe io les face autreiez lever a vostre oes Sire io le fray a plus tost qe io purray mes fire qe ne v⁹ despleise touz le plus de vos countez eu reame . . . . . sunt ia voydz dez gardeyns qe par occisioun fegez e enprisonement. E qe les uns unt renduz lour baillies e les autres ne volent ne ofent retourner. E en aukun counte les Escotz unt establi e mys bailifs e ministres issi qe nul counte fe tent en duee manie fors pris Berewyk e Rokefburgh e ceo de tard mes fire tut ceo sra hastivement amende par la gr^{ce} de Deu e par la venue les ditz mon feignur le Counte Monß Henri de Percy e Monß Roberd de Clifforth e les autres de vostre conseil. Kar checoñ en dreit sey mettra peyne de fere v^{re} honur e vostre pñst ove la plus graunt haste ke il purrunt. Sire kaunt au maundement qe vus me avez fet del counte Patrik e de son fiz io entenke fire qe ceo est pur vus ke il demoergent kar bien e loiaumentz se sunt portez deks encea e tote siez le frount a mon entendement. Sire endreit dez autres de la terre qe duissent venir a v^{re} svise e düt home ad surfis par aukunes enchefouns si com autre siez le vus ay fet a faver kaunt le counte vendra Monß Oubern de Espaldington e mey trieroms les bons si nuls y feient dez mauveys e les bons de ky nus nus fions demurrunt sic om v⁹ avez maunde e les autres qe sunt suspecenous

* The addition in brackets is warranted by the Rot. Scot. i, 41.

† Two or three words erased.

fions venir a v̄re s̄vise par requeste si com nostre garaunt vot. E fil ne voilent ou dedeignent la venue nus lev⁹ fions a faver e v⁹ encomandrez ceo qe il vus plerra. Sire io ay fet apparailer noefs a plente qe sunt en la haven de Berewyk^f pur garder la meer si le counte chivauche devers les parties de outre meer en Escoce. E pur ceo qe William le Gettour est un de ceuz e est del evefchee de Dureme e aveit en comandement du dit evefk a demorer en le evefchee taunk il uft maundement de ly de quey il fe doute de son partir de iloeks dunt sire si pleisir vus feist voilez fere dire al evefk ke le dit William ne eyt damage pur fa venue kar io ly ay promis de ly garaunter. Sire autres noveles averez v⁹ par tens de nos parties e bones si Deu plest. Sire Deu fauve e garde vostre noble feignurie e acrefsee vos honors.

Escrites a Berewyk^f sur Twed le xxiiij. jour de Juyl.

No. XXXII.

MUTILATED LETTER, APPARENTLY FROM HUGH DE CRESSINGHAM, (THE WRITER OF THE LAST ARTICLE,) ADDRESSED TO THE KING.

Without date, but written 24th July 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

SIRE jo refceu le xiiij. jour de Juyl a Berewyk^f deus peyre de vos lettres par la meyn Johan de Brehilt e Guilliame de Ledebiry vos mes . . . . . me avez envez face au counte fuet folom ceo ki jo purray bonement e ke il enaver ad bofoign. E ke ausi come jo purray lever deners dez iffues du rea . . . . . si com jo verray ke refoun feit. Sire au primer maundement vous faz afaver ke le jour ke ceste lettre fust fete jo aveye enterement les deners ke v⁹ me enveastes. . . . . feignur le counte ke s̄ra le samady pchein apres la feste de la Marie Maudeleyne darcin passe. A queu jour il

vendra a Berewyk fi com il me ad maunde par fes lettres A . . . . .
. . . . . ceo ke jo purray dez iflues du dit reau^me bonement
a la compliffement de vofre volunte iffi ke le counte fe endevera tener
affaye folonc le eftat e les condicions ke ore funt . . . . .
tefmoinnera fi ly pleft kaunt liu e tens ferra. Sire lautre lettre vot ke fi
vus uffez le counte de Carrik le Senefchal Defcoce e fon frere en les
queus v⁹ entendez ke la ryote demoere . . . . . tendriez
vofre bofoigne com faite. E me chargez qe jo y mette tut le confeil qe
jo purray par my les deners⁷ qe v⁹ me avez enveez e en totes les autres
bones manes qe jo purray. E ke vo⁹ monf Henr^o de Percy e monf
Roberd de Clifford ne v⁹ teignez a defceuz. Sire avaunt ceo qe vos
dites lettres me vindrent fi avoy jo este a la more de Boltoñ en le counte
de Northumbrelaund par le acord de vñe confeil qe a dunks fust a
Berewyk e les chivalers le counte de Garenne vñe Gardeyn Defcoce cest
a faver le x. jour de Juyl. on les meuz vanez du counte vindrent la en-
countre meÿ e purvyms a fere une chivauchee fur les enemys le Joedy
pchein avaunt la feste Seinte Margarete iffi ke le poft vint a Rokesburgh
le Mardy pchein devaunt le dit Joedy. E le moultre fu fet le Mefkredy
e fumes a CCC. chivaus covertz e a x. mile homes de pee. E le dit
Joedy fuiffoms chivaucheez ne fust qe monf Henri de Percy e monf Ro-
berd de Cliffort^h qe y vindrent le Mefkredy a vefpre en la dite vile e
fefeient a faver a ceus ke la furent dez vos ke il urent refceuz touz les
enemys decea la mere Defcoce a vofre pees e furent refpounduz ke ja
fust ceo ke la pees fust prife par decea ne purkaunt bon sreit a chivaucher
fur les enemys par dela la meer Defcoce. fe il veiffent ke fust a fere ou
ke lom fust ale fur Guilliam Walys qe gifeit a graunt compaignie a
dunks e uncore fet en la foreste de Selchirche come cel y qe fe tent coudre
vofre pees. Sur quey fust conseille qe lem ne fait nule chivaunche
taunk le counte venist e iffi fen dorment les chofes. e checoũ dez nos fen-
retourna a fon recet. Sire la pees quele ele est jo entenk qe il la vas
unt u fet a faver e fi v⁹ ne la favez my clerement jo la vo⁹ envey defouz
le fecl le Evesk de Glasgu ore fa lettre de creauce e la creauce qe fon
clerk me dit. Les queus chofes le dit evesk me envea lor^s a Rokesburgh
enpriaunt ke jo uffé afferme la pees par mes lettres e par mon feal. La

queu chose me afferu mÿe a meÿ faunz vofre comaundement. Sire si pleifir v⁹ feit ne preigneuz a mal qe jo ay taunt retenu le messager qe verreiement jo ay este trop desconforte qe jo ne v⁹ poeye meliours noveles fere a favor E jo retenk William de Ledebiry vofre autre messager par vofre conge par ky jo vus fray a favor meliours noveles apres la venue le counte si Deu le vot. Sire Deu fauve e garde vofre noble Seignurie e acrefce vos honurs.

Efcrites a Berewyk sur Twede le xxiiij. jour de Juyl.

No. XXXIII.

LETTER FROM HENRY LE CHEN, BISHOP OF ABERDEEN, JOHN CUMIN, EARL OF BUCHAN, AND GARTENECH, SON OF THE EARL OF MARR, ADDRESSED TO THE KING.

Dated 25th July [1297].*—(From the *Original*, in the Tower.)

A TRESNOBLE t̄ trefexcellent p̄nce t̄ lor trefcher feign^r fire Edeward par la g^{ce}ce de Deu noble rey de Engle . . . . . t̄ duke de Aq̄itayne le foens leaus t̄ feas Henri par meime la g^{ce}ce eveq̄ de Abbirden Jon Cumyn counte [de Buchan t̄] Gartenech̄ fiz le conte de Mar̄ com a lor lige feign^r. tutte revēnce hon^r t̄ s̄vise. Com fir Jon Cumyn† conte de

* Upon 11th June 1297, Edward addressed a letter to the Bishop of Aberdeen and Garthney de Mar, thanking them for the care they had bestowed on the custody of the Sherriffalty of Aberdeen, and ordering them to proceed forthwith into that district to suppress certain disturbances which had there arisen. (Rot. Scot., vol. i, p. 41.) The present letter contains an account of their proceedings in compliance with this mandate.

† In 1296, he was ordered by Edward to reside on the south of the Trent, and forbidden to go into Scotland under pain of death (Hemingf., vol. i, p. 103). He was probably complying with this injunction when Edward's writ was presented to him, and he returned to Scotland. Upon 12th July 1292, he was keeper of the forests of Durrus, Colyn, and Aberdeen. (Rot. Scot., vol. i, p. 10.)

Bu[chan avant] nome t̄ fir Alifandre fon frere font aliez a v^o par efete de hafter eus de v̄s v^o felonc la tenore de lor efete ale en . . . la marche le ataynt fir Andreu de Rat v̄re bacheler portant al avant dit conte v̄re bref que il fe duft hafter vers le north de Escocce a la compaignie le euefque t̄ fir Gartenech̄ avantnomees pur une gerre maliciuse que fu el^eue u pais par ackuns de voz enemis enfreingnanz v̄re peez a la quele gerre refreuner t̄ abatir folūc le poer que n^o poames si hastive^{m̄}t cullir v̄s cele marche apchames. Si que n^o fumes en Launoy sur Spee le mardi devant la feste de la Magdeleyn la n^o contrevint Andreu de Morref o mut g^{ra}nt hoste de felons le nūbre de queus fir Andreu de Rate v̄re bacheler v^o porra muſtrer folūc ceo que il oi de gent de lor compaignie t̄ la se miferent les avantdit felons en une trop g^{ra}nt forceletz de more t̄ de boys la u nul hom a cheval aider se poat. E sachez que le vauntdit conte t̄ fon frere sūt demorez u pais [de n]orth p vos comandez de v̄re bref t̄ de deuz autre brefs u^otes t̄ clofes qui vindrint au conte par v̄re %seil [Desc]oce feelez de v̄tre seel de Escocce pur la g^{ra}nt mechef que est u pais. E pur ceo que ceo ferroit trop long escripture maundera v^o tuz le poinz t̄ les aventures que sūt aven^o t̄ le estat du pars en tuite choses n^o v^o p^oions que v^o volez creer fire Andreu de Rate v̄re bacheler qui v^o porra muſtrer le choses en tuit poinz q^{er} il sui p̄sonal^{m̄}t a tuz le fez p̄ qui si v^o plest n^o volez hastive^{m̄}t v̄re volente remander. N̄re Scign̄ v^o garde t̄ v^o creſſe honors. Ceste Ire fu fest a Inuⁿyys le jor de sain Jake la apostre.*

* Four labels cut out of the parchment remain. Upon the second is yet visible a portion of a seal bearing a shield with three gerbes.

No. XXXIV.

LETTER FROM JOHN EARL OF WARREN AND SURRY ADDRESSED TO THE KING.

Dated at Berwick, 1st Aug. [1297.].—(From the *Original*, in the Tower.)

AL noble prince e honorable e fon trefcher feignur fi luy pleſt monſ Edward p la g^{ce} de Dieu Rey . . . . . feygnour Dir̄ t̄ Ducs Daquif le ſoen John Counte de Waren̄ faluz reverences e toz honurs. . . . . feygnur.

Sire le Eveſk de Glaſcu e le Counte de Karrik e le feñ Defcoce deivent venir a no⁹ . . . . . ceſt Joedi devaunt la Seint Lorenz a pſere les covenaces q̄ furent p̄lees entre monſ Hen̄ de . . . . . ens e fire fi toſt com celes choſes feront fetes e aſſeures no⁹ irrons avaunt en pays pu . . . . . ner e pur aſſeurer leſtat du pays en la meyllure mañe q̄ no⁹ porrons.

Sire fachz q̄ le coun . . . . . Strathorñ fi ad pris Mak-Dof e fes ij. fuyz e no⁹ les avons envee quere iſſi no⁹ les averons . . . . . Berwyk la voille feint Lorenz e q^{nt} Macdoſ fera venuz hom fra de li auſi com hom doyt fere de faus e de treytres.

No⁹ avoms envee pur p̄ndre mon fire Hen̄ de Lazom qui eſt en v̄re Chafſtel de Apden e ſe fet iloq̄ un g^{nt} feignor mes ſi il 'eſt' uncore p̄s ou non no⁹ ne vo⁹ favons mie uncore bien mauder q̄ en p̄tir de ceſte fre nairons uncore nul respuns de tous qui le alerent p̄ndre mes ſe il eſt pris il fera honeure ſolom ce q̄ il aſſert. Mon fire Wiſh de Duglas ſi eſt en v̄re chafſtel de Berwyk en bons fers e en bone garde pur ce q̄ il ne mena mie ſes hoſtages au jour q̄ aſſis li fu auſi com les autres firent fire q^{nt} no⁹ favons autres noveles no⁹ les vo⁹ mauderons.

Eſcrites a Berwyk le p̄mer jour de Augſt.*

Dorſo :—A fon feygnor le roy Dengleterre.

* Mark of a small circular seal of green wax.

No. XXXV.

LETTER FROM . . . . ADDRESSED TO EDWARD THE FIRST.

Dated at Berwick, 4th August [1297].—(From the *Original*, in the Tower.)

A NOSTRE trehon^rable feign^r falus fi li plet e tut jours pret e aparaille a fes comaundement.

Cher fire cum nadgeres ke J . . . . . ke vos enemis Defcoce fuſſent eſparplies e abayiz de lur ſole emprife. E joe entenke certanemēt ke il fe obeieount a . . . . . ſoyent ben e ſagement governez fi ke le gardain les ſourvaye ſovent ke hom ne les face tort ne eus ne meſpre . . . . . e munſ Henri de Percy ount dit ke vous lur aveñ comaunde a paſſer la mer oveke vous. E le count a offert a moun . . . . . garde du Reaume Defcoce ſoulum les point del ordinemēt ke vous li enveaſtes de ſouth voſter feal. E le chevaler t . . . . . il poyt eſtre ke al bye a paſſer la Mer oveke vous. E ſi le Count e Mounſ Henri dayvent ventir a paſſer la mer p^r ces . . . . . taunt a fere vers le roys de Fraunce. Eſt il bon ſi vous plet ke vous chargifez p vos lettres ferment enjoinaunt voſtre Treforer Def . . . . ke il enprait la garde du reaume taunt ke vous puſſet deſporter aucun graunt feign^r a mettre y kar jeo crai fermēt ke il me . . . . . counſail ke voſtre pes ferrait maintenu e voſtre pfit fet en,mout 'de' maneres. A Deu cher fire ke vous doint ben eſplaiter vos bufoignes ſi li plet.

Eſcrites a Berewik fur Twede le iiij. jour de Auſt.

No. XXXVI.

LETTER FROM ROBERT WISHART, BISHOP OF GLASGOW, ADDRESSED TO
HUGH DE CRESSINGHAM, TREASURER OF SCOTLAND.

Without date, but probably about the beginning of August 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

VENABLI viro t̄ disc̄to ac amico suo si placet sp̄ali dño Hugoñ de Cref-
fyngh^m thes̄ Scoč Robus mis̄acone divina eccl̄ie Glafgueñ minister
humilis factm̄ t̄ om̄e bonū.

Licet de p̄fona n̄ra multa sinistra t̄ div̄fa a div̄fis voß ēēt nūciata
nup̄ tam̄ noß ĩram q̄m̄ de credencia p̄ dñm̄ Regiñ de Crauford̄ mili-
tem̄ v̄ra noß discrecio destinavit sp̄alem de qua voß regratiam⁹ sp̄ali-
ter t̄ eo sp̄alius quo post̄ m̄tas t̄ forsan malas m̄ltoꝝ suasiones voß
de nobis ftas tam̄ amicabilē noß sc̄ibe curavistis. Q^m quid ĩram
recepim⁹ ac credenciam p̄ dem̄ dñm̄ Regiñ ex pte v̄ra noß intimatam ad
plenū intellexim⁹ ac eandem p̄ posse nost^o Deus scit ope complevim⁹ put
magister Walt⁹us Camoys clicus noster lator presenē voß plenius intima-
bit cui si placet audienciam ac fidem et̄tam amore nostⁱ prebe dignemini
ac p̄fatus dñs Regiñ qui in dce credencie cōplecōne p̄sonalit̄ ĩnterat
cum voßcum habuit colloq̄um voß plene pot^oit intimare.

Revēde dese^cioni v̄re significantes q̄ p̄ bono qd̄ cumq̄ q^od noß in
vita ista posset obvenire quin v̄rām ĩram ac credenciam recepissē⁹ nō vel-
lem⁹. Et de plano bona fide voß audem⁹ asserere q̄ si in ĩra ista p̄sonalit̄
fuissetis tūm̄tus aliquis put̄ f^omissi ne credim⁹ cont^r dñm̄ nost^m regē seu
ejusd̄ minist^os alicubi in ĩra ista nō fuisset exort̄. L^ram v̄rām si pla
. . . . . p̄dco maḡro Walt^o clico n̄ro q^m ad dñm̄ Ep̄m̄ Dūyt̄
p̄ quilz̄d̄ n̄ris negociis t^rnsmittim⁹ amore n̄ri si placet velitis concedere volun-
tatē v̄rām noß in piis q̄ pot^oim⁹ si placet p̄cipientes. Valt̄ in et̄num.

Dorso :

Tñfēp̄t.

No. XXXVII.

LETTER FROM BRIAN FITZ-ALAN, ADDRESSED TO THE KING.

Without date, but written about 5th August 1297.—(From the *Original*, in the Tower.)

A NOBLE ray e fage moun feyng^r ß Edward par la ġace Deu ray de Engleterre feyng^r de Irelaund duck^f de Guyenñ le ſon bacheler ſi luy pleſt Brian 'Fitz-Alan' de honur e de revēnz cum a cher feyng^r.

Sire voſtr^o mandement me veut q_b ieo alas faun delay en Eſcoz aſere ceo q_b le counte de Garrain me dirra . . . mandemēt ieo i alay e trovay a Berewyķ le counte e les autres bone genz de voſtr^o cunſaile le dimaing devant la ġule de Auſt e il me diſayent . . . praiſe la garde de Eſcoz e ieo reſpundi q_b bonement frai tuz jurs voſtr^o comandement en toutes choſes q_b ieo entendrai ben chevir a voſtr' honur mes p^o ceo f^o q̄ . . . noun ſuffiſaunt de ſen e de poer a enprendre ſi haute choſe ſi ieo ne uſe douut fuſtener la a voſtr^o honur ieo nel oferay fere mes moun cors e me bens e q^{nt} q̄ ieo ay ferrōt tuz jurs preſtz a voſtr^o pfit fere k^f les bens q_b ieo ay ferraint t^{op} petites aceo q_b il me tendent a ben fuſtenir cele tere a voſtr' honur k^f il ne me tendent for^o mile livers p^r aver .L. chevaus coverz e de taunt nentenc ieo mye a ma petiteſce ben ne honurablement fuſtenir le tere en pees a voſtr^o pfit e hon^o k^f puyſ q_b teu feyng^o cū eſt le counte ne la poait ben tenir en pees de ceo q_b il priſt de v^o ne fay f^o coment ieo le fray de mayns q_b il ne priſta voſtr^o hon^o e pfit ſau^o E p^rceco . . . v^o eſt voilez aver regarde del eſtat de la tere e de la graunte pert q_b v^o enpuyfez aver par ma ſimpleſce ſi ieo enpraiſe ſolemēt ſi haute choſe ſi . . . fuſten^o la a voſtr^o honur^o e ſolum ceo voilez ordeñ^o voſtre volente e la mañ^o coment il v^o pleſt q_b ieo i fay ſi q_b v^o en puifez aver honur t^o pfit . . . e ieo gre de v^o e voſtre bone volente k^f p^o peril de mon cors ne p^o me bons

mett(fi avaūt cū il fuffifent ne me fayndray ia a fere chofe . . .
 q_b voſtr^o honur en toutes chofes faye fauve.

N^re Seyng² fait garde de v⁹ e mis doygne bone novele de v⁹.

Dorſo: Angl.

Ang.

No. XXXVIII.

LETTER APPARENTLY FROM HUGH DE CRESSINGHAM, TREASURER OF
 SCOTLAND,* ADDRESSED TO THE KING.

Dated 5th August [1297].—(From the *Original*, in the Tower.)

SIRE folom voſtre maundement mon feignur le counte mon fire Henri
 de Percy monſ Roberd de Clifforth les autres de voſtre confeil e mey
 avoms tretez oveſk mon fire Brian le Fiz Alayn fur la fovereine garde de
 la terre t̄ du reaume Defcoce e ly fuſt prie e dit de par vous qe il demo-
 raft fey dyme de bachelers e a .l. chivaus covertz par mye le an pnaunt
 de v⁹ vos gages qe amountent par an pur taunt de retenaunce a .m^l .c.
 xxviiij. li. e .viiij. ſ. e outre ceo qe ho^me ly uſt fourni .cc. chivaus covertz e
 plus ſi meſter fuſt au bofoign folom les poinz de voſtre ordeinement e qe
 le counte ly lerreit la terre de pees. E il reſpoundi qe il ne le freit point
 e allegga pur ly noun poer e autres refous ſicom mon feignur le counte
 vus maundra plus pleinement.† Mes par my tut ceo il me eſt avis qe il
 demurrait a les condiciouns qe le counte aveit ſi v⁹ le voliez e en nule

* This conjecture is founded upon the ſimilarity of the handwriting and ſeal of this letter to that of 4th Auguſt, which exhibits internal evidence of having been written by Cressingham.

† Brian Fitz-Alan ſucceeded John Earl of Warrene and Surrey in the office of lieutenant in Scotland, by commiſſion dated 18th Aug. 1297. Rot. Scot. vol. i. p. 45.

autre mañe a ceo qe il ad dit pur chose qe pot avenir.* E pur ceo fire si pleisir vous feit vous enpenferez de ly ou de autre folom ceo qe Deu vous durra conseil. E il bofoigne qe ceo feit a plus tost ke vous purrez. kar com plus feit la chose hastee a bon fen e a bon avifement. e plus vaut pur vous. Sire com le counte vo⁹ ad maunde nous entendoms de aver a Berewyk le evek^ç de Glasgou le Counte de Carrik^ç e le fenefchal Defcoce pur affermer e affürer la pees purparlee^ç y ceo Joedy en la feste de feint Lorence e si il venēt nous esperoms qe bien ſra e si il ne venent my nous quidoms qe il covendra qe checoñ face de fon muez.

Sire la pees de la la meer Defcoce se tent en coverte si com lem dit par my le fet dez countes qe la fount. Mes tote siez nous esperoms qe si nre bofoigne bien se preigne le jour de feint Lorence endreit del evek^ç de Glasgou e dez autres kaunt a ceux de la la meer Defcoce nous esperoms de aver les a volunte par la grace de Deu. Monf Aundreu Rath fen vent a v⁹ ove creaunce la quele il me ad mouftree e la quele est fause en mütz de pointz e coverte si com bien ſra fu au tens avenir io men doute e pur ceo fire si pleisir vous feit vous le lerrez de leger passer.

Sire vous me avez maunde qe io ne feye mye daungerous de vos graces. Sire noun ne fu io ne ne ferray si plest a Deu kar poye de gentz le unt demaunde pur le tens qe ad este troubelous. Sire Deu fauve e garde vostre noble feignurie e acrefce vos honors.

Eferites a Berewyk^ç fur Twede le v. jour de Ault.

In dorso :

(Mark of a small round seal in green wax.)

* He had a salary of 2000 marcs per annum (Rot. Scot. vol. i, p. 26), Warenne having received the same sum (id. p. 34).

† Their objections to obtain a ratification of the peace or agreement into which they had entered with Henry Percy, at Irving, upon 9th July. Fæd. vol. i, p. 868; Trivet. p. 300; Knyghton, coll. 2515, 2516.

No. XXXIX.

LETTER FROM JOHN DE KYNGESTONE, CONSTABLE OF EDINBURGH CASTLE,
ADDRESSED TO WALTER DE LANGTON, LORD TREASURER OF ENGLAND.

Dated 9th August [1298].—Chart. Cott., xxiv, 18.

A son tres honorable pere en Dieu sire Wau^l par la grace Dieu
evesque de Cestre le feon bacheler Johan de Kyngestoñ honeurs ⁊ rev^l-
ences com a son feign^r.

Sachez s^r q̄ jeo ay refceu unes let^lrs de nostre feign^r le roy en les
quelles jeo fu comande q̄ jeo vo⁹ de⁹ amentuier q̄ vo⁹ ymettez conseille
sur la priere q̄ mon^s Rog^s de Lesse ⁊ mon^s Tho^m de Baunebur^y unt faite
au roy des robes p^r eux ⁊ p^r leur esquiers ⁊ leur garsons ⁊ sur la priere
q̄ les arbelasters q̄ furent en garneison a Bourgh^h ⁊ Ble^yves ⁊ q̄ font ore
en ma compaignie. unt faite au roy pur lur robes ⁊ pur leur chauceux.
Dont jeo vo⁹ pri s^r q̄ vo⁹ ymettez conseil^l p^r ceo q̄ jeo ne puill^e a vo⁹
venir et mo^y mandezsur ceo vostre volunte.

Sire endroit de nouvelles de nos parties vo⁹ faz a favoir q̄ le conte de
Boghan leveq de Seynt Andreu ⁊ autres contes ⁊ g^rntz feigneurs q̄ furent
de la la meer Desco^ç font venuz p^r deca ⁊ furont a Glasgu le jour q̄ ceste
lettre fut faite ⁊ par . . . entirent pur aler devers la marche a ceo
q̄ hom dist entre eux ⁊ leur gentz q̄ font en la foreste. Et endre^yt de
ceo q̄ mon^s Simon Fre^s se hafta tant vers vo⁹. sachez s^r quil navoyt mie
mout grant mestre car il ni avoyt mye si g^rnt poer de gentz q̄ vindrent en fa
baillie q̄ entre lez garneisons ne les peullent avoir arestuz si mon^s Sim^o les
eust garny ⁊ jeo lui garni de ceo viij. jours devant quil vindrent ⁊ einz quil
furont entree la forest si diseit hom q̄ entre eux ⁊ mon^s Simon treiterent ⁊
parlerent ensemble ⁊ mangerent ⁊ beurent ⁊ furont tut en un. Dont il
covient s^r q̄ vo⁹ feez bien avifeez endre^yt du conseil^l quil vo⁹ durra.

Et fachez sire q̄ meismes celui monſ Simon menveia unes lett^{es} dont jeo vo⁹ envey le t^{er}ufcrit le jour quil fen part de fa garde lendemaïn t̄ voleÿt q̄ jeo eſuiſſe venuz a lui dont jeo lui feſoy tieu reſponſe com jeo vo⁹ envey en eſcrit mes jeo ne fay ſi il lui vint ou noun et aut^e lettres menveia il bien devant q̄ jeo y fuiſſe venuz a lui meismes cel jour q̄ nos enemÿs furent fodeynemēt devant n^{re} chaſtel t̄ q̄ monſ Thoñ Darderne fut pris dont jeo doute quil ne ſoit mie de auffi bone covÿne com meſter feust. Par quei jeo vo⁹ pri q̄ vo⁹ t̄ les aut^{es} du conſeill le roy ent foyez garnez.

Sachez sire q̄ ceux de la foreſt ſe font renduz a les Eſcotz t̄ nouvelle moi vint q̄ la dame de Penÿcok̄ q̄ eſt a .x. liwes de n^{re} chaſtel avoÿt recette ſon filz q̄ eſt encontre la pees. t̄ q̄ autres meſſefours furent illoeques herbergeez t̄ recetteez. dont jeo feſoi quorre toutes les beſtes de la dite ville juſq̄s a n^{re} chaſtel t̄ ptie aÿ jeo delivreez as povres gentz a qui ceux furent qui dient quil font a noſtr̄ pees. t̄ le remenant aÿ jeo retenu juſq̄s tant q̄ noſtr̄ power aproche t̄ q̄ les Eſcotz ſe eſloignent iſſint q̄ ſi no⁹ eoms meſtier q̄ no⁹ preignoms de eux pur les deners le roy dont jeo vo⁹ pri com feign^r q̄ vo⁹ moy mandez voſtre voluntee le quel jeo retendraÿ les beſtes en la manere q̄ jeo vo⁹ envey ou q̄ jeo les deliverray. Et jeo vo⁹ pri ſir̄ q̄ vo⁹ ymettez conſeill endreÿt du chaſtel de Strivelÿn quil feut vitaille. Et voſtre voluntee ſur ceſtes choſes meÿ voillez mander ſi vus pleſt. A Dieu ſir̄ q̄ vo⁹ doÿnt bone vie t̄ lungge.

Eſcript̄ au Chaſtel a Pucelles le ix. jour de Augſt.

Dorſo :

Scot̄

Scot̄

Scot̄

No. XXXIX. *b.*

ACCOUNT OF JOHN DE KINGSTONE FOR THE CUSTODY OF EDINBURGH
CASTLE, 28 EDW. I.

(From the *Original Wardrobe Account of that Year.*)

Compotus domini Johannis de Kyngestone de municione castri de
Edeneborghe, de anno xxvij^o.

DOMINO Johanni de Kyngestone, Constabulario
castri de Edenborghe, habenti in comitiva sua
pro custodia ejusdem castri tam milites et feuti-
feros, quam balistarii et alios pedites, morantes
in munitione dicti castri ad mensam regis sine
vadiis, pro expensis suis et hominum prædictorum
in comitiva sua, pro munitione castri prædicti sic
commorantium a xxix^o. die Octobris anno xxvij^o.,
usque xxvj. diem Novembris anno præfenti
xxix. ; ut in pane, vino, cerevisia, carnibus, pisce,
et aliis, pro expensis dicti hospicii necessariis,
emptis per eundem dominum Johannem infra
tempus prædictum ; præter staurum, quod habuit
infra dictum castrum pro garnitura ejusdem
castri de victualibus missis ibidem, tam per do-
minum Ricardum de Bremmesgrave, quam per
alios ad hoc ex parte domini regis deputatos,

xlviij. li. xix. s. iiij. d.

Eidem, pro xv. quarteriis .ij. buffellis frumenti,
ciiij^{xx}. xiiij. quarteriis vij. buffellis dⁱ. j. peck

brassii, ccxv. quarteriis .viiij. buffellis avenæ, .xxx. quarteriis fabarum, cccxiiij. bobus, vaccis, bovetis et juvenis, et cxvij. multonis, emptis per eundem infra tempus prædictum de diversis, et ad diversa prætia, ...

ccxviiij. li. xv. s. vij. d.

Eidem, pro fœno, ferris equinis cum clavis pro equis ejusdem garnitura ferrandis; bufca, carbone, tam pro bracina quam pro coquina et aula, cariagio diverforum victualium tam per battellos quam per carrectas et equos usque dictum castrum, fœno falcando pro garnitura ejusdem castri, stipendiis diverforum circa idem fœnum operantium, factura carectarum, denariis datis diversis exploratoribus patriam circa castrum et alias partes vicinas perferantibus, factura unius novæ boverie infra dictum castrum, expensis diverforum deferentium literas dicti constabuli et aliorum de eadem garnitura ad diversa loca pro negociis regis et garnitura prædictæ, et pro aliis minutis cultibus et expensis necessariis factis per eundem constabulum infra dictum tempus pro sustentatione garnitura prædictæ, ...

xlvij. li. xij. s. x. d.

Eidem, pro vadiis suis unius militis et sex feutiferorum fuorum, per diem .xij. d., ...

xix. li. iiij. s.

Eidem, pro vadiis duorum clericorum per idem tempus, cuilibet per diem .ij. d., ...

x. s. vij. d.

Eidem, pro vadiis dominorum Girardi de Frefnay, Henrici de Cantoke, Herberti de Morham, Ebulonis de Montibus, Rogeri de Lees, et Johannis de Luda, militum, et xlix. feutiferorum

prædicto ad regem, cum .xj. equis ad arma, per
.xiiij. dies, decimo die Novembris pro primo
computato, per manus Ranulphi de Bentone,
clerici fui, ... ix. li.

Eidem, pro robis Johannis Paffeavaunt, Geor-
gii de Staunforde, Benedicti de Fletwyke, et
Arnaldi de Saux, ... liij. s. iiij. d.

Eidem, pro robis Radulphi de Midhurst,
Thomæ de Ramefeye et .xj. fociorum, cuilibet
eorum pro roba sua, xx. s. . . . . xij. li.

Eidem, pro robis Maddoci Scolfe et .xx.
fociorum operariorum et officiariorum in eodem
castro, cuilibet eorum pro roba sua, xij. s. iiij. d. xiiij. li.

Eidem, pro roba Walteri de Kavereshame et
xvj. fociorum cementariorum et balistariorum in
eodem castro, cuilibet eorum xij. s. iiij. d. xj. li. vj. s. viij. d.

Eidem, pro roba David de Horwode et .xiiij.
fociorum fuorum fagittariorum de veteri garnif-
tura ejusdem castri, cuilibet pro roba sua, .x. s. vij. li.

Eidem, pro robis Henrici de Pistrino, Willelmi
de Bracina, et Adæ de Coquina, cuilibet eorum
pro roba sua, .x. s. . . . . xxx. s.
ficut patet per compotum ejusdem domini Jo-
hannis inde in garderoba redditum

Summa, lxxvij. li. xvij. s.

Idem Johannes de Kyngestone reddit compotum de iiij^{xx}. quarteriis
[et] dimidio frumenti; lix. doliis, xxvij. pipis et viij. barellis floris fru-

menti, continentibus in toto .iiij^o. lxxiiij. quarteriis et dimidio bufelli; lxiij. quarteriis, v. bufellis et dimidio fabarum et pifarum; xij. quarteriis et ij. bufellis filiginis; vij. bufellis farinae avenae; ciiij. doliis, xv. sextariis, j. pich' vini; cviiij. quarteriis, v. bufelles [et] dimidio falis, remanentibus in custodia sua in fine compoti fui de anno .xxvij^o. sicut patet titulo "de garnitura castrorum" ejusdem anni. Et de .iiij^o. xxxix. quarteriis, vj. bufellis frumenti receptis de Ricardo de Bremmesgrave per iij. indenturas. Et de xl. doliis, ij. dolet' et vij. pipis floris frumenti, continentibus in toto .cclxxviiij. quarteriis, v. bufellis, receptis de eodem per duas indenturas. Et de xv. quarteriis, ij. bufellis frumenti, xxx. quarteriis fabarum receptis de supra emptione. Et de xl. quarteriis frumenti receptis in tassis per aestimationem; x. quarteriis filiginis receptis per aestimationem. Et de ij. quarteriis, ij. bufellis frumenti vj. bufellis farinae avenae, 'receptis de escaetorio domini regis. Et de j. quarterio, ij. bufellis pifarum receptarum de domino Willelmo de Rue per j. indenturam. Et de j. quarterio, vij. bufellis farinae avenae factis de vij. quarteriis, iiij. bufellis et dimidio avenarum receptarum infra. Et de ciiij^{xx}. j. doliis vini acceptis de Adam de Rokefle, pincerna regis.

SUMMA,

M ^l .cc. xxx. q ^{rt} . iij. b ₃ . di. frumenti de flore,
cc. iiij. q ^{rt} . v. b ₃ . di. fabarum et pifarum,
xxxiiij. q ^{rt} . ij. b ₃ . filiginis,
iiij. q ^{rt} . ij. b ₃ . farinae avenae,
cc. iiij ^{xx} . iiij. dolia, xv. sextariis, j. picher vini,
c. viij. q ^{rt} . v. b ₃ . di. falis.

De quibus computat in expensis suis et aliorum tam equitum quam peditum in comitiva sua existentium in munitione castris de Edeneborghe praedicti inter xxviiij. diem Octobris anno xxvij^o. et xxvj. diem Novembris anno praesenti xxix. sicut patet per rotulum hospitiis, viij^o. viij. q^{rt}. j. bufell. j. q^{rt}. frumenti et floris frumenti; clxxij. q^{rt}. fabarum et pifarum; j. q^{rt}. vij. bufell' farinae avenae, cj. dol. x. fex. j. lag. [et] di' vini; xlviij. q^{rt}. j. bufell' [et] di' falis. Et computat de flore putrefacto de lix. doliis, xxvij. pipis, viij. barellis receptis, ut patet supra, lxxviiij. quart' j. bufell' [et] di' floris frumenti. Et computat in perditione per caria-

gium et oylagium et curifonam infra tempus prædictum v. dolia, v. fex' [et] di' vini. Et computat in venditione infra tempus prædictum, de quorum pretio garderoba oneratur, sicut patet in receptis de anno præfenti, xxix. qrt.' j. bufell' frumenti et floris frumenti, vij. qrt.' [et] di' bufelli fabarum et pifarum, xij. qrt.' j. bufell' filiginis, iiij. dol' vini venditis prædicto domino Johanni et aliis de municione castri prædicti.

SUMMA,

Deccc. qrt. iij. b3. di., i. qrt. frumenti et floris frumenti,
 clxxix. qrt. di. b3. fabarum et pifarum,
 xiiij. qrt. ij. b3. filiginis,
 j. qrt. vij. b3. farinæ avenæ,
 cx. dolia, xv. fex' di. j. pich' di. vini,
 xlvij. qrt. j. b3. di. falis.

Et sic remanent de quibus idem dominus Johannes debet respondere in compoto suo de anno xxx°.

ccxxix. qrt. vij. b3. di. j. pek.

No. XL.

LETTER FROM THE ENGLISH AGENTS AT ROME TO EDWARD THE FIRST,
 RELATIVE TO SCOTTISH AFFAIRS.

(From the *Contemporary Copy*, in the MS. Cott. Vesp. F. vii. n. 12.)

DIR des Escotz contraire a les enfourmemētz du roi Dengt̃.

Sire les Escotz en lescrit mande de Rome dient trois chofes primes q̃ vos enfourmemētz mandez au pape ne vous deivent valer pur ce quil ne vindret a li au jour affigne a vous par somonse et si riens y foit contenuz que pur vous face il est ja voidez t̃ anientiz par fait contraire fuiant.

En le secunde partie il nyent aucunes gestes estoires cronicles et autres fetz q̃ vous mettez avant pur vous et les autres il declarent pur eux et ove ce amenant autres estoires et gestes cont̃ires a les voz pur affermer

lestat du roialme Descoce estre frankf ⁊ non fugiet a vous et respoignent a les bulles que vous alleggez pur vous.

En la tierce partie saforcent de pver q̄ le roialme Descoce est fraunc ⁊ 'nient' en v̄re subjection et ce en c̄ynkf mañes par privileges de papes par droit cōmun q̄ un roialme ne deit mye estre fugiet a un autre par p̄serpeion par fraunc estat en touz jours et par divs instrumentz des rois Dengleterre.

Et donq̄ prient q̄ le pape vueille conuistre ⁊ jugement rendre entre vous ⁊ eux en ceste bufoigne, et q̄ endementiers il vueille endire a vous totes mañes fetz de guerre contre eux.

No. XLI.

LETTER FROM THE SAME TO THE SAME, UPON THE SAME SUBJECT.

(From the *Contemporary Copy*, in the MS. Cott Vesp. F. vii. n. 11.)

SIRE come nad gueres vous eez mandez vos enfournementz a lapostaille sur v̄re droit Descoce les Escoz meismes les enfournementz sen forecent pur anientir p̄ aucunes acheifons desouz escrites. Sires enp̄mes dient q̄ la postoiñ est v̄rei juge de vous ⁊ de touz Crestiens ⁊ nomeement du debat quest entre vous ⁊ les Escoz ⁊ dient q̄ vo⁹ ne poez dedire la conifance de li en ce cas mefinement pur ce q̄ lour querele touche crime de facrilege. Et dient sire q̄ a vo⁹ ne devient aider les enfornementz pur ce qil nestoient livēz a Lapostaille au jour assignez a vo⁹ par fa somonce mais bien ap̄s et ce par une lettre fantz aide de p̄ve ⁊ dient q̄ en cele lettre vous fondez v̄re droit par ancienetez qui contienent divs faufetez ⁊ menfonges abregez ⁊ vuede par faitz contraires fuantz de vos ancestres ⁊ de vous en descolorant tout le remenant de la lettre pont hom ne deit donq̄ foi a tiele esc̄pture et si dient il uncore q̄ vous enforcez p̄ tiel foundement descovenable ⁊ deble fuir la conizance de v̄re droit juge ⁊ verite esteindre ⁊ vos veifins qui sont plus sieble de vous enoieñ

par poer contre droit t pur destorber q̄ Lapostoill ne puisse purfaire
 lexaminemēt de la bufoigne avantdite t aps fire il monstrent aucunes
 reisons q̄ Lapostoill deit avant aler en la dite bufoigne entre vous t eux
 la quele il ad repelee t rescruz a li non contrestant vos enformementz
 avantdites t conuſtre t juger sicome il dit t q̄ en demenſ il deit con-
 tredire a vo⁹ totes maies de fetz de gueres entre les pties t les roiaumes
 avantdites t fa forcent de ce pver par cinq⁹ refons qui font tieles p^mie-
 rement dient q̄ . . p^mnce feculer ne deit faire suggestion a lieutenant le Seint
 Espirit en terre mais q̄ de vite t v^{re} suggestion contient le cont^mire sicome il
 dient en droit de ce q̄ vo⁹ escritez a Lapostoille q̄ au temps de vos lettres
 tramis vous estoiez en pleniere possession de tot le roiaume Descoco de-
 f^y come il 'i' ont douze cites fees des . . Eveſqs des queux citez ou dio-
 cises vous naviez possession entiere Mais foulement aucuns lieux en les
 Eveſches de seint Andreu t de Glasgu t p^m tiel cont^mirete sicome il dient
 corūpu est tout liel de v^{re} suggestion qui nest creable § Derechief 'il'
 dient quil 'ne' fait mie acrerre al tesmoignance de v^{re} dit par vos nues
 lettres desicome vo⁹ estes ptie t soul t nient jurez t mesmement en p^mjudice
 dautri § Derechieff au t^me assis a vous par Lapostoille vous naviez
 cure pur mouſtrer v^{re} droit ne pver pont vo⁹ ne devez 'mes' estre o^y
 fur ce. § Derechief nul nest covenable tesmoign t juge en sa cause de-
 meine de queu dignete qil soit t vous efforcez v^{re} droit demesne tesmoign
 § Derechief dient il q̄ les auncienetez q̄ vo⁹ amenez pur v^{re} droit ne vo⁹
 poent aider ja feussent il pvez sicome il ne font mie a ce quil dient pur
 ce q̄ par autres gestes en fuantz plus forcibles t covenances t faitz con-
 t^mires t p^mviliges Dapostoilles a meisme celes auncienetez est derogez t
 defcret de tout en tout noirement et pur ce fire sicome il dient en v^{re}
 'lre' enveiez au Pape vous ne fetes mencion de lour refons les queles le
 Pape vo⁹ escrit en sa bulle. Mais les dissimulez par foudz orailles come
 non o^yes sanz respns faire par quoi il piert q̄ v^{re} lettre t v^{re} entencion
 au Pape envoie devient estre reboutez t les auncienetez escrites t
 meisme la v^{re} lettre nout force ne effe^{ct} a fuir la jurisdiction le Pape
 ne a destorber son pces en la bufoigne Descoco avantdite. Et dient fire
 q̄ ne vous deit valer ce q̄ fait est nad gueres vudant le roiaume Descoco
 et ausi par la vudance de leglise de Rome a qui apent la sign^mie de meisme

le royaume ne ne deit nure a lour frankſ estat qil ont avant eu ne deſtorber pces en la Court de Rome en la cauſe entre vous ⁊ eux pur ce q̄ q̄ntq̄ donq̄s fuſt fait eſtoit fait p̄ oppreſſions par pouour ⁊ force tant come le royaume eſtoit ſanz deſſendur ſur queux choſes il offrēt de faire pve ⁊ pleniere foi devant le Pape ⁊ dient q̄ ceſtes choſes ſont publiques ⁊ notoires. Et ap̄s fire q̄ foi ne ſoit done as geſtes eſtoires ⁊ faitz contenuz en voz enfournementz il dient q̄ tieux choſes ſont contez en voz enfournementz la vite tue ⁊ ſen forcent mouſtrer par eſtoires ⁊ geſtes contraires leur entendement ceſt aſſav̄ q̄ Brut entre ſes treis filz devifa Liſle jadis appele Bretaine ore Engl̄ al un dona il Logres al autre Gales au tiertz Eſcoce ore nomez ⁊ les fiſt piers iſſint q̄ nul ne fuſt a autre ſouzmis ne fugiet et ap̄s vint une fēme Scocia par noun fille Pharaon de Egipte que vint par Eſpanie ⁊ occupa Irland ⁊ ap̄s conquēſta la terre Dalbanie la quele ele fiſt apeler ap̄s ſon noun Eſcoce ⁊ un lieu en meiſme la t̄re fiſt elle apeler ap̄s les nouns de ſon filz Erkl̄ ⁊ de ſon baron Gayl par quoi icele t̄re fiſt apeler Ergail̄ ⁊ achaceront les Bretons ⁊ cel de temps les Eſcotz come gentz noveux ⁊ de novel noun ne cōmunerēt ore les Bretons mais les purſuirent touz jours come lour enemis ⁊ ſe menerent p̄ diſſes lieux ⁊ couſtumes ⁊ par diſſe lange. Et ap̄s ſacompaignerent a les Piētes par la force des queux il deſtrurēt les Britons et la t̄re queſt ore apelee Engle t̄re pont les Britons doſent trievage a Romeins pur av̄ aide del Empour de Rome q̄i ont noun Sever contre les Eſcotz par aide de qui les Britons ſeſoient un mur entre eux ⁊ les Eſcoz a la longure de cent ⁊ trente lieux de longure del une mer jeſq̄s al autre et par ce dient q̄ piert q̄ Eſcoce neſtoit en nul temps en la ſeigneurie des Britons. Mais il ne nient point q̄ le roi Arthour par poer ne cōqueſta Denemarche France Norweye ⁊ auſi Eſcoce ⁊ les tint a temps jeſq̄s a tant q̄ le ⁊ Mordrik̄ eſtoient occis en bataille ⁊ de cele heure retorna le royaume Deſcoce a ſon f̄nk̄ ſtat. Et dient q̄ les Britons puis furēt engetetz par les Saxoneis ⁊ puis les Saxoneis par les Danois et puis les Danois par les Saxoneis et q̄ a touz temps de rois des Saxons demorerēt les Eſcoz frāks ſantz eſtre ſujietz a eux ⁊ en cel temps par les reliq̄s de Seint Andreu qui vindrent de Grece ſe cōverterēt a la foÿ v̄. auz avant q̄ les Angleis eſtoient Cref-

tiens et de cel temps le roiaume Defcoce ovesq̄ le roi ⁊ le roiaume estoient de la seigneurie leglise de Rome sanz meen et par li furent defenduz contre touz ses nufantz ⁊ mettent autres refons pur eux come de Saint Aÿdan ⁊ de Saint Columb feintz Defcoce qi cōverterent les contez de Comb̄r Norhumbr̄ ⁊ de Westm̄land q̄ donq̄ apptenoient au roi Defcoce ⁊ dient q̄ un Gregoire ⁊ le fuis ⁊ Dugad roi Defcoce conquist tot Engleterre ⁊ la mist en s̄bjection. Et al miracle q̄ vous escrivez de Saint ⁊ Johan ⁊ de Beule dient q̄ rien ne p̄ve pur ce q̄ hom ne fet si fun dit vint p̄ revelacion del bon Esprit ou par la defeite del mauveis esprit. Et si nient ⁊ il ⁊ q̄ntq̄ vo⁹ dites orendroit de la s̄bjection Defcoce en temps des Saxeois. Et dient q̄ tout feust ensint come vous contez en vos lettres neq̄dent p̄ faitz fuantz ⁊ 9̄ires tot est anienty ⁊ defait v̄re conte uncore sire content du darrein temps des rois Dengleterre Normans ⁊ dient p̄ voir ⁊ q̄ nul roi Defcoce pur le roiaume Defcoce ne fist unq̄s s̄bjection. Et si aucun fist ce fu pur aucunes t̄res q̄ li roi Defcoce tint en Engleterre. Et puis respōt a les faitz de Douenald ⁊ de Donecan si dient q̄ le roi Dengl̄ remist meisme celi Donecan en le roiaume Defcoce ⁊ enjetta Douenald non pas come foverein seigneur Defcoce mais come amy ⁊ affyn et celi roy qui avoit espouse Mayraut la seur le dit Donecan et dient q̄ David frere Donecan ne Henri son filz ne firent mie homages au roi Dengl̄ pur le roiaume Defcoce mais pur le contez de Huntindōn et meisme celi David qui tint en cel temps les Contez de Cumb̄r Westm̄ ⁊ Norhumbr̄ se feisoit aporter de plus loinz temps Defcoce pur estre en terre a Cardoist en tesmoignance de sa seigneurie et ce q̄ William roi Defcoce neveu du dit David feisoit ne deit neure ne avoir fermete de droit pur ce qil les fist p̄ pour ⁊ p̄ force de p̄son. Et outre ce touz ses faitz estoient anientiz par autres faitz contraires fuantz. Car le roi Dengl̄ Richard totes les obligacions ⁊ le p̄messes faites ameisme celi William contre le f̄nk̄ estat le roiaume Defcoce releissa pleinement et ce p̄iert par ce q̄ Aleḡ filz meisme celi William qui regna en Defcoce. L. aunz ne fist homage ne feaute au roi Dengleterre de tout son temps. Et Alexandre le darrein ⁊ roi ⁊ Defcoce enefant ⁊ enefant homage a vous fist p̄testacion quil le fist pur les terres de Tyndale ⁊ de Penrithe qui sont en Engl̄ en ensint vous receutes son homage ⁊ non pas pur le

roiaume Defcoce et dient q̄ ausi come il le fist si deist hōme entendre q̄ les autres rois devant li firent homages en meisme la mañe. Et pur ce fire respoinet il a les bulles dapoitoilles q̄ felonc les dev̄fetez des temps avanditz deist hōme entendre les mandementz dapoitoilles cest assa^v le mandement du pape Gregoire le ix. t̄ del Pape Honoire tierz t̄ des autres q̄ g^{ra}ntees p les fuggestions des rois Dengleterre nouupas felonc la v̄ite du fait ne par examenement et dient q̄ la compoficion faite en le temps le dit William ne se fist unqs en nul de ses pointz et q̄ vous les munimentz t̄ les escritz t̄ les cronicles quil avoient en Escoce vous les avez aportez a force pur 'tolir' defens a eux t̄ p̄ve leur v̄ite.

Sire finalement il sen forcent de p̄ver en .v. mañes q̄ le roiaume Defcoce est f^{ra}nq̄ en fey t̄ nient fugeit a vo⁹ cest assa^v p p̄vilege dapoitoille par droit cōmun p p̄fcripcion p f^{ra}nq̄ estat en touz jours p munementz t̄ escriptz les queles il porront p̄ver sicome il dient t̄ dient p^r eux q̄ le Pape Honoire g^{ra}nta au royaume Defcoce quil ne fuiffent tret par devant juges aliens sur terres ne possessions fauve en cause dapels faitz a la cour de Rome t̄ par ce vuillent il dire q̄ le roiaume Defcoce est fugget a leglise de Rome sanz meen. Et si piert il p fait a ce quil dient q̄ le contez de monetez fu mis en plaȳ devant juges donez p lapoitoille contre le roi Defcoce. Et Innocent le quart ne vout g^{ra}nter la supplicacion le roy Dengleterre quil le fist de ce q̄ le roy Defcoce ne se porroit faire coroner ne enoindre sanz li ne ne li voleit g^{ra}nt difme en Escoce par acheifon de ce q̄ le Pape ne soleit g^{ra}nter difme dautri roia^u'me a autⁱ roiaume. Et puis fire passent il en recordant courtement les refons contenuz en la bulle liverree a vous par Lerevesq̄ de Canterbīr sur le fait Defcoce. Et dient a ce q̄ par celes reifōs t̄ autres piert q̄ le roiaume Defcoce nest pas fugiet a vo⁹ mes est de la feigneurie de leglise de Rome sanz meen. Et 'q̄' fil firent arzons t̄ homicides en v̄re terre vous lour donastes acheifon car vo⁹ entraftes en lour terres p̄mierement t̄ feiftes destruccōns des bourgs t̄ des villes t̄ des gentz fantz nombre et facrilige notoire t̄ prient q̄ sicome lapoitoille ad totes chofes repelees a fa conizance quil voille la busoiḡ examiñ t̄ faire dreit entre vous et eux t̄ quil en v̄die a vous en dement's totes mañes de faitz de gaerre.

No. XLII.

LETTER FROM EDWARD THE FIRST TO ALEXANDER DE ABERNETHY.

(From the Original Draft, in the Tower.)

R a monſ Alix Daſnithyn falutz. Nous avons voz lres bien entendues p les queles vous nous avez mandez coment vous eſtes `entendāt' [demorant fur\*] `a' la garde des guez fur leawe de Forth `la queu choſe no<sup>9</sup> pleſt mīt . . . . ' [Pur quoi nous] Pur quoi no<sup>9</sup> vo<sup>9</sup> mandons q̄ vous y [demorger] mettez tote la peniblete t̄ la diligence q̄ vous y porrez mettre [e . . . vous.] `Et' enveez querre Guiſt Býſet [de venir a vous] nre viſc̄ de Clackmanan en aide de la dite garde ſe vous veez q̄ meſt̄ ſoit. Car nous ne volons q̄ pur parlement ne pur autre choſe vous deptez du país ou vous eſtes tant q̄ vous nous eez plus avāt mande les noveles de celes pties et q̄ nous vo⁹ eons fur ce remandez nre volute. Et de ce q̄ vous `voudriez' [nous avez piez q̄ nous vous faiſons] faver ſi nous `vouſſions' q̄ vous [tiegnez nules p] `teniffiez' a Guiſt le Waleys nules poles de pes Sachez q̄ nre volute neſt mie q̄ a li ne a nul autre de ſa compaignie ne de ſon covýne vous tiegnez `nule [mañe de]' parole de pes fil ne ſe mettent de haut t̄ de bas t̄ de totes choſes a nre volute ſanz [nule] riens forſprendre.

Kýnghorñ, .iij. Martii.

• The words here enclosed within brackets are struck through in the Original.

No. XLIII.

EXTRACT RELATIVE TO THE EXPENSES ATTENDING THE EXECUTION OF
WILLIAM WALLACE.

(From the *Chancellor's Roll*, 33 Edw. I. in the British Museum.)

Et in expens̄ t̄ mis̄is fc̄is p̄ eofs̄ Vice^{tes} p̄ WiHo le Walleys Scoto
lat^{one} predone p̄plico utlagato inimico t̄ rebellione R. qui in con-
temptu R. p̄ Scociam fe Regem Scocie falso fedat nōiare t̄ t̄ ministros R.
in p̄tibz Scocie int̄fecit atq; dux^t exercitū hostilit̄ cont̄ Regē p̄ judiciū
Cur̄ R. apud Westm̄ dist^{endo} suspendendo decollando ej⁹ viscera con-
cremando ac ej⁹ corpus q^{ter}terando cuj⁹ corpus quart̄ia ad iij. majores
villas Scocie t^{ns}mittebantur hoc anno Lxj. s̄. x. d̄.

No. XLIV.

LETTER FROM JOHN MARSHAL, BAILIFF OF THE BARONY OF RENFREW,
ADDRESSED TO EDWARD THE FIRST.

(From the *Original*, in the Tower.)

EXCELLENTISSIMO p̄ncipi ac dño suo revendo pre cet̄is mortalibz dili-
gendo ac metuendo dño Eadward d̄i gr̄a illust̄i Regi Anglie dño Hiōn
ac duci Acq̄tanie suus in om̄ibz Joh̄s Mariscallus ballus dñi comitis
Lincolnie in baronia de Renfru fact̄m cū om̄i honore t̄ revencia. Sciat v̄ra

regia excellencia q₃ custos regni Scoīe cū ccc. armatis t̄ multitudo peditū qⁱ latebant in ptibz Galwithie p^o filiū v̄m ptes de Cunigham jam intrunt ballivos ejusdem cepunt qⁱ bahi cū aliis libis tenentibz ejusdē patē p capitibz suis sinē fecerunt t̄ ^o fidelitatē v̄rām voū nup̄ scām totalit̄ surrex^ount de quibz malū ad p̄sens sp̄ā^o vicinium hinc est v̄rām regiam excellēciā diligent̄ exorā^o q^otin^o p potēciā v̄rām hōies t̄ t̄ras dcī comitis fuc̄rere dignemini q₃ a fidelitate v̄ra n^o sua nūq³ nos volum^o alienare nisi vis ad hoc nos cōpellat sciatisq₃ potēcia totius baronie de Renfru prōpta est in defendōm ejusdē s₃ fū auxilio potēcie v̄re ^o tātos Scotos fese nō possunt defendere tant̄ in p̄missis si placet agentes ne nos qⁱ v̄ri sum^o p defectū successus ptire videam^r volūtātē v̄rām cū potēcia sufficiēti nob̄ si placz refēb^oe dignemini. Valeat v̄ra regia dignitas diu felicit̄ t̄ cū honore.

No. XLV.

TWO PETITIONS FROM THE BISHOP OF GLASGOW, ADDRESSED TO KING EDWARD THE SECOND.

(From the *Original*, in the Tower.)

A ñre feign^r le rey t̄ a son conseyl prie le Evesqe de Glagu qe pur Dieu t̄ pur charite t̄ p^r salvacion de sa alme voyle fere g^{ce} de sa delevraunce a demorer deinz Engleterre denz certynz boundes al volente le roy t̄ a trover quel furte ñre feign^r le rey vodra demaunder taunt qe la ryote des Escos feyt de tout amefe.

A ñre feign^r le rey t̄ a son confayl pryē le Evesqe de Glagu qe pur Dieu t̄ pur charete t̄ pur salvacion de sa alme voylez fere grace de sa delyvraunce a demurer en Engleterre denz certeýns boundes a la volente le Roy taunt cōm̄ la ryote de Escos feyt de tout amefe.

No. XLVI.

ARTICLES PRESENTED TO KING EDWARD THE SECOND RELATIVE TO THE
CONDITION OF HIS KINGDOM.

(From the *Contemporaneous Copy*, in the Cott. MS. Claud. D. 11, fol. 265, b.)

. . . . . ticles.

A NOSTRE feignor le roy mustrent des g^{ra}undes p . . s t damages qe de jour en jour apperount fil ne feient hastivement redrefceez a destrucion des . . . . . de Seynt Eglise la defesaunce t deshonor de vous t de vostre real poer t desheritaunce de v^{re} coroune t as damages de touz ceuz de v^{re} roialme riches t poueres de queux piles t damages vous ne le bones gentz de v^{re} t^{re} ne porront eschaper si plus hastive remedie t avisement des prelatz contes t barons de plus sages de v^{re} roialme ne soit ordeine.

Au comensement sire la ou vo⁹ estes gouverneur de la t^{re} t a ceo estes juree a mayntenir pees en vostre t^{re} vo⁹ estes p noun covenable conseil t mauveise si menee qe vo⁹ estes mys t cheu en graunt esclandre en totes t^{res} t si povre t voyde de tot maner de tresor qe vous navez dount vo⁹ poez v^{re} t^{re} defendre ne v^{re} hostel tenir mes p estorcioñ qe vos ministres out de biens de Seint Eglise t de v^{re} poure people faunz rien paier en countre la fourme de la Graunde Chartre la quele il priount qe soit tennei maynteneue en fa force.

Enfement sire par la ou n^{re} feignor le roy vostre pier qe Deux assoyle vous lesa enteremēt v^{re} t^{re} Dangle^{re} t totz le plus Defcoce en bon pees si avez p confail neynt covenable t mauveyse v^{re} t^{re} Defcoce cū pdue t v^{re} coroune grossement demembre en Engle^{te} t en Irland faunz lassent de v^{re} baronage t faunz encheson.

Enfement sire vous mustrent par la ou la cōmunautē de v^{re} t^{re} vous donerent le vintyme deñ de lour biens en eýde de v^{re} guerre Defcoce t

le xxv. den^{is} por estre deportee de prises ⁊ des autres grevaunces les queux deners font tot le plus levez ⁊ par noun covenable confail folement dependuz ⁊ gastez ⁊ vostre guerre nient avauce ne v̄re people rien alleggee des prises ne des autres grevaunces mes plus grevez q̄ avaunt de jour en autre.

Pur quoy sire voz ditez bones gentz vous priount hoūblement p^r falvacion des biens de eux ⁊ de la coroune la quele il fount tenuz 'a mayntenir' par lor ligeaunce qe vo⁹ voillez assent' a eux qe ceuz periles ⁊ autres puiffent estre ostes ⁊ redrefceez par ordeinaunce de v̄re baronage.

No. XLVII.

LETTER FROM . . . . . ADDRESSED TO THE LORD CHANCELLOR.

Dated at Berwick upon Tweed, 21st July 1311.*—(From the *Original*, in the Tower.)

TRESCH' sire jeo vo⁹ faz affavoir q̄ n̄re feign^r le roi ⁊ ma dame la roïne ⁊ mon feign^r le conte de Cornewailt la Dieu m̄ice estoient en bone fante de corps au p̄tir le cestes tres la queu chose Dieu p̄ fa grace vo⁹ voille touz jours otrier. Et sire jeo vo⁹ envoy une cedula enclose 'ci' deinz contenante le departir q̄ ma dame la roïne fra de Berewik^f jusq̄s a Londres par lordenance n̄re feign^r le roi de qui de p̄tir de Berewik^f ne savoi jeo nul c̄tein jour au p̄tir de cestes tres. Mais ma dame la roïne a ceo q̄ jai entendu se remuera de Berewik^f v̄s Londr̄ le jour de la Seint Jak^f. Et sire ja vo⁹ envoi la tre n̄re feign^r le roi par la quele il vo⁹ mand q̄ vo⁹ facez tres† 'de fouz le g^{ant} feal' a n̄re Seint Piere la .pp^e. emp^{iantz} quil

* Attached to a writ of privy seal of that date.

† The letters to this effect, addressed to the pope and cardinals, are printed in *Fœd.* vol. ii, pp. 139, 140.

voille faire aucun cardinal Engleÿs* devāt ce p̄ch concil† ̄ la volente le roi s̄roit quil crea frere Johan de Lenh^m son confessour ` en ` cardinal. Ou si p aventure ceo ne puiſt estre por ceo quil y ||fount|| la nombre de freres cardinaux le quel la coustume de la court ne ` soeffire m̄ye estre encru' q̄ a donq̄s il lui pleise creer aucun autre prodhom ` e fage' de n̄re nacion por avancer les busoignes tochantes le roi ̄ la terre en la court de Rome sicome lercevesq̄ Deverwik† ou autre seculer qui soit a lesta . . . able ̄ p̄fitable de n̄re nacion avantdite en totes man̄es. Et bon est sire q̄ ceste chose soit hastie fait come vo⁹ porrez bonement. Et autres noveles sire ne vo⁹ fai mander q̄nt a ore. Mais si chose voillez sire q̄ jeo puiſſe faire fiablement me voillez comandre voz volentes sil vo⁹ pleſt come a ceſi qui est tout v̄re. Tresch sire n̄re seign^r por sa marcei vo⁹ doint bone vie ̄ longe.

Efcrit a Berewik† sur Twed le xxj. jeur de Juÿl.

No. XLVIII.

ACCOUNT OF THE EXPENSES OF THE TOWN AND CASTLE OF ROXBURGH.

VILLA ET CASTRUM DE ROKESBURGH.

VILLA DE ROKESBURGH.

(From the Original Account in the Cottonian MS. Vesp. C. xvi, 5 Edw. II.)

DOMINO Ivoni de Aldeburgh militi commo-
ranti ad vadia regis in comitiva domini Radulphi
de Montehermere, locum tenentis domini nostri
regis in Scotia, in munitione villæ de Rokesburgh

* The pope did not grant this request; in 1312, he created eight cardinals, all of whom were Frenchmen.

† The Council of Vienne in Dauphiny, the 15th general council.

pro salva et secura custodia ejusdem villæ, capienti per diem ij. ã. pro vadiis suis, Ricardi de Rocheforde, Thome del Wode, Johannis de Aldeburgh, et Davides le Ireis, scutiferorum suorum, quolibet capiente per diem xij. ð., a primo die Augusti anno præsentis quinto, quo die equi sui fuerunt appetiati, usque in septimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per cccxlij. dies,

cij. li. xij. ã.

Eidem, pro vadiis Hugonis de Aldeburgh, scutiferi sui, capientis per diem xij. ð., a prædicto primo die Augusti, anno prædicto, usque in xij. diem Martii, anno eodem, quo die obiit, utroque computato, per ccxxix. dies, quia bifextus, xi. li. ix. ã.

Summa, cxiiij. li. xij. ã.

Willielmo de Cotes, scutifero ad arma, commoranti ad vadia regis in munitione prædicta, capienti per diem, xij. ð., pro vadiis suis, Roberti de Cotes et Andreæ de Hauville sociorum suorum, scutiferorum, quolibet capiente per diem xij. ð., ab octavo die Julii, anno præsentis quinto, usque in septimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per ccclxvj. dies, quia bifextus,

liiij. li. xviiij. ã.

Probatum.

FILLINGS CONSTABULARIUS CASTRI.

Willelmo de Fillinge, Constabulario castri de Rokeburghe, capienti per diem xij. ð., pro vadiis suis ab octavo die Julii, anno præsentis quinto, usque in ultimum diem Julii, anno eodem, per xxiiij. dies,

xxiiij. ã.

Eidem, capienti per diem ij. ã., quia miles, pro

vadiis fuis a primo die Augusti anno supradictō,
 usque in septimum diem Julii, anno eodem finiente,
 utroque computato, per cccxlj. dies, quia bifextus, xxxiiij. li. iiij. s̄.

Eidem, pro vadiis Symonis de Blakfale, Symonis de Houden, Radulphi de Say, Willelmi de Watwod, Reymundi de Chessi, Radulphi de Eglesblanche, Nichelli Skot, Roberti Bard, Ricardi de Wroewardyn, Edmundi de Couplande, Johannis de Cheneye, Walteri de Donewico, Anniffi de Fillingē, Johannis Senefchaſ, Johannis de Bellinge, Edmundi de Fillinge, Roberti de Batele, Jacobi Scoti, Roberti de Marchis, 'Radulphi Marchis,' Johannis de Merle, Stephani Spirling, Roberti de Bedeford, et Roberti de Duns, feutiferorum fuorum, hominum ad arma, commorantium in munitioae prædicta, quolibet capiente per diem xij. d., Ade de Bedale, Johannis de Saundone, Johannis de Derlingtoñ, Johannis de Mustoñ, Johannis de Bulmere, Petri de Gildeforde, Ricardi de Forth, Ade de Shefeld, Ricardi de Blakfale, Thomæ de Bamburgh, Gregorii de Coupland, Roberti Grey, Willelmi Ogyl, Willelmi Waite, Roberti Coci, Willelmi de Wroewardyn, Ricardi le Maltmaker, et Roberti de Calverle, balistiariorum fuorum, quolibet capiente per diem iiij. d., Magiftri Johannis Fabri, capientis per diem vj. d. ab octavo die Julii, anno præfenti quinto, usque in vij. diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per cccxvj. dies, quia bifextus, DL.viiij. li. iiij. s̄.

Eidem, pro vadiis Willelmi de Sancto Laurentio, Johannis de Hadingtoñ, Hanekini Jonaunt, Willelmi Maccolagħ, Warnieri de la Moillie,

Thomæ de Cankewell, Radulphi de Tanning, Nichelli de Councys, Ricardi Bretonne, Johannis de Inghou, Imberti de Saucto Laurencio, Johannis de Balkafk, et Andreae Underval, scutiferorum, quolibet capiente per diem xij. d., Ricardi de Neuburgk, Willelmi de Galhe, Johannis Lamb, Rogeri de Jeddeworth, Johannis de Preston, Andreae Coci, Hugonis de Suffolk, Aky de Bukeminter, Johannis Nef, Willelmi Marefcal, Petri de Hangdene, Thomæ de Tiudale, Roberti de Camera, Hamundi de Bartone, Stephani de Tarenteis, et Roberti del Clay, hobelliariorum, quolibet capiente per diem vj. d., Magistri Johannis Ingeniatoris, capientis per diem vj. d., et Thomæ Vigilis, capientis per diem iij. d. pro vadiis suis, ab octavo die Julii, anno præfenti quinto, usque in ultimum diem Aprilis, anno eodem, utroque computato, per cciiij^{xx}. xvij. dies, ... ccxxiiij. li. xvij. s.

Eidem, pro vadiis Andreae Pykard, Ricardi de Heryngton, et Willelmi de Castro, scutiferorum, quolibet capiente per diem xij. d., Johannis de Preston et xj. hobelliarium suorum de nominibus supradictis, quolibet capiente per diem vj. d., a primo die Maii, anno præfenti [quinto], usque in septimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per lxxij. dies,

xxx. li. xij. s.
Summa, ... Deccclxvij. li. iij. s. vj. d.
Probatum.

Summa paginae, ... M^ocxvij. li. iij. s. vj. d.
Probatum.

FILLING.

Eidem domino Willelmo, Constabulario castrī prædicti, pro vadiis Willelmi Onel, Thomæ de Tindale, Roberti del Clay, Roberti de Caſtre, Alexandri de Claye, Rogeri de Londoñ, Thomæ de Dunnelmia, Willelmi Merlyn, Thomæ de Correbrigge, Johannis Swenere, Johannis de Lound, Ricardi Little, Rogeri de Berkhamſtede, Ancellecti de Groys, Adæ de Burghdoñ, Adæ Preſtefman, Johannis de Whiçtoñ, Ricardi Sangeſterre, Willelmi de Newburn, Thomæ filii Willelmi, Nichelli filii Patrici, Johannis Portañ, Adæ Gollan, Adæ Stori, Hugonis de Crauford, Willelmi de Burghdon, Willelmi Kant, Johannis de Whitbi, Johannis Heire, Roberti Meteoile, Willelmi de Shepaley, Henrici Umfrid, Johannis Page, Willelmi Fiſſcher, Johannis de Wartre, Adæ Ruffel, Adæ de Bateley, Willelmi de Louthian, Adæ de Andreftoñ, Henrici de la Lye, Henrici de Baldeſtrete, Gilberti filii Michaelis, Nevi filii Johannis, Johannis de Dunelmia, Thomæ de Trequaire, Nichelli Patrik, Hugonis Raa, Johannis filii Gilberti, Roberti de Campedene, Johannis de Bromleye, et Ricardi de Hicling, ſagittariorum fuorum, commorantium in munitione dicti caſtri, quolibet capiente per diem ij. ð., ab viij. die Julii anno præſenti quinto, uſque in ſeptimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque computato, per cclxvj. dies, quia biſextus,

clv. ii. xj. ð.

Eidem, pro vadiis Walteri le Fletcher et Roberti de Appletre, baliftariorum fuorum, quolibet capiente per diem iiij. ð., ab octavo die [ ]

anno præfenti quinto, ufque in ultimum diem
 Aprilis anno eodem, utroque computato, per
 cciiij. xvij^{xx}. dies, ...

ix. ñi. xvij. ñ. viij. ð.

RESTAURO.

Eidem domino Willelmo, pro reftauro unius
 equi fori bauzfanni cum duobus pedibus albis pro
 Johanne Cheney appretiati, xx. ñi.; unius equi fui
 grifelli pro Andrea Pikard appretiati, iiij. ñi.; unius
 equi fui bruni badii cum uno pede poftero albo
 pro Jacobo Scoto appretiati, xx. m^cr^z; unius equi
 ferrandi pomelli pro Waltero de Donewico ap-
 pretiati, x. m^cr^z; unius equi bruni badii pro Ro-
 berto Bard appretiati, c. ñ.; et unius equi fui
 nigri liard pro Raymundo de Cheffi appretiati et
 in fervice regis perditorum, xl. m^cr^z. Summa,

ccxlj. ñi. iiij. ñ.

Probatum.

SEPTEM SCUTIFERI.

Willelmo de Corbrigge, Henrico Coco, Wil-
 lelmo de Sengletoñ, Henrico de Ak, Ricardo
 Brid, Willelmo de Harop, et Galfrido Ruffel,
 feutiferis ad arma, commorantibus ad vadia regis
 in munitione prædicta, quolibet capiente per diem
 xij. ð., ab octavo die Julii anno præfenti quinto,
 ufque in feptimum diem Julii, anno eodem finiente,
 per iiij^c. lxxj. dies, quia bifextus, ...

cxxviiij. ñi. ij. ñ.

Probatum.

COUBLING.

Willelmo de Coubling, Jacobo de Coubling,

Radulpho de Sancto Laurentio, scutiferis de hof-
pitio regis, missis ibidem per dominum regem ad
morandum in munitione prædicta, quolibet ca-
piente per diem xij. d., pro vadiis suis, Johannis
de Hadington, Willelmi de Roč, Willelmi de
Clakmanan, Willelmi de Lewes, Ricardi de
Clackmanan, Johannis Rabi, Simonis Rapi, Petri
de Edenburgh et Adæ de Clakmanan, sagittario-
rum fuorum, quolibet capiente per diem ij. d., ab
vij. die Julii anno præfenti quinto, usque in septi-
mum diem Julii, anno eodem finiente, utroque
computato, per cclxvj. dies, ...

iiij^{xx}. ij. ii. vij. ã.

Probatum.

PERSONERE.

Johanni de Personere, scutifero ad arma, de
munitione prædicta, capienti per diem xij. d. pro
vadiis suis ab octavo die Julii, anno præfenti quinto,
usque in septimum diem Julii, anno eodem finiente,
utroque computato, per cclxvj. dies, quia bifex-
tus, ...

xvij. ii. vj. ã.

RESTAURO.

Eidem, pro restauro unius equi badii baufanni
pro seipso appetiati et in servicio regis perditu,

xvj. ii.

Summa, xxxiiij. ii. vj. ã.

Probatum.

COMYN.

Johanni Comyn de Brereton, scutifero ad arma,

commoranti ad vadia regis in munitione prædicta, capienti per diem xij. d. pro vadiis suis ab viij. die Julii anno præfenti quinto, usque in ultimum diem Septembris, anno eodem, utroque computato, per iiij^{xx}. v. dies, ...

iiij. li. v. s̄.

RESTAURO.

Eidem Johanni, pro restauro unius equi sui favi cum nigra lista, pro seipso appretiati, et in seruicio regis perditu, x. m^{cz}. Summa, ...

x. li. xvij. s̄. iij. d.
Probatum.

NOYOUN.

Magistro Curtosio de Noyoun, scutifero ad arma, commoranti in munitione prædicta, capienti per diem xij. d., ab viij. die Julii anno præfenti quinto, usque in ultimum diem Novembris anno eodem, per cxlvj. dies, ...

vij. li. vj. s̄.

Waltero Jor5, Thomæ de Hayden, Willelmo de Eltoñ, et Ricardo de Eltoñ, hobellariis commorantibus in munitione prædicta, quolibet capiente per diem vj. d. pro vadiis suis ab viij^o. die Julii anno præfenti quinto, usque in vij^m. diem Julii anno eodem finiente, utroque computato, per iij^o. lxxvj. dies, ...

xxxvj. li. xij. s̄.
Probatum.

Summa paginae, ...

Dxl. li. xiiij. s̄. iij. d.
Probatum.

TRES HOPELLARIII.

Johanni Vigerous, Willelmo de Chiriden, et
 Johanni de Grenewode, hobellariis, commorantibus
 ad vadia regis in munitione prædicta, quolibet
 capiente per diem vj. d., pro vadiis suis, a primo
 die Decembris, anno præfenti quinto, usque in sep-
 timum diem Julii anno eodem finiente, utroque
 computato, per cxx. dies, ...

xvj. li. x. s̄.
Probatum.

SEPTEM HOPELLARIII.

Johanni Preeft, Rogero Stanard, Thomæ Bur-
 onghard, Johanni Beche, Willelmo Merlyoun,
 Willelmo Cotinot, et Johanni de Duxfelde, hobe-
 lariis, commorantibus in munitione prædicta, quoli-
 bet capiente per diem ut supra, a primo die Maii
 anno præfenti quinto, usque in septimum diem Julii
 anno eodem finiente, utroque computato, per lxxij.
 dies, ...

xj. li. xviiij. s̄.
Probatum.

ATTILLIATOR ; OCTO BALISTARIII.

Magistro Johanni Atilliatori, capienti per diem
 vj. d., Roberto del Hide, Johanni de Ryche-
 mounte, Willelmo Punche, Johanni le Taillour,
 Nichello Pertrikour, Roberto de Marchia, Jo-
 hanni de Wellee, et Roberto de Cestre, balistariis,
 quolibet capiente per diem iiij. d., pro vadiis suis,
 ab octavo die Julii, anno præfenti quinto, usque in

septimum diem Julii, anno eodem finiente, utroque
computato, per iij. lxxj. dies, quia bifextus,

lvij. ii. xix. ð.
Probatum.

QUINQUE BALISTARIIS.

Thomæ de Reding, Willelmo de Batele, Rogero de Batele, Waltero Fletchere, Roberto de Wilteshire, balistariis, commorantibus in munitione prædicta, quolibet capiente per diem iiij. ð., a primo die Maii anno præfenti quinto, usque in septimum diem Julii anno eodem finiente, utroque computato, per lxxvij. dies, ...

cxiiij. ð. iiij. ð.
Probatum.

NECESSARIA.

Pro quater viginti costis emptis pro balistis faciendis in dicto castro, mense Augusti anno præfenti quinto, ...

xl. ð.
Probatum.

No. XLIX.

LETTER FROM ELIZABETH DE BRUS, ADDRESSED TO EDWARD
THE SECOND.

(From the *Original*, in the Tower.)

A son tres honourable feigneur monß Edward par la grace de Dieu roi Dengleterre feigneur Dirlaunde e ducs Daquitaine Elizabeth de Brus si lui plest reverences e honors.

Mon feignr mout vous merci des g^{ra}untz biens e honors qe fait mavez

e fil vous plest uncore ferrez e nomeement sire de ceo que vous avez comande a voz baillifs de Houderneffe que moi e miens p v̄re comāndement feussoms sustenuz honestement e fuffisamment en tot q^{re}untq^{re} res^{na}blement mester nous ferroit. Mon feign^r vo⁹ facez afaire que ils ne me volent trover p^r mon corps ne atir p^r ma teste ne lit ne chose que apent a ma chambre fors soulement une robe de trois garnementz p an ne pur les voz que me fervent p v̄re comāndement fors a chefeun une robe p^r totes chofes. Mon feign^r dount vo⁹ pieroi si jeo ofas que vous vouffiez comānder que mon estat feust amende e les voz q̄ me fervent issi regardez pur lur t^rvail que jeo ne fai defervie ou que jeo peulle certain des deners p an dount jeo peulle estre sustenne a vostre volunte.

Mon feign^r jeo pri Dieux quil vous doint bone vie t̄ longe.

Dorso :

A n̄re feigneur le Roi,
p Elizabeth̄ de Brus.

No. L.

LETTER FROM THE INHABITANTS OF CUMBERLAND, ADDRESSED TO
EDWARD THE SECOND.

(From the *Original*, in the Tower.)

SIRE des grefs damages q^{re} no⁹ avoms soeffertz t̄ refceuz continuelment par ces oyct̄ aunz ia passez t̄ unkore recyvoms de jour en autre par les enemis d'Escoce ausi cum en arsones praȳs prifones prendre t̄ en raunceons pur prifones prises t̄ en fynes pur soeff^rnce avoir pur v̄re t̄re falver donez t̄ doccifione de nos parentz t̄ de nos amis par les ditz enemis nene favoms defouz Diex a nul hom pleindre fors q̄ a vo⁹ n̄re feign^r liege sicū no⁹ avoms sovent siez fait. E sefoms favoir a v̄re g^rnte feign^rye q^{re} no⁹

ne poems la vie q_b no⁹ auoms mene cea en arrer guers plus longement endorer fil ne soit [souz espoyr] davoit hastif souccours par la p^resence de v^re feign^re of le g^rante poer de tote Engleire. E si le secle rethon^rable feign^r a coe ne se taillie q_b Diex defende donq^z vo⁹ crioms nicy q_b pite vo⁹ preigne de no⁹ t^r q_b vo⁹ voillez ordiner aufcou lieu dedens v^re tre ou no⁹ poe^rsons enhabiter t^r demorer tantq^z vo⁹ purriez estre de leyfyr de reboter la malice t^r revenger des ditz enemis qar fire eteynement il no⁹ covient pur la povte ou no⁹ foms eynz voider le pays en hast fil ne soit qil deigne a v^re g^rant feign^re de no⁹ reconforter davoit le remedy fourdit qar fire rien no⁹ est demore fors q^z les corps nowes q_b font les voez t^r q_b james en lour vies de v^re feign^re pur cheance q_b poet avenir ne fendepartiront. E fire si par la grace de Diex poellez souccours a no⁹ feir en la fourme fourdite donq^z p^roims v^re feignourye q_b vo⁹ voillez comander q_b la comiffione Andreu de Harcla gardeyn de la M^rche de Kardoil a bores soit change issint q_b par la ou il ne poet la Marche salver par force ne par poer, qil la salve en totes les bone maneres q_b il feet t^r poet iestq^z v^re venue par lavivement t^r le consoit de vos geant liege de la dite Marche. E fire n^re liegeaunce ne ne soeffre my de celer de vo⁹ plus longement la vite de coe q_b vo⁹ amenufiez trop v^re trerfore en gardeyns de vos marches d'Escoce qar fire nul gardeyn ne poet aresteir la force des enemis d'Escoce sanz la presence de vo⁹ t^r de v^re g^rant poer four dit. E jalemayns ils chargent vos gentz liege en les parties ou ils veignent en div^rses manes sanc p^rist feir a vo⁹ ou a vos grantz. E del estat fire de voz Counteez de Comberland t^r de Westm^rland au partire de ceste l^re, fil pleyfa v^re g^rante feignourye le port^r vo⁹ dira de bouche.

In dorso :

Seuble au conseil fil plest a n^re feign^r le Roi q_b mande soit a fire t^r Alissanore 'Andreu' de Harcla gardeyn de la cite de Cardoil des pties eivyrion qil face cele garde solonc la forme de sa comiffion q_b voet auxi bien la sanve garde en pas come a grev^r les enemys t^r q_b totes les voies qil porra en bone manie face la

fauve garde du pais p bon avysemēt de meutz
vaues gentz du pais.

No. LI.

LETTER FROM EDWARD OF WOODSTOCK, EARL OF KENT, ADDRESSED
TO EDWARD THE THIRD.

Written about 1st July 1327; attached to a Writ of Privy Seal, dated 4th July, 1 Edward III.

TRESCU' t ffamez feignr t nevew voille vře t̄s hon^oable t redoutee
feign^ore entendre q̄ yce Vendredy q̄ jeo dev^oi cochier vyndrent nouvelles a
moy q̄ les Escotz feurent a Appelby p qoi jeo me fuy tenuz tote noet
veillant od mes gentz en espiant t̄ gaitant nouvelles de lour venue parqoi
fir 'voillez' fil vous plest a moy cōmaunder ce q̄ vo^o en plerra t̄ p^r exo-
fez me voillez av^o fil vous plest de ce q̄ jeo ne veigne mie a vo^o yce Sam-
ady come vo^o me comaundastes car jeo ne le puis mie bien faire p^r ce
veiller de ceste noet. Sir si toust come les nouvelles me vyndrent jeo y
envoia y de mes verte gentz a chival de y aler q^entq̄ ils poaient p^r fa^o la
t̄teinete t̄ fil foit veir q̄ ils foient celes pties jeo lour ay cōmaundez quils
facent alumer voides meisons la ent^e p^r garnir noz gentz t̄ le pais ent^e t̄
si vo^o volez q̄ jeo veigne d . . ons fil vous plest me voillez maunder.

No. LII.

EDWARD p la grace de Dieu roi Dengle^tre feign^r Dirlande t̄ ducs
Daquit Al hon^rable piere en Dieu J. p la mesme g^rce evesq̄ de Wÿn-

cestz nre chanceſſr faluz. Come no⁹ eoms entendu 'ceteinement' q̄ les Escotz noz enemis ont cuilli t assemble tut lur poair t bien de venir p dev^s no⁹ avant la feste de la nativite de la feint Johan le Baptistre pchein avenir t de combatre oveſqe no⁹ afin qils puiſſent remuer le siege et 'g^rnt ptie de ' noz gentz auffi bien darmes come de pie font alez de no⁹ t retenez sanz nre congie p qoi nous fumes molt fenglement en le cas q no⁹ fumes en pſent Vo⁹ mandoms q̄ appelez a vous . . . lerceveſq Deūwýkſ monſ Geffrey Lefcroſ t auts de nre conseil queux vo⁹ vrez q̄ soient a ce appeller t entre vous ordinez ceteines gentz des queux vous siez de eslire t trier gentz darmes t a pie archiers aussibien hobelours come auts a tantz come ils p^r ront trov^v suffifantz t defenſables es contes de Euerwýkſ Rich. . . . . t mesmes les gentz facez envoyer a no⁹ par les avantditz triours issint qils soient a no⁹ le dymenge avant la dite feste de . . . . . Et si nulles gentz soient arraiez en conte de Notingh^m ou aillours p dev^s vo⁹ les facez aussint . . . . . q̄ vo⁹ p^rrez. Cestes choses eiez tendremet a cuer t les facez p^rfournir t acomptir en touz pointz sicome no⁹ . . . . . vous desirez la salvacion de nre estat t de nre poeple. Doñ souz nre pive seal au siege de Berewýkſ le .ij. jour de Juýn Lan de nre regne septisme.

Dorsó :

Ceste lre feust li^ve en la Chauncellerie le .x. jour de Juýn a^{ps} mang^o.

I N D E X.

INDEX.

A.

- ABCHESTER**, visited by David II., 346.
Abel, king of Denmark, drowns his brother Eric IV., 56; dies, *ib.*
 ———, archdeacon of Saint Andrews, appeals against the election of Robert de Stutevil, 58; appointed bishop in his stead, *ib.*; returns to Scotland, 60; degraded from his see and killed, *ib.*
Aberbrothock, the abbey of, founded, 11; the abbot submits to Edward Baliol, 269.
Aberconway, the abbacy of, removed by Edward I., 112.
Aberdeen, certain French messengers seized at, 182; the left foot of William Wallace suspended at, 203; burnt by Edward III., 286.
Abernethy, Alexander de, defeats Robert Bruce, 204.
 ———, Laurence de, rebels against Edward Baliol, and invades Galloway, 278.
Acon, Edward I. proceeds from, 90; taken by the infidels, 138, 139, 140.
Acres, Louis IX. arrives at, 55; fortified by him, 57.
 ——— Johanna de, married to the earl of Gloucester, 126.
Adam, bishop of Caithness, murdered, 29, 30.
 ———, one of the Fratres Minores, dissuades Henry III. from slaying the Jews, 24.
Adrian V. appointed pope, 98; dies, *ib.*
Alan, the son of Godred, dies, 46.
 ———, appointed bailif of the Isle of Man, 64.
Albania, the bishop of, legate of Clement IV., dies, 86.
Albert I., emperor of the Romans, acknowledged by the pope, 202.
Albigenses, the, persecuted by Simon de Montford, 9.
Alcoran, mentioned, 28.
Aldemareil, the count de, slain, 202.
Alderby, John de, chosen bishop of Lincoln, 193.
Aldestone, laid waste by David Bruce, 341.
Aldith, daughter of the earl of Huntingdon, her son's claim to the Scottish throne, 142.
Alençon, Charles, earl of, slain at the battle of Cressy, 344.
Alexander II., king of Scotland, receives the fealty of his father's subjects, 1; David, earl of Huntingdon, does homage to him, 2; knighted by king John, 10; succeeds his father, 11; crowned at Scone, *ib.*; besieges Norham Castle, 17; receives homage from the barons of Northumberland, *ib.*; the like from those of York, *ib.*; ravages England beyond Carlisle, 18; his soldiers plunder the abbey of Holmcultram, *ib.*; 1900 of them drowned in the

- Eden, *ib.*; takes Carlisle, *ib.*; proceeds to Dover, 19; does homage to prince Louis, *ib.*; excommunicated, and his kingdom put under interdict, 23; besieges Mitford Castle, 25; delivers Carlisle to the English, *ib.*; his kingdom again put under interdict, *ib.*; the canons of Carlisle administer divine service to him, and are exiled for so doing, 27; marries Johanna, daughter of king John, 29; defeats Thomas of Galloway, 42; marries Mary de Coucy, 48; his son Alexander born, *ib.*; malediction of an old woman upon him, 49; concludes peace with Henry III., and returns to Scotland, 51; his expedition to Orkney, 55; dies, *ib.*; buried at Melros, *ib.*
- Alexander III., king of Scotland, born, 48; marriage agreed on between him and Margaret, daughter of Henry III., 51; succeeds his father, 55; meets Henry III. at York, 56; knighted by him, 57; marries his daughter Margaret, *ib.*; does homage to him, *ib.*; sends messengers to the pope respecting the see of Saint Andrews, 58; supports the election of Henry as bishop of Galloway, 59; dispute between him and John Baliol settled, 62; has the Isles transferred to him, 64; appoints bailiffs in the Isle of Man, *ib.*; present at the coronation of Edward I., 96; invades the island of Saint Michael, 98; defeats Godred, king of Man, *ib.*; marries Yolanda, daughter of the earl of Dreux, 114; dies, 115; buried at Dunfermline, 117.
- , son of Alexander III., 81; dies, 97.
- IV., pope, his army beaten by Manfred of Sicily, 60; canonizes Saint Clara, 61; deprives of their offices two preachers of false doctrines, *ib.*; appoints masses for deceased popes, *ib.*, 62; appoints and consecrates John de Cheham, bishop of Glasgow, 65; dies, 69.
- Allerdale laid waste by the Scots, 230, 246, 292.
- Alnwick, burnt by king John, 18; John de Vesey buried at, 122.
- Alphonso III., king of Castille, routs the Mahometans, 9.
- X., king of Castille, his sister married to prince Edward, 60; elected emperor of Germany, 61; wishes to appoint his own successor, 99.
- , grandson of Alphonso X., assisted by Philip III., 99.
- Altone, John de, chosen bishop of Carlisle, 146; dies, 253.
- Ambresbury, queen Elianor takes the veil at, 122; enriched by Edward I., *ib.*; she dies, and is buried there, 143.
- Anagnia, Saint Clara canonized at, 61.
- Anglesey, taken by Edward I., 112, 157.
- Angus, Robert de Umfraville, earl of, accompanies Edward II. to Scotland, 224; retreats towards Carlisle after the battle of Bannockburn, 225; given up to Robert Bruce by the governor of Bothwell Castle, *ib.*; released from prison, 229.
- , Gilbert de Umfraville, earl of, accompanies Edward Baliol into Scotland, 267; sent again into Scotland by Edward III., 285; resists the Scots in their attempted invasion of England, 292; the castle of Roxburgh given up to him, 352; imposes tribute on the Scots, *ib.*
- Anibald, bishop of Tusculum, sent by pope Clement VI. to mediate between Edward III. and Philip VI., 335; account of the result of his mission, *ib.*, 336.
- Anjou, given up to Louis IX. by Henry III., 69.
- Annan, Edward Baliol defeated at, 271.
- Annandale, story of two brethren of Dumfries in, 107, 108.
- Anthony, a reader of the Fratres Minores, dies, 40; canonized, *ib.*, 41.
- Antioch, taken by the sultan of Babylon, 82.
- Antwerp, Edward III. lands at, 304.
- Apparitions, 3, 5, 89, 94, 151, 167, 185, 186.
- Appleby, burnt by the Scots, 229.
- Applinsdene, Ralph de, standard-bearer to the earl of Lancaster, slain at Boroughbridge, 243.

- Apulia, Frederic II. dies in, 21; the nobles of Naples and Capua join those of, 61; Conrad II. invades, 84.
- Aquinas, Thomas de, dies, 87; account of his writings, 87, 88; account of his apparition, 89.
- Arthur, duke, deprived of his kingdom, 1; taken prisoner, *ib.*; dies, 12.
- Artois, Robert, count of, slain at the battle of Courtrai, 202.
- , ———, count of, banished from France, 294.
- Arturet, invaded by the Scots, 291.
- Arundel, Edmund Fitz-Alan, earl of, beheaded, 256.
- , Richard Fitz-Alan, earl of, accompanies Edward Baliol to Scotland, 281.
- Ashby-de-la-Zouch, William de, empowered to swear to the observance of Edward's Charter, renouncing his claim to Scotland, 263.
- Assize, Saint Francis canonized at, 35; Clara, a disciple of Saint Francis, buried at, 57.
- Athol, John de Strathbolgie, earl of, taken prisoner at Dunbar, 176, 177; hanged and beheaded at London, 205; his head affixed on London Bridge, *ib.*
- Athol, David de Strathbolgie XII., earl of, accompanies Edward Baliol into Scotland, 267; sent by him to the parliament at York, 270; present when Edward Baliol does homage for Scotland, 277; deserts him, 278; proposes a peace, 283; defeated and slain, 284.
- , John Campbell, earl of, defeated by Edward Baliol, 268; plunders the neighbourhood of Berwick, 272.
- , William Douglas, earl of, *see* William Douglas.
- Audley, Hugh de, taken prisoner with the earl of Lancaster, 245.
- , William de, drowned, 114.
- Augustaldia, the monastery of, *see* Hexham.
- Aumary, the followers of, punished, 8.
- Avignon, besieged by Louis VIII., 35; delivered to the pope's legate, *ib.*; the papal see transferred to, 202; Michael, minister general of the Frates Minores, arrested at, 264; pope John XXII. dies at, 279.
- Ayremyn, William, bishop of Norwich, present at the marriage of David Bruce, 261.
- Ayscharth, miraculous appearance to a man of the parish of, 151.

B.

- BABYLON, the sultan of, takes Antioch, 82.
- Badelesmere, Bartholomew de, taken prisoner with the earl of Lancaster, 245; drawn, hanged, and beheaded near Canterbury, *ib.*
- Baldock, Robert de, his journey to Rome to obtain a divorce between Edward II. and queen Isabella, 254; pursued to the western parts of the kingdom, 256; taken in Wales, 257; confined in the prison of Newgate, where he dies, *ib.*
- Baldwin the First, becomes emperor of Constantinople, 2.
- Baliol, Hugh, causes Alexander II. to march into Northumberland, 25.
- , John, has Thomas of Galloway committed to his custody, 42; has queen Margaret committed to his custody, 57; appointed one of the regents, *ib.*; opposes the election of Henry to the bishoprick of Galloway, 59; dispute between him and Alexander III. settled, 62.
- , Eustace de, slain at the battle of Evesham, 76.
- , John, demands the release of Thomas of Galloway, 116; claims the Scottish throne,

- 142; the crown adjudged to him by Edward I., 143; does homage for it, *ib.*; crowned at Scone, 144; proceeds to England, *ib.*; a council of twelve regents appointed, 161; sends ambassadors to France, *ib.*; refuses to attend the English parliament, *ib.*; invades England, *ib.*, 162; allowed to do nothing without the twelve regents, 162; seizes the goods of the English in Scotland, 169; plunders the borders, 170; his lands seized by the bishop of Durham, 177; a messenger sent to him from Edinburgh Castle for assistance, 178, 179; surrenders his kingdom to Edward I., 179; sent by him to London, *ib.*
- Baliol, Edward, invades Scotland, 267; lands at Kinghorn, *ib.*; marches to Dunfermline, *ib.*; passes the river Earn, and defeats the Scots, 268; orders the slain to be buried, 269; enters Perth, *ib.*; crowned at Scone, *ib.*; besieged in Perth, *ib.*; the siege raised by the men of Galloway, *ib.*; fortifies Perth, *ib.*; proceeds through Scotland, *ib.*; leaves his army at Roxburgh and marches to Kelso, 270; attacked by Andrew de Moray, *ib.*; sends the earls of Buchan and Athol to the parliament at York, *ib.*; defeated at Annan, 270, 271; retreats to Carlisle, 271; remains at the house of the Fratres Minores at, *ib.*; proceeds to Westmoreland, *ib.*; entertained by Robert de Clifford, and again by the lady of Gynes, *ib.*; besieges Berwick, 272; assisted in the siege by Edward III., 273; defeats the Scots at Halidon Hill, *ib.*, 274; makes proposals to David Bruce to give up his claim to the kingdom, 275, 276; holds a parliament at Perth, 276; present at the installation feast of Richard de Bury, bishop of Durham, 277; does homage to Edward III. at Newcastle, *ib.*; separates certain parts from Scotland and annexes them to England, *ib.*; driven by the Scots to Berwick, 278; directed by Edward to proceed to Carlisle, 279; defeats the earl of Moray in Peebles, *ib.*; arrives at Carlisle, *ib.*; invades Scotland, *ib.*; returns to Carlisle, *ib.*; meets Edward at Newcastle, 281; again invades Scotland, *ib.*; concludes a truce, in order that the right to the throne of Scotland might be determined, 284; sent by Edward into Scotland with an army, 285; fortifies Perth, 286; remains in England during the invasion of Scotland, 292.
- Bannockburn, account of the battle of, 225, 226, 227, 228.
- Bar, Henry, earl of, marries Eleanor, daughter of Edward I., 133, 155; his children, 133.
- Bard, William, attacks Anthony de Lucy, 272, 273; defeated and taken prisoner, 273.
- Bardolf, Robert, taken prisoner and brought to Carlisle, 232; ransomed, *ib.*
- Barfleur, destroyed by the English, 343.
- Barnard Castle, Eustace de Vesey killed at the siege of, 19; Thomas of Galloway imprisoned at, 42; Dervorguilla, widow of John Baliol, dies at, 134; the bishop of Durham releases John Baliol's prisoners at, 177; William de Zouche, archbishop of York, marches to, 347.
- Barneby, Richard de, dies, 93; apparition to his nephew, 94.
- Barri, Ralph, prior of Carlisle, dies, 53.
- Bartholomew, prior of Carlisle, dies, 41.
- Basset, story of one of the family of, 19, 20.
- , Fulk, bishop of London, excommunicates all transgressors of the liberties and customs of England, 59.
- Beatrice of Provence, married to Charles, earl of Anjou, 47.
- Beaulieu, the abbey of, founded by king John, 19.
- Beaumont, Louis de, appointed bishop of Durham, 233; reasons for his appointment, *ib.*; dies, 276; buried in the choir, *ib.*
- , Henry de, left by Edward II. at Scarborough, 218.
- Beaurepair, visited by David II., 346.
- Beauvais, William de Gainsborough, buried at, 211.
- Becke, Nicholas de, keeper of the Tower of London, imprisoned by Edward III., 334, 335.
- Becket, Thomas, his translation celebrated, 11;

- abbey of Aberbrothock founded in honour of, *ib.*; translated, 29; vision concerning, 72.
- Beda, stated to have founded schools at Paris, 106, 107; *De gestis Anglorum* cited, 174.
- Bedford, besieged by Henry III., 31, 32.
- Bek, Anthony, procures the translation of William archbishop of York, 113; consecrated bishop of Durham, *ib.*, 120; consecrates the archbishop of Dublin, 134; disputes between him and the archbishop of York, 137; ordered to be excommunicated, 176; seizes the lands of John Baliol, 177; releases his prisoners at Barnard Castle, *ib.*; appointed patriarch of Jerusalem, 209; accompanies the body of Edward I. from Carlisle, *ib.*; dies, 214; buried at Durham, 215.
- , Thomas, procures the translation of Hugh bishop of Lincoln, 105; consecrated bishop of Saint David's, *ib.*
- Bela IV, king of Hungary, his brother slain by the Tartars, 47; defeated by Ottocar I., king of Bohemia, 69.
- Bello Loco, Hugh de, consecrated bishop of Carlisle, 27; dies, 30.
- Benedict XI., pope, modifies the statute of Boniface, 202; dies, *ib.*; his statute respecting the *Minores* and *Prædicatores* repealed, 235.
- XII., pope, succeeds John XXII., 279; sends messengers to mediate a truce between England and Scotland, 284; the like between England and France, 295; orders ordinances for the *Minores* to be prepared, 296; approves them, and orders them to be observed, 296, 297; his correspondence with Edward III. respecting his invasion of France, 298 to 328.
- Bennet, James, bishop of Saint Andrews, refuses to submit to Edward Baliol, 269.
- Berfelde, Roger de, slain at Boroughbridge, 243.
- Berforde, William de, adheres to Edward II., 212.
- Berkeley, Maurice de, one of the commissioners for a truce between England and France, 336.
- Bernard, St, his sermon on the death of Malachi O'Morgair, archbishop of Armagh, 160.
- Bernardine, miraculous cure of one of the *Fra-teres Minores*, called, 147, 148.
- Bernham, David de, appointed bishop of Saint Andrews, 47; dies, 58.
- Bertrand, cardinal S. Mariæ in Aquiro, sent to England by the pope, 327.
- Berwick upon Tweed, the castle opposite to, pulled down, 7; taken by king John, 18; the town burnt, *ib.*; two persons seized at, 115; the bridge at, carried away by a flood of the Teviot, 157; taken by Edward I., 162; the bishop of Saint Andrews sends arms to, 166; apparition at, 167; Edward I. requires the castle to be given up to him, *ib.*; fortified by the Scots, 171; taken by Edward I., 173; he returns to, 182; the Scots do homage to him at, *ib.*; account of the wealth of, 185; misfortunes to, on account of the feast of Saint Francis, *ib.*, 186; miraculous cure of a burghess of, 186, 187; taken by the Scots after the battle of Stirling, 190; retaken by the English, 191; Edward I. enters Scotland by, 200; the left arm of William Wallace suspended at, 203; Edward I. sends troops to, *ib.*; fortified by Edward II., 214; Edward proceeds from, 215; Robert Bruce defeated in his attempt to seize, 220, 221; Edward II. again proceeds to, 227, 228; Robert Bruce attempts to surprise, 232; taken by the Scots, 234, 235; besieged by Edward II., 239; the siege raised, *ib.*; marriage of David Bruce celebrated at, 261; the son of John Crabbe slain at, 270; besieged by Edward Baliol, 272; surrendered to Edward III., 274, 275; the Scotch monastics driven out of, 275; story of the books taken away by them, *ib.*; Edward Baliol driven by the Scots to, 278; he invades Scotland by, 281; Guy, count of Namur, arrives at, 282; the earl of Warwick invades Scotland by, 291.
- Berwick, John de, sent commissioner to the pope, 194.

- Berwickshire, granted to Edward III. by Edward Baliol, 277.
- Beverly, story of one of the *Frates Minores* at, 83, 84; miracle by Saint Cuthbert at, 163; spared by the Scots, 248.
- Bible, divided into chapters, 11.
- Bierne, Gasto de, subdued by Edward I., 107.
- Bigod, Hugh, prosecutes a claim to the land and forest of Farindalle, 62; obtains a grant thereof from Henry III., *ib.*
- Bilton, William, bishop of Bath and Wells, excommunicates violators of the liberties and customs of England, 59.
- Bishop Auckland, the English army march to, 348.
- Black-canons, the priories of at Kerkmele and Lancaster spared by Robert Bruce, 246; the priory of, at Hexham, destroyed by David II., 346.
- Blakehoumore, destroyed by Robert Bruce, 247.
- Blanch, wife of Edmund earl of Lancaster, her children, 156; her portion of Navarre seized by Philip IV., *ib.*
- Blanche, widow of Ferdinand, son of Alphonso X., king of Castile, remains in France, 99.
- Blois, Guy, earl of, slain, 344.
- , William de, bishop of Lincoln, dies, 3.
- Blount, William, returns to Scotland, 250.
- Bocasin, Nicholas, chosen pope as Benedict XI., 202.
- Bona-Gratia, . . . , friar, excommunicated by pope John XXII., 264.
- Bonaventure, minister general of the *Frates Minores*, 56.
- Bondington, William de, chosen bishop of Glasgow, 41; succeeded by John de Cheham, 65.
- Boneville, John de, submits to Edward Baliol, 269.
- Boniface, archbishop of Canterbury, succeeds Edmund, 50; excommunicates the violators of the liberties and customs of England, 59; celebrates the translation of Edward the Confessor, 85, 86; dies, 90, 94.
- , VIII. pope, appoints William de Hothume archbishop of Dublin, 134.
- , VIII., chosen pope, 159; accuses his predecessor, Celestin V., of heresy, *ib.*; publishes a decree against extortions on ecclesiastics, his decretals relative to residence of ecclesiastics, &c. 172, 177; insurrection against, 189; writes to Edward I. to send John Baliol to him, 193; orders an agreement between the prelates and the friars, *ib.*; appoints a jubilee, 194; his correspondence with Edward I. and the barons, 194 to 200; his letter to the archbishop of Canterbury, 200, 201; acknowledges Albert I. emperor of the Romans, 202; dies, *ib.*; his statute respecting the friars revived, 235.
- Boroughbridge, burnt by the Scots, 235; the earls of Lancaster and Hereford defeated at, 243; names of the prisoners taken at, 245.
- Boteler, John, slain, 333.
- Both, the castle of, besieged by the Norwegians, 41.
- Bothal, the earl of Wigton allowed to escape from, 356.
- Bothwell Castle, several English given up to the Scots by the governor of, 228; surrendered to Edward III., 287; repaired by him, 288; retaken by the Scots, *ib.*
- Boues, Adam de, appointed one of the justiciars for Berwick, 275.
- Boulogne, Edward II. married at, 211.
- , Reginald, earl of, taken prisoner at the battle of Bovines, 14.
- , the count of, slain in Flanders, 202.
- Bourbon, Peter duke of, one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336; swears to the observance of it, 339.
- Bourdeaux, part of, taken by the English, 170.
- Boves, Hugh de, drowned with most of his followers, 16; the remainder proceed to Jerusalem, 17.
- Bovines, the battle of, 14.
- Bowes, queen Eleanor kept at, 12.
- Boyd, Robert, invades Galloway, 212.
- Boys, Humphrey de, attacks Anthony de Lucy, 272, 273; defeated and slain, *ib.*
- Brabant, John III. duke of, agrees to assist

- Edward III. against the French, 294; advises him to return to England, 332.
- Brabynne, Godfrey de, slain at Courtrai, 202.
- Brealt, Faukes de, his rebellion against Henry III., 31, 32.
- Bretagne, Peter, earl of, instigates Henry III. to invade that country, 95.
- Bretaigne, John de, account of his proceedings in Gascony, 158.
- Brion, Simon de, sent to settle disputes amongst the scholars at Paris, 106; chosen pope, *see* Martin IV.
- Bristiach, John de, slain in Flanders, 202.
- Bristol, the left arm of David prince of Wales suspended at, 113; the earl of Bar married at, 133; one of the quarters of the earl of Carlisle suspended at, 251; Hugh le Dispenser taken at, 256.
- Brotherton, Thomas, son of Edward I. born at, 193, 194.
- Bruce, Robert, his claim to the Scottish throne, 142; his daughter married to Magnus, king of Norway, 155; dies, 159; buried at Gisborne, *ib.*; account of the decay of the family, 160.
- , —, king of Scotland, deprived of his possessions in Scotland, 162; slays John Cumyn and Robert Cumyn at Dumfries, 203; crowned at Scone, *ib.*; compelled by the garrison of Carlisle to return to Scotland, 204; defeated at Perth, *ib.*; lurks in the Scottish isles, 205; receives tribute from the people of Galloway, 210; excommunicated by pope Clement V., 213; concludes a truce with England, *ib.*, 214; enters Lothian, 214; enters England at the Solway, and burns the country, 216; returns to Scotland, *ib.*; ravages Northumberland, *ib.*, 217; returns to Scotland, 217; makes a truce with the Northumbrians, *ib.*; remains three days at Lanercost, 218; receives tribute from the English marches, 219; burns Hexham and Corbridge, 219; receives tribute from the northern parts of England, and returns to Scotland, 220; defeated in his attempt to seize Berwick, 220, 221; besieges and takes Perth, 221, 222; makes another truce with the marchers, 222; takes the castles of Roxburgh and Edinburgh, 223; besieges Stirling Castle, *ib.*; defeats Edward II. at the battle of Bannockburn, 225, 226, 227; takes the title of king of Scotland, 228; besieges Carlisle, 230, 231, 232; raises the siege, and returns to Scotland, 232; repulsed in his attempt to surprise Berwick, 232; proceeds to Ireland to assist his brother Edward, 233; returns from Ireland, 234; excommunicated by the cardinals, 238, and by pope John XXII., 240, 241; invades England, 246; returns to Carlisle, and thence to Scotland, *ib.*; again invades England, 247; pursues Edward II. to York, 248; spares Beverley, *ib.*; returns to Scotland, *ib.*; concludes a truce with the earl of Carlisle, *ib.*, 249; unable to invade England by reason of leprosy, 259; dies, 264.
- Bruce, Thomas, defeated and taken prisoner by Dungal MacDuel, 205; condemned and executed at Carlisle, *ib.*; his head suspended there, 206.
- , Alexander, dean of Glasgow, defeated, and taken prisoner by Dungal MacDuel, 205; condemned and executed at Carlisle, *ib.*; his head and hands suspended there, *ib.*, 206.
- , Nigel, hung at Newcastle, 206.
- , Edward, overruns Galloway, 210; again invades Galloway, 212; invades England, 224; remains three days at Rose, near Carlisle, *ib.*; again invades England, 228; returns to Scotland, 229; invades Ireland, 230; made king thereof, *ib.*; defeated at the siege of Dundalk, 238; slain, and his quarters sent to the four principal towns of Ireland, *ib.*
- , Isabella, wife of Robert Bruce, exchanged for the earl of Hereford, 229.
- , Marjory, daughter of Robert Bruce, exchanged for the earl of Hereford, 229.
- , Robert de, son of Robert Bruce, defeated by Edward Baliol, 268.
- , David, king of Scotland, married to Johanna, daughter of Edward II., 261; succeeds his father as king of Scotland, 264; crowned at Scone, 266; his proclamation, *ib.*, 267; refuses the proposal of Edward Baliol, 275, 276;

- betakes himself to Dumbarton Castle, 276 ; proceeds to France, 278 ; does homage to Philip VI., *ib.*, 283 ; concludes a truce to have the right to the throne determined, 284 ; meets Edward III. in England, 289 ; returns to Scotland and remains in Perth, 298 ; returns from France, 335 ; lays waste Northumberland, *ib.* ; invades England, 341 ; raises an army to invade England, 344, 345 ; take the castle of Liddell, *ib.* ; puts to death the governor, Walter Selby, *ib.*, 346 ; takes and defiles the priory of Lanercost, *ib.* ; destroys the priory of Hexham, *ib.* ; proceeds to Abchester, and thence to Beaurepair, *ib.* ; defeated at the battle of Durham, 348, 349, 350, 351 ; taken prisoner, 351 ; carried to London and imprisoned, *ib.*
- Bruce, Alexander, slain at the battle of Halidon Hill, 274.
- Buchan, William, earl of, seizes queen Yoland at Stirling, 118.
- Henry de Beaumont, earl of, proceeds with Edward II. to Scotland, 224 ; accompanies him to Dunbar after the battle of Baunockburn, 227 ; returns to England, 266 ; accompanies Edward Baliol into Scotland, 267 ; sent to the Parliament at York, 270 ; present when Edward Baliol does homage to Edward III., 277 ; alone remains faithful to Edward Baliol, 278 ; advises a peace between England and Scotland, 283 ; dies, 332 ; buried at the Abbey of Val Dieu, *ib.*
- Burgh, Hubert de, marries Margaret, daughter of William, king of Scotland, 29.
- Burgh on the Sands, Edward I. dies at, 207 ; burnt by the Scots, 229.
- Burgh, the castle of, queen Eleanor kept at, 12.
- , Henry de, imprisoned at Durham, 110 ; his letter to Robert Avenel, *ib.* ; lines by him on the death of queen Eleanor, 138.
- , Hugh de, his letter to William Wickwane, archbishop of York, 110, 111.
- , Henry de, prior of Lanercost, dies, 232.
- Burghersh, Bartholomew de, one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336 ; swears to the observance of it, 340.
- , Henry de, present at the marriage of David Bruce, 261 ; sent by Edward III. into France, 294, 333.
- Burgundy, men killed by the falling of a mountain in, 48.
- , Otho, duke of, one of the commissioners for a truce between Philip VI. and Edward III., 336 ; swears to the observance of it, 339.
- Burnetone, William de, formerly mayor of Newcastle, appointed mayor of Berwick, 275.
- Burnevyle, Agnes de, death and miracles of, 90.
- Burton-upon-Trent, the earls of Lancaster and Hereford defeated at, 242.
- Bury, Richard de, appointed bishop of Durham, 276, 277 ; consecrated, 277 ; makes a great feast at his installation, *ib.* ; present when Edward Baliol does homage for Scotland, *ib.* ; unable to accomplish a peace, 317.
- , Saint Edmunds, account of a monk at, 65.
- Bywell, near Newcastle, story of a fire at, 119.

C.

- CAEN, taken by Edward III., 342.
- Caerlaverock Castle, taken by Edward I., 194 ; given up to the Scots, 290 ; remains in their hands, 296.
- Caernarvon, Edward II. born at, 113, 194.
- Cæsarea, in Palestine, fortified by Louis IX., 57.
- Cahors, James de, *see* Pope John XXII.

- Calais, besieged by Edward III., 344.
- Caldenley, the Scots assemble at, 169.
- Cambius, miraculous cure of, 149.
- Cambo, W. de, submits to Edward Baliol, 269.
- Cambridge, miracle at, 151, 152, 153.
- Campsey, Alexander de, present at the battle of Durham, 349.
- Canterbury, the prior of, appeals against the coronation of Henry III., 22; is excommunicated, *ib.*
- Cantilupo, Nicholas, one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336.
- , Walter de, bishop of Worcester, excommunicates transgressors of the liberties of England, 59.
- Capua, the nobles of, desert the papal see, and join Apulia, 61.
- Carenton, taken by Edward III., 342.
- Carham, destroyed by the Scottish army, 173.
- Carlisle, taken by Alexander II., 18; delivered to the English by him, 25; the canons of, exiled by the legate, 27; put under an interdict, 42; the Fratres Minores and Prædicatores come to, *ib.*; dispute as to Westmorland, 65; convocation held at, 105; burnt, 144, 145, 147; Justices Itinerant sit at, 147; Edward I. comes to, 194; sends troops to, 203; they defeat Robert Bruce, 204; the beads of Thomas and Alexander Bruce, and Reginald Crawford, suspended there, 205, 206; parliament held at, 207; John Wallace sent to, *ib.*; the barons summoned to meet Edward II. at, *ib.*; he arrives there, *ib.*; receives the homage of the nobles at, 209; the body of Edward I. brought to, *ib.*; Edward II. receives the homage of the earl of Dunbar at, *ib.*; John de Moray and Robert Randolph taken to, 232; Robert Bruce returns to, 246; Andrew Harclay taken at, 250; condemned, and one of his quarters suspended at, 251; Edward Baliol arrives at, 279; invades Scotland and returns to, *ib.*; leaves, 281; Edward III. enters Scotland by, *ib.*; the English return to, 292; besieged by the Scots, *ib.*; William Douglas brought to, 293; the earl of Northampton proceeds to, 341; spared by David Bruce, 346.
- Carmelites, the, at Lincoln, 122; at Oxford, 236.
- Carthage, taken by Louis IX., 86.
- Catesby, the abbey of, 37.
- Caturco, James de, *see* Pope John XXII.
- Celestin IV., pope, succeeds Gregory IX., 48; dies, *ib.*
- V., created pope, 157; removes to Naples, *ib.*; increases the number of cardinals, *ib.*; excommunicates Jayme II. king of Arragon, *ib.*; resigns the papal see, 159; chooses Benedict de Gaytan as his successor, *ib.*; accused by him of heresy, *ib.*
- Cesona, Michael de, deposed from being General minister of the Minores, 281.
- Chalize, Robert de, bishop of Carlisle, dies, 101; account of his life, *ib.*, 102; his tomb untouched in the fire in Carlisle cathedral, 145.
- Chalons, William de, agrees to assist Edward III. against the French, 294.
- Chamberlain, Robert, burns Saint Botolph and the church of the Friars Preachers, 122.
- Charles IV., king of France, invades Gascony, 253; dies, 261.
- I., king of Sicily, marries Beatrix of Provence, 47; assisted by Urban IV. in his endeavours to obtain Sicily, 70; has the kingdom conferred on him, 72; assisted by Clement, 75; defeats and puts to death Conradin II., 84; arrives in the Holy Land, 89; expelled by Pedro III., king of Arragon, 106.
- II., king of Sicily, rejected by his subjects, 157.
- , brother of Philip IV., has Gascony committed to him, 156.
- Chartresburge, Robert de, his field inundated by the Nith, 108.
- Cherbourg, burnt by Edward III., 343.
- Chester, Ranulph de, goes to the Holy Land, 25; dies, 42; claims of his sister's descendants to the Scottish throne, 142.
- , John Scot, earl of, dies, 46.
- Cheyam, John de, bishop of Glasgow, story of, 53; consecrated, 65; wishes to include Westmorland in his diocese, *ib.*; dies on his journey to Rome, *ib.*

- Chillenden, William, elected archbishop of Canterbury, 94; his election set aside by the pope, ib.
- Chinclevin, upon the Tay, an accident at, 95.
- Christian, daughter of the earl of Huntingdon, marries Allan of Galloway, 5.
- Cinque Ports, the men of, take a number of Spanish ships, 158; defeat the French, 165.
- Cistercians, plundered by king John, 7; story of one of them, 85.
- Clairvaux, the abbot of, sent to mediate between prince Louis and Henry III., 25.
- Clara, a disciple of Saint Francis, apparition to, 57; dies, ib.; is buried at Assize, ib.; is canonized, 61.
- Clare, Bogo de, dies, 158; his character, &c. ib.
- , Margaret de, sister of the earl of Gloucester, married to Piers Gaverston, 211.
- Clement IV. elected pope, 75; his behaviour to Conradin, king of Sicily, ib.; translates Walter Giffard to the see of York, 84; dies, 82.
- V. chosen pope, 202; transfers the papal see from Rome to Avignon, ib.; sends Peter Hispanus to mediate a peace between France and England, 206; sends messengers to mediate between Edward II. and Robert Bruce, 213; makes enquiries into the alleged crimes of the Templars, 215; holds a council at Vienna, 217; sets aside the election of Thomas Cobham as archbishop of Canterbury, 222; appoints Walter Reynolds, ib.; sends a bull for a truce between England and Scotland, 234; dies, ib.
- VI. persuades Edward III. to make a truce with Philip VI., 335; all differences between them agreed to be referred to, 336, 337.
- Clesey, John de, makes a rebellion in Richmondshire, 234; taken and dies in prison, ib.
- Clifford, Roger de, drowned at Menai, 114.
- , Robert de, has a grant of Carlawerock Castle, 194; appointed keeper of the Marches at Carlisle, 213; concludes a truce with Robert Bruce, 214; espoused to Margaret de Multone, 223; accompanies Edward II. to Scotland, 224; defeated by the Scots at the wood of Torres, 225; slain at Bannockburn, 226.
- Clifford, Roger de, takes the castle of Hugh Despenser the younger, 241; severely wounded at Boroughbridge, 243; surrenders himself, 244; drawn and hanged at York, 245.
- , Robert de, entertains Edward Baliol, 271; has a grant of Douglasdale, ib.; invades Scotland, 291; returns to Carlisle, 292.
- Cluniacenses, the, driven out of England, 156.
- Cobham, Reginald de, sent forward to Sluse by Edward III., 333; one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336.
- , Thomas, chosen archbishop of Canterbury, 222; his election set aside, ib.; elected bishop of Worcester, ib.
- Cockermouth, granted to Anthony de Lucy, 251.
- Coldingham, the abbey of, plundered by king John, 18.
- Colleville, destroyed by the English, 343.
- Comet, a, 73.
- Comyn, John, invades England, 161, 162; repulsed at the siege of Carlisle, 162; slain by Robert Bruce, 203.
- , John, junr., accompanies Edward II. into Scotland, 224; slain at the battle of Bannockburn, 226.
- , Robert, slain by Robert Bruce, 203.
- , Walter, slain at Annan, 271.
- Concordance of the Bible, framed by John de Darlington, 156.
- Conrad IV., Emperor of the West, succeeds his father, 56; razes the walls of Naples, ib.
- Conradin I., king of Sicily, destroys Jerusalem, 27, 28; poisoned, 60.
- II., succeeds his father, 60; his guardian makes war on the pope, ib.; his fall predicted by Clement IV., 75; proceeds to Rome, 84; invades Apulia, ib.; defeated and put to death, ib.
- Constantinople, retaken by the emperor Michael Palaeologus, 66.
- Coquina, Robert de, appointed bishop of Durham, 99; dies, 113; is buried at Durham, ib.; occurrence at his funeral, ib., 114; story of his apes, 114.

- Corasmins, destroy the Holy Land, 51; violate Jerusalem, *ib.*
- Corbelle, the abbot of, slain at the battle of Cressy, 344.
- Corbieres, Peter de, *see* Pope Nicholas V.
- Corbridge, burnt by Robert Bruce, 219; seized by the Scots, 229; spared by David Bruce, 346.
- , Thomas de, appointed archbishop of York, 193; dies, 202, 203.
- Corfe Castle, the princess Eleanor imprisoned there, 12.
- Corn, scarcity of, 65, 133, 154, 233; great plenty of, 122.
- Cornwall, Richard Plantagenet, earl of, 22; marries Sancia of Provence, 47; accompanies Llewellyn, prince of Wales, to Jerusalem, 48; accompanies Henry III. to Gascony, 50; present at the excommunication of the transgressors of the liberties of England, 59; elected emperor of Germany, 61; obliged to return to England, *ib.*; defeated at the battle of Lewes, 75; dies, 94.
- , John de Plantagenet, earl of, made governor of the Tower of London, 256; present at the marriage of his sister with David Bruce, 261; accompanies Edward III. in his attack on Berwick, 273; present when Edward Baliol does homage for Scotland, 277; present at the installation feast of Richard de Bury, bishop of Durham, *ib.*; accompanies Edward III. to Scotland, 281; invades the western parts of Scotland, 287; joins Edward III. at Perth, *ib.*; dies there, *ib.*; his body taken to England for burial, *ib.*
- , Edward Plantagenet, created duke of, 288.
- , conferred upon Piers Gaverston, 210; this grant confirmed by parliament, *ib.*, 213.
- Cornwallis, Philip de, *see* Philip de Sancto Austolo.
- Council at Perth, 1; at Paris, 7; at Rome, 9, 10, 17; at Edinburgh, 48; at Lyons, 51, 53; at London, 85; at Lyons, 86, 87; at York, 143, 144; at London, 189; at Vienna, 217.
- Coupland, John de, his behaviour at the battle of Durham, 351.
- Courcy, Mary de, married to Alexander II., 48; her son Alexander III. born, 49.
- Courtenay, Hugh de, announces to Edward II. his deposition, 258.
- Crabbe, John, taken prisoner and sent to Edward III., 270; his son slain by the Scots in Berwick, *ib.*
- Crambeth, Matthew de, bishop of Dunkeld, sent ambassador into France, 161; account of his mission, 165, 166, 167.
- Crawford, Reginald de, defeated and taken prisoner by Dungal MacDuel, 205; condemned and put to death at Carlisle, *ib.*; his head and hands suspended there, *ib.*, 206.
- Cressingham, Hugh de, one of the Justices Itinerant, sits at Carlisle, 147; slain at the battle of Stirling, 190.
- Cressy, the battle of, 344.
- Cross, the Holy, 112.
- Croxton, king John's bowels interred at, 19.
- Crumbewelle, John de, appointed keeper of the Marches at Carlisle, 213.
- Crusaders, deceived by the Vetulus de Monte, 14.
- Culgaythe, part of, granted to Hugh de Moriceby, 251.
- Cuningham, story of a countryman at, 136, 137.
- Cupar, the earl of Fife buried at, 127; besieged by the earl of Dunbar and others, 285; relieved by John de Stirling, *ib.*, 286; surrendered to William Douglas, 318.
- Curzun, Robert de, persecutes the Aumari and Godini, 8; sent as Papal legate to France, 10.
- Cyprus, Louis IX. winters at, 54.

D.

- DACRE, William de, marries Margaret de Multone, 223.
 ———, Ranulph de, lord of Gillesland, has the castle of Eustace de Maxwell granted to him, 290, 291; invades Galloway, *ib.*; again invades Scotland, *ib.*; returns to Carlisle, 292; raises the siege of Edinburgh Castle, 293.
 Dalton, near Richmond, miracle at, 127, 128.
 Daltoun, Thomas de, elected bishop of Galloway, 155; consecrated at Ripon, *ib.*
 Damieta, taken by the Crusaders, 27; retaken, *ib.*; given up to the Infidels, 29; taken by Louis IX., 55; the Christians put to death by the inhabitants, *ib.*
 Darlington, the earl of Moray remains at, 242; spared by David Bruce, 346.
 ———, John de, appointed collector of the Tenth in England, 156; frames the English Concordance, *ib.*; appointed archbishop of Dublin, *ib.*
 D'Aumarle, the earl, slain at the battle of Cressy, 344.
 David II., king of Scotland, *see* David Bruce.
 ———, king of India, slain, 47.
 ———, prince of Wales, war between Henry III. and, 52; assists his brother Llewellyn in his war with Edward I., 103; instigates him to invade England, 111; taken prisoner and sent to the Tower of London, *ib.*; drawn, hanged, and quartered, *ib.*, 113; the Welsh impute their defeat to him, *ib.*; captured and slain, 120.
 ———, son of Alexander III., dies, 97.
 ——— leads the Welsh against Edward I., 181; defeated by him, *ib.*
 Dayville, Joceline de, drawn and hanged at York, 245.
 Decretals, the seventh book of the, 235.
 Denton, Richard de, assists at the capture of the earl of Carlisle, 250; has the town of Thoresby granted to him, 251.
 Denun, William de, appointed one of the Justiciars for Berwick, 275.
 Derby, Henry Plantagenet, created earl of, 288; besieges the castle of Dunbar, 295; accompanies Edward III. to France, 304; remains with him in Brabant, 318; accompanies him to Flanders, 333; one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336.
 Dervorguilla, daughter of Alan of Galloway, marries John Baliol, 42; dies, 133, 134; buried at Ducequer in Galloway, 134; the claim of her son John Baliol to the Scottish throne, 142.
 Derwent, the mountains of, laid waste by David Bruce, 341.
 Despenser, Henry le, commands at the battle of Lewes, 74.
 ———, Hugh le, slain at the battle of Evesham, 76, 79.
 ———, Hugh le, the elder, sent commissioner to the pope, 191; adheres to Edward II., 212; accompanies him to Dunbar after the battle of Bannockburn, 227; banished, 241; his banishment revoked, 242; created earl of Winchester, 245; taken at Bristol, drawn, hanged, and beheaded, 256.
 ———, Hugh le, the younger, reconciled to the barons, 229; his castles seized, 241; reasons for the barons' hostility to him, *ib.*; banished by the parliament, *ib.*; his banishment revoked, 242; procures the condemnation of the earl of Lancaster, 244; concludes a truce with Scotland, 252; endeavours to obtain a divorce between Edward II. and queen Isabella, 254; pursued to the western parts of the kingdom, 256; taken in Wales,

- 257; drawn, hanged, and beheaded at Hereford, *ib.*; his head suspended at London, *ib.*
- Despenser, John le, Edinburgh surrendered to, 179.
- Dieppe, treatment of the English at, 150.
- Doncaster, account of dream at, 187, 188.
- Dondemore, John de, submits to Edward Baliol, 269.
- Dorset, Alexander, dies, 27.
- Douglas, James, invades Galloway, 212; invades England, 228; returns to Scotland, 229; repulsed in an attempt to take Carlisle, 231, 232; escapes after an attempt to surprise Berwick, *ib.*; invades England, 239; proceeds to Boroughbridge, *ib.*; defeats the archbishop of York, *ib.*; again invades England, 240; returns to Scotland, *ib.*; again invades England, 242; proceeds to Hartlepool, *ib.*; joins Robert Bruce in his invasion of England, 246; again invades England, 259; penetrates into the middle of the English army, 260.
- , Archibald, invades Galloway, 269; attacks Edward Baliol at Annan, 270, 271; chosen Governor of Scotland, 271, 272; slain at the battle of Halidon Hill, 274.
- , William, defeated in an attack on Anthony Lucy and taken prisoner, 272, 273; rebels against Edward Baliol, 278; invades Galloway, *ib.*; compels Guy, count of Namur, to surrender, 282; opposes the peace between England and Scotland, 283; created earl of Atholl, 284; harasses the earl of Cornwall in his invasion of Scotland, 287; slays several of the English, 288; takes prisoner John de Stirling, governor of Edinburgh, 293, 295; brings him to Dunbarton Castle, 293, 296; his brother taken prisoner and brought to Carlisle, 293; he returns from France to Scotland, 318; the castle of Cnpar surrendered to him, *ib.*; takes Perth, *ib.*; drowned on his return to France, *ib.*
- , William, besieges the castle of Liddell, 345; surprised, 348; taken prisoner, 351.
- , John, present at the battle of Durham, 349.
- Douglasdale, granted to Robert Clifford, 271; invaded by Ralph Stafford, 288.
- Dover, Alexander II. proceeds to, 19; the Frates Minores come to, 30; the French defeated at, 175; one of the quarters of the earl of Carlisle suspended at, 251.
- Down, Ralph, abbot of Melrose, made bishop of, 2.
- Dreux, Robert IV., earl of, marries his daughter Yoland to Alexander III., 114.
- Driffeld, Simon de, chosen prior of Lanercost, 113.
- Droselan, in Wales, fall of the castle wall of, 122.
- Drunnock, Anthony Lucy attacked at, 272, 273.
- Ducequer, in Galloway, queen Dervoguilla buried at, 134.
- Dufford, John, archdeacon of Ely, one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336.
- Dumfries, story of two brethren of, 107, 108; John and Robert Comyn slain at, 203; the Scottish nobles do fealty to Edward II. at, 209; burnt by the English, 341.
- Dunbar, burnt by king John, 18; the earl of, buried at, 127; taken by the earl of Marr, 175; the castle surrendered, *ib.*; taken by the earl of Surrey, 176; Edward II. proceeds to, after the battle of Bannockburn, 227, 228; the castle kept by the earl of Dunbar, 290; besieged by the earl of Salisbury and others, 295; account of the siege of, 297.
- , Patrick, fifth earl of, dies, 41.
- , Patrick, sixth earl of, succeeds, 41; dies, 54; story of his liberality, *ib.*; of his piety, *ib.*; story of Euphemia his widow, 82, 83.
- , Patrick, seventh earl of, succeeds, 54; dies, 127; buried at Dunbar, *ib.*
- , Marjory Cumyo, countess of, surrenders the castle to the earl of Marr, 175.
- , Patrick, ninth earl of, does fealty to Edward II., 209; invades Galloway, 269; surrenders Berwick Castle to Edward III., 274, 275; takes an oath of fealty to him,

- 275; present when Edward Baliol does homage to Edward III., 277; deserts Edward III., 278; compels Guy, count of Namur, to surrender, 282; opposes the peace between England and Scotland, 283; compels the earl of Athol to raise the siege of Kildrummy Castle, 283, 284; besieges Cupar, 285; defeated by John de Stirling, *ib.*; keeps possession of the castle of Dunbar, 290; proceeds to Perth, 318; commands at the battle of Durham, 350.
- Dunbar, Agnes, countess of, defends the castle of Dunbar, 296, 297.
- Dunbarton Castle, David Bruce betakes himself to, 276, 278; kept by the Scots, 290; John de Stirling brought to, 293, 296.
- Dundalk, besieged by Edward Bruce, 238.
- Dundee, burnt by the mariners of Newcastle, 282.
- Dunfermline, apparition at, 66; Alexander III. buried at, 117; Edward Baliol proceeds to the monastery of, 267; the abbot submits to him, 269.
- Dunheved, Thomas de, tries to obtain a divorce between Edward II. and queen Isabella, 254; attempts to raise an insurrection in England, 260, 265; taken and imprisoned, *ib.*; dies, *ib.*
- Duplin, the battle of, 268.
- Duquer, *see* Ducequer.
- Durandus, sent as Papal legate into England, 5; his conference with king John, 5, 6; removes the interdict from England, 11.
- Durham, scenes in the church at, 81; dispute as to the citizens' pasture, 96; Henry de Burgh imprisoned at, 110; Robert de Coquina buried at, 113; occurrence at the tomb of Targot, 113, 114; treatment of the archbishop of York at, 120; Anthony Bek buried there, 215; laid waste by the Scots, 220, 228, 230; spared by David Bruce, 346; the battle of, 347 to 351.

E.

- EARN, the river, Edward Baliol marches to, 267.
- Eclipse of the sun, 219, 234; of the moon, 233.
- Eden, the river, many of the Scottish soldiers drowned in, 18.
- Edgar, Patrick, 93.
- Edinburgh, council at, 48; malediction on Alexander II. at, 49; story of an occurrence at, 116; Edward I. requires the castle to be given up to him, 167; parliament at, *ib.*; besieged by Edward I., 177, 178; account of the treachery of Lewyn at, 178; surrendered to John le Despenser, 179; retained by the English, 191; retaken by the Scots, 223; besieged by the Scots, 293; the siege raised, *ib.*; a governor, &c. appointed by the earl of Salisbury, 296.
- Edmund, Riche, archbishop of Canterbury, anecdotes of, 36, 37, 38; opposes the marriage of the earl of Leicester, 39; consecrated, 43; dies, 48, 50; his miracles at Pontigny, 50; canonized, 51; translated, 53.
- Edmund, brother of Edward I., takes part of Bourdeaux, 170.
- , son of Edward I., born, 200.
- , one of the Friars Preachers, promotes a conspiracy against Edward III., 265.
- Edward, the Confessor, his translation celebrated, 86.
- I., born, 48; contracted to be married to Eleanor of Castile, 60; has a grant of Gascony and Ireland, *ib.*; solemnizes his marriage at Burgos, *ib.*; defeated at the battle of Lewes, 75; surrenders to Simon de Montfort, *ib.*; released, *ib.*; escapes from prison at Hereford, 79; is victorious at the battle of Evesham, *ib.*; undertakes a pilgrimage to the Holy Land, 81; visits the queen of Scotland at Haddington, *ib.*; leaves with her the esquire who had killed Simon de Montfort,

ib.; departs for the Holy Land, 85; arrives there, 89; prepares to return to England, 90; attempt upon his life, ib.; procures the pope's dispensation for the consecration of William Wiscard, 92; returns to England, 96; crowned king of England, ib.; makes war upon Wales, 100; concludes peace with Llewellyn, ib.; levies a scutage, ib.; refuses his consent to the appointment of Ralph de Ireton, as bishop of Carlisle, 102; again makes war on Wales, 103; present at the consecration of the bishop of Lincoln, 105; visits Lanercost, ib.; bunts in Inglewood, 106; subdues the rebellion of Gasto de Bierne, 107; returns to England, ib.; invades Wales, 112; takes Anglesey, ib.; removes the abbacy of Aberconway, ib.; orders Llewellyn's head to be affixed to the Tower of London, ib.; takes David at Snowdon, ib.; sends him to the Tower of London, ib.; builds the castle of Flint, ib.; obtains a portion of the Holy Cross, ib.; returns to London, ib.; present at the consecration of Anthony Bek, bishop of Durham, 113, 120; his son Edward born, 113, 114; has a twentieth of ecclesiastic property granted to him, 114; goes to Gascony, 121; enriches Ambresbury, 122; sends an expedition into Wales, ib.; captures Risamaraduc, ib.; sends him to York, ib.; two of his servants killed in his chamber, 124; returns from Gascony, 125; his daughter Johanna marries the earl of Gloucester, 126; his daughter Margaret marries John of Brabant, his daughter Elizabeth marries John, son of the earl of Holland, and after his death, the earl of Hereford, 133; his daughter Eleanor marries the earl of Bar, ib.; has a subsidy granted, ib.; makes a truce with France, 134; his queen Eleanor dies, 136, 137; keeps Easter at Newcastle, 140; receives homage of the Scots at Berwick, ib.; present at the burial of his mother Eleanor, 141; gives her heart to the Frates Minores, ib.; adjudges the crown of Scotland to John Baliol, 142, 143; receives his homage at Newcastle, 143; holds a parliament at Norham, ib.; has a tenth of ecclesiastic property granted to him, 144; proof of his title to homage from the kings of Scotland, 145, 146; war with Philip IV., 150; 200 of the French ships taken, 155; cited to appear in France, 156; being warned of treachery, refuses to proceed to Amiens, ib.; de-

prived of his possessions in France, ib.; takes Anglesey, 157; has a grant of a moiety from the clergy, and a third from the laity, ib.; reduces the Welsh, and captures Madoc, 158; summons John Baliol to his parliament, 161; takes the town and castle of Berwick, 162; the Scots refuse an answer to his messengers, ib.; instals Robert de Winchelsea, archbishop of Canterbury, 163; requires certain castles to be given up to him, which is refused, 167; sends supplies to his troops at Bourdeaux, 170; takes the castle of Wark, 173; takes the town of Berwick, ib.; ordered to be excommunicated, 176; besieges Edinburgh Castle, 177, 178; takes Stirling, 179; John Baliol surrenders his kingdom to him, ib.; sends him to London, ib.; gives a great entertainment on the occasion, 180; receives accounts of his brother Edmund's death, ib.; defeats the Welsh at Worcester, 181; account of a letter miraculously sent him from the Virgin Mary, ib.; causes a church to be built in honour of her at London, 182; seizes some French messengers with letters to John Baliol, ib.; sends them to London, ib.; proceeds to the northern parts of Scotland, ib.; returns to Berwick, ib.; receives the homage of the Scots there, ib.; defeats the Spanish fleet, ib.; confiscates the goods of the archbishop of Canterbury, 187; orders all gold, silver, &c. of ecclesiastics to be seized, 188; makes a truce with Philip IV., 191; returns to England, ib.; defeats the Scots at Falkirk, ib., 192; proceeds through Scotland, 192; winters there, ib.; marries Margaret, sister of Philip IV., 193; obeys the pope's letter respecting John Baliol, ib.; proceeds towards Scotland, ib.; his son Thomas born at Brotherton, ib.; returns to England, ib.; arrives at Carlisle, 194; remains at Lanercost, ib.; takes Caerlaverock Castle, ib.; sends commissioners to Rome, ib.; the pope's letter to him, 194—198; the barons' reply, 198—200; sends part of his army into Scotland, 200; enters Scotland by Berwick, ib.; winters at Linlithgow, ib.; his son Edmund born, ib.; disputes again with Philip IV., ib.; makes peace with the Scots, 202; returns to England, 203; sends soldiers to guard the marches, ib.; knights his son Edward, 204; sends him to Scotland, ib.; stays at Lanercost till Easter, 205; pronounces judgment on Thomas and

- Alexander Bruce, and Reginald Crawford, *ib.*; sickens at Newborough, 206; comes again to Lanercost, *ib.*; holds a parliament at Carlisle, 207; knights Dungal Maeduel, *ib.*; summons the English noblemen to meet him at Carlisle, *ib.*; dies at Burgh on the Sands, *ib.*; his body brought to Carlisle, 209; interred at Westminster, 210; remains at Waldham Abbey until its interment, *ib.*
- Edward II., born at Caernarvon, 113, 114; invades the western part of Scotland, 200; knighted at London, 204; account of his success in Scotland, *ib.*, 205; treaty of marriage between him and Isabella, daughter of Philip IV., 206; arrives at Carlisle after his father's death, 207; proceeds to Burgh on the Sands, *ib.*; receives fealty of the nobles at Carlisle, 209; accompanies the remains of his father, *ib.*; returns to Carlisle, *ib.*; receives fealty of the Scottish nobles at Dumfries, *ib.*; returns to England, *ib.*; grants Cornwall and the Isle of Man to Piers Gaverston, 210; imprisons the bishop of Litchfield and Coventry, *ib.*; holds a parliament at Northampton, *ib.*; proceeds to London, *ib.*; buries his father at Westminster, *ib.*; goes to France, 211; marries Isabella, daughter of Philip IV., king of France, *ib.*; crowned at London, *ib.*; holds a parliament, *ib.*; sends Piers Gaverston to Ireland, *ib.*; wishes to make peace with Robert Bruce, 212; agrees to do nothing without the advice of the earl of Liocolo, *ib.*; Clement V. sends messengers to mediate between him and Robert Bruce, 213; holds a parliament at Northampton, *ib.*; appoints keepers of the marches, *ib.*; concludes a truce with Robert Bruce, 214; fortifies Berwick, *ib.*; proceeds to Scotland, *ib.*; pursues Robert Bruce in Lothian, *ib.*; sends Piers Gaverston to Perth, *ib.*; receives the homage of the earl of Lancaster at Haggerston, 215; returns to London, 216; accompanies Piers Gaverston to York, 218; refused admission at Scarborough, *ib.*; proceeds to Newcastle, *ib.*; and to Tynemouth, *ib.*; returns to Scarborough, *ib.*; leaves Piers Gaverston and proceeds to Knaresborough, and thence to York, *ib.*; summons a parliament, 219; promises to set aside the election of the archbishop of Canterbury, and to substitute Walter Reynolds, 222; holds a parliament, *ib.*, 223; his expedition to Scotland, 224; comes to Stirling, 225; part of his army defeated at the wood of Torres, *ib.*; defeated at Bannockburn, *ib.*, 226, 227; retreats to Dunbar after the battle, 227; proceeds by sea to Berwick, *ib.*; holds a parliament at York, 229; reconciled to the barons, *ib.*; prevails on the earl of Lancaster to proceed to Newcastle against the Scots, 233; John de Ponderham claims his throne, 236; condemns him to be hanged, drawn, and burnt, *ib.*; comes to an agreement with the earl of Lancaster, 238, 239; besieges Berwick, 239; raises the siege and returns to England, *ib.*; disbands his army, 240; concludes a truce with Scotland for two years, *ib.*; holds a parliament at London, 241; revokes the banishment of the Despensers, 242; defeats the earls of Lancaster and Hereford, *ib.*; proceeds towards the north, *ib.*; condemns the earl of Lancaster, 244; holds a parliament at York, 245; his cruelty to the adherents of the earl of Lancaster, *ib.*; raises an army to invade Scotland, 246; arrives at Newcastle, 247; enters Scotland, but obliged to return, *ib.*; reaches York, 248; sends Anthony de Lucy to take the earl of Carlisle, 249; receives accounts of his capture, 250; rewards Anthony Lucy and his assistants, 251; refuses to do homage to Charles IV., 253; sends his brother Edmund to Gascony, *ib.*; sends queen Isabel into France, 254; endeavours to take her prisoner, 255; his concessions to the Scots, 256; prevented from going into Ireland, 257; taken in Wales and sent to Kenilworth Castle, *ib.*; refuses to attend the parliament at Westminster, *ib.*; account of his deposition, *ib.*, 258; dies, 260; buried at Gloucester, *ib.*
- Edward III., born, 220; goes into France, 254; made duke of Aquitaine, *ib.*; lands at Harwich, *ib.*; chosen king instead of his father, Edward II., 258; crowned at Westminster, *ib.*; proclaimed king at London, *ib.*; proceeds against the Scots, 259; advances to Haydon bridge, and then returns to Stanhope Park, *ib.*; the Scots escape him, *ib.*; disbands his army, 260; sends messengers to Scotland for a truce, *ib.*; marries Philippa of Hainault, *ib.*, 261; claims the kingdom of France, *ib.*; renounces the kingdom of Scotland, *ib.*; returns to the Scots a portion of the Holy Cross and a charter of subjection, *ib.*; is not allowed to give up the stone of Scone, *ib.*; gives his sister

Johanna in marriage to David Bruce, *ib.*; his reasons for renouncing his claim to Scotland, 262; his charter for that purpose, *ib.*, 263; also renounces his claim by reason of the pope's decrees, 263; conspiracy by the earl of Kent to depose him, 265; holds a parliament at Nottingham, *ib.*, 266; takes the earl of March prisoner, 266; condemns him to die, *ib.*; his son Edward born, *ib.*; assists Edward Baliol in the siege of Berwick, 273; defeats the Scots at Halidon Hill, *ib.*, 274; Berwick surrendered to him, *ib.*; annexes it to England, 275; appoints a warden, &c., *ib.*; returns to England, *ib.*; present at the installation feast of the bishop of Durham, 277; receives the homage of Edward Baliol at Newcastle, *ib.*; has great part of Scotland granted to him, *ib.*; receives the homage of the duke of Bretagne for the earldom of Richmond, 278; summons a parliament at London, *ib.*; proceeds to Newcastle, *ib.*; repairs Roxburgh Castle, *ib.*; scorns Etrick Forest, 279; sends Edward Baliol to Carlisle, *ib.*; returns to England, *ib.*; binds himself to assist Baliol in recovering Scotland, 280, 281; holds a parliament at York, 281; meets Edward Baliol at Newcastle, *ib.*; invades Scotland by Carlisle, *ib.*; keeps his Christmas at Newcastle, 284; concludes a truce with Scotland, *ib.*; sends Edward Baliol to Scotland, 285; comes to Newcastle, 286; proceeds to Perth, *ib.*; burns Aberdeen and other towns, *ib.*; his message to Philip VI. on his threatened invasion of England, 286; meets the earl of Cornwall at Perth, 287; marches to Stirling, *ib.*; holds a parliament at Nottingham, *ib.*; proceeds towards Bothwell Castle, *ib.*; he takes and repairs it, *ib.*, 288; returns to England, 288; holds a parliament at London, *ib.*; sends the earl of Salisbury into Gascony, and the earl of Warwick into Scotland, *ib.*; goes to Stirling Castle, 290; gives the castle of Eostaede de Maxwell to the lord of Gillesland, *ib.*, 291; proposes terms of peace with Philip VI., 293; makes alliances with several foreigners against France, 294; sends the earl of Northampton and others into France, *ib.*; holds a parliament at London, *ib.*; receives Guy, the brother of the earl of Flanders, 295; pope Benedict XI. tries to arrange a peace between him and Philip VI., *ib.*; holds a parliament at London, *ib.*; besieges the

castle of Duabar, *ib.*; prepares to invade France, 297; makes truce with the Scots, *ib.*; embarks at Portsmouth, 298; advances his reasons for commencing hostilities in a letter to the pope, 298 to 304; lands at Antwerp, 304; the pope's letters to him, 304 to 311; 311 to 313; 313 to 317; writes to the pope in reply, 317; deserted by the emperor Louis, 318; destroys Cambrai and Vermandois, *ib.*; returns to Brabant, *ib.*; deserted by many of his army, *ib.*; two cardinals sent by the pope to make a peace, 319; his letters thereupon, 319 to 329; pedigree shewing his title to the throne of France, 330, 331, 332; receives homage from the inhabitants of Flanders, 332; assumes the title and arms of king of France, *ib.*; returns to England, *ib.*; holds a parliament at London, 333; embarks again for Flanders, *ib.*; defeats the French fleet, *ib.*; arrives at Flanders, 334; cures several of the king's evil, *ib.*; besieges Tournay, *ib.*; proposes to Philip certain modes of settling their disputes, *ib.*; concludes a truce with him, *ib.*; returns to England, *ib.*; imprisons several of his ministers, 334, 335; keeps his Christmas at Melrose, 335; returns to England, *ib.*; invades Brittany, *ib.*; besieges Vannes, *ib.*; concludes a truce with Philip, *ib.*; his fleet dispersed by a storm, 340; holds a meeting of the knights of the Round Table at Windsor, 341; instructs his sailors at Sandwich, *ib.*; embarks at Portsmouth, *ib.*, 342; lands at La Hogue, *ib.*; takes Caen, *ib.*; account of his proceedings in a letter to the archbishop of York, *ib.*; takes Valognes, *ib.*; makes a bridge over the Orne, *ib.*; takes Carenton and Saint Loo, *ib.*; takes Caen, *ib.*; burns Cherbourg, 343; takes Bayeux, *ib.*; proceeds along the Seine to Paris, *ib.*; crosses the river to Poissy, *ib.*; advances to Pontois, 144; defeats Philip at Cressy, *ib.*; besieges Calais, *ib.*

Edward, son of Edward III., born, 266.

Egneblank, Peter de, bishop of Hereford, excommunicates transgressors of the liberties of England, 59.

Eleanor, sister of duke Arthur, seized, 1; treatment of her by king John, 12; Henry III. resigns the crown to her, *ib.*; she restores it, 13.

———, daughter of king John, widow of the earl of Pembroke, 22; makes a vow of chastity, 39; marries Simon de Montfort, *ib.*; obtains a dispensation from Rome, *ib.*

- Eleanor, of Provence, married to Henry III., 46, 47; accompanies Henry to Gascony, 50; takes the veil at Ambresbury, 122; dies, 141, 143; her heart given to the *Fratres Minores*, 141; who inter it at London, 143.
- , of Castile, married to Edward I., 60; accompanies him to the Holy Land, 90; visits Lanercost, 105; present at the consecration of the bishop of Lincoln, *ib.*; two servants killed by lightning in her chamber, 124; dies, 136, 137; her body interred at Westminster, 137, 138; her heart interred at Lincoln, and her heart in the church of the *Fratres Predicatores* in London, 138.
- , daughter of Edward I., marries the earl of Bar, 133, 135; her children, 133.
- Elizabeth, widow of Louis IV., landgrave of Thuringia, canonized, 35.
- , daughter of Edward I., marries John, son of the earl of Holland, and after his death the earl of Hereford, 133.
- Emald, bishop of Poitiers, sent legate by the pope, 220.
- Emeldone, Richard de, mayor of Newcastle, appointed a Justiciar for Berwick, 275.
- Emma, miraculous appearance to a nun named, 183.
- Enge, William de, adheres to Edward II., 212.
- Eric IV., king of Denmark, drowned, 56.
- Ermyrn, William de, elected bishop of Carlisle, 253; his election invalid, *ib.*
- Ettrick Forest, granted to Edward III. by Edward Baliol, 277; scoured by him, 279.
- Eu, the count of, constable of France, taken by Edward III., 342.
- Euer, John de, taken prisoner with the earl of Lancaster, 245.
- Euphemia, widow of Patrick, earl of Duohar, story of, 82, 83.
- Eustace, the monk, killed, 24.
- Everdon, Silvester de, consecrated bishop of Carlisle, 53; excommunicates transgressors of the liberties of England, 59; thrown from his horse and killed, 62.
- Evesham, the battle of, 75 to 79.
- Evreux, Louis, earl of, sent to England to negotiate a peace, 220.
- Ewe, the count de, slain at Flanders, 202.

F.

- FALEIRK, William Wallace defeated at, 191, 192.
- Farindalle, the land and forest of, granted to Hugh Bigod, 62.
- Farnham, Nicholas de, bishop of Durham, resigns, 54, 55; dies, 66.
- Fawkemond, William de, agrees to assist Edward III. against the French, 294.
- Felton, the barons of Northumberland do homage to Alexander II. at, 17.
- Fenes, Gilmin de, governor of Roxburgh, taken by the Scots, 223.
- Fentone, story of the pestilence at, 85.
- Ferdinand, son of Alphonso X., king of Castile, dies, 99.
- , grandson of Alphonso X., king of Castile, assisted by Philip III., 99.
- Ferrers, William, earl of, goes to the Holy Land, 25.
- Ferte, the bishop of Carlisle dies at the abbey of, 30.
- Fife, Malcolm, seventh earl of, dies, 40; buried at Kyllinross, *ib.*
- , Malcolm, eighth earl of, succeeds his uncle, 40; marries the daughter of Llewellyn of Wales, *ib.*
- , Duncan, tenth earl of, murdered, 127; buried at Cupar, *ib.*
- , ———, eleventh earl of, born, 127.
- , ———, twelfth earl of, defeated by Edward Baliol, 268; submits to him, 269; appointed keeper of Perth, *ib.*; taken by the Scots, 270; imprisoned, 271, 272; liberated, and his lands restored, 272; besieges Cupar in Fife, 285; defeated by John Stirling, *ib.*; present at the battle of Durham, 349; taken prisoner, 351.

- Fitz Roger, Robert, keeper of Berwick, 204.
 Fitz Warin, Fulco, returns to England, 266.
 Flanders, Ferand, earl of, taken at the battle of Bovines, 14.
 ———, Lewis, earl of, slain at the battle of Cressy, 344.
 Flint, the castle of, built by Edward I., 112.
 Flota, Peter de, one of the French commissioners to the pope, 194; slain in Flanders, 202.
 Forest Charter, violators of, excommunicated, 59.
 Forfar, the daughter of MacWilliam put to death at, 41; John Baliol arrives at, 178, 179.
 Fossa Nova, Thomas Aquinas dies at, 87.
 Francis, founder of the Fratres Minores, dies, 32, 35; canonized, 35.
 ———, John, miraculous revelation exhibited to, 127, 128.
 ———, account of a native of Milan, named, 132, 133.
 Franciscans, privileges granted to the, 107.
 Fraser, William, appointed bishop of St Andrews, 103; sent ambassador to France, 161; account of his mission, 165, 166, 167.
 ———, Simon, executed at London, 204.
 Frederic II., Emperor of the West, his history, 22; crowned, 30; the sentence of the pope confirmed, 35; besieges Gregory IX. in Rome, *ib.*; marries Isabella, sister of king Henry III., 46; captures the pope's legate, Otho, 49; difference between him and the pope, *ib.*; excommunicated, 51, 53; dies, 56.
 Friezeland, William, earl of, captured at the battle of Bovines, 14.
 Frisay, William de, submits to Edward Baliol, 269.
 Furness, the Scots proceed to, 233; Robert Bruce agrees to spare the abbey of, 246.
 Faurbur, Alexander, subject of a miracle, 123, 124.

G.

- GAJETAN, John de, chosen pope as Nicholas III., 99.
 ———, Benedict de, chosen pope as Boniface VIII., 159.
 Galfrid, one of the Albigenses, account of, 188; his death, 189.
 Galloway, invaded by the Scots, 210, 212, 288.
 ———, Allan, fourth lord of, marries the daughter of the earl of Huntingdon, 5; marries the daughter of Hugh de Lascy, 40; dies, 42; story of him, 84, 85; claim of John Baliol to the Scottish throne through him, 142.
 ———, Thomas de, his release demanded by John Baliol, 116.
 ———, John de, prior of Lanercost, dies, 133.
 Gamlene, bishop of St Andrews, consecrated, 62; dies, 84.
 Gaunt, Edward III. receives homage of the inhabitants of Flanders at, 332; several persons cured by him of the king's evil at, 334; invaded by the men of Flanders, 341.
 Gaynesburgh, William de, appointed reader of theology at Rome, 194; elected bishop of Worcester, *ib.*; obtains the excommunication of the murderers of John Cumyn, 206; sent to France to arrange the marriage of Edward II., 210; dies on his return, *ib.* 211; buried at Beauvais, *ib.*
 Gaverston, Piers, returns to Edward II., 210; has a grant of Cornwall and the Isle of Man, *ib.*; sentenced to be banished, 211; sent into Ireland with great powers, *ib.*; received there, 212; confirmed earl of Cornwall by the parliament, 213; his sentence of excommunication suspended, *ib.*; allowed to return to England, *ib.*; accompanies Edward to Berwick, 214; remains at Roxburgh, *ib.*; proceeds to Perth, *ib.*; makes peace with the Scots, *ib.*; accompanies Edward to Haggerston, 215; again sentenced to be banished, 216; his favourers excommunicated, *ib.*; his behaviour to the earl of Warwick; proceeds to Flanders, 217; returns to England, *ib.*; accompanies Edward to York, 218; refused admission at Scarborough, and proceeds to Newcastle, *ib.*; from there to Tynemouth, and thence again to

- Scarborough, *ib.*; taken prisoner by the earl of Lancaster, and delivered to the earl of Pembroke, *ib.*; beheaded near W^{ar}wick, *ib.*; his body remains unburied at Oxford, 222.
- Geneville, Galfrid de, sent commissioner to the pope, 194.
- Germany, miracle in, 62, 63, 64.
- Gifford, Walter de, appointed archbishop of York, 71, 84; dies, 102, 103; his character, 103.
- , John de, taken prisoner with the earl of Lancaster, 245.
- Gilbert, bishop of Galloway, dies, 97.
- Gilleroth, his rebellion, 42.
- Gillesland, burnt by the Scots, 216, 272, 341.
- Gisburne, Richard de Barneby dies at, 93, 94; Nicholas de Carlile sent to, 108; the church of, burnt, 123; Robert Bruce buried at, 159.
- Gledenmore, the Scots defeated by Edward Baliol at, 268.
- Gloucester, Edward II. buried at, 261.
- , Gilbert de Clare VII. earl of, is victorious at the battle of Lewes, 75; attacks prince Edward at Evesham, *ib.*; overcomes Simon de Montfort at the battle of Evesham, *ib.*; marries Johanna, daughter of Edward I., 126; surrenders his lands to the use of his son Gilbert, 154; dies, 168; anecdote of him, *ib.*
- , Edmund earl of, becomes Crusader, 85.
- , Gilbert de Clare IX. earl of, accompanies Edward II. to Berwick, 214; remains at Norham, *ib.*; makes peace with the inhabitants of Selkirk, *ib.*; appointed guardian of England, *ib.*; returns from Scotland, *ib.*; conspires against Piers Gaverston, 216; attempts to mediate between Edward II. and the earl of Lancaster, 219; accompanies Edward to Scotland, 224; slain at the battle of Bannockburn, 226.
- , Hugh de Audley created earl of, 228; sent to besiege the castle of Dunbar, 295; accompanies Edward III. to Flanders, 333.
- Godescroft mentioned, 77.
- Godfrey, archbishop of York, dies, 62.
- Godinus, the followers of, punished, 8.
- Godric, Saint, prediction of, 3.
- Godrid, accompanies Haco in his expedition against the Isles, 41; made king of the Isles, *ib.*; dies, *ib.*
- , arrives in the Isle of Man, 50; defeated by the Scots, 98.
- Goth, Bertrand de, chosen pope as Clement V., 202.
- Graham, David de, submits to Edward Baliol, 269.
- Grandison, Otho de, sent commissioner to the pope, 194.
- Gray, Thomas, apparition to, 186.
- , appointed deputy-warden of Berwick, 275.
- Graystones, Robert de, chosen bishop of Durham, 276; Edward III. refuses to confirm his appointment, *ib.*; consecrated, *ib.*; dies, *ib.*
- Graystock, Thomas Vipont, rector of, 62.
- Great Corkeby, the town of, granted to Richard de Salkele, 251.
- Greek fire, used at Norwich, 103, 104.
- Gregory IX., canonizes Saint Francis, 35; canonizes Elizabeth, landgravine of Thuringia, *ib.*; confirms the sentence against Frederic II., *ib.*; besieged in Rome by him, *ib.*; grants a dispensation for the marriage of Simon de Montfort and the countess of Pembroke, 39; canonizes Saint Anthony, 40, 41; dies, 48.
- X., pope, holds a general council at Lyons, 86, 87, 92; consents to the consecration of William Wiscard, 92; sets aside the election of the archbishop of Canterbury, 94; dies, 98.
- Grenfelde, William de, appointed archbishop of York, 203; proclaims peace between France and England, 206; consecrates Richard de Kellowe bishop of Durham, 215; dies, 233.
- Grey, Walter de, archbishop of York, consecrated, 28.
- Griffin, falls from the Tower of London and is killed, 52.
- Gris, William, story of, 51, 52.
- Grosthead, Robert, bishop of Lincoln, consecrated, 43; his sermons and letters, *ib.*; stories concerning him, *ib.*, 44, 45, 46; dies, 50, 58; vision of, 72; account of a dream of, 187, 188.
- Grynerig, William, visits Lanercost, 123.
- Gualo, sent legate into England, 22; crowns Henry III., *ib.*, 23; excommunicates prince Louis and Alexander II., 22; puts their territories under interdict, 23, 25; banishes the canons of Carlisle, 27.
- Gueldres, Reginald II. earl of, agrees to assist Edward III. against the French, 294.
- Guernsey, invaded by the French, 302.
- Guthred, son of MacWilliam, expedition against, 9.
- Guy, brother of the earl of Flanders, taken prisoner by the English, 294; his reception by Edward III., 295.
- Gynes, the lady of, entertains Edward Baliol, 271.

H.

- H . . . . abbot of Ourcamp, *see* Hugh de Nigella.
- Haco, king of the Isles, 41; his death, *ib.*
- IV., king of Norway, sends an army to the isles, 41; gives his daughter in marriage to Harold, king of Man, 54; deposes Harold, son of Godred Don, from the throne of Man, 56; makes himself king of the Isles, 60, 61.
- Haddington, burned by king John, 18; the earl of Athol murdered at, 49; one of the Frates Minores interrupted in his preaching at, 68; punishment of the disturber, *ib.*; prince Edward meets Margaret, queen of Scotland, at, 81; miracle at, 90; death of a person returning from, 155, 156; dream of a burghess of, 162, 163; burnt by the Scots, 191; granted by Edward Baliol to Edward III., 277.
- Haggerston, the earl of Lancaster does homage to Edward II. at, 215.
- Hainault, John, count of, assists queen Isabel, 255; his daughter marries Edward III., *ib.*; he accompanies queen Isabella to England, *ib.*; pursues Hugh le Despenser and Robert Baldock, 256; leaves England, 260; but returns, *ib.*
- , William II., count of, agrees to assist Edward III. against the French, 294.
- Halidon Hill, account of the battle of, 273, 274.
- Haliez, Coloman, duke of, killed, 47.
- Halis, Alexander de, teacher of theology, dies, 53; his writings on theology, *ib.*
- Haltwhistle, burnt by Robert Bruce, 216; seized by the Scots, 229.
- Harbottle, laid waste by Robert Bruce, 216; surrendered to the Scots, 235.
- Harcla, Andrew de, governor of Carlisle, raises forces on behalf of Edward II., 242, 243; defeats the earls of Lancaster and Hereford at Boroughbridge, *ib.*; the earl of Lancaster surrenders to, 244; made earl of Carlisle, 245; dishands his army, 248; concludes a truce with Robert Bruce, *ib.*; swears to the observance of it, 249; calls a meeting at Carlisle, where the truce is approved of, *ib.*; taken prisoner by Anthony de Lucy, 250; confesses, *ib.*; is condemned at Carlisle, 251; account of his execution at Henrivy, *ib.*
- Harcla, Michael de, retreats to Scotland, 250.
- Harold, succeeds his father, Alan, as king of Man, 46; marries the daughter of Haco IV., 54; drowned on his return from Norway, 55.
- , son of Godred Don, succeeds Reginald as king of Man, 56; deposed by Haco IV., king of Norway, *ib.*
- Hartlepool, William, bishop of Orkney, stays at, 97; story of a burghess of, 115; destroyed by the Scots, 230; James Douglass proceeds to, 242.
- Harwich, queen Isabella arrives at, 255.
- Hastings, Henry de, slain at the battle of Evesham, 76; claim through him to the Scottish throne, 142.
- Haxatine, [assassin], 8, 90.
- Haydon-bridge, Edward III. marches to, 259.
- Hedley, William de, accompanies prince Edward to the Holy Land, 81, *ib.*
- Henaud, John de, slain in Flanders, 202.
- Henrivy, the earl of Carlisle, executed at, 251.
- Henry III., king, resigns the crown to Eleanor, 12; receives it back for his son Edward, 13; succeeds his father John, 22; crowned at Worcester, *ib.*, 23; dissuaded from his intention of putting the Jews to death, 24; defeats the French fleet, *ib.*; receives the homage of the barons, 25; crowned again at Westminster, 28; is present at the translation of Thomas Becket, 29; consents to the marriage of his sister with Simon de Montfort, 39; leads an army into France, 40; returns to England, 42; returns from Bretagne, *ib.*; his dispute with the earl of Pembroke and the bishop of Carlisle, *ib.*; has a grant of a thirtieth, 46; marries Eleanor of Provence, 47; his son Edward born, 48; goes to Gascony, 50; returns from there and proceeds to Newcastle, *ib.*, 51; concludes a peace with Scotland, 51; marries his daughter Margaret to Alexander III., *ib.*; makes war on David, prince of Wales, 52; proposes to go to the Holy Land, 54; knights Alexander III. at York, 56, 57; receives homage from him, 57; present at the

- excommunication of transgressors of the liberties of England, 59; proceeds to Gascony, 60; proposes a marriage between his son Edward and Eleanor of Castile, *ib.*; gives up Gascony and Ireland to Edward, *ib.*; meets Louis IX. and accompanies him to Paris, *ib.*; returns to England, *ib.*; grants the land and forest of Farindalle to Hugh Bigod, 62; holds a parliament at Oxford, 67; gives up Normandy and Anjou to Louis IX., 69; absolved from his oath to observe the provisions of Oxford, 70; defeated at the battle of Lewes, 73, 74, 75; taken prisoner, 75; released, *ib.*; takes Northampton, *ib.*; saved at the battle of Evesham, 79; passes Oxford, 80; his son Edward undertakes a pilgrimage for him, 81; besieges Kenilworth Castle, 82; London kept by the earl of Oxford in opposition to him, 84; celebrates the translation of Edward the Confessor, 85, 86; takes a twentieth part of the goods of all England, 86; dies, 94; buried at Westminster, *ib.*
- Henry, Raspon, landgrave of Thuringia, chosen emperor of the West, 51.
- , abbot of Holyrood, elected bishop of Galloway, 59; his election opposed by John Baliol, *ib.*; consecrated by the bishop of Durham, 62; dies, 155.
- , son of Richard, emperor of the West, slain, 90, 91.
- VII., emperor of Germany, poisoned, 222.
- Herbert, W. . . ., story communicated by, 134, 135, 136.
- Hereby, queen Eleanor dies at, 137.
- Hereford, Edward I. escapes from Simon de Montford's prison at, 79; he returns to Wales from, 112; the left leg of David of Wales suspended at, 113; Hugh le Despenser the elder, drawn, hanged, and beheaded at, 257.
- , Humphrey de Bohun, earl of, present at the excommunication of transgressors of the liberties of England, 59.
- , Humphrey de, fourth earl of, marries Elizabeth, daughter of Edward I., 133; appointed keeper of the Marches at Carlisle, 213; accompanies Edward II. to Scotland, 224; retreats towards Carlisle after the battle of Bannockburn, 228; given up to Robert Bruce, *ib.*; exchanged and returns to England, 229; takes the castle of Hugh le Despenser the younger, 241; defeated by Edward III. at Burton-upon-Trent, 242; defeated and slain at Borough-bridge, 243.
- Hereford, John de Bohun, earl of, accompanies Edward III. to Scotland, 281.
- Hertford, destroyed by the Scots, 192, 219, 229, 346.
- Heyhevede, account of the capture of the earl of Carlisle, sent to his brother Michael, at, 250.
- Hieronimus, one of the Fratres Minores, chosen pope as Nicholas IV., 121.
- Higgesscliffe, Walter de, steward of the convent of Saint Mary at York, 62.
- Hirthington, judgment in the court of, respecting the land of Lancreost, 103.
- Hispanus, Peter, sent to mediate between Edward I. and Philip IV., 206; arrives at Carlisle, *ib.*; proposes a marriage between prince Edward and Isabella, daughter of Philip IV., *ib.*; excommunicates the murderers of John Cumyn, *ib.*
- Hobelers, 345.
- Hoffe, Robert de Clifford, espoused to Margaret de Multuna at, 223.
- Holland, Robert de, taken prisoner with the earl of Lancaster, 245.
- Holland, William earl of, chosen emperor of the West, 51.
- Holm, John de Newcastle, receives the monastic habit at, 108; the monastery plundered by Robert Bruce, 246.
- Holmcultram, the abbey of, plundered by the soldiers of Alexander II., 18.
- Holyrood, abbey of, see Henry, abbot of.
- Hopume, *see* Hothume.
- Innocent III., pope, succeeds Innocent III., 19; promotes Frederic II. to be emperor of the West, 21; sends his legate Gualo into England, 22; his letters respecting the loss of Damietta, 27; crowns Frederic II., 30; dies, 35.
- IV., pope, succeeds Martin IV., 115; his severity, &c., *ib.*; states the superiority of England over Scotland, 146.
- Hospitallers, defeat the Turks, 60; purchase Tabor to build a castle upon, 61; their possessions at Tripolis taken, 125; council at York respecting their union with the Templars, 143, 144.
- Hotham, John, bishop of Ely, defeated by the Scots, 239; present at the marriage of David Bruce, 261.
- Hothume, William de, appointed archbishop of Dublin, 133; consecrated by the bishop of Durham, 134; procures a truce between Edward I. and France, *ib.*

Hotofi, Alan de, apparition of, 126.
 Houghteryth, Thomas de, gives up Perth to William Douglas, 318.
 Houghtoun, J. . . . de, miraculous appearance of the Virgin Mary to, 181.
 Hugh, bishop of Licoln, 10; canonized, 29; translated, 105.
 ———, a boy named, crucified by the Jews at Lincoln, 62, 94.
 ———, bishop of Biblis, his bishoprick destroyed, 130; remains two years in England, *ib.*; stories communicated by him, *ib.*, 131.

Hugh, de Nigella, abbot of Ourcamp, his account of the battle of Bouvines, 14.
 Hughtrede, *see* Guthred.
 Huntingdon, account of the bishop of Lincoln's dream at, 187, 188.
 ———, David, earl of, does homage to Alexander, 2; dies, 27; claim of his descendants to the Scottish throne, 142.
 ———, William Clinton, created earl of, 288; sent into France, 294; accompanies Edward III. to Flanders, 333.
 Husbac, *see* Haco.
 Hythe, the French defeated at, 165.

I.

ICELAND, burning mountain in, 97.
 Inchmartin, John de, submits to Edward Baliol, 269.
 Indulgences, granted by Otho the pope's legate, 48.
 Inglewood, 200 deer taken in, by Edward I., 106; Edward Bruce plunders, 224.
 Innocent III., pope, his disputes with king John as to the election of the archbishop of Canterbury, 4; lays an interdict on England, *ib.*; allows celebration of divine service once a-day, 5; sends legates to England, *ib.*; allows extreme unction, 6; excommunicates the emperor Otho IV., 8; summons a council at Rome, 9; sends legates to England and France, 10; removes the interdict, 11; again imposes it, *ib.*; king John submits to, 13; holds a council at Rome, 17; dies, 19.
 ——— IV., pope, succeeds Celestin IV., 48; his disputes with the emperor Frederic II., 49; consecrated, 50; holds a council at Lyons, 51; excommunicates Frederic, *ib.*; procures Henry Raspon, landgrave of Thuringia, and afterwards William, earl of Holland, to be chosen emperors, *ib.*; canonizes Edmund, archbishop of Canterbury, *ib.*; holds a council at Lyons, 53; consecrates Roger de Wesham bishop of Coventry, *ib.*; compels Nicolas de Farnham to resign the bishoprick of Durban, 55; sets aside the election of

Robert de Stutevil as bishop of Saint Andrews, 58; appoints Abel, *ib.*; dies, 61.
 Innocent V., chosen pope, 98; dies, *ib.*
 Insula, Brian de, persuades king John to visit Robert of Knaresborough, 26.
 ———, Duncan de, appearance of a demon to, 163, 164.
 ———, Gawin de, drawn and hanged at Pontefract, 245.
 Inverkeithing, account of the behaviour of a priest named John at, 109.
 ———, Richard de, appointed bishop of Dunkeld, 56; dies, 97.
 Ireland, Hugh de, 109.
 Ireton, Ralph de, chosen bishop of Carlisle, 102; Edward I. refuses to confirm his election, *ib.*; proceeds to Rome, *ib.*; consecrated by the pope, 105; returns to England, *ib.*; holds a convocation at Carlisle, *ib.*; visits Lanercost, 106; grants it a new constitution, *ib.*; confirms a grant to John, prior of Lanercost, 113; dies, 143, 144; his tomb in Carlisle cathedral burnt, 145.
 Isabella, wife of king John, her servant put to death, 13.
 ———, daughter of king John, empress of the West, 22, 46.

Isabella, daughter of Philip IV., treaty of marriage with Edward II., 206; married to him, 211; sent to France, 254; her treatment by Hugh le Despenser, ib.; procures her son Edward to be made duke of Aquitain, ib.; her threatened invasion of England, ib., 255; protected by John, earl of Hainault, 255; lands at Harwich, ib.; present at the marriage of her daughter Johanna with David Bruce, 261; advises

Edward III. to relinquish his claim to Scotland, ib.; governs the kingdom after the death of Edward II., 265; suspected of familiarity with the earl of March, 266; takes the habit of the order of St Clair, ib.; deprived of her possessions, ib.

Isles, the expedition of the Norwegians against, 41; transferred to Scotland, 64; account of miracle in, 97.

J.

JAMES, vicar of the church of Dumanyn, relation of a miracle by, 151, 152, 153.

Jardine, Humphrey de, attacks Anthony de Lucy, 272, 273; defeated and slain, ib.

Jay, Brian, master of the Knights Templars, slain at the battle of Falkirk, 192.

Jayne I., king of Aragon, assists the children of Ferdinand in their claim to the throne of Castile, 99.

— II., king of Aragon, excommunicated by Celestin V., 157.

— III., king of Bohemia, slain at the battle of Cressy, 344.

Jedburgh, required by Edward I. to be surrendered to him, 167; granted by Edward Baliol to Edward III., 277.

Jerusalem, destroyed, 27, 28; the earl of Cornwall and Llewellyn, prince of Wales, go to, 48; violated by the Corasmini, 51; Louis IX. proceeds to, 53; the Holy Sepulchre at, destroyed, ib.; terms on which given up, 289, 290.

Jews, persecuted by kings John and Philip II., 7; crucify a boy named Hugh, at Lincoln, 62, 94; hanged for clipping money, 102; ordered to leave England, 126, 127; profanation of the Eucharist by, 134, 135, 136.

Joachim, abbot, the doctrine of, 61.

Johanna, daughter of king John, marries Alexander II., 29; dies, 47.

—, heiress of Stuteville, her claim to the land and forest of Farindalle, 62.

Johanna, daughter of Edward II., married to David Bruce, 261.

John, king, invites his nephew to England, 1; causes him and his sister to be imprisoned, ib.; quarrels with Philip II., ib.; found guilty of the murder of Arthur, 2; returns to England, ib.; disputes with the pope as to the election of the archbishop of Canterbury, 4; invades the liberties of the see of Durban, 5; conference with William, king of Scotland, at Norham, ib.; his reception of the papal legates, ib., 6; concludes peace with Scotland, 7; reduces Ireland, ib.; plunders the Cistercians, ib.; his cruelty to the Jews, ib.; subdues Wales, 8; takes Snowdon, and returns from Wales, 9; knights Alexander, son of the king of Scotland, 10; his treatment of Arthur and Eleanor, 12; puts to death one of the queen's servants, 13; submits to the pope, ib.; puts to death Peter the hermit, ib., 14; disputes with the barons, ib., 15; his plan to give up England to the Infidels defeated, 16; lays waste the possessions of the barons, 17; burns Wark, Alnwick, Mitford, Morpeth, and Roxburgh, 18; takes Berwick, ib.; burns Haddington and Dunbar, ib.; plunders the abbey of Coldingham, 18; burns Berwick, ib.; dies at Newark, 19; his bowels interred at Croxton, ib.; his body buried at Worcester, ib.; his children, 22; his visit to Robert of Knaresborough, 26; statement of William, king of Scotland, acknowledging that he owed homage to him, 146.

- John XXI., elected pope, 98; builds a new chamber at Viterbio, *ib.*; dies, *ib.*
- XXII., chosen pope, 234; issues a bull against pluralities, 235; excommunicates Robert Bruce, 240, 241; issues a bull concerning the goods of the church, 252; arrests Michael, who had appealed against it, *ib.*; promulgates four other bulls, *ib.*, 253; consecrates John de Rose, bishop of Carlisle, 253; excommunicates the emperor Louis IV., *ib.*; account of their quarrels, *ib.*; deposed by the emperor, 263; incites the earl of Kent to conspire against Edward III., 265; receives Nicholas V. into favour, 266; dies at Avignon, 279; his character, *ib.*; account of his dispute with Michael de Cesona, 281.
- , servant of queen Isabella, put to death by king John, 13.
- , prebendary of Howden, dies, 93.
- , a parish priest, account of the behaviour of, at Inverkeithing, 109; his death, *ib.*
- John, prior of Lanercost, resigns his charge, 113; provision made for him, and confirmed by the pope, *ib.*
- , son of the duke of Brabant, marries Margaret, daughter of Edward I., 126.
- , son of the earl of Leicester, dies, 156.
- , son of the earl of Holland, marries Elizabeth, daughter of Edward I., 133.
- , a monk of Shrewsbury, miraculous appearance of the Virgin Mary to, 181; his death, *ib.*
- , one of the Fratres Prædicatores at London, incites the earl of Kent to rebel against Edward III., 265.
- , king of Bohemia, slain at the battle of Cressy, 344.
- Julers, William V., earl of, accompanies Edward III. to Scotland, 281; agrees to assist Edward III. against the French, 294.
- Justices itinerant, sit at Carlisle, 102, 147.

K.

- KERTH, William de, opposes the peace between England and Scotland, 283.
- Kellaw, Richard de, chosen bishop of Durham, 215; consecrated by the archbishop of York, *ib.*; dies, 233.
- Kelso, Edward Baliol attacked at the abbey of, 270.
- Kenilworth, besieged by Henry III., 82; Edward II. confined at, 257; his deposition announced to him at, 258.
- Kent, Edmuod Plantagenet, earl of, sent to Gascony, 253; accompanies queen Isabella to England, 255; conspires against Edward III., 265; condemned and beheaded, *ib.*
- Kerera, the island of, Alexander II. dies at, 55.
- Kertemel, Robert Bruce spares the priory of the Black Canons at, 246.
- Kilwardby, Robert de, elected archbishop of Canterbury, 94; crowns Edward I., 96; made a cardinal, 100.
- Kincardine, John Baliol surrenders to Edward I. at, 179.
- Kindrumy, the castle of, besieged by the earl of Athol, 284.
- Kinghorn, Edward Baliol lands at, 267.
- Kirkeby, John de, dies, 133.
- , John de, chosen bishop of Carlisle, 276; present at the installation feast of the bishop of Durham, 277; present when Edward Baliol does homage for Scotland, *ib.*; invades Scotland, 291; returns to Scotland, 292; raises the siege of Edinburgh Castle, 293.
- Kirkham, Walter de, chosen bishop of Durham, 55; excommunicates transgressors of the liberties of England, 56; consecrates the bishops of Carlisle and Galloway, 62; elects Godfrey de Ludeham archbishop of York, 66; dies, 69.
- Kirkoswald, burnt by the Scots, 220.
- Knaresborough, Edward II. advances to, 218; burnt by the Scots, 235.
- , Robert of, account of, 25, 26, 27.
- Knaresmire, Risamaraduc hanged at, 145.
- Kyllenross, the earl of Fife buried at, 40.

L.

- LA HOGUE, Edward III. lands at, 342.
- Lacy, Alice de, married to the earl of Lancaster, 180.
- , Hugh de, his daughter married to the earl of Galloway, 40.
- Lambertone, Alexander de, submits to Edward Baliol, 269.
- , William, bishop of Saint Andrews, sent prisoner to England, 204, 205; concludes a truce with England, 252.
- Lambley, the monastery of, destroyed by the Scots, 174.
- Lancaster, burnt by Robert Bruce, 246.
- , Edmund Plantagenet, earl of, his children, 156; prohibited entering France, *ib.*; dies in Gascony, 180.
- , Thomas Plantagenet, earl of, marries Alice de Lacy, 180; does homage to Edward II. at Haggerston, 215; refuses to salute Piers Gaveston, *ib.*; pursues him and takes him prisoner, 218; proceeds to the parliament at London, 219; refuses to accompany Edward II. into Scotland, 221; arrives at Newcastle, 233; comes to an agreement with Edward II., 238, 239; besieges Berwick, 239; conspires against Hugh Despenser the younger, 241; refuses to assist the English against the Scots, 242; defeated by Edward II., *ib.*; proceeds to Pontefract, *ib.*; defeated by Andrew de Harcla, 243; surrenders to him, 244; taken to York as a prisoner, *ib.*; condemned to be executed at Pontefract, *ib.*; beheaded, *ib.*
- , Henry Plantagenet, earl of, announces Edward II.'s deposition to him, 258; accompanies Edward III. to Scotland, 281; sent by Edward into Scotland, 285; swears to the observance of the truce between England and France, 339, 310.
- Landels, J. . . de, slain at Berwick, 232.
- Lanercost, visited by Edward I. and queen Eleanor, 105; amount of tenth paid to the bishop of Carlisle by, *ib.*; attachment upon the land of, set aside, *ib.*; visitation of Ralph de Ireton, bishop of Carlisle, to, 106; compelled to receive new constitutions, *ib.*; destroyed by the Scots, 174, 193; Edward I. remains at, 194, 205; Edward I. and queen Margaret come to, 206; Robert Bruce visits, 218; plundered by David Bruce, 346.
- Langton, Simon de, communicates the account of an apparition to the archbishop of Canterbury, 3.
- , Stephen de, appointed archbishop of Canterbury, 4; appointed legate in England, 10; returns to England, 11; divides the Bible into chapters, &c., *ib.*; crowns Henry III., 28; translates the body of Thomas Becket, 29; dies, 36, 47.
- , Walter de, bishop of Lichfield and Coventry, the pope's letter to the archbishop of Canterbury, concerning, 200, 201; imprisoned in the castle of Wallingford, 210.
- Largs, the Norwegians defeated at, 79.
- Latimer, Thomas de, killed off Sluse, 333.
- Launde, John de, submits to Edward Baliol, 269.
- Leicester, Henry Plantagenet, earl of, 156; joins queen Isabel, 255; pursues Hugh le Despenser and Robert Baldock, 256.
- Lenne, John de, official of the bishop of Glasgow, 65; vision to, at Dunfermline, 66.
- Lennox, Malcolm, earl of, slain at the battle of Hali-don Hill, 274.
- Lepers, burnt, 241.
- Lewes, the battle of, 73, 74, 75.
- Lewyn, a Welsh courier, account of his treachery, 177, 178, 179; drawn and hanged, 179.
- Lexington, Henry, consecrated bishop of Lincoln, 59.
- Leyburne, Roger de, saves Henry III. at the battle of Evesham, 79.
- Liddell, the castle of, taken by David Bruce, 345.
- Lincoln, William de Montibus interred at, 10; account of the battle of, 24; Adam de Marisco buried at, 58; Hugh crucified by the Jews at, 62, 94; the habitation of the Carmelites changed at, 122; queen Eleanor dies in, 136; her bowels interred at, 138; parliament at, 198, 199, 200.
- , Henry de Lacy, earl of, takes part of Bourdeaux, 170; sent as commissioner to the pope, 194; accompanies prince Edward to Scotland, 204; conspires against Piers Gaveston, 211; the king agrees to do nothing without the advice of, 212; dies, 214.
- Lindsey, Philip de, account of a miracle to, 163.
- Lindsay, Alexander de, invades Galloway, 212.
- , John de, bishop of Glasgow, taken prisoner

- on his return from France, 291; dies, *ib.*; buried at Whitesand, *ib.*
- Liolithgow, Edward I. winters at, 200.
- Linstock, Ralph de Ireton, bishop of Carlisle, dies at, 144.
- Liverance, Galfrid, bishop of Dunkeld, dies, 56.
- Llewellyn, prince of Wales, marries his daughter to the earl of Fife, 40; accompanies the earl of Cornwall to Jerusalem, 48; makes peace with Edward I., 100; again at war with Edward, 103; invades England, 111; taken and beheaded, *ib.*, 112; his head affixed to the Tower of London, 112.
- Lochmaban, the earl of Carlisle meets Robert Bruce at, 248; Antony de Lucy attacked by the garrison of, 272, 273; the English intend to fortify, 340, 341.
- London, Alexander, son of the king of Scotland, knighted at, 10; prince Louis remains in, 24; Griffin falls from the Tower of, 52; apparition of Adam de Marisco at, 58; Robert de Sticheuil consecrated bishop of Durham at, 70; kept by the earl of Oxford in opposition to Henry III., 84; council at, 85; the head of Llewellyn, prince of Wales, affixed to the Tower of, 112; his brother David sent prisoner to, *ib.*; Edward I. returns to, *ib.*; the head of David of Wales suspended at, 113; dispute at, respecting the laods of Marchby, 125; the body of queen Eleanor brought to, 136; her heart interred at, 138, 143; miracle at, 151; parliament and convocation at, 157; Bogo de Clare dies at, 158; Thomas de Turbeville admitted to the parliament at, 165; anecdote of the earl of Gloucester at, 168; John Baliol sent to, 179; church built at, and dedicated to the Virgin Mary, 182; part of the wine taken from the Spanish fleet brought to, 183; convocations at, 187; council at, 189; William Wallace condemned and executed at, 203; Simon Fraser condemned and executed at, 205; the earl of Athol executed at, *ib.*; John Wallace sent to, 207; Edward II. returns to, 210; is crowned at, 211; the revocation of the Despensers' banishment proclaimed at, 242; the head of Andrew Harcla suspended at, 251; Walter Stapleton, bishop of Exeter, beheaded at, 255, 256; queen Isabella's party take the Tower of, 256; the head of Hugh Despenser the elder suspended at, 257; Robert de Baldock confined at Newgate in, *ib.*; Edward III. proclaimed at, 258; appeal of Michael, general Minister of the Minores, affixed to Saint Paul's in, 264; the earl of March executed and buried at, *ib.*; parliaments at, 216, 219, 222, 223, 241, 266, 278, 284, 285, 288, 294, 295, 333.
- London, Henry de, archbishop of Dublin, assists at the coronation of Henry III., 22.
- Lonsdale, story of an occurrence at, 119, 120.
- Lorraine, Ralph, duke of, slain at the battle of Cressy 344.
- Lothian, pestilence in, 85; miraculous appearances in, 162, 170; ravaged by Robert Bruce, 211.
- Louis VIII., king of France, knighted, 8; invades England, 19, 94; receives homage from Alexander II., *ib.*; excommunicated by the papal legate, 22; defeated at Lincoln, 24, 95; remains in London, *ib.*; leaves England, 25; insurrection against him in the island of Rye, *ib.*; besieges Avignon, 35; dies, *ib.*, 36; buried at Saint Denis, *ib.*
- IX., marries Margaret of Provence, 17; makes a vow to proceed to the Holy Land, 51; goes to Jerusalem, 53, 54; winters at Cyprus, 54; leaves Cyprus, 55; besieges and takes Damietta, *ib.*; defeated and taken prisoner by the Saracens, *ib.*; ransomed and returns to Acre, *ib.*; fortifies it, 57; rebuilds and fortifies Caesarea, *ib.*; concludes a truce with the Babylonians, *ib.*; returns to France, *ib.*; punishes swearers, *ib.*; conducts Henry III. to Paris, 60; Henry gives up Normandy and Anjou to, 69; goes again to the Holy Land, 86; takes Tunis and Carthage, *ib.*; dies, *ib.*; his miracles, 89.
- X., dies, 229.
- IV., emperor of Germany, excommunicated by the pope, 253; his coronation and disputes with the pope, *ib.*
- V., emperor, procures the deposition of pope John XXII., 263; assists Michael, Minister general of the Minorites, in his escape from Avignon, 264; agrees to assist Edward III. against the French, 294; visited by him, 304; deserts him, 318.
- Lowther, Hugh de, assists at the capture of Andrew Harcla, 250; rewarded by Edward II., 251.
- , Robert de, slain by Eustace de Maxwell, 296.
- Luceta, story of, 129, 130.

Lucy, Godfrey de, bishop of Winchester, dies, 2.
 —, Antony de, proceeds to Carlisle after the battle of Bannockburn, 228; given up to Robert Bruce, *ib.*; released from prison, 229; employed in the capture of Andrew Harcla, 249; takes him, 250; Edward II. gives him the manor of Cockermouth, 251; enters and plunders Scotland, 272; defeats the garrison of Lochmaben, *ib.*, 273; wounded, but recovers, 273; invades the western parts of Scotland, 287; invades Galloway, 291, 292; annoys the Scots

in their invasion of England, 292; raises the siege of Edinburgh Castle, 293.
 Ludeham, Godfrey de, chosen archbishop of York, 66.
 Lundie, Walter de, submits to Edward Baliol, 269.
 Luxemburg, John de, king of Bohemia, sends a fleet against England, 283.
 Lyons, pope Innocent IV. comes to, 51; council at, *ib.*, 53; the bishop of Coventry consecrated at, 53; councils at, 86, 87, 92.

M.

MACDUEL, Dungal, resists an attack upon Galloway, 205; takes prisoner Thomas and Alexander Bruce, and several others, *ib.*; knighted by Edward I., 207; excites a rebellion against Edward Baliol, 278.
 MacKail, Malcolm, lord of Kintyre, beheaded by Dungal MacDuel, 205; his head sent to Edward I., *ib.*
 MacMares, Godrid, appointed bailif of the Isle of Man, 64.
 MacWilliam, his rebellion in Scotland, 40; his daughter put to death, 41.
 Madoc, heads a rebellion in Wales, 157; taken by Edward I., 158.
 Magna Charta, transgressors of, excommunicated, 59.
 Magnus, son of Olave, chosen king of Man, 56, 57.
 — III., king of Norway, consents to the transfer of the Isles to Scotland, 62.
 — VI., king of Norway, invades Scotland, 79; defeated at Largs, *ib.*; marries the daughter of Alexander III., 104.
 —, king of Norway, marries the daughter of the earl of Carrick, 155.
 Mahomet, his character, 28.
 Maimfes, J. . . de, his war with the barons of England, 73.
 Malvoisin, William de, bishop of Saint Andrews, castle of Tweedmouth named after, 4; dies, 47.

Man, the Isle of, transferred to Scotland, 64; conferred upon Piers Gaveston, 210.
 Manfred, king of Sicily, murders his father, 21; deprived of his kingdom, and put to death by the count of Provence, *ib.*
 —, guardian of Conrad II., king of Sicily, takes the pope's legate prisoner, 60; attacks Sienna, 67; his army expelled from the pope's dominions, 70; his kingdom conferred on the count of Provence, 72.
 Manners, Robert de, defeats the Scots in an attempt to surprise the castle of Norham, 258, 259.
 Manny, Walter de, one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336; swears to the observance of it, 340.
 Marbotle, the bishop of St Andrews dies at, 103.
 March, Roger de Mortimer, earl of, accompanies queen Isabel to England, 255; pursues Hugh le Despenser and Robert Baldock, 256; present at the marriage of David Bruce, 261; advises Edward III. to resign his claim upon Scotland, *ib.*; procures the death of the earl of Kent, 265; condemned and executed at London, 266; causes of his condemnation, *ib.*
 Marchby, dispute respecting the common fields of, 126.
 Margaret, daughter of William, king of Scotland, marries Hubert de Burg, 29.

- Margaret, of Provence, married to Louis IX., 47.
 ———, daughter of Henry III., betrothed to Alexander III., 51; the marriage solemnized, 57; committed to the custody of Robert de Ros and John Baliol, *ib.*; meets prince Edward at Haddington, 81; her children, *ib.*; an esquire in her retinue drowned in the Tay, 95, 96; present at the coronation of Edward I., 96; dies, 97.
 ———, daughter of Alexander III., 81, 97; married to the king of Norway, 104; crowned, 105; death of her daughter Margaret, *ib.*
 ———, the maiden of Norway, dies, 105.
 ———, daughter of Edward I., married to John, son of the duke of Brabant, 126.
 ———, sister of Philip IV., married to Edward I., 193; her son Thomas born, *ib.*; her son Edmund born, 200; joins the king in Scotland, *ib.*; arrives at Lanercost, 205; comes again to Lanercost, 206.
 Mariscis, Henry de, chosen prior of Carlisle, 14.
 Marisco, Richard de, consecrated bishop of Durham, 24; dies, 32.
 ———, Adam de, Professor at Oxford, dies, 58; buried at Lincoln, *ib.*; his apparition, *ib.*, 59.
 Mark, bishop of Sodor and Man, imprisoned by Edward I., 197.
 Marr, Gratsney, earl of, takes the castle of Duubar, 175; taken prisoner by the English, 176.
 ———, Donald XII., earl of, exchanged for the earl of Hereford, 229; remains in England, *ib.*; returns to Scotland, 259; invades England, *ib.*; chosen regent of Scotland, 267; defeated by Edward Baliol, 268.
 ———, Robert Erskine, earl of, attacks Edward Baliol at Annan, 270, 271.
 ———, Richard Talbot, earl of, present when Edward Baliol does homage to Edward III., 277.
 Martin IV., succeeds Nicholas III. as pope, 106; Pedro III. holds Sicily in opposition to him, *ib.*; grants certain privileges to the Franciscans, 107; dies, *ib.*, 115.
 Matilda, wife of David, earl of Huntingdon, claims of her descendants to the Scottish throne, 142.
 Mauclerk, Walter, consecrated bishop of Carlisle, 31; his disputes with Henry III., 42; leaves England, *ib.*; reconciled to Henry, 43.
 Maudent, Thomas, taken prisoner with the earl of Lancaster, 245.
 Mauley, Edmund de, accompanies Edward II. into Scotland, 224; slain at the battle of Bannockburn, 226.
 Maxwell, Eustace de, raises the siege of Perth, 269; goes over to the Scots, 290; slays Robert de Lowther, 296.
 Maydenhal, a girl killed at, 4.
 Melburne, Robert de, chosen prior of Lanercost, 232.
 Melrose, Alexander II. receives homage of the barons of Yorkshire at, 17, and is buried at, 55; Edward III. keeps his Christmas at, 335.
 Melton, William de, appointed archbishop of York, 233; defeated by the Scots, 239; consecrates Robert Graystanes bishop of Durham, 276; present at the installation feast of Richard de Bury, bishop of Durham, 277; present when Edward Baliol does homage for Scotland, *ib.*; dies, 332.
 Menai, bridge of ships made at, 114.
 Menteith, Alexander, earl of, taken prisoner at Dunbar, 176, 177.
 ———, John de, takes William Wallace, 203.
 ———, Murdoch, earl of, defeated by Edward Baliol, 268.
 ———, John Graham, earl of, present at the battle of Durham, 350; taken prisoner, 351; executed at London, *ib.*
 Metyngham, John de, one of the justices itinerant at Carlisle, 102.
 Michael, Palcologus, emperor of the West, retakes Constantinople, 66.
 ———, Casenas, Minister general of the Minorites, appeals against a bull of the pope, 252; arrested, *ib.*, 264; escapes by the assistance of Louis V., 264; is excommunicated, *ib.*
 Middleton, William, the death of, foretold, 70, 71; dies at Paris, 71.
 ———, Gilbert de, robs the two cardinals sent to consecrate the bishop of Durham, 233, 234; taken and executed, 234.
 Milan, story of a person named Francis at, 132, 133.
 Minores Fratres, or Minorites, or Franciscan Friars, the order of the, founded, 2, 30; prediction concerning, 3; their rules confirmed by the pope, 30; enter England, *ib.*, 31; come to Carlisle, 42; approved and confirmed by the council at Lyons, 92; pope Benedict XI. modifies the statute concerning, 202; the statute of Boniface VIII. revived, and that of Benedict repealed, 235; dispute with the Friars Preachers, 245, 246; general chapter of the, at

- Paris, 264; pope Benedict XII. approves and confirms the ordinances of, 296, 297.
- Mirabel, prince Arthur taken at the castle of, 1.
- Miracles and miraculous appearances, 62, 63, 64, 76, 77, 78, 97, 108, 109, 127, 128, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 162, 163, 170, 174, 181, 183, 184, 185, 186, 187.
- Mitford, burned by king John, 18; besieged by Alexander I., 25; taken by the Scots, 235.
- Mitton, the citizens of York defeated by the Scots at, 230.
- Moffet, Nicholas de, appointed archdeacon of Teviotdale, 53; elected bishop of Glasgow, *ib.*; dies and is interred at Tinningham, *ib.*
- Mohammed-el-Nasir, prince of Morocco, defeated by the king of Castille, 9.
- Monte, Vetulus de, deceives the Crusaders, 14.
- Monte-Vilers, the earl of, slain at the battle of Cressy, 344.
- Montfort, Simon de, persecutes the Albigenses, 9; marries the countess of Pembroke, 39; obtains a dispensation from Rome, *ib.*; his behaviour at the parliament at Oxford, 67; defeats Henry III. at the battle of Lewes, 73, 74, 75; defeated and slain at the battle of Evesham, 75, 79; his murderer drowned in the Tay, 95.
- , ——, junior, dies in exile, 82.
- , Henry de, commands one division at the battle of Lewes, 74; slain at the battle of Evesham, 76; account of him, *ib.*, 77, 79.
- , Guy de, kills Henry, son of the emperor of the West, 90, 91.
- Monthemer, Thomas de, killed off Sluse, 333.
- Montibus, William de, chancellor of Lincoln, dies, 10; buried at Lincoln, *ib.*
- Mor, N. de, becomes a monk, 125; sent to Osney by Margaret, queen of England, 207.
- Moray, John de, taken prisoner and brought to Carlisle, 252; ransomed, *ib.*
- , Thomas Randolph, earl of, invades Ireland, 230; enters England, and advances to Boroughbridge, 239; defeats the citizens of York, *ib.*; again invades England, 240; returns to Scotland, *ib.*; again invades England, 242; remains at Darlington, *ib.*; accompanies Robert Bruce on his invasion of England, 246; swears to the performance of the truce between Robert Bruce and Andrew de Harcla, 249; concludes a truce with England, 252; again invades England, 259; dies, 267.
- Moray, Thomas Randolph II., earl of, defeated by Edward Balliol, 268.
- , John Randolph III., earl of, invades Galloway, 269; rebels against Edward Balliol, 278; again invades Galloway, but put to flight, *ib.*, 279; compels the count of Namur to surrender, 282; taken and carried to Nottingham Castle, 282, 283, 296; brought into Scotland by the English, 297; invades England, 341; commands at the battle of Durham, 349; slain there, 351.
- , Andrew de, invades Galloway, 269; attacks Edward Balliol, 270; taken prisoner and sent to Edward III., *ib.*; ransomed, *ib.*; opposes the peace between England and Scotland, 283; dies, 296.
- , Maurice de, opposes the peace between England and Scotland, 283; puts to death Godfrey de Rose, 285.
- More, Alan de, dies, 133.
- Morelle, the sieur of, slain at Cressy, 244.
- Moriceby, Hugh de, assists at the capture of Andrew Harcla, 250; rewarded by Edward II., 251.
- Morpeth, burned by king John, 18.
- Morton, Roger de, submits to Edward Balliol, 269.
- Mowbray, John de, defeats Robert Bruce at Perth, 204; takes the castle of Hugh Despenser the younger, 241; surrenders himself to Andrew de Harcla, 244; taken to York, *ib.*; executed there, 245.
- , John de, slain at Aroun, 271.
- , Alexander de, taken prisoner by the English, 290.
- , Galfrid de, taken prisoner by the English, 290.
- , Roger de, taken prisoner by the English, 290.
- , John de, assists the archbishop of York against David Bruce, 347; his behaviour at the battle of Durham, 351.
- Multone, Thomas de, I., translated, 120.
- , Thomas de, I., lord of Holbeach, dies, 159.
- , Thomas de, lord of Gillesland, dies, 225.
- , Matilda de, lady of Gillesland, dies, 159.
- , Margaret de, espoused to Robert de Cliford, 223; married to Ralph de Daker, *ib.*
- Munchensi, William de, killed by the fall of Droselan castle wall, 122.
- Musselburgh, fealty sworn to Alexander II. at, 1.

N.

- NAMUR, Guy**, count of, arrives in England, 282; proceeds to Berwick, *ib.*; obliged to surrender to the Scots, *ib.*; allowed to return to England, *ib.*
- Naples**, the walls of, razed by Conrad IV., emperor of the West, 56; Celestin V. removes from Rome to, 157; Philip, son of the king of Arragon, enters the convent of the *Fratres Minores* at, 285.
- Nassington, John de**, sent to Carlisle, 143.
- Nevers, John Tristan**, count of, accompanies his father, Louis IX., to the Holy Land, 86; dies, *ib.*
- Neville, Ralph de**, assists the English against the Scots, 292; sent to besiege the castle of Dunbar, 295; accompanies the archbishop of York against David Bruce, 347; his behaviour at the battle of Durham, 350; takes Roxburgh Castle, 352; imposes a tribute on the Scots, *ib.*
- Newark**, king John dies at, 19.
- Newborough**, Edward I. taken ill at, 206.
- Newcastle-upon-Tyne**, prediction concerning the *Fratres Minores* at, 3; meeting between Henry III. and Alexander II. at, 51; miracles at, 77, 78; cure of a burghess of, 123, 124; Edward I. keeps his Easter at, 140; John Baliol does homage for Scotland at, 143; the right arm of William Wallace suspended at, 203; Nigel Bruce hanged at, 206; laid waste by Edward II. and Piers Gaveston, 218; the earl of Marr proceeds to, 229; the earl of Lancaster arrives at, 233; Edward II. arrives at, 247; one quarter of the earl of Carlisle's body suspended there, 251; truce with Scotland concluded at, 252; Edward III. receives the homage of Edward Baliol at, 277; remains at, 278; meets Edward Baliol again at, 281; keeps his Christmas at, 284; returns there, 286; great inundation at, 318.
- , Jolu of, assumes the monastic habit at Holm, 108.
- Newerke, Henry de**, chosen archbishop of York, 170; dies, 193.
- Newgate**, Robert de Baldock, confined at, 257.
- Nicholas III.** created pope, 99; his devotion to Saint Francis, *ib.*; appoints John de Pecham archbishop of Canterbury, 101; consecrates Ralph de Irceton bishop of Carlisle, 105.
- IV. created pope, 121; account of him, *ib.*, 122; orders a council to be held at York, 143, 144; grants a tenth of ecclesiastical property to Edward I., 144; dies, 145.
- V. received into favour by John XXII., 266; dies, *ib.*
- , one named, sent from Carlisle to Gisborne, where he professes, 108.
- Nith**, the river, inundations of, 86, 108.
- Norfolk, Roger Bigod**, earl of, present when the transgressors of the liberties of England are excommunicated, 59.
- , Thomas Plantagenet, earl of, joins queen Isabella, 255.
- Norham**, conference between king John and William, king of Scotland, at, 5; besieged by Alexander, 17; meeting at, respecting the release of Thomas of Galloway, 116; parliament at, 143; the earl of Gloucester remains at, 214; burnt by the Scots, 219; attempt of the Scots to surprise, 258, 259.
- Normandy**, given up to Louis IX. by Henry III., 69.
- Northallerton**, burnt by the Scots, 235.
- Northampton**, taken by king Henry III., 75; prince Edward, while there, agrees to join the Crusades, 85; the right leg of David, prince of Wales, suspended at, 113; parliaments there, 210, 213.
- William de Bohun created earl of, 288; goes to France, 294; defeats the French fleet, *ib.*; sent to France by Edward III., 297; lands at Antwerp, 304; remains with Edward, 318; accompanies him to Flanders, 333; one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336;

- swears to the observance of the truce, 339, 340; arrives at Carlisle on his way to Loughmaban, 340, 341.
- Northumberland invaded by the Scots, 190, 216, 228, 229, 260, 272, 335.
- Northwold, Hugh, bishop of Ely, excommunicates the transgressors of the liberties of England, 59.
- Norwich, church at, burnt, 103, 104.
- Nottingham, miracle at, 91, 92; parliament at, 265, 266; the earl of Moray taken to, 283; parliament at, 287; the earl of Moray confined at, 296.
- O.
- OAKHAM, William de, excommunicated by pope John XXI., 261.
- Odonis, Gerald, appointed Minister General of the Minorites, 281.
- Ogle, Robert, pursues William Douglas at the battle of Durham, 348.
- Okarrfair, Maurice, appointed bailiff of the Isle of Man, 64.
- Olave, king of Man, succeeds his brother as king of the Isles, 40, 41.
- Olifard, William, governor of Perth, taken by Robert Bruce, 222; sent to the Isles, *ib.*
- O'Morgair, Malachi, archbishop of Armagh, story of, 160.
- Orleton, Adam de, bishop of Hereford, sent to Edward II. at Kenilworth, 257; preaches a sermon against him, *ib.*; sent to announce his deposition, 258.
- Ormesby, John de, slain in an attack on Anthony de Lucy, 273; buried at Carlisle, *ib.*
- , William, one of the Justices Itinerant at Carlisle, 147.
- Orwell, Edward III. embarks at, 333.
- Osney, the legate Otho insulted at, 47; dispute between the archbishop and the abbot of, 189, 190; queen Margaret sends N. de Mor. to, 207.
- Otho IV., emperor of the West, excommunicated by Innocent III., 8; defeated at the battle of Bovines, 14.
- Otho, the pope's legate, arrives in England, 47; insulted at Osney by the Oxford scholars, *ib.*; holds a council at Edinburgh, 48; captured by the emperor Frederic II., 49.
- Ottobon, the pope's legate, holds a council at London, 85; leaves England, *ib.*
- Ottocar I., king of Bohemia, defeats Bela IV., king of Hungary, 69.
- Oxford, deserted by the clergy on account of the persecution of king John, 4; adventure of the Minorites near, 31; parliament at, 66, 67; provision for students at, by a baron of Durham, 69; death of a blasphemer at, 80; story of some students at, 118, 119; apparition at, 130, 131; a woman cured of barrenness at, 136; mortality amongst the scholars at, 163; insurrection of John de Poulderham at, 236, 237.
- , Hugh de Vere, earl of, present at the excommunication of transgressors of the liberties of England, 59.
- , Gilbert de Clare, earl of, holds London in opposition to Henry III., 84.
- , John de Vere, earl of, sent to Carlisle by Edward III., 279; sent into Scotland, 285.

P.

- PADUA**, miracles at, 41, 147, 148, 149, 150.
- Paisley**, see *Passeleth*.
- Pandulf**, sent legate to England, 5; his conference with king John, *ib.*, 6; removes the interdict from England, 11; John submits to, 13; returns to England, 27; leaves England, 29.
- Pannonia**, battle in, 47.
- Paris**, council at, 7; Henry III. goes to, 60; heresy of William de Saint Amour at, 61; disputes amongst the scholars at, 106; the Eucharist profaned by the Jews at, 134, 135, 136; English ordered to depart from, 150; inundation of, 180; general chapter of the Minorites at, 264.
- Parliaments**, at Norwich, 143; at London, 144, 157, 165; at Edinburgh, 167; at Lincoln, 198, 199, 200; at Carlisle, 207; at Northampton, 210, 211, 212, 213; at London, 216, 219, 222, 223; at York, 229; at London, 241; at York, 245; at Westminster, 257; at Nottingham, 265, 266; at London, 266; at York, 270; at Perth, 276; at London, 278; at York, 280, 281; at London, 284, 285; at Nottingham, 287; at London, 288, 294, 295, 333.
- Passeleth**, apparition at, 163, 164.
- Pecham**, John de, appointed archbishop of Canterbury, 100, 101; consecrates Hugh de Bek bishop of Lincoln, 105; dies, 144, 155.
- Pedro III.**, king of Arragon, expels Charles from Sicily, 106.
- Peebles**, the county of, granted by Edward Baliol to Edward III., 277; the earl of Murray put to flight in, 279.
- Pembroke**, William Marshal, earl of, his insurrection against prince Louis, 25.
- , Richard Marshal, earl of, his dispute with Henry III., 42.
- , Aymer de Valence, earl of, defeats Robert Bruce at Perth, 204; Piers Gaveston committed to his custody, 218; takes the side of Edward II. against the barons, 219; accompanies him to Scotland, 224; escapes after the battle of Bannockburn, 228; concludes a truce between England and Scotland, 252.
- Penrith**, burnt by the Scots, 341.
- Percb**, Thomas, count of, slain at the battle of Lincoln, 24, 95.
- Percy**, Henry de, empowered to swear to the charter of renunciation of Scotland, 263; appointed warden of Berwick, 275; accompanies Edward III. to Scotland, 281; assists the English in the invasion of the Scots, 292; sent to besiege the castle of Dunbar, 295.
- , ——, accompanies the archbishop of York against David Bruce, 347; commands part of the army at the battle of Durham, 348; his behaviour there, 350; unable to proceed into Scotland, 352.
- Perth**, council at, 1; the right foot of William Wallace suspended at, 203; Robert Bruce defeated at, 204; Piers Gaveston advances to, 214; taken and almost destroyed by Robert Bruce, 221, 222; Edward Baliol remains in, after the battle of Duplin, 269; besieged by the Scots, *ib.*; fortified by Edward Baliol, *ib.*; burnt by the Scots, 270; parliament at, 276; fortified by Edward Baliol, 287; Edward III. meets the earl of Cornwall at, *ib.*; the earl dies there, *ib.*; David Bruce remains at, 298; besieged by William Douglas, 318.
- Pestilences**, 1, 85, 240.
- Peter the Hermit**, prophecies of, 9, 10, 13; slain, 13, 14.
- , of Verona, a Friar preacher, canonized, 51; translated, 62.
- , patriarch of Jerusalem, communicates the terms on which it would be given up to the Christians, 289, 290.
- , cardinal of Saint Praxides, sent messenger to England by the pope, 327.
- Philip Augustus**, king of France, his quarrel with king John, 1; persecutes the Jews, 7; knights his

- son Louis, 8; ravages the English possessions in France, 9; banishes all usurers, &c. from his cities, 10; invades England, 11; defeats Otho at the battle of Bovines, 14; dies, 30.
- Philip III., accompanies his father Louis IX. to the Holy Land, 86; succeeds him as king of France, 90; invades Spain, 99; Pedro III. holds Sicily in opposition to, 106.
- IV., war between Edward I. and, 150; his fleet defeated by the English, seizes Edward's possessions in France, 156; seizes that part of Navarre belonging to the wife of the earl of Lancaster, *ib.*; sends a part of his fleet to invade England, 164; defeated at Dover and Hythe, 165; his spy, Thomas de Turbeville, taken and hanged, *ib.*; his fleet destroyed by a tempest, 167; his letters to John Baliol seized, 182; makes a truce with Edward I., 191; disputes again with him, 200; defeated in Flanders, 201, 202; engages to prove certain articles against the pope, 202; peace proclaimed between Edward I. and him, 206; his daughter Isabella married to Edward II., 211; imprisons the Templars and confiscates their goods, 212; requests the pope to mediate between Edward and Robert Bruce, 213; dies, 228.
- VI., receives homage of David Bruce for Scotland, 278; sends ambassadors to treat for a peace between England and Scotland, 280; sends a fleet against England, 283; tries again to mediate between England and Scotland, 284; prepares to invade England, 286; takes some English castles in Gascony, 288; terms of peace proposed to, by Edward III., 293; two cardinals sent by the pope to arrange it, 295; refuses to come to terms, 297; or to fight with Edward, 318; Edward's letters to the pope concerning him, 321 to 328; his fleet defeated by Edward III., 333; concludes a truce with him, 331, 335; breaks down the bridge at Rouen, 343; proceeds to Paris, *ib.*
- , bishop of London, excommunicates transgressors of the liberties of England, 59.
- , son of the king of Arragon, enters the convent of the Minorites at Naples, 285.
- Philippa, of Hainault, marries Edward III., 260, 261; present at the installation feast of the bishop of Durham, 277; accompanies Edward III. to France, 298; arrives at Antwerp, 304; remains in Flanders, 332.
- Plumland, Thomas de, slain, 273; buried at Carlisle, *ib.*
- Poitiers, Philip de, bishop of Durham, dies, 4.
- Poissy, Edward III. crosses the Seine at, 343.
- Poland, ravaged by the Tartars, 47.
- Pole, Griffin de la, returns to England, 266.
- , William del, imprisoned by Edward III., 335.
- Pontefract, the earl of Lancaster remains at, 242; beheaded near the town of, 244; a chapel erected at the place, *ib.*; Warin de Lisle and others executed at, 245.
- Pontigny, tomb of Edmund, archbishop of Canterbury, at, 36; miracles at, 50.
- Pontiniae, William Wickwane, archbishop of York, dies at, 122; miracles at his tomb, *ib.*
- Pontois, Edward III. advances to, 344.
- Portsmouth, the country near, burnt by one of the French fleet, 283; Edward III. embarks at, 342.
- Pouderham, John de, claims the throne of England as son of Edward I., 236; confesses the imposition, and is executed, 237.
- Poynings, Thomas de, slain off Sluse, 333.
- Prædicatores Fratres, or Friars Preachers, or Dominicans, the order of the, founded, 2; obtain a house near Carlisle, 41; approved and confirmed at the council at Lyons, 92; the statute respecting them modified, 202; dispute with the Fratres Minores, 243, 246; divided from those in Scotland, 265; the statute of Boniface VIII. respecting, revived, 335.
- Præneste, Peter de, vice chancellor of Rome, sent to mediate a truce between Philip VI. and Edward III., 335; account of the result, *ib.*, 336.
- Preston, burnt by Robert Bruce, 246.
- Provence, Charles count of, conquers and kills Manfred, king of Sicily, 21.
- Provendir, Robert de la, bishop of Dublin, dies, 97.
- Pulteney, John de, imprisoned by Edward III., 335.

Q.

QUINTIN, St, a Minorite, translated, 56: his tongue found undecayed twenty years after his death, *ib.*

R.

- R. . . . . abbot of Wardon, *see* Roger.
- Ragman, a charter so called, given up to the Scots by Edward III., 261.
- Ralph, abbot of Melrose, made bishop of Down, in Ireland, 2.
- , chosen prior of Carlisle, 41.
- , bishop of Norwich, sent to receive Eleanor, bride of Henry III., 47.
- Raymond, de Penna Forti, one of the Friars Preachers, compiles the Extravagants, 35.
- Redesdale, laid waste by Robert Bruce, 216.
- , the earl of, sent to besiege the castle of Dunbar, 295.
- Reginald, king of the Isles, dies, 40.
- , appointed archdeacon of Glasgow, 53.
- , succeeds his brother Harold, as king of the Isles, 56; slain, *ib.*
- , chaplain to Alexander III., appointed bailiff of the Isle of Man, 64.
- Reole, besieged by Henry III., 60.
- Rer Cros, claimed to be in the diocese of Glasgow, 65.
- Reynaldway, arrival of the Scottish fleet at, 97, 98.
- Reynolds, Walter, bishop of Worcester, appointed archbishop of Canterbury, 222; preaches against Edward II., 258.
- Rheims, the English besieged in, 161.
- Richard, one of the Friars Preachers, incites the earl of Kent to conspire against Edward III., 265.
- Richmond, the bishop of Carlisle consecrated at, 53; behaviour of a priest at, 72, 73; miraculous appearance near, 150, 151; invaded by the Scots, 228, 229, 233; William de Zouche arrives at, 347.
- , John de Dreux, VIII. earl of, attempts to mediate between Edward II. and the earl of Lancaster, 219; defeated and taken prisoner by the Scots, 217; dies, 278.
- , John de Dreux, IX. earl of, does homage to Edward III., 278.
- Rievaux, Edward II. proceeds from the abbey of, 247.
- Rignon, the sieur de, slain at the battle of Cressy, 344.
- Ripon, the bishop of Galloway consecrated at, 155; plundered by the Scots, 235.
- Risamaraduc, one of the princes of Wales, taken and carried to York, 122; condemned and executed, 115.
- Rivelles, in Northumberland, story of a priest at, 80, 81.
- Robert, king of Naples, present at the induction of Philip, son of the king of Arragon, as one of the Minorites, 285.
- Robertson, Robert, account of his dealings with his tenants, 99, 100.
- Rocelyn, Thomas de, returns to England, 266.
- Roderick, the rebellion of, 40.
- Roger, abbot of Wardon, his account of the destruction of the French fleet, 24.
- Rokeby, Thomas de, accompanies the archbishop of York against David Bruce, 347; commands a division at the battle of Durham, 348; his behaviour at the battle, 351.
- Romanus, a papal legate, Avignon delivered to, 35.
- Romayne, John le, archbishop of York, returns from Rome, 121; present at the burial of queen Eleanor, 138; Edward I. tries to mediate between the bishop of Durham and him, *ib.*; proceeds to Rome, *ib.*; dies, 170.
- Rome, council at, 17; Conradin II. goes to, 84; story of an attempted burial at, 98, 99; General Chapter of the Franciscans at, 99; Celestin V. removes to Naples from, 157; famine at, 189; the papal See transferred to Avignon from, 202.
- Ros, William de, baron, announces the deposition of Edward II. to him, 258.
- Rose, near Carlisle, Edward Bruce remains three days at, 224; burnt by Robert Bruce, 246; John de Halghton, bishop of Carlisle, dies at, 253; destroyed by the Scots, 292.

- Rose, Godfrey de, sheriff of Ayr and Lanark, slain, 285.
- Ross, Robert lord, Margaret, queen of Scotland committed to his custody, 57; appointed one of the regents, 5.
- , —, deserts to the Scots, 172.
- , William lord, taken prisoner at Dunbar, 176, 177.
- , Hugh lord, slain at the battle of Halidon Hill, 274.
- , William lord, opposes the peace between England and Scotland, 283; compels the earl of Atholl to raise the siege of Kildrumy Castle, 283, 284.
- Rosse, John de, consecrated bishop of Carlisle, 253; dies, 276.
- Rosynburgh, the sieur de, slain at the battle of Cressy, 344.
- Rothbury, the advowson of, lost by the bishop of Carlisle, 102.
- Rothfeld, William de, dean of York, chosen bishop of Carlisle, 102; refuses the appointment, ib.
- Rouen, the walls of, thrown down, 2; the bridge of, destroyed, 343.
- Rouad-Table, held, 341.
- Roxburgh, burnt by king John, 18; Alexander II. married at, 48; mill at, carried away by a flood, 157; Edward I. requires the surrender of, 167; the siege of, raised, 191; burnt by the Scots, ib.; Piers Gaveston remains at, 214; taken by the Scots, 223; Edward Baliol leaves his army at, 270; granted to Edward III. by Edward Baliol, 277; fortified by Edward III., 279; attacked by the earl of Dunbar, 282, 283; given up to the earl of Angus and Ralph Neville, 352.
- Rupibus, Peter de, bishop of Winchester, assists at the coronation of Henry III., 22; his vision of king Arthur, 23.
- Rustandus, the papal legate, sent into England to collect tithes, 54; invites Henry III. to undertake the crusade, ib.
- Rye, the island of, insurrection at, 25.

S.

- SAINT AGATHA, near Richmond, the bishops of Carlisle and Galloway consecrated at, 62.
- Agnes, account of, 121.
- Albans, the chronicle of, quoted, 57.
- Amour, William de, the heresy of, 61.
- Bernard, miraculous cure of one of the monks of, 148, 149.
- Clare, the college of, 21; queen Isabel takes the order of, 266.
- Cuthbert, miracles of, 108, 109, 163.
- Denis, Louis VIII. buried at, 36.
- Honoratus, heretics condemned at the chapel of, 8.
- John, John lord, account of his actions in Gascony, 158; taken prisoner, 187.
- Loo, taken by Edward III., 342.
- Luz, Louis, son of Philip II., knighted at, 8.
- Martin, Lawrence de, bishop of Rochester, excommunicates transgressors of the liberties of England, 59.
- Saint Mathews, in Brittany, 200 French ships taken at, 155.
- Michael, the island of, invaded by John de Vescy, 98.
- Nicholas, the hospital of, burnt by the Scots, 292.
- Vedast, the lord of, slain at the battle of Cressy, 344.
- Salerno, John de, papal legate, holds a council at Perth, 1; proceeds to Ireland, 2; makes Ralph, abbot of Melrose, bishop of Down, ib.
- Salisbury, William Loogespee, earl of, taken prisoner at the battle of Bovines, 14; goes over to prince Louis, 19; his insurrection against Louis, 25; killed by the Saracens, 55.
- , William de Montacute, created earl of, 288;

- sent to Gascony by Edward III., 289; besieges the castle of Dunbar, 295; appoints a governor of Edinburgh Castle, 296; raises the siege of Dunbar, 297; returns to England, 298; accompanies Edward III. to France, 304; remains with him at Brabant, 318; taken prisoner by the French, 332; one of the commissioners for a truce between Edward and Philip VI., 336; swears to the observance of it, 340.
- Salkelde, Richard de, has a grant of the town of Great Corkeby, 251.
- Samur, the earl of, slain at the battle of Cressy, 344.
- Sancia, of Provence, marries the Earl of Cornwall, 47.
- Sancto Austolo, Philip de, bishop of Winchester, sent commissioner to the pope, 194.
- , Paulo, James de, slain in Flanders, 202.
- , Victore, James de, sent legate to Scotland and Ireland, 29.
- Sandwich, Edward III. embarks at, 341.
- Sancia, queen of Naples, present at the induction of Philip, son of the king of Arragon, as one of the Minorites, 285.
- Sauvay, the earl of, slain at the battle of Cressy, 344.
- Scarborough, Edward II. and Piers Gaveston refused admittance to, 218; received at, ib.; taken by the earl of Lancaster, ib.
- Scone, Alexander II. crowned at, 11; John Baliol crowned at, 144; Robert Bruce crowned at, 203; Edward III. prevented by the citizens of London from restoring the stone of, 261; David Bruce crowned at, 266; Edward Baliol crowned at, 269.
- Scott, Michael, submits to Edward Baliol, 269.
- Scrope, Geoffrey, justiciar of England, condemns Andrew Harcla, 251.
- , Henry, accompanies the archbishop of York against David Bruce, 347; his behaviour at the battle of Durlham, 350.
- Segrave, John de, appointed warden of the Marches at Berwick, 213; accompanies Edward II. to Scotland, 224; proceeds towards Carlisle after the battle of Bannockburn, 228; given up to Robert Bruce, ib.; released from prison, 229.
- , Nicholas de, adheres to Edward II., 212.
- Seham, William de, one of the Justices Itinerant at Carlisle, 102.
- Seine, great overflow of the, 180; the bridges over broken down by Philip VI., 343.
- Selly, Walter de, defends the castle of Liddell against David Bruce, 345; taken and beheaded, ib., 346.
- Selkirk, the forest of, 214, 277.
- Seton, Christopher, taken and executed, 204.
- , Humphrey, taken and executed, 204.
- , John, taken and executed, 204.
- Sewall, appointed archbishop of York, 62; his behaviour to two persons accused of incontinence, 67, 68; puts the city under interdict, 71; dies, ib.; vision of, 72.
- Shireburn, near Durham, 68.
- Shrewsbury, miraculous appearances at, 181, 183.
- Simon, archbishop of Tyre, sent to mediate between Louis and Henry III., 25.
- Skipton, in Craven, burnt by the Scots, 235.
- Sleswick, Henry duke of, slain by the Tartars, 47.
- Sluse, taken by the English, 295; Edward III. defeats the French fleet off, 333.
- Snowdon, taken by king John, 9; Edward I. blockades David at, 112; Edward II. born in, 114; bridge of ships between it and Anglesey, ib.; the Welsh retire to, 157.
- Soules, John de, sent ambassador into France, 161; returns to Scotland, 168; invades England, 228; returns to Scotland, 229.
- Southampton, part of the French fleet defeated at, 283.
- Spaldynge, Peter de, betrays Berwick to the Scots, 234, 235.
- Spot, Agnes de Burnevyle dies at, 90.
- Springaldes, used in besieging Carlisle, 231.
- Stafford, Nicholas, killed, 122.
- , Ralph de, accompanies Edward Baliol into Scotland, 267; invades Douglasdale, 288; sent to besiege the castle of Dunbar, 295; one of the commissioners for a truce between Edward III. and Philip VI., 336; swears to the observance of it, 340.
- Stanes, the monastery of, in Staffordshire, 188, 189.
- Stanhope park, the Scotch army escapes from Edward III. at, 259.
- Stapleton, Walter, bishop of Exeter, beheaded at London, 295, 296.
- Stavelly, the church of, destroyed by lightning, 141, 142.
- Stavenly, Alexander de, bishop of Coventry, 32; dies, 47.
- Staynesmor, laid waste by the Scots, 229.
- Stewart, James, present at the battle of Stirling, 190.
- , Walter, invades England, 212.
- , Robert, attacks Edward Baliol at Annan, 270, 271; invades Galloway, 278; chosen regent, 296; present at the battle of Durham, 350.
- Stichehil, William de, chosen bishop of Durham by

- the monks, 32; his election annulled by the pope, *ib.*
- Stichehil, Robert de, consecrated bishop of Durham, 70; dies, 96; account of his repentance, *ib.*
- Stirling, queen Yoland seized at, 118; parliament at, 162; Edward I. at, 170; taken by him, 179; account of the battle of, 190; the castle of, retained by the English, 191; besieged by the Scots, 223; Edward II. proceeds to, 225; Edward III. builds a "peel" at, 287; besieged by the Scots, 290.
- , John de, governor of Edinburgh Castle, 293; compels the earl of Dunbar to raise the siege of Cupar, 285; returns to Edinburgh, 286; taken prisoner and brought to Dunbarton Castle, 293, 295, 296.
- Stonehouse, near Stirling, story of a farmer at, 117.
- Strathern, Maurice Moray earl of, present at the battle of Durham, 349; slain there, 351.
- , Alexander, present at the battle of Durham, 350.
- Stratford, John de, bishop of Winchester, sent to request Edward II. to attend parliament, 257; reports his answer, *ib.*; preaches a sermon against him, 258; sent to announce his deposition, *ib.*; afterwards archbishop of Canterbury, 317; fails in obtaining a peace, *ib.*; imprisoned by Edward III., 335.
- Stutevil, Robert de, elected bishop of Saint Andrews by the canons, 58; his election appealed against and set aside by the pope, *ib.*
- Stutville, William de, persecutes Robert, the hermit of Knaresborough, 26; dies, *ib.*; buried at Fountains Abbey, *ib.*
- , suit between the heiress of, and the abbot of Saint Marys at York, 62.
- Suffolk, Robert de Ufford created earl of, 288; the Scots retake Bothwell Castle in his absence, *ib.*; sent into France by Edward III., 294; remains with him in Brabant, 318; accompanies him to England, 332.
- Sule, W. . . . de, slain at Boroughbridge, 243.
- Surrey, John de Warenne, V. earl of, sent back to England by the Scots, 162; takes the castle of Dunbar, 176; defeated at the battle of Stirling, 190.
- , John de Warenne, VI. earl of, accompanies Edward II. to Berwick, 214; makes peace with the inhabitants of the forest of Selkirk, *ib.*; joins the king, 219; announces his deposition to him, 258; present at the marriage of David Bruce, 261; present when Edward Baliol does homage for Scotland, 277; present at the installation feast of Richard de Bury, bishop of Durham, *ib.*; accompanies Edward Baliol to Scotland, 281.
- Sutdringtons, Thomas de, one of the Justices Itinerant at Carlisle, 102.
- Sutherland, Kenneth, earl of, slain at the battle of Halidon Hill, 274.
- , William, fourth earl of, besieges Cupar in Fife, 285; compelled to raise the siege, *ib.*
- Sutfield, Walter de, bishop of Norwich, excommunicates transgressors of the liberties of England, 59.
- Sutton, Oliver, appointed bishop of Lincoln, 103; dies, 193.
- Swale, many of the English drowned in the river. 239.
- Swaldale, laid waste by the Scots, 229.
- Symondeburn, the church of, 158.
- Syward, Richard, gives up the castle of Dunbar, 175.

T.

- TABOR, purchased by the Hospitallers, 61.
- Tanay, Lucas, drowned at Menai, 114.
- Tankerville, the earl of, marshal of France, taken prisoner at Caen, 342.
- Tarento, Peter de, chosen pope as Innocent V., 98.
- Tay, an esquire drowned in the, 95.
- Tecklenburgh, Otho, count of, taken prisoner at the battle of Bovines, 14.
- Templars, council respecting the union of the Hospitallers with the, 143, 144; are imprisoned in England and France, and their goods confiscated, 212;

- are examined by persons sent by the pope, 215; the order abolished, 217.
- Teviot, great flood of the, 157.
- Thibault II., king of Navarre, accompanies Louis IX. to the Holy Land, 86; his account of Louis' death, *ib.*; dies in Sicily, 89.
- Thomas, son of Alan of Galloway, insurrection of, 42; imprisoned in Bernard Castle, *ib.*
- , bishop of Man, excommunicates transgressors of the liberties of England, 59.
- , a boy named, miraculous resuscitation of, 149, 150.
- , son of Edward I., born, 193, 194.
- Thoresby, the town of, near Carlisle, given to Richard de Denton by Edward II., 251.
- Torr-wood, Robert Clifford defeated at the, 225.
- Touchet, William, taken prisoner with the earl of Lancaster, 245.
- Tournay, besieged by Edward III., 334.
- Tournay, the vidame of, slain at the battle of Cressy, 344.
- Treves, the count of, agrees to assist Edward III. against the French, 294.
- Tripolis, taken from the Crusaders, 128; story of a nun named Luceta at, 129, 130.
- Tunis, taken by Louis IX., 86.
- Turbeville, Thomas de, taken and hanged as a spy, 165.
- Turgot, bishop of Saint Andrews, occurrence at the tomb of, 113, 114.
- Tweedmouth, the castle of Mauvaysin built at, 4; obtained by king John, 5; pulled down, 7.
- Tyceys, Henry de, taken prisoner with the earl of Lancaster, 245; executed at London, *ib.*
- Tykehill, the castle of, besieged by the earl of Lancaster, 242.
- Tynemouth, Edward II. leaves, 218.
- Typetoft, Payen de, accompanies Edward II. to Scotland, 224; slain at the battle of Bannockburn, 226.

U.

- UGHTRED, see Houghteryth.
- Ugolin, created pope as Gregory IX., 35.
- Ulcotes. See Willocotes.
- Umfraville, Ingram de, sent ambassador into France, 161; returns to Scotland, 168; defeats Robert Bruce at Perth, 204; accompanies Edward II. to Scotland, 224; reaches Carlisle after the battle of Bannockburn, 228; given up to Robert Bruce, *ib.*
- Urban IV., pope, grants indulgences for the celebration of the Lord's Supper, 69, 70; expels the Saracens, 70; assists the earl of Anjou in attempting to obtain Sicily, *ib.*; sends a legate to England, *ib.*; confers Sicily on the earl of Provence, 72; dies, 73; his epitaph, *ib.*
- Urri, Adam, story of, 124.

V.

- VAL-DIEU, the abbey of, Henry de Beaumont buried at, 332.
- Vale, Robert de la, allows the earl of Wigton to escape after the battle of Durham, 357.

- Valenor, the lady of, account of the steward of, 119.
 Valognes, taken by Edward III., 342.
 Valois, Charles de, his treatment of the English in France, 150; besieges the English in Rheims, 161.
 Vanues, besieged by Edward III., 335.
 Veer, Hugh de, accompanies Edward I. to Carlisle, 194.
 Vepount, William de, entrusted with the custody of prince Arthur and Eleanor, 12.
 Vesey, Eustace de, killed, 19.
 ———, John de, defeats Godred king of the Isle of Man, 98; dies, 122; buried at Alnwick, ib.
- Vesey, John de, son of William, dies, 163.
 Vienne, the dauphin de, agrees to assist Edward III. against the French, 294.
 ———, council at, 217.
 Vipont, Thomas, appointed bishop of Carlisle, 62; consecrated by the bishop of Durham, ib.
 Viterbio, Henry, son of Richard, emperor of the West, slain at, 90, 91; new chamber built at, by John XXI., 98; pope Martin IV. buried at, 107.
 Vyspeyns, Gerard de, archdeacon of Richmond, sent commissioner to the pope, 194.

W.

- WAKE, Thomas le, proceeds to France, 265; returns to England, 266; invades Scotland, 291; comes to Carlisle, 292.
 Waleran, archbishop of Cologne, agrees to assist Edward III. against the French, 294.
 Wakeknolle, in Newcastle, the wall of broken down by an inundation, 318.
 Wallace, William, defeats the English at the battle of Stirling, 190; takes Berwick, ib.; invades Northumberland and Cumberland, ib.; returns to Scotland, 191; burns Roxburgh, Haddington, &c. ib.; defeated by Edward I. at Falkirk, ib., 192; taken by John de Menteith, 203; executed at London, ib.; his head suspended at London, his right arm at Newcastle, his left at Berwick, his right foot at Perth, and his left at Aberdeen, ib.
 ———, John, taken and sent to Edward I. at Carlisle, 207; sent by him to London, ib.
 Walibbs, Jolu de, one of the Justices Itinerant at Carlisle, 102.
 Walliogford, the bishop of Litchfield imprisoned at the castle of, 210.
 Walter, Hubert, archbishop of Canterbury, dies, 2.
 Waltham, the body of Edward I. remains in the abbey of, 210.
 Wark, burnt by king John, 18; Edward I. remains at, 173; surrendered to the Scots, 235.
- Warhille, Thomas de, abbot of Saint Mary's at York, his suit respecting the land and forest of Farindalle, 62; dies, 66.
 Warwick, Simon de, chosen abbot of Saint Mary's at York, 66.
 ———, John de Plessets, earl of, present when the transgressors of the liberties of England are excommunicated, 59.
 ———, Guy de Beauchamp, earl of, his reply to Piers Gaveston, 216.
 ———, Thomas de Beauchamp, earl of, sent to Carlisle by Edward III., 279; accompanies him to Scotland, 285, 289; enters Scotland at Berwick, 291; joins lord Wake and others, ib.; returns to Carlisle, 292.
 Welle, near Richmond, story of a priest at, 134.
 Wells, death of a prebendary at, 153, 154.
 Wemyss, David de, submits to Edward Baliol, 269.
 ———, Michael de, submits to Edward Baliol, 269.
 Wesham, Roger de, consecrated bishop of Litchfield and Coventry, 53; excommunicates transgressors of the liberties of England, 59.
 Westminster, Henry III. crowned at, 8; transgressors of the liberties of England excommunicated at, 59; translation of Edward the Confessor celebrated at, 85, 86; Henry III. buried at, 94; Eleanor, queen of Edward I., buried at, 136, 138; Edward I.

- buried at, 210; Edward II. deposed at the parliament there, 257; Edward III. crowned at, 258.
- Westmoreland, claimed by the bishop of Glasgow as part of his diocese, 65; laid waste by the Scots, 230; Edward Baliol proceeds to, 271.
- Whitesand, John Lindsay, bishop of Glasgow, buried at, 291.
- Whittingham, story of Euphemia countess of Dunbar, at, 82, 83; Patrick earl of Dunbar dies at, 127.
- Wickwane, William, elected archbishop of York, 102; his character, *ib.*; letter from Hugh de Burgh to, 110, 111; treatment of, at Durham, 120; dies, 122; miracles at his tomb, *ib.*; translation of, 113, 121.
- Wigton, Malcolm Fleming, earl of, present at the battle of Durham, 350; taken prisoner, *ib.*; allowed to escape, 351.
- Wilde, William, miraculous appearance to, 152.
- William I., king of Scotland, conference at Norham between king John and him, 5; concludes peace with him, 7; his expedition against Guthred, 9; dies, 11; the abbey of Aberbrothoc founded by, *ib.*; acknowledged that he owed homage to England, 146.
- , abbot of Rievaulx, letter to, respecting the destruction of the French fleet, 24.
- , bishop of Salisbury, excommunicates transgressors of the liberties of England, 59.
- William, bishop of Orkney, visits Hartlepool, 97; his account of miracles in Iceland, *ib.*
- , story of a countryman named, 136, 137.
- , bishop of Dunkeld, submits to Edward Baliol, 269.
- Winchelsea, Robert de, elected archbishop of Canterbury, 144, 155; installed, 165; his goods confiscated by Edward I., 187; dispute between the abbot of Osney and him, 189, 190; letter from pope Boniface to him, 200, 201; excommunicates all the favorers of Piers Gaveston, 216; dies, 222.
- Winchester, a pretended letter sent by the Virgin Mary to Edward I. at, 181; the earl of Kent taken prisoner there, 264, 265.
- Windsor, Round Table held there, 341.
- Wiscard, William, story of, 53; elected bishop of Saint Andrews, 84; disputes concerning his election, 92; consecrated, *ib.*; story concerning, 93; dies, 103; buried at Saint Andrews, *ib.*
- , Robert, appointed bishop of Glasgow, 101; joins William Wallace, 190; imprisoned by Edward I., 197; sent prisoner to England, 204, 205; exchanged for the earl of Hereford, 220.
- Worcester, king John buried at, 19; Henry III. crowned at, 22; Edward I. defeats the Welsh at, 181.
- Willecotes, Peter de, causes Alexander II. to march into Northumberland, 25.

Y.

- YAREWELLE, *see* Orwell.
- Yoland, daughter of the earl of Dreux, married to Alexander III. king of Scotland, 114; her pretended pregnancy, 117, 118.
- York, Alexander II. married at, 29; meeting between Alexander III. and Henry III. at, 56; the privileges of the church of, taken away by the bishop of Saint Andrews, 60; and by Innocent IV., 61; put under interdict, 71; disputes between the citizens and the monastery of Saint Mary, 73; the right arm of David prince of Wales suspended at, 113; council at, 143, 144; Rismaraduc condemned at, 145; storm at, 154; Richard de Kellow, bishop of Durham, consecrated at, 215; laid waste by Edward II. and Piers Gaveston, 218; parliament at, 229; the mayor of, slain by the Scots, 239; the earl of Lancaster and others brought to, 244; account of knights hanged and imprisoned at, after the battle of Boroughbridge, 245; parliament at, *ib.*; Edward III. married at, 261; parliament at, 270, 280, 281.
- Yvar, kills Reginald king of the Isles, 56; made governor of the Isle of Man, 62.

Z.

ZOUCHÉ, William de la, elected archbishop of York, 332; letter from Edward III. to, 342, 343; marches to Richmond, 347; and from there towards Barnard Castle, *ib.*; commands a division at the battle of Durham, 348; his behaviour there, 350.

